iversidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

T. 143662
C. 1204952

Art. 166 120

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

135

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

135

IACOBI MENOCHII

IVRISCONSVLTI PAPIENSIS,

REGII DVCALISQVE SENATORIS,

Ac reddituum extraordinariorum Regiæ Maiestatis Catholicæ, Præsidis Mediolanensis,

DIVINI ATQVE HVMANI IVRIS SCIENTIA PERITISSIMI,

De Præsumptionibus, Coniecturis, Signis, & Indicijs,

COMMENTARIA:

IN SEX DISTINCTA LIBROS;

& recens in lucem edita:

Varia, recondita, perfectaq; eruditione referta, & omnibus, iudicia præsertim exercentibus, oppidò quàm necessaria.

EDITIO OMNIVM POSTREMA,

AB EODEM AVCTORE MVLTIS IN LOCIS, ET integris capitibus aucta, & locupletata, ac multò quàm prius emendatior, allegationibusq; à textu varietate Characterum distincta.

Adiecta sunt Summaria, Indexq; generalis omnium Rerum, Sententiarumq; insignium locupletissimus.

Quæ in singulis libris habeantur, vide pagina sequenti.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Antonium Hierat, sub Monocerote.

Anno M.DC.VI.

Cum gratia & Priuilegio S. Cæsareæ Maiest. speciali ad Decennium.

R. 3201

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

HÆC SVNT QVÆ IN HISCE COMMENTARIIS DE PRAESVMPTIONIBVS, CONIECTVRIS, SIGNIS, ET INDICIIS D. IACOBI MENOCHII HABENTVR.

PRimus liber continet centum iuris Quæstiones:
Secundus nonaginta septem Præsumptionum casus, qui circa iudicia versantur, comprehendit:
Tertius habet centum & quinquaginta vnum Præsumptionum casus, qui versantur circa contractus:
Quartus duo & ducentos Præsumptionum, & coniecturarum casus, qui circa vltimas morientium voluntates versantur:
Quintus alios quadraginta nouem huiusmodi casus, circa maleficia, & delicta.
Sextus verò & vltimus itidem cētum Præsumptionum casus, ijque Miscellaneorum iuris complectitur.

πρόσφθεγμα ad Librum.

EXI nec latebis libelle fœlix,
Lucem quid refugis? nitente Sole
Clarior, parat aureis per astra
Pennis te vehere, orbe personante
Terrarum, modo fama: Te Vlpianus,
Paulus, Scæuola, te colent sereno
Ex Cælo, melius perittusq;
Legum anigmata, iuris atque nodos
Soluentem, quibus optimè docendo
Sic MENOCHIVS inter fulget omnes,
Præstans omnibus eruditione:
Cui splendere datum toga forensi
Digno attollere dignitate sacros
Fasces, ergo diu latere cessa,
Exi fronte hilari, libelle fœlix.

Ad benevolum Lectorem πρόκλησις.

IAM Noua, quæ magno prompsit monumenta labore
MENOCHIVS, nullo carmine laudis egent.
Nota tibi prudem, magnum vagata per orbem
Fama viri, quouis non moritura modo.
Non mirum, qui se talem vel magna merentem,
O ter fœlici præbuit ingenio.
Dexteritas iuris pandens mysteria, quæsit,
Huius in excelso claruit eloquio.
Per legum placita, & per scita oracula patrum
Incedens, quæ non munera magna dedit?
Scæuola cum Paulo testis vel Papinianus
Ipse sit, aterno sunt numerandа loco.
Atque ea nunc aui corrodet nulla vetustas,
Ad freta dum voluet Nilus & Ister, aquas.
Flumina dum pisces, vertet dum sydera cælum
Post Vrnam & cineres, ipse superstes erit.
At faxint superi, multos hic viuat in annos
MENOCHIVS, Musis spes bona & alma meis.

Ioachim Haunold cognomento Schultes Niff. Silesius.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

INDEX QVAESTIONVM,
QVIBVS LIBER PRIMVS
INSCRIBITVR.

1 PROBATIONIS artificialis quæ species sint, breuis, dilucida tamen explanatio.
2 De probatione artificiali, quam præsumptionem appellant, multiplex multorum diuisio.
3 Præsumptio iuris & de iure, quæ & quomodo necessaria dicatur, quantumq́, cum ea conueniat.
4 Præsumptio iuris quæ, & quomodo ab alijs appelletur verosimilis.
5 Præsumptio hominis quæ sit, & quomodo à præsumptione iuris differat.
6 Præsumptionem constare argumentis, signis & exemplis, & quæ sint illa.
7 Præsumptio, indicium, coniectura, signum, suspicio, adminiculum, quantum inter se differant.
8 Præsumptio, quomodo & in quibus differat à fictione.
9 Præsumptio, quomodo & quando cum fictione possit concurrere.
10 Præsumptio quibus verbis significetur, & quibus fictio.
11 Præsumptio, an sit quid iuris vel facti.
12 Præsumptiones circa rem & animum, quomodo versare dicantur.
13 Præsumptiones è quibus ducantur sedibus: variæ commemorantur opiniones.
14 Præsumptionem versari circa decem prædicamenta, & quomodo id intelligendum.
15 Præsumptio & coniectura, quomodo à personæ qualitate ducantur.
16 Præsumptio ex quibus animi affectibus colligatur & ducatur.
17 Præsumptio quomodo ducatur à causa, & quæ dicatur causa, & quotuplex.
18 Præsumptionem sumi ex consuetudine, coniunctione, & alijs causis.
19 Præsumptio à facto, quomodo sumatur, animumque ex facto cognosci.
20 Præsumptio ex actibus voluntarijs, quomodo & quando ducatur.
21 Actus ex quibus præsumptiones colliguntur, an debeant esse perfecti:
22 Præsumptio quomodo ducatur aut colligatur à verbis.
23 Præsumptio & coniectura, quando & quomodo sumatur ex non factis, vel ex non dictis, explanatio breuis & facilis, multis illustrata exemplis.
24 Præsumptio quomodo ducatur de tempore ad tempus.
25 Temporis vel loci diuersitas, quomodo vitiet præsumptiones ex eis ortas.
26 Præsumptio quando et quibus casibus proprietati sermonis præualeat.
27 Præsumptio an interpretatio dici debeat.
28 Quis sit seruandus ordo in colligendis atque ducendis præsumptionibus ex hominis dispositione.
29 Præsumptio quæ dicatur altera firmior & validior.
30 Præsumptio vna quando tollat & diluat alteram.
31 Præsumptio quomodo & quando probatione contraria tollatur.
32 Præsumptio an potentior sit & firmior semiplena probatione.
33 Præsumptio quando onus probandi in aduersarium transferat.
34 Præsumptionem operari, vt rigori præferatur æquitas.
35 Præsumptio quando & quomodo operetur, vt ei pro quo ipsa existit, litis expensæ præstentur.
36 Præsumptio, quando & quomodo propriè probatio dici possit.
37 Præsumptio an dicatur vera & propria probatio, quando in vim conditionis probatio requiritur.
38 Præsumptio an dicatur verè & propriè probatio, quando cum aliquo adiuncto probationis fit mentio.
39 Præsumptio vel vera probatio an illa esse dicatur, quæ ex diuersis speciebus probationum, seu ex multis præsumptionibus oritur.
40 Præsumptiones plures, quando & quomodo iungi simul possint, ad faciendam plenam & perfectam probationem.
41 Probationes duæ imperfectæ, quæ præsumptionem tantum faciunt, an possint simul iungi, ad constituendam plenam & perfectam probationem.
42 Præsumptio quomodo & quando probationem dubiam adiuuare possit.
43 Præsumptiones plures vel diuersæ quando ex eodem facto inter se conuenientes, ad eundem effectum colligi possint.
44 Præsumptio an pendeat à iudicis arbitrio.
45 Expressum an illud esse dicatur, quod ex præsumptionibus constat.
46 Præsumptio iuris, an dici debeat, dispositio legis vel hominis.
47 Dispositum in casu vero, quando & quomodo habeat locum in casu præsumpto.
48 Præsumptio iuris & de iure, vel iuris tantum, vel hominis, an semper allegari debeat.
49 Præsumptio vtrum expresse vel tacitè allegari debeat.
50 Præsumptio quo tempore in iudicio sit alleganda.
51 Præsumptiones, coniecturæ & indicia, siue facta & dicta, ex quibus illæ oriantur, quomodo & quot testibus probari debeant.
52 Præsumptionis allegationem, quam actor vel reus prætermisit, vtrum ex officio suo iudex supplere vel possit, vel debeat.
53 Præsumptio vtrum sufficiat, vt secundum eam libellus actoris concludat.
54 Præsumptio libello repugnans an libellum impediat.
54 Præsumptio repugnans an impediat exceptionem.
56 Positiones an per præsumptiones concludere possint.
57 Præsumptio quando possit extendi.
58 Præsumptionibus multa probari posse, quæ testibus, vel documentis nequeunt, declaratur exemplis.
59 Præsumptio personæ indeterminatæ, an aliquid operetur.
60 Præsumptionem iuris & de iure, non admittere probationem in contrarium.
61 Præsumptionem iuris, & de iure, admittere probationem contrariã, confessione eius cui fauet ipsa præsumptio.
62 Confessio quæ admittitur aduersus præsumptionem iuris, & de iure, quando possit probari testibus.
63 Præsumptio iuris & de iure, an admittat contrariam probationem testimonio quinque testium:
64 Præsumptio iuris & de iure an admittat probationem contrariam, testimonio duorum testium summæ fidei.
65 Præsumptionem iuris & de iure, admittere probationem contrariã, per indirectum.
66 Scripturam qua probari poterat aduersus præsumptionem iuris & de iure si deperdita est, probari posse testibus.
67 Notorium contra præsumptionem iuris, & de iure admitti.
68 Probatio admissa aduersus præsumptionem iuris & de iure, parte non opponente, an prosit.
69 Probationes aduersus præsumptionem iuris & de iure, quo tempore debeant admitti.
70 Restitutionem in integrum admitti aduersus præsumptionem iuris & de iure.
71 Restitutio in integrum, quæ admittitur aduersus præsumptionem iuris, & de iure, infra quod tempus concedatur.
72 Restitutio quæ aduersus præsumptionem iuris & de iure admittitur, coram quo iudice peti debeat.
73 Restitutio in integrum aduersus præsumptionẽ iuris, & de iure quando petitur, vtrum requiratur noua instantia iudicij.
74 Præsumptionem fraudis, petẽtis se in integrum restitui, aduersus præsumptionem iuris & de iure, non impedire exequutionem.
75 Protestationis contraria probatio an admittatur aduersus præsumptionem iuris, ac etiam iuris & de iure.
76 Præsumptionem iuris & de iure, impedire appellationem.
77 Præsumptio quæ tollatur iuramento eius, cui præsumptio aduersatur.
78 Præsumptione cessante, legem non cessare, super qua præsumptio fundata est.
79 Denunciatio Euangelica, quando aduersus præsumptionem admittatur.
80 Præsumptio quando & quomodo in foro conscientiæ debeat obseruari.
81 Præsumptio quæ & quando efficiat, vt deferri possit iuramentum litis decisiuum.
82 Præsumptio quæ sufficiat, vt deferri possit iuramentum in supplementum probationis.
83 Præsumptio quæ & quando impediat, deferri iuramentum suppletorium aduersario, qui plenè vel semiplenè probauit.
84 Præsumptionibus duabus concurrentibus, an tertia quæ alioquin necessaria est, possit suppleri iuramento.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

85 Præsumptio an operetur, vt is contra quem extat, debeat de calumnia iurare.
86 Præsumptio an ita adiuuare possit testes singulares, vt probent.
87 Præsumptio leuis, seu qualis qualis, an semiplenam probationem faciat, vel alias coadiuuet.
88 Præsumptio ad inquirendum, qualis esse debeat.
89 Præsumptio qualis esse debeat, vt quæstionibus sit & tormentis locus.
90 Præsumptiones ad quæstiones & tormenta, an diluantur confessione offensi.
91 Præsumptiones ad tormenta sufficientes, quot debeant testibus probari.
92 Iudex quid agere debeat quando accusatus vel inquisitus ob indicia, & præsumptiones condemnari potest saltem pœna arbitraria, vel quando potest torqueri pro veritate eruenda.
93 Præsumptiones & indicia quando extant contra accusatum & inquisitum, negantem in torturaſe deliquisse, absolui virum is debeat, vel relinqui causa indecisa.
94 Sententia quibus ex præsumptionibus ferri debeat, & posit.
95 Sententia lata ex præsumptionibus an transeat in iudicatum.
96 Sententia lata ex præsumptionibus an debeat exequi.
97 Pœna ordinaria an posit puniri, de delicto conuictus, præsumptionibus & coniecturis.
98 Præsumptio coniuncta testi fide digno, an & quando sufficiat ad condemnationem pœnæ ordinariæ.
99 Præsumptio, coniectura, suspicio, & indicium falsi, quid & quantum operetur, in ipsa causa falsi.
100 Præsumptiones & suspiciones, quid & quantum operentur in crimine hæresis.

Elenchus Præsumptionum Libri Secundi.

1 Leges generales, præsumi iustè, & sanctè conditas, & promulgatas: Et quod de legibus municipalibus, & consuetudinibus.
2 Leges & statuta, an vsu recepta, & obseruari præsumantur: & ibidē leges non receptas minimè ligare.
3 Leges editas, & promulgata, præsumi ab omnibus cognitas. & aliquæ egregiæ declarationes.
4 Leges præsumi, esse de præcepto, non autem de consilio.
5 Lex an lata præsumatur, vt etiam liget filios, & hæredes principis.
6 Legis vel iuris communis mentione facta in rescripto, statuto, vel aliqua dispositione, de quo iure sensisse præsumatur atque intelligatur.
7 Dicta & dispositain vna parte legis communis, vel municipalis, an & quando præsumantur repetita in alia parte.
8 Consuetudo & stylus, an & quando præsumantur, & quomodo probentur.
9 Rescripta Principum præsumi concessa, vt iuri & æquitati conueniunt.
10 Quando Princeps præsumatur iustis de causis aliquid feciſſe vel concesſiſſe.
11 Præsumptionem quando faciat Principis assertio, dilucidè explicatur.
12 Quando præsumatur Princeps vel concesſiſſe, vel rescripſiſſe secūdum ius commune, vel secundum ius speciale.
13 Rescriptū an & quando motu proprio Principis, vel ad postulationem partis concessum præsumatur.
14 Iurisdictionem ordinariam non præsumi, & quibus illa probationibus probari posit.
15 Iurisdictionem delegatam non præsumi, etiam in viro excelso: & inibi quo ordine, & modo, iurisdictio hæc probetur.
16 Iurisdictio concessa, an ordinaria vel delegata, in dubio præsumatur.
17 Qua iurisdictione vsus præsumatur is, qui secundum ordinariam, & secundum delegatam cognoscere & diffinire causam potest.
18 Iurisdictionem vni vel duobus concessam, aliquando cumulatiuè, aliquando priuatiuè concessam præsumi, distinctione multorum casuum dilucidè explicatur.
19 Iurisdictionem iudicis, quando prorogaſſe actorē vel reum conuentum præsumatur.
20 Iurisdictionem quando Princeps præsumatur contuliſſe, & habilem reddidiſſe, quem ad magistratum promouit.
21 Iurisdictione vel imperio alicui à Principe delegato, quādo eius industria electa præsumatur, vt is alteri subdelegare minimè posit.
22 In ius vocationem, quam citationem nostri appellant, iure non præsumi.
23 Citationem præsumi factam, ad partū instantiam, diligenti disputatione demonstratur.
24 Citatio facta, an præsumatur commissione, & mandato magistratus vel iudicis.
25 Nuncium citaſſe, sicut à iudice habuit in mandatis, an præsumatur.
26 Citatus ad domum, an præsumatur per quisitus à nuncio, qui personaliter citare debuit si inuentus ille fuiſſet, alioqui ad domum.
27 Citari virum posse in ædibus vxoris, cum ibi habitare præsumatur.
28 Libello in actione personali proposito, præsumi omne ius actori competens deductum.
29 Responsiones libellis factas, præsumi eo modo factas, quo proposita fuit interrogatio, & inibi, de aliis aliarum interrogationum responsionibus.
30 Litis contestandæ animum præsumi, & quando id contingat.
31 Litis contestatione facta, bonæ fidei possessorem, præsumi mala fide possidere.
32 Comparentis in iudicio habilitas, an & quando præsumatur.
33 Mandatum an & quando præsumatur, tam quoad actus iudiciales, quàm extraiudiciales.
34 Procurator an præsumatur ille, qui crediti instrumenta exhibet.
35 Nominatum in instrumento, præsumi illum talem, sicuti nominatus est, & si remotis ex regionibus venerit.
36 Procurator quando renocatus præsumatur.
37 Procurator an de causa instructus esse præsumatur.
38 Procurator quando constitutus ita præsumatur, vt alterum sui loco substituere non posit.
39 Ratificatio actorum, quando subsequuta præsumatur.
40 Libellum præsumi apte & ritè conceptum, declaratur.
41 Fraudem præsumi aduersus actorem contraria in libello proponentem:
42 Reus conuentus, an fraude præsumatur proponere contrarias exceptiones.
43 Positionibus variè respondentem, fraude præsumi respondere.
44 Instrumentum magnam pro se habere præsumptionem.
45 Instrumentum producens, præsumitur fateri, & approbare, vera esse quæ scripta in eo sunt.
46 Quando, ac quomodo opponens exceptionem aliquam, dictis, vel factis sui aduersarij, in iudicio ea fateri præsumatur.
47 Probationibus in contingenti obstatis, malitiæ et calumniæ præsumptionem id diluere.
48 Exceptionibus à statuto reiectis, quæ præsumantur nō reiectæ sed admissæ.
49 Tempus certum in iudicio deductum, an & quando præsumatur.
50 Aetatem vel maiorem, vel minorem quis probare debeat, multorum opinionibus confutatis explicatur.
51 Aetatem hominis præsumptionibus & coniecturis interdum probari, & ex quibus hæ præsumptiones aliæq; probationes ducantur.
52 Defensum in iudicio reum conuentum, præsumi à sanguine coniunctis, & consanguinitatis affectu.
53 Testimonium fratris pro fratre reijci ob affectionem, quam lex præsumit in fratre erga fratrem.
54 Testes ad æternam rei memoriam, quando examinari possint, & quando in fraudem examinati ab actore præsumantur.
55 In testibus interdum præsumi vitia, quibus eorum fides debilitatur.
56 Testium interrogatione examinationeq; alteri mandata, quid aliud commissum præsumatur.
57 Sigillum quando præsumptionem, vel plenam fidem faciat tam publicis, quàm priuatis in negotijs.
58 Sigillum scripturæ impressum, præsumi voluntate domini ipsius sigilli appositum.
59 Scripta in lapidibus, parietibus, & monumentis, quando præsumptionem, vel plenam probationem facere dicantur.
60 Iuramentum præsumptionem quàm vrgentem, & efficacem faciat.
61 Confessionem in scriptis factam, præsumi deliberatè factam, & alia nonnulla satis egregia exposita, atque tractata.
62 Iudicij vim, quam calorem nostri appellant, plurimum posse, ad inducēdum præsumptionem, aliquot exemplis expositum atq; declaratū.
63 Conclusio in causa, quando renocata præsumatur.
64 Exceptio opposita, quando præsumatur à iudice reiecta, per processum ad ulteriora.

65 Con-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

65 Conclusio in causa, an facta præsumatur, quando ad partium instantiam facta est citatio peremptoria.
66 Conclusio in causa, an præsumatur facta, intra debitum tempus.
67 Quæ ac quanta sit præsumptio, pro rectitudine iudicis, ingestis ab eo, tractatio luculenta.
68 Quando & quomodo pro solennitate actorum, & processus iudicis præsumatur.
69 Sententia an præsumatur lata contra præsentem, vel contra absentem.
70 Sententiam latam contra absentem, præsumi ob eius contumaciam, non quia malam foueat causam, latam.
71 Opinio verior quæ præsumatur, vt eam inferenda sententia sequatur iudex.
72 Iudex in dubio aduersus fiscum, an & quando præsumptionem sumere, & iudicare debeat.
73 Sententia ad cuius instantiam prolata præsumatur.
74 Sententia prolata præsente domino, qui per procuratorem litigauit, quando præsumatur citatus ad audiendum proferri sententiam ipsam.
75 Decretum in alienationibus bonorum Ecclesiæ, & minorum, in emancipatione, adoptione, ac his similibus iurisdictionis voluntariæ, ritè ac rectè interpositum, an & quando præsumatur.
76 Arbitrorum sententia seu lauda, quando ritè & rectè lata præsumantur.
77 Vtrum tanquam arbiter, vel tanquàm arbitrator de causis compromissa cognouerit, laudumque tulerit is, in quem fuit compromissum.
78 Notarius quis, & quando præsumatur.
79 Notarius an & quando præsumatur iustè, et fideliter, suum exercuisse officium.
80 Instrumenti exemplationem, à notario solemniter factam præsumi.
81 Notarius quando præsumatur rogatus de eo instrumento, quod conscriptum ab eo apparet.
82 Diuini nominis inuocatio, an repetita præsumatur ab vno instrumento, in alijs subsequentibus.
83 Nomen summi Pontificis, Cæsaris, vel alterius Principis, quod instrumentis à notario apponi solet, an præsumatur repetitum, ab vno instrumento in aliud.
84 Locus & loci locus, in quo confectum fuit documentum, an & quando præsumatur repetitum ab vno instrumento, in alijs deinde sine eius conscriptis.
85 Officium gerentem, præsumi rectè illud administrare.
86 Officialem effectum, præsumi dignum, aptum, atque idoneum.
87 Condemnatus iudicis sententia, quando præsumatur habuisse iustam litigandi causam.
88 Iudicem appellationis, condemnando appellantem victum in expensis, præsumi condemnasse etiam in expensis, primæ instantiæ.
89 Victum in expensis non condemnatum, præsumi absolutum.
90 Quando magis pro reo, quàm pro actore, & contra præsumatur, & interpretatio fieri debeat.
91 Iudicium subterfugiens, probationes occultans, quando malam foueret causam præsumatur, egregia tractatio.
92 Pignora à iudice assignata victori ob causam iudicati, præsumi pro toto ipso debito assignata.
93 Rem datam à reo debitore condemnato, creditori pro executione sententiæ præsumi loco pignoris, & non in solutum datam.
94 Sententiæ acquieuisse condemnatum, quibus signis, & coniecturis apparere possit.
95 Appellatio an & quando præsumatur, intra debitum tempus interposita.
96 Appellationem non esse desertam, præsumi.

Libri tertij Præsumptionum Capita.

1 Matrimonium quibus præsumptionibus & coniecturis contractum præsumatur.
2 Matrimonium an præsumatur contractum annuli traditione vel immissione vel gestatione.
3 Matrimonium vel sponsalia, quibus verbis contractum præsumatur.
4 Matrimonium metu contractũ, quando præsumatur, & quando metus præsumatur continuatus, & quando purgatus.
5 Dotis fauore stipulatio interposita an præsumatur, vel singatur in dotali instrumento, pro ipsius dotis restitutione.
6 Dos quando in omnibus bonis vel in eorum parte præsumatur constituta ab vxore marito.
7 Dotata an præsumatur mulier, quæ iam nupta reperitur.
8 Dotalitia vel paraphernalia, vel extra dotem, an præsumantur bona illa, quæ mulier promittit vel tradit marito, cui non dedit, vel iam dedit dotem.
9 Fructus bonorum dotalium, paraphernalium & extra dotem, an & quando præsumatur mulierem ita concessisse marito, vt is dicatur eos superlucratus.
10 Dos quando à muliere donata præsumatur stipulatori, ab illa adhibito, vt soluto matrimonio dos ipsa ei restitueretur, luculenta explanatio.
11 Donatio inter viuos vel causa mortis an præsumatur illa, quam mulier facere dicitur stipulatori, qui est stipulatus dotem sibi restitui, in casu dotis restituendæ.
12 Dos confessata à marito, quando præsumatur numerata, in eius & hæredum suorum detrimentum, & præiudicium.
13 Dos confessata à marito, quando præsumatur ei numerata, in detrimentum, & præiudicium creditorum ipsius mariti:
14 Dos ad quem peruenisse præsumatur, quando pater & filius eodem in instrumento confessi sunt, se recepisse dotem vxoris ipsius filij.
15 Dos à patre data vel promissa profita, an & quando præsumatur ex bonis patris vel filiæ constituta.
16 Dotem datam vel promissam à fratre pro sorore, præsumi datam vel promissam ex bonis ipsius fratris ficq; eam donatam censeri.
17 Dos ab auo data vel promissa, pronepte, an & quando præsumatur promissa contemplatione filij, vel ipsius neptis.
18 Dotem quã maritus confessus est in dotali instrumento recepisse tempore confessionis receptam præsumi.
19 Donatum à sponso sponsæ, præsumi donatum, si subsequatur matrimonium.
20 Patrem alienando bona omnia, præsumi reseruasse filijs lucra matrimonialia.
21 Mulierem pro alio intercedentem, præsumi aliquando pro sui commodo id fecisse, & ob id Velleiano non iuuari.
22 Mulierem non præsumi pretij partem recepisse, etsi vna cum marito rem alienauit.
23 Donatio facta inter virum & vxorem, an & quando præsumatur reuocata, vt donatis morte confirmata dici non possit.
24 Maritus an & quando præsumatur donasse vxori ea, quæ illi tradidit.
25 Maritus an & quando donasse, & remisisse præsumatur alimenta, & vsuras, seu interesse, & sibi debitum causa dotis non soluta.
26 Donata mulieri à consanguineis mariti, an & quando præsumantur ita donata, contemplatione ipsius mulieris vel mariti, vt vel vni, vel alteri acquirantur.
27 Donata legatis, an & quando præsumantur eorum contemplatione & causa, vel contemplatione Principis donata, vt vel eis, vel Principi censeatur acquisitum.
28 Donatum filiofamilias, an & quando præsumatur donatũ, sui vel patris contemplatione.
29 Donatio inter patrem & filium, an & quando consistat, & præsumatur, vel ob filij benemerita, vel alijs ex causis.
30 Pater dando, tradendo vel concedendo rem aliquam filio, quando ei donare, vel peculij loco præsumatur concedere.
31 Donare quando præsumatur is, qui soluit & præstat quod non debet.
32 Donasse quando præsumatur, scienter in alieno solo ædificans, & ibi de melioratione factis æstimandis.
33 Donationem certis in casibus præsumi.
34 Donatio animutuum, vel quis alius præsumatur causatus contractus, cùm quis amico dixit: Tolle, sume tibi hanc pecuniam, diligens admodum, & accurata explanatio.
35 Donatio quando præsumatur inter viuos, etiam mortis facta mentione.
36 Donatio quando præsumatur causa mortis, nulla si mortis fiat commemoratio.
37 Donatio causa mortis quando præsumatur reuocata.
38 Contractum secundum sui naturam & dispositionem legis, cõfectum præsumi.
39 Contractus an nominatus vel innominatus præsumatur.
40 Pactum præsumi nudũ, cùm pacti simplex mentio fit, & quando præsumatur vestitum.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

41 Pactum nudum vel stipulationem an iniuisse præsumantur, qui vsi sunt verbo conuentionis, promissionis, vel placiti.
42 Pactum præsumi ex promissione factà præsenti, & tacenti, cùm de eius vtilitate & commodo agitur.
43 Pactum, & conuentum de his præsumi inter contrahentes, quæ vsu, & consuetudine solent in contractibus adhiberi.
44 Promittens facere & præstare, quando contra seipsum præsumatur promisisse.
45 Creditor recipiens vinum vel quid simile mutuo datum, an præsumatur remisisse interesse quantiplurimi, ad quod debitor ratione moræ tenebatur.
46 Contrahentem aliquid vè acquirentem, præsumi proprio, non autem alieno nomine, contraxisse, & acquisiuisse.
47 Contrahentem paciscentemq; præsumi cõtrahere, & paciscì, suorum quoque hæredum nomine.
48 Patrem acquirentem prose & filijs, præsumi acquirere voluisse filijs vt hæredibus.
49 Quando procurator nomine sui principalis contraxisse præsumatur, & quando id nomine alterius.
50 Acquisita à filio, quando ex bonis patris vel propriis acquisita præsumantur.
51 Acquisita per vxorem, quando ex bonis mariti acquisita præsumantur.
52 Acquisita ab administratore bonorum Principis, vel Reipubl. quando præsumantur quæsita propria pecunia, vel illa Principis, & Reipubl.
53 Acquisita à Clerico, & Ecclesiæ prælato, ex quibus bonis præsumãtur acquisita.
54 Quando fisus à Prælato cõmissa præsumatur in alienatione bonorum Ecclesiæ facta in proprios affines, & sanguine coniunctos.
55 Quando pecunia à prælato mutuo suscepta Ecclesiæ causa, præsumatur versa in ipsius Ecclesiæ vtilitatem, & ibidem de alijs his similibus.
56 Societatem omnium bonorum, vel alicuius negotiationis, quando cõtracta præsumatur inter fratres, vel alios sanguine coniunctos.
57 Societas dissoluta, quando renouata præsumatur.
58 Pecuniam solutioni paratam fuisse, quando præsumatur, nec esse speciale in mutuo, quod pecuniæ solutioni parata, dominium transeat in mutuatarium.
59 Mercator an præsumatur soluendo, vel non.
60 Societatis diuisio, quando facta præsumatur.
61 Diuisionem factam inter fratrem ætate minorem, & maiorem, præsumi factam, prouocante ipso maiore, quando verum sit.
62 Librum societatis & mercatorum, præsumi scriptum consensu sociorum, & ob id probationem inter eos facere.
63 Librum mercatoris præsumi continere vera in reliquis partibus, cum earum aliqua fuerint probata, & iustificata.
64 Signa, & nomina præsumptionem & coniecturam facere, res illorum esse, cuius inscripta vel imposita sunt ipsa nomina, & signa.
65 Socius, mercator, & debitor, nulla contradictione facta, literas ad se datas accipientes, an in eis scriptam obligationem, contractum & debitum, approbasse præsumantur.
66 Scripturam alienam scribens, inscribens, aut subscribens, quando & quomodo eam probasse præsumatur.
67 Mutuum præsumi ita contractum, vt tantundem eiusdem bonitatis restituatur, & an hæc sit fictio legis, vel præsumptio.
68 Mutuam pecuniam à scholare, à legato, & milite susceptam, præsumi in causas scholasticas, legationis, & militiæ impensam, vt eam pater restituere teneatur, & cesset S.C. Macedonianum.
69 Mutuum vel depositum an præsumatur, quando pecunia alicui in sacculo traditur.
70 Mutuum sub vsuris, cuius gratia celebratum præsumatur.
71 Mutuans absentis nomine, an ipsi absenti præsumatur donasse.
72 Satisdatio quam arrogator præstat de restituendis rebus arrogati, an præsumatur vel singatur.
73 Pretij quantitatem coniecturam facere, an res comprehendatur in emptione, & in diuisione significare etiam an contractus sit emptionis vel locationis, vel emphyteusis, vel feudi.
74 Pretij & æstimationis mentionem, arguere contractum esse emptionis & venditionis.
75 Pretium rei venditæ recipiens, venditionem ipsam approbasse atque ratificasse præsumi.
76 Pretio simpliciter promisso, quæ monet a promissa præsumatur.
77 Vinum in dolio vendens, an & dolium præsumatur vendidisse.
78 Vendere nolle præsumitur, is qui immodicum poscit pretium.
79 Emptor tradentem rem præsumi fidem habere de pretio.
80 Emere, & alios contractus celebrare, quando palam & bonafide præsumatur tutor cum pupillo, cuius tutelam gerit.
81 Contrahentem cum pupillo non præsumi, quod sine tutoris auctoritate contraxerit, vt inde tutor obligetur.
82 Minores & mulieres contrahentes, præsumi facilè læsi, & ob id facilè eis subueniendum esse.
83 Minoris læsionem præsumpta affectione ergà rem distractam vel emptam, considerari.
84 Pretium venditæ rei à minore, an præsumatur in eius vtilitatem conuersum.
85 Conductor quando reconduxisse præsumatur rem conductam.
86 Locatorem præsumi adhibuisse patientiam, vt conductor re conducta posset vti & frui.
87 Mercedem præsumi promissam, eo ipso quod mancipium fuit naui impositum, aut res mulioni ferendæ tradita.
88 Contrahens cum aliquo, præsumitur habere cognitam illius conditionem.
89 Seruitutem non præsumi, sed libertatem.
90 Ius patronatus in Ecclesia acquisitum, quando & quibus præsumatur.
91 Feudalis res quando præsumatur, & quando libera, & allodialis.
92 Feudi vel emphyteusis inuestituram primam obseruandam esse, secundam verò vel errore vel dolo susceptam præsumi.
93 Feudum antiquum vel nouum, an & quando præsumatur.
94 Feudum an præsumatur hæreditarium, vel potius ex pacto & prouidentia.
95 Feudum rectum & proprium, in dubio præsumi.
96 Castrum an præsumatur à principe infeudatum, vel donatum, aut custodiæ causa traditum.
97 Castro infeudum dato vel donato, vel vendito, quando iurisdictio & merum ac mistum imperium concessum præsumatur.
98 Castro recognito in feudum à Principe, an præsumatur etiam recognita iurisdictio & imperium seu territorium.
99 Feudo castri vel oppidi concesso, vel recognito, an & quando pertinentia concessa & recognita præsumantur, & quæ dicantur esse ex pertinentijs.
100 Castro, oppido, & ciuitati prædia adiacentia, an & quando præsumantur esse principis, & domini ipsius castri, oppidi, & ciuitatis.
101 Feudalia an & quando præsumantur prædia sita in territorio oppidi, vel castri feudalis.
102 Subuasalli subinfeudati, cuius effecti vasalli præsumantur, an primi mediati, vel secundi immediati domini.
103 Priuilegium seu concessio an & quando præsumatur vel realis, vel personalis, & quis sit huius tractationis vtilis effectus.
104 Emptionis & venditionis, vel locationis & conductionis contractus an præsumatur, cùm princeps vel vniuersitas aliquam vectigalium exactionem alicui certo pretio concedit.
105 Contractus emphyteuticus vel locationis quibus coniecturis & præsumptionibus iudicari possit.
106 Contractus emphyteuticus vel censualis, quibus coniecturis & præsumptionibus demonstretur.
107 Census constitutio, an præsumatur seu assimiletur contractui mutui, vel emptionis & venditionis, vel emphyteusis, vel locationis.
108 Emphyteuta quando quis cursu temporis præsumatur, & quanti temporis præscriptio requiratur.
109 Emphyteuta cursu temporis effectus, an & quando præsumatur perpetuus factus, vel vsque ad tertiam generationem tantum.
110 Emphyteusi ad tempus cõcessa, an præsumatur ad certum tempus vel perpetuò concessa.
111 Emphyteusis an & quando cursu temporis ad commodum & beneficium domini directi præsumatur.
112 Caducitatis pœna, an & quando præsumatur remissa à domino emphyteusis vel feudi, recipiente canonem, & pensionem, &c.
113 Creditorem recipiendo sortem, præsumi remisisse vsuras.
114 Remittens iniuriam, an & quando præsumatur remittere damna, & expensas.
115 Diuisione bonorum inter coheredes facta, an & quando præsumatur remissum ius fideicommissi, & bonorum emphyteuticorum.
116 Ius fideicommissi, & bonorum emphyteuticorum, an remissum præsumatur à fratre, qui præsens fuit, & tacuit, quando alter frater bona ipsa fideicommissi vel emphyteusis alienauit.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

117 Ius legati vel fideicommissi remississe, an & quando præsumatur legatarius vel fideicommissarius, qui rem ipsam emit, aliove titulo acquisiuit.

118 Diuisione bonorum inter coheredes facta, si sequuta est euictio portionis alterius eorum, quando alter præsumatur obligatus, & teneatur.

119 Creditor consentiendo rem sibi obligatam alteri pignorari, quando & quomodo præsumatur ius pignoris remisisse.

120 Pignoris, & hypothecæ diuisionem, eo modo inter creditores factam præsumi, quo & sors ipsa principalis diuisa fuit.

121 Creditor primus, quando iure sui crediti præsumatur emisse rem pignoratam, vel hypothecatam, ne secundus creditor offerre ei possit.

122 Pignoris & hypothecæ contractus, vsurarius, & simulatus, vel emptionis & venditionis, an & quando præsumatur.

123 Vsura quando in contractu mutui commissa præsumatur.

124 Alienatio bonorum in fraudem fisci simulatè facta, ad euitandam publicationis bonorum pœnam, & alienatio bonorum facta in fraudem creditorum, quando præsumatur.

125 Simulatio, quando de persona ad personam præsumatur commissa.

126 Metus, an & quando in contractu illatus præsumatur, & quoad perdurare, ac purgatus dicatur.

127 Metus reuerentialis, quibus coniecturis & præsumptionibus detegatur.

128 Metum & dolum abesse præsumi in eo, qui præsentibus sanguine coniunctis vel amicis contraxit.

129 Cessio actionum, quibus coniecturis & præsumptionibus detegatur ficta, & simulata.

130 Bona fides, & mala fides possessoris, an & quando præsumatur.

131 Titulus quando & quomodo reddatur cursu temporis validus, vel nouus inducatur, vel præsumatur.

132 Solemnitas intrinseca & extrinseca, quando, & quomodo vel temporis cursu, vel alia ex causa, præsumatur in contractibus, aliisq; actibus inter viuos.

133 Verbis enunciatiuis prolata à contrahentibus, quando & quibus in casibus vera præsumantur.

134 Nouatio quando & quibus in casibus facta & inducta præsumatur.

135 Creditori solutum atque satisfactum, quando præsumatur.

136 Debitor multis ex causis cum soluit, quam in causam soluisse præsumatur.

137 Creditorem damnum sentire præsumi, cum creditum quid erga vnum, in plures debitores partitur.

138 Quando re perempta eo modo quo apud creditorem perijsset, liberetur debitor, & imbi, quando præsumatur, quod eodem modo apud ipsum creditorem perijsset.

139 Debitor è annuum in præteritũ semper soluisse, cum constat soluisse per tres continuos posteriores annos, an & quando præsumatur.

140 Debitori an & quando præsumatur remissum debitum à creditore, qui ei tradidit sui crediti instrumentum.

141 Debitor, an & quando liberatus præsumatur, instrumento debiti cãcellato.

142 Compensandi causa, quando aliquid datum præsumatur.

143 Soluens creditori, an & quando præsumatur soluisse, vt sibi cedantur actiones contra debitorem principalem.

144 Præsumptio an & quando sumatur, causa euitandi pœnam in contractu appositam.

145 Exceptione pecuniæ non numeratæ intra biennium non oppositæ, quæ & qualis præsumptio oriatur aduersus debitorem non opponentem.

146 Fideiussor quando quis præsumatur, vel principalis debitor.

147 Filia dotata, quæ bonis paternis ac aliis renunciauit, an & quando præsumatur renunciasse fauore fratrum tunc existentium, an etiam & agnatorum.

148 Contractus an & quando præsumatur perfectus, si contrahentes de eo volunt instrumentum conscribi à notario.

149 Tutor quibus verbis præsumatur datus, & an tutelam tutor libenter acceptare credatur, ac alia nonnulla ad tutorem pertinentia explicantur.

150 Datio in solutum, vel pignus, an præsumatur.

151 Liberatio generalis, vel vniuersalis an & quando præsumatur restricta quo ad petita & persecuta tantum, vel potius omnia etiam non cogitata comprehendat.

Index Præsumptionum Libri Quarti.

1 Testamentum an præsumatur conditum nec ne, egregiè disputatur atque declaratur.

2 Testamentum in scriptis vel nuncupatiuum condere, an & quando quis voluisse præsumatur, diligens & accurata explanatio.

3 Testamentum condere, vel codicillos conficere, an quis voluerit, dilucidè explicatur.

4 Testamentum an & quando iure communi vel iure speciali & priuilegiato confectum præsumatur.

5 Testamentum quando perfectum & absolutum præsumatur, egregia declaratione tractatur.

6 Testamentum eaci ob præsumptam falsi suspicionem multas solemnitates requirere, qua suspicione ipsa falsi cessante testamentum non vitiant, si adhibitæ non fuerunt.

7 Testamentum patris vel matris inter liberos quibus indicijs & coniecturis constitat: & imbi multa copiosè de schedula, quæ manu patris matrisve asseritur.

8 Testamentum, seu hæredis institutio ad alterius interrogationem facta, quando facta præsumatur testatoris voluntate: & imbi quando iure valeat, plena manu explicatur.

9 Testamentum an & quando solemne præsumatur.

10 Testamentum an & quando validum, & de iure confectum præsumatur.

11 Testamentum an & quando præsumatur sponte, vel metu à testatore factum.

12 Testamentum, an & quando dolo confectum præsumatur.

13 Ex duobus testamentis confectis, quod primo, & quod secundo loco cõfectum præsumatur.

14 Militis testatoris voluntas, quibus coniecturis interpretetur.

15 Testatoris voluntatem dubiam declarari & præsumi ex scriptis in testamento nullo, vel reuocato.

16 Testatoris affectionem maximè considerari in coniecturanda eius voluntate. Et vnde colligatur maior affectio erga vnum, quam erga alterum.

17 Institutus vel substitutus quando quis præsumatur, breuis & clara explicatio.

18 Hæredes quibus ex partibus instituti, vel substituti præsumantur, elegans & accurata explanatio.

19 Hæredis institutio, an & quando coniecturis & præsumptionibus inducta censeatur.

20 Institutus in re certa, quando ex præsumpta mente testatoris censeatur hæres vel legatarius.

21 Instituto postbumo, quis postbumus institutus & vocatus præsumatur.

22 Hærede instituto filio vel seruo, an & quando præsumatur contemplatione patris vel domini facta institutio.

23 Hærede instituto filio, rogatoq; eius patre filium emancipare, præsumi rogatum patrem etiam restituere hæreditatem ipsi filio.

24 Institutio hæredis, legatum, aliaue testatoris dispositio falsa ex causa facta, quando ex præsumpta testatoris voluntate valeat.

25 Hæredis institutio incerta, quando & quibus coniecturis reddatur certa, vt valeat.

26 Institutio hæredis, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate extendatur de casu ad casum, de persona ad personam, & de tempore ad tempus.

27 Succedentes ab intestato, an & quando ex præsumpta vel ficta morientis voluntate succedere dicantur.

28 Exhæredatio quando bona vel mala mente facta præsumatur.

29 Exhæredationis causa in testamento à patre expressa, an vera vel falsa præsumatur.

30 Exhæredatio an & quando coniecturis & præsumptionibus inducta censeatur.

31 Clausulæ codicillares & aliæ similes scriptæ in testamento, an & quãdo præsumantur in testamento scriptæ voluntate testatoris. Et quãdo hæ clausulæ scriptæ non sunt, an & quando ex præsumpta mente testatoris subintelligantur.

32 Clausula codicillaris, an & quando fideicommissum operetur ex præsumpta mente testatoris in filio iam nato, & in posthumo scienter vel ignoranter præterito.

33 Patrem & cæteros ascendentes præsumi velle relinquere hæredita-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tem filijs & descendentibus.
34 Pupillaris substitutio, quibus coniecturis facta constare posit.
35 Substitutio tacita pupillaris comprehensa in expressa vulgari an præsumatur, vel à lege fingatur.
36 Substitutio vulgaris expressa, quando & quibus casibus contineat tacitam pupillarem.
37 Substitutio vulgaris facta à testatore partim expressa, & partim tacita, quando mater excludatur euenieme casu ipsius tacita.
38 Pupillari substitutione expressa, matrem excludi. Et an legitima excludatur, diligenter disputatur. Et quando etiam excludatur substitutione pupillari partim expressa, & partim tacita, explicatur.
39 Substitutio pupillaris tacita, quando & quibus in casibus excludat matrem, patrem, & auiam.
40 Substitutionem tacitam pupillarem comprehensam in expressa vulgari, inesse in ipsa vulgari vsque ab initio ad matris exclusionem, ex præsumpta testatoris voluntate.
41 Substitutio vulgaris expressa, quando & quibus casibus contineat tacitam exemplarem.
42 Substitutio expressa pupillaris, an & quando comprehendat tacitam exemplarem.
43 Substitutio pupillaris expressa, quando & quibus casibus contineat vulgarem tacitam.
44 Substitutio exemplaris expressa, an contineat vulgarem & pupillarem tacitas.
45 Substitutio compendiosa, an ex præsumpta voluntate testatoris comprehendat exemplarem.
46 Substitutio exemplaris tacita, an & quando ex præsumpta voluntate testatoris excludat matrem.
47 Pupillaris substitutio quando facta præsumatur vsq; ad pubertatem, vel infra.
48 Substitutus pupillariter, quibus in bonis ex præsumpta testatoris voluntate succedat.
49 Substitutio exemplaris, quando & quibus verbis facta præsumatur.
50 Substitutio exemplaris, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate reconualescat, redeunte furore, qui iam cessauerat.
51 Substitutio compendiosa, quibus coniecturis facta constare posit.
52 Substitutio compendiosa facta verbis directis, obliquis, & communibus à milite impuberi, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate post pubertatem valeat iure directo, vel iure fideicom. vbi explicatur & conciliatur l. centurio. ff. de vulg. & pup. subst. & l. precib. C. de impub. & alijs subst.
53 Substitutio compendiosa à pagano facta verbis communibus, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate contineat vulgarem.
54 Substitutio compendiosa verbis communibus à pagano facta, an & quando ex præsumpta mente testatoris comprehendat pupillarem.
55 Substitutio compendiosa à pagano facta, verbis directis, an & quando ex præsumpta mente testatoris post aditam hæreditatem & pupillarem ætatem expiret, vel valeat tanquam fideicommissaria.
56 Compendiosa substitutio à pagano verbis directis vel communibus facta impuberi, matre existente in medio, an & quando ex præsumpta mente testatoris valeat semper iure directo, & quando ad fideicommissariam trahatur.
57 Compendiosa substitutio verbis communibus à pagano facta an & quando ex præsumpta mente testatoris contineat fideicommissariam, quando directo valere non potest.
58 Compendiosa substitutio verbis obliquis à pagano facta, an & quando contineat vulgarem, pupillarem, & fideicom.
59 Reciproca substitutio, quam & breuiloquam appellant, quando facta præsumatur.
60 Reciproca substitutio quot & quas substitutiones ex præsumpta testatoris voluntate contineat.
61 Reciproca substitutio directa, hoc est vulgaris vel pupillaris, an & quando præsumatur facta inter plures, quibus morientibus facta est vulgaris vel pupill. substitutio.
62 Reciproca substitutio fideicommissaria, quando præsumatur facta inter plures vocatos, quibus omnibus vel vltimo morienti datus est substitutus.
63 Substitutione hac formula concepta, vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum, vel simili alia, quando præsumatur tributa electio substituto succedendi ex quauis substitutione.
64 Substitutio directa, an & quando coniecturis & præsumptionibus inducta & facta censeatur.
65 Substitutio directa, an & quando ex præsumpta mente testatoris extendatur de casu ad casum, de persona ad personam, & de tempore ad tempus.
66 Substitutio an obliqua & fideicommissaria, vel potius directa præsumatur.
67 Fideicommissum à testatore relictum, atque constitutum non præsumi. Et ibidem quales esse debeant coniecturæ, vt præsumi illud possit.
68 Fideicommissaria substitutio à testatore facta, an & quando ex præsumpta eius voluntate & mente facta dicatur.
69 Fideicommissi onus quando ex præsumpta mente testatoris repetitum seu continuatum censeatur, ab instituto patre in filios substitutos, & alios deinde vocatos.
70 Filij vna cum eorum patrib. vocati, an & quando præsumantur vocati, vt eodem succedant tempore, vel ordine successiuo.
71 Filij ordine successiuo vocati post eorum parentes, an, & quando per vulgarem substitutionem, vel per fideicommissariam vocati præsumantur.
72 Fideicommissum quando præsumatur relictum, vt à filio impubere hærede instituto restituatur, vel ab eius hæredibus.
73 Substitutio fideicommissaria, an & quando extendatur de casu ad casum, de persona ad personam, & de tempore ad tempus ex præsumpta testatoris voluntate.
74 Substitutus pupillo, & grauatus alteri restituere, an & quando præsumatur grauatus restituere etiam bona ipsius pupilli.
75 Frater vtrinque coniunctus, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate excludat fratrem consanguineum, tam in casu substitutionis vulgaris & pupillaris, quam fideicommissariæ, ac etiam in iure accrescendi.
76 Filij in conditione positi, an & quando ex præsumpta mente, & voluntate testatoris dicantur vocati vt succedant ex testamento.
77 Filij ex matrimonio putatiuo nati, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate dicantur comprehendi sub filijs in conditione positis ad substituti exclusionem.
78 Filij naturales quando ex præsumpta mente testatoris deficere faciant conditionem, atque ita substitutum excludant, vel non.
79 Legitimatus ex rescripto, quando ex præsumpta testatoris voluntate deficere faciat conditionem, atq; ita excludat substitutum, vel non.
80 Legitimari filium illegitimè natum, quando voluisse præsumatur pater.
81 Legitimatus per subsequens matrimonium, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate excludat substitutum.
82 Filij adoptiui, an & quando ex præsumpta testatoris mente & voluntate excludant substitutum.
83 Conditio si decesserit sine liberis, an & quando dicatur extitisse, si hæres institutus & grauatus religionem professus est.
84 Filijs vel liberis dispositiue vocatis, quando ex præsumpta mente testatoris dicantur vocatæ etiam fœminæ, atque ita, quando in dispositione masculinum concipiat fœminimum.
85 Quando & quibus casibus fœmina deficere faciant expressam conditionem substitutionis, si decesserit institutus sine filijs.
86 Ius accrescendi an sit ex præsumpta atque coniectura testatoris à lege introductum.
87 Substitutus quando & quibus ex coniecturis præferatur coniuncto, & econtra.
88 Familia genere, stirpe, linea, domo, parentibus, cippo, & agnatione à testatore vocatis & substitutis, de quibus præsumatur testatorem sensisse.
89 Conditio si sine filijs decesserit, an & quando tacitè à lege subintelligatur in substitutione à testatore facta, & quando illa excludat substitutum.
90 Heredem rogatum restituere quando voluerit, præsumi rogatum tempore mortis.
91 Descendentibus vocatis, de quibus præsumatur testatorem sensisse.
92 Primogenito ad fideicommissi successionem vocato, de quo testatorem sensisse præsumatur.
93 Filij, descendentes, agnati vel cognati nondum nati, vel concepti tempore euenientis casus fideicommissi, an & quando ex præsumpta mente testatoris ad fideicommissi successionem admittantur.
94 Nepo-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

94 Nepotes quando sub filiorum nomine in testatoris dispositione contineantur, vel non contineantur coniecturis & præsumptionibus.

95 Filius quando ingrediatur locum patris, eiusq; personam repræsentet in successionibus ab intestato, necnon & in fideicommissis, vt concurrat cum patruo ex præsumpta voluntate eius, de cuius hæreditate & bonis agitur.

96 Filio spurio & incapaci quando dolo & fraude reliquisse præsumatur pater.

97 Vxori à marito relictum, quando in fraudem legis præsumatur legatum.

98 Molestiam vel controuersiam cum prohibet testator inferri hæredi vel legatario, de qua molestia & controuersia sensisse præsumatur.

99 Hæreditatis aditionem non præsumi, nec solo animo fieri.

100 Hæreditatis aditio quibus verbis facta præsumatur.

101 Hæreditatis aditio an quando ex gestis & factis præsumatur.

102 Hæreditatis repudiatio, an & quando ex verbis vel factis præsumatur.

103 Bonorum possessionem an agnouisse præsumatur, qui possessoriam hæreditatis petitionem contra bonorum occupatores mouet,

104 Qui bonor. possess. agnouit, & agit contra bonor. possessores possessoria hæreditatis petitione intra debitum tempus bonorum ipsam possessionem agnouisse præsumitur,

105 Legatum vel donatio, an præsumatur, quando testator vsus est verbis hus Dono, lego, relinquo.

106 Legatum dubium & obscurum, quam recipiat interpretationem ex præsumpta testatoris voluntate.

107 Legatum incertum, quando & quibus coniecturis reddatur certum, vt valeat atque consistat.

108 Legata ab instituto quando præsumantur repetita à substituto.

109 Legatum factum creditori, an & quando præsumatur factum animo compensandi cum ipso debito necessario.

110 Legatum factum creditori voluntario. an & quando præsumatur factum animo compensandi cum ipso debito voluntario.

111 Legatum ciuibus factum, quando ipsi ciuitati factum præsumatur.

112 Legatum Ecclesiæ, Episcopo, alteriue prælato, an & quando contemplatione Ecclesiæ vel personæ factum præsumatur.

113 Legatum canonicis, an & quando contemplatione Ecclesiæ vel eorum propriæ personæ factum præsumatur.

114 Ecclesiæ legatum, cuius Ecclesiæ causa ac fauore relictum præsumatur.

115 Legatum ad pias causas quando factum præsumatur.

116 Re aliena legata, quando ex præsumpta testatoris voluntate res ipsa sit præstanda, vel saltem eius æstimatio.

117 Re hæredis à testatore legata, an & quando legatario res ipsa debeatur, vel saltem ipsius rei æstimatio.

118 Legatarius an & quando relegata euicta, agere possit de euictione cõtra hæredem ex præsumpta testatoris voluntate.

119 Æstimatio rei Ecclesiasticæ vel feudalis, quæ præstari legatario non potest, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate solui debeat.

120 Æstimatio rei legatæ incapaci an & quando ex præsumpta mente testatoris præstanda sit.

121 Legatum factum dignitati, an & quando præsumatur factum etiam successoribus.

122 Legatum vxori factum, an & quando præsumatur relictum etiam secundæ vxori ducta, mortua prima.

123 Legatum factum vxori, vel alteri, vt habitet cum filijs, cuius causa & fauore pactum præsumatur.

124 Legatum tutori factum, præsumitur factum, vt tutelam suscipiat.

125 Legatum factum pauperibus, de quibus præsumatur testatorem sensisse.

126 Legatis bonis existentibus in ciuitate, an & quando præsumantur relicta ea, quæ sunt in territorio & comitatu.

127 Legata solum ea, quæ testator tempore conditi testamẽti habebat, an & quando præsumantur.

128 Legatum an & quando duplicatum præsumatur.

129 Legatum domus, vel bonorum domus, de qua domo intelligatur & præsumatur.

130 Legatum vel fideicommissum Caio & eius hæredibus relictum, vel decedente instituto sine hæredibus, Caio restituendum: de quibus hæredibus præsumatur testatorem sensisse.

131 Legatum & fideicommissum, an & quando ab instituto, vel substituto, vel instituti hæredibus relictum præsumatur.

132 Legatum annuum & reiterabile quando præsumatur.

133 Proprietas rei, non autem solus vsusfructus quando legata præsumatur, & si vsusfructus aliqua mentio sit.

134 Vsusfructus tantum non autem proprietas quibus coniecturis legatus præsumatur.

135 Vsufructu legato, quando ipse vsus relictus præsumatur.

136 Fructus tantum, an nus ipsum vsusfructus quando præsumatur relictum.

137 Res venales an in legato rerum mobilium vel earum vsufructu comprehensæ à testatore præsumantur.

138 Pecunia an in legato rerum mobilium, vel eorum vsufructu comprehensa præsumatur.

139 Vsumfructum vel alimenta tantum, an & quando testator reliquisse præsumatur vxori, filijs iam hæredibus institutis.

140 Vsumfructum, vel alimenta tantum, an & quando testator vxori reliquisse præsumatur, hærede extraneo instituto.

141 Vsufructu vxori relicto nullo alio penitus hærede instituto vel solum post ipsius vxoris mortem, quid ei relictum præsumatur.

142 Vsufructu legato, quibus ex rebus legatus præsumatur.

143 Vsufructuarius an & quando ex præsumpta mente testatoris teneatur soluere as alienum à testatore relictum.

144 Seruitutis legatum, quid ex præsumpta testatoris voluntate contineat.

145 Dotis prælegatum quid ex præsumpta testatoris voluntate comprehendat.

146 Dotis legatum quando purum, vel modale, vel conditionale præsumatur: & ob id quando transmitti vel non ad hæredes possit.

147 Dotis legatum puellæ factum, quando erit nupta, vel copulata matrimonio, quo tempore testatorem ei præstare voluisse præsumatur.

148 Dotis legatum factum puellæ cum nubet, an & quando præsumatur relictum, etiam si velit ingredi religionem.

149 Dotis legatum pluribus filiabus factum, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate, admittatur ius accrescendi.

150 Optione legata, quid ex præsumpta mente testatoris legatum præsumatur.

151 Frumento legato, quid ex præsumpta testatoris mente debeatur.

152 Vino legato, quid ex præsumpta testatoris voluntate contineatur.

153 Oleo legato, quid ex testatoris præsumpta voluntate debeatur.

154 Fundo instructo legato, quæ ex præsumpta voluntate testatoris legata dicantur.

155 Peculium, an & quando legatum præsumatur: & quid ex præsumpta voluntate testatoris legato peculio contineatur: ac quid ex eo deducatur, & quando extinguatur.

156 Penu legata, quæ ex præsumpta voluntate testatoris præstanda veniant.

157 Alimenta quando, quæ, & quantum alimentorum nomine præsumatur legatum.

158 Alimentis duobus vel pluribus coniunctim legatis, an & quando ex præsumpta voluntate testatoris locum habeat ius accrescendi.

159 Ius accrescendi, an & quando habeat locum in legato vsusfructus.

160 Suppellectile legata, quæ debeantur ex præsumpta testatoris voluntate.

161 Vestibus legatis, quæ ex præsumpta voluntate testatoris præstanda sint.

162 Auro vel argento legato, quid præstandum sit ex præsumpta voluntate testatoris.

163 Ornamentis legatis mulieri, quid ex præsumpta voluntate testatoris debeatur.

164 Liberatione legata, quid legatum atque relictum præsumatur.

165 Testator an & quando suam reuocasse atque mutasse dispositionem præsumatur.

166 Testamentum cum clausula derogatoria ad futura confectum, quãdo per secundum testamentum reuocatum præsumatur.

167 Legatum quando alienatione rei legatæ ademptum atq; reuocatum præsumatur.

168 Legatum nominis debitorum factum, quando ipsius crediti exactione ademptum atque reuocatum præsumatur.

169 Legatum vel fideicommissum, an & quando reuocatum atque ademptum præsumatur, adempta & reuocata conditione, vel modo eu appositu & adiecto.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

170 Legatum propter superuenientem inimicitiam inter testatorem & legatarium, quando ademptum atque extinctum præsumatur.
171 Legatum ademptum & reuocatum, an & quando rei legatæ destructione vel refectione præsumatur.
172 Legatum ademptum atque reuocatum præsumi, vel mutata, vel tessante causa ipsa, ob quam testator legauit.
173 Legatum factum secundo sub commemoratione primi, an ab ipso primo ademptum, & in secundum translatum præsumatur.
174 Legatum quando cum eisdem conditionibus translatum præsumatur.
175 Conditionalis dispositio, vel potius pura, vel modalis, vel in diem, vel pœnalis, an & quando præsumatur.
176 Conditio & qualitas posita in primo testamento, an & quando repetita præsumatur in secundo.
177 Conditio apposita in testamento, quando repetita in codicillis præsumatur.
178 Conditio apposita in institutione, quando repetita in substitutione præsumatur.
179 Conditio institutioni adiecta, quando repetita præsumatur in prælegato, & econtra.
180 Conditio & qualitas adiecta vni legato, an & quando in altero repetita præsumatur.
181 Conditio & qualitas posita in clausula separata à præcedentibus & sequentibus, an & quando ex præsumpta mente testatoris referatur ad omnia, vel ad vnum tantum ex præcedentibus, vel ex sequentibus.
182 Conditionem euenisse, impletamq; fuisse, an & quando præsumatur.
183 Conditio quando ex præsumpta testatoris voluntate pro impleta habeatur.
184 Modus quando ex præsumpta testatoris voluntate & mente pro impleto habeatur.
185 Conditio an & quando ex præsumpta mente & voluntate testatoris in forma specifica, vel per æquipollens impleri possit.
186 Conditio hæc, si decesserit sine liberis: adiecta substitutioni duobus vel pluribus facta, quando verificetur altero institutorum decedente sine prole.
187 Legatum factum mulieri, si, vel cùm erit, vel donec erit, vel permanebit vidua, an & quando ex præsumpta voluntate testatoris debeatur, ea deinde nubente.
188 Fideicommissi onere simpliciter grauatus, vel vt restituat quod ei superierit, quid & quantum alienare hodie possit: & quando in fraudem fideicommissi alienasse præsumatur.
189 Fideicommissa bona, quando ex præsumpta testatoris mente alienari possint causa dotis constituendæ.
190 Fideicommissi bona, an & quando ex præsumpta mente testatoris alienari possint pro dotis restitutione.
191 Fideicommissi bona an & quando ex præsumpta voluntate testatoris alienari possint pro alimentis, aliisq; impensis.
192 Fideicommissa bona, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate alienari possint pro redimendo filio captiuo, vel ob delicta carcerato.
193 Fideicommisso grauatus, an & quando ex præsumpta testatoris voluntate restituat percepta ex substitutionibus coheredibus deficientibus
194 Prælegata an & quando ex præsumpta testatoris voluntate restitui debeant substituto per fideicommissum.
195 Prælegata an & quando ex præsumpta voluntate testatoris restitui debeant substituto directo.
196 Bona ad hæredem fideicommisso grauatum peruenta ex persona quidem testatoris, sed tamen alio iure quam hæreditaria, an & quando ex præsumpta mente ipsius testatoris veniãt in restitutione fideicommissi.
197 Bona in hæreditate testatoris fideicommittentis reperta, & fructus ab hærede grauato percepti, an & quando ex præsumpta voluntate testatoris restitui debeant fideicommissario.
198 Falcidiæ & Trebellianicæ detractio, quibus coniecturis censeatur à testatore prohibita.
199 Quo tempore legatum & fideicommissum peti, & præstari possit & debeat ex præsumpta voluntate testatoris.
200 Legatum quo in loco solui & præstari voluisse testatorem, & quibus coniecturis præsumatur.
201 Transmissioni legati & fideicommissi, an & quando ex præsumpta mente & voluntate testatoris locus esse possit.
202 Quando præsumatur testatorem voluisse suam voluntatem & dispositionem esse legi conformem.

Elenchus Præsumptionum Libri Quinti.

1 Hominem sui natura bonum præsumi ex multorum sententia: & quando minimè bonus præsumatur.
2 Deliquisse neminem præsumi, multis comprobatur, egregijsque aliquot declarationibus explicatur.
3 Dolus, fraus & culpa, an & quando præsumatur: & quæ differentia sit inter dolum & fraudem: & quis dolus verus, & quis præsumptus, satis diligenter explicatur.
4 Vitio hominem carere præsumi.
5 Hominem æternæ salutis memorem tùm maximè, cùm in extremis agit, præsumi,
6 Religionis Christianæ obseruatorem, non autem hæreticum, hominem præsumi: & quando hæreticus quis præsumatur.
7 Hæreticus pertinax quibus præsumptionibus & coniecturis quis præsumatur.
8 Simoniæ labem non præsumi, & aliquæ coniecturæ quibus illa detegitur, explicantur.
9 Confidentia beneficiorum illicita, quæ simoniaca appellatur, quibus coniecturis & præsumptionibus detegatur.
10 Delinquentes spe & animo immunitatis ecclesiæ, ac confugiendi ad eam, quando ex ea extrahi possint, & quibus coniecturis ille animus detegatur.
11 Filium occidisse parentes, vel offendisse iure non præsumi. Et aliqua inibi de reuerentia filiorum erga parentes annotata.
12 Patriam suam quemlibet diligere præsumi, eosque impios credi, qui sine iustis causis eam euerterunt.
13 Occidisse ac læsisse seipsum non præsumi: & inibi quantum peccant, qui seipsos occidunt.
14 Patrem præsumi correctionis causa verberasse filium: & inibi multa de amore patris erga filium,
15 Maritum verberantem vxorem præsumi id facere corrigendi animo: & quando præsumatur virum vxorem occidisse, declaratur.
16 Fratrem occidisse vel læsisse fratrem non præsumi, & inibi aliqua de amore & dilectione fratrum.
17 Coniunctos sanguine non præsumi inuicem fornicari.
18 Socium non præsumi lædere socium, aliquidue agere in eius detrimentum: & ibidem aliqua de fide societatis & beneuolentia.
19 Vasallus quando domini arcana secretaq; retexisse dicatur, vt domino obesset, varijs coniecturis declaratur.
20 Falsi crimen non præsumi, interdum verò præsumi: & quando excusari possit, copiosè explicatum.
21 Quando instrumentum in vna parte falsum, præsumatur etiam in totum falsum.
22 Testimonium testis quando in vna parte falsum præsumatur esse & in cæteris partibus falsum.
23 Falsum testimonium quando ex repugnantia & contrarietate præsumatur.
24 Partus suppositi an & quando præsumantur.
25 Calumniari quando quis præsumatur.
26 Colludere duos litigantes quibus detegatur coniecturis.
27 Delictum à seruo, famulo, vel filio, vel altero consanguineo coniuncto, aut amico, non præsumi commissum volùtate domini, patris, affinis, vel amici.
28 Serui & vasalli quando præsumãtur simulatè non attulisse auxilium domino interfecto, vt non excusentur pœna S. C. Syllaniani, vel amissionis feudi.
29 Res furto subtracta, quando apud aliquem reperitur, an is furtum commisisse præsumatur, tam vt sit locus pœnæ furti quàm vt domino res ipsa restituatur.
30 Furtum quando in re inuenta, vel pro derelicto habita commissum præsumatur: & quando censeatur res habita pro derelicto.
31 Furtum à rei custode præsumi commissum.
32 Malus ac nequam semel, quando semper malus ac nequam præsumatur.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

33 Vitium paternum, quando & quomodo in filios præsumatur descendere, atq; continuare.
34 Rerum nouarum studiosos esse valdè legibus suspectos & ob id malè de vis præsumi: id quod multis exemplis explicatur.
35 Episcopus sedem mutando, an & quando bono vel malo zelo mutare velle præsumatur.
36 Homicidia noctis tempore commissa, à quibus perpetrata præsumantur.
37 Mortis occisi conscium præsumi eum, qui ante tempus verisimile mortem patefecit eo in loco, vbi mortis fama peruenire non potuit.
38 Animus deliberatus atq; præmeditatus occidendi, quibus coniecturis & præsumptionibus cognoscatur.
39 Aggressor quis ex duobus contendentibus & rixantibus præsumatur.
40 Animus delinquendi, vel non, quando & quomodo coniecturis & præsumptionibus declaretur.
41 Adulterium quibus præsumptionibus & coniecturis detegatur: Et an osculum impudicum legitimam coniecturam faciat.
42 Incendiarius quibus indicijs & coniecturis detegatur.
43 Inimicitia, & odium, quando inter aliquos præsumatur.
44 Contempsisse Dei ac Principis sui leges, & præcepta, quando quis præsumatur.
45 Bannitus quibus commodis & iuris beneficijs priuatus præsumatur.
46 Bannitus à banno liberatus & patriæ restitutus, an & quando bona etiam ei restituta præsumantur.
47 Hæreticus damnatus, deinde ad Ecclesiæ gremium restitutus, quando ad bona amissa restitutus præsumatur.
48 Innocentia accusati quibus coniecturis & præsumptionibus detegi possit: & imbi de innocentia aliqua scitu non indigna.
49 Pœnam leuiorem mitioremq; præsumi à lege inflictam.

Index omnium Præsumptionum Libri Sexti.

1 Rubricas seu inscriptiones titulorum iuris communis vel statutorum, solum præsumptionem & coniecturam facere, non autem perfectè disponere, statuereq;
2 Præfationes proœmiaq; legum, statutorum, & aliarum dispositionum præsumptionem & coniecturam facere, & legislatorum ac disponentium voluntatem declarare.
3 Actum præparatorium qui confecit, quando actum principalem sicq; præparatum confecisse, vel de eo disposuisse præsumatur.
4 Actum quemlibet ita præsumi factum, vt valeat, diligens, & copiosa explanatio.
5 Actum ita gestum præsumi, vt valeat omni meliori, efficaciori, potentioriq; modo.
6 Actus, qui & iure communi, & iure speciali potuit confici, quo iure gestus & celebratus præsumatur.
7 Actum illum præcessisse præsumi, qui iure præcedere debet.
8 Actum tempore mortis, cùm viuens facere potuerit, fraude præsumitur fecisse.
9 Actum minus vtrique partium onerosum confectum præsumi.
10 Actum præsumi secundum propriam naturam confectum, plana lucidaq; explanatio.
11 Actum præsumi factum ab eo, qui impensam facere tenetur.
12 Actus correspectui qui præsumantur, & quis sit eorum effectus.
13 Actui solemniter gesto præsumi interuenisse personæ habilitatem.
14 Facti quæsumi non præsumi.
15 Actuum, rerum, personarum ac agnationū pluralitas, vel vnitas identitasq;, an & quando præsumatur.
16 Actus permissus vel prohibitus, an iure præsumatur.
17 Actus finem ex principio bonum vel malum præsumi.
18 Præsentia alicuius in actu an præsumatur, cùm illa omninò requiratur.
19 Præsentia vel absentia an præsumatur, egregia disputatione declaratum.
20 Absentia iusta ac legitima an præsumatur, vel potius ex malitia.
21 Præsentem præsumi scire, quæ ibi acta fuerunt.
22 Error, an & quando præsumatur commissus in actu & dispositione.
23 Ignorantia qua tam iuris quam facti proprij vel alieni, an & quando præsumatur.
24 Vicinus, vel sanguine coniunctus quando præsumatur scire facta vicini, vel sanguine coniuncti, diligenti explanatione tractatum.
25 Dines vel pauper an & quando quis præsumatur, multu distinctionibus explicatum.
26 Diuitias & bona plura extare, vel non extare quando præsumatur, & quando præsumptio sit pro inuentario.
27 Locupletior quando factus præsumatur ille, ad quem vel res vel fructus peruenerunt.
28 Diuites atque locupletes in dies effici homines præsumi.
29 Quando in fundo proprio aliquid faciens, præsumatur feciſſe ad vicini damnum.
30 Ciuis vel forensis quando quis præsumatur.
31 Ea, quæ irrationabilia sunt, non præsumi.
32 Obliuionem præsumi aliquando, paucis explicatur.
33 Præscriptionem non præsumi paucis enarratur.
34 Consensus, auctoritas, licentia & consilium, quando de substantia actus, qui geri debet, præsumatur.
35 Animum talem præsumi, qualem vel verba, vel facta ipsa declarant.
36 Extremis probatis, media præsumi.
37 Voluntatis mutationem correctionemq; non præsumi, quod variè explicatur & declaratur.
38 Leges vel statuta antiqua, an & quando ex præsumpta mente legislatorum nouis legibus vel statutis promulgatis correcta & mutata dicantur.
39 Priuilegium à Principe concessum, an & quando præsumatur derogare & tollere statutum ciuitatis.
40 Priuilegio nouo an & quando ex præsumpta mente principis concedentis, antiquum sublatum præsumatur.
41 Priuilegio renunciasse an & quando quis præsumatur.
42 Domicilij mutatio an & quando præsumatur.
43 Animum mutationem non præsumi.
44 Morbo infirmitateve aliqua affectus semel, an in eodem morbo perseuerare atq; persistere præsumatur.
45 Furiosus, insanus, demens, & mente captus, an & quando quis præsumatur.
46 Senes an ægri atque infirmi præsumantur, & quando ægris comparentur.
47 Senes præsumi prudentiores, sapientiores ipsis iuuenibus
48 Iuuenes præsumi validiores, robustiores, & calidiores ipsis senibus.
49 Homo quamdiu viuere præsumatur, luculenta explanatione declaratur.
50 Duobus simul mortuis bello, ruina, naufragio, vel incendio, quis prius mortuus, & quis superstes præsumatur.
51 Ex duobus filijs, masculo scilicet & fœmina, vel ambobus masculis natis vnà simul ex eodem partu, quis prior natus præsumatur.
52 Partum factumq; immaturum atq; imperfectum natum esse, quibus signis atq; coniecturis cognosci dicique, possit, dilucidè explicatum.
53 Filiatio quibus præsumptionibus, & coniecturis probetur.
54 Filius an & quando legitimus vel naturalis, vel spurius præsumatur.
55 Filius an sub patris potestate, vel sui iuris esse præsumatur.
56 Patrem præsumi diligere filium.
57 Filium præsumi diligere parentes.
58 Filium patri similem virtute & moribus præsumi.
59 Nobilitatem summam pro se præsumptionem habere, multis comprobatum.
60 Nobilitatem non præsumi.
61 Rei amissio, an & quando præsumatur.
62 Dominus qui olim fuit, an & nunc præsumatur. Et quid è conuerso.
63 Dominum an ex possessione præsumatur.
64 Ex possessione præteriti temporis, an & quando præsumatur possessio præsentis temporis.
65 Ex possessione præsentis temporis, quando præsumatur possessio præteriti temporis.
66 Ex possessione præteriti ac præsentis temporis quando præsumatur possessio medij temporis.
67 Quando possidere quis dicatur titulo præambulo.
68 Possidere eum præsumi, qui rem detinet, & apud se habet.
69 Possessio an & quando præsumptionem pro se habeat: & de multis commodis, quæ possessio tribuit.
70 Excommunicatus olim, an & hodie præsumatur excommunicatus.
71 Alimenta præsumi præstita ab eo, qui apud se habuit animal.
72 Ecclesia quando vel Episcopo vel alteri Ecclesiæ subdita præsumatur.
73 Paries an & quando proprius, vel communis cum vicino esse præsumatur.
74 Quando dominus præsumatur aliquo ex actu voluisse liberare à sua potestate seruum.
75 Clericum, qui diu possidet beneficium, præsumi possidere consensu, & auctoritate superioris.
76 Clericus an & quando quis præsumatur.

77 Præsen-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

77 Præsentatio ad beneficium, & beneficij acceptatio, an & quando præsumantur facta intra tempus à lege præstitutum.
78 Beneficij renuntiatio vel mutatio an & quãdo in fraudem, expectantis præsertim facta præsumatur.
79 Ecclesia quando solenniter constructa & dotata præsumatur.
80 Vnio ecclesiarum quando præsumatur.
81 Vxoratus quando præsumatur legitimè ingressus religionem.
82 Beneficijs eum renunciasse præsumi, qui probationis habitum suscepit.
83 Religionem ingressus quando præsumatur emisisse professionem.
84 Religiosus decedens intra annum probationis, an & quando præsumatur voluisse bona sua acquiri monasterio, vel agnatis.
85 Electionem à maiori eligentium numero factam, maiori zelo factam præsumi.
86 Decima laicis concessa, an & quando præsumantur concessa ante Concilium Lateranense.
87 Emphyteutica vel feudalis res ad Ecclesiam aliqua de causa reuersa, an & quando præsumatur prælati voluntate incorporata Ecclesiæ, atque ita de eius mensa effecta.
88 Parochiæ subditus quando quis præsumatur.
89 Virginitas in muliere an & quando præsumatur.
90 Habilis & idoneus ad contrahendum matrimonium, & ad generandum, an & quando quis esse præsumatur.
91 Habilis & idoneus an & quando quis ad alios actus præsumatur.
92 Personæ industria quando electa præsumatur.
93 Prohibito consequenti, quando præsumatur prohibitum antecedens.
94 Pœnitens in extremo vitæ exitu, an saluus fieri, & vitam aternam consequi præsumatur.
95 Confessionem sacramentalem, an & quando sacerdos præsumatur consensu & licentia confessi reuelasse atque detexisse.
96 Bellum an & quando præsumatur iustum.
97 Descripta in inuentario à tutore vel curatore, præsumptionem aduersus eos facere. Et de hærede qui inuentarium non confecit, aliqua.
98 Præsumi contra matrem, quæ intra annum non proposuit & probauit iustam causam non petiti tutoris filio pupillo.
99 Tacens an & quando fateri, negare, vel consentire præsumatur.
100 Præmijs & honoribus donatos præsumi libentius studijs & laboribus operam dare.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

MIRABERIS fortasse Lector humanissime qui fiat, quòd hic Index materiarum & Rerum de Præsumptionibus D. Menochij breuior sit, quàm priorum editionum, sed intellecto consilio nostro, non dubitamus, te operam nostram boni consulturum. Nam, cùm Index potissimùm in hunc vsum fiat, vt præcipua librorum Capita & Quæstiones atque Summaria, & res singulares Lectori ostendat, cui fortè ocium non est singula perlustrandi: arbitratus sum, me operæ pretium facturum, si darem operam vt pro magno & nimiùm luxuriante Indice, haberes mediocrẽ, & necessaria tamen omnia continentem. Quod (ne quid te lateat) sic effecimus. In singulis literarum characteribus eadem initia, quæ antea fuerunt, reliquimus: vt non minùs in hac editione, quàm in prioribus inuenire liceat. Verùm, quia priores editiones, omnia in vniuersum Summaria, singulis Præsumptionibus per omnes libros præfixa, complectebantur: quo fiebat, vt pari prolixitate, eadem Capita ter haberes, & triplici sumptu; quæ semel habuisse, & simplici impensa, vtique longè consultiùs erat: Iccircò docti cuiusdam viri opera adhibita, curauimus, vt superfluis deletis ea remanerent in hoc Indice, quæ & necessaria forent, & omnimodam remissionẽ in singulas Quæstiones, Capita, & Præsumptiones, in his libris tractatas, complecterentur. Ita vt initio Quæstionis vel Summarij sumpto, perinde omnia ex integro reperire liceat, ac si triplicato labore, Index hic verbotenus eadem referret, quæ in frontispicio singularum Præsumptionum continentur. Quapropter non dubitamus, tibi hanc nostram operam & diligentiam omninò placituram esse: qua fiducia freti, in alijs operibus pari fide nos versaturos pollicemur. Vale.

INDEX

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

INDEX TAM VERBORVM QVAM RERVM INSIGNIVM QVÆ IN PRÆSVMPTIONVM SEX LIBRIS IACOBI MENOCHII CONTINENTVR.

Prior numerus Quæstionem, seu Præsumptionem, secundus librum, tertius numerum margin. denotat.

A.

ABBAS electus in Episcopatu non potest monasterium suum deserere sine licentia Pontificis vel legati de latere, præsumpt. 34. lib. 6. num. 11. & 20

Abbas qui monacho suo statim professo contulit Capellam, vel Ecclesiam beneficij manualis regendam non censetur simoniacus, præsumpt. 8. lib. 5. num. 8

Abbatis & Socini ratio reprobatur, præsumpt. 111. lib. 4. nu. 19

Abbatissa non potest sola concedere habitum professionis, præs. 83. lib. 6. nu. 12

Ablatiui absoluti conditionem important, præsu. 52. li. 4. 11

Ablatiui absoluti important dispositionem, quando verba referuntur ad eum qui vult agere ex illa dispositione. præs. 76. li. 4. num. 65

Abortus causari facilè possunt à vehementi febre, à saltu mulieris, à clamore, a timore, & huiusmodi, præsum. 52. li. 6. 22

Abraam & Noe vltra ducentesimum annum vixerunt primis illis temporibus, præs. 49. li. 6. 16

Absens appellans post 20. dies à tempore latæ sententiæ præsumitur appellasse intra decem dies a tempore scientiæ. præs. 9. li. 2. 7

Absentia iusta ac legitima nunquid præsumatur, an potius ex malitia. præsum. 20. li. 6. num. 1. & quod iusta legitima præsumatur ostenditur. ibid.

Absentiæ iusta causa non reputatur, quando quis tenetur residere in aliquo loco, & absens est, & iustam causam allegans eam probare debet, ibidem. num. 3

Absolutus à crimine vel ab irregularitate, si denuò recepit beneficium quod demiserat, confidentiam simoniacam commisisse dicitur. præsumpt. 9. li. 5. num. 11

Absolutus sententia iudicis præsumitur innocens. qu. 14. li. 3. num. 71

Acceptans rem, cum sua causa, onere, & natura, acceptare tenetur, præs. 101. li. 4. num. 45

Accessorium dicitur id quod ipsum principale subsequitur. præs. 3. li. 6. nu. 3. & sicut sequitur suum principale, ita & ipsum præparatorium causa sui principalis est. ibid. 4

Accessorium in translatione principalis, quando non contineatur, præsum. 97. li. 3. 7

Accessorium regulatur secundum naturam sui principalis, præsum. 86. li. 4. 16

Accessorium sequitur suum principale, præsum. 18. li. 4. num. 20. & præsum. 127. nu. 27. cod. lib.

Accessorium sequitur suum principale, & an vitiato accessorio censeatur, & principale vitiatū, præsum. 21. li. 5. 16

Et de Accessorio idem iudicatur quod de principali, præsum. 110 li. 4. 47

Et dicitur accessorium esse quid indiuiduum cum ipso principali, ibid. 43

Accidentia non præsumuntur, præsum. 37. li. 6. num. 3. & præsump. 44. li. 6. num. 6. & præsump. 45. num. 65. cod. lib.

Accidentia extrinseca non præsumuntur, præsum. 28. li. 6. nu. 5. quod intellige quando nulla subest causa præsumendi. ibid. 7

Acco mulier dum se in speculari contemplaretur imaginem suam perinde ac mulierem alteram alloquebatur, præsum. 45. li. 6. 54

Accusat nemo, nisi quæ iam facta sunt, quæst. 12. li. 1. num. 7

Accusare per calumniam præsumitur is velle, qui præterito tempore per calumniam accusauit, quæst. 24. li. 1. 24

Accusans aut agens semel per calumniam, præsumitur iterum calumniosè agere velle, quæst. 14. lib. 1. num. 65

Accusans aliquem sine aliquo suo commodo vel proprio interesse fraude carere non videtur, præsum 3. li. 5. 106

Accusans eum qui damnum dedit in prædijs hæreditarijs an dicatur adiuisse hæreditatem, præsum. 101. li. 4. 22

Accusans violatores sepulchri paterni ex hoc non præsumitur hæreditatem auguisse, præs. 101. li. 4. 86

Accusatio lapso tempore accusandi, admittitur non contradicente aduersario, præsum. 46. li. 2. 27

Accusatio tarda maximè arguit innocentiam accusati, præsum. 48. li. 5. 16

Accusator qui accusationem non probauit præsumitur esse in dolo & mendacium dixisse, & falsam accusationem proposuisse dicitur, præsum. 3. lib. 5. num. 61

Accusator qui accusatione proposita differt subterfugitque iudicium calumniator præsumitur, præsum. 25. li. 5. 6

Accusator in criminalibus debet concludenter probare commissum crimen, nec sunt sufficientes præsumptiones nisi sint vrgentes, præsum. 70. li. 6. 5

Accusatoris probatio debet luce meridiana esse clarior, & redditur dubia ex qualicunque accusati probatione, præsum. 3 li. 5. 12

Accusati innocentia vt probetur admittitur etiam tertius, cuius non interest, præsum. 48. li. 5. 3

Accusatus præsumitur innocens si ea nocte qua dicitur commissum fuisse delictum repertus est, quiescere, & in vtramque aurem dormire, præsum. 48. li. 5. nu. 3. Idem quando sua ipse sponte carcerem ingreditur, ibid. num. 14. Idem quando quæstionibus & torturæ se subijcit, ibid. 15

Accusatus præsumitur innocens quando fugam attripere facile potuit, & non fugit, præsum. 48. lib. 5. nu. 10. Idem de accusato de aliquo crimine, qui sua ipse sponte iudici se præsentat, ibid. 12

Accusati de adulterio, si post factam accusationem, & defensionem, quod essent sanguine coniuncti, matrimonium contraxerunt, præsumuntur antea commisisse adulterium, sicuti fuerant accusati, & oritur hæc præsumptio ab ipsa lege, quæ est præsumptio iuris, & de iure, præsum. 41. li. 5. num. 7. & potens est hæc præsumptio vt dicti adulteri puniantur pœna capitali, ibid. 8

Accusatus de furto cui aliqua pecunia data est alicui deferenda, si perinuia loca & insolita iuit, furtum commisisse præsumitur, præsum. 31. li. 5. nu. 6. Idem quando præter morem recessit de domo fugitiuè, cum esset familiaris in ea domo. ibid. num. 7. Secus si erat vir bonæ conditionis & famæ, ibid. 9

Accusatus de furto in dolo censetur, quando res subtracta adferebat ipsi tantum commodum, & non alteri, præsum. 21. li. 5. num. 15. Idem si repertum est aliquod instrumentum aptum ad derogandū, & constet esse ipsius accusati, ibid. 16

Accusatus de hæresi si contra eum extent leues præsumptiones vel indicia de hæresi, quæ tamen sufficiebant ad indicendam purgationem, si iudice mandante fieri purgationem recusat, omnino suspectus est de hæresi, & vt suspectus puniri potest, præsum. 6. li. 5. 42

Acetum vini appellatione non venit, præsum. 152. li. 4. nu. 16

Acinaticium vel Acinaceū, venit nomine vini, & quid sit, præsum. 152. li. 4. 18

Acquisitio fit etiam ignoranti, & acquiritur etiam acceptanti sola animi destinatione, præsum. 99. li. 4. num. 11

Acquisita præsumuntur propria pecunia quæsita, præsum. 46. li. 3. 7

Acquisita à muliere ex bonis mariti præsumuntur quæsita præsumptione iuris, præsum. 51. lib. 3. numer. 1. & 2

Acquisita etiam ab vxore putatiua ex bonis mariti præsumuntur, ibi. 5

Acquisuisse mulier ex bonis mariti, vel vidua intra annum luctus præsumitur, etsi illud negat, ibid. nu. 16. Reiecta opinione Baldi & aliorum, num. 25. Distinguente Alciato, nu. 26. Licet matrimonio constante adulterium commisisset, nu. 17. Procedit etiā præsumptio hæc contra singularem mulieris successorem, ibid. num. 18. & ad commodum hæredis mariti, tum etiam singularis successoris, num. 19. Nec refert si ante matrimonium cōtractum, se pecuniam illam habuisse asserat, num. 21

Actio succedit loco rei, præsum. 190. li. 4. 46

Actio expilatæ hæreditatis non datur contra cohæredem, quia præsumit lex quod acceperit bona hæreditaria ratione partis suæ, non autem animo subtrahendi, præsum. 18 li. 5. 3

Actio confessoria retinet naturam realis, & dicitur rei persecutoria, præsum. 92. li. 2. 27

Actio personalis in rem scripta, habet effectum meræ realis, & redditur contra quemcunque possessorem, præsum. 92. li. 2. 9

Actiones nemo præsumitur cedere nolle contra seipsum, præsum. 155. li. 4. 8

Actionum cumulatio est permissa, nisi expresse prohibita experiatur, præsum. 16. li. 6. 15

Actionis partes sunt sex, qu. 14. li. 1. 61

Actionem oriri ex pacto nudo de donando, quomodo intelligendum, q. 43. li. 1. 7

Actiones personales vel officium iudicis non tolli, nisi 30. annorum cursu, præsum. 14. li. 3. 4

Actiones quæ alias cumulari non possent, cumulantur tamen non opponente aduersario, præsum. 48. li. 2. 26

Actiones humanæ certum sibi ac necessarium euentum præfinire nequeunt, q. 3. li. 1. 7

Actiones cedens non præsumitur cedere contra seipsum. præsum. 44. li. 3. 14

Actiones cessæ pro parte venditæ, & pro parte donatæ, faciunt præsumi cessionem simulatam. præsum. 129 lib. 3. num. 27. Limitatur quando personæ quibus donatur, & quibus venditur essent diuersæ, ibi. num. 28

Actiones cessę potentiori præsumi faciunt cessionem simulatam, præsum. 129. li. 3. num. 36. Limitatur tamen quando cessio esset facta potentiori coniuncto sanguine, nu. 39. Limitatur etiam vt ob crimen careratus possit fisco cedere suas actiones aduersus debitores suos, ibid. 4

Actionum cessio clam facta præsumitur simulata, præsum. 122. li. 3. 9

Actionum & iurium pluralitas non præsumitur, eat se habere asserenti probandum venit, præsum. 11 lib. 3. 1

Actor semper potest & debet venire paratus ad iudicium præsum. 90. li. 2. nu. 6

Actor non comparens in termino ad quem citauit reum ex causa iniusta præsumitur abesse, præsum. 91. li. 2. n. 2

Actor quo casu habeat probare se intra debitum tempus agnouisse bonorum possessionem, præsum. 104. li. 2. 3

Actor non præsumitur in ciuilibus mouisse actionem per calumniam, præsertim quando in actione proposita adhibitum fuit iuramentum calumniæ, præsum. 25. li. 5. nu. 3 non excusatur tamen ab expensis, si per sententiam succubuit, nec excusatur à præsumpta temeritate, ibid. 17

Actor & reus sunt in pari causa quoad probationes & præsumptiones, & vterque debet concludenter probare suam intentionem, præsum. 2. li. 5. 4

Actoris fauor in causa fauorabili an præua leat fauore rei conuenti, præsum. 90. li. 2. 32

Actori magis quam reo in præparatorijs iudicij fauetur, præsum. 90. li. 2. 16

Actore non probante absoluitur reus, nisi adfit aliquid quod pro actore faciat, q. 87. li. 1. 17

Acta fi contineant testem iuratum deposuisse, nō hinc præsumitur id factum fuisse parte præsente, præsum. 18. li. 6. 4

Acta deducta in aliquo casu principaliter efficacius probant, quam ea quæ deducuntur incidenter, præsum. 49. li. 6. num. 23. & si deducitur in iudicio actus incidenter, leuiores probationes sufficiunt, quæ alias non sufficerent, si principaliter deducerentur, ibid. 4

Acta in iudicio tempore feriarum valent, non contradicente parte, præsum. 46. li. 2. 25

Acta facta in iudicio præsumptionem faciunt etiā contra tertium, præsum. 62. li. 2. 24

Actorum respectu quæ pertinet ad iustitiam causæ pro sententia præsumitur, siue referat ipsa acta in specie siue non, præsum. 68. li. 2. 6

Actis iudicij & processus specificè in sententia enunciatis, si non contra eum condemnati, sed tertium absentem agatur nulla est pro sententia præsumptio præsum. 68. li. 2. num. 16. Idque etiam in sententia antiqua, ibid. 11

Actus omnis tribus adhibitis conficitur, quæst. 80. li. 1. num. 17

Actus ex quo præsumptio sumitur, debet esse omnino perfectus, q. 21. li. 1. num. 11

Actus omnis regulariter duobus testibus probatur, qu. 51. li. 1. 1

Actus

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Actus quilibet proprio nomine gestus præsumitur, etsi geri alio nomine quoque potuisset, præsum. 46. li. 3. num. 5

Actus & dispositio recipit interpretationem à natura & qualitate personæ concedentis, præsum. 16. lib. 2. num. 14

Actus sequens animum præcedentem demõstrat, præsum. 30. li. 3. 54

Actus dubius interpretationẽ recipit vt valeat potius, quàm pereat, præsum. 29. li. 3. 45

Actus vnius non infert alium qui necessario ex illo non sequitur, præsum. 115. li. 3. 10

Actus negantium nil infert, qu. 32. li. 1. 6

Actus ab eo factus præsumitur, qui impensam facere tenetur, præsum. 23. li. 2. 4

Actus præsumitur factus ad instantiam illius, ad cuius fauorem & vtilitatem refertur, ibid. 7

Actus potius vt inutilis quam vt vehementer damnosus fit, quando sit interpretandus, præsum. 2. li. 3. num. 19

Actus falsus non est actus, præsum. 131 li. 3. 16

Actus vt valeat interpretationem sumẽdam esse, quomodo intelligendum, præsum. 14 li. 3. 12

Actum facere si quis teneatur intra certum tempus, probare teneatur id obseruasse, præsum. 77. li. 6. num. 11

Actum faciens cõtrarium primo, ab illo recedere præsumitur, præsum. 38 li. 6. 10

Actum faciens scienter contra iuris præcepta, per contemptum fecisse præsumitur, præsum. 44 li. 5. 16

Actum tempore mortis faciens, qui cum dum viueret, facere potuit, fraude præsumitur fecisse, præsum. 8. li. 6. 1

Actum qui publicè gessit, non præsumitur quod voluerit, vel falsum vel periurium committere, præsu. 31. li. 6. 5

Actum aliquem gerens, si aliqua extat necessaria causa præsumitur magis fecisse eadem causa adductus, quam causa mere voluntaria. præsum. 70. lib. 4. numer. 4

Actum aliquem fuisse gestum à furioso, si quis probare velit, debet probare, quòd tempore actus gesti is erat furiosus, præs. 45 li. 6. 61

Declara, vt ibi. nu. 62

Et si actus gestus à furioso est ita bene gestus, vt appareat non esse actum furiosi vel dementis, sustinetur, ibid. 66

Secus si non habet dilucida interualla, ibid. 68

Et præsumitur factus tempore sanæ mentis, quando tempus confecti actus erat multum remotum a tempore, quo is furore vexabatur, ibid. 69

In dubio verò censetur gestus tempore furoris, quo is furore vexabatur, ibid. 63

Actus vbi fieri cõsueuit intra præsentes præsentia præsumitur, præsum. 16. li. 6. 19

Actus præsumitur ita gestus, vt sit vtrique parti minus quam fieri potest onerosus, præsum. 9. li. 6. 1

Et in dubio ita interpretari debet, vt vtrique partium sit satisfactum & consultum, ibid. 5

Actus præsumitur eo tempore factus, & loco, ex quibus euitetur delictum, præsum. 2. li. 5. 10

Actus quando fuit solemniter & in debita forma confectus, præsumitur in eo adfuisse personæ habilitatem, præs. 13. li. 6. 1

Secus quando principaliter actus tenderet in alterius præiudicium, ibid. 7

Si autem præiudicium esset tenue, præsumitur personæ habilitas, ibid. 8

Actus si non potest in esse produci, nisi certo modo & certa forma, si simpliciter factus reperitur, præsumitur sub illa forma factus ne pereat, præsum. 4. lib. 6. num. 13

Actus præsumitur factus secundum propriam eius naturam, præsum. 10. li. 6. 1

Et præsumitur gestus secundum qualitatem rei, super qua conficitur, ibid. 8

Et præsumitur talis actus, vt qualitas sibi adiecta sui natura ei conueniat, ibid. 9

Actus habens formam debitam, præsumptionem pro se habet, præsum. 50. li. 2. 22

Actus necessitate factus, consensum non infert, præs. 19. li. 2. 8

Actus debet interpretari, vt vtrique partium cõsultum sit, & satis factum, præsum. 51. li. 2. 6

Actus approbationis pendet à sola voluntate approbãtis, præsum. 54. li. 2. 9

Actus secundum iuris communis dispositionem factus præsumitur, præsum. 14. li. 3. 8

Actus vt fit firmior, interpretatio in dubio sumitur, præsum. 132. li. 3. 13

Actus præsumitur factus, in executionem præcedentis mandati, præsum. 74. li. 2. 3

Item ob causam præcedentem, præs. 10. li. 3. 23

Item in executione præcedentis tractatus, præsum. 49. li. 3. 2

Vel in executionem præcedentis obligationis, præsum. 124. li. 3. 30

Et præsum. 143. li. 3. 8

Actus numerationis dotis fit contemplatione matrimonij, præs. 14. li. 3. 7

Actus qui nomine tam proprio, quàm alieno fieri potest, præsumitur nomine proprio factus. præs. 49. li. 3. num. 23

Actus substantialia immutari non posse, præsum. 80. li. 3. num. 5

Actus dissormis est qui nullum habet contractum seu causam antecedentem, præsum. 99. li. 6. 61

Actus alicuius duabus rationibus impeditiuis extantibus vna cessante, impedimentum non tollitur, præs. 30. li. 3. num. 35

Actui qui se inuito geri potest, subscribens non dicitur approbare in sui præiudicium, præsum. 65. li. 3. 11

Actum faciens, qui vno casu permissus altero prohibitus est, præsumitur in permisso facere, præsum. 12. li. 3. nu. 65

Actum faciens ob causam præcedentis obligationis præsumitur, præsum. 1. li. 3. 8

Actum facere quilibet præsumitur eo modo, quo sibi potest esse vtilior, præsum. 136. li. 3. 16

Actum qui non nisi cum cautela facere potest, ei non creditur, nisi expressa sit, præsum. 67. li. 2. 10

Actum naturæ contentaneum facies, in bona fide præsumitur, præsum. 130. li. 3. 53

Actum contrarium iudicamus talem, qualem præfationis verba ostendunt, præsum. 34. li. 3. 33

Actum impugnans grauatur onere probationis. præs. 50. li. 2. 23

Actu aliquo posito, non sequitur necessario posito alterius, qui ab eo potest esse remotus, & separatus. præsum. 6. li. 3. 55

Actu gesto inconsinenti, argui fraudem actus, præsum. 124. li. 3. 19

Actus qui sine peccato mortali fieri possunt, ob spem nupnarum, si protestationem sequantur, non inducunt præsumptionem matrimonij, præs. 1. li. 3. 16

Actus aliqui ad sui probationẽ directam, principalem & immediatam, requiruntmaiorem testium numerum, q. 51. li. 1. num. 3

Actus voluntarij, vltra quam geruntur, non extẽduntur. præsum. 56 li. 3. 29

Actus nostri voluntarij, non extenduntur nisi quatenus necessitate inducunt, præsum. 131. li. 3. 24

Id tandem referendum ad omnino voluntarios. n. 25

Actus ad consuetudinem inducendam, quot requirantur, iudicis est in arbitrio, præsum. 8. li. 2. 12

Actus taciti, non sunt ita late interpretandi, sicut expressi. præsum. 64. li. 2. 16

Actus duo facti, alter post alterum, censentur correspectiui, præsum. 12. li. 3. 87

Actus præsumitur factus ab eo vel eius nomine, qui impensam facere tenebatur, cum non apparet a quo vel cuius nomine sit gestus, præs. 11. li. 6. 1

Actus quando præsumitur per errorem factus, præsumitur error & ignorantia in ipso, etiam si adiecta fuit clausula, ex certa scientia, præs. 13. li. 6. 21

Actus, qui & iure communi & iure speciali confici potuit, quo iure confectus præsumatur, præsum. 6. li. 6. num. 1

Quod si non potest valere & sustineri iure communi, præsumitur gestus iure speciali, ibid. 4

Et quando potest sustineri tam de iure communi quam speciali, præsumitur confectus de iure speciali. ibid. 6

Vtilius est enim ipsi agenti, vt iure speciali valeat, ibid. 10

Actus si in principio constat, quòd non est voluntarius, & multo tempore idem apparet, præsumitur etiam quòd non fuerit medio tempore voluntarius, præs. 36. li. 5. 6

Actus ille præcessisse censetur, qui iure præcedere debuit, præs. 7. li. 6. 1

Et ex actibus duobus præsumitur ille præcessisse, qui alium reddit validum, ibid. nu. 5. Idem de duobus instrumentis. ibid.

Actus indicatur ab effectu, non autem à nuda denominatione, præsum. 3. li. 4. 2

Actus quando potest referri ad bonum, & ad malum, debet in dubio referri ad bonum, præs. 2. li. 5. 7

Actus ita interpretari debet, ne fruitra quis sibi prospexisse dicatur, præsum. 4. li. 6. 25

Actus quando prima fronte habet maiorem formam delicti quam boni, præsumitur potius delictu, præs. 2. li. 5. 34. & 35

Actus vnus quando in alium transitum facit, a sui initio eum non continet, sed fit mutatio de vno solo existente in aliud a principio non existente, præs. 42. li. 4. 5

Actus ad hoc vt valeat, receditur à natura dispositionis, præs. 4. li. 6. 42

Actus præsumitur factus, vt valeat omni meliori & efficaciori modo, præsum. 5. li. 6. 1

Secus quando conjecturis apparet de disponentis voluntate, quòd scilicet eligere voluerit viam deteriorem, ibid. 5

Actus quilibet præsumitur factus vt valeat, non vt pereat, præs. 4. li. 6. 1

Et semper præsumitur de validitate actus, donec de eius inualiditate constitent, ibid. 2

Et id etiam procedit in his, quæ strictam interpretationem admittunt, ibid. num. 30

Et idem etiam procedit, si verba impropriarẽtur, dummodo impropriatio non sit immodica, ibid. numer. 34

Actus præsumitur factus vt valeat etiam in eo casu, in quo alias interpretatio deberet fieri contra eum, qui legem apertius dicere potuit, quia sumitur contraria interpretatio, ibid. 36

Idem quando quis destinasset vti iure communi, secundũ quod actus viriaretur, quia præsumitur quod valeat secundum ius speciale, ibid. 37

Idem quando comprehendercetur maius ius ipso expresso, ibid. 38

Actus in dubio interpretatur, vt valeat eo modo quo valere potest. præsum. 4. li. 6. 28

Non debet autem interpretari, vt valeat omni modo, quia semper valeret, quod est absurdum, ibid. num. 49

Actus quando potest valere tam de iure cõmuni quàm speciali, vtilius est ipsi agenti vti iure speciali valeat & præsumitur, agentem vti voluisse iure speciali, præsum. 6. li. 6. 10

Si autem non extat differentia aliqua vel minoris vtilitatis, vel æquitatis quod vno vel altero modo valeat, præsumitur confectus vel de iure communi vel speciali, vt magis significans ipsa verba, ibid. num. 11

Et quid si non potest colligi, quo iure conficiens actũ vti voluerit. ibid. 12

Et si pares sunt termini, vt valeat simul vtroque iure, conficiens actum præsumitur vti voluisse vtroq; iure, ibid. 14

Et quid si nulla est differentia quòd valeat potius iure communi quam speciali, ibid. 15

Actus facti in continenti post metum illatum, metu facti præsumuntur, præsum. 126. li. 3. 29

Actus necessarij fraudis suspitionem elidunt, præsum. 124 li. 3 16

Actus consistentes in pari, non arguunt consensum, q. 23. li. 1. 3

Actus iudiciales solemniter factos, etiam contra alios facere præsumptionem, præsum. 50. li. 2. 41

Actum id præsumitur in dubio, quod eo loci fieri consueuit, præsum. 122. li. 3. 96

Actum quid Romæ fuerit, spectandũ non est, sed quod agi fierique debuit, q. 1. li. 1. 22

Actus non præsumitur validus, quando ei repugnat præsumptio orjens ex natura ipsius actus, præsum. 4. li. 6. 39

Idem quando ad conficiendum actum, de cuius validitate ambigitur, deficiunt aliqua requisita necessaria, ibid. 43

Idem quando actus caret necessarijs requisitis, vt suũ esse & perfectionem non receperit, ibid. 44

Et idem de eo iudicatur quod de actu nullo, ibid. 45

Idem quando sustinẽdo ipsum actum proprietas sermonis nimium impropriaretur, ibid. 46

Idem quando actus non habet suam formam, ibid. num. 47

Idem quando alias repugnat præsumpta mens disponentis, ibid. 50

Idem quando agitur de impediendo processu litis, ibid. 54

Idem quando agitur de præiudicio tertij, ibid. 55

Idem quando actus factus est in fraudem legis, ibi. 56

Idem quando conjecturis apparet eum, qui actũ confecit, voluisse eligere viam illam, qua actus redditur nullus, ibid. 57

Actus agentium nil vltra eorum mentem & animum operatur, præs. 1. lib. 6. 3

Actus agentium vltra intentionem operantur in his, sine quibus voluntas suum effectum consequi non posset, præsum. 26. li. 4. 30

Actus conditionalis non dicitur actus. præsum. 146. li. 4. num. 44

Actus correspectiui qui præsumantur, & quis sit eorum effectus, præsum. 12. li. 6. 1

Actus correspectiui dicuntur illi, quorum vnus respectu & causa alterius confectus est, & vno deficiente cortuit alter, ibid. 2

Imò pro vno actu habentur, ibid. num. 3. & 21. eod. & seq.

Et si vnus est fictus & simulatus & fraude factus, sic & alter præsumitur, ibid. 3

Actus duo quando se inuicem compatiuntur, & vna stare possunt, si vnico contextu absoluti fuerint, præsumitur vnus respectu alterius celebratus, & sic correspectiui dicuntur, ibid. 4

Actus duo censentur correspectini, non solum quando vnico contextu celebrantur, sed etiam quando intra breue tempus vnus post alterum conficitur, ibid. 28

Et illad breue tempus Ancharanus credidit esse, etiã si die sequenti actus celebretur, vel eadem die, sed alia hora, ibid. 29

Quod secundum Cæpollam relinquitur arbitrio iudicis, ibid. 30

Actus duo censentur correspectiui etiam inter diuersas personas, ibid. 31

Et idem quando in diuersis instrumentis duo hi actus confecti fuerunt, ibid. 32

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Idem etiam quoad præsumendum delictum,ibid.33
Actus non præsumuntur cottespectiui, quando constaret etiam ex coniecturis aliud fuisse actum inter partes,præsum.12.li.6.nu. 38
Idem quando se inuicem non compatiuntur,vel sunt diuersæ naturæ, etiam si confecti sint vno eodemq; tempore,ibid.num. 39
Actus & dispositio præsumitur in se continere veram, nec in eis presumitur error, præsum.22.lib.6.nu.2
Actus,qui cum alterius consensu confici debet, non valet,nisi consensus iste adhibeatur, præsum.34.li. 6.num. 13
Actus frequentatus præsumptionem scientię inducit inter vicinos.præsum.24.li.6. 26
Actus geminatus si continet errorem, scienter commissus censetur, non autem per ignorantiam. præs. 23.li.6.num. 14
Et id multo magis, quando in ipso actu adhibita est clausula ex certa scientia.ibid.num. 15
Actus gestus adhibita prætoris presentia & auctoritate,præsumitur ritè & rectè confectus, & cum causæ cognitione.presum.104.li.4.num. 10
Actus,qui iure præcedere debuit, non presumitur precessisse,quando actus pendet à voluntate & potestate partium, & non constat actus ipsos fuisse eodem confectos.præsum.7 li.6.num. 10
Idem quando ipsi actus essent semper validi, siue vnus ante alterum, siue post confectus fuerit,& vnus altero prius scriptus esset,ibid.num. 11
Idem quando non est verisimile, quod actus ille præcesserit.ibid.num. 12
Actum præparatorium qui fecit, quando actum principalem & sic præparatum confecisse dicatur.presu. 3.li.6.num. 1
Et an verè disposuisse presumatur de ipso principali. ibid.num. 16
Quòd si præparatorium est proximum suo principali,dicitur disposuisse & de ipso principali.ibid. 17
Secus si præparatorium est remotum ab ipso principali.ibid.num. 18
Actus à lege permissus vel prohibitus an presumatur. præsum.16.li.6.num. 1
Actus a lege prohibitus factus publicè & palam presumitur ignoranter,& per errorem factus.presum.32. lib.6.num. 26
Idem quando constat de persuasione alicuius personæ,cui probabiliter credi, & fides adhiberi debuit. ibid.num. 27
Idem quando agitur de excludenda donatione. ibid. num. 28
Idem quando agitur de excludendo dolo & mala fide ibid.num. 29
Actus in mente retentus nil operatur.presum.99.li.4. num. 14
Actus inutilis ita declarat voluntatem agentis vti & actus vtilis.praesum.173.li.4.num. 31
Actus nullus nomen actus non meretur. præsum.10. li.4.num. 21
Ex actu nullo facilè declaratur faciétis voluntas.presum.15.li.4.num. 2
Actus odiosus in dubio non sustinetur, quia in odiosis non presumitur pro validitate actus.presum.4 li.6. num. 53
Actus præcedens potentior est ad sequentes, vt influat in omnes,quam econtra.presi.178.li.4.num 9
Actus finis ex principio bonus vel malus presumitur. præsum.17.li.6.num. 1
Et an debeat spectari finis vel principium actus. ibid. num. 3.& 4
Actus forma diligéter inspecta, facilè ipse actus agnoscitur.præsum.4.li.4.num. 20
Actuum pluralitas debet ab eo probari, qui eam deducit.præs.15.li.6.nu. 3
Actuum pluralitas presumitur, si centum promissa abs te peto,& probem de quinquaginta tantum, non enim dicitur probata mea intentio.præs.15.li. 6. 13
Idem quando aliquis petit centum sibi purè promissa, & deinde probet promissa sub conditione, quæ deinde euenit:non enim dicitur is probasse contenta in sua petitione, sed ex diuersitate formæ duo actus præsumuntur.ibid.num. 14
Actuum rerum & personarum pluralitas vel identitas, an & quando presumatur.præs.15.li.6.num. 1
Actuum pluralitas presumitur, quando agitur de conciliandis attestationibus testium, quæ alioqui essent pugnantes.ibid.num. 15
Et præsumitur actuum pluralitas ad euitandam contrarietatem inter partem & testes.ibid.num. 19
Aliquatus contra.ibid.num. 20
Actuum pluralitas presumitur, quando tẽporis & personarum diuersitas esset inter vnum actum & alterum.ibid.num. 22
Idem est præsumendum fauore matrimonij.ibi.n. 23
Idem quò ad sustentationem dispositionis expressè factæ.ibid.num. 24
Actuum pluralitas non præsumitur,etiam si plura documenta,quæ possunt de ea re fieri, confecta reperiantur.præsum.15.li.6.num. 8
Nec præsumitur etiam si alias errore præsumeretur. ibid.num. 10
Præsumitur verò quando apparet de publica forma. ibid.num. 11
Actus sequens declarauit voluntatem precedentem. præsum.10.li.5. num. 17
Actus substantia sublata, non est de ipsius effectu disputandum.præsum.39.li.4.num. 30
Actus vsitas presumitur ex identitate loci,& personarum.præsum.15.li.6.num. 7
Adeundo quis sequasi obligat legatarijs.præsum.108. li.4.num. 56
Adiecta alteri rei, loco actionis cedunt.presum.99.li. 3 num. 5
Aditio hæreditatis ex aliquot actibus præsumitur. qu. 48.li.1.num. 16
Adminiculum duplex secundum Bald.q.7.li.1.n. 57
Adminiculum vehemens quid sit.ibid.num. 58
Adminiculum non vehemens quid.num. 59
Adminiculum vehemens,adiuuat semiplenam probationem.qu.42.li.1.num. 2
Administrator Reipubl. administratori Ecclesiæ equiparatur.præsum.52.li.3 num. 2
Administrator reddens rationem de aliquo negocio,si à domino verbis generalibus liberetur, extenditur ad omnia quæcunque alia.præs.115.li.3.num. 30
Administrantem res Principis vel Reipub.ex publicis pecunijs ditatum præsumi.praesum.52.li.3.num. 1
Contraria opinio refertur.num. 4
Tertia opinio.num. 6
Quarta opinio.num. 7
Administrationis rationem reddi petens, quid exprimere debeat.præsum.49.li.3.num. 10
Administrationem cum libera habens a lege,transigere potest,non qui ab homine.q.46.li.1.num. 39
Adolescentes facilius labuntur,quam adulti. præsum. 1.li.5.num. 13
Adolescentia & voluptas vnà incedunt.presi 1.li.5.n. 5
Adolescentia cupit cæteris antecellere propter ambitionem,præsum.48.li.6.num. 5
Et adolescentię ætas apta est,vt ei munera multa etiam publica aliquando demandentur.ibid.num. 6
Adolescenti in facinore deprehenso,presumitur illatus metus.præsum.4.li.3.num. 7
Adoptio in duas diuiditur species.presi.40.li.3.num.6
Adulteri puniuntur quandoque pœna capitali, quandoque solathori separatione, & aliquando pœna pecuniaria,vt in amissione dotis. præsum.41.li.5. num. 3
Adulterij suspicio&præsumptio oritur, quando mulieris domus frequentatur die noctuq; ab adolescentibus præsertim scholasticis,præsum.41.li.5.nu. 21
Et hæc presumptio sufficit quo ad torturam tantum, non autem quò ad condemnationem.ibid.num. 22
Adulterium probatur coniecturis & presumptionibus illis,quæ à natura vel a lege receptæ atque probatæ sunt.ibid.num. 28
Adulterium veraciter probari debet,vt pœnę sit locus, vt tunc sufficiunt coniecturę loco verę probationis, quando à iure sunt receptæ.ibid.num. 34
Adulteria clàm & occulto committi solent, ideo sunt difficilis probationis.præsum.41.li.5.nume.1. Præsumptionibus autem & coniecturis probari possunt. ibid.nu.2.& seq. quæ presumptiones, vel a natura, vel à lege,vel a iudice,fiunt.ibid.num. 4
Adulterij presumptio insurgit aduersus eum,cui à matito ter denunciatum fuit, ne cum eius vxore esset, eamque alloqueretur,si deinde comperit eam alloquentem.ibid.num.9. Et dicitur præsumptio iuris, & de iure quæ sufficit ad indicendam pœnam capitalem ex lege Iulia de adulterijs.ibid.num. 10
Adulterij præsumptio insurgit quando solus cum sola inuentus est in loco secreto & abdito. præsum.41. li.5.num. 11
Non dicitur autem ex hoc actu verè probatum adulterium.ibid.num. 12
Non dicitur verè probatum, adulterium etiam quando vir & mulier visi fuerunt in eodẽ lecto nudi.ibid. Dicitur tamen virgens præsumptio quæ satis operatur,quoad thori separationem.ibid.num. 13
Idem quo ad dotis amissionem.ibid.num. 14
Et nunquid hæc presumptio sufficiat ad indicendam pœnam capitalem legis Iuliæ de adulterijs. ibid. num. 15
Adulterium presumitur illam commisisse vel committere voluisse, quæ reperta est in domo vbi adulteria solent committi,præsum.3.li.6.nu.8. Idem præsumitur, ex præparatorijs proximis ad committẽdum adulterium,vt quod solus cum sola nudus cum nuda reperti sint in cubiculo.ibid.num. 9
Adulterium vxoris, inimicitia censetur sufficiens.ob quam donator vel testator, legatum vel donationem causa mortis censeatur reuocasse. præsum.73. li.3.num. 39
Adulterium cõmittente muliere, donatio à viro facta præsumitur reuocata.præs.23.li.3.num. 11
Idem si turpiter luserit,vel deosculari sese passa sit.ibid.
Aduocatum aduersario subtrahens,presumitur fouere malam causam.præsum.91.li.2.num. 10
Ædificet vt quis in suo,pecuniam largitus,presumitur donare,cum alias non esset ædificaturus.presum.32. li.3.num. 2
Ædificans in re fide cõmisso subiecta hæres,non præsumitur donare, sed tempore euenientis restitutionis repetit impensas præsum.32.lib.3.nu. 3
Ædificans em in alieno solo scienter, donasse præsumi,præsumptione iuris tantum.præsumpt.32.lib.3. num. 1
Æles suas ad cælum vsque tollere,cuilibet liberum esse.præf.89.lib 3.nu 3
Ædium nomen latius patet quàm domus præsu.129. lib 4 nu. 23
Æquitas ius humanum appellatur. præsum.76.lib.2. num.16
Æqualitas vt inter fratres seruetur, multa à lege inducuntur,& præsumuntur.præf.60.lib 3.nu. 7
Æqualitatem inter filios seruare patrem voluisse præsumitur.præf.15.lib.3.nu. 26
Æstimatio venditionem, numeratio dominij translationem significat.præs.54.lib 3 nu. 4
Æstimatio contractum emptionis & venditionis, facit præsumi.præf.74.lib 3 nu. 3
Æstimatio rei in dotem datæ in arbitros collata,si ipsi non æstiment ea censetur facta quæ emptionem faceret ad pretium, quod tempore traditionis tes illa iustè valebat.ibid.num. 5
Æstimatio rei in dotem datæ non operatur omnes effectus venditionis.ibid.nu. 14
Æstimatio rei in dotem datæ facta ad alium finem quam vt faciat emptionem, non operatur quin res ipsa dotalis remaneat nu. 15
Idem si conuentum fuerit, quod solutio matrimonio res illæ datæ in dotem restituantur pro eodem pretio quo æstimatæ fuerunt.nu. 16
Idem si dictum est quod restituantur vxori si tunc extabunt, habita tamen ratione augmenti & diminutionis viri boni arbitratu.nu. 18
Quod procedit etiam si nulla sit facta mentio augmẽti vel diminutionis.nu. 19
Et quid si pactum fuerit quod electione mariti res vel æstimatio restituatur nu. 20
Æstimationis rerum in dotem datarum effectus. ibid. num. 17
Æstimationis rei in dotem datæ quantitate non expressa remanet res dotalis,nec præsumitur facta vẽditio.num. 21
Idem si tẽpore æstimationis maritus dotem recipiens, non habet in bonis valorem illius.nu. 22
Idem quando æstimatio non æquiualet ipsi rei, sed est longè minor.num 23
Æstimatio rerum in dotem traditarum, facta postea ex interuallo constante matrimonio non facit præsumi emptionem,sed remanent dotales.ibid. nu 24
Ætas est quid incertum.præsum.50.lib 2.nu. 24
Ætas probari debet ab eo,qui vt aliquid consequatur, habilem se dicit,& idoneum.ibid.n. 32
Ætas vel maior vel minor, generatim probanda non est adeò difficilis probationis. præsumpt. 51. libr. 2. num. 2
Quomodo autem probatio ea fiat. nu. 3.8.11.29.33.38. 42 55 & 57.eodem & seq.
Ætas minor coniecturis probatur quæst.58. libr.1.numer. 16.
Ætas testimonio vicini vel consanguinei probatur, si ætate maior est,& de probanda ætate in totum agitur.præsum.51 lib.2.numer 50. Et quando id fallat. nu.51.& 52
Ætas non probatur testibus per aspectum, quando agitur de probanda ætate,non cognoscibili ab omnibus.præf.51.lib 2 nu. 58
Ætatis negatiua probari debet ab eo,qui eam deducit præsum.50 lib 2.nu. 15
Ætatis præsumptio,& coniectura demonstratiua,ſtas pro eo, qui eam allegat, probationis est loco.ibid. num. 37
Ætatis cognitio non cadit in consanguineum vel vicinum,quando est longe maioris ætatis, quam is de quo agitur.præf.51.lib.2. nu.45
Ætatis excessus,vel magnus vel modicus, quomodo cognoscatur,& probetur,præf.51 li.2.nu. 65
Ætatem,aspectum,& effigiem,curta temporis homines mutare.præf.50.lib 2.nu. 4
Ætatem qui affirmatiuè deducit,probare debet. ibid. num. 5
Ætatem probandam ab eo,qui commodum ex ea sensurus est,siue affirmatiuè, siue negatiuè deducatur. num. 6
Ætatem vel affirmatiuè, vel negatiuè deducens, probare debet.ibid nu. 18
Ætatem minorem deducens,probare debet, vbi de actu iam gesto tantùm agitur.nu. 21
Ætatem deducens probare non debet,quando ad actũ iustificandum deducitur.nu. 28

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Ætatem deducens probare debet, quãdo respectu actus futuri deducitur ad illum impedimentum. num. 30
Ætatem non probat testis, eiusdem vel minoris ætatis existens. præsum. 51. lib. 2. num. 48
Ætatem probat testis de aspectu, quando agitur de probanda ætate communiter cognoscibili. præsum. 51. lib. 2. num. 63
Affectio ab habitu in quo differat. q. 14. lib. 1. nu. 19
Affectio conuersatione assidua augetur, præsum. 29. li. 3. num. 43
Affectio quam quis erga res suas, & maiorum suorum habet, considerabilis est. præsum. 83. li. 3. num. 2
Affectio maior præsumitur erga iam natos quam erga nascituros. præsum. 89. li. 4. num. 78
Affinitatis gradus licet considerentur de iure canonico quoad contrahẽdum matrimonium, quoad successiones tamen cõsiderantur secundum ius ciuile. præsum. 189. li. 4. 84
Affinitatis, & coniunctionis ratione, donationem aliquibus casibus præsumi. præsum. 31. li. 3. num. 5
Affinitatem antiquam, præsumptionibus apparere sufficit. q. 58 li. 1. num. 13
Affirmans aliquid dicitur affirmare omnia præcedentia, sine quibus actus non constitit. præsum. 132. li. 3. num. 19
Afflicti deprehenditur error. præsum. 8. li. 4. num. 4
Agens interdicto vti possidetis retinendæ possessionis sufficit, si probat se olim possedisse. præf. 64. li. 6. 15
Et idem dicendum in interdicto vnde vi, recuperandæ possessionis. ibid. 16
Agens contra possidentem rem suam si probauit eum dolo desijsse possidere succumbit petitor, & si reus iterum possidere cœpit, agi poterit. præf. 62. li. 6. 5
Agere non valenti, nulla currit præscriptio. præf. 132. li. 3. 94
Ageus contra periurum, eumque in pœnam incidisse asserens, non tenetur allegare præsumptionem doli ipsius aduersarij. q. 84. li. 1. 36
Agenti contra possessorem onus probandi incumbit. præsum. 50. li. 3. 4
Ager præsumitur eiusdem quantitatis, qua olim fuit. q. 13. li. 1. 11
Agesilaus Lacedæmonius iam senio confectus, visus est sæpè per Brumam nudis pedibus, ac sine tunica incedere. præsum. 46. li. 6. 10
Aggeres extruens in suo ad arcendam aquam, ne in agrum suum fluat, non præsumitur id fraudulenter facere etiam si vicino deinde nocet. præsum. 29. li. 6. 11
Aggressor quis ex duobus rixantibus præsumatur. præsum. 39. li. 5. 1
Quod præsumitur aggressor qui superstes fuit. ibi. 2
Aggressorem occidens tempore noctis non præsumitur habuisse animum ipsum occidendi, sed potius se defendendo id fecisse. præsum. 40. li. 5. 26
Et idem dicendum etiam si excessit modum defensionis. ibid. 27
Aggregentini quidam ob ebrietatem eo dementiq; peruenerunt, vt crederent se in naui esse, & naufragium pati, & bona omnia omnemque supellectilem e specula in viam proijcebant, existimantes nauim exonerare. præsum. 45. li. 6. 55
Agis Lacedæmonius negauit Leotychidem quem genuerat leuitate quadam esse filium suum. præf. 53. li. 6. num. 12. Et ob id Leotychides etiã a patre habitus & tractatus fuerit longo tempore vt filius, Agide ipso mortuo regnum non obtinuit. ibi. num. 30. Et quare a patre fuit negatus. ibid. 46
Agnationis nomen est latissimum, & quid differat à linea vel familia. præsum. 88. li. 4. num. 20. De agnatione qui dicantur, & quando testator vult bona sua conseruari debere in agnatione qui comprehẽdantur. præsum. 88. li. 4. 19
Agnationis seu familiæ identitas quomodo probetur, vt si quis tanquam ex familia & agnatione vult defuncto succedere probare debet se esse ex eadem familia defuncti, vt quem defunctus in suo testamento vocauit. præsum. 15. li. 6. 47
Et huiusmodi identitas probatur ob identitatem nominis agnationis. ibid. num. 43. Intellige nisi ipsi familiarum vel agnationum cognomini adiunctæ essent aliquæ qualitates, quæ significarent ipsarum familiarum vel agnationum pluralitatem. ibid. 49
Agnati & tutores quorum consensus requiritur in contractibus multerum, pupillorum, & minorum, debent verbis claris consentire, nec sufficeret eorum taciturnitas. præf. 99. li. 6. 51
Agnatus proximior præfertur remotiori in successione fideicommissi conditionalis. præf. 93. li. 4. 6
Agnati qui nondum nati sunt, sed tantum concepti tẽpore euentus casus successionis ad fideicom. conditionale præsumuntur a testatore vocati. præf. 93. li. 4 nu. 4. Et quid si reperiuntur agnati, quorum vnus erat natus tempore conditi testamenti, alter vero natus est tempore quo euenit conditio. ibid. 5
Agnatus præsens & tacens alienationi facta ab agnato, non præsumitur consentire. præsum. 99. li. 6. 22
Agnato admisso ad successionem, & nato eo tempore quo euenit cõditio, si deinde natus est alter eiusdem gradus non admittitur ad successionem, nec concurrit cum iam admisso. præsum. 93. li. 4. 7
Agnatus cuius consensus ex dispositione requiritur, subscribendo actui celebrato ab agnata, in sui præiudicium, non præsumitur approbasse. præf. 66. li. 3. 19
Quod tamen, quomodo accipiendum. num. 20
Agnitio partis, arguit agnitionem totius. præsum. 135. li. 3. 18
Aggressor in rixa præsumitur, qui altero corpore fortior est. q. 15. li. 1. 8
Agricultura infert additionem hæreditatis, sed non necessario, sed tunc solum cum fit animo adeundi hæreditatem. præsum. 107. li. 75
Alciati considerationi in rubrica de vulgari. num. 6. rejicitur. præsum. 108. li. 4. 49
Alexander Macedo nolunt ab alio pingi quam ab Apelle, nec ab alio fingi quam a Lysippo. præsum. 92. li. 6. 10
Et quanti fecerit Pyndarum. præf. 100. li. 6. 10
Alexandri Secundi Pontificis maximi bonus dolus & solertia, qui promissa impunitate Episcopo Simoniaco ab eo confessionem extorsit. præf. 3. li. 5. 29
Alienanti rem meam si consentio adhibita protestatione saluo interesse meo protestatio intelligitur respectu pretij non autem ipsius rei. præf. 37. li. 6. 13
Alienare is dicitur qui in testamento hęredem instituit vel legatario relinquit. præsum. 189. li. 4. 46
Alienare prohibitus censetur etiam prohibitus cõtrahere, quando ex eo contractu peruenit ad ipsam alienationem. præsum. 93. li. 6. 2
Alienationis nomine cõtinetur onus actus, quo ipsius rei dominium transfertur. præsum. 97. li. 2. 32
Alienationis prohibitio est vocationis & substitutionis accessoria, & non extendit fideicõmissum. præsum. 68. li. 4. 20
Alienano generalis bonorum ira transfert dominium in acquirentem sicuti specialis. præf. 167. li. 4. 20
Alienatio metu facta non annullatur ad detrimentum illius qui acquisiuit, si metus particeps is non fuit. præsum. 2. li. 4. 19
Alienatio rei tempore periturę conceditur citrà ius & nomen hæredis. præsum. 101. li. 4. 74
Alienatio titulo lucratiuo facta quid differat ab alienatione titulo oneroso. præsum. 167. li. 4. 9
Alienatio titulo lucratiuo facta in fraudem fisci, vitiatur. præsum. 9. li. 5. 13
Alienatio rerum ecclesię facta sine auctoritate Episcopi non tenet. præsum. 54. li. 6. 18
Alienatio bonorum Ecclesiæ facta à Prælato in consanguineos suos obseruata fuerit ne requisita, & in vtilitatem Ecclesiæ valet & consistit. præsum. 54. lib. 3. 1
Alienatio omnium bonorum facta tamen multo tempore ante delictum commissum nulla delinquendi suspicione existente fraudem non arguit. præsum. 124. lib. 3. nu. 15. Aut si delicto in genere tantum cogitatum fit. ibid. num. 6. Aliud si facta sit titulo lucratiuo multo quidam tempore ante delictum commissum, subsistere tamen suspicione delictum commissendi. ibid. num. 7. Idque procedere etiam in alienatione maioris partis bonorum tantum. nu. 8. Aut in alienatione omnium meliorum tantum. num. 9. Et quod non interest etiam si temporibus interpellatis fiat alienatio. nu. 10. Locum etiam habet in alienatione cum titulo oneroso. num. 11. Cessat tamen fraudis suspicio si recipia pretium numeratum sit, quod loco rei succedit. num. 12. Et alienationem viliori pretio factam, ad iustum pretium tantum renocari. num. 13
Alienatio bonorum in fraudem fisci facta non præsumitur ab eo qui ira deliquit, vt puniri se posse non speraret. præsum. 124. li. 5. 14
Idem si alienatio iustis de causis facta fit. 15. eod.
Ali enatio bonorum titulo lucratiuo facta, & delicto statim subsecuto fraudulenta præsumitur. præsum. 124. li. 3. 17
Idem si titulo oneroso fiat. nu. 18. Nisi tamen aliqua repugnaret ratio. 22. eod.
Alienatio bonorum ante delictum cõmissum in fraudem fisci commissa dicitur donatione omnium bonorum facta in personam propinquam. præsu. 124. li. 3. num. 23. Distinguit Bar. tres casus relatos. num. 24, 25. & 26. eod.
Alienatio in fraudem fisci facta præsumitur, quando alienans in possessione rei alienatæ perseuerauit. præsum. 124. li 3. nu. 30. alia tamen coniectura concurrente. nu. 31. Necesse est si alienans adhibuit clausulam constituti se possidere nomine illius in quem facta est alienatio. num. 32. Item facta corporali etiam traditione, si fraudulentæ traditionis alia coniectura adsit. num. 33. Fallit tamen si fructus emptori perfolueret, quo casu fraudis cessat præsumptio. nu. 34. Item si vsumfructum sibi reseruasset, cuius causa tunc in possessione dicereur esse. nu. 36. Vbi tamen pretij insufficientia quantitas. num. 37. Idem si modico tẽpore perseueret in possessione, cessat enim fraudis suspicio. num. 38. Idem si alienatione facta, vel à ciuitate cœpit abesse, vel decessit relictis impuberibus ignaris celebrati contractus. num. 39
Alienatio bonorum ante delictum commissum eiusdem facta, præsumitur in fisci fraudem facta. præsu. 124. lib. 3. num. 40. Distinguit Bar. aliquos casus, relatos. num. 41. 42. & 43
Alienatio quando clàm facta dicatur. præsum. 124. li. 3. 44
Alienatio in fraudem fisci dicitur si facta sit sub conditione, vel uti dono si bona mea publicari contigerit. præsum. 124. li. 3. num. 46
Alienatio facta ex causa necessaria, non præsumitur in fraudem fisci emanasse. præsum. 124. li. 3. 67
Alienationi rei consentiens sibi præiudicat, vt alienatio nequeat reuocari. præsum. 115. li. 3. 52
Alienationi rei dotalis consentiens mulier præsumitur non metu, sed sponte sua fecisse. præsum. 127. li. 3. num. 1
Et multo magis adhibitis finibus eius vel sanguine iuncta. num. 6
Alienationi rei legatæ consentientem, etiam in pretio sibi præiudicare. præsum. 117. li. 3. 3
Alienatio facta in vltimis voluntatibus favorabilior est ea quæ fit inter viuos. præsum. 51. li. 4. 189
Alienatione prohibita per statutum, præsumitur & prohibitum pactum de alienando. præsum. 93. li. 6. 3
Alienatione expresse prohibita non censetur illa prohibita quæ fit ex causa necessaria. præsum. 189. lib. 4. num. 106. Et dicitur fieri alienatio ex causa necessaria quæ fit ex causa dotis. ibid. 107
Alienationem bonorum Ecclesiæ factam à Prælato in consanguineos suos, præsumi in dubio factam in fraudem Ecclesiæ. præsum. 54. li. 3. 41
Alienatio rerum minoris facta, pro contrahente cum eo præsumptio est, si debitæ solemnitates fuerint adhibitæ. præsum. 84. li. 3. 5
Alienationes in fraude fisci factas, non esse nullas ipso iure, sed annullandas & reuocandas. præsum. 124. lib. 3. 1
Alienare prohibitus à testatore, nec inter viuos distrahit, nec testamento relinquit, habet tamen hæredem ab intestato. præsum. 6. li. 3. 10
Alienans in aliquem, & casu quo contingat bona eius publicari, donans alteri, non dicitur in fisci fraudem facere. præsum. 124. li. 3. 50
Alienans omnia bona, & postea delinquens, in ipsoq; deprehensus crimine, præsumitur in fisci fraudem facere. ibid. 54
Idem in eo, qui notoriè deliquit, & postea alienauit. num. 53
Et in contumace qui aufugit. num. 57
Alimentarius quo casu teneatur reddere rationem administrationis. præsum. 39. li. 4. 29
Alimentorum nomine quid comprehendatur, quibus debeantur alimenta, & quando sint præstanda, & à quibus. infrà per discussum.
Alimentorum nomine quid in legato contineri dicatur. præsum. 137. li. 4. 13
Quod alimentis legatis præstanda sunt etiam ligna non solum pro coquendis cibis, sed etiam calefaciendi causa hiemali tempore. ibid. 24
Comprehenditur etiam aqua, quando in ea regione vendi soler. ibid. 25
Venit etiam equus, si alimentarij dignitas id ferat. ibid. 28
Et pariter seruitores præstari debent. ibid. 29
Et pro ipsis seruis danda sunt stipendia. ibid.
Continetur etiam nomine alimentorum legatorum medicinæ. ibid. num. 3. Et continentur impensa studiorum. ibid. 31
Alimentorum causa dicitur causa pia, & idcirco legatum alimentorum dicitur pium. præsum. 115. lib. 4. num. 14
Intellige, quando alimenta relicta fuerunt pauperi, secus si diuiti. ibid. 15
Alimenta quo tempore sint præstanda. præsum. 157. li. 4. num. 26. & ibid. 51
Et alimentis legatis quousque sint præstanda, & quousque ea debeantur, si simpliciter fiat legata, nec constat de testatoris voluntate. ibid. 36
Quòd si testator legauit alimenta vsque ad pubertatem, pueris debentur vsq; ad annum decimumoctauum, puellis vsque ad decimumquartum. ibid. 37
Alimenta debentur etiam si conditio mixta casu deficiat. præsum. 181. li. 4. 42
Alimenta quis ex eo loco capere præsumitur vbi labores sustinet. præsum. 71. li. 6. 9
Alimenta relinquuntur aliquando tacitè, aliquando expresse, quomodo vtroque modo. præsum. 157. li. 4 nu. 1. & seq.
Alimentorum legatum nil differt à legato educationis. præf. 157. li. 4. 14
Alimentorum legatum non reiteratur. 158. li. 4. 3
Alimenta legata a quibus præstari debeant. præf. 157. lib. 4. 24
Quod hæres in dubio censetur grauatus à testatore præstare legata, & eo defuncto adita hæreditate, ipsius hæres. ibid. 43
Si verò hæres non adiuit, vel adiuit, & factus est locus substitutioni, substitutus ille præsumitur grauatus præstare legata. ibid. 44
Præstantur quandoque legata alimenta ab vno ex legatarijs, quem testator grauauit dicto onere. ibid num. 46

Et legata-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Et legatarijs ipſis vita functis præſtantur ab eorum hæredibus.ibid.num. 47
Præſtantur quandoque ab executoribus teſtamenti. ibid.num. 48
Aliquando etiam ab vſufructuario cui teſtator hoc onus impoſuit.ibid.num. 49
Et alijs deficientibus tenetur præſtare alimenta, ille, ad quem pervenerunt teſtatoris bona,etiam ſi fiſcus is ſit,qui ea obtinuit.ibid.num. 50
Alimentis legatis,in quo loco erunt præſtanda,præſu. 157.li.4.num. 52.174
Quòd ſi ſunt præſtanda mulieri, quæ ſaluo eius honore non poteſt habitare cum hærede, ſunt ei præſtanda extra propriam domum hæredis,ibid. 53
Idem quando alimentarius ob immodicam hæredis ſæuitiam cum hærede habitare non poteſt.ibid. 54
Et ſunt præſtanda ab hærede extra proprium domum etiam quando inter ipſum & alimentarium orta eſſet lis & inimicitia.ibid. 55
Idem quando plures hæredes, qui præſtare tenentur alimeta,diuiſerunt bona ipſa teſtatoris, & ſeparatim habitare cœperunt.ibid. 56
Idem quando caſu aliquo fortuito euenit, vt alimenta præſtari nequeant in domo hæredis.ibid. 57
Idem quando coniectura aliqua colligitur, teſtatorem voluiſſe alimenta præſtari debere in domo ipſius alimentarij.ibid. 58
Alimentis legatis quantum pro ipſis ſit præſtandum, quando ſimpliciter ſunt legata non adiecta quantitate,præſum.157.li.4. 32
Quòd quando veniunt præſtanda ex pecuniarum quantitate,pecunia ipſa non eſt impendenda,ſed reponẽda ad honeſtum lucrum,& ex eo redditu erunt præſtanda alimenta,ibid. 30
Et quid ſit inſpiciendum in præſtandis alimẽtis.ibid. num. 34
Alimentis legatis nunquid debeantur etiam vxori & filijs legatarij,ſi non conſtat de teſtatoris voluntate præſum.157.4. 33
Quod legatum alimentorum ſit quid perſonale, & perſonam non egreditur.ibid. 40
Alimenta ſi duobus ſint coniunctim legata, nec teſtator expreſsè diſpoſuit, quod altero eorum decedente vel repudiante ſuperſtes totum haberet, portio præmortientis,vel repudiantis alteri non accrecit, præſum.158.li.4. 2
Alimentorum præſtatio arguit quem eſſe alterius filium,præſum.54.li.6. 33
Alimenta, quæ legis diſpoſitione præſtantur, aliter præſtanda ſunt quam ea quæ teſtatoris diſpoſitione debentur,præſum.199.li.4. 23
Alimenta propoſita ab Auo nepoti, cuius bona adminiſtrabat,dicuntur præſtita ex bonis ipſius nepotis, præſum.71.li.6. 3
Alimenta cui non debeantur bonis publicatis. præſu. 124.li.3. 52
Alimenta debita legis diſpoſitione, debentur etiam de præcerto,li.1.q.46. 38
Alimenta relicta à teſtatore, prout in vita cõſueuerat, intelliguntur ſecundum annos immediatè præcedentes,li.3.præſum.6. 38
Alimenta, ſcilicet expenſe,vt filio decernantur,ſufficit ſolam pro filio exiſtere præſumptionem, & ea qualis requiratur,cum ampliationibus.lib.1.q.35. num.6. 7.8.10.13.& ſeq.16.& 17
Alimenta præterita non habent priuilegium alimentorum,ibid. 31
Alimenta & ſumptus litis,quouſque præſtentur,n. 34
Et quod taxentur iudicis arbitrio,n. 35
Alimenta & ſumptus litis ſi cui decernantur, vtrum ea uere debeat.num. 38
Alimenta præſtita perſonæ,præſumuntur præſtita ſecundum qualitatem ipſius,q.18.li.1. 8
Alimenta vxori relicta præſtanda ſunt in domo habitationis ipſius teſtatoris,præſum.129.li.4. 2
Alimenta aut intereſſe debitum loco dotis ſibi conſtitutæ,gener non præſumitur donaſſe ſocero, ſi intra modicum temporis,& ſic infra decennium non petierit,li.3.præſum.25. 1
Quid autem ſit,ſi præterlapſum ſit decennium. ibid. num. 2.& 4
Alimenta diuerſis modis,vel diuerſis in locis,præſtari parum refert,li.3.præſum.131. 20
Alimenta præſtans mulieri maritus,an maritali potius affectione, quam cauſa dotis receptæ facere præſumatur,li.3.præſ.13. 20
Alimentorum aſſignatio,& impenſarum, nullum facit præiudicium cauſæ,& iudicio principali, lib.1.q. 35.num. 39
Allegans diuitias vel paupertatem,probare debet,præſum. 25.li.6. 4
Et allegãti diuitias vel paupertatem incumbit onus probandi, quando non allegatur aliquod tempus, quo quis fuit vel diues vel pauper,ibid. 14
Allegans præſcriptionem probare eam debet, præſ. 38.li.6. 2
Allegans collegam ſuum tempore ſuſcepti officij fuiſſe diuitem,probare id debet,præſ.25.li.6. 19
Allodialis præſumitur res etiam feudali vicina & contigua,præſ.91.li.3. 10
Allodialis vtrum res ſit ex verbis conceſſionis præſumitur,ibid. 19
Allodialis & libera non præſumitur res in æſtimo ciuitatis non deſcripta,in quo alia deſcribi conſueuerunt.ibid. 41
Allodialem rem eſſe colligi ex ſignis,præſ.91.li.3. 35
Allodialem & liberam non feudalem in dubio rem præſumi,præſum.91.li.3. 1
Allodiale etiam feudum præſumitur,ſi à Principe donante factum ſit,præſum.91.li.3.nu.11.eodem. Nec refert ſi dicat Princeps,noſtri Principatus & dominij, & aliorum quorumlibet iuribus ſemper ſaluis, num.13. aut aliquid annuatim Principi præſtetur. num. 14
Alloquutio ad aures ſecreta cum eo qui delictum deinde commiſit,ſi alia concurrunt adminicula, Torturæ facit locum,qu.89.li.1.num.115. Quæ autem concurrere debeant,ibid. 116
Altari ſeruiens de altari viuere debet,præſ.71.li.6. 8
Alternatiua vt verificetur,ſufficit alteram partem eſſe veram,præſum.186.li.4. 11
Alternatiua dictio, vel,inter diuerſa ponitur,& alteram partem eſſe veram ſufficit,præſum.90.li.3. 5
Alternatiua in obligatione vnum recipiendo creditor non petit alterum,præſum.45.li.2. 24
Altercatoria verba non arguere legati reuocationem, præſum.37.li.3. 35
Ambiens & affectans honores & dignitates habet cõtra ſe præſumptionem,qu.17.li.1. 10
In ambiguis humanior ſententia eſt ſequenda, præſum.51.li.6. 15
Amicitia magna æquiparatur cognationi,præſum.40. lib.5. 23
Amicitia vera quanti facienda,præſ.89.li.4. 70
Amicitia coniunctus ſi vulnerauit amicum, non præſumitur animo occidẽdi vulneraſſe,præſ.40.li.5. 22
Intellige,vt ibi.nu. 24
Amicitia quæ proficiſcitur à diſſimilibus dura eſt,& aſpera,præſ.10.li.2. 41
Amicitia maioris eſt ponderis quam fraternitas, præſ. 124.li.3. 29
Amicitia propinquitati,& gratia neceſſitudini præterquam in filijs præferri poteſt in bonorũ ſucceſſion. q.28.li.1. 17
Amicus licet ſuorũ appellatione non veniat,nõ tamen dicitur ſuus ratione ſanguinis,& ſic non dicitur ſucceſſor ſanguinis,præſum.89.li.4. 66
Amicus quomodo à pari procedat cum venientibus ab inteſtato,præſum.89.li.4. 68
Amicus procedit à pari cum venientibus ab inteſtato, & ita capit ex teſtamento minus ſolemni, ſicut capiunt qui veni unt ab inteſtato,præſ.166.li.4. 43
Amicus poteſt agere pro amico ſine mãdato,ſicut coniunctus pro coniuncto.præſ.89.li.4. 69
Amon Dauidis filius Thamar ſororem ſuam morbo ſimulato ad ſe vocatã conſtuprauit,præſ.17.li.5. 15
Amor nullus vincit paternum,præſ.89.li.4. 118
Amphitapa quid olim eſſet,præſ.161.li.4. 6
Amphora quid ſit,præſ.152.li.4. 22
Et cuius ſit menſuræ. ibid.
Anademata eſt vox græca, ſignificatque apud nos redimiculum,præſum.163.li.4. 6
Angeli cautela in l.ſed & ſi de ſua. ff. de acqui.hæred. reſellitur,præſ.49.li.6. 19
Anima cæteris omnibus eſt præferenda, præſum.112. lib.4.num. 4
Animam eſſe mortalem contendens hæreticus cenſetur:idem ſi affirmat non reperiri Paradiſum, Purgatorium vel Infernum,præſ.6.li.5. 12
Animus ex verbis iam prolatis facilè declaratur, præſ. 7.li.5. 9
Animus declaratur,qualis antea fuerit,ex his, quæ incontinenti fiunt,præſ.66.li.4. 43
Animus talis præſumitur qualem vel verba, vel facta ipſa declarant,præſ.35.li.6. 2
Et declaratur qualis ſit animus verbis iam prolatis. ibid. 13
Et iudicatur ex loquela.num. 14
Et quomodo factis declaretur,num. 20
Declaratur enim plus factis quam verbis,num. 21
Et animus præcedens declaratur ex facto ſubſecuto, num. 23
Animi ſola deſtinatio dicitur deliberatio ſine verbali expreſſione,præſum.9.li.4. 19
Animi mutatio non præſumitur,præſ.37.li.6. 5
Animus deliberatus occidendi quando præſumitur, præſum.38.li.5.num.1. vbi viginti coniecturæ animi deliberati occidendi,in libro de arbitr.iud.ab authore enumerantur,num. 2
Animus delinquendi vel non, quando & quomodo coniecturis & præſumptionibus declarctur, præſu. 40.li.5.num. 1.& per tot.
Annexa domui quando in legato domus veniant,præſ. 129.li.4. 19
Annonæ cauſa totius exercitus robur eſt,& Reipu. ſalus,præſ.72.li.2. 26
Annorum vel 10.vel 20. curſus ad inducendam obligationem vel titulum reſpectu futuri temporis non ſufficit,præſ.131.li.3. 54
Annulus ſi mulieri tacenti traditus ſit à viro verbis matrimonium ſignificantibus præſumitur matrimonium contractum,præſum.2.li.3.num.4. Id etiam procedere in muliere, non intelligente viri verba, ſed manum tantum porrigente,ibid.num. 5
Annulus quando defertur quidem, at digito non immittitur quid præſumat,ibid. 10
Annulus traditus etſi non immiſſus digito puellæ, quando tamen præſumi faciat matrimonium contractum,ibid. 11.& 12
Annuli traditionem ſignum eſſe æquiuocum, præſ.2. lib 3. 1
Annuli traditio regulatur ſecundum expreſſa verba & actum procedentem,ibid. 3
Annulum mulieri tradens filius,eiuſq; digito immittens non in apparatu matrimonij, quid præſumatur,præſum.2.li.3. 9
Annulum geſtans mulier viro cohabitans, ſi de traditione a viro facta non conſtet, matrimonium non præſumitur,ibid. 13
Annulo tradito expreſſo conſenſu accedẽte, vel ſponſalia vel matrimonium contractum cenſetur, præſ. 2.li.3. 2
Annulo tradito ſi nil dictum ſit, ſecundum loci conſuetudinem,vel matrimonium vel ſponſalia præſumuntur,ibid. 6
Annulo tradito in apparatu matrimonij,præſente Sacerdote,vel ad fores Eccleſiæ, matrimonium præſumitur etiam in loco vbi annuli traditio nihil ſignificaretur,num.7. Et quid ſi eo in loco traditus ſit à patre, ſine matrimonij apparatu,num. 8
Antecedens videtur velle qui cupit conſequens,præſu. 76.li.2. 36
Antecedens qui fecit, an & quando dicatur feciſſe etiam conſequens,præſ.3.li.6. 19
Antonij Butrij ratio in c.requiſiſti,reiecta,præſum.11. lib.4. 18
Apotheca,an & quãdo ſub legato domus veniat,præſ. 129.li.4.num. 8.9.14.15.16.17.20.21.& 22
Appellans quid probare debeat,præſ.104.li.4. 14
Appellans,intra tempora præſtituta à lege,appellationem proſequi debet,præſum.96.li.2. 1
Appellandi tempus intra decem dies, ceſſeri de ſubſtantia ipſius appellationis,præſ.95.li.2. 4
Appellatum ſi fuerit à ſententia pro vxore lata, nil dicitur attentare iudex,ſi alimenta vxori decernat, q. 35.li.1. 19
Appellatio in dubio non præſumitur deſerta,præſ.96. li.2.num. 2
Et quæ ratio ſit,num. 3
Appellatio ſuſpendit iudicatum, non tamen impedit præſumptionem iuſtitiæ,vel rectitudinis ipſius, qu. 35.li.1. 20
Appellatio intra decem dies interpoſita præſumitur, præſ.95.num. 2
Baldo tamen cum alijs diſſentiente,ibid. 3
Appellatio reijcienda admittitur, tacente aduerſario, præſ.46.li.2. 28
Appellatio impeditur per præſumptionem iuris, & de iure,q.76.li.1.num. 1
Appellatio per ſolam iuris præſumptionem non impeditur,ibid.nu. 3
Appellatio ab interlocutoria, pro forma requirit grauaminis expreſſionem,præſum.84.li.2. 8
Appellationis beneficium minori per compromiſſum aufertur,præſum.82.li.3. 11
Appellationis termino pendente, pro ſentẽtia eſt præſumptio,præſum.64.li.2. 26
Appellationis iudex condemnando in expenſis,præſumitur etiam de expenſis primæ inſtantiæ, præſ.88. lib.2. 1
Appellationem deſertam eſſe, in dubio non præſumitur,præſ.66.li.2. 3
Appellatione pendente,ſententia nequit mandari exequutioni,q.34.li.1. 2
Id quando non procedat.num. 3
Appellatione facta ab interloquutoria, cauſa grauaminis nominatim debet exprimi,q.45.li.1. 11
Appellatione à ſententia interpoſita,pro ſentẽtia non præſumi,præſ.67.li.2. 36
Contraria affertur opinio,ibid. 37
Appellatione interpoſita, quo ad aliqua præſumi pro ſententia,quo ad aliqua vero minus,ibid. 36
Et quæ ſint illa,nu.39.40.41.42.43.& 44. ſecundum doctrinam Alciati.
Appellatione interpoſita,in dubio ſemper pro ſententia præſumi,& quæ ſit ratio,num. 45
Quo tamen caſu non procedit,num. 46
Appellationibus à ſententia interpoſitis formam præſcribens Pontifex,non præſumitur præſcripſiſſe his, quæ à ſe latæ ſunt,præſ.44.li.3. 16
Appellatio à ſententia præſumitur in dubio præceſſiſſe,demum ſecutam eſſe cauſę commiſſionem, præſ. 7.li.6. 8
Appellationis nomine ſimpliciter ſcripti hæredes nepotes ab auo patruo,intelligũtur inſtituti æquis portionibus,præſum.202.lib.4. 8
Approbatum ſemel, reprobare amplius non poſſum, præſum.14.lib.2. 14
Aquæ ducendę ſeruitutem promittens,intelligitur ſecundum id quod duci conſueuit,præſ.43.lib.3. 3

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Aquam'ducendi concessio,cur realis præsumatur,præs. 103.li.3.num. 37
Aquæ haustu concesso ex fonte præsumitur, concessum etiam iter ad hauriendum,& econtra, præsum. 144.li.4. 12
Aquiminaria vel aquiminalia quid sint remissiue, præsumpt.106.li.4. 14
Aquiminarium dicitur potius vas escarium quam potorium,præs.162.li.4. 20
Arbiter & arbitrator ex compromisso electus,' præsumitur pronunciasse vt arbiter, ad hoc vt laudum sit magis efficax,præsum.5.li.6. 2
Arbiter & arbitrator si quis ex compromisso sit electus ad diffiniendum controuersiam, si processerit ordine non seruato,&laudum ferat,præsumitur pronunciasse tanquam arbitrator, ne laudum sit nullum, præsum 4.li.6. 26
Arbitri qui curant laudum ratificare antequam eis legatur contra id facere dicuntur,præsum 3 li.5. 113
Arbitrarium non est, quod a lege expresse sanctum est, qu.44.li. 1. 2
Arbiter de iure procedere tenetur,præsu.77 li.2. 7
Arbiter sententiam condemnatoriam, non expressa quantitate ferre non potest,nec ex post facto sententiam emendare,num. 11
Arbitri sententia potentior est, & citius sortitur effectum quam arbitratoris,præsum.77.li.2. n.4.cod.
Arbitrum recipientem compromissi instrumentum, nulla facta contradictione, præsumi onus cognoscendi,& laudum proferendi acceptasse,præsum.65. lib 3. 3
Arbitro excedente fines compromissi,laudi cessat præsumptio,præsum 76.li.2. 27
Arbitris electis partium consensit, eorum personæ censentur approbatæ, nec ipsis quid obijci potest, nisi adsit contraria coniectura,præsumpt.76.libr.2. num. 10
Arbitria ad instar iudiciorum redacta sunt,præsum.76. li.2.num. 1
Arbitrator solum partium concordiam spectat, & potest dare alteri,de iure alterius,præsum.76.li.2. 14
Arbitrator cum ob temporis brevitatem de rei veritate cognoscere non potest,cessat rectitudinis & iustitiæ præsumptio,num. 16
Arbitrator potest auferre de iure alterius, præsum. 77. lib.2. 8
Arbitratores pronunciant secundum æquitatem, præs. 76.li.2. 15
Arbitratoribus probis,& honestis, quod de causa instructi fuerint,creditur, & præsertim si in laudo optimè ac diligentissimè narrent iura ipsarum partium,præsum.76.li.2. 31
Arbitramenta sub conditione resolutiua ferri possunt, præsum.77.li.2. 12
Arcis custos,non debet restituere arcem ei, qui venit cum sigillo domini,præsum.57.li.2. 18
Argenti escarij appellatione non veniunt cacabi argenti,miliarium argenteum,vel sartago,præsum. 162. li.4. 22
Argenti nomine in legato non venit applumbatura qua argenti massæ simul coniunguntur, ibid.nu.8. Nec etiam venit aurum vel argentum,quibus res alterius materiæ ornata est, ibid. 9
Argenteus licet a nomine quia talis quis creditur qualis nominatur.præsum.30.lib.6. 30
Argumentatio secundum Ciceronem est inuentum ex aliquo genere, rem aliquam aut probabiliter ostendens, aut necessario demonstrans, qu.6.libr.1. num. 9
Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem, vel est probabile inuentum ad faciendum fidem, secundum Ciceronem,q.6.li 1. 2
Argumentum quid sit secundum Quintilianum,ibi.3
Argumentum quid sit secundum Bartolum,ibid. 4
Argumenti varius vsus apud Dialecticos.num. 5
Argumentum est collatio plurium ad vnam conclusionem, & hoc modo sumptum,a signo differt, vt pars a toto.ibid. 6
Argumentum aliquando conficitur ex pluribus signis, aliquando ex solo signo quod necessarium sit, vel maximè credibile,num. 7
Argumentum semper habet artificium,signū aliquando arte caret, aliquando non,ibid. 8
Argumentum & coniecturam sumere licet ab vno ex decem prædicamentis,præsum.27.li.6. 19
Argumentum verosimile fit ex rebus probabilibus, & quæplerumque ita fiunt, nihilque differt a præsumptione iuris vel hominis,q.7.li.1. 36.& 36
Argumentum a sensu contrario, quo casu non procedat,qu.70.li.1. 5
Argumentum a sensu contrario,debile esse, nec habere locum,cum aliæ rationes repugnant,præsum.93. lib.3. 5.& 6
Argumentum ab vsu & solitis receptissimum est, præs. 7.li.3.num. 5
Et libro eodem.præsum.14. num. 13
Argumentum a mandato procuratoris, ad mandatum iurisdictionis valet,præsum.18.li.2. 32
Argumentum a potestate tutoris, ad iurisdictionem,in iure recepta est,præsum.16.li.2. 32
Argumentum de alimentis ad dotem procedit, præs. 189.li.4. 29.& 66
Argumentum à communiter accidentibus probabile est,præsum.19.li.6.num. 5
Argumentum a communiter contingentibus plurimum potest in materia præsumptionum & coniecturarum,præsum.14.li.6.num. 20
Argumentum de contractibus ad legata procedit,præsum.144.li.4.num.10.præsum.199 eod.lib.nu. 5
Argumentum a contractibus ad vltimas voluntates iure recipitur,præsum.127.lib.5.num.9.& præsum. 147. lib.4.num. 11
Argumentum de dispositione tacita ad expressam valet,quando eadem est ratio, præsumpt.189.libr.4. num. 97
Argumentum de dote ad alimenta procedit, præsum. 191.lib.4.num. 2
Argumentum ab inclusione vnius ad exclusionem alterius,quando non procedat,præsum. 38.li.4.n. 24
Argumentum de legato libertatis ad legatum pœ causæ valet,præsum.116.li.4.num. 31
Argumentum de legitima debita patrono ex bonis liberti,ad legitimam debitam filio ex bonis patris valet,præsum.101.lib.4.num. 50. Secus vbi agitur de incommodo filij,ibid.nu. 51
Argumentum a matrimonio carnali ad spirituale iure recipitur & econtra,& ibi declaratur,l. Titiæ, si non nupserit,ff.de cond.& demonstr. præsum.83.lib.4. num. 21
Argumentum à cessante ratione procedit,præsum.189. num.190 & præsum.190.li.4 num. 25
Argumentum sumptum a simili contrario procedit a coniecturis,&ideo contrarijs coniecturis facilè tollitur.præsum.166.li.4.num. 65
Argumentum à contrario sumi debet ad limites verborum,præsum.39.li.4.num. 32
Argumentum à contrario sensu sumi non potest in dispositione testatoris,quando correctio statim & incontinenti facta apparet,præsum.165.li.4.num. 6
Argumentum a contrario sensu non debet sumi,quando potest inde sequi absurdum, præsum. 83. libr.4. num. 55
Argumentum à contrario sensu non procedit, quando alia iura repugnant,præsum.39.li.4.num. 25
Argumentum à statuto ad dispositionem testatoris valet,secus si non est eadem ratio,præsum.83. lib.4. num. 24
Argumentum à substitutione vulgari ad pupillarem, & econtra an & quando procedat,præsum.34 lib.4. num. 33
Argumentum de toto ad partem permissum est, præs. 35.li.3.num. 27
Argumenta omnia quæ à sensibus ducuntur signa vocantur, quæ vero ab intellectu dicuntur verosimilia,q.7.num. 33
Aristoteles & Cicero quomodo possint excusari,quod inter probationum inartificialium species collocarint leges,qu.1.li.1 num. 5
Aristotelis vel Ciceronis auctoritati deferendum est illis in casibus,quibus lex eam approbauit.præsum. 6.lib.3.num. 62
Arma poliens,gladium acuens, aut alia ad delictum præparans,quæ facere non consueuerat, torturę locum facit.qu.89.li.1.num. 122
Arrogator de bonis arrogati restituendis satis dare debet,præsum.27.li.3.num.'. Qua satisdatione omissa lex eam pro interposita habet,num. 2
Arrogatoris satisdationem omissam, præsumptā censeri iuris,& de iure præsumptione, opinio est Ioan. Andr.præsum.72.li.3.num.3. eodem sic tam autem esse Bartol.autumat. num.4. Alij & verius nec fictam esse nec præsumptam, sed legem æquitate suadentem actionem hanc reddere,num. 5
Arrogatus filius non patri arrogatori, sed sibi acquirit,præsum.26.li.3 num. 15
Arrogatio fit authoritate principis,præsum.82.lib.4. num. 16
Ars imitatur naturam,præsum 2.li.4.num. 22
Artem qui didicit præsumitur eam scire, & exercitio ipsam in eo auctam esse,qu.14.li.1.nu n. 27
Aspectus corporis pro ætate præsumptionem facit,verisimilque iudicis arbitrium,præs.50.li.2.nu. 38.& 39
Aspectus facile quem decipit,præs.51.li.2.num. 61
Aspectus hominis in dies mutatur,& homo alter quodammodo efficitur,ibid.num. 67
Assecurari super bonis quem contractum significet, præsum.122.li 2.num. 47
Asserenti aliquid in articulo mortis ad detrimentum alterius non adhibetur fides.præsum.7.li.3.num. 9
Assertioni eius creditur, qui carnaliter a se cognitam fuisse vxoris sue consanguineam iurat ignorasse,qu. 77.li.1.num. 7
Assertioni iuratæ aduersus legis præsumptionem creditur,quando alia æque potens est pro ipso præsumptio,ibid.num.17.Idem est si lex contra ipsum extet præsumptio.num. 18
Asserens aliquid & in eo fundamentum faciens, probare id debet.præsum.55.li.6.num. 5
Asserenti se alienare ea quæ possidet non creditur, præsum.62.li.6.num. 12
Asserenti aliquem furiosum,incumbit onus probandi, præsump.45 li 6.num 20.& coniecturis vel signis id probare potest.nu. 12
Asserens aliquem hæresim cuius contrariam veritatem catholicam prius docuerat,hæreticus pertinax præsumitur.præsum.7.lib 5 nu. 8
Assertio dubia quæ potest significare hæresim & catholicam fidem,in dubio catholica præsumitur.præsu. 2.lib.5.num. 12
Assessoris officio nemo in sua patria fungi potest, nec iurisdictionem exercere,præsum.12.lib.5.nu. 9
Assigno verbum significat dationem in solutum. præsum 94.lib 2 num. 6
Assignare filio portionem suam, pater ante mortem sua potest,ea tamen assignatio est reuocabilis.præs. 29.lib.3.num. 108
Associatio delinquentis facta quando excusetur qu. 89. lib.1 num. 110 & sequ. 13
Associans delinquentem statim delicto commisso, ne comprehendatur locum facit torturæ qu 89 li.1 109
Athamas Æoli filius furiosus furijs a Iunone immissis vsque adeo correptus fuit, vt Learchum filium interfecerit præl.145 lib 6.nu. 13
Athenis vir quidam eruditissimus dicto lapidis in capite percussus, literarum quarum doctissimus erat, memoriam amisit præsum.45.lib.6.nu. 33
Attestationis fundamentum dicitur esse ipsa fides quæ est inuidia, & ex pernitio violatur.præs. 22.lib.5.n.4
Auctoritas alicuius quomodo præsumatur esse de substantia actus præsum.34 lib 6 num. 17
Augmentum regulatur secundum naturam sui principalis,cui æquiparari dicitur.præsum.189 li.4.nu.157
Auto aut argento legato, quod auri vel argenti genus præsumatur legasse testator.præsum 162 li 4.num 1
Quod si legarit omne aurum & argentum suum,præsumitur legasse aurum & argentum, tam factum, quam infectum,id est tam vasa,quam massam ibi. n.2 Extende hoc etiam ad gemmas huiusmodi auro & argento inclusas ibid.num. 3. Secus si qualitas adijcitur,quæ species auri vel argenti non conuenit. ibi num 4 nec censetur legata pecunia numerata.ibid.num. 6
Legato autem auri vel argenti certo pondere, pro hæredis commodo permissum est,vt possit pecuniam, eiusdem tamen æstimationis hæres præstare,ibidem num.7.
Auro vel argento facto legato censentur legata omnia vasa auri & argenti ibid.nu 10
Et etiam vasa quæ empta sunt fabricari,etiam si nondum sint perfecta.ibid.nu. 13
Venit etiam materia auro argentove intecta.ibidem. num.10.
Nec non pediculi argentei ibid nu. 15
Et veniunt gemmæ auro inclusę.ibid nu. 16
Vasa autem fracta collisa non veniunt nomine argenti facti.ibid nu. 17
Nec veniunt Scaphia num. 18
Auro vel argento legato, quod sui vsus causa habebat testator, quid comprehendatur.ibid nu 24
Authores quæ C. commun.de lega.non habere locum in bonis prohibitis alienari per contractum. præsu. 189.li.4.nu 126.
Auus renetur dotare neptem & proneptem,quę aliunde dotari non possunt præsum.189.lib 4 nu. 105
Auus tenetur nepti dotem constituere, quando pater ipsius non habet bona,è quibus dotem filiæ constituat præsum 189.lib.4 num. 12
Auus dotando neptem patre illius diuite existente censetur non filij,sed neptis contemplatione, & sic adeuentitiam dotem constituere præsumpt. 17.libr.3. nume.3.Reiecta Natæ & Cephali diffinitione.numer.4
Auus nepti nondum natæ relinquens dotem in testamento,filij contemplatione præsumitur reliquisse.5
Auus dotando neptem patre extante paupere, profectitiam dotem præsumitur constituere. nu. 6. idque etiam obtinere in auo materno.num. 7
Auus relinquens dotem in testamento quo filium hęredē scripsit,absolutè præsumitur solius neptis contemplatione reliquisse nu. 8
Auus dotando neptem ex filio casu quo contemplatione filij non posset, impedimento iuris obstante, sola neptis contemplatione dotasse præsumitur. n 9
Auus habens plures filios, & ex eorum vno neptem eam dotando,neptis contemplatione tantum facere præsumitur ibid.n. 16
Auus dotando neprem ex filio exhęredato, filij contemplatione dotare non præsumitur.num. 17
Auus instituendo filium & dotando neprem, sola neptis contemplatione dotem relinquere præsumitur. num. 18

Aucto-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Auctoritas iudiciaria præsumi facit pro sententia iudicis alioquin indiscreti & improbi, præsum. 67. lib. 2. numer. 27. Nisi ex actis causæ de iniustitia appareat, num. 28
Autorizari sibi tutor potest vbi de pupilli commodo agitur, præs. 80. lib. 3. num. 7

B.

BAldi & Felini summa auctoritas, præs. 21. li. 5. n. 19
Baldi, & quamplurium doctorum opinio refellitur, præs. 34. lib. 4. num. 27
Baldi verba interpretantur l. fideicommissa. §. 1. de leg. 3. præs. 5. li. 4. 3
Balneæ legatæ an domus portio sint, & in legato veniant, præs. 129. lib. 4. num. 12

Bannitus quis dicatur: quando præsumatur restitutus, & quomodo puniri debeat, & quibus commodis dicatur priuatus: & an posit hæres instituti.

Banniti vulgo appellantur foruſciti, præsum. 45. lib 5. num. 28
Bannitus quare dicatur non subditus, præs. 45. libr. 5. num. 24. & 29
Bannitus efficitur hostis illius ciuitatis, è qua est bannitus, & patriæ odiosus, præs. 45. li. 5. 8
Bannitum occidisse asserens probare debet, illum occisum esse illuminer in banno descriptum, præs. 15. li. 6. num. 37
Bannito liberato à banno & propriè restituto, an & quando præsumantur restituta bona, præs. 46. lib. 5. num. 1
Quod si fuit liberatus iustitia mediante, præsumitur restitutus etiam quo ad bona, ibid. 2
Quando enim est restitutus, dicitur innocens à delicto, vnde verè non fuerat bonis priuatus. ibid. nu. 3
Bannitus quando fuit gratia & liberalitate Principis restitutus, si bona sunt adhuc apud ipsum principē, præsumitur etiam restitutus quoad ea, ibidem, numer. 4
Et quid si ipsa bona reperiuntur à principe alienata titulo oneroso, & ipse bannitus fuit simpliciter restitutus, ibid. num. 5
Et quid si bona iam fuerunt à principe in alium translata titulo lucrativo, ibid. 6
Bannitus restitutus in plenioti forma, censetur etiam restitutus quoad bona in alium alienata, & quouis titulo translata: Et datur exemplum huius pleniorisformæ, ibid. num. 10. 11. & seq.
Bannitus etiam ob cōtumaciam licet pro confesso habeatur, ex dispositione statuti, captus tamen non punitur, si suam innocentiam vult probare, præsu. 48. lib. 5. 6
Bannitus à ciuitate an præsumatur priuatus commodis & beneficijs iuris communis, præsum. 45. lib. 5. numer. 11
Bannitus à ciuitate Cremonæ, nec quidem potest succedere patri in legitima sibi iure communi debita, statuto illius ciuitatis prouidēte, quòd forensis non possit acquirere immobilia, præs. 45. li. 5. 26
Bannitus à ciuitate Venetiarum non potest conficere testamentum coram duobus testibus tantum, sicuti lege Veneta permissum est, præs. 45. lib 5. 4
Bannitus ob perpetratum graue delictum, quib. commodis & iuris beneficijs priuatus præsumatur, præs. 45. li. 5. 1
Quòd regulariter præsumitur priuatus omnibus istis commodis, quæ illius loci statutis ibi commorantibus tributa sunt, ibid. 2
Et censetur priuatus factione testamenti, tam actiua quam passiua, quando statutum concedit certam formam diuersam ab illa à iure communi præstituta, secundum quam formam testari non poterit, ibid. 3
Bannitus in contumaciam pro aliquo crimine, admissus ad nouas defensiones pro qualitate personę torqueri potest, etiam absque alijs indicijs, præsum. 70. lib. 2. 14
Banniti tolleratio & potēdia principis non arguit banni renouationem præs. 20. li. 2. 34
Bannitum ad honores & dignitates assumēs princeps, cum eo dispensare præsumitur, præsum. 20. libr. 2. num. 17
Bannitum offendens cuius bannum inualidum est ob ignorantiam non excusatur, præsum. 88. libr. 3. numer. 9
Bannitus simpliciter restitutus nunquid recuperet bona, quæ peruenerunt sine alterius facto ad alium ob solam causam delicti & bāni sequuti, vt puta ad proximiorem, præs. 46. li. 5. 9
Bannitus non potest institui hæres ex forma statuti loci, de quo est bannitus, quia priuatus est beneficijs à statuto concessis, præs. 45. li. 5. 5
Præsumitur etiam priuatus facultate succedendi ab intestato, ibid. 6
Et præsumitur priuatus commodis & beneficijs à iure cōmuni cōcessis, quando bannicus priuatur ipsum ab omni actu legitimo, ibid. num. 16
Idem quando bānicus, seu eius lex vel statutum decernit bannitum posse offendi personaliter & realiter, ibid. num. 17
Idem quando banniens vel eius statutum admisit bannito omne auxilium. ibid. 18
Idem quando quis fuit bannitus in ære & persona, ibi. num. 19
Idem quando ipse bannitus esset positus extra protectionem communis, ibid. 20
Idem quando statutum cōsiscat ipso iure bona ipsius banniti, ibid. 21
Bannitus nō potest in immobilibus aliquo modo succedere, nec quidquam acquirere, stāte statuto, quod forensis acquirere non possit immobilia, ibid. 23
Habetur enim bannitus pro forensi, & non pro subdito, ibid. num. 24
Idem de bannito pœna capitali, qui pro forensi habetur, ibid. nu. 27
Et quare, ibid. num. 29
Baptizatus nemo præsumitur in dubio, præsu. 14. li. 6. num. 8
Baptizari cupiens graui morbo affectus, vtrum diuino amore vel mortis timore baptizari voluisse præsumatur, q. 43 li. 1.
Bartolus in l. licet Imperator. numer. 4. ff. si quis omiss. causā. testa. declaratur, præs. 108. li. 4. 23
Bartoli doctrina in l. licet Imper. nu. 3. ff. si quis omn. cau. test. in dubium reuocatur, ibid. 44
Bartoli lapsus in l. 2. num. 44. ff. de vulg. & pupil. substi. qui sibi contrarius ostenditur in l. Lucius, nu. 14. ff. eo præs. 60. li. 4. 51
Bartolum & reliquos lapsos interpretatione l. vlt. C. de inst. & substi. cui dantur plures intellectus à pluribus, præs. 37. li. 4. nu. 17. & num. seq.

Bellum quando iustum præsumatur, & quando non sit suscipiendum.

Bellum an & quando præsumatur iustum vel iniustum præs. 96. li. 6. 2
Quod in dubio præsumitur iniustum, ibid. 3
Præsumitur autem iustum, si a Principe non recognoscente superiorem fuit indictum, secus si ab inferiore, ibid. num. 4
Et dicitur bellum iustum, quando concurrunt, Principis superiorē non recognoscentis auctoritas, iusta causa, & rēcta intentio, ibid. 5
Et quæ sint iustæ causæ belli, ibid. 6
Et nunquid bellum præsumatur iusta causa indictum, ibid. num. 7
Bellum nō est suscipiendum odio vel liuore vindictæ, sed zelo iustitiæ, ibid. num. 8
Bene agere in senectute præsumitur qui bene egit in iuuentute, q. 15. li. 1. 13
Benefacere nemo cogitur inuitus, præs. 83. li. 4. num. 9

Beneficia quibus conferri debeant, quomodo permutari possint, & quando renunciari: Et de beneficiorum confidentia an sit licita.

Beneficium præsumitur collatum ex eo meliori modo, quo potest valere concessio, præs. 5. li. 6. 3
Beneficij collatio præsumitur facta respectu permutationis paulo ante factę præs. 12. li. 6. 19
Beneficium nemo præsumitur conferre sibi odioso, præs. 45. li. 5. 10
Beneficij permutatio facta in articulo mortis fraudulenta præsumitur, præs 8 li. 6. 5
Beneficij permutatio vel renunciatio non præsumitur facta in fraudem expectantis, quando auctoritas superioris intercenit etiam si adsit expectans non quidem primum vacaturum, sed simpliciter vacaturum, præs. 78. li. 6. nu. 5. Idem quando facta fuit superioris auctoritate, qui sciuit qualitates & conditiones personarum permutantium, & renunciantis, ac etiam ipsorum beneficiorum, ibid. 6
Quid si superior ignorauit adesse spectantem primam vacaturam, nec non ignorauit qualitates beneficiorum & personarum permutantium, & renunciantis, ibid. num. 7
Beneficij permutatio aliquod onus habentis facta à pene, cum alio beneficio carente onere, licet sit magis tenue fraudis suspicione caret, ibid. num. 12
Beneficij permutatio fraudis suspicione caret, quando aliqua qualitas quæ adiecta est beneficio pingui vel tenui operatur æqualitatem, ibid. num. 15
Beneficij permutatio vel renunciatio in fraudem facta censetur, si renuncians ipse habet beneficium tenue & ei renunciat, vt prę cludat viam expectanti ad obtinendum aliud beneficium pingue de proximo vacaturum, præs. num. 78. li. 6. num. 8. Idem si obtinens pingue beneficium graui infirmitate laborat, & beneficium suum permutat cum eo, qui beneficium tenue obtinet, ibid. nu. 9. Intelige quod tria concurrant, vt ibi num. 10 Idem si permutatio facta sit ab eo qui est sexto consectus, & permutauit cum adolescente sanguine coniuncto, ibid. num. 11
Beneficij permutatio facta cum tenuiori tempore pestis, fraudis suspicionem habet, etiam si renuncians esset sanus, ibid. numer. 13. Idem quando renuncians habet cum expectante inimicitiam, & ob id renunciat, licet non speret aliud pingue sibi conferri, ibid. num. 14
Beneficij permutatio vel renūciatio si facta est clam & secreto, in fraudē expectantis facta præsumitur, ibid. num. 16. Idem quando factæ fuerunt multæ resignationes, ibid. numer. 17. Idem quando resignans dicit promissiones sibi factas adimpleri, ibid. nu. 18. Idem quando subditus collatori renunciat beneficium tenue, ibid. num. 19
Beneficij permutatio vel renunciatio, an & quādo præsumatur facta in fraudem expectantis, præs. 78. lib. 6. num. 1. Quod si est facta auctoritate superioris, & de nullius præiudicio agitur, non præsumitur fraude facta, ibid. num. 2
Beneficij tenuis permutatio in opulentum facta arguit simoniam ex parte eius qui opulentum dedit, præsu. 35. li. 5. 5
Beneficij renunciatio in fraudem facta, non prodest ei, ad cuius commodum facta fuerat, præsu. 83. lib. 4. num. 80
Beneficio renunciasse præsumitur, qui religionem est ingressus, etiam intra probationis annum, præsu. 82. lib. 6. 2
Beneficium acceptās tenetur probare se intra debitum acceptasse, præs. 77. li. 6. 12
Beneficium qui diu possidet, præsumitur legitimè institutus, præs. 69. li. 6. 17
Beneficij vacatio si fuit probata & institutio, licet de præsentatione aliter nō constet quàm per verba narratiua instituentis, ex hoc tamen præsumitur præsentationem præcessisse institutionem, præs. 36. li. 3. num. 4. & hoc procedit inter litigantes, non autem in præiudicium patroni Ecclesiæ, ibidem, numero 5
Beneficiorum cōfidentia aliquando licita, & aliquando illicita est, præs. 9. li. 5. num. 2. & permissa censetur quando renuncians beneficio, cōfidit quòd post renunciationem à se liberè factam siue vllo pacto vel modo conferetur beneficium illi, cui vltim. ibid. num. 3
Idem quando confertur beneficium alicui ea intentione, quod ille aliquando cedat in fauorem alterius à se nominandi, vel sui ipsius conferentis vel procuratoris, dummodo nullum pactum vel conditio adijciatur.
Beneficiorum confidentia illicita dicitur, quando vel symoniæ labes interuenit, vel alia causa illicita eam reddens, præsu. 9. li. 5. n. 3. & quando est symoniaca, prohibita est constitutionibus SS. Pontificum Pij 4. & Pij 5. & regulariter non præsumitur, nisi probetur, nu. 4. & quibus coniecturis detegatur, & est species criminis symoniæ, ibid. num. 1
Beneficiorum confidentia symoniaca non præsumitur etiam si resignans, & resignatarius essent amici tempore resignationis, præs. 9. li. 5. n. 5. Præsumitur aūt symoniaca ex coniecturis quibus detegatur ipsam esse symoniacam, & quæ sint coniecturę, ibid. num. 7. & sequ. & præsumitur symoniaca quando is in quem collatum fuit beneficium intra modicum temporis spatium retrocessit ipsum beneficium refert ad filios aliquo commodo fructuum vel personis, ibid. n. 10. Idem quando is qui renunciauit beneficium, in illo adhuc resider, vel fructū percipiet, vel si is cui est collatum beneficium respōder de fructibus ipsi renunciantis, ibid. numer. 14. Idem si recipiens beneficium constituit procuratorem ipsum renunciantem, vel eius sanguine coniunctos ad percipiendum vel locandum fructus beneficij dimissi, ibidem, numemer. 15
Idem quando renūcians curauit fieri expeditionem, & expeditionis expensas pertinentes ad eum, cui collatum est beneficium fecit, ibid. num. 16. Idem quando quis pro cessione alicui facta quacunque authoritate, in negotio ipso se quoquo modo immiscuit, & postea aliquid ex fructibus beneficij consequutus est, ibid. num. 17
Idem quando constat ex litetis resignatarij scriptis resignanti suo factam fuisse resignationem ob id quod ipse resignatarius, tamquam fideiussor resignantis soluat debitum eius creditori, ibid. nu. 18
Beneficiorum confidentia non symoniaca sed illicita quæ dicatur, & quare non sit comprehensa in Bullis Pij IV. & V. præsum. 9. li. 5. num. 19
Beneficij collator si contulit beneficium pacto adiecto, vt postea to alterum pro arbitrio collatoris vel alterius de ipso beneficio disponatur, confidentiam symoniacam dicitur committere, præsum. 9. lib. 5. num. 9
Beneficium resignans si ad sui commodum pactum aliquod adijcit, præsumitur symoniace id facere, & sic dicitur confidentia symoniaca & illicita, præs. 9. lib. 5. num. 8
Beneficium resignans si illum cōstituit procuratorem qui est sanguine coniunctus, cui deinde facta est resignatio, symoniacè præsumitur egisse, præsum. 8. lib. 5. num. 5

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Idem quando is qui resignauit beneficium mortuus est in possessione ipsius beneficij, quia presumitur interuenisse pactu inter ipsum & resignatarium, quod ipse donec esset in humanis possideret, ibidem, numer. 6

Beneficium à clerico bannito ademptum & alteri collatum non restituitur ipsi clerico restituto, præs. 46. lib. 5. num. 7

Beneficium vt genus diuiditur in tres species præs. 40. lib. 3. 7

Beneficium legis indultum alicui intelligitur si eo velit vti, q. 48. li. 1. 28

Beneficium alicui conferens Pontifex Maximus ob aliquod temporale, presumitur dispensare cum eo quo ad pœnam Symoniæ, presum. 20. li. 2. 12

Beneficium curatum conferendo Pontifex habenti simile super incompatibilitate presumitur dispensasse, pres. 20. lib. 2. num. 15

Beneficium infanti Papa conferens dispensare presumitur, ibid. num. 30. aliquibus tamen ab hac opinione dissentientibus. num. 31

Beneficium alicui tanquam inhabili cõcessum probatis qui affirmat, pres. 50. li. 2. 26

Beneficium permutans cum aliquo, sibi adscribat, si quomodo id obtineret, non perquisierit, presum. 88. lib. 3. num. 8

Beneficium inferioris à principe non ita latè interpretari, pres. 103. lib. 3. 15

Beneficij pacificus possessor triennalis molestia non afficiendus, pres. 139. lib. 3. 4

Beneficio alteri competenti nemo ipso inuito vti potest, pres. 13. lib. 3. 16

Beneficia principum latè interpretari, presum. 103. li. 3. num. 21

Beneficia principum latè interpretantur, nisi stricta interpretatio à lege approbetur, præsum 97. libr. 3. numer. 19

Beneficia principum non comprehendunt ea quæ requirunt mentionem specificam, ibid. num. 20

Beneficia principum strictè interpretatur quando tertius lædit, præs. 97. li. 3. 12

Beneficium restitutionis in integrum est personale & cedi potest, præs. 189. lib. 4. 147

Beneficium statuti non tollitur per specialem partium conuentionem, quando generaliter est inductum, præs. 109. li. 4. 46

Benemerita ob quæ alicui donatur vel relinquitur non præsumuntur cum sint quid facti, præsum. 14. li. 6. num. 11

Benemerita filij erga patrem nulla posse considerari quæ mercede digna sint, præs. 29. li. 3. 10

Benemerita filij, vt ob ea donatio à patre facta cõsistat qualia esse debeant, ibid. 21

Benemerita filij præcessisse si adsint coniecturæ creditur patris assertioni, ibid. 31

Benemeritorum filij sola patris assertio, donationem consistere non facit, præs. 29. li. 3. 24

Et quæ sit ratio, num. 25

Bernardinus quidam Patauinus huiusmodi insania laborasse fertur, quod diceret se videre equitem ingredientem cubile suum è specula, præsum. 45. li. 6. numer. 53

Biennij lapsus non tollit exceptionem, non numeratæ pecuniæ, quando solum per testes constat de confessione numerationis, pres. 145. li. 3. 16

Bitrum comprehenditur nomine vestium, præsu. 161. lib. 4. 19

Blasphemans assiduè dicitur suspectus de hæresi, præs. 6. li. 5. 29

Blasphemãs pluries calore iracundiæ præsumitur tantum semel blasphemasse, præs. 2. li. 5. 27

Bona, verbum, idem significat, quod verbum hæreditas, quando subiecta materia id suadet, secus alias, præs. 109. li. 4. nu. 16

Bona dicuntur, deducto ære alieno, presu. 109. nu. 8. & præs. 143. lib. 4. 14

Bona an in dubio censeãtur relicta liberè à testatore an autem onere fideicommissi & restitutionis grauata, præs. 67. li. 4. 1

Quòd liberè censeantur relicta, ibid. & num. 2

Bona aduentitia filij, & legitima sibi debita à pari proceduntur, nec in eis constituenda est differentia, præs. 38. li. 4. 29

Bona, quæ non possunt alienari, nec etiam fisco publicari possunt, præs. 76. li. 4. 101

Bona & diuitiæ patris dicuntur esse filij, præs. 189. li. 4. num. 32

Bona quæ sunt in domo custodiæ causa, perinde sunt, ac si ibi non essent, præs. 126. li. 4. 12

Bonorum dotalium dominium dicitur remanere penes mulierem non autem ad maritum transire, pres. 189. li. 4. 169

Bona Ecclesiæ possunt alienari pro redimendis captiuis. præs. 192. li. 4. 2

Bona Ecclesiæ non possunt per testatorem legari, pres. 119 li. 4. 1

Et si legantur, nunquid saltem eorum æstimatio sit præstanda ex præsumpta testatoris voluntate, ibid. num. 2

Bona emphyteutica nunquid possint alienari pro dotis constitutione etiam sine consensu domini, pres. 189. libr. 4. 163

Bona iam à testatore donata restitui debent fideicommissario, quando testatorem pœnituit donationis iam factæ præs. 196. li. 4. 10

Et quomodo coniecturis probetur hæc pœnitentia, ibid. num. 11

Bona feudalia non dicuntur propria bona vasalli: secus in feudis hæreditarijs, præsum. 142. li. 4. 8

Bona feudalia non nisi in subsidiũ alienari possunt causa dotis constituendæ, præs. 189. num. 9

Bona filij sunt magis debita matri quàm bona mariti, præs. 37. li. 4. 11

Bona fideicommisso supposita non dicuntur esse possidentis, sed aliena; cum sint alteri restituenda, præsum. 142. li. 4. 13

Bona supposita fideicommisso regulariter alienari nequeunt, præs. 190. li. 4. 37

Bona subiecta fideicõmisso si semel sunt alienata, perpetuo sunt alienabilia, præs. 189. li. 4. 192

Et quando id procedat. ibid.

Bona ad hæredem fideicommisso grauatum peruenta ex persona quidem testatoris, sed tamen alio iure quàm hereditario, an & quando ex præsumpta mente ipsius testatoris veniant in restitutione fideicommissi, præs. 196. li. 4. 1

Bona in hereditate testatoris fideicommittentis reperta, & fructus ab hærede grauato præcepti, an & quãdo ex præsumpta voluntate testatoris restitui debẽt fideicommissario, præs. 197. lib. 4. 1

Bona hæreditaria si quis polledit per decennium, præsumitur adiuisse hæreditatem, ne occupator & malæ fidei possessor videatur. præs. 101. li. 4. 28

Et statuto Florentiæ cautum reperitur, quod si quis possedit bona hereditaria post quindecim dies à morte defuncti, licet ipsa bona deseruit, adiuisse intelligatur, ibid. 29

Bonorum mobilium & immobilium appellatione nõ continentur iura, & actiones, quia sunt incorporalia, præs. 54. lib 4. num. 26. & seq. 27

Quid si dispositio est vniuersaliter facta, num.

Bona primogeniturae nũquid possint alienari pro constitutione dotis, vel ipsamet valeãt in dotem assignari, præs. 189. li. 4. 175

Bona primogeniturae possunt alienari pro constitutione dotis filiæ etiam si ipsa filia constitutioni primogeniturae consensisset, ibid. 180

Secus quando primogenitura fuit constituta & ordinata à transuersali, ibid. 184

Et secus quando fuit primogenitura ordinata & constituta ex contractu, ibid. 185

Bona soceri intelliguntur tacitè hypothecata pro dote à nuru recepta, præs. 190. li. 4. 11

Bonis existentib. in ciuitate legatis, an & quando præsumantur ea rlicta, quæ sunt in suburbijs, præs. 126. lib. 4. 1

Bonis existẽtibus in ciuitate legatis, præsumitur etiam relicta ea, quæ sunt in suburbijs, quando relicta sunt sanguine coniunctis, & sic in legatis, quæ admittunt largam interpretationem, ibid. 7

Idem quando testator non habebat bona in ciuitate, sed solum in suburbijs, ibid. 8

Bona animi quæ sint, & quod ab ijs cõiectura ducatur, lib. 1. q. 15. 11

Bona fortunæ quæ sint, & quod ab ijs fiant coniecturæ, q. 15. li. 1. nu. 22. eodem.

Bona in familia & agnatione conseruari æquitati conuenit, præs. 93. li. 3. 3

Bona in fraudem fisci alienans ea non potest reuocare, præs. 12. lib. 3. 32

Bona filij habitantis cum patre & negotia illius administrantis, profectitia presumuntur, præsum. 50. li. 3. num. 1

Nisi tamen vrgentiores coniecturæ in cõtrarium adsint, num. 2

Bona filij habitantis seorsum à patre aduentitia præsumuntur, & ex eius industria acquisita, ibidem, numer. 3

Bona filij nec cum patre, nec ab eo seorsum habitantis, qualia præsumantur, num. 5

Bona mobilia minoris, quæ seruando seruari nequeunt, sine Prætoris decreto, & alijs solemnitatibus alienantur, præs. 6. li. 3. 6

Bona Ecclesiæ, cuius temporis immemorabilis præscribi, præs. 131. li. 3. 40

Bona aliqua relicta mulieri dotis nomine, ea nubente viro in dotem data præsumuntur, præsum. 6. libr. 8. num. 89

Bona mulieris extra dotem quæ sint, præsum. 8. libr. 3. num. 4

Bona marito tradita post iam constitutam dotem, dotalia quoque censeri, si id aliquibus verbis vel signis appareat, ibid. num. 23

Idq; si verbis dominij translationem significantibus vsa fit, num. 24

Vel si fuerit vocabulo assignationis, num. 26

Aut dixerit se tradere dicta bona, ad vtendum, fruendum, & faciendum perpetuo, quicquid voluerit, numer 28

Bona post constitutam dotem marito tradita, dotalia præsumuntur, si verbũ supra dotis fuerit adhibitum, ibid. num. 30

Idem si dos iam data erat tenuis, num. 32

Bona reperta penes mulierem matrimonio constante, vel intra annum luctus, mariti præsumuntur, præsu. 51. li. 3. 22

Bona dotis causa data, non sequuto matrimonio dotalia dici nequeunt, nisi destinatione quadam, pres. 29. lib. 3. 82

Bona post delictum commissum, aut publicentur ipso iure, vel per sententiam, differentia est, præs. 124. li. 3. nu. 2

Bona diuidentes, omneque ius sibi competens & competiturum remittentes, præsumi quoque fideicommissum remisisse, præs. 115. lib. 3. 33

Si nulla alia quam fideicommissi causa subsit, numero 34

Et quis id probare debeat, num. 35

Aliud esse si tempore diuisionis aliæ causæ extarent, quibus ius aliquod habituros sese diuidentes sperabant, num. 37

Aut in diuisione posita sint aliqua verba restrictiua, quibus in futurum excluderetur, num. 39

Nisi verba in diuisione posita, valde sint generalia, num. 40

Aut etiam expresè iuri de futuro sit renunciatum, num. 41

Bona diuidentes cum clausula, ad habendum, tenendũ, & quidquid voluerint, placueritve faciendum p æsumi fideicommissum remisisse, præsu. 115. lib. 3. numer. 63. & 65

Idque procedere multo magis, si & hæredibus illa licentia data sit, num. 66

Bona fides causatur etiam ex iniustis & temerarijs causis, præs. 130. li. 3. 3

Bona fides in possessore præsumitur, alleganda tamen est, q. 48. lib. 1. 9

Bonis alliodialibus vni ex fratribus in diuisione obuenientibus, alteri feudalibus solum, vtrum is euictis de euictione contra alterum fratrem agatur, præsu. 115. li. 3. 21

Bonis Ecclesiæ precio numerato venditis, si emptor ad eorum collectionem agit, precium in Ecclesiæ vtilitatem conuersum esse probare debet, pres. 55. li. 3. num. 1

Prælato autem agẽti ad eorum recuperationem probatio incumbit, num. 2

Bonis fratrum in cataſtro seu æstimi libro separatim cõscriptis, societatis dissolute facit præsumptionem, præs. 60. li. 3. 13

Bonis mobilib. in domo existentibus legatis, non continentur nomina debitorũ, & an & quãdo inter mobilia vel immobilia veniant iura, actiones, & nomina debitorum, præsu. 1. 9. lib. 4. num. 30. 31. 32. 33. 34. 35. & 36

Bonitas à natura homini inest, præs. 29. libr. 6. 1

Bonitas non præsumitur in eo, qui promouendus est, imò adhibenda est aliqualis informatio, præsum. 1. lib. 5. 31

Bonũ semper è bono præsumitur, sicuti malum è malo, præs. 32. li. 5. 5

Bonum à bono, malum à malo factum præsumitur, præs. 122. libr. 3. 102

Bonos mores corrumpere præsumitur, qui cum malis conuersatur, q. 14. li. 1. 66

Bonorum fideicommisso subiectorum, diuisione simplici facta, præsumitur remissum fideicommissum ipsum, præs. 115. lib. 3. 3

Idque si vel purum sit vel purificatum, ibid. nu. 4. & 5

Si præsertim diuisio verbis amplis & prægnantib. facta sit, & adhibito iuramento, num. 7

Aut diuidentes diu possederint, de alijs rebus gestis rationem reddentes nulla fideicõmissi facta mentione, num. 8

Bonorum suppositorum fideicommisso nondum purificato, simplici diuisione facta, non præsumitur remissum fideicommissum, num. 9. Nec refert si iuramento confirmata sit, num. 11. Aut diuidentes inuicem de euictione promiserint, numer. 12. Contrarium tamen aliquibus probare conantibus, num. 15. Si præsertim de euictione promissio, verbis multum generalibus fit facta vel vniuersalibus, nu. 17. Aut in ipso indiuiduo, causa videlicet fideicommissi, nu. 18. Item & alio casu relato, num. 20

Bonorum subiectorum fideicõmisso, diuisione facta, an & quando fideicommissum censeatur remissum, vel non, n. 22. vsque nu. 31. & a nu. 42. vsque nu. 56. & quid si adiecta sit clausula, ponentes se in omnem locum, &c. vel, vt diuidentes haberet, possideretur, &c. num. 67. vsque 76.

Bonorum diuisione cõcessam alienationem liberam, comprehendere fideicommissum si titulo singulari, secus si vniuersali alienatio fiat, præs. 115. li. 3. nu. 57. 58. 59. eod.

Bonorum diuisio facta cum alienandi licentia quo ad vsumfructum, non comprehendit fideicommissum, ibid. nu. 60. Idem si cum suis iuribus alienari posse, dixerint diuidentes, n. 61. Vel id consilium a tali subsequuto, diuidentes fideicommissum comprehendere voluisse, num. 62

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Bonorum Ecclesiæ natura est, vt alienari nequeant, præs. 91. lib 3. 60
Bonorum Ecclesiæ alienationem, pro euidenti vtilitate, & necessitate factam esse, enunciatio præsumptionem non facit, sed necessaria est probatio, præs. 133. libr 3. 18
Bonorum omnium diuisione facta à testatore, cohæres cohæredi de euictione non tenetur, præs. 118. li. 3. n. 1. Limitatur tribus modis ibid. n. 8. 9. & 10. Vide verb. Euictio.
Bonotum possessionem pupillo decernens Prætor, etiam sine tutore, possessorem cum facit, præs. 20. li. 2. num. 10
Bonorum vxoris traditorum post dotem constitutam, omnes fructus maritus percipiens, tanquã dotalium percipere præsumitur, præs. 8. lib. 3. 33

Bonorum possessio an & quando præsumatur agnita; & quæ requirantur ad eam, præsum. 103. & 104. libr. 4. num. 1. & 2. 16. vsque 23.

Bonorum possessionis agnitio est necessarium antecedens, vt agi possit actione possessoria hæreditatis petitione aduersus occupatores bonorum, præsu. 103. lib. 4. 2
Bonorum possessionem qui agnouit, & agit cõtra possessores bonorum possessoria hæreditatis petitione, an præsumatur intra debitum tempus eam agnouisse, præs. 104. lib. 4. 1
Bonorum possessio secundum tabulas nõ defertur nisi ijs, qui alioqui ab intest. succedere possent, præs. 96. lib. 4. 36
Bonorũ possessor probare debet se intra debitum tempus agnouisse ipsam bonorum possessionem, præs. 77. lib. 6. 13
Bonorum possessor an veniat appellatione hæredis, vide Hæres.
Bonus quilibet à natura præsumitur, bonus autem is nõ præsumitur, qui alterum dolo circumuenit, præs. 3. lib. 5. nu. 15. semel, semper præsumitur bonus, sicut econtra, præs. 19. lib. 5. nu. 9. qui fuit, & nunc bonus præsumitur, quæst. 14. lib. 1. num. 26. & præs. 1. lib. 5. numer. 19. & per fectus adeo nemo est, qui legi subsit, præs. 51. lib. 2. 25
Bonus quilibet, & non lædere præsumitur, præsum. 76. libr. 2. nu. 5. quis non præsumitur, quando agitur, de alterius præiudicio, nec debet quis statim credere viro bono in præiudicium alterius ibid. num. 16. Idem quãdo talis præsumptio inducere aliquod damnum illi pro quo præsumitur, ibid. nume. 20. quilibet esse debet, eriam si damno alijus afficeretur, præs. 1. li. 5. nu. 27. ia dici non potest, qui vitiosus est, præs. 4. li. 5. num. 2
Bonus is non præsumitur, qui excedit terminos cauſæ, qua alias præsumptio delicti cuitatur, præs. 2. libr. 5. num. 53. quis non præsumitur, quando agitur de salute animæ, præs. 1. lib. 5. num. 29. tunc quilibet præsumitur, quando non extat præsumptio in contrarium: secus si extat, ibid. nu. 53. si quis fuit, præsumitur pro negotio, quod ipse gessit & pertractauit, præs. 4. lib. 5. 10
Brocardicum est, de quo certa tradi non potest regula, præsum. 99. lib. 6. num. 1

C.

CAdaver emittens sanguinem, adducto accusato, torturæ præbet iudicium, quæstio. 89. libr. 1. num. 118
Cadaver occisi cuius sit, si facies non indicet, signa & stigmata corporis perquirenda, præs. 64. lib. 5. 5
Caducitas remissa an & quando censeatur, præsu. 112. lib. 3. num. 1. & seq. 16
Caducitatis pœnam à lege inductam, ibid. 10
Caducitatis ad pœnam euitãdam, obligatio habet vim solutionis, præs. 139. lib. 3. 22
Caducitatem non remisisse censetur dominus, pensionem præteritam, cum protestatione recipiens, præs. 112. lib. 3. 18
Caducitatem remissam cẽseri, à domino canonem futurum sine protestatione recipiente, nu. 19. Cæsar sic dictus est, quia à cæso matris vtero in lucẽ venit, præsum. 52. lib. 6. num. 19. Morbo comitiali laborabat, præs. 42. lib. 6. nu. 3. Cæsaris dictum præclarum, si violandum est ius, regnandi causa violandum est, præs. 54. lib. 6. 10
Calendariũ quid, & an sub legato vsus fructu, omnium bonorum contineatur, præs. 143. lib. 4. 9
Caligulæ erant paruæ caligæ olim, præsum. 161. lib. 4. num. 9
Caligula tres sorores suas stupro contaminauit: ob quem incestum se Iouem vocauit, præsum. 17. lib. 5. num. 18
Calumnia non multum differt à falsi crimine, præs. 25. lib. 5. 1
Calumnia tam in causis ciuilibus, quàm in criminalibus, committitur, ibid. 2
Calumnia cessare præsumitur in causis priuatorum, quando cessat in causis fisci, ibid. num. 5
Calumniari quando quis præsumatur, præs. 25. libr. 5. num. 1
Calumniator semel, in futurum calumniari præsumitur. præs. 32. lib. 5. 3
Calumniatorium quid sit, præs. 162. lib. 4. 21
Camum non venit appell. vini. & quid sit, & quomodo conficiatur, præsu. 52. li. 4. 1 6
Cancellatio instrumenti duplex, præsum 141. libr. 3. num. 2. quæ dicatur formis, & quę informis, ibidem. num. 2. & 3
Canonem ab emphyteuta dominus recipiens, præsumitur caducitatis pœnam remittere, præs. 25. libr. 3. num. 15
Canonem iam præteritum recipiens absque protestatione, præsumitur caducitatis pœnã remisisse, præs. 45. lib. 3. num. 8. Et quæ causa sit, nu. 9. Aliud esse si protestetur, num. 21
Canonem soluens tanquam emphyteuta, talis præsumitur, vt in posterum à domino directo, ad præstationem cogi possit, præs. 111. li. 3. 1
Canonici nunquid repræsentent Ecclesiam, præsu. 113. lib. 4. 8
Canonicus is præsumitur, qui diu in stallo, & choro cum alijs est, præs. 76. lib. 6. 20
Capitali dimisso apud socium antiquum, finita ne an renouata præsumatur societas, præsum. 57. libr. 3. num. 5. 6. & 7
Capitulum, & canonici idem sunt, præs. 113. lib. 4. 7
Capituli consensus requiritur in præsentationibus, quę in Ecclesia collegiata fiunt, præs. 34. li. 6. 5
Capta in bello nunquid efficiantur capientis tuta conscientia, præs. 96. li. 6. 1
Capti à barbaris quando redimuntur, dicuntur restitui communioni Ecclesiæ & sacramentorum, præs. 192. libr. 4. 4
Capti ab hostibus Christianis verè dici nõ possunt captiui aut capientium serui, præs. 192. lib. 4. 7
Carceratus à iudice laico, quãdo remitti debeat ad Ecclesiasticum, ideo quod dicatur clericus, præsu. 76. li 6. nu. 30. vsque num. 34
Carceratus si aufugit probandus est casus fortuitus à custodia carceris, lex enim præsumit ipsum eius negligentia aufugisse, præs. 61. li. 6. 33
De Carcere qui semel aufugit, amplius relaxari non debet etiam dato fideiussore, præs. 32. li. 5. 9
Carcerato fugiente ex carceribus cõtra custodem præsumitur, præs. 85. li. 8. 16
Cardinalem accusatum damnari posse, quot testes requirantur, q. 50. li. 1. 24
Cardinali aliquem se habere priuilegium doctorandi, & legitimandi ob summam eius nobilitatem creditur, præs. 59. lib. 6. nu. 4. intellige nisi graue terij detrimentum vertetur. ibid. 5
Carænum quid sit, præs. 152. li. 4. 8
Carnem suam nemo præsumitur odio prosequi, præs. 40. li. 5. 16
Carolus II. Imper. cum haberet patrem, & filium homicidij noxios in carceribus, certumq; esset alterum eorum id facinus perpetrasse, iussit filium suspendi: Quod audiens pater, vt filium à morte liberet sponte crimen confessus est, & sic suspensus est, & sic suspensus fuit, filio liberato, præs. 56. li. 6. 8
Carolus V I. rex Francorum cùm insanire incœpisset, verba patum sibi conuenientia atque inordinata loqui consueuit, præs. 45. li. 6. 40
Carruca dormitoria censetur nomine mũdi vel ornamentorum, si vxor cui maritus eam legauit, ea vtebatur, præsu. 163. li. 4. nu. 10. Et quid olim essent carucæ. ibid.
Castitas in fœmina est laudabilior quàm in masculo, & in ea vitium carnis est detestabilius, præs. 78. li. 4. num. 58
Castè quæ vixit, præsumitur esse, & futura casta, q. 19. lib. 1. 5
Castor & pollux ex Læda eodem partu nati, præsu. 51. lib. 6. num. 3
Castra quid sit, præs. 138. li. 3. 8
Castrum in dubio liberum, & allodiale præsumitur, præs. 91. li. 3. 17
Castrum an & quando causa custodiæ concessum præsumatur, præsum. 30. lib. 3. num. 27. & præs. 96. nu. 1. vsque ad num.
Castrum quod muro cingitur dici, præs. 97. li. 3. nu. 2
Castrum à iurisdictione quid sit separatum esse, ibid. nu. 5
Castri seu territorium significare vniuersitatem quandam, respectu nominis sui, ibid. 12
Castrum in limitibus imperij, siue principalis licentia ædificari, veritum esse, ibid. 16
Castrum quod ciuitati subest vel non, cum iurisdictione princeps concedendo, & an quatenus præsumatur concedere merum imperium, num. 33. 34 & 39
Castrum vendens priuatus aliquis, iurisdictionem perfoqæ cohærentem, non præsumitur vendidisse, numer. 43. Nisi tamen precij quantitas id suadeat, numer. 45
Castrum eius præsumi eius est regnum, præs. 110. li. 3. num. 10
Castrum recognoscens in feudum à principe, iurisdictionem, imperium & territorium non præsumitur recognouisse, præsum. 98. lib. 3. num. 11. Nisi id ex recognitionis verbis colligi possit, num. 12
Castrum vel turrim contra quamcunque personam accommodare promittens, non præsumitur contra seipsum promisisse, præs. 44. li. 3. nu. 22. Idque etsi culpa sua effectus sit inimicus, num. 24
Castrum in feudum obtinens, si prædia alio titulo possidere demonstret, præsumptionem quæ pro dominio est, conuellit præs. 101. lib. 3. 3
Castri vel oppidi custos, impendens aliquid causa perpetuæ vtilitatis illius loci, non donandi, sed reperendi animo facere præsumitur, præsum. 32. libr. 3. numer. 12
Castri vel oppidi feudo concesso, præsumi concessas pertinentias præs. 99. li. 3. nu. 1. Et de quibus id pertinentijs non habeat locum, num. 6
Castri, oppidi aut ciuitatis dominus, non præsumitur rerum particularium dominus, si ab alijs possidentur, & de eorum dominio constat, præsu. 100. libr. 3. nu. 7. Quomodo autem de possessione eorum constet, num. 8
Castri intra fines repertum, præsumitur iure dominij ad dominum castri spectare, num. 11
Castri dominus dicitur habere dominium vniuersitatis agrorum, in territorio existentium, ibid. num. 17. Idq; procedit, etsi non possideat, sed annuam pensionem ratione dominij recipiat, num. 18
Castri concessio & recognitio generalis, nullam facit præsumptionem aduersus tertium, præs. 101. libr. 3. num. 13
Castri concessione limitatè facta, feudale non præsumitur prædium aliquod contra tertium, ibid. 15
Castri concessio specialis prædia vasallo concessa enumerans, non tamen præiudicat tertio, num. 17
Castro simpliciter vel cum iurisdictione, & omnibus pertinentijs suis, à principe cõcesso, quid quantumque intelligitur concessum, præs. 97. lib. 4. nu. 14. 15. 35. & 38. Vide infra Iurisdictio.
Castro vel oppido vendito, præsumi venditas eorum pertinentias, præs. 99. li. 3. 2
Castro in feudum simpliciter concesso absque prædijs vel pertinentijs, præsumuntur & ipsa à domino Castri in feudum recepta, si alio titulo possidere, vasallus non reperiatur, præsumpt. 101. libr. 3. num. 2
Castro generaliter in feudum concesso eum pertinentijs, prædia ab alijs non possessa, feudalia præsumuntur, ibid. 4
Castro limitatè cum iuribus, prædijs, vineis, nemoribus, &c. concesso, vasallo possessore aliquod ex illis esse negante, domino probatio incumbit, numer. 6. Et quid si de pertinentijs esse vasallus alleret, numero 8
Castro cum prædijs specificè cõcesso & recognito, illa feudalia præsumitur, quę specificè dinumerata sunt, ibid. num. 12
Castro legato cum instrumentis, quid in dicto legato comprehensum præsumatur, præs. 154. libr. 4. numer. 21
Casus contingens non præsumitur, præs. 138. lib. 3. numer. 3
Casum fortuitum in se recipiẽs, intelligitur promisisse: dum modo non eueniat culpa eius, cui facta est promissio, præs. 48. li. 2. 30
Casus omnes cum à lege comprehendi minimè potuerint, de similibus ad similia procedimus, q. 5. libr. 1. num. 19
Casus, vel aduersa fortuna nunquam expectari debet, & quando sit casus infelix, & tristis euentus considerandus, præs. 41. li. 4. 4
Casus omissus habetur pro omisso, præs. 26. li. 4. nu. 12. Non habetur pro omisso, quãdo adest eadem ratio, præs. 26. li. 4. 16
Cauponæ & nautæ tenentur pro delictis seruorum, & famulorum suorum, præs. 27. li. 5. 20
Causa excusat à dolo, & per consequens à delicto, præs. 2. li. 5. nu. 38. Intelligc, vt ibi, num. 39
Causa quælibet excusare solet à malitia & dolo, præs. 7. lib. 5 nu. 22. & præs. 130. lib. 3. 5
Causa cessante, cessare debet effectus, secus si effectus est iam consumatus, præsum. 189. lib. 4. num. 196. & 197. Et secus etiam in iure iam quæsito, ibid. nu. 198. eod.
Causa vbi mandata est diffinienda ab erudito, atq; probato iuris Cons. is vices suas alteri mandare non potest, præs. 92. li. 6. 12
Causam qui habuit à me, non potest quæstionem dominij mihi referre, præs. 63. li. 6. 7
Causam habentes ab eodem si duo contendunt, præfertur ille, qui prior est in possessione licet alter sit prior in titulo, præs. 69. li. 6. 12
Cause in regno galliæ, potius secundum æquitatem, quàm secundum iuris rigorem iudicantur, præs. 55. lib. 4. num. 9
Causa animæ cæteris est præferenda, præs. 189. li. 4. 134
Causa famæ æquiparatur causæ vitæ, præs. 49 li. 5. 6
Causa finalis dicitur regere & gubernare omnem dispositionem, & est substantia ipsius dispositionis & actus, & appellatur forma actus & fons causarũ, præs. 24. lib. 4. nu. 3. Et dicitur primum principium intentionis, ibid. num. 4

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Causa impulsiua non dicitur propriè causa, sed motiuum quoddam ad disponendum, præsum. 24. libr. 4. num. 18
Causa iusta non excusat à dolo vero, à dolo autem præsumpto excusat, præs. 3. li. 5. 12
Causa limitata limitatum parit effectum, præs. 29. li. 3. num. 23. & præs. 21. lib. 4. nu. 10. & 16. & pres. 36. eod. lib. num. 7. 29. & præs. 69. eod. lib. nu. 5. præs. 76. eod. lib. num. 87
Causa est, quæ significat an aliquid actum sit vel non, q. 17. li. 1. 1
Causa eam ad defendendum, quàm accusandum consideratur, ibid. num. 3
Causa præsumitur vbi effectus apparet, quæst. 18. lib. 1. num. 16
Causa & qualitas negatiua affirmatiua est potentior, q. 29 li. 1. 14
Causa iusta excusat à pœna legali, non conuentionali, q. 46. li. 1. 40
Causa naturalis in concursu cum accidentali prevalet, præs. 29. li. 3. 48
Causa & qualitas potentior prævalet, ibid. 49
Causa potentior est, quæ actum facit valere. n. 50. Item quæ benignior est, nu. 51. Item quæ prodest non quæ nocet, num. 52
Causa specialis generali est potentior. num. 54
Causa quæ vel nocet, vel quæ prodest, pro subiecta materia & varietate rationum, interdum prævalet, numer. 59
Causa iusta concessionis à principe factæ, an & quatenus præsumatur, præsu. 10. lib. 2. num. 24. & multis sequent.
Causa min° idonea à principe allegata, tollit eam quæ pro ipso erat præsumptionem, num. 60
Causa ciuilis ardua, criminali æquiparatur, ob præiudicij grauitatem, q. 40. lib. 1. 2
Causæ cognitionem vbi non adhibitam apparet, pro rectitudine & iustitia decreti, non præsumitur, præs. 75. lib. 2. num. 51. Et quæ sint eius coniecturæ, numer. 52
Causam iustam vel iniustam non allegans princeps, quo casu pro eo non præsumatur, præs. 30. lib. 2. numer. 58
Causam ante omnia cõsiderauit Iurisconsultus & interdum ipsi facto præponunt, q. 17. libr. 1. 2
Causam à qua bis fuerit appellatum, princeps simpliciter committendo, videtur appellationem admisisse, præs. 20. li. 2. 18
Causarum variæ sunt species, q. 17. lib. 1. 4
Causa pia & causa filiorum à pari procedunt, quoad præsumptam voluntatem testatoris, præs. 83. libr. 4. num. 41. in dubio extraneis præfertur, præs. 13. lib. 4. nu. 4. si fuit subdituta filio subintelligitur conditio, si sine filijs decesserit: & hoc, quando agitur de omnibus bonis testatoris, vel saltem de maiori parte, secus si de re aliqua particulari nõ multi valoris, præs. 89. lib. 4. n. 124. Et secus si testator reliquit piæ causæ pro malè ablatis, & sic pro exoneratione conscientiæ, quia non subintelligitur d. conditio, ibid. n. 125. nunquid excludat matrem pupilli ex tacita pupillari, præs. 39. lib. 4. 90
Causæ piæ in dubio fauẽdum, & id procedit in his quæ de se immediatè sunt pia, & religiosa, non aũt quando agitur de vtilitate pecuniaria, præsum. 84. libr. 6. num. 18
Causa testati regulatur in dubio à causa intestati, præs. 39. li. 4. n. 22. & præs. 75. lib. eod. n. 10. & præs. 94. lib. eod. num. 19
Causis duabus concurrentibus, quarum vna nocet, altera prodest, illa quę nocet, prævalet, præs. 29. libr. 3. nu. 56. Vide tamen, ibid. 59
Causarum sequitur naturam suæ causæ. q. 39. li. 1. n. 12. Id tamen fallit quandoque, ibid. 13
Cautela abundans non nocet, præsum. 190. libr. 4. num. 31
Cautelis quilibet vti potest ad proprium commodum, præs. 29. lib. 6. nu. 17. Secus si in contrarium extant coniecturæ fraudis, ibid. 18
Cecilius Metellus Numidici filius ex eo, quod patrem assiduis precibus, ac lachrymis ab exilio liberasset, Pius dictus est, præs. 57. li. 6. 4
Celebrans in loco, qui an sit interdictus dubium est inter Doctores non dicitur propriè contemptor, etsi in dubio sit à celebratione abstinendum, præsu. 44. lib. 5. 6
Cœlibatus olim erat maximè prohibitus, & quare, præs. 83. li. 4. 23
Cœmeterium dicitur esse Ecclesiæ connexum, & quid cœmeterij nomine veniat, præs. 72. lib. 6. 14
Cœmeterium Ecclesiæ esse, quando præsumatur locus vel fundus, ibid. num. 35. vsque ad 22.
Cæsar totius orbis dominus, quoad dignitatem & protectionem, præs. 14. lib. 2. 3
Census & emphyteusis non se compatiuntur, præsum. 196. lib. 3. 14
Census quid sit, & quibus modis constituatur, præsu. 107. li. 3. num. 1. & seq. vsque num. 12
Census in dubio vbi de alio titulo nõ constat, emptione præsumitur acquisitus, quando vnicum precium fuit numeratum, vel promissum, ibid. 14
Census nomine, per multos annos quid soluens, in futurum compelli potest, atq; idem in liuellario, præs. 111. lib. 3. 3
Census emptor, directum dominium respectu reditus, vsumfructum prædij acquirit, pręs. 107. lib. 3. 15
Census à præstatione qui Principi debetur, nullo temporis cursu quem liberati, 131. lib. 3. 37
Census reseruationem, factam à patrono Ecclesiæ vel capellę, præsumi facta solemniter, concurrente cum ipsa quasi possessione, lõgo tempore, pręs. 132. li. 3. 50
Censum de re nostra, pensionem emphyteuticam pro realiena soluimus, præs. 106. li. 3. 2
Censualis potius quam emphyteuticus contractus in dubio præsumitur. præs. 106. li. 3. num. 3. & seq. 6
Censualis contractus, dominij tam directi quàm vtilis translationem requirit, ibid. 6
Censuarius etiam per mille annos à solutione cessando, non cadit à contractu. præs. 106. li. 3. n. 11. Nisi tamen is specifice fit iuratus, num. 12
Censuarius domino inconsulto alienans, non cadit iure suo, ibi. nu. 14. Et de quo id censuario accipiendum, num. 15
Certum & clarũ dicitur, quod per relationem ad aliud certum redditur, præs. 15. lib. 3. 25
Certum & clarum dicitur, q. 3. lib. 1. 14
Certitudinem amittere pro querendis indicijs, infirmitas est intellectus, præs. 35. li. 3. 3
Certum est renendum in certum; dimittendum, præs. 67. li. 4. 5
Cerusia non continentur appell. vini, cùm conficiatur ex hordeo & alijs rebus calidis, præs. 152. li. 4. nu. 10. Et quare Itali ea non vtantur, sed eam capitali odio prosequuntur, ibid. 11
Cessio facta statim post contractum emptionis & venditionis præsumitur facta respectu, & causa ipsius contractus, præs. 12. li. 6. 20
Cedens actiones, cessionarium in suum locum reponere dicitur, & dominium transferre, præs. 6. li. 3. 92
Cedentis confessionem, cessionario non nocere, præs. 124. li. 3. 63
Cessio actionis modico facta precio, presumitur simulata, & solum pro numerata quantitate conceditur cessionario, præs. 129. li. 3. n. 2. ampliatur, ib. 5. 6. 7. 8
Concessio actionum in quibus easibus nõ præsumatur simulata, præs. 129. li. 3. n. 9. 10. & seq. vsque num. 29
Cessionem circa translationem actionum idem operari, quod traditio facit, circa translationem dominij.
Charitas disponentis vel dilectio, coniecturam facit, q. 28. lib. 2. 12
Charitatem à seipso incipere, à natura homini inditum est, præs. 46. li. 3. 3
Charilæus Meander ob dementiam in vinculis à fratre detinebatur, præs. 45. li. 5. 18
Charitas ordinata incipit à se & suis, præs. 125. li. 4. nu. 14. & præs. 189. lib. eod. num. 133
Charitas legatis, veniunt libri, quando testator nihil præter libros habebat, præs. 126. li. 4. 9
Christianus fidei & religionis erga Deum opt. Max. memor esse debet, quia sine fide ei placere non possumus, præs. 6. li. 5. num. 1. Præsumitur itaque Christianus religionis & fidei Christianæ cultor & obseruator, ibid. 2
Chyrographum quo me debere tibi professus sum, si penes te cancellatum reperiatur, oritur præsumptio iuris, verosimilisque probatio, me tibi satisfeciss̃e, q. 4. li. 1. 2
Chyrographi appellatione, non solùm tabulas, sed etiam ius quod illis probatur contineri, præs. 140. lib. 3. 3
Chyrographi restituio, coniecturam facit factæ liberationis, q. 18. li. 1. 12
Cyanipum Syracusanum vino repletum filiam Cyanam violasse fertur, præs. 17. li. 5. 12
Cibi nomen comprehendit panem, carnes, & reliqua edulia pro qualitate & conditione personæ: differũt enim cibi nobilium à cibis rusticorum, præsum. 157. lib. 4. 16
Ciceronis locus in oratione pro sexto Roscio explicatus, præs. 37. li. 5. 3
Cydonium nomine vinum non continetur, & quid sit, præs. 152 li. 4. 15
Cymon Athenien sis, vt Milciadem patrem damnatum vinculis eximeret, vltro sese carceribus obtulit mortem opperiturus, modo patrem à periculo seruaret, præs. 57. li. 6. nu. 2. Et cum patrem defunctum esse intelligeret, vt corpus eius sepulturę traderet, non tantùm multis se periculis exponit, sed pietatem in patrem captiuitati quoque præposuit, ibid. 3
Cynaram regem Cypti, rem habuisse cũ Mirrha filia, & ex eo concubitu fuisse pĩsse Adonidẽ, pręs. 17. l. 5. 11
Cippus quid denotet: & qui veniat appell. illorum de cippo, quando testator dixit velle bona sua peruenire ad cippum suum, pręs. 88. li. 4. num. 21. Et an comprehendantur fœminæ. ibid.
Citari reus debet ad actum, quo ad vltiora proceditur, præs. 64. li. 2. 14
Citari potest maritus in ædibus, quibus habitat eius vxor, præs. 27. li. 2. nu. 1. Idem etc in mulhere, num. 2
Citato comparente, & nil opponente citatio commissione iudicis facta præsumitur. præsum. 24. li. 2. 13
Citatio est fundamentum defensionis. præsum. 48. lib. 1. num. 12
Citatio facta ab homine, an constituat citatum in mora, & quid de citatione legis qu. 46 li. 1. nu. 27
Citatio in ius, an & quando præsumatur, præsum. 12. lib 2. nu. 1 2 3 & 4
Citatio ad partis petitionem facta præsumitur. præsu. 23. li. 2. nu. 1. Contraria refertur opinio. nu. 10
Citatio quas partes contineat. ibid. nu. 9
Citatio ad partis petitionem facta præsumitur in causis summarijs & leuis præiudicij nu. 13. Et maximè accedente diuturnitate temporis. n. 14
Citatio ob temporis diuturnitatem, iudicis mandato facta præsumitur. præs. 24. lib. 2. nu. 15
Citatio realis siue prehensio & carceratio, quia magnam rei cognitionem requirit, non præsumit mandatum iudicis. ibi. nu 16
Citatione sola contrahitur vitium litigiosi iure Pontificio, & quid iure Cæsareo, in quo cõtrariæ opiniones. nu 9 & 10. & quomodo & quando id procedat. præs. 97. lib 2. nu. 11. & 12.
Citationem ad sui notitiam non peruenisse, iuranti creditur. q. 77. lib. 2. nu 11
Citationem verbalem aut personalem, iudicis commissione factam non præsumi præsum. 24. lib. 2. nu. 1. & seq. Vide Commissio.
Citationem sua commissione factam, declarat iudex ad vlteriora procedendo. ibid. nu. 14
Ciuitas, populus, vniuersitas, semper eadem est. præsu. 103. lib 3. nu. 25
Ciuitas vna, alteri non præsumitur subdita, præsu. 89. lib. 3 nu. 5
Ciuitatis direptione probata, amissio rerum mobiliũ probatur coniecturis. præs 135. lib. 3. nu. 10
Ciuem se asserens in contractu, is cum eo vt ciue præsumitur initus præs. 49. lib. 3. nu. 21
Ciues in rebus publicis administrandis sunt ante omnes deligendi, qui ea in vrbe nati sunt, & præferendi etiam nouo incolæ magis idoneo. præs. 12. li 5. nu 3. Intellige, vt ibi nu. 8
Ciuis an quis sit vel externus, quando referat. præsu. 30. lib. 6. nu. 1
Ciuem quæ faciant & quibus modis fiant. præs. 30 lib. 6. nu. 12. 19. 20. 21. & 23.
Ciuium appellatione continẽtur etiam nati in suburbijs, villis, vicis, & comitatibus, ipsi ciuitati subiectis, & an in fauorabilibus tantum. præsum. 30. lib. 6. nu. 14. & 15.
Ciuis originarius quibus modis probetur. præs. 30. lib. 6. num. 31
Ciuis quando dicatur & præsumatur amisisse ciuitatẽ. præsum. 30. lib. 6 nu 32. 33. & 34
Ciues quare statuto cogãtur in ciuitate habitare. præsump. 12. lib. 5. num. 4
Ciues nostros ab exteris, & barbaris esse redimendos publicæ vtilitatis interest. præs. 192 lib. 4. n. 3.
Ciuis filios habens præsumitur magis diligere ciuitatem, quam is qui caret filijs, & præfertur decurionibus non habentibus filios, & quare. præsum. 12. libr. 5 num. 6.
Ciuis vel forensis an & quando quis præsumatur. præs. 30. li. 6. nu. 11. Et quando alicuius origo ignoratur an scilicet sit huius vel illius loci; præsumitur esse illius ciuitatis in qua fuit educatus. ibid. nu 26
Ciuis non præsumitur quis loci vbi degit, quando is se nominari fecit de alio loco, & deinde asserit se ciuẽ illius ciuitatis, in qua habitat. ibid n. 20
Ciuibus solis multa sunt commoda à leg. & statutis tributa. præs. 30. li. 6. 2
Ciuium nomina in ciuitate numerosa impossibile est quòd sint nota vni testatori, præs. 111. li. 4. 23
Ciuitas quid sit, præs. 111. lib. 4. num. 14. & 15. Et quid differat ab vrbe, ex Nonio Marcello, ibidem, nu. 16
Ciuitas propriè dicitur, quæ muris cingitur, præs. 126. lib. 4. 3
Ciuitas si statuit, certos bannitos esse à banno cancellandos, præsumitur voluisse ipsos esse restitutos, præs. 3. li. 6. 10
Ciuitati relinquere olim non erat permissum, præsum. 111. lib. 4. nu. 2. Hodie autem permittit, ibidem, 4
Ciuitatis decuriones si statuerunt, omnes ciues soluere debere gabellam, prout sui maiores soluerunt: etsi non constet, quomodo maiores illi soluerunt, valet tamẽ statutum, cum causa tinẽ stent illa verba, non conditionaliter, prout sui, &c. præs. 1. li. 6. nu. 7
Clam confectum dici contractum, quando instrumentum super eo confectum, nõ publicatum, sed occultatum fuit, præs. 124 li. 3. 45
Clandestinitas certis in casib. præsumitur, q. 48. li. 1. n. 25. In claris non est opus coniecturis, præs. 101. li. 4. nu. 11. 120. & præs. 139. lib. eo. nnme. 10. Vide infra in verb. coniecturis.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Clausula quando nō potest stare pet se tunc in fine posita refertur ad causam & disputationem immediatè præcedentem: si verò stare potest de per se tunc ad omnia præcedentia refertur. præs.178.lib.4.num. 7
Clausula, quæ alioqui ad omnia præcedentia non refertur, referri tamen debet, ne dispositio reddatur inutilis: vel si aliquando sequeretur absurdum. præsu. 180.lib.4. 36
Clausulæ accessoriæ non extendunt principalem dispositionem. præs.60.lib.4. 80

Clausula codicillaris quomodo concipiatur, vbi apponi solet, & quid operetur.

Clausula codicillaris varijs modis concipitur. præs.31. lib.4.num. 7
Clausula codicillaris subintelligi debet in testamento ad pias causas. præs.31.lib.4.num.18.Idem fauore libertatis. ibid. nu.19. an & quando præsumitur in testamento scripta voluntate testatoris. præs.131.lib.4. num.1. Et si dicta clausula, vel similes scripiæ non sunt, an subintelligi debeant ex præsumpta ipsius testatoris voluntate. ibid. num. 2. an & quando fideicommissum operetur ex præsumpta mente testatoris in filio iam nato, & in posthumo sciente, vel ignoranter præterito. præs.32.lib.4. num.1. an operetur fideicommissum, quando testator condito testamento adiecta dicta clausula decesserit, & deinde natus est posthumus, qui ante aditam hæreditatē mortuus est. præsum 32.lib.4.num 18.quæ in testamento subintelligitur an operetur fideicommissum. præsu. 32 lib.4.nume.19. apponi solet in testamento, vt substineatur testamentum in vim codicillorum, quando ipsum testamentum corruit, defectu solemnitatum. præs.60.li.4.nu.77. Et an operetur, quod directa substitutio ad fideicommissariam trahatur. ibid. num.78.& seq.
Clausulæ codicillares solent scribi in testamētis ex stilo & consuetudine notariorum. præs.60.li.4.n.79. Et an scribantur volantate testatoris. ibi. & præs.79. lib.2. 4
Clausula codicillaris in substitutione adiecta operatur, vt non directe, sed obliquè & per fideicommissum testator substituerit. præs.66.lib.4. 11
Clausula derogatoria ad futura testamenta circa quæ versetur, & quot modis concipiatur, quid item operetur. præs.156.li.4.nu.2.& seq.
Clausula executiua in testamento quæ dicatur. præsu. 60 lib.4. 83
Clausula in fine posita non refertur ad demonstrationem præcedentem quæ clausulam specialem & propriam haber. præsum 131.libr.4.numer.7.generalis testamenti non trahitur ad casum de quo testator specialiter disposuit & prouidit. præsumpt.79.lib.4. num. 37
Clausulæ insolitę in instrumentis cōtractuum & aliorum actuum arguunt fraudem & dolum. præs.3.li.5. num. 103
Clausulę in instrumento si non habet rectam constructionem, arguitur falsitas. præs.20.lib.5. 25
Clausula omni meliori modo, in testamento apposita operatur, vt filij positi in conditione præsumantur vocati. præs.76.li.4.nu.82.Et quæ sit vis dictæ clausulæ, ibid. præs.31.& li.4.nu.9.& seq.
Clausula, rebus sic stantibus, non habet locum in actu duorum voluntate firmato. præs.37.li.6. 32
Clausula in rescripto principis, quòd legitimatus succedat & habeatur, ac si ex legitimo matrimonio natus esset, intelligi debet in determinatis a iure communi, non autem in determinatis per statuta particularia. præs.79.li.4. 26
Clausula, si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum arguit, testatorem voluisse testari. præs.5. lib.4. 4
Clausula in testamento si non valet iure testa. &c. facit testamentum valere. præs.10.lib.4.num.2. quòd valeat quocunque modo valere potest, quid operetur, præs.2.lib.4.num.23.& si non valebit, &c. an habeat vim clausulæ codicillaris. præs.31.li.4 14
Clausuras quilibet facere potest, ne prata sua de pascantur licet id bestiarum dominis noceat: nisi consuetudo patriæ sit, quòd prata illa depasci debeant. præs. 29.li.6. 12
Clausula præcedens fortior est, vt determinet sequentia, quam è conuerso. q.28.li.1. 24
Clausula motus proprij, tollit vitium subreptionis, præs.13.li.2. 11
Clausula ex certa scientia, circa quę operetur, præs.20. lib.2. 5
Clausula doli mali in contractu depositi, ex ipsa legis dispositione inest. q.46.li.1. 11
Clausula deducendo ius competens & competiturum, cuius sit effectus. præs.28.li.2.nu.3.& 4
Clausula in legitimatione apposita sine prędicio venientium ab intestato quid operetur. præs.79.lib.4. num. 53
Clausulam de stylo potius & vsu notarij, quā partium consensu adiectam, nil operari, præs.115.li.3. 44
Clausulam ex certa scientia, in rescripto principis secūdum quosdam, non operari, in terrij præiudicium, præs.9.lib.2.num.26. Idem de clausulā motus proprij. num. 27
Clausulæ insolitæ in contractu eundem arguunt vsurarium, præs.122.li.3. nu.67. Requiri tamen vt aliæ præsumptiones concurrant, ad derogendam simulationem. num. 69
Clausulæ accessoriæ non mutant, nec ampliant dispositionem principalem, sed eius tantum naturam sequuntur, præs.115.li.3. 43
Calumnia traditionem, causa custodię factam præsumi, præs.96.lib.3.num. 3

De Clericis: & præsumptionibus circa eos.

Clericus carceratus à iudice, Laico an & quādo ad Ecclesiasticum Iudicem sit remittendus. vide Carceratus.
Clerici non veniunt nomine monachorum: & an eædem rationes quæ militant in monacho militent & in clerico. præs.83.lib.4. 67
Clericus an & quando quis esse præsumatur, præs.76. li.6.nu.1.7.8.11.& seq. 5
Clericis prohibetur in domo habere mulieres extraneas, præs.17.li 5. 2
Clericus an possit adoptare filios, & sic an ij excludant substitutum, præs.78.li.4.num.48. Quod non, ibid. num. 30
Clericus non potest habere filios ex matrimonio putatiuo, cùm nullus iustus error valeat eum excusare: & ad matrimonium putatiuum excusandum requiritur error maximè probabilis. præs.78.li.4. 52
Clerici vt plurimū non solent dimittere beneficia pinguia pro villoribus, præs.35.li.5. 10
Clerici & alij religiosi, qui à sua Ecclesia ad aliā transire conantur, ambitione & auaritia id facere præsumuntur, præs.35.li.5.nu.3 Et idetiam si fuerint electi & postulati ab illa Ecclesia vacante. ibid.n.4. Secus si cum licentia summi Pontificis, vel eius mandato id faceret, ibid. 11
Clericus si venatum iuit, præsumendum est, quòd non dolo, & vt legis contemptor, sed recreationis gratia iuerit, præs.3.li.3. 116
Clericus si accusatus fuit, quod sine licentia celebrauit in parochia aliena, & id probetur, ex hoc tamen non potest condemnari, cum celebrare potuerit de licentia Parochi. præs.70.li.6. 3
Clericus si diu possedit beneficium præsumitur possidere auctoritate & consensu superioris. præs.75.li.6. nu.1. quod ampliatur, ibid.nu. 2
Clericus qui diu steterit in quasi possessione clericatus, in beneficio etiam curato præsumitur verè clericus, & habet intentionem suam fundatam. præs.76.li.6. n.19. Ex quasi possessione clericatus debet in ea manuteneri, vel si est reus absoluatur à iudicio actore nihil probante. præs.76.li.6.n.25. Nec prodesset de quasi possessio, quādo clarè constaret de vicioso ingressu, ibid. 26
Clericum aliquem esse si constat, & ad aliquos ordines promotum, non præsumitur tamen promotus ad ordines maiores. præs.76.li.6.nu.2.& an promotus ad ordines maiores, præsumatur promotus ad minores, ibid. 3
Clericus confessus se mutuo accepisse pecuniam non potest adueršus suam confessionem opponere aliquam exceptionem de iure canonico, præs.145.li.3. num. 9
Clericatus probari debet, vt quis puniatur qui verberauit eum, qui pro clerico habebatur. præs.76.lib.6. num. 27
Clericus qui est an sacerdos præsumatur, præs.76.lib.6. num.18.& 29
Clericus fori priuilegio gaudere quomodo & quando possit hodie ex dispositione S. Concilij Tridentini, præs.76.li.6.n.38. Et quot & quæ requirantur infra per diuersam. 4
Clerici primæ tonsuræ beneficio carentes ideo priuantur fori priuilegio, quia non incedunt in habitu & tonsura ex constitutione Clemen. septim. & Pauli 3. 5
Clericum percutiens incedentem in habitu laicali excusatura pœna excommunicationis. præs.76.lib.6. num. 72
Clericus amplectens mulierem præsumitur velle eam benedicere, secundum glos. in capit. abbat. 11. quæstion. 3. sed non satis recte. præsum.2. libr.5. numero 60
Clericus beneficiatus si contrahit matrimonium per verba de præsenti præsumitur renunciasse beneficio, præs.82.li.6.num.3. Et in tali casu sufficit probare ipsum matrimonium per verba de præsenti, etsi non probetur copula carnalis, ibid. numer.4. qui sponte ante negationem vel latam sententiam reuocauit errorem suum hæresis, & ad Catholicam Ecclesiam reuersus est, non amittit beneficia, præsum.17.lib.3. num. 5
Clericus vel religiosus si inuentus est in domo publicæ mulieris, in loco abdito & secreto amplexans ipsam, adulterij & fornicationis suspectus efficitur, præs.41.lib.5.nume.19. Et ideo clerici prohibentur ad loqui mulieres, quia ex ea allocutione mala oritur suspicio, ibid. 20
Clerici & sacerdotes omnino à mulierum conuersatione abstinere debent: multi enim sunt inuenti qui diabolica suggestione incestus & stupra cōmiserunt, præs.17.lib.5. 9
Clericus iam in sacris existens dicitur certus de fine sui status ex quo religionē deferere non potest, præs.78. lib.4. 44
Clericus in sacris existēs potest habere filios legitimos & naturales ex dispensatione Papæ, quod matrimonium contrahere possit: & hoc olim obseruatū fuisse in multis, præs.78.li.4.n.45.& 51. Hæc tamē dispensatio cum pendeat a voluntate Papæ, censetur impossibilis, & nō nisi ex magna & vrgenti causa conceditur, ibid. 52
Clericus secularis, vt substitutum excludat, quæ in eo concurrere debeant, præsumpt. 83. libr.4. numero 68
Clericus senex si permutauit beneficium pingue cum tenui cuiusdam nepotis sui, nunquid exhoc fraus præsumatur. præs.35.li.5. 6
Clericus non præsumitur, qui ab eo, cuius à potestate id non pendet, verbis enunciatiuis, talis fuit appellatus, præs.133.li.3. 20
Clericus vltra bona Ecclesię patrimonium habens, aut officium vel exercitium, exeo, bona non Ecclesiæ sed sibi acquirit, præs.53.li.3.n.2. Ioque præsertim si bonæ vitæ sit, num. 3
Clericus pro sua Ecclesia aduocare tenetur, non tamen contra seipsum, præs.44.li.3. 5
Clericus fideiubere pro alio nequit regulariter, valet tamen fideiussio & obligatio tener, si non fuerit oppositum. præs.40.li.2. 15
Clericus per decennium in pacifica possessione beneficij consistens, cur præsumatur solenniter promotus & ordinatus, præs.132.li.3.nu.46.& 47
Clericus soluere tenetur monetam secūdum formam à statuto expressam, nisi contraria pro ipso sit constitutio, præs.38.li.3. 12
Clerici de assertione benemeritis cōcubinæ, non adhibetur fides, præs.29.li.3. 27
Clericorum contractus regulantur secundum legem, modum contrahendi respicientem, præs. 38. libr.3. num. 11
Coactilia dicuntur feltri, quos ita appellat vulgus. præ. 161. li.4. 14
Cocundi impotentiam in viro non probari per mulieris inspectionem, præs.90.li.6. 7
Codicillaris clausula vide in verb. Clausula.
Codicilli ad alterius interrogationem confecti, an valeant, præs.8.li.4. 42
Codicilli late dicuntur testamentum, præsum.3. lib.4. num. 6
Codicilli trahuntur ad mentem testamenti & econtra, præs.177.li.4. 3
Codicilli non continent directas substitutiones, secus si apparet, testatorem voluisse substitutionem in codicillis factam valere iure directo, quia nullo modo obligatur, præsumpt. 60. libr.4. numer. 72. & 73
Codicilli habentes clausulam derogatoriam specialem non tolluntur per secūdos codicillos, nisi prioris derogationis mentio in eis fiat à testatore, præs. 166.li.4. 30
Codicilli aut confici, aut confecti reuocari, corā quinque testibus debent. q.51.li.1. 8
Codicillos facere voluisse, testator præsumitur cum plures quam quinque testes in vltima dispositione non adhibuit, præs.35.lib.3. 6
Cogitatio in genere ex amplissimis verbis interuenisse præsumitur, præs.151.li.3. 22
Cohabitantibus vita functis, etiam iure Pōtificio, quo ad liberorum legitimationem, matrimonium præsumitur, præs.1.li.3. 77
Cohabitationem longam decem annorum dici, præs. 1.li.3. 71
Cohabitatione viri & mulieris, matrimonium quando præsumatur contractum, quando non, tam de iure ciuili, quam Pontificio. Plura videm verb. Matrimonium.
Cohæredes non sunt, qui eodem tempore non concurrunt ad hæreditatem, præsum.108. lib.4. numero 45
Cohæres veniens ad partem cohæredis repudiatam, dicitur venire ex quasi substitutione, præs.108.li.4. num. 10
Cohærentia domui an legata domo veniant in legato, præs.129.li.4. 24
Collegijs relinquere olim prohibebatur, præs.111.lib. 4.numer.3. Hodie vero permittitur, ibidem. numer. 5
Colludere nō præsumitur, qui suorum iniuriam prosequitur, præs.52. li.2. 5
Collusio inter crimina & delicta connumeratur, & quid ea sit quibus coniecturis probetur, præs.26.n.1. & seq. vsque lib.5. 12

Coitus

Coitus subsequutus, nõ arguit matrimonium contractum, si sponsalia vel mutuo consensu, vel alias legitimè ante coitum fuerint dissoluta. præsumpt. 1. li. 3. numer. 26. Idem si ob iustum impedimentum nulla fuerint. numer. 27. matrimonium contractum non præsumit, si in foro conscientiæ, sponsus non matitali affectu, sed fornicatio ad sponsam sese dicat accessisse. ibid. num. 27

Coitus antecedens sponsalia, non præsumit matrimonium contractum. præs. 1. lib. 3. num. 42. Reiecta opinione contraria. num. 44

Collectas præstare subditos grauans princeps, metu præsumitur compulisse. præs. 126. lib. 3. num. 14

Colonus simplex nunquam amittit melioramenta. præs. 112. libr. 3. num. 7. Aliud est in emphyteuta. numer. 8

Comensis ratio reprobata. præs. 108. lib. 4. 48

Comes Palatinus non potest legitimare ita, vt legitimatus admittatur contra testatoris expressam vel tacitam voluntatem. præs. 79. lib. 4. num. 63. Verum nec Princeps potest impedire iustam testamenti executionem. ibidem. habens legitimandi potestatem à principe, quomodo habere intelligatur. præs. 12. lib. 2. num. 12. Summi Pontificis non potest legitimare Ducis Ferrariæ subditos, licet ille dux recognoscat feudum illud à Sede Apostolica. præs. 79. libr. 4. numer. 63

Comitatus liber & allodialis, non feudalis præsumitur, præsu. 91. libr. 3. num. 8. Idem in Marchionatu. num. 9

Commensalitate semel probata præsumitur, & nunc quis commensalis, si. que familiaris Papæ, vel Cardinalis. præs. 64. li. 6. 2

Commentum dicitur quid fictum & simulatum. præs. 82. libr. 4. 9

Cõmissiones duæ censentur correspectiuè factæ. præs. 12. lib. 6. 15

Commissio & mandatum iudicis, in citatione verbali, quæ causæ cogitationem desiderat, non præsumitur. præs. 24. libr. 2. num. 5. quod amplius tribus modis. ibid. 6. 7. & 8. & limitatur. num. 9. 10. & 11. Vide Citatio.

Commissionem iudicis, non esse quid connexum, cum ipsa citatione. præs. 24. lib. 2. num. 3. in citatione non esse leuis solemnitatis, sed tantam, vt sine ea citatio stare nequeat. ibid. nu. 4

Commiscens sese cum consanguineis, affinibus, monialibus, cummatribus, vehementer redditur de hæresi suspectus. q. 100. li. 1. 9

Commodum relictum post iniunctum onus restitutionis, non venit in restitutione. præsu. 74. libr. 4. num. 9

Commodus Imp. sorores constupravit. præs. 17. libr. 5. num. 19

Communicans cum hæreticis, & cum eis familiaritatem contrahens, suspectus est vehementer de hæresi. præs. 6. li. 5. 17

Communitas si promisit stipendiarijs emendare damnum passum eis, quorum equi in bello perijssent, si equus fuit in bello vulneratus, & domi deinde decessit, an communitas teneatur. præs. 17. lib. 6. 7

Comminatus alteri, se eum occisurum, isq; reperiatur postea occisus, præsumptio est homicidam esse eum, qui minas intulit. q. 24. lib. 1. 4

Communi diuidendo iudicium, ad diuidendum tantum, non etiam communicandum datur. præs. 56. lib. 3. 27

Communitas nunquam moritur, præs. 103. lib. 3. 44

Comparatio spontanea, purgat omne vitium. præs. 24. lib. 2. 14

Compensandi animo feciſſe, an & quãdo præsumatur, debitor dando, concedendo, vel donando inter vivos. præs. 142. li. 3. nu. 2. & seq.

Compensatio dicitur impropria solutio. præs. 48. li. 2. num. 35

Compensatio solutionis dicitur species. præs. 142. li. 3. num. 1

Compensatio facta à lege, etiam contra debitum iuratum, admittitur in dispositione legis, non hominis. q. 46. li. 1. 37

Compensatio est crediti & debiti sibi inuicem contributio. præs. 109. li. 4. 21

Compensatio non fit de quantitate ad speciem. præsu. 109. li. 4. nu. 18. & ibid. 38

Compensationem quando debitor non possit objicere. præs. 48. li. 2. 36

Compteheusio dicitur, non extensio, quæ eandem habet rationem. præs. 51. li. 3. 11

Compromissi fraus detegitur ex actuum vicinitate. præs. 12. li. 6. 36

Compromittere de rebus hæreditarijs est actus, qui geri non potest citra ius & nomen hæredis, & sic infert additionem. præs. 101. li. 4. 21

Compromittendo minor præsumitur læsus. præs. 82. lib. 3. 10

Compromittens in aduersarium, censetur compromisisse tanquam in arbitratorem. præs. 77. li. 2. 9

Compromissum quando cum laudo lato repugnat, dicitur ex eo facta nouatio. præs. 134. li. 3. 44

Compromisso facto in aliquem tanquam arbitrum & arbitratorem, an præsumantur partes arbitratorem potius quam arbitrum eum cognouisse. præs. 77. li. 2. num. 1. & seq.

Compromisso coram principe eoq; auctore facto minor non præsumitur læsus. præs. 82. lib. 3. 12

Conatus solus ad concubitum, nõ sufficit vt matrimonium præsumatur contractum. præs. 1. lib. 3. n. 48. ad copulam, etiam prope perfectam ætatem non efficit matrimonium. ibid. 54

Concedo verbum, dominium trãsfert, & donationem significat in dubio. præs. 30. lib 3. nu. 41. generale est & ad multas causas trahitur. præs. 34. lib. 3. nu. 21. Et donationem significat. ibid. 9

Concedi multa per indirectum, quæ per directum denegantur. q. 65. lib. 1. 31

Concessum vno casu, in reliquis censetur prohibitum. præs. 6. li. 3. n. 18. per rem iudicatam, in foro cõscientiæ retineri potest. q. 79. lib. 1. n. 8. Et quando à re iudicata discedatur. ibid. num. 9

Concessum ad tempus, post tempus censetur prohibitum. præs. 34. li. 4. 60

Concessio & verba illius, in potiori significatu accipienda. præs. 16. libr. 2. 10

Concessio respiciens proprium honorem, non præsumitur animo donandi emissa. præsum. 12. libr. 3. numer. 13

Concessio rei facta à principe, in dubio liberè non per infeudationem præsumitur. præs. 91. lib 3. nu. 5. motu proprio, fauorabilis est & extensibilis. ibid. nu. 12. motu proprio, iustis de causis facta præsumitur. ibid. nu. 13. personæ per modum beneficij non priuilegij realis est. præsu. 103. lib. 3. nu. 20. personæ in modum pacti & confluentionis realis est, & ad hæredes transitoria. ibidem, nume. 12. familiæ realis est, & ad omnes transit posteros. nu. 23. ciuitati, loco, vniuersitati, realis est. numer. 24. rebus ipsis realis est, non personalis numer. 26. causæ, realis præsumpt. numero 27

Concessio vtrũ causæ an personę facta sit in dubio præsumitur realis. num. 29. Esse tamen recurrendum ad coniecturas. num. 31

Concessio realis sit vel personalis, præsumptio interdũ ex aliquo extetno accidenti sumitur. num. 41. præsumitur, si alias ob qualitatem personę cui facta est penè redderetur inutilis. nu. 42. præsumitur interdum ex promissione reciproca. num. 43. ad omnes transit hæredes & successores. n. 45. Et de persona ad personam extenditur. n. 46. Aliud in concessione vel priuilegio personali. ibid.

Concessionis factę à principe verba latissimè interpretanda sunt. præs. 97. lib. 3. 17

Concessiones principum, pertinentias continere. præs. 99. lib. 3. 4

Concessiones officiorum quę ex necessitate geruntur, finita prima concessione, non præsumũtur renouatæ. præs. 85. lib. 3. 41

Concessionum vbi paritas datur, præfertur ea quæ habet motum proprium. præs. 13. lib. 2. 9

Conclaue an sub legato domus comprehẽdatur. præs. 129. li. 4. 10

Conclusio in causa, quando tacitè à iudice reuocata præsumatur. præsum. 63. lib. 2. num. 4. tribus fit modis. præsum. 65. libr 2. num. 1. intra debitum tempus facta præsumitur. præs. 66. li. 2. nu. 1. Et quæ sit ratio illius. num. 2

Conclusionem à partibus factam, iusta etiam subsistẽte causa, iudex reuocare non potest. præs. 63. libr. 2. num. 3

Conclusiones in causis factas, reuocare iudicibus causa permissum est. præs. 63. li. 2. nu. 1. Idque etiam parte contradicente. num. 2

Concludere tacitè in causa, quomodo partes præsumantur. præs. 65. li. 2. 2

Concubitus in dubio sponsalia subsequutus esse, non præcessisse præsumitur. præs. 1. lib. 3. 47

Concubina ex bonis viri, præsumitur acquisiuisse. præs. 51. lib. 3. nu. 7. quæ dicatur. ibid. nu. 8. à lege honestæ personæ loco habetur. nu. 10. Et an aduersum sit hodie. n. 13. propriè dicitur quando vtrique sic sunt soluti, vt inter eos potuerit esse matrimonium: & filij ex his nati dicuntur naturales, si diu retenta ipsa sit in domo & in schemate concubinæ, & cum ea solus ipse vir rem habeat. præs. 54. li. 6. 4

Concubinatus inter liberos de iure ciuili permissus est, inter seruos autem est prohibitus. præsum. 78. lib. 4. num. 8

Condemnari vt quis possit eius confessio requiritur, hoc est, quod suo ore exprimat ita esse. præs. 99. li. 6. nu. 5. quod declaratur. num. 7

Condemnatus ad restitutionem rei furtiuæ censetur condemnatus conditione furtiua, quæ non infamat. præs. 40. lib. 5. num. 9. Et condemnatus ob vim illatam, si ignoratur an vis sit armis illata, vel fine, punitur pœna de vi sine armis illata. ibid. nu. 10. sententia iudicis, intra decem dies appellare debet. præs. 95. li. 2. nu. 1. per sententiam, ex præsumptione iuris contra se existente, parere tenetur, etsi vere sciat, veritatem pro se esistere. quæst. 80. lib. 1. n. 7. ob solam causam præsumitur præsens in tota causa, & continuax tempore sententiæ. præs. 70. lib. 1. num. 18. sententia iudicis, in dubio præsumitur habuisse causam iniustam. præs. 87. li. 2. nu. 1. Adeo quod condemnari debeat in expensis. n. 2. A qua tamen præsumptione contrarijs coniecturis recedit. nu. 3. petens vel faciens aliquid, quod sententiæ executionem respicit, præsumitur sententiæ acquieuisse. præs. 94. li. 2. num. 1. acceptans terminum à iudice condemnante assignatum, non præsumitur appellatione interponendæ renunciare. num. 3. actus negatiuum non faciendo, sententiam tamen approbare non præsumitur. nu. 4. non appellans, facit sententiam transire in rem iudicatam. nu. 5. Vel si appellauerit quidem, & postea renunciaret appellationi. num. 6

Condemnatum quem esse ob contumaciam, non ob malam causam. magni est effectus. præs. 70. li. 2. n. 2. Et qui sint illi effectus. ibid. num. 3. & seq.

Condictio sine causa cõceditur, soluenti per errorem, aut falsa causa expressa. præsu. 34. libr. 3. numer. 24. cessat, vt donationis causa præsumi possit. ibidem. numer. 26

Conditio quid sit, & quid operetur: Quod sint eius species: Et an & quando impleri possit, vel pro impleta habeatur.

Conditionis nomen pro re ipsa conditionata, seu sub conditione relicta sumitur, præsum. 179. libr. 4. numer. 3

Conditio sui natura est incerta. præsum. 169. lib. 4. numer. 9

Conditio nil ponit in esse. præs. 76. li. 4. 22

Conditio aliud est, aliud conditionatum, & sublata conditione non dicitur sublatum conditionatum. præs. 169. li. 4. nu. 26. 29. & 30

Conditione adempta & reuocata, an & quando adempta vel reuocata præsumatur legatum vel fideicommissum. præs. 169. lib. 4. Plura vide in verbo, Fideicommissum, & in verbo, Legatum.

Conditio & modus quid differant. præs. 101. l. 4. n. 5. & præs. 175. nu. 10. 11. & seq. vbi variæ vtriusque speciei differentiæ habentur.

Conditio dicitur esse quid facti, & sic non præsumitur, præs. 175. li. 4. 3

Conditionis duæ sunt species, necessaria scilicet, & voluntaria. præs. 185. li. 4. num. 3. & quid sit necessaria, quid item voluntaria. ibid. num. 4. & 5

Conditio necessaria, an extendi possit ad alium casum, & per æquipollens impleri. ibid. nu. 6. 11. 12

Conditio necessaria certi temporis impleri non potest alio tempore. ibid. num. 12

Conditio voluntaria, an & quando possit extendi ad alium casum, & per æquipollens impleri. ibid. nu. 13. cum multis seq. vsque, num. 28

Conditionis tres sunt species, casualis, potestatiua, & mixta. præs. 185. lib. 4. 2

Conditio casualis dicitur, quæ à causa & fortuna pendet. præs. 183. li. 4. n. 3. in eaq; inspicitur solum euentus, & ob id quandocunq; deficiat impeditur dispotio. ibid. nu. 13. Limitatur. ibid. num. 14. & seq.

Conditio in totum collata in personam tertij, & tota ab eo pendens, dicitur potius casualis quam mixta. ibid. nu. 33

Conditio potestatiua dicitur, quæ in arbitrio & potestate eius est, cui adscribitur, & quam citra corporis aut animę periculum implere potest. præs. 183. lib. 4. nu. 4. Et conditionis potestatiuæ tres sunt species. ibi. n. 6. non definit esse potestatiua, etsi casu aliquo impleri non possit. ibid. num. 7. Et quo casu habeat effectum mixtæ. ibid. nu. 8. quando habeatur pro impleta, quando non. ibid. numer. 17. & seq. vsque numer. 21

Conditio mixta quæ dicatur. præs. 183. lib. 4. n. 9. & seq. an & quando habeatur pro impleta, quando non. ib. nu. 23. cum multis seq. vsque nu. 46. nunquid habeat locum in legato annuo. ibid. nu. 31. Et nunquid habeatur pro impleta, quando testator conditionem contulit non quidem directo in personam ipsius hęredis vel legatarij, sed in personam alterius. ibi. n. 32. & 34. cod.

Conditio an & quando habeatur pro impleta & præsumpta mente testatoris. præs. 183. lib. 4. n. 1. Quòd vt dicatur & habeatur pro impleta, sufficit quòd per temporis momentum fuerit impleta. ibid. n. 29. Etsi deficit testatoris facto, quo casu pro impleta habeatur. ibid. 59

Conditio an & quãdo præsumatur impleta, & sic euenisse. præs. 182. li. 4. num. 1. & seq.

Conditio si decesserit sine liberis: nunquid præsumatur impleta, & sic euenisse. ibid. 5

Conditio legalis, quæ tacita dicitur, non præsumitur euenisse, sed qui eam asserit impletam, probare debet. ibid. 6

Conditio negatiua non præsumitur impleta, sed asserens eam euenisse, probare debet. ibid. 8

Conditio an & quando ex præsumpta mente testatoris in forma specifica, vel per æquipollens impleri possit. præs. 185. lib. 4. 1

Conditio debet impleri in forma specifica. præs. 21. l. 4. nu. 18. fol. 17. & præs. 28. lib. cod. numer. 11. fol. 81. & præs.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

præsump.148 lib.eod.nu.4.Et id magis in conditione voluntaria.præsump 65.lib.4.num.14.Et an possit impleri per casum similem.ibid.nu. 15
Conditio sufficit,quòd semel impleatur, quicquid inde postmodum eueniat.præs.69.lib 4.num. 3
Conditionis implendæ potestas, & eligendi, non est ius,sed facultas.præs.175.lib.4.nu. 4
Cõditionem euenisse qui dicit,probare id debet, præs. 91.li.6.num. 15
Conditio vbi non est à lege expressa, quando requiritur,subintelligitur.& pro expressa habetur.præsum. 81.lib.4.nu. 21
Conditionis omissio an arguat imperfectum testamentum quoad institutionem & substitutionem.præs.5. lib.4. nu. 6
Conditio adiecta institutioni,an & quando præsumatur repetita in substitutione.præs.178.li.4.nu.1.cum multis seq.
Conditio apposita in vna substitutione an & quatenus in altera præsumatur repetita.ibidem.numer. 30.& seq.
Conditio institutioni adiecta an & quando repetita præsumatur in prælegato & econtra.præs.179.lib 4. num.1. & seq.
Conditio apposita in prælegato particulari nunquid præsumatur repetita in substitutione in eadem persona facta.ibid nu 15. & seq.
Conditio adiecta legato seu fideicommisso vniuersali an censeatur repeuta in substitutione directa. ibid. num.15.
Conditio adiecta vni legato an & quando censeatur repetita in altero. præsum. 180.libr.4. numer.1.3.& sequ.
Conditionis & qualitatis repetitio non ita facilè admittitur in legatis sicut in substitutione. ibid.num.2
Conditio in legatis an & quando repetita censeatur, vbi est rei legatæ & personarum identitas vel diuersitas.ibid.n.7.vsque nu. 19
Conditio adiecta legato cum dictione,eũ,an & quando censeatur repetita in secundo legato.præsu. 180. lib.4 nu.45.& sequ.hoc modo,lego Titio fundum, quod si decesserit sine liberis,deueniat in Sæium. Item lego Sempronio fundum,an censeatur repetita in legato fundi.præs.180.lib.4. nu 23
Conditio an & quando in legato repetita cẽsetur propter copulatiuam.& ibid.num.25.vsque num.44 facto vxori,donec caste vixerit,& cum filijs testatoris habitauerit, non censetur repetita in legato facto eidem,mortuis filijs testatoris.ibid.num. 28
Conditionis repetitio in secundo legato subintelligitur,quando coniecturis & ex præsumpta mente testatoris inducitur repetitio.ibid.numer.32.Et si aliàs dispositio redderetur inutilis.ibidem nu.33.& 35
Conditio adiecta legato libertatis censetur repetita in subsequenti legato,ne alioqui pereat. præs.180.lib. 4 nume.34
Conditio apposita in secundo legato, an referatur ad præcedens.præs.180.li.4.nu.20 & 21
Conditio adiecta certæ personæ non dicitur in aliam repetita.præs.178.lib.4.nu.23.Et conditio potestatiua cohærens personæ si fuit adiecta instituto, non præsumitur repetita in substituto.ibi nu.27.Et quid si conditio potestatiua non cohæret personæ. ibid. num 28
Conditio apposita primæ substitutioni,quæ tacitè inest secundæ, non impedit transmissionem legati. præs.101.lib.4 nume.53. Idem in conditione ficta & impropria,quæ inest substitutioni pupillari.ibidem num.54
Conditio quæ tacitè inest si exprimatur non impedit transmissionem.ibid.nu.55 Idem in tacita quæ subrogatur in locum expressum.nu. 56
Conditio tacita legis potestatiua licèt tacitè insit ex natura actus impedit transmissionem.ibid.nu.57. ampliatus.ibid.
Conditio quæ tacitè inest ex præsumpta dispositione testatoris, an & quando impediat legatum seu fideicommissum transmittatur, decedente legatario ante conditionis euentum.ibidem,num.62 & sequ.
Conditio vera & propria vti est causalis,impedit transmissionem quoad extraneos indubiè, quoad suos hæredes quibusdam contrarium sentientibus.num. 67.& 68.ampliatur à num 69.vsque num. 76
Conditio adiecta,ne illa in ecclesiam alienetur, valet. præs.83.lib 4.num. 15
Conditio apposita in testamento regulariter præsumitur repetita in codicillis.præs.177.lib.4 num 1. Et id etiam si in codicillis sit variata persona ibid.num.5. Secus si alia conditio diuersa opponeretur in codicillis ibid.nu 6.Et secus quando legatum aut dispositio facta in codicillis mihi operaretur, si conditio adiecta in testamento diceretur in eis repetita. ibid. num.7.
Conditio à testatore adiecta reijci non debet præsu.83 lib 4.nu. 19
Conditio de dando pupillo vel furioso extenditur,atq; ita impletur dando eorum tutori vel curatori. præs. 185.lib.4.num. 16

Conditio si sine liberis decesserit: quid respiciat, & quid operetur in testamento.

Conditio si sine liberis decesserit,quando à lege subintelligitur restringitur ad legitimos & naturales, secus si à testatore fuerit expressa.præsump.202.lib.4. num.9.
Conditio si sine liberis decesserit:dicitur esse quid connexum cum ipsa morte, vnde liberorum conditione adempta, censetur etiam adempta conditio mortis.præsum.169 lib.4.num.13.Imo quòd censeantur duæ conditiones.ibid.num.15.respicit fauorem hæredis instituti & grauati restituere, quia ea pendente,commodum consequitur & emolumentum ipse hæres.ibid.num.19.& 32. Et duplex dicitur esse.ibi. numer.31 habet tractum in futurum vsque ad tempus mortis.præsu.78 lib 4.num.65.nunquid subintelligatur in donatione causa mortis in qua facta sit substitutio fideicommiss. præs.89. lib.4 numer.150. Et quid in substitutione facta donationi inter viuos ibid. num 152.an & quando tacitè à lege subintelligatur substitutione,vt substitutus excludatur. præs. 89.lib.4.num.1.an & quando dicatur extitisse,si hæres institutus & grauatus religionem est professus. præsum.38.lib 4.num.1.& seq. adiecta substitutioni duobus vel pluribus factæ,an & quando verificetur altero institutorum decedente sine prole. præsum. 186.lib 4.num.1.per tot.vsque num.44.& seq.
Conditio si decesserit sine liberis, facta existenti in fatis quatenus valeat.præs.78.lib.4.num. 53
Conditio tacita,si sine liberis decesserit, an subintelligatur,quando pater non vocauit filium, sed eum tantum in conditione posuit. præsumpt.89. libr. 4. num.153.
Conditio incerta impedit hæreditatis aditionem.præsum.141.li.4.nu. 37
Conditio inducta ex ablatiuo absoluto maiorem vim habet quam aliæ conditiones.præsumpt. 76.libr.4. num.64
Conditio legati facta à marito,si eius vxor ad alias nuptias non transierit non dicitur defecta si mulier est ingressa religionem.præs.148.lib.4.nu. 15
Conditio quælibet necessaria pro pura habetur. præs. 78.li.4.nu. 56
Conditio vel qualitas posita in clausula separata à præcedentibus vel sequentibus, an & quando ex præsumpta mente testatoris referatur ad omnia vel ad vnum tantum ex præcedentibus vel ex sequentib. præsumpt.181.libr 4.nume.1. & sequ. Item quando non referatur,ibid.num.9.cum seq.vsque.nu. 23
Conditio & qualitas posita in primo testamento an præsumatur repetita in secundo præsum.176.lib. 4. num.1.& seq.
Conditio tacita à lege subintellecta an differat ab expressa à testatore.præsum.89.lib.4.num. 18
Conditio turpis & impossibilis est reijcienda.præsum. 183 libr.4.num.49.
Conditio vna ad vnum relata non potest diuidi, sicut etiam vnicum capitulum nequit separari & diuidi, fallit tamen,quando diuisio fit voluntate disponentis.præsum.169 lib.4.num.14.& 17.
Conditio adiecta hæredi instituto,si decesserit sine liberis, an per religionis ingressum reijciatur. quæst. 80 lib.1.nu. 5
Conditionem asserens adueniss̃e,probare debet.præs. 50.lib 2 nu. 33
Conditiones vnde proueniant.quæst.46.lib.1. nu 14
Cõdicum non venit appellatione vini,& conficitur vino pipere admisto.præs.152.lib.4.num. 12
Conductor & locator non præsumuntur voluisse nouare perpetuò coloniam,sed ad temps.præsu.9.lib. 6.num. 2
Conductor satis pro suo libito potest vendere salem etiam in detrimentum futuri conductoris. præsu. 29. lib 6 nu. 16
Conductor in re sibi locatæ,persistens, præsumitur reconduxisse præs.85.lib 3.num.1.& seq.vide Reconductio,& Relocatio.
Conductor in contractu locationis pensionem, locator patientiam præstat. præsumpt. 86 libr. 3. numer 1.
Conductori denon expellendo,pactum in prima conductione factum, censetur in reconductione repetitum.præs.35.lib.3.num. 10
Conductorem secundum regionis consuetudinem, prædia conduxisse præsumi præs.109.lib.3.nu. 6
Conductorem in re conducta persistentem, præsumi conduxisse,tam in vrbano, quàm in rustico prædio locum habet.præs.85.lib.3.num. 6
Conductore non implente ex parte sua, locationis non præsumitur facta renouatio.præsum.85.libr.3. num.43
Conductore perseuerante in re conducta modicum temporis,non præsumitur facta contractus renouatio.ibid.nu. 45
Conductorum aut locatorum hæredes, in contractu facto perseuerare voluisse præsumuntur, præs.85.li. 3.nu.26.& 27
Conductio prædij rustici,& vrbani,qua in re differant præsum 85.lib.3.nu. 7
Conductio aut locatio, aliam requirens solemnitatem vltra patientiam,repetita non præsumitur. ibi. num.28
Conductionis,& concessionis renouatio, concurrente temporis antiquitate præsumitur,item si conductio, & locatio ad longum tempus facta sit, vel in emphyteusim.præsum.85.libr 3.num.35.& 36.
Conductionis in contractu pignora data à tertio, non censentur in tacita reconductione in eius præiudicium repetita.ibi.nu. 50
Conductioni adiectum pactum de affrancando, censetur in reconductione repetitum.præsum.85.lib.3. num 22.
Confœderati qui tenentur opem ferre confœderatis, satis dicuntur auxilium præstitisse,si fecerunt quicquid potuerunt,vt seruarent & defenderent. præsu. 28 li.5.num. 10
Confessio non extenditur de tempore ad tempus, nec de casu ad casum.præs.64.lib 6 nu. 41
Confessio dubia debet contra ipsum confitentem interpretari.præs.4.li.5.nu. 46
Confessio facta sine causa,licet non valeat,facta tamẽ in articulo mortis valet.præs.5.lib 5 nu. 15
Confessio facta in testamento licet simulatè facta præsumatur & nil valeat, attamen si sic confessus iurauit,valet,quia cum cogitat de morte,non præsumitur peierasse.præs.5.lib 5.nu. 5
Confessio generalis, & ad nullum certum tempus restricta omnia tempora complectitur,præsump.2.li. 5.num. 5
Confessio,quæ recipitur contra præsumptionem iuris & de iure,multò magis recipitur contra solam iuris præsumptionem præs.121.lib.5.nu. 8
Confessio sacramentalis an & quando præsumatur à sacerdote consensu & licentia confessi reuelata atq; detecta.præs.95.lib.6.num. 1
Confessio est certa & manifesta aduersus confitentem probatio.præs.51.lib.1.nu. 39
Confessio omnium probationum maxima est.q.1.li. 1.num.37.
Confessio non est probatio, sed releuatio ab onere probandi,secundum Alciatum. quæst.61.libr.1.numer.6.
Confessio ficta à lege recepta,tantum operatur,quantum vera,q.61.li.1.nu. 10
Confessio vera vel ficta iudicialis, quando non diluat præsumptionem iuris,& de iure.ibi.nu. 11
Confessio extraiudicialis, non diluit præsumptionem iuris,& de iure ibid.nu. 12
Confessio ab inuito quando non possit nec debeat extorqueri.ibid.nu. 15
Confessio extra iudicium probat contra confitentem, donec de errore constet.præs.130.li.3.nu. 50
Confessio iurata testatoris fidem facit.præsump.60.li. 2.num 8
Confessio mariti de dote recepta matrimonio constante in aliqua parte probata,præsumitur vera in totũ. præs.63 lib.3.num. 3
Confessio vnico teste probata, quando non sufficiat, vt duæ probationes coniungantur. quæst. 41.libr.1. num.3.
Confessio pecuniæ numeratæ refertur inter simulationes contractus.præs li.2.nu. 5
Confessio facta inter personas, quibus donatio interdicta est,suspecta præsumitur.præs.12 l.b.3. n.61
Confessio occisi, quando non operetur vt accusatus de homicidio dicatur innocens.q.90.li.1.num.2.Et quæ sit ratio.ibid.nu. 3
Confessio & attestatio offensi,facta in mortis articulo torturæ est indicium sufficiens.q.89.li.1.nu.77.Referuntur tamen opiniones.nu 78.79.& 80.
Confessio facta ex pacto in statum offensi, precio intercedente,torturæ indicium sufficiens.ibid. n. 83.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Et secundum aliquos ad condemnationem quoq; numer 84. Et quibus in casibus hoc intelligendum. num. 85.
Confessio ex pace inita, illa etiam nondum conclusa, an sit torturæ indicium. nu. 86
Confessio orta ex pace inita, precio numerante patre vel coniuncto, non facit torturæ indicium num. 87. Et quæ sit huius ratio. num. 88
Confessio dotis receptæ à marito ante contractū matrimonium facta, an & quando marito, eiusque heredibus præiudicat. lib. 3. pr. 12. nu. 1. & seq. vbi vide ampliationes & Limitationes.
Confessio geminata, exceptionem non numeratæ dotis excludit pr. 12. lib. 3. nu. 54
Confessio de dote facta in vltima voluntate, differt ab ea, quæ in actu inter vivos ibi nu. 59
Confessio mariti de dote, ipso præmoriente confirmatur, absque alia rei traditione. nu. 67
Confessio de dote, non tribuit mulieri ius hypothecæ, aut ius prælationis. numer 68. Eaque per maritum, expresse vel tacite ante mortem rectè reuocatur. num 69.
Confessio mariti de dote, facta post contractum matrimonium an & quatenus ipso & heredibus eius præiudicet. pr 12. lib. 3. nu. 56 & seq.
Confessio etiam geminata de dote, post matrimonium contractum non præiudicat marito. nu. 76
Confessio facta à marito, matrimonio iam constante, de recepta dote ab alio, quam muliere, quid operetur. ibid. num. 78. & seq.
Confessio de dote matrimonio constante facta à marito, cui socer alio instrumento dotem confessam soluere promittit, spe factæ promissionis præsumitur emissa. num. 86 Idem si confessionem sequatur promissio de soluendo ante tempus opponendi exceptionem lapsum. nu. 88
Confessio dotis receptæ à marito ante contractum matrimonium facta, an & quibus casib. creditoribus mariti nocet, quibus non, præsum. 13. lib. 3 numer. 1 & seq. Plura vide in verbo Dotis receptæ & Dotem recepisse.
Confessio mariti de dote recepta matrimonio constante, & an quando nocet creditoribus. ibid. num. 26. & sequ.
Confessio facta in scriptis deliberata præsumitur pr. 61. libr. 2. numer. 1. tutoris permittentis bona sua describi in pupilli inuentario, spontanea præsumitur, & deliberata. nume. 2. sponte facta presumitur deliberatè emissa. nume. 3 geminata ex intervallo facta presumitur deliberata, & exceptionem non num. pec. excludit. ibid. nu. 4. & 5.
Confessioni litigantium in causa matrimoniali nō statur, ad inhibendum matrimonium contractum. pr. 1 lib. 3 nume. 10. illius, qui pro matrimonio contendit, quando adhibeatur fides vel non ibidem. numer 11.
Confessionem matiti ignobilis de dote matrimonio cum nobile constante, ipsi præiudicare. præsum. 11. lib. 3. num. 77. factam in testamento irreuocabilem esse, ex quo partius est quæsitum. præsum. 35 lib. 3. num 32
Confessione sua, ius aduersario nemo confert, in beneficialibus. præsu. 52 lib. 2. nume 40. extra iudiciali per reum reuocata locus non est torturæ. qu. 89. lib. 1. num. 23
Cōfessiones duæ extra iudicium factæ, semiplene probant, ideoque simul iunctæ perfectam constituunt probationem. q. 41. lib. 1. num. 6. Quod quando non procedat. ibid. num. 7
Confessio etiamsi se cum socijs commisisse, de socijs non creditur. q. 24. lib. 1 nu. 34
Cōfessus recepisse pecuniam licèt possit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, si tamen in extremis agens confessus sit recepisse, non poterit eius hæres obijcere d. exceptionem. pr 3. lib. 5. nume. 14. per torturam filij dicitur confessus in tormentis. pr. 56. lib. 6 nu. 12
Confines territorij præsumuntur se extendere, vsq; quò antiquitus extendebantur. pr. 41. lib. 6. nu. 3. Et coniecturis & præsumptionibus quicunque confines probantur. ibi nu. 4
Confirmationibus derogans Pontifex, de suis non intelligitur pr. 41. li. 1 nu. 17
Coniectura quid sit, & vnde nascatur, quàm variè definiatur. qu. 7. lib 1. nume 21. & multis seq.
Coniectura est vel de re, vt quid factum sit, vel de animo vt quid cogitatum sit. Vtraque autem versatur circa tria tempora. q. 11. lib. 1. nu. 9 & 10. quæ de animo est, voluntatis quæstio appellatur ibi nu. 11. de re, considerat tria tempora, præsens, præteritum, & futurum. qu. 11. lib. 1 nu. 2. de re, retinet nomen generis, & semper dicitur quæstio facti ibid num 3. de animo, versatur & ipsa circa tria tempora. ibi. num. 4. de animo, appellatur quæstio voluntatis. ibi. nu. 5. à causa ducitur, vt ab amore, & dilectione. q. 7. lib. 1. num 5 Abitā. ibid. nu 6. Ab odio. nu. 7. à metu. nu. 8. à cupiditate. nu. 9. à spe. nu. 11 à correctione. nu. 12
Coniectura communi iuri adhærens, firmior reputatur ea, quæ iuri speciali nititur. q. 29. li. 1. nu. 6
Coniectura magis verosimilis, validior est. ibid. nu. 10. descendens à quasi possessione, potentior est ea, quòd quælibet res præsumatur libera. ibid. num. 12 quia vitantur absurda, & inæqualia, firmior est & validior nu. 16. sumpta à verbis præcedentibus diuersa est ab ea, quæ sumitur à subsequentibus. quæst. 28. lib. 1 nu. 21 Et quod præferatur rei, quæ à subsequentibus sumitur. ibid num. 22. cum à personæ qualitate sumitur. quæ præcipuè considerentur. qu 15. lib. 1. num 2. sumitur ab ætate, sexu, valetudine, physiognomia, &c vide. ibid num. 3. & sequ & præsumpto ducitur ab animi affectibus. qu. 16. lib 1. numer. 1 à fletu. num. 2. ex trepidatione animi, mutatione vultus & alijs, vetum vel falsum testes dixerint. num. 3. A taciturnitate nu. 4. & quomodo id accipiendum. nume. 5 idem est quod præsumpto & indicium. pr. 89. lib. 4. n. 4. & 4.
Coniecturæ vehementes requiruntur ad excusandum dolum præsumptum in his, quæ naturaliter sunt illicita & mala pr. 3 lib. 5 nume. 21. & præsumptiones sufficiunt in his, quę sunt difficilis probationis. pr. 41. lib. 1. num 27. & pr. 36. lib. 5. num. 2. & pr. 33 lib. 2. num. 18 duæ tn a fola sunt potentiores, & præualere debent. pr. 14. lib. 4. numer. 14 quando ex aliquo actu capi possunt, quarum vna deficiū significet, altera excludas, eligenda est ea, quæ vitio & crimine caret. pr. 54. lib 6 num. 23 ex quibus cognoscatur, filios in conditione positos succedere ex testamento, quales esse debeant. pr. 76 lib 4. numer. 26. desumpta à persona, frequens est in iure vsus. qu 15 lib. 1. num. 1. locus est in his omnibus, quibus de facto ambigitur. q. 11. lib. 1. num. 8
Coniecturam à natione nimis generalem esse dicit Simancas. q 15 li. 1 nu. 10. vnam tollit alia contraria. pr. 104 lib. 3. nu 24.
Coniecturę dicuntur, quia coniunguntur origini suæ, vt sunt quasi connexuræ, & colligaturæ. qu 7. lib. 1. nu. 23. quæ nam faciant rem euidentissimam. qu. 38. li 1. nu 13 quibus dolus detegitur, iudicantis sunt in arbitrio. qu 58. li. 1. nu. 21
Coniecturis in claris non est opus. pr. 10 li. 3 nu. 1
Coniecturæ quibus colligitur testatorem voluisse legatum vel fideicommissum conditionale transmitti, aliquando ex verbis testamenti, aliquando extra verba, seu ex tacita mente testatoris, colliguntur, & debent esse probabiles pro iudicis arbitrio. pr. 210. lib. 4. nu 79 quando autem sumantur. nu. 80
Coniecturæ quid possint & quid & quando operentur circa transmissionem. ibid num. 18 & seq. Quando autem non operentur transmissionem. ibid. nu. 86. de mente & voluntate testatoris, circa transmissionem, quæ & quales sint nu 87 & 26 enumerantur vsque ad finem præsumptionis.
Coniecturis non est locus in claris. pr 31. lib 5. nu 23. & præsum. 40 lib. eod. numer 20. Vide suprain ver. in claris.
Cōiugatus non potest de iure ab vxore recedere, & ingredi religionem, nisi ambo mutuo consensu relicto seculo ingrediantur. pr. 81. l. 7 nu 1. At si contingat cōiugatum tamdiu ingressum esse religionę præsumatur quod sit legitimè ingressus. ibid. nu. 2
Coniuncti substituram excludunt, si testator dixit, Casum, Mæuium & Sempronium hæredes facio, & si hæredes ij non erunt, Sæium substituo. præsum 87 lib 4. num. 13. reilli dicuntur, quibus testator suis ipsis verbis solidum figillatim reliquit. pr. 175. lib. 4. num. 16.
Coniunctioribus est magis subueniendum quàm alijs: adhibenda est tamen discretionis ratio secundum differentiam coniunctionis, sanctitatis, & vilitatis: nam sanctiori ac magis indigenti est subueniendum quam propinquiori. pr. 15 li. 4. nu. 16
Coniunctio sanguinis omnem fraudis suspicionē tollit pr. 40. lib. 5. nu. 17
Coniunctio sanguinis omnem delicti præsumptionem tollit, atque impedit ne in eum coniuncti fornicati sint, tametsi habitent simul. pr. 17. li. 5 nu. 1
Coniunctus sanguine licet dormiret cū sanguine coniuncta in eodem lecto, modo id palam faceret, cannum 4. Sed. bioluit verum non videtur, cum magnum immineat periculum ob diabolicam tentationem, vnde distinguę, vt lib. nu. 5. præsumitur scire facta coniuncti. qu. 77. lib 1. nume 8. facta coniuncti, quando scire non præsumatur. pr. 124. lib 3. num. 17. aut vicinus, quibus casibus non præsumatur scire facta coniuncti vel vicini, & quibus casibus præsumatur scire pr 3. lib. 2 nu. 23. & 46
Coniunctio facit admitti coniunctum, tanquam personam legitimam. pr. 54 lib. 2. num. 4. & benevolentia, deuincit charitate homines qu. 28. lib. 1. num. 3 legalis, vt inter Prælatum Ecclesiæ & eius capitulū, inducit præsumptum consensum ex taciturnitate. pr. 99. lib. 6. nu. 35
Coniuncta persona, quæ dicatur. pr 124. lib. 3. nu. 28
Coniuratio & conspiratio sumuntur in bonam & malam partem, vt plurimum autem in malam. pr. 2. li. 5. num 58
Consanguinitas vel sanguinis necessitudo, præsumptionem præbet. qu. 28 lib. 1. nu 13
Consanguinitatis coniectura in prælati consanguineo contrahente circa bona Ecclesiæ, vtrum ad arguendum fraudem sufficiat. pr. 53. lib. 3. num. 14
Consanguinei & affines prius ad tutelam, & curam admittuntur, & quando ijs præferatur vitricus. pr 52. li. 2. num. 3
Consanguineis impedientibus testium examinationem, contra reculatum, non est præsumptio. qu. 89. lib. 1. nu. 12
Conscientiæ suę qui contra venit, ædificat ad gehennam. q. 80. li. 1. num. 29
Consensus ex facto inducitur, sicut voluntas factis declaratur. pr. 57. lib 3. nume. 11. ex præsentia taciturnitate, si de eius commodo agitur, colligitur. pr. 42. lib. 3. numer. 6. qui ex taciturnitate colligitur, præsumptus dicitur, non fictus pr. 24. lib. 3. num. 18. vel verbis, vel nutu, vel nuncio declaratur. pr. 6 li 3. numer. 60. filiæ super matrimonio non præsumitur metu tenetential. extortus, vt matrimonium rescindat. præs 127. lib. 3. numer 7 Idem in filia, quæ patri consentit, vt religionem ingrediatur. ibidem nu 8.
Consensus metu præsumitur adhibitus, ex quo læsio enormis secuta est præsum. 127 lib 3. nume. 14 tacitus, facilius quam expressus tollitur. ibid numer. 18. præsumptus inducitur ex taciturnitate inter coniunctos amicitia & familiaritate præsum. 99. libr. 6. num. 16 capituli qui jo alienatione rei ecclesiasticæ rei ecclesiasticę requiritur expressus esse debet. pr. 59. lib. 6. nu 53. non adhibiti conjectura fit ex metu iliato. qu 14. lib. 1. nu. 37
Consensum mulieris verbetibus affectæ nullum esse, nec ei detrimentum afferre. præsum. 127 libr. 3. numer 3.
Consensu propinquorum iuxta formam statuti, in cōtractu mulieris accidente, non tamen omnia bona in dotem dedisse præsumitur. præsump. 6. lib. 3 numer. 22.
Consentire dicitur qui longo tempore patitur pr. 135. lib. 3. nu 7.
Consensus, auctoritas, licentia, vel consilium alicuius an & quando de substantia actus, qui geri debet præsumatur. pr. 34. lib. 6. num. 1
Consequens dicitur velle, qui vult antecedens. pr 68. li. 4 num. 6 & pr. 101 lib. eod. numer. 6. pr. 103. lib. 6. nume. 3. Secus si antecedens requirit specificam expressionem. ibid num. 4
Consequentis positio arguit antecedens, quando actus pendet à voluntate vnius, secus si à voluntate duorum pr. 103. li 4. nu. 5
Consequens an & quando quis fecisse dicatur, quando antecedens fecit. pr 3. lib. 6 nu. 19
Consequente prohibito an & quando etiam antecedens censeatur prohibitum. pr. 53. li 6. num. 1 & seq. vsque num. 18
Consiliarij singuli vniuersitatis ex debito sui officij tenentur votum suum verbis claris exprimere, in his quæ ad commodum vniuersitatis pertinent, alioquin pro consentientibus habentur, præs. 99 lib. 6. num. 46
Consilium non præsumitur de substantia actus: qui namque aliquid facere debet cum alterius consilio, debet consilium requirere, non tamen habet necesse illud sequi. pr 34. li. 6. num. 23. Et enim liberum vnicuique explorare, an sibi consilium expediat, ibid. nu. 24. quod potest esse bonum & malum, bonum præsumi debet. pr 2. lib. 5. nume 11. prudentes testatoris respectu filiorum quod dicatur. præsu. 76. libr 4 num. 12
Consortes qui dicantur, & qui veniant eorum appellatione. pr. 88 li. 4. nu. 16
Constantinus Imp summè laudandus, qui multis præpositis præmijs inuitauit bonarum disciplinarum professores, vt libentius docerent. præsum. 110 lib. 6 num. 6.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Constantini cõstitutio in l. 1. C. de natur. liber. patrem in dignitate constituturn nil posse donare vel relinquere filio naturali vel incapaci, præs. 96. lib. 4. nu. 1
Constitutio favorabilis est ita interpretanda, ne in odium retorqueatur, præs. 33. li 5. num. 25. quod fideicõmissi bona possint alienari causa constituendi dotem non est iuris communis, sed præter ius commune, & causa publicæ utilitatis introducta, præsu. 189. lib. 4. num. 4. Et est fundata in præsumpta voluntate & mente testatoris, ibid. nu. 5. Et dicitur remedium subsidiarium, ibid. num. 8
Consuetudo dicitur lex non scripta, præs. 31. li. 4. nu. 5. præsumitur inducta in casu licito, pr. 31. lib. 1. nu. 18. non præsumitur, sed allegari & probari debet, pr. 14. li. 6. num. 14. non potest induci ex actibus differentibus, præs. 31. li. 4. num. 8. non tollitur vno solo actu contrario: ita nec priuilegium ab ipsa consuetudine causatum, præs. 41. li. 6. num. 13. est lex non scripta, præs. 8. li. 2. num. 1. ritus, & stylus differunt, & in quibus, ibid. numer. 2. 3. 4. & 5. vt probata dicatur multa requirit, præs. 8. li. 2. num. 8. Idem est in stylo, nu. 9. 11. & 13. præsumitur iusta, ac magna cum ratione introducta, præs. 1. lib. 2. num. 4. patris familias coniecturam præbet, q. 28. lib. 1. num. 3. Et quæ dicatur illa consuetudo secundum Accurs. num. 4. Reprobata eius opinione, nu. 5. patriæ coniecturam facit, ibid. nu. 7. patris fam. repugnans consuetudini patriæ, spectanda magis, & præferenda, nu. 8. omnibus cognita præsumitur, qui in eo loco vbi introducta est, habitant, præs. 3. li. 2. 3
Consuetudinem vulgatam locorum, Princeps cognitam habere præsumitur, præsumpt. 3. libr. 2. numero 4
Consuetudine extante vt societas continuata dicatur, si non reuocetur expresse, secundum eam contraxisse præsumuntur mercatores aut socij, præsu. 57. li. 3. num. 15
Consulere rebus suis, prius quam alienis, naturali rationi est consentaneum, præsum. 136. libr. 3. numero 9
Contemnere impropriè is dicitur, qui casu aliquem actum facit prohibitum, non autem deliberatè, præs. 44. li. 5 7
Contemptor & inobediens quib. pœnis plectatur, præs. 44. li. 5. 19
Contemptus est adeò grave crimen, vt dicatur peccare in Spiritum sanctum, qui per contemptum peccat, præs. 44. li. 5. num. 20. consideratur negatiuè & positiuè, pr. 44. li. 5. num. 2. Et contemnere is dicitur negatiuè, qui de re aliqua curam non habet, nullam tamen iniuriam vel irreuerentiam facit, & qui taliter contemnit, non punitur de contemptu, sed de alio delicto, quo contempsit, ibid. num. 3. positiuus, dicitur proprius & verus contemptus, & est ille, quando quis negat velle parere negando auctoritatem & potestatem superioris qui iussit, præsum. 44. lib. 5. nu. 8. Et hic contemptus probatur coniecturis, ibid. numer. 9
Contendens cum Rectore Gymnasij excusatur quando caret ipse insignijs, præs. 76. lib. 6. 16
Contendentibus privatis, si partes sint probationes, pro reo pronunciandum est, præsum. 72. libr. 4. numero 13
Contenta æqualiter sub vnitate sermonis, æqualiter diffiniri & terminari debent, præsum. 89. libr. 2. numer. 141
Continens qui fuit à teneris, multo magis præsumitur continens in senectute, præsum. 17. libr. 6. numero 2
Continua præsumuntur ea, quæ nisi certa forma obseruata, nequeunt remoueri, quæstion. 56. libr. 1. num. 2
Contractus ab initio sunt voluntatis, licet ex post fiant necessitatis, præs. 109. lib. 4. num. 3. & præs. 110. li. 4. num. 3
Contractus præfatio. Vide Præfatio contractus, in dubio præsumitur iustus & legitimus, præsum. 2. libr. 5. num. 5. præsumitur in dubio fœnerantius & simulatus in foro conscientiæ, secus in foro fori, præsum. 2. li. 5. nu. 41. detegitur fœneratitius ex vicinitate contractus locationis initi post venditionem, præsu. 12. lib. 6. 37
Contractum fuisse dolo initum declaratur ex subsecuto euentu, præs. 35. li. 6. n. 29. in Contractibus quando dies vel conditio non adijcitur, purè promissum intelligitur, & statim peti potest, præsum. 199. lib. 4. num. 6
Contractus sub conditione celebratus dicitur resolutus ipsa conditione non euenicute, præsu. 175. lib. 4. num. 12. ex voluntate partium requirens scripturam, an & quando præsumatur perfectus, præsu. 148. li. 3. nume. 1. qui requirunt scripturam pro fui substantia ante confectum instrumentum, dicuntur conditionales, & imperfecti, & ibi exemplificatur, præs. 148. lib. 3. num. 3. Idem quando statuto, vsu, vel consuetudine scriptura requiritur, nu. 3. Si autem scriptura requiratur solum ad faciliorem probationem, sunt opiniones contrariæ, num. 4. censetur perfectus vel non secundum quod ex verbis contrahentium possunt sumi cõiecturæ quod voluerint in scriptis redigi vel non, ibid. num. 6. Et quæ coniecturæ faciant, vsque ad num. 16. & finem præsumptionis, sui natura ad hæredes transit, præs. 103. li. 2. num. 14. talis præsumitur, qualis ex verborum facie apparet præs. 105. lib. 3. numer. 2. Nisi tamen repugnet illius effectus, ibid. sub nu. 9. præsumi talis debet, qualem eius prima ostendit facies, præsum. 122. lib. 3. num. 33. secundum sui naturam, & dispositionem legis præsumitur, præsu. 38. lib. 3. num. 1. secundum suam naturam præsumitur celebratus, præsum. 199. li. 3. num. 11. secundum sui naturam factus præsumitur, etiam impropriando verba, modo nõ noceat ei quo cum contrahatur, præsum. 38. li. 3. num. 13. talis creditur, qualem demonstrat verborum proprietas, præsum. 104. li. 3. num. 26. qualis sit, dispositionis tenor ostendit. ibid. numer. 27. quando vnius tantum, aut vtriusque gratia præsumatur factus, præsum. 70 li. 3. num. 3 illicitus, & a lege reprobatus dici non debet, nisi manifestè appareat, præsum. 122. li. 3. num. 36. factus ab vsurario, facile præsumitur vsurarius, aliis coniecturis accidentibus, præsum. 122. libr. 3. nume. 150. & seq. fœnoratitius an & quibus ex coniecturis præsumatur, vide Fœnoratitius contractus, initus interuenientibus sanguine coniunctis & affinibus metu factus non præsumitur, præs. 128. lib. 3. num. 1. Idem si solus interueniat iudex, num. 6. quod ampliatur & limitatur ibid. vsque num. 10. innominatus dicitur, qui speciale nomen non habet, præs. 34. li. 3. num. 8. nominatus, innominato fauorabilior, ibid. num. 15. innominatus stat in puris terminis contractus, præsum. 39. li. 3. num. 4. nominatus vtrum in nominato fauorabilior, ibid. nume. 6. sui natura, nec simulatus præsumitur, nec vsurarius, præsum. 122. lib. 3. num. 2. simulatus & fictus, ostenditur coniecturis, quæst. 58. libr. 1. num. 9. vide Simulatio, qualitate cognoscenda, non nomen, sed quod contractui conuenit, attenditur, præsum. 105. li. 3. nu. 11. naturam potius & materiam subiectam spectari, quam verborum sonum, præsum. 104. li. 3. num. 28. Idem autem quando verum sit, nume. 31. emptionis & depositi eodem die & coram eisdem testibus celebrati cesentur correspectiui, & sic vnus præsumitur causa alterius celebratus, præsum. 12. lib. 6. nume. 8. Et pacta adiecta in vno censentur repetita in altero, & vnus censetur tribuere legem alteri, ibid. num. 9. mutui præsumitur ex pecuniæ numeratione, & domini translatione, pr. 14. li. 6. nu. 18. In contractibus vltro citroque obligatorijs resultat correlatio, ita quod impositum vni censetur iniunctum & alteri, præs. 183. li. 4. nu. 34. plures si eodem die & loco & coram eisdem testibus celebrantur, præsumuntur facti vnus causa alterius, præs. 12. li. 6. 5
Contractui celebrato cum non subdito, tenetur princeps stare, præs. 10. li. 2. 30
Contractus vtrum nominatus an innominatus præsumatur, præs. 39. li. 3. 1
Contractum rescindere aut reuocare princeps sine causa iusta nequit, præs. 10. lib. 2. nu. 49. confirmatum & rarum habere minor præsumitur, solutionem recipiendo, aut precium numerando, præsum. 75. libr. 3. num. 2
Contractu metu celebrato, præsumuntur omnes clausulæ in instrumento per metum adhibitæ, præs. 126. libr. 3. nu. 30. principali sublato, non tollitur pactum illi incontinenti adiectum, pr. 144. li. 3. n. 10. cadens, quomodo etiam dicatur cadere ab ipsius parte, ibid. num. 11
Contractus inuenti sunt vt obligationem producant & actionem, præsum. 134. li. 3. num. 28. qui consensu contrahuntur, sola patientia & vsu causari, præs. 6. lib. 3. nume. 64. innominati, nudo pacto conficiuntur, præs. 41. lib. 3. num. 15. innominati alij correspectiui, aliqui vero non, præs. 34. lib. 3. nume. 7. nominati potentiores sunt & fortiores, præsum. 39. libr. 3. num. 8
Contractibus ea præsumuntur promissa, quæ consueta sunt, & vsitata ratione & loci & personæ, præsu. 43. lib. 3. numer. 1. Effique præsumptio iuris, num. 4. Id tamen de consuetudine ordinaria accipiendum, n. 9. in testamento factus non potest reuocari, præs. 105. li. 4. nu. 15. duplici vinculo muniti tolli non possunt, niti amborum contrahentium consensu, præsu. 89. lib. 4. 88
Contrahentes solenniter præsumuntur legitimæ ætatis, & sic habiles fuisse ad contrahendum, præsu. 13. li. 6. num. 3
Contrahens scienter non habet euictionem, præs. 190. lib. 4. 48
Contrahentibus licet permissum sit iure ciuili se inuicem decipere, non tamen id conuenit viro bono, præs. 1. li. 5. 23
Contrahens matrimonium in articulo mortis nõ præsumitur id fecisse, vt in fraudem substitutorum legitimaret filios, sed potius de salute animæ cogitasse, præs. 5. li. 5. nu. 16. cum muliere non seruata solemnitate à statuto requisita, præsumitur in mala fide, pr. 3. li. 5. n. 80. nomine alieno, præsumitur cõtraxisse, si ad id erat obligatus, pr. 46 li. 3. n. 8. Idem si contraxerit nomine officij, nu. 9. Vel id appareat coniecturis, nu. 10. conditionem eius cum quo contrahit, scire præsumitur, pr. 88. lib. 3. num. 1 cum socio mercatoris societate finita, damnum quod sentit sibi imputat. nu. 4. cum alio fœmina, eius conditionem non præsumitur ignorare. nu. 10. Nisi tamen mulieri falso sit persuasum. numer. 11. cum vno, damnum præsumitur pati, si id quod debetur, in plures distribuatur debitores præs. 137. li. 3. num. 1. cum pupillo, præsumitur in mala fide, nec vsucapit. præs. 28. lib. 3. nu. 4 Idem habere locum in contrahente cum muliere. nu. 5. secundum naturam contractus contrahere præsumitur, pr. 104 lib 3. num. 6
Contrahentes nil præsumuntur agere voluisse, conditionem impossibilem, si contractui adiecerint præs. 78. li. 3. num 2. agere id voluisse præsumuntur, quod natura contractus significat. pr 134. li. 3. nu. 29. præsumuntur etiam statutis voluntatem suam conformem esse voluisse pr. 38. li. 3. numer. 8. Idem etiam de consuetudine. nu. 9
Contrahere, nomine proprio quilibet præsumitur. pr. 46. li. 3 nu. 1. non posse in loco, vbi iurisdictio exercetur, solum contra iudices ordinarios est constitutum. pr. 16. lib. 2. num. 3
Contraria duo simul stare non possunt. præl. 36. libr. 4. nu 14. & ibid. num. 48 & præsu. 38. lib. 6. num. 27. & sequ.
Contrariorum eadem est disciplina. pr. 94. li. 6. nu. 9
Contrarius non audiendus. qu. 63 lib. 1 num. 4
Contraria proponens à limine iudicij reijcitur. pr. 41. li 2. nu. 1 agere in continenti, nemo præsumitur. pr. 123 lib 3 nu. 88
Contutore dato, vnus sine altero, rectè non contrahit. pr. 80. lib 3 nu. 13
Contumax etsi ob malam causam non præsumatur succubuisse, habet tamen aliquam contra se malæ causæ præsumptionem. pr. 70 lib. 2. nume. 12
Contumacia inducit quandam tacitam fictamq; confessionem. pr. 124. li. 3. nu. 59
Conuersus non præsumitur, qui focariam habuit, & veste vsus est laicali, possidendo propria. qu. 24. li. 1. num. 3.
Cõuersatio & cohabitatio, delicto in domo vel vicinia commisso, indicium ad torturam facit. q 89. li. 1. nu. 89. mala alio admiculo concurrente, torturæ facit indicium. ibid. nu. 125
Conuictus non appellat. qu. 76. lib. 1. num. 2
Conuenit, verbum cui si modi sit & qualiter in dubio accipi debeat pr. 47. li. 3. nu. 1. 2. 3. & 4
Copula carnalis subsequuta in muliere, non præsumit metum purgarum pr 4. lib. 3. nu 35. carnali voluntaria, præsumitur purgatus omnis metus præcedens. pr. 4. li. 3. n. 30 Atque id locum habere in viro etiam inuito, ve sponsalia illius in matrimonium transeat. nu. 31. Reiecta opinione contraria, nu. 34
Cor est imperator linguæ & cedit lingua cordi. præs. 35 li. 6. nu 9. hominis soli Deo cognitum est, & eius voluntas & animus. pr. 40. li. 15. num 1. hominis & animus soli Deo innotescit. pr. 35. lib 6. nu. 1
Corasij traditio in rubr. C. de impub. nu. 10. in dubium reuocatur. pr. 108. lib. 4. nu. 51
Correlatiua simul & eodem tempore nascuntur, & naturaliter simul sunt. pr 139 li 4. nu 61 Et vno ex correlatiuis prohibito censetur & alterum prohibitum. ibid. nu 62 aliqua sunt æqualia, alia inæqualia. q. 14 lib 1. num. 45
Correlatiuorum vnum, præsumitur atque iudicatur sicut alterum. q 14. li. 1. nu. 43
Creditor si vendit rem pupilli sibi obligatam, non requiritur illa solemnitas, quæ alioquin requiritur quando pupillus ipse vendit. præl. 38 li 4. num. 9
Creditore inuito non potest solui aliud pro alio pr. 109 li. 4. num. 40.
Creditori si est factum legatum, qui est creditor purè & immediatè, præsumitur factũ animo compensandi cum ipso credito. pr. 109. li. 4. num. 4 si legauit testator, & dixit, se legare de bonis suis, non præsumitur legasse animo compensandi cum ipso credito. præs. 109 lib. 4. nu. 6. Plura vide in verbo Legatum.
Creditor qui scit & tacet quando debitor rem sibi pignoratam alienat, consentire non præsumitur, quia scit rem transire cum suo onere. pr. 99 lib. 6. num. 28 institutus hæres à debitore potest repudiare hæreditatem, saluo eius credito. præs. 101. lib. 4. num 56. posteriorab antenati conuentus se tueri non potest, nisi solaat aut rem exactam anteriori testitnat. præs. 189. lib 4 nu. 142. qui fecit priore loco expensas animo repetendi, non autem compensandi, sic etiam præsumitur secundo loco fecisse. pr. 37. lib. 6. nu. 22. qui pignus habet, & aduersus eum debitor experitur si dicit non posse rem pignori datam, sed eã amisisse amissionem probare debet. pr. 64 li 6 nu. 7. & sequ. mandans debitori, vt numeret Sempronio,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quod causa mutui debet, præsumitur numerãdo causa mutui facere, præs. 49. lib. 3. num. 6. administrator bonorum debitoris sui, præsumitur sum exegisse, si præsertim inuentarium non conficit, præs. 135. lib. 3. nu. 13. Et alias in rebus suis diligens sit, nu. 14. egregiæ quantitatis bona debitoris administrando, conferens maguam pecuniarum summam ad negotium aliquod cõficiendum, in bonis debitoris facile præsumitur, nisi aliud appareat, nu. 16. ex administratione bonorum debitoris sui, aliquam debiti partẽ consecutus, præsumitur & reliquum sibi soluisse, ibid. n. 17. secundus, cui pignus consentiente primo obligatum est, illi secum contendenti præfertur, pr. 119. lib. 3. num. 1. Quid autem sit, si certus aduersus eum agat, num. 2. Et quid in mulcre, iuri suæ hypothecæ renunciante, nu. 3. posterior, offerre potest priori, & pignus vel hypothecam consequi, præs. 121. li. 3. n. 1. quod ampliatur, numer. 2. 3 & 4. recipiendo sortem, an præsumatur vsuras remisisse, præs. 122. lib. 3. 5

Creditori diuersæ summæ & quantitatis, qui fidem debitoris in tenui summa sequi renuit, præsumitur etiam pro maiori satisfactum, præs. 135. li. 3. 22

Creditorem tanquam extraneum eiuere posse, lex non prohibet, præs. 121. lib. 3. nu. 10. esse, verosimile non est, qui lõgo tempore ul ab eo, cuius debitorem asseruit, vel hærede illius petijt, præs. 135. lib. 3. 21

Creditore vnum ex correis debendi eligente, non fieri præiudicium aduersus alium, præs. 109. li. br. 3. nu. 4. primo vendẽte bona hypothecata, extraneo emptori, iure sui credit, creditor secundus emptori offerre non potest, præs. 121. lib. 3. 5

Creditori primo vendente creditori secundo, potest illi offerre tertius, ibid. num. 6

Credulitas, & fides licet in certitudine æquiparentur scientiæ, attamen in modo differunt, & quomodo, præs. 94. lib. 6. 20

Crimen læsæ maiestatis commissum à parte nõ solum nocet filijs eius natis post commissum delictum, verum & eis qui ante delictum nati erant, quia omnes præsumuntur eodem vitio laborasse, præs. 33. lib. 5. nume. 16. occultum si quis commisit, non præsumitur quod aliud simile delictum is debeat perperrare immò censetur de eo pœnitentiam egisse, præsu. 31. lib. 5. n. 46. patris nocere filijs nascituris, non autem illis, qui tempore commissi criminis concepti fuerant, l. 2. C. de liber. & eorum liber. cautum est, præs. 33. li. 5. n. 29. Intellige, vt ibid. num. 31. falsi nunquam præsumitur, pr. 2. li. 3. nu. 14. grauissimum committens, suspectus est de hæresi, præs. 6. lib. 5. num. 38. Et quæ sunt dicta crimina, ibid. In criminibus grauissimis, vt læsæ maiestatis, non solum pater criminis reus, sed & filij alioqui de eo innocentes plectuntur, pr. 33. li. 5. nu. 5. Idem in crimine hæresi. ibi. num. 6 & redditur ratio, ibid. nu. 7. Idem in filijs illegitimis & spurijs, ibid. num. 11

Crimina nunquam præsumuntur, præs. 7. li. 5. 21

Criminosus de præsenti, non præsumitur bono zelo accusare, q. 24. li. 1. 33

Crocophantica quæ dicantur, præs. 163. li. 4. 7

Culleri quid sint, & cuius meritus, præs. 152. lib. 4. 27

Culpa est delicti species, præs. 3. li. 5. 126

Culpæ quando sit mentio, non intelligitur in dubio de leuissima, sed de lata vel leui, præs. 3. lib. 5. 136

Culpa cum sit delictum non præsumitur, præsum. 23. lib. 6. nu. 11. regulariter non præsumitur, præs. 3. li. 5. num. 125. Fallit in multis casibus, qui enumerantur, ibid. num. 128. & seq. vsque nu. 135. potius præsumitur quam dolus, & potius leuis culpa quam lata, pr. 2. li. 5. n. 30. est specificè probanda, præs. 3. li. 5. n. 137. Et est probanda ad casum ordinatum, ibid. nu. 138. vt cuiterur, præsumitur quẽ in re aliena fecisse, quod in re propria fecisset, præs. 3. li. 5. nu. 127. lata æquiparatur dolo, præs 3 li. 5. 124

Cursus longi temporis solum, ad inducendam liberationem non sufficit, quando ius commune resistit, præs. 131. li. 3 nu. 57. Aliud si ius commune non resistat, vbi secundum naturam actionũ iudicium fit, 58

Custodiæ causa re concessa ad certum tempus, nõ præsumitur facta renouatio, custode vltra tempus permanente, præs. 85. lib. 3. 40

Custos monetæ rei ne subtractæ, an & quando furtum commisisse præsumatur. præs. 31. lib. 5. nu. 1. 2. & seq. Plura vide in verbo Furtum.

D.

DAmnari aliquis de crimine ex sola præsumptione non potest, nisi aliud constet, præs. 32. li. 5. num. 22

Damnatus præsumitur quis potius pœna temporali quàm perpetua, præs. 49. lib. 5. nu. 11. si quis sit in amputatione manus, intelligitur, quod debilior ei abscindatur, præs. 49. li. 5. 8

Damnato ad mortem est adhibenda fides, & eius affectioni est standum super extorsione vsurarum ad præiudicium fisci præs. 5. li. 5. 6

Damnosum quod est, non præsumitur: nec quod est contrà bonos mores, præs. 31. li. 6. 7

Damnatus ob id, quod in pugnatione canonica defecit, quando retracto iudicio absoluatur, quæstio. 95. lib. 1. num. 6. confessione sua, cum aliter de delicto non constaret, emptori non nocet, vel donatario, præs. 124. lib. 3. num. 62. Limitationem vide ibidem, num. 65. & 66

Damnum à vicinis datum præsumi, q. 89. lib. 1. nu. 94. non debet quis sentire ex sua liberalitate, præsu. 190. lib. 4. 36

Damno & periculo nemo præsumitur velle se exponere, præs. 190. li. 4. 18

Dare verbum, significat dominij translationem, præs. 30. li. 3. 40

Dario in solutum, vim obtinet venditionis, præsu. 122. lib. 3. nu. 40. Et in ea facile non præsumitur fœnus, ibid. 45

Dare nemo potest quod non habet, pr. 38. lib. 4. nu. 20. & præs. 133. cod. lib. num. 10

Dario in solutum potius quam pignus præsumitur, pr. 150. li. 5. nu. 1. ampliatur, ibid. nu. 7. 9. 10. & seq. tutorum à testatore facta etiam qui sint inhabiles, infert prohibitionem ne tutelam gerat mater, præsu. 173. lib. 4. 34

Datum sub vna conditione censetur sub contraria ademptum, præsum. 91. lib. 6. num. 15. sub conditione, ea non existente censetur ademptum. præs. 39. lib. 4. num. 59

Dauid homicidij peracta pœnitentia, regia dignitate non fuit priuatus, præs. 47. li. 5. 10

Deberi quid dicatur ex causa necessaria, & quid ex causa voluntaria, præs. 109. li. br. 3. nu. 4. primo vendẽte bona hypothecata, extraneo emptori, iure sui credit, creditor secundus emptori offerre non potest, præs. 121. lib. 3. 5

Creditori primo vendente creditori secundo, potest illi offerre tertius, ibid. num. 6

Credulitas, & fides licet in certitudine æquiparentur scientiæ, attamen in modo differunt, & quomodo, præs. 94. lib. 6. 20

Crimen læsæ maiestatis commissum à parte nõ solum nocet filijs eius natis post commissum delictum, verum & eis qui ante delictum nati erant, quia omnes præsumuntur eodem vitio laborasse, præs. 33. lib. 5. nume. 16. occultum si quis commisit, non præsumitur quod aliud simile delictum is debeat perperrare immò censetur de eo pœnitentiam egisse, præsu. 31. lib. 5. n. 46. patris nocere filijs nascituris, non autem illis, qui tempore commissi criminis concepti fuerant, l. 2. C. de liber. & eorum liber. cautum est, præs. 33. li. 5. n. 29. Intellige, vt ibid. num. 31. falsi nunquam præsumitur, pr. 2. li. 3. nu. 14. grauissimum committens, suspectus est de hæresi, præs. 6. lib. 5. num. 38. Et quæ sunt dicta crimina, ibid. In criminibus grauissimis, vt læsæ maiestatis, non solum pater criminis reus, sed & filij alioqui de eo innocentes plectuntur, pr. 33. li. 5. nu. 5. Idem in crimine hæresi. ibi. num. 6 & redditur ratio, ibid. nu. 7. Idem in filijs illegitimis & spurijs, ibid. num. 11

Crimina nunquam præsumuntur, præs. 7. li. 5. 21

Criminosus de præsenti, non præsumitur bono zelo accusare, q. 24. li. 1. 33

Crocophantica quæ dicantur, præs. 163. li. 4. 7

Culleri quid sint, & cuius meritus, præs. 152. lib. 4. 27

Culpa est delicti species, præs. 3. li. 5. 126

Culpæ quando sit mentio, non intelligitur in dubio de leuissima, sed de lata vel leui, præs. 3. lib. 5. 136

Culpa cum sit delictum non præsumitur, præsum. 23. lib. 6. nu. 11. regulariter non præsumitur, præs. 3. li. 5. num. 125. Fallit in multis casibus, qui enumerantur, ibid. num. 128. & seq. vsque nu. 135. potius præsumitur quam dolus, & potius leuis culpa quam lata, pr. 2. li. 5. n. 30. est specificè probanda, præs. 3. li. 5. n. 137. Et est probanda ad casum ordinatum, ibid. nu. 138. vt cuiterur, præsumitur quẽ in re aliena fecisse, quod in re propria fecisset, præs. 3. li. 5. nu. 127. lata æquiparatur dolo, præs 3 li. 5. 124

Cursus longi temporis solum, ad inducendam liberationem non sufficit, quando ius commune resistit, præs. 131. li. 3 nu. 57. Aliud si ius commune non resistat, vbi secundum naturam actionũ iudicium fit, 58

Custodiæ causa re concessa ad certum tempus, nõ præsumitur facta renouatio, custode vltra tempus permanente, præs. 85. lib. 3. 40

Custos monetæ rei ne subtractæ, an & quando furtum commisisse præsumatur. præs. 31. lib. 5. nu. 1. 2. & seq. Plura vide in verbo Furtum.

D.

DAmnari aliquis de crimine ex sola præsumptione non potest, nisi aliud constet, præs. 32. li. 5. num. 22

Damnatus præsumitur quis potius pœna temporali quàm perpetua, præs. 49. lib. 5. nu. 11. si quis sit in amputatione manus, intelligitur, quod debilior ei abscindatur, præs. 49. li. 5. 8

Damnato ad mortem est adhibenda fides, & eius affectioni est standum super extorsione vsurarum ad præiudicium fisci præs. 5. li. 5. 6

Damnosum quod est, non præsumitur: nec quod est contrà bonos mores, præs. 31. li. 6. 7

Damnatus ob id, quod in pugnatione canonica defecit, quando retracto iudicio absoluatur, quæstio. 95. lib. 1. num. 6. confessione sua, cum aliter de delicto non constaret, emptori non nocet, vel donatario, præs. 124. lib. 3. num. 62. Limitationem vide ibidem, num. 65. & 66

Damnum à vicinis datum præsumi, q. 89. lib. 1. nu. 94. non debet quis sentire ex sua liberalitate, præsu. 190. lib. 4. 36

Damno & periculo nemo præsumitur velle se exponere, præs. 190. li. 4. 18

Dare verbum, significat dominij translationem, præs. 30. li. 3. 40

Dario in solutum, vim obtinet venditionis, præsu. 122. lib. 3. nu. 40. Et in ea facile non præsumitur fœnus, ibid. 45

Dare nemo potest quod non habet, pr. 38. lib. 4. nu. 20. & præs. 133. cod. lib. num. 10

Dario in solutum potius quam pignus præsumitur, pr. 150. li. 5. nu. 1. ampliatur, ibid. nu. 7. 9. 10. & seq. tutorum à testatore facta etiam qui sint inhabiles, infert prohibitionem ne tutelam gerat mater, præsu. 173. lib. 4. 34

Datum sub vna conditione censetur sub contraria ademptum, præsum. 91. lib. 6. num. 15. sub conditione, ea non existente censetur ademptum. præs. 39. lib. 4. num. 59

Dauid homicidij peracta pœnitentia, regia dignitate non fuit priuatus, præs. 47. li. 5. 10

Deberi quid dicatur ex causa necessaria, & quid ex causa voluntaria, præs. 109. li. br. 3. nu. 4. 3

Debitor in diem si successit creditori suo, & debitum non soluit aliis, qui succedunt eo repudiante, non præsumitur ex hoc facto adita hæreditas, præsu. 101. lib. 4. 88

Declara, vt ibi. nu. 90. 91. & 93. an & quando Creditori suo animo compensandi legare videatur, vide in verb. Legatum. Debitor rectus annui, probans solutionem, trium annorum continuorum proximè elapsorum, præsumitur alijs quoque annis soluisse, q. 24. li. 1. nu. 5. Id declaratur, ampliatur, & restringitur, vt ibid. nu. 1. 2. vsque nu. 23. naturaliter tantum, sponte soluendo agnoscit & confirmat debitum, pr. 131. lib. 3. nu. 23. negans debitum, de mendacio conuictus, perdit cessionis beneficium, præsum. 63. lib. 3. numer. 13. qui creditori sub hypotheca rem tradidit, nõ potest in dubium reuocare dominij quæstionem, q. 48. lib. 1. nu. 11. condemnatus ad certam quantitatem, dans rem aliquam creditori, loco pignoris dedisse præsumitur, præs. 95. li. 2. nu. 1. Idque etiamsi res esset eiusdem cum debito æstimationis, num. 2. Et quando id locum non habeat, n. 4. 5. & 7. ostendens instrumentum debiti sui cancellatum, præsumitur soluisse, præs. 34. li. 2. num. 8. multis ex causis, qua ex causa in dubio prius soluisse præsumatur, præs. 136. li. 3. per tot.

Debitorem accipiens, qui soluendo non sit, sibi imputabit, præs. 88. li. 3. n. 5. Idem est in fideiussore minus idoneo. num. 6

Debitore voluntario leganteb creditori compensationi non est locus, præs. 11. li. 3. 19

Debitor qui literas Cambij scripsit, non liberatur illis acceptatis ab eo cuius gratia fiunt, sed ab eo qui illas complere tenetur, facta per eum promissione de soluendo, præs. 134. li. 3. 71

Debitorum liberatio si sit relicta, intelligitur de ijs, qui erant debitores tempore cõditi testamenti, non autem de debitis deinde contractis, pr. 127. li. 2. n. 8. nomina an in legato bonorum comprehendantur, pr. 138. li. 4. 14

Debitum voluntarium dicitur, quod habet causam & originem voluntariam, pr. 110. li. 4. n. 2. Et oritur ex quasi contractu, ibid. 5

Debito principali sublato dicitur & illud fideiussoris extinctum, præs. 164. li. 4. 23

Debitum naturaliter in foro conscientiæ præstari debet, q. 80. li. 1. n. 18. principale recipiẽs interesse præsumitur remittere, pr. 113. li. 3. nu. 1. antiquius, quodnam, aut quomodo censeatur, pr. 136. li. 3. nu. 11. necessarium legatum creditori, præsumitur animo cõpensandi relictum, pr. 10. li. 3. n. 14. inter reale & personale veram differentiæ rationem non considerari, pr. 139. li. 3. 27

Debiti alterius partem soluẽs ad quod nullo modo tenebatur, non præsumitur eo animo soluisse, vt iam residuum soluere voluerit, q. 20. li. 1. num. 2. instrumentum, repertum penes debitorem, facit præsumi debitum solutum, non tamen deserit iuramentum suppletorium, q. 83. n. 5. instrumentum reddens creditor, præsumitur creditum remisisse, pr. 140. li. 3. n. instrumentum sibi tradituum, reddens creditori debitor, cum in pristinam obligationem, quando præsumatur reposuisse, præs. 140. li. 3. n. 13. instrumentum sibi à creditore vel eius nomine ab alio traditum pro bare debet debitor, alias sine illius consensu habuisse præsumitur, maxime persona domestica, ibid. nu. 20. si præsertim illud se amisisse creditor probet, nu. 21. instrumentum modico tempore penes debitorem existens, cõtra quem creditor agere cœpit, non præsumitur ei à creditore traditum, vt à debito liberaretur, num. 22

Debita pœnalia vbi duo sunt, solutio facta per debitorem, præsumitur ob debitũ cuius pœna non est commissa, præs. 136. li. 3. num. 5

Debens centum & legans centum, ob quantitatis paritatem, præsumitur animo compẽsandi facere, pr. 15. li. 3. num. 27

Decedens intestatus dicitur testari permissiuè non autem dispensatiuè. pr. 26 li. 5. 13

Decedere nemo debet partim testatus & partim intestatus, pr. 48. li. 4. nu. 3. non potest quis pro parte testatus, & pro parte intestatus, nec id ius nostrũ patitur, præs. 101. li. 4. 49

Decessisse nemo præsumitur relictis filijs, præs. 4. li. 6. num. 7

Decedere sine hærede, quando interdum quis possit, præs. 37. li. 3. 41

Decennij cursus præsumi solemnitatem actus, verum esse, si de actu vere constet, non autem si præsumptione solum, præs. 131. li. 3. 87

Deceptio licet in casibus quibusdam præsumatur, vt tamen à iuramento sequatur absolutio, præsumptio illa alleganda est, q. 48. li. 1. 13

Deceptus in contractu potest aduersorium interrogare an sit vir bonus: qui si respondeat se virum bonum, tenetur dãnum rependere: si vero dicat se non virum bonum, repellendus est à iudicio, præsu. 1. li. 4. nu. 24. Hęc autem cautela confutatur à Felino, ibid. & num. seq.

Decimandi ius non potest acquiri laico præscriptione aliqua, præs. 86. li. 6. 2

Decimæ sunt iure diuino constitutæ, & non nisi Ecclesiæ seu eius ministris debentur, præsum. 86. li. 6. numer. 1

Decimę retinentur à laico si tamdiu ipse eas possedit: & à tempore, cuius initij memoria non est in contrarium, pr. 86. li. 6. nu. 4. Requiritur tamen quod præter allegationem temporis contractus communis fama, & opinio quòd eas fuerit consecutus, mediante persona suorum maior. ibid. nu. 5. non possunt laici in feudari, pr. 86. li. 6. nu. 3. tanquam bona Ecclesiastica spiritualia, præscriptionem temporis immemorabilis, vna cum titulo requirunt, præsu. 148. li. 3. num. 7

Declaratio animi facta causa vnius, prodest & alteri, præs. 45. li. 2. 11

Decretum super alienatione bonorum minoris vel Ecclesiæ magni est momenti, præsum. 75. lib. 2. num. 2. Aliud est in emancipatione, manumissione, &c. numer. 3

Decretum an & quatenus præsumatur pro recto & debitis solemnitatibus adhibitis interpositum, pr. 75. li. 2. nu. 5. & multis seq. vsque n. 46. inter volentes & consentientes interponitur, n. 6. interponens iudex, potest se extra iudicium informare, nu. 7. obreptum esse affirmans probare debet, nu. 15. iudicis non impedire remedium l. 2. C. de rescin. vend. læsione probata. num. 34

Decretum quid sit & vnde dicatur, præsu. 152. li. 4. numer. 7

Decreto interposito contractus censetur factus palam & bona fide, omnisq; fraudis, & doli cessat præsumptio, num. 54. & 55. datus tanquam minori tutor vel curator, talis præsumitur, num. 56

Decreta aliqua magni, alia leuis momenti sunt, pr. 75. li. 2. n. 1. principis, dicuntur ius commune ciuitatis, pr. 6. li. 2. 14

Decretum Prætoris facit præsumi omnia solemniter acta, præs. 104. li. 4. 3

Deducere aliquid in iudicio, & deductum probare, diuersi sunt. pr. 49. li. 6. 24

Defructum non venit appellatione vini, præsu. 152. li. 4. num. 7

Defuncti iura & actiones transeunt in hæredem suum, præs. 10. li. 3. 9

Delegatus rescriptum suæ delegationis ostendere, & copiam mandati facere debet, pr. 15. li. 2. nu. 8 mandatum habere, quando præsumatur, ibid. n. 10. & 11. à principe potest atem subdelegãdi habere censetur, præs. 21. li. 2. nu. 1. Fallit si persona illius industria electa sit. 2

Delegatus Principis quando non possit vices suas alteri delegare, pr. 21. li. 2. n. 8. principis est dignior ordinario, pr. 17. li. 2. n. 5. fungitur vice delegantis, pr. 16. li. 2. num. 6. effectus dicitur is, cui tanquam personæ priuatæ, causa singularis à principe committitur, nume. 29. effectus præsumitur priuatus, cui à principe simpliciter certum genus causarum committitur, num. 31

Delegati industriam electam esse, quibus possit constare, pr. 21. li. 2. n. 3. industria in causa grani, & ardua, electa, pr. ibid. num. 4

Delegato nec ob summam dignitatem, de iurisdictione delegata credi, pr. 15. li. 2. nu. 5. excessæ dignitatis tunc demum creditur, quando de negotio, & de facto delegantis solum agitur, nec vertatur tertij præiudicium, ibid. num. 9

Delegati duo, qui tertio delegato impedito possit procedere scire debent tertij impedimentum, alioquin processus est nullus, præs. 91. li. 6. 12

Delegatio facta existenti in dignitate licet transeat ad eius successorem, nõ tamen transit, quando facta est obrienti

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

obtinenti dignitatem nomine alieno, præſ.121.li.4. num.10. debitoris vt eſſe dicatur quinque neceſſaria requiruntur, præſ.114.li.3.nu.69. facta non præſumitur, in cauſa reſeruatis Pontificiveli principi, pr. 15.li.2.nu.6. Niſi tan en legatus eſſet in poſſeſſione ſeu quaſi, adminiſtrandi ea quæ principi reſeruata ſunt, num. 7
Delegatione facta à principe vel pontifice, iudex tanquam delegatus proceſſiſſe præſumitur, præſum.17. lib.2.num. 4

Delictum an & quando præſumatur commiſſum, & à quibus.

Delictum perpetraſſe dicitur, qui actui momentaneo potuit occurrere, nec prohibuit, præſumitur.n.conſenſiſſe, pr.27.li.5.n.14.nunquam præſumitur, pr.35. li.5. num.8. non debet præſumi ſine cauſa perpetratum, pr.40.li.5. 28
Delictorum pluralitas nullo pacto præſumitur, pr.2. li.5.nu.21. & pr.15.li.6. 18
Delicti præſumptio eſt omnino euitanda, pr.161.li.4. num.26. præſumptio an & quibus in caſibus locum habeat, præſ.2.li.5.nu.31.cum multis ſeq. vſque ad finem præſumptiones & coniecturæ dilu in & confutari poſſunt contrarijs coniecturis & præſumptionibus, præſ.48.li.5. 9
Delictum in foro cõſcientiæ ſemper præſumitur, quando agitur de ſalute animæ, & id tutius ſit, præſ.2.li.5. n.40.negans in tortura, & in ea mortiens perſiſtens, præſumitur innocens, & ſic prorſus purgaſſe omne indicium, præſ.5.li.5. 9
Delicti vnitas ſeu identitas probatur vnitate loci & temporis, vel quando eadem cauſa conuenit, pr.15.li.6. num. 4
Delictum alicuius ſi ſit probandum, fundi & loci identitas probari debet per omnes eius confines, præſ.15. li.6.nu.4.attrox arguit animum delinquentis ferum, præſ.40.lib.5.nu.21 qui alias commiſit, præſumitur quod in poſterum ſimile ſit perpetraturus: reſpectu autem pœnitentis huiuſmodi præſumptio ſolum ſuſpicionem facit, præſ.32.li.5.num.44. Ex Delicto commiſſo de præſenti arguitur etiam in præteritum, præſu.32.li.5.nu.18. commiſſum à ſeruo in probo & nequam præſumitur voluntate ipſius domini commiſſum, præſ.27.lio.5.nu.17.à ſeruo, famulo, vel filio, vel alterõ conſanguineo, coniuncto, aut amico commiſſum, non præſumitur commiſſum voluntate domini, patris, affinis, vel amici, præſ.27.li.5.n.2. omne, certis, claris, & manifeſtis probationibus apparere debet, quæſt.58.libr.1.nu.2. non præſumitur, præſ.86.li.3.nu.5. ex concurſu præſumptionum præſumitur, queſt.50.libr.1.nu.12.à commorantibus in loco commiſſum præſumitur, ſi frequenter eo loci delicta committantur atque torturæ indicium eſt, quæ. 89.li.1.num.132.quando conſtat commiſſum eſſe, per cauſſa eſt excuſatio, vt reus puniatur, præſ.90. li.1.nu.16.iuris ſola præſumptione probatum pœna ordinaria non puniri, erroneum affirmatur, q.97. lib.1. 9
Delicto pœna vt conueniat, iudex cauere debet, q.97. lib.1. 32
Delicta probantur teſtibus, vel documẽtis aut indicijs indubitatis, q.38.li.1.num.10.quæ domi, noctu, &c. committuntur, ſatis eſt ſi præſumptionib. conſtent. q.58.lib.1. 11
Delinquere nemo præſumitur aduerſus proximum, eius corpus lædendo.pr.29.lib.6.num.2. nemo præſumitur ſub ſpe immunitatis eccleſiæ.præſ.10.lib.5. nu.2.nemo præſumitur.q.38.lib.1.nume.11.& pr.2. lib.5.nu.1.& præſ.55.lib.2.num.1.& pr.27.li.5.nu.1. & præſ.20.lib.6.num.2.aliquem lex non præſumit, ſi palam præſertim actum faciat.præſu.29.libr.5.numer. 60
Delinquendi conſuetudo, torturæ præbet indicium, indo concurrant alia, qu.89.lib.1.num.101. Idque extenditur tam in perſonam offẽſi, quàm aliorum. n. 102. Et quando non procedat.nu. 104
Delinquentes puniri intereſt Reipub.& ei maximè vtile eſt.pr.49.lib.5.num. 27
Delinquens cum ad eccleſiam confugit, ab ea recipitur nec indè diuelli poteſt.præſ.10.lib.5.num.3. Secus ſi deliquit ſpe immunitatis eccleſiæ, quæ eccleſia lædi dicitur.ibid.num.4.& ſequ.poſt peractam pœnitentiam & affectum indulgentiam à ſacerdote, habetur perinde ac ſi non deliquiſſet. præſ.32.li.5.nu.34. nephario ſcelere impoſſibile eſt, quod ſtatim ſine cura quieſcere poſſit, imò quod ne ſpirare quidem poſſit ſine metu.pr.11.lib.5.num. 7
Deliquiſſe an & quando quis præſumiatur ſpe immunitatis eccleſiæ.pr.10.lib.5.nu.8.& ſeq.vſque ad finem. is præſumitur ſpe immunitatis eccleſiæ, qui animo deliberato deliquit, & ad illam ſe ſtatim contulit.pr. 35.lib.6.num. 32
Delphi habuerunt vaſa elaboratæ artis, ita vt poculum vicem præſtaret, & clypeorum loco vſui eſſent, præſum.160.lib.4.num. 8
Demens dicitur is, qui eſt mente dimineta, & ſic mente caret.præſ.45.lib.6.num.6. Et demens eſt, qui non vſquequaque, ſed ex parte tantum mẽtis errore dicitur.ibid.num. 16
Dementiæ & furoris morbo ſemel affectus, perpetuo eodem morbo laborare præſumitur.præſum.44.li. 6.num. 7
Demetrius Aſiæ, & Macedoniæ Rex cum prælio captus eſſet à Seleuco Syriæ Rege Antigonus ſecundus filius regni quietus poſſeſſor regiam purpuram lugubri veſte mutauit, & legatos ad vicinos Reges & Seleucum ipſum oratum miſit pro liberatione patris, & promittens ſe quoq; obſidem daturum dummodo patrem catere liberaret, pr.57.li.6.num.5. Et intelligens patrem mortuum, claſſem inſtruxit & ad accipiendum defuncti corpus proficiſcitur, quod obuium habuit à Seleuco in Macedonia remiſſum, & maximo apparatu illud excepit, ibidem, numero 6
Democritus Abderites centum & nouem annos attigit, non morbo ſed longo ſenio extinctus, præſ.46. li.6. 11
Dæmones inuocans ad tentandam pudicitiam dicitur vehementer ſuſpectus de hæreſi, pr.6.li.5.nu.20. Et idem de conſulente dæmones per ſortilegia, vt futura prædicent, ibid. 25
Denominationis prioris ordo denotat ordinem charitatis & maioris dilectionis, præſumpt.16.li.4.numer. 4
Denunciationes, quę in celebrandis matrimonijs precedere debent, fieri debent à proprio parocho, pr.88. li.6. 2
Denunciatio Syndici vel alterius officialis, alio admiculo accedente, indicium facit ad torturam, q.89. li.1.nu.140. Euangelica, à ſtatuto non præſumitur excluſa, pr.48.li.2.nu.44. Euangelica, propriè non excepto, ibi.nu.45. Euangelica, quo caſu poſſit fieri, q.79.li.1.nu.1.& 2. Euangelica, quando fieri nequeat, ibid. 5
Denunciatione Euangelica vti poſſe legatarium aduerſus hæredes cuius teſtamento minus ſolemni quidpiam relictum eſt, falſum demonſtratur, q.80.lib.1. num. 36
Depoſitarius regulariter non dicitur depoſitum accepiſſe, licet taceat cum apud eum deponitur, præſu.99. li.6. 34
Depoſitum quid ſit, præſ.34.li.3. 2
Depoſtatus per reſtitutionem à Principe factam, reſtituitur in priſtinum ſtatum, tum quoad honores, tum quoad bona.pr.9.li.2.nu. 14. Fallit in bonis iam in alium translatis, num. 15
Derogatio expreſſa iuris communis, an in Papa requiratur, præſ.20.li.1.nu.31.ſpecialis prioris teſtamenti quæ dicatur, præſumpt.166.lib.4.numer.18.19.20. 21.& 22
Deſcendentium nomine comprehenduntur tam fœminæ ex maſculis natæ, quam maſculi ex fœminis orti.præſum.91.lib.4.numer.4. Fallit, ibidem, numer.5.& 6
Deſcendentibus vocatis, cenſentur vocati omnes vſq; in infinitum cuiuſcunq; ſint gradus, etiam qui nondum nati vel concepti ſunt tempore mortis teſtatoris, pr.91 li.4. nu.7. quadam ratione naturali parentum ſucceſſio quodammodo debita cenſetur, pr.33. lib.4. 1
Deſcendens ex Mahumetanis, ſi vinum non bibit, neq; carnes ſuillas edit, vel quid ſimile obſeruat, ſuſpectus eſt de hæreſi, pr.6.li.5 40
Deſcendentes à teſtatore iuſſi hæreditatem reſtituere poſt mortem ſuam ita demum cẽſentur in eam rem gratuati, ſi ſine libris deceſſerint, etiam ſi ſint gratuati reſtituere Eccleſię, vel alij piæ cauſſæ, pr.189.li.4.numer. 127
Deſcripta in inuentario à tutore vel curatore præſumptionem aduerſus eos faciunt ex conſtitutione Iuſtiniani, pr.92.li.6. 2
Detentionem differre à poſſeſſione, præſum.68.lib.6. num. 1
Determinabile vnum aliquando ex mera legis diſpoſitione ſine aliqua præſumpta mente teſtatoris eſt fauorabilius altero, præſu.89.lib.4.nu.142. Aliquando eſt fauorabilius altero non ſimplici diſpoſitione legis, ſed ex tacita mente diſponentis, ibidem, numer. 143
Determinatio vna reſpiciens plura determinabilia æqualiter determinat, præſ.75.lib.4.nu.3.& præſ.76. eod.libr.num.4.& 51.& præſ.79.lib.eod.num.33.& præſum.83.lib.eod.num.31.& præſ.89.num.144.& præſum.124.libr.eod.num.41.& præſ.139.lib.eod. num.24.& præſum.140.lib.eod.numer.9. Secus ſi alias ſequetetur correctio iuris communis, d.præſu. 140.num. eod.
Deus cum ſit valde bonus, non poteſt natura eſſe niſi optima.pr.1.li.5. 10
Dei opt. Max. tanta eſt bonitas, vt ad ignoſcendum ſit magis clemens quam ad damnandum iratus, pr.94. li.6.num.11. Et ſic malos citra condignum punit, & bonos plus merito remunerat, ibid.
Deus opt. Max. vitæ, & mortis noſtræ poteſtatem habet, pr.13.li.5. 3
Deus ſolus, vel cui Deus ſingulari gratia conceſſit, errare non poteſt, pr.71.li.2. 15
Deum videre maxima eſt merces, præſum.100.libr.6. num. 12
Dei ac principis ſui præcepta & leges quando quis præſumatur contemniſſe, præſum. 44. libr. 5. numero 1
Dicere nemo cẽſetur quod nõ ſenſit: & nemo exiſtimãdus eſt dixiſſe, quod nõ mente agitauerit, pr.35. li.6. nu.4.vel facere contra ſemetipſum nemo præſumitur, pr.44.li.3. 3
Dicta præteriti temporis eõiectutam faciunt ad actum præſentem, q.22.li.1.nu.3.præſentis temporis, coniectutam præbent voluntatis præteritæ, ibid. nu.41. futuri temporis præſumptionem faciunt ad iam præterita, num.9.& diſpoſita in vna parte legis, quando in alia repetita cenſeantur vel non, præſ.7.li.2.nu.1. & ſeq. in lege interpretata, quando præſumantur repetita in interpretante, & quando non, ibid.num.10. & 11.in acquiſitione ex fideicommiſſo nunquid habeant locum in priuilegiatis & contra, pr.193.libr.4. num.1.in inſtitutione non cenſentur repetita in ſubſtitutione, quo caſu, præſ.62.li.4.nu.43.in præſtationibus declarant meatem diſponentis, præſ.110.li.4. num. 29
Dictio implicatiua eius eſt naturæ, vt implicet caſum magis dubitabilem, præſ.78.li.4.n.5. taxatiua excludit caſus diſſimiles non excludit autem ſimiles, præſ. 36.li.4.num.29.ampliа, vt num.22.& præſ.39.li.4. nu.4.amplius, includit, pr.143.li.4.num.36. autem, eſt aduerſatiua, pr.78.li.4.nu.20.cum, ſui natura repetitionem inducit, præſ.180.lib.4. num.45. cum, vel dictio, vna: magis copulat, quam dictio, & præſ.70. li.4.num.10.& 32
Dictiones, de, & ex. denotant cauſam immediatam & proximam, pr.81.li.4.num.13. Et ſignificant etiam cauſam mediatam, ibid.num. 16
Dictio, eadem, eſt relatiua præcedentium eum omnibus ſuis qualitatibus, præſ.173.li.4.num.20.dictum, eſt reſtrictiua, præſ.178.lib.4.num.20.eius, quid magis ſignificat dictione ſua, pr.37.lib.4. nu.6. eo amplius, repetitionem antecedentis qualitatis & conditionis legato adiectæ in ſequenti legato inducit, præſ.180.li.4.nu.48.quod extenditur, ibid.num.49. & ſeq.æque, quid importet, præſu.18.lib.4.num.18. &, eſt implicatiua, præſ.18.libr.4.num.30.&, ſui natura eſt copulatiua, & non multum differt à dictione, item: &, nunquid inducat repetitionem precedentis condictionis, præſ.180.li.4.num.24. Quod quando ponitur inter duas orationes perfectas, non ſtat copulatiuè, ſed continuatiuè, ibid.nume.30. & ſtat argumentatiuè vel implicatiuè pro etiam, imo continuatiuè, præſ.78.li.4.nu.4.in, quo caſu habeat vim negatiuæ, præſ.1.li.4.nu.3.in, pro intra, & dictio intra, ſignificat ſolum quæ intus habentur, præſ.126. lib.4. 5
Dictiones, ita vt, etſi, à pari procedunt, præſ.146.lib.5. num. 18
Dictio, Item, eſt repetitiua precedentis verbi ſui natura, non autem qualitatum, præſ.180.li.4.num.5. At quandoque eſt repetitiua qualitatum, & aliquando ſolum continuatiua, ibid.numer.6. maximè, eſt vox æquiuoca apta multa ſignificare, pr.100.li.4.nu.17. Sui natura implicat idem eſſe, etiam ſi ratio expreſſa deficeret, præſ.50.lib.6.num.10. Et ponitur quandoque taxatiuè.ibid.numer.12. nihil, eſt vniuerſalis negatiua, quæ omnino negat, præſ.89.li.4.num.24. omnino, eſt præciſa: idem de dictione, penitus, præſ. 166.lib.4.num.49.& 51. penè, quid ſignificet, pr.18. lib.4.num.29. plerunque, exponitur pro interdum, præſum.30.li.5.num.19. plerunque, regulam conſtituit, præſum.22.lib.4.num.2. præcipuè, habet vim ſpecialis derogationis, & poſita in ſtatuto habet vim clauſulæ derogatoriæ ad futura ſtatuta, præſum.166. lib.4.num.46. præter, includit, idem in dictione amplius, præſ.145.lib.4.num.3. Idem de dictione vltra, ibid.num.4. pro tribus modis dici poteſt, & quomodo, præſ.134.lib.4.num.11. quandoque, quo operetur, præſum.51.lib.4.num.6. quaſi, impropietatem, denotat, præſu.86.lib.4.numer.13. quaſi, fictionem importat, præſ.27.lib.4.num.5. Necnon quandoque impropietatem, ibi.nu.6.& 12. quecunque, vniuerſalis eſt.pr.198.lib.4.nu.21. quia, ſi ſua natura denotat cauſam finalem, pr.24.li.4.num.13. quicquid, vniuerſalis eſt, & comprehendit etiam caſus aliosqui priuilegiatos, præſumptio. 145. libr. 4. numero 15
Dictionum, quod ſi, ſin autem, & ſi vero, natura, præſ. 180. li.4. 22
Dictio, quoquo modo: idem quod omnimodo ſignificat, & habet vim taxatiuæ, quæ alios caſus excludit, præſum.112.lib.4.num.13. ſed verò, autem, ex his ſimiles, quæ ſui natura ſunt aduerſatiuæ, repetunt qualitates & conditiones precedentis legati & diſpoſitionis in ſubſequentem, præſ.180.lib.4.num.52. Idem de dictione, etiam, implicatiua, ibid. num.52. Idem de dictione, vltra, ibid.53. ſeu, diſiungit verba, ſenſum verò coniungit, præſ.82.lib.4.num.15. ſi, eſt conditionalis, præſum.21.lib.4.num.27.& præſ.34. lib.eod.num.24.26.& præſum.183.lib.eod.num.53. ſi, conditionem quandam, ſeu tem dubiam facit, pr. 28.lib.6.num.4. ſi quis, maſculinum & fœmininum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

comprehendit, præſ. 89. lib. 4. num. 48. ſupra, includit, præſ. 145. li. 4. nu. 5. vel eſt diſiunctiua, quæ in altero ex duobus verificatur, pr. 83. li. 4. nu. 66. velut ſimilitudinem denotans, & quandoque ſtare ſolet, vt expreſſiua veritatis. pr. 52. li. 4. nu. 6. 9. & 10. veluti, apud bonos auctores poſſumus ſemper orationi pr. 52. li. 4. nu. 10. vltra includit, pr. 145. li. 4. n. 4. vna, ſignificat vnitatem & æqualitatem, præſ. 139. libr. 4. num. 22

Dictiones, vna cum: quomodo importent diminutionem, & augmentum, præſumptio. 136. lib. 4. numer. 26

Dictio, vt, modum ſignificat, præſum. 146. lib. 4. numer. 5

Dies in actione tutelæ à lege non ab homine cenſetur adpoſitus, q. 36. libr. 1. nu. 4 & conſul æquis parantur, pr. 83. li. 3. nu. 3. decem ad appellandum, currunt de momento ad momentum, pr. 5. li. 2. nu. 6. vſus fructus legatus non cedit, niſi à die aditæ hæreditatis, pr. 141. li. 4. 36

Difficile id dicitur, quod in ſolo animo conſiſtit. præſ. 99. lib. 4. 24

Diffinitionis verba, in caſu vero, & proprio intelligenda. quomodo intelligendum, præſum. 42. libr. 3. num. 16. & 17

Dignitas ſumitur duobus modis, in genere ſcilicet, & in ſpecie, in genere ſignificat decus & honorem, in ſpecie pro magiſtratu ſumitur, vel pro aliqua præeminentia, præſum. 78. lib. 4. num. 23. Et qui dicantur in dignitate poſiti, ibid. nume. 24. nunquam moritur, ſed eadem eſt continuatus in ſucceſſorem, præſumpt. 121. & lib. 4. num. 3. quæ moritur cum eadem perſona, non dicitur propriè dignitas, vt ſub dignitatis nomine & priuilegijs comprehendatur, pr. 121. lib. 4. 7

Dignitatem qui eſt aſſecutus, in ea manutenendus, & qui aſſerit eum eſſe illegitimũ, probare debet, pr. 54. li. 6. 54

Dignitati legatum. an & quando præſumatur, legatum ſucceſſoribus. Vide Legatum, præſumptio. 121. libro 4

Dilatio adiecta legato relicto in teſtamento cenſetur repetita in legato ſimpliciter facto in codicillis, præſ. 177. li. 4. 2

Dilationem procuratori ad conſulendum dominum, quando non det iudex, præſumptio 37. libr. 2. numero 2

Dilationes longiores concedũtur reo ad defendendum, quam actori ad proſequendum actionem motam, pr. 90. li. 2. 3

Dilationibus qui iudicium ſubterfugere quærit, contra ſe habet præſumptionem, præſum. 70. lib. 2. numer. 13

Dilectio, & amor impellit magis, quam ipſe ſanguis, q. 28. li. 1. 16

Dinus fuit vnus ex compilatoribus libri ſexti decret. præſ. 38. li. 4. 30

Diocletianus & Maximianus Imperat. anno ſalutis noſtræ 287. præſ. 37. li. 4. 20

Dionyſius Syracuſanus tantum honoris Platoni detuit, vt illi nauem vitam mitteret, cum 93 ſummis numeribus & liberalitate incredibili honoraret, pr. 100. lib. 6. num. 7. Fuit autem ſummæ crudelitatis, verſ. ibid.

Diſpenſationes ſunt odioſæ & ob id ſtrictè interpretandæ, præſum. 39. libr. 4. num. 54 tanquam odioſæ ſtrictè admodum ſunt interpretandæ, ſecus in diſpenſationibus fauorabilibus, præſum. 39. libr. 4 numer. 13

Diſpenſare ſuper quinto præcepto quando Pontifex poſſit. præſ. 10 li. 2 47

Diſpenſandi facultatem habens etiam à Principe inferior, promouendo inhabilem præſumitur diſpenſare, præſ. 20. li. 2. nu. 25. id tamen ſi fiat cum cauſæ cognitione, num. 26

Diſpenſatio quia eſt contra ius commune, cuius temporis an præſumatur, præſ. 132. li. 3. nu. 73. Et quid in antiquis. num. 75. ſuper inhabilitate, requiritur iuſtam cauſam præſ. 20. libr. 2. num. 6 matrimonij ſanguine coniunctorum, non niſi magnis fit de cauſis, pr. 10. lib. 2. 45

Diſpenſationem ſuper matrimonio contracto per verba de præſenti, non niſi iuſtis de cauſis concedit Pontif. præſ. 10. li. 2. 37

Diſponens iure cõmuni non ſpeciali, in dubio vti velle præſumitur. præſ. 16. li. 2. 18

Diſponens non præſumitur diſponere de impoſſibili, q. 37. li. 1. nu. 10. non præſumitur reſtringere diſpoſitionem ſuam, ad eum caſum, quo redderetur inutilis, ibid. 12

Diſponere de bonis is non dicitur, qui inteſtatus decedit, præſ. 27. lib. 4. 2

Diſponentis animus ex facto ipſo declaratur. præſu. 2. li. 4. nu. 5. mens dubia ex ſubſecuto actu declaratur, præſ. 35. li. 6. 30

Diſpoſita in teſtamento tunc ſumunt effectum quando teſtator moritur, præſumptio. 40. libr. 4. numero 10 11

Diſpoſitio qualiter interpretari debeat, quando mutari ſoleat, Et quando præſumatur conditionalis, vel fauorabilis.

Diſpoſitio ita interpretari debet, vt euitentur circuitus, præſ. 169. libr. 4. num. 10. Et, ne fruſtra ac inutiliter ita actum ſit, ibid. num. 11. ipſa mutari ſolet temporis mutatione, præſ. 60. lib. 4. num. 81. licet ſit mutata in ſubſtantia, non præſumitur tamen mutata quoad qualitates, præſ. 37. lib. 6. num. 38. an & quando præſumatur conditionalis, pura, modalis, in diem, vel pœnalis, & quid ex his potiſſimum præſumatur, præſum. 175. lib. 4. num. 1. & multis ſeq. vſque nu. 18. facta præſumitur in fauorem eius cui qualitas diſpoſitionis naturaliter conuenit, quando nomen non exprimitur, præſum. 34. lib. 4. num. 26. an ſit fauorabilis, vel odioſa pendet principaliter ex intentione legis, præſ. 39. lib. 4. nu. 24. eiſi ſint natura debeat ſtrictè interpretari, ob rationem tamen in præſentia expreſſam largè interpretatur, præſ. 2. li. 6. num. 14. in diſpoſitione aliqua ſi concurrit perſona priuilegiata, cuius fauore actus ſuſtineatur, cum non priuilegiata, prodeſt priuilegium etiam non priuilegiato, vt actus valeat. præſ. 4. li. 6. 18

Diſpoſitionis cauſa finalis ſi eſt falſa, tota diſpoſitio redditur falſa, præſ. 24 li. 4. 2

Diſpoſitio auth. res quæ. C. de legat. v. Auth. res quæ. C. commu. deleg. quod bona fidei commiſſi non poſſint altenati ex cauſa dotis, nunquid habeat locum, quando fidei commiſſum a teſtatore relictum venit reſtituendum Eccleſiæ, aliiſve pio loco. præſum. 189. lib. 4. num. 120. & ſeq. facta in caſu ſimplici extenditur ad caſum mixtum, quando agitur de conſeruando teſtamento, & hæredum inſtitutione, præſu. 26. lib. 4. num. 28. generalis dicitur obſcura, idem de ſermone generali & huiuſmodi, præſum. 1. lib. 6. nu. 14. generalis comprehendit etiam priuilegiatos, pr. 83. lib. 4. num. 39. & præſ. 151. li. 3. num. 63. hominis expreſſa facit ceſſare tacitam legis diſpoſitionem, præſum. 36. libr. 4. num. 18. loquens in caſu vero, habet etiam locum in caſu ficto, quando adeſt eadem ratio, præſum. 81. lib. 4. num. 20. mutatis ſic intelligi debet, vt ſcripta eſt, & in ea ceſſant coniecturæ exceptis illis, quæ ex iam ſcriptis, & prolatis verbis colligi poſſunt, pr. 39. li. 4. nu. 8. pœnalis extenditur ex mente diſponentis, & colligitur mens ex ratione, præſ. 33. lib. 5. 19

Diſpoſitionem priorem quælibet præſumitur potius confirmare velle, quam contrà, præſum. 37. libr. 6.

Diſpoſitio qua quis mutatur ad delinquendum, reijcitur. præſ. 83. lib. 4. nu. 20. ſpecialis dicitur dignior generali, & ob id certa mentio fieri debet, præſ. 38. li. 6. num. 18

Diſpoſitioni primæ ſpeciali non cenſetur derogatum, niſi ſecunda diſpoſitio ſit pariter ſpecialis, præſ. 166. lib. 4. 12

Diſpoſitio teſtatoris debet intelligi in caſu vero, non autem in ficto, præſ. 70. lib. 4. numer. 6. teſtatoris ita eſt interpretanda, vt valeat & ſuſtineatur, præſu. 10. lib. 4. numer. 6. & mens teſtatoris ita interpretari debet, ne delinquendi occaſionem præbeat, præſ. 164. libr. 4. num. 2. teſtatoris præſumitur facta in eo caſu, quod de iure fieri poteſt, vt valeat. præſum. 4. libr. 6. num. 12. teſtatoris nõ poteſt vna valere, & teſtamentum & codicilli eodem tempore, præſum. 60. lib. 4. num. 81. teſtatoris hoc modo concepta, Caius, ſi nauis ex Aſia venerit, hæres eſto, ſi vero non venerit, Lucius hæres eſto, an valeat, & poſſit quis eorum hæreditatem adire. præſum. 17. lib 4. num. 4. Quid ſi teſtator dixit, Titius ſi nauis ex Aſia venerit, ex parte tertia hæres eſto, ſi vero non venerit, ex parte ſexta hæres eſto, ibid. num. 5 quantumuis perfecta, recipit declarationem ab ipſo ſuo conditore, q. 26. li. 1. numer. 16. quælibet ſubiecta materia recipit interpretationem, præſum. 16. libr. 2. num. 2. intelligi debet in dubio de actu alteri minus præiudiciali. pr. 16. lib. 2. num. 12. intelligitur de actu perpetuo, ibidem, num. 16. concepta in vnum tempus, non extenditur ad aliud, præſ. 132. lib. 3. num. 30. principalis licet extendatur, non tamen quoad pœnam, præſ. 144. lib. 3. num. 12. Limitatur, ibid. nu. 13. & 15. quæ ſecundum vnum modum valere poteſt, ſecundum alium non, eo quo poteſt modo conſiſtit, præſu. 29. lib. 3. nu. 58. exorbitans, & recta ſeu præſumptiua, non admittit extenſionem, præſu. 139. libr. 3. num. 16. puniens negantem ſcripturam propriam, locum habet etiam in ſubſcribente, præſum. 66 lib. 3. num. 9. hominis ſpecialis, derogat generali, ſecus in legali, præſum. 18. lib. 2. num. 29 legis non dicitur, a qu. homo recedere, & pro arbitrio diſponere poteſt, præſum. 6. libr. 3. numer. 11. legis ſpecialis, generali non derogat, niſi incompatibiles ſint, præſum. 18. lib. 2. num. 16. legis, & hominis quomodo definiantur, & quatenus inter ſe differant, quæſt. 46. libr. 1. num. 1. & malus ſequitur. Hominis ſemel tantum verificatur, aliud in diſpoſitione legali, nu. 28. legis generalis, comprehendit omnes & quoſcunque caſus, ſecus in hominis diſpoſitione, num. 30. tacita & facta, legis dicitur non hominis, ibid. num. 42. in caſu vero locum habet in præſumpto, præſumptione iuris & de iure, quæſt. 47. lib. 1. num. 1. Idem in præſumptione iuris ſola, nu. 4. in caſu vero, quando non habeat locum in præſumpto, ibid. nume. 14. 15. 16 & 17. loquens in caſu vero, locum non habet in præſumpto, hominis præſumptione, ibid. 18

Diſpoſitionum vna permittente, altera prohibente, præualet prohibens, pr. 29. li. 3. nu. 62. Niſi permiſſiua ſit potentior, ibid. 64

Diſpoſitum illud præſumitur à teſtatore de quo, ſi fuiſſet interrogatus, reſpondiſſet ſe voluiſſe ita diſponere, præſum. 26. lib. 4. num 8. & præſum. 35. cod. libr. nu. 19. & præſum. 35. cod. libr. num. 75. & præſ. 65. cod. lib. num. 5. & præſum. 67. nu. 16. in vno ex correlatiuis habet locum & in altero, præſu. 139. libr. 4. num. 60

Diſparatio quando cadit ſuper vno, cætera præſumuntur habilia, præſum. 37. lib. 4 num. 23. quando nulla fiat de mente, ſed ſolum ad verba recurratur, qu. 16. lib. 1. 10

Dines olim & hodie præſumitur talis, q. 24. li. 1. nu. 13. non præſumitur corruptus precio, ad ferendum teſtimonium falſum, queſt. 15. li. 1. num. 30. præſumitur luxuriosè viuere, ibid. num. 32. & ſoluendo, qui non eſt de præſenti, nec tempore præcentio ſoluendo fuiſſe præſumitur, q. 24 lib. 2. num. 44. vel pauper, an & quando quis præſumatur, pr. 25. libr. 6. numer. 1. & ſeq. 1

Diuites & locupletes in dies homines effici præſumuntur, ibid. nu. 10. & pr. 28. li. 6. 1

Dines an quis præſumatur factus ſuis laboribus & induſtria, etiam ſi negocia alterius adminiſtraſſet, ibid. num. 10 11. & 13

Diuitem qui tenetur eligere, probare debet electum illum eſſe talem, pr. 25. li. 6. 18

Diuiti maior adhibetur fides, q. 15. li. 1. 31

Diuitiæ ſolæ, ad donationis præſumptionem an ſufficiant, pr. 24 l. 3. 4

Diuitias eſſe accidentia oſtenditur, cum quiliber naſcatur nudus & inops, pr. 28. lib. 6. num. 6. Et acquiruntur & amittuntur diuitiæ ex fortuna & imperio, ibid. num. 8. Diſtingue, vt ibid. num 9. & bona plura extare vel non extare quando præſumatur, & quando præſumptio ſit pro inuentario, pr. 26. lib. 6. num. 1. & per tot. 8

Diuitiarum qualitas repugnat naturæ, cum quiliber nudus naſcatur, pr. 25. li. 6. 8

Diuinandi ea, quæ ſunt homini cognitu impoſſibilia, ex inſpectione Syderum & naturalium dierum, ſuſpectiſſimus de hæreſi habetur, & poteſt tanquam hæreticus puniri, pr. 6. li. 6. 21

Diuidere bona cõmunia, eſt ſpecies alienationis, idque de recto prætoris minor non poteſt, pr. 61. lib. 3. num. 1

Diuiſio terræ à quibus facta fuerit, pr. 100. li 3. num. 35. partis factæ inter filios, duobus teſtibus probatur, queſt. 51. li. 1. num 3. a teſtatore facta, ſpecialis legati vim habet, præſu. 118. libr. 3. num. 3. a teſtatore facta, permutationis vim an habeat, vel ſpecialis prælegati, pr. 118. li. 3. num. 6. & 7

Diuiſio bonorum cum quid facti ſit non præſumitur, pr. 60. li. 3. nu. 1. bonorum inter minorem, & maiorem fratres, prætoris decreto adhibito, maiore prouocante, facta præſumitur, pr. 61. li. 3. nu. 2. Secus ſi fiat extraiudicialiter, ibid. 3

Diuiſiones dare quid ſit, pr. 132. li. 4. 6

Diuiſionem à parte factam inter filios, teſtamenti loco eſſe. pr. 7. li. 4. nu. 9. bonorum factam eſſe, præſumptiones probari, pr. 60. li. 3. nu. 2. a defuncto factam, hæredes approbaſſe cenſentur, eo modo quo facta fuit, pr. 118. li. 3. 5

Diuiſione bonorum fideicõmiſſo ſubiectorum facta, an & quando fideicommiſſum ceuſeatur remiſſum. vide Bonorum, &c.

Do, verbum, do inij ſignificat translationem, præſ. 6. lib. 3. num. 85. & præſ. 8. lib. 3. num. 25. & præſ. 34. li. 3. num. 32

Doctor ad legendum cõ ductus præſumitur ſecundum conſuetudinem gymnaſij, pr. 38. li. 3. 10

Doctoris dictum, ſecundum legem quam allegat intelligendum, quæſt. 37. li. 1. num. 4. & præſ. 140. li. 3. num. 16

Doctores graniores, & maioris auctoritatis ſequendos eſſe, pr. 71. li. 2. num. 41. Ideque tunc demum quando ſcripta eorum in foro legi queunt, ibid. n. 42. dignitatem quandam & præminentiam dicuntur habere, pr. 78. li. 4. 25

Doctor nobilis cenſetur, nec poteſt dici perſona indigna, cui comiſſa non poſſit nubere, pr. 189. li. 4. n. 86. non præſumitur falſum commiſiſſe. pr. 2. li. 5. nu. 20. collegij teſtitutus à bauno non recuperat locum ab alio occupatum, pr. 46. li. 4. 8

Documentum vnum ad aliud relationem quãdam tacitè habere videtur, pr. 15. li. 6. 9

Dodrantem alienati poſſe non ſolum cauſa dotis reſtituendæ, ſed etiam cauſa redemptionis captiuorum, pr. 192. li. 4. 5

Dogmata mala ſicut conſueuerunt impuram vitam inducere, ita & vita peruerſa dogmatum diuerſitatem ſæpè parit, pr. 32. li. 5. 26

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Dolium quid sit, & cuius mensuræ, præsum. 152. lib. 4. num. 24
Dolia apud antiquos quæ vasa fuerint, præsum. 77. lib. 3. num. 3

Dolus quid sit, an & quando præsumatur, & quomodo excusetur & tollatur.

Dolus est quid latens & in animo consistens, qui sanè animus non potest, nisi coniecturis probari, debent autem coniecturæ esse vrgentes & concludentes, pr. 3. li. 5. num. 44. semper est delictum, & pœna piecli debet, etsi extra ordinaria. præf. 3. li. 5. num. 2. ex insolitis arguitur. pr. 12. li. 4. num. 4. coniecturis verè detegi & probari potest, & quibus. pr. 3. li. 5. num. 42. præsumitur, quando fit aliquid sine necessitate noctis tempore, quod die fieri potuit. pr. 12. li. 4. nu. 7. alius est verus, alius præsumptus, præsum. 3. li. 5. nu. 5. & quid sit verus, quid præsumptus, ibid. num. 6. & sequ. siue verus, siue præsumptus probatur semper probationibus & coniecturis, quæ aliquando sunt à lege approbatæ, aliquando verò in ea non scriptæ, ibid. numer. 9. verus in futurum remitti non potest, præsumptus autem in futurum committe dus remitti potest. ibid. num. 10. semper in eo præsumitur, qui semel in dolo versatus fuit. pr. 32. li. 5. num. 15. quibus in casibus, & quibus ex coniecturis præsumatur, pr. 3. li. 5. à num. 42. vsque num. 114.

Dolo & fraudi exceptio opponi adhuc potest non obstante lapsu biennij a confessione numerationis à debitore factæ. pr. 145. li. 3. 22

Dolus nunquam præsumitur nisi probetur, præs. 12. li. 4. num. 2. regulariter non præsumitur: hoc ampliatur multis modis. pr. 3. li. 5. nume. 14. cum sequ. non præsumitur in eo, qui suo iure vtitur, præsum. 188. li. 4 num. 15. nunquam præsumitur in principe, pr. 3. li. 5. num. 19. Nec est præsumendus, etiam quando alias verba actus & dispositionis impropriarentur. ibid. 30

Dolus non præsumitur in eo, qui vt debitam sibi à principe pecuniam exigere, finxit velle detegere proditionem aduersus quem principem, ibid. nu. 41. Nec præsumitur in eo, qui fuit accusatus vulnerasse Sempronium de mense Maio, si is probauit quod eo mense d. Sempronius erat bannitus, & quod tanto bannito impune possint offendi, ibid. nu. 49. non præsumitur in faciente actum tantum, in quo prohibitum à lege potius, qui neminem lædit, vel si lædit, leuis est læsio. præf. 3. li. 5. num. 115. excusatur, & tollitur contrariis coniecturis, pr. 3. li. 5. nu. 122. & fraus qui inter se tollerant, præsf. 3. li. 5. nu. 3. & 4. & fraus alicui prodelle non debet. pr. 83. li. 3. 77

Dolis & fraudibus quantum fieri potest est occurrendum, pr. 18. li. 4. 16

Dolus præsumptus non excusatur nisi coniecturis vehementibus in his, quæ naturaliter sunt illicita & mala, quæsum. 3. li. 5. num. 123. & fraus probari debet ex communi sententia ab eo qui illum est taciturnitate arguit. præsum. 99. li. 6. num. 41. ex taciturnitate sola non infertur. ibid. numer. 42. culpæ præponderat, præsum. 151. li. 3. num. 4. quibus in casibus præsumitur, allegianda est præsumptio, qu. 48. li. 1. num. 12. probari potest præsumptionibus, q. 58. li. 1. nu. 10 & mala fides in contrahendo cum minore absq; solennitatibus requisitis, præsumitur, pr. 48. li. 3. nu. 6. contra eum præsumitur, qui quod facere tenetur, non facit. pr. 55. li. 3. nu. 10. in mendacio non præsumitur, quando mentiens nullam sentire commodum. pr. 50. li. 3. 42

Dolum arguens eum probet. pr. 50. li. 3. 32

Dolo futuro directo nequit renunciari, per indirectum tamen, q. 65. li. 1. 10

Dominium quoruplex sit, & quando mutatum præsumatur, pr. 42. li. 6. num. 3. quando quis contrahere dicatur. pr. 30. li. 6. 24

Dominium quomodo & quando præsumatur, cuius sit naturæ, quomodo amittatur, & qualiter probetur.

Dominium arguitur ex possessione de præsenti, quando de ipso dominio incidenter disputatur, præsum. 116. li. 4. num. 37. ex possessione an & quando præsumatur, quando non. præs. 63. li. 6. per tot. translatum in dubio non præsumitur, quando nulla præcessit iusta causa transferendi. præsum. 150. li. 3. numero 2. transfertur in dispositione legis absque vlla traditione, non item in dispositione hominis. q. 46. li. 1. numer. 34. verum & proprium, causatur à traditione ficta, & impropria. qu. 39. li. 1. nume. 15. causa f. bsistente, & in dubio censetur transferri. præf. 34. li. 3. nume. 5. ex possessione præsumitur, si id allegetur. qu. 48. li. 1. num. 6. vide distinctionem, ibid. numero 7. vide, an pecies duos esse possit eodem tempore. præsum. 102. li. 3. numer. 11. vtile duplex. ibid. num. 12

Dominium directum tempore immemorabili acquiri. præsum. 131. li. 3. num. 4

Dominij translatio in dubio nō præsumitur. præf. 96. li. 3. 2

Dominio in iure vtili trāslato, priuatiue, dicitur translata tantùm. pr. 18. li. 2. 6

Dominia rerum à quo distincta fuerint. præsum. 100. li. 3. num. 12. & 14. rerum nō gentium distincta fuisse. ibid. 16

Dominium habet naturam perpetuam, & vniformem vnde ex præterito ad præsens infertur. præf. 62. li. 6. num. 3. Et sine facto nostro non amittitur. ibid. nu. 4. non perditur solo animo. præsum. 62. li. 6. num. 11. de præsenti non præsumitur quando non allegatur ipsum dominium antiquum. præsum. 62. li. 6. num. 13. quando incidenter in iudicium deducitur hoc casu ex possessione præsumitur dominium. præsum. 63. li. 3. num. 11. quod ampliat. ibid. num. 13. vsque num. 19. rei tacitè legatæ non transit ipso iure, & recta via in legatarium. præsum. 144. li. 4. num. 15. præterea non præsumitur ex dominio præsenti. præf. 62. li. 6. 14

Dominus quis præsumatur, & quando tenetur pro seruo.

Dominus qui olim fuit an adhuc præsumitur dominus, & è contra. pr. 62. li. 6. 1. & seq.
Dominus hodie non præsumitur, quod tempore præterito fuerit dominus. præf. 65. li. 6. 3
Dominus præsumitur scire quantitatem & valorem sui patrimonij. pr. 23. li. 6. num. 33. quod limita, vt ibi. num. 34. & seq. 4
emphyteutis præsens, & tacens emphyteuta vendentem pleno iure, vel liberè, præsumitur consentire rem esse liberam, ne alioqui emptor remaneat deceptus, quod extenditur ad agnatum. præf. 9. li. 6. nu. 40. sciens & taceus feudum à vasallo alienari præsumitur illi alienationi consensisse. præsum. 99. li. 6. num. 20
Dominus rei nemo præsumitur nisi constet de principio dominij. præsum. 150. li. 3. num. 6. vel possessor rei præsumitur, qui ante fuit. qu. 14. li. 1. num. 7. olim vt hodie præsumatur dominus, præsumptio allegianda est. qu. 48. lib. 1. num. 5. citatus ad audiendam sententiam, si tempore sententiæ præsens fit, præsumitur ad illam audiendam comparuisse. præsum. 74. li. 2. num. 1. quidem, non citatus, præsens tamen tempore sententiæ, & à iudice certioratur, præsumitur ad audiendam sententiam præsens esse. ibid. num. 4. Idem si nec citatus constet, nec certioratus, eo tamen tempore præsens fit, quo sententia pro eo fertur. numer. 5. nec citatus nec certioratus, si tempore sententiæ præsens sit, lata contra eum sententia, non præsumitur ad eam audiendam citatus. ibidem numer. 7. qui ob caducitatem expellere poterat emphyteutam, non declarando ante mortem, dicitur remisisse. præsum. 25. li. 3. num. 7. tumus directus, an & quid iuris in subvasallos habeat. præsum. 102. li. 3 numer. 1. & multis sequent. tenetur solummodo præstare seruum delinquentem pro noxa, præsum. 27. libr. 5. numero 3. Et præsumitur, ipsum dominum ignorare, quæ a seruo suo ipso geruntur, ibidem numero 4. delicto serui consensisse præsumitur, quando appareret de scientia ipsius ex coniecturis, etiam si agatur de actu momentaneo, præsum. 27. li. 5.
Dominus an & quando seruum libertate donare præsumitur, præf. 74. li. 6. nu. 1. vsq; nu. 8. si ad aures familiæ aliquid secreto dixit, & deinde statim inimicus ipsius domini reperitur occisus, mandato ipsius factum præsumitur. pr. 27. li. 5. nu. 16. cui pignorati, si repetat eum a creditore, tenetur soluere expensas factas in eo alendo, quia præsumitur alimentatus ab ipso creditore. præf. 71. li. 6. num. 4. fundi superioris potest aquam, quæ in fundo suo fluit, auertere, ne in fundum inferiorem vicini excurrat, licet ipsi vicino noceat. pr. 29. li. 6. nume. 3. rei furto subtractæ si restituit pretium emptori bonę fidei non potest postea amplius illud condicere, atque ab illo repetere. pr. 29. li. 5. 31
Domini eiusdem rei non possunt esse duo insolidum, pr. 172 li. 4. 3
Dominum non posse de re sua disponere odiosum est, pr. 67. li. 4. 3. & 27

Domus nomine quid contineatur. Et legata aut publicata domo, quid censeatur legatum aut publicatum.

Domus nomine quid veniat. præf. 88. li. 4. nu. 12. an illegitime nati, an item fœminæ comprehendantur? ibid. nu. 13. & seq. habitatio est fructus ipsius domus, & dicuntur fructus cuniles. pr 201. li. 4. 72
Domo legatæ plantes in dubio, de domo habitationis sue testator sensisse præsumitur, pr. 129. li. 4. nu. 1. quo à de lata ratur, ibid. 3. & 4
Domus legatum relictum ab eo qui nullā habet quando valeat vel non. pr. 124. li. 4. 5
De me legata quid sub huiusmodi legato contineatur? præf. 129. li. 4. 7
Domesticorum testimonium reijci, de quibus id intelligendum. pr. 53. li. 2. 5
Domi & secreto facta, testimonio domesticorum probantur. pr. 51. li. 2. 15
Domus partem conducens potius socius, persistendo præsumitur re conducere. pr. 85. lib. 3. 15
Domum exire vius, & fugere cum ense stricto eoque cruento, torqueri potest. q. 89. li. 1. nu. 117. Et secundum quosdam quoq; condemnari. num. 118. exeunte aliquo, in qua delictum commissum est, si ibidem existentes acclamauerint, torturæ sufficiens indicium, ibid. num. 119. esse desistile probare debet assertens. q. 14. li. 1. 74
Domo legata ei omnibus rebus quæ in ipsa sunt, continentur mobilia quotidiana vius. præf. 129. li. 4. nu. 25. Fallit, vt nu. 26 & seq.
Domus si reficitur, eadem manet forma, & dicitur eadem domus, ideo si fuit legata, ex d. refectione non admittitur legatum, sicut quando destruitur, & noua conficitur. pr. 171. li. 4. 3. & 4
Domo legata continentur & ea, quę sunt ei affixa, quę amoueri non possunt. pr. 154. li. 4. num. 4. cum instrumentis legata, vel domo & instrumentis, censentur comprehensa omnia necessaria ad vsum domus, secus quæ voluptatis causa ibi sunt, pr. 154. li. 4. nu. 18. publicata non censentur publicata suppellectilia domus. pr. 300. li. 4. num. 31. Cæterum domo legata continentur etiam ea, quæ causa ipsius domus parata sunt, ibid. 32
Domus præsumitur mea ex eo quod in ea nunc habito. pr. 63. li. 6. 12
Domum suam quilibet potest altius tollere, etiam si lumina vicini obscurentur. pr. 29. li. 6. 10
Domus aliqua non est, nec Resp. itare potest, si in ea nec recte tactis præmia exteat vlla, nec supplicia pecaris. pr. 100. li. 6. 2
Donans omnia sua bona præsentia & futura, adiecto pacto de non revocando, præsumitur donare inter vivos. pr. 105. li. 4. 30
Donare nemo non præsumitur in dubio. pr. 146. li. 4. num. 13
Donamus, largimur, conferimus, committimus, libere de omni eo, &c. Verba hæc in concessione libertam, non feudalem rem demonstrant. pr. 91. li. 3. nu. 30. 31. 32. & seq.
Donatti mihi mille, & hæredibus meis, si homicidium committeres, eo commisso & te fugitivo, cur petere ea possim. pr. 124. li. 3. 53
Donare qui promisit etiam nudo pacto, obligatur, qu. 47. li. 1. num. 7. potius quam intendere præsumpti consensi, præsum. 91. li. 3. num. 51. pater filio, tanquam tali, non tanquam hæredi præsumitur, præf. 48. li. 3. num. 14. pater filio causa alimentorum cur non potest. pr. 29. li. 3. num. 110. & 111. potest pater filio secundum aliquos, consentiendo vni ex filijs, donanti fratri suo, ex bonis profectitijs, ibid. numer. 112. A qua opinione discrepant alij, num. 113. filio emancipato pater expresse potest, nec in legitimam imputatur. pr. 30. li. 3. num. 1. Idem in filio existente in potestate, num. 2. & quando illa valeat, num. 3. filio præsumitur pater ipsius nomine emendo, dum causa est fauorabilis, nu. 16. patet non præsumitur, rem à seruo possessam, aut nuper emptam filio in potestate existenti simpliciter tradendo, num. 26. etiam filio vnico, pater rem tradendo non præsumitur, num. 34. patrem voluisse quæ verba significent, præsum. 30. li. 3. 39

Donatio quid sit, an & quando facta præsumatur, & quibus, quando reuocari possit, & quando valida sit, & sustineatur.

Donatio est propriè actus inter viuos, præsum. 188. li. 4. num. 18. potius præsumitur quam delictum, & si præsumptio turris sit, quod quis donare nolluerit. pr. 2. li. 5. num. 13. præsumitur facta ab eo, qui laudo arbitri fuerat condemnatus, donationem illam facere. præsum. 12. li. 6. num. 10. respectiuè ob merita, buando incontinenti eorum facta fuit mentio, præsum. 12. li. 6. numer. 7. præsumitur a testatore facta, quando vius est his verbis, dono centum Caio, qui præsens erat & acceptauit, præsum. 105. li. 4. num. 18: eo magis præsumitur facta a testatore, illis verbis, dono centum Caio & non legatum, si Caius fuerat præsens, & testator intuitu legatarium vocati ad hunc effectum tantum, præf. 105. li. 4. num. 22. Secus si repugnat aliqua coniectura, ibid. nu. 23. præsumitur facta in fraudem filij ob actum vicinitatem. pr. 12. li. 6. nu. 35. non reuocatur propter filiorum adoptionem, licet reuocetur ob superuenientiam filiorum legitimorum & naturalium. pr. 82. li. 4. num. 11. licet per superuenientiam liberorum reuocetur, non tamen reuocatur, quando filij per subsequens matrimonium in fraudem legitimantur, præsumit 83. lib. 4. numer. 79. cum non consilar, nisi donatarius sit præsens & acceptet, si in ea nulla fit mentio

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

præsentiæ & acceptionis, illa non præsumuntur, præs.14.li.6.num.3.si fiat absenti, licet non valeat vt donatio, valet tamen vt fideicommissum, ne actus pereat, dummodo actus sit legitimus numerus testium, præsum.4.li 6.num.24. etiam reciproca substinetur, si donans & donatarius ambo moriantur simul & eodem tempore, præs 58.li.6.num.13. Et sufficitur etiam is qui donauit, non esset masculus, sed fœmina.ibid.numer.4.facta à putatiuo adoptare non valet, præs.97.li.4.num.10. Idem si fit facta vxori putatiuæ donatoris, quę morte non confirmatur, ibid.causa mortis est similima legato, pr.89.lib.4.num.151.si habet insertam huiusmodi clausulam, Et promisit donator prædicta omnia grata, rata & firma habere. & in nullo contrafacere etiam si contualescat, dicta clausula non obstante potest reuocari per reconualescentiam, pr. 10.li.6. num. 3. causa mortis censetur tacitè reuocata ex superuenienti inimicitia inter donantem & donatarium, etiam quando ipse donans fuit in causa mimicitiæ, pr.170. li.4.num.7. si ambigitur an fit inter viuos vel causa mortis, præsumitur talis, qualis melius subsistineri potest, præs.4.li.6.nu.22. simpliciter facta post statim conditum testamentum, præsumitur donatio causa mortis, non autem inter viuos, præsum.12.libr.6. numero 18. inter viuos est irreuocabilis, præsum. 105. libr.4. numero 14. facta coniunctæ personæ ab eo, qui deinde perpetrauit delictum, non præsumitur facta in fraudem fisci, nisi alia adsit coniectura, pr.9.li.5.num.6.facta ab eo, qui de filijs non cogitauit, si fuit facta pro salute animæ, non reuocatur etiam ob superuenientiam filiorum, pr.189.li.4. num.136. facta ab infirmo ob vxoris commodum valet, vt donatio causa mortis, licet de morte nulla sit facta mentio, pr.105.li.4.numer. 29. inofficiosa non reuocatur à filio naturali, pr.89.li.4.nume.101. facta à matre filiæ, si intra biennium fuerit emancipata, extenditur ad casum, si morte patris efficiatur sui iuris.pr.105.li.4.num.9.facta à patre filio continet fraudem ex actu subsecuto, quia ex subsecuto declaratur quæ bona censeantur comprehensa in donatione & contractu, præs.35.li.6.num.26. Et ex subsequito euentu declaratur qualis fuerit animus in contractu antecedenti, ibid.num.28. facta à patre filio si repertitur scripta in instrumento prius, deinde legitur facta emancipatio, præsumitur emancipationem præcessisse, alioqui non valeret donatio, pr.7.li.6.num.3.facta à patre filio statim quod prima fuit facta ipsi patri præsumitur facta contemplatione illius primæ, præs.12.li.6.num.12.Idem de donatione facta vxori, ibid. 13

Donatio remuneratoria dicitur quædam alienatio tituło oneroso, præs.167.li.4.num.32. facta à testatore inter viuos morte confirmatur, & bona sic donata non veniunt in restitutione fideicommissi, quæ iure hæreditario non peruenirent ad hæredem, præsum.196.li.4.nume.4. inter virum & vxorem non valet, præsum 50.li.6.nume.6. Fallit si is, qui donauit, prius decesserit quàm eum pœniteret.ibid.num. 7. Et quid si contingat, donantem & donatarium simul eodem tempore decedere, ibid.num.8.9 & seq. vbi alia coniectura sumi potest, nunquam præsumitur, præsum.71.li.3.num.2.non præsumitur, vbi aliqua causa quid factum conjici potest, præsum. 12. li.2.num.10.perfecta dici non potest, ex quo in controuersia positum est, an donare quis potuerit vel non.præsum.72.li.2.numer.9 est rei consulto datæ. præsum.34.li.3.num.19. est vilissimum beneuolentiæ signum, præsum.29.li.3.num.3. remuneratoria, est accepti beneficij merces, ibid.num.9. quæ stipulatori de dote reddenda facta præsumitur, quando censeatur inter viros, præsum. 11.li.3.numer.1.2.& 3. Et quando mortis causa, nume.4.& 6. facta clam ab eo, qui post delliquit, in fraudem fisci facta præsumitur, præsum.122.li.3.numer.92. in muliere minus, quam in viro præsumitur, præsum. 10.li 3. nume.6. nullo graui periculo instantis mortis facta, per reconualesc. etiam non præsumitur reuocata, præsu. 37.li.3 num.5.inter concubinatios permissa est, nisi concubinatus miles sit, præs.51.li.3.num.12. sponsi facta sponsę, antequam matrim. sequatur, non sortiur obligationem efficacem, præsum.19.li.3nu.3. inter coniuges matrim. constante nequit consistere præs.12.li.3 num.3.inter coniuges matrim. constante cur prohibita, præs.29 li.3.num.6.& 7. inter coniuges matrim.constę prohibita, non retamen nisi reuocata adimpleat confirmatur.præsum.23.li.3. nume.1.& 2. facta vxori à marito in casum deportationis, cur valeat, præs.124.li.3 nume.47.facta vxori, ipsa præmoriente resoluitur, præsum.73 li.3 nu. 44.facta mulieri à consanguineo mariti.an & quando contemplatione ipsius mulieris, vel mariti facta censeatur, vt vel vtr vel alteri acquiratur, præsum. 26.li.3.per tot. facta filio à patre ob benemerita vtrum consistat, præs.29.li.3 num.4.& 5 à patre facta filio quibus casibus subsistat, præsum.29.li.3 vbi videtur de latissimè, facta filio in potestate, quomodo differat ab ea, quæ filio sit commissa, præsum.30.li.3. num.3.dicitur qualiter si facta à patre filio, vtrum peculio habeat, eod.num.6. non præsumitur in patre mente rem nomine filij, si eam non tradat, numero 7. Aliud est si rem emptam tradiderit, numero 8. inter partem, & filium regulariter non præsumitur, præsum.39.li.3.num.29. Ampliatur, num.31. 32.& sequ. facta a parte filio, non præiudicat creditoribus, ibid.numer.37.inter viuos, hodie nudo pacto facta consistit, præsum.42.li.3.numer.25.quando præsumatur facta inter viuos, etsi mortis etiam mentio facta fuerit, præsum.35.li.3.numer.2.cum multis sequ. inter viuos sui natura non est reuocabilis, num.23 facta cum promissione de non reuocando, nisi causa ingratitudinis, quo ad illum casum cessetur causa mortis, quo ad alios inter viuos, numero 26. Idque declaratur, numero 28.29. & sequent. facta in testamento, cum promissione de non reuocando, reuocari non potest, ibidem numero 30. Eam tamen donationem, testamento annullato, non censeri reuocatam, numero 31. insinuata inter viuos facta præsumitur, ibidem numero 34. habens clausulam constituti, qua dominium & possessio transfertur, censetur inter viuos, numero 36. Idque si factum sit simpliciter, nec causa mortis dictum sit, num. 37

Donatio cum clausula, ad habendum, tenendum, &c. præsumitur inter viuos, num.38. facta personæ coniunctæ, etiam sub commemoratione mortis; censetur tamen inter viuos, num. 39. facta causa mortis, etiam sine fraude, publicatione bonorum ob delictum secuta, reuocatur, præs.124.li.3.num.90. Limitatur in donatione facta vxori, num. 71

Donatio in dubio potius inter viuos, quàm causa mortis presumitur, præs.36.li.3.num.1. Ampliatur.ibid. num.2.& seq. causa mortis, effectum habet mortuo eo, cuius contemplatione facta est, præsum. 28.li.3. num.2. causa mortis, quibus de causis reuocari queat, præsum.11.li.3.num.7. causa mortis præsumitur, quando mortis mentio facta est, præsu.35 li.3.num. 1. causa mortis requirit quinque testes, ibid. num.5. causa mortis ob superuenientiam filiorum non reuocatur, ibidem num.17. causa mortis censetur inter viuos ijs casibus, quibus promissio de non reuocando facta est, num.24. causa mortis ex quibus præsumptionibus & coniecturis censeatur, nulla etiam facta mortis commemoratione, præsum. 36.li. 3.nume.4.vsque nume.13. causa mortis secundum Iustin. tribus casibus censetur reuocata, præs.37.li.3. nume.1. causa mortis, & legatum à pari procedunt, ideo ab vnius ad alterius reuocationem licet argumentari, nume.2. causa mortis, reconualescente donatore non reuocatur, si id se nolle declarauerit, num. 8

Donatio causa mortis pœnitentia donatoris reuocatur, ibid.num.9. Quæ pœnitentia qualiter declaretur & quomodo probetur, ibid. 10.& seq.

Donationis actus in filio emancipato, patri donanti, plus quam in potestate existente, præiudicialis est, præs.30.li.3. 37

Donatio vt valeat requirit donatarij consensum qui præsumitur ob eius præsentiam & taciturnitatem, præs.99.li.6. 13

Donationem non in toto, nec in parte presumi, quomodo intelligendum, præs.10.li.3.num.16.inter viuos, mutatione voluntatis donatoris, non reuocari, præs.11.li.3.nu.13. inter virum & vxorem, remunerationis causa consistere, præs.12.li.3. num.5. Et quando, num.7.factam à milite concubinæ, obbenemerita consistere.præs.29.li.3.num.11.inter coniuges non insinuatam, vltra quingentos aureos, morte non confirmari, ne pro parte quidem, præsu. 12.li.3.nume.40.factam à viro in re communi cum fratribus suis, illis præsentibus & consentientibus valere, præsum.26.li.3.num.18. propter nuptias faciens pater pro filio, ex suis non filij bonis fecisse præsumitur, præs.15.li.3.num.9. Idque etiam obtinet in emancipato, num. 11

Donationem causa mortis factam pater liberis susceptis non reuocans, ostendit se ab initio donationis eo fuisse animo, vt donatarius fuisset, etiam si de liberis cogitasset, q.23.li.3.num.10. causa mortis, pœnitentia donantis reuocari, præs.11.li.3.num.12. causa mortis, admittere falcidiæ detractionem, numer.15. qui ob reconualescentiã dicit reuocatam, quid probare debeat, pr.37.li.3.num.6. pœnitentia reuocatam indicio est, si nulla necessitate vrgente, donator rem donatam alienet, num.13. Id autem quomodo accipiendum, nu.14.& 15. causa mortis expressa vel tacita pœnitentia reuocatam presumi, vtrum locum etiam habeat, nullo hærede de instituto, n. 39.& 40

Donationes factæ intra biennium, ante commissum delictum, non valent in Ducatu Mediolanens. præs. 124.li.3. 21

Donasse filio pater non præsumitur rem ipsius nomine emendo si inter filios magna insurgeret inæqualitas, præs.30.li.3.num.12 Item si extent coniecturę patrem donare voluisse, num. 13. Quæ autem sint coniecturæ illar. nu. 14.& 15

Donando pater filiæ vt nubat, debitum potius persoluisse, quam donasse dicitur, præs.26.li.3.nu. 75. Et quomodo procedere dicatur illa donatio, nu. 89

Donatum dicitur nullo iure cogente concessum, præs. 34.li.3.nu.20. filio qui asserit aduentitium esse, probare id debet, pr.126.li.3. 25

Donatum legis a principe, an cõtemplatione ipsorum legatorum, ac potius mittentis principis donatum præsumatur vt vel ipsis vel principi quæratur, præs. 27.li.3.num 1.& seq. filiofam. facta mentione patris & potestatis patriæ, præsumitur contemplatione patris donatum, pr.28.li.3. 3

Donatum filiofam. facta quidem patriæ potestatis mẽtione, sed collata dispositione in tempus quo filius sui iuris sit, filio acquiritur, ibid.num.14. Secus est si res talis sit quæ patri nequeat adquiri, nu.6. Et quid si eo casu quo dubium est. cui possit adquiri, num.8. facta mentione sum patris tum filij, cuius contemplatione factum præsumitur, num.9.& seq. vs. nu. 16.a parte filio casu quo donatio subsistit, non computatur in legitimam, pr.142.li.3. 3

Donata nepoti per auum, aduentitia sunt, nepotique adquiruntur, præs.26.li.3.num.21.Adhibita tamen distinctione, num.22. socio contemplatione societatis, efficiuntur propria socij, cui donatum est, ibid. nu.24.res acquiritur ei, cuius contemplatione data fuit.præs.28.li 3. 1

Donans causa mortis alteritus non potest sua pœnitentia reuocare, præs.37.li.3. 42

Donans hoc pacto, vt si contingat bona mea confiscari, me tenearis alere, non dicor in fisci fraudem facere, præs.124.li.3.nu.51.aut alienans, & postea de delicto in contumaciam damnatus, non præsumitur in fisci fraudem facere, ibid.nu.58. pater filio benemerito, præsumitur motus causa illa proxima benemeritorum, scilicet non remota, affectionis scilicet paternæ, præs.26.li.3.num.2. pater filio nulla causa expressa, si extent filij benemerita ob eadem donare præsumitur, præs.29.li.3.nu.41. Reiecta opin. Bald. num.46. Idem si dicat dono filio meo dilecto, ob amorem, & beneuolentiam, qua eum prosequor, & ob bene merita illius, num. 55

Donans filiæ iam nuptæ pater, in augmentum donasse præsumitur, vt donatio consistat, præs. 29.li.3.77

Donantis affectio inspicitur, ad cognoscendum cuius contemplatione datum quid fuerit, præsum. 26.li.3. num. 16

Donator sibi multa bona reseruans, de quibus testari possit, inter viuos præsumitur donare voluisse, etsi mortis fecerit mentionem, præs.35.li.3.nu.33. tradẽs rem donare pignori, vtrum præsumatur donationem reuocasse, pr.23.li.3.nu.7. Et quid sit in legato, ibid.nu.8.maritus, item vxori donatam alteri donãs, præsumitur priorem donationem reuocasse, præs.23 li.3.nume.13. Id autem de qua donatione accipiendum, num. 12

Donatoris voluntas apparere dicitur, cum ex cõiecturis apparet, q.36.li.1.nu.2. pœnitentia & reuocatio non præsumitur, pr.23.li.3. 3

Donatore reconualescente, ab infirmitate in qua donauit, præsumitur reuocata donatio, pr.37.li.3.nu. 3.mortuo eiusque hærede asserente donationem reuocatam fuisse ob reconualescentiam, quid probare is debeat, ibi. n. 7. & donatario simul præmorientibus, in dubio præsumitur donatorem prius decessisse, vt valida fit donatio, num. 45

Donatarius erga donantem naturaliter obligatur, qu. 80.li.1. 20

Donatario præmoriente, causa mortis donatio caduca fit, & resoluitur, pr.37 li.3. 43

Donator & donatarius si vita functi sunt, & ignoratur quis prius decesserit, cum in diuersis locis mortui sint, melior iudicatur conditio possidentis, vt qui petunt probare debeant hunc vel illum prius obijsse, pr.50.li.6. 16

Donatum à Principe legatis, quos beneuolentia prosequebatur, eorum contemplatione donatum præsumitur, pr.112.li.4. 16

Donata vxori censentur donata contemplatione eius cui conueniunt res ipsæ donatæ.ibid. 9

Donec & quousque, & similes dictiones tempus limitatum significant.pr.110.li.4. 17

Donec, & quousque vidua erit, & dotem non repetierit, & verba, vxore viduante, & dotem non repetente, paria sunt, pr.110.li.4. 18

Dos quid sit, & quid sit dotem constituere, & an possit constitui ex bonis filiæ-familias.

Dos dicitur esse quid accessorium ad matrimonium, & a matrimonio pendet. præsum. 189.li.4.nu.48 dicitur æs alienum, quod prius est deducendum, quàm bona restituantur, præs.189.li.4.num.99. non dicitur, nisi sequuto matrimonio, pr.146.li.4.num.21. & alimenta æquiparantur, & à pari procedunt, præsum.115.li.4.num.17. quod differat a legitima, præs. 189.li.4.nume.17.succedit loco legitimæ, præs.101. li.4.num.62.& præs.189.li.4.num.176.& præs.194. cod.lib. 10

Dotis causa dicitur causa pia, præs.189.li.4.nu.102. legatum quando purum vel modale, vel conditionale præsumatur, præs.146.li.4. per tot. Vide in Legatum Dotis.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Dotis prælegatum quid ex præsumpta voluntate testatoris comprehendat, præsum. 145. lib. 4. num. 1. & per tot. Quod dote simpliciter prælegata, censetur legatum ius actionis de dote, si vero testator legauit quicquid pertinet ex dote præsumitur reliquisse quanuis tem, ibid. cimilus est onerosus ex parte maritu, ex parte autem mulieris est lucratiuus, præs. 167. lib. 4. num. 38

Dotem constituere est vendere, & sic alienare, & pro donatione habetur, præs. 189. li. 4. num. 194

Dos vbi repetitur soluta, præsumitur soluta ab eo qui eam dare, & constituere tenebatur, præsum. 11. lib. 6. num. 7

quænam congrua dicatur, vt ex bonis fideicommissi constitui possit, pr. 189. li. 4. 10

Dotis causa possunt alienari bona fideicommisso subiecta, præs. 188. lib. 4. num. 4. Plura vide in verbo Fideicommissi bona.

Dos non restituitur ex fideicommisso quando culpa mulieris exacta non fuit ex bonis liberis prius quam illa a marito dissiparentur, præs. 190 li. 4. num. 52. qua de causa possit detrahi ex bonis fideicommissi, præsum. 190. libr. 4. numer. 8. data ante fideicommissum, & data post, valde differunt, præsum. 190. libr. 4. numer. 19. data ex bonis fideicommissi si soluto matrimonio recuperetur, nunquid veniat in restitutione fideicommissi, præsum. 189. lib. 4. num. 187. & sequ.

Dos data priori viro, videtur etiam promissa secundo, præsum. 74. lib. 3. num. 8. & latè, præs. 6. li. 3. nume. 25. cum multis sequ. vbi id ampliatur & restringitur, item num. 8. æquiparatur pixcausæ, præs. 99 libr. 6. num. 32. confessata non dicitur propriè dos, præs. 190 li. 4. nume. 51. data pro ingressu religionis puellæ, quæ decessit intra annum probationis, reuertitur ad eos, qui dotem constituerunt, præs. 84. li. 6. numer. 14 debita filiæ dicitur res alienum, præsum. 109. li. 4. num. 9. quam pater constituit filiæ, loco legitimæ sibi datur, pr. 189. li. 4. num. 75. & 77. non venit in consequentiam necessitatem matrimonij, pr. 6. li. 3. num. 23. mulieris satis opulenta, forma egregia, ætatisque iuuenilis, ibidem, numer. 68. mulieris iam antea nuptæ, etsi nil dicatur, viro secundo eadem data præsumitur, numer. 90. matrimonij causa datur, eiusque dicitur accessoria, præsum. 5. li. 3. numer. 1. & donatio propter nuptias à pari procedunt, pr. 15. li. 3 num. 10. regulariter priuilegiata est, & in eo differt a fisco, pr. 72. li. 2. num. 4. habet potentius fisco priuilegium, pr. 72. lib. 2. numer. 22. Et qua de causa, ibid. num. 23. in genere promissa nudo pacto non debentur, & quæ sit ratio, quæst. 9. li. 1. nume. 4. data vel promissa simpliciter à patre pro filia, ex bonis patris promissa præsumitur, pr. 15. li. 3. numer. 1. Eaque est præsumptio iuris, & de iure, numer. 5. à patre promissa pro filia de suis bonis intelligitur, etsi post promissionem factam de bonis filiæ ad intelligi velle protestatur, ibid. numer. 19. Et quæ sit ratio, numer. 10. dicitur etiam, & priuilegia sua habet, ante matrimonium, sequutum, præsum. 29. lib. 3. num. 83. & legitima, sunt quodammodo idem, & vnum, ibidem, numer. 106. Est tamen inter illas differentia, numer. 107. in pari causa præualet credi toribus, præsum. 13. li. 3. nume. 13. constituta in bonis certis in alijs esse nequit, præsum. 8. li. 3. numer. 22. alteri soluto matrimonio reddi stipulata, si filiorum interfit donationem eam non reuocari, inter viuos censetur, præsum. 15. li. 3. numer. 23. vtrum stipulatori donationem inter viuos, vel mortis causa tradita præsumatur, permultum interest, ibid. num. 24. in testamento relicta, nepti nondum nubili, aduentitia præsumitur, præsum. 17. li. 3. nume. 12. constituta nepti ab auo, quibus signis contemplatione neptis tantum, facta præsumatur, ibid. num. 3. & sequ. data nepti ab auo contemplatione filij imputatur in filij legitimam, nume. 20. data ab extraneo donata præsumitur, pr. 31. li. 3. 2

Dotis causa semper est onerosa, præsum. 72. li. 2. num. 20. constituitio, magis præiudicat mulieri, quam traditio in causam paraphernalem, pr. 8. li. 3. numer. 19. fructus mariti efficiuntur, paraphernalium non, sine mulieris voluntate, ibidem numer. 20. constitutio est contractus, qui aut re, aut verbis, aut consensu causatur, pr. 6. li. 3. num. 59. incertæ promissio, specialis quodam iure valet, & mediante stipulatione facta præsumitur, pr. 132. li. 3. numer. 12. promissio sub tacita quadam condictione præsumitur facta, si sequantur nuptiæ, pr. 19. li. 3. nume. 4 promissione facta de re incerta, stipulatio non fingitur interuenisse, pr. 5. li. 3. numer. 12. Idem si constante matrimonio, marirus eam alteri restituere promisisset, fitque facta delegatio, numer. 13. nomine res corporales datæ tunc demum censentur, vbi traditio interuenit, sic nomina debitorum seu actiones, vbi cessio, pr. 6. li. 3. numer. 48. augmentum à pari cum ipsa dote proceditur. 29. li. 3. num. 78. causa, quando patrem filiæ donasse verisimile sit, iudicis arbitrio concedi, ibid. numer. 84. augmentum idem est cum ipsa dote principali, præf. 45. li. 3. numer. 16. actionem consensu filiæ pater sibi appropriare potest, præsum. 10. li. 3. numer. 21. non numeratæ exceptioni mari-

tus semel renuncians, eam nequit amplius opponere, præsum. 12. li. 3. numer. 17. Id declaratur, ibid. numer. 18. & sequ. recepti confessio in fraudem creditorum facta, mario præiudicat, & hæredi eius, numer. 31. & 34. Limitatamen vt, numer. 35. confessio animo donandi facta, an iuramento mariti validetur, ibidem numer. 43. & sequ. receptæ confessio constante matrimonio facta in vltima dispositione, animo donandi facta præsumitur, ibidem num. 49. Idque tamen, tunc demum, si testator laboret in extremis, nu. 50. receptæ confessio, etiam instrumento guarentigiato facta, nequit tamen præiudicat creditoribus, pr. 13. lib. 3. num. 8. receptæ sola confessio, præiudicat creditoribus, si numeratam fuisse fateretur, in respondendo positionibus, ibidem numer. 17. receptæ confessio, subsequuta promissionem factam, ante matrimonium tamen, arguit dotem reuera numeratam, in præiudicium etiam creditorum, ibid. num. 21. & seq. numeratæ confessio, matrimonio iam constante, facta animo donandi, aut defraudandi creditores, ipsis non præiudicat, nu. 26. Idem est de confessione dotis augmentatæ, num. 27. augmentum cum de præiudicio creditorum non agitur, non præsumitur factum in fraudem, num. 28. numeratæ confessio matrimonio constante, facta à marito qui soluendo non est, fraudulenta præsumitur, ibid. num. 29

Dotem marito numeratæ vxore nulla stipulatione adhibita, lex tamen pro adhibita voluit, præsum. 5. li. 3. num. 2. & sequent. constituere pater filiæ tenetur, quoties erit opus, quæst. 46. li. 1. nume. 29. & fiscum aliquando, & in quibus æquiparari, pr. 72. li. 2. num. 27. Iorori dans frater qui debit or illius existat, quando non donare, sed compensare voluisse præsumatur, pr. 16. li. 3. num. 1. nullam mulier marito constituens, sed bona quæ ne ipsa tradidit expresse, possideri permittens, & ad libitum disponi, censetur non vi dotalia, sed paraphernalia concessisse, præs. 8. li. 3. numer. 34. Nisi maritus publicè, & palam sciente muliere, se vt dotalia possidere asseruerit, numero 36. promittens is, qui dotare tenetur, viti boni arbitrio promissile censetur, quæst. 43. li. 1. numero 9. quando pater promittit, habetur ratio legitimæ, quam dos repræsentat. ibid. num. 11. congruam habere, mulieris interest, ibidem numer. 12. ab auo constituta nepti, alij profecticiam, alij aduentitiam volunt, pr. 17. li. 3. numer. 1. & 2. mulier, vtrum expresse possit alteri donare, pr. 20. li. 3. numero 4. sibi reddi, an ad stipulandum quis possit adhiberi, alio casu, quam matrimonio morte mulieris soluto, ibid. num. 18. & 19. sibi reddi stipulando adhibitus, quando procuratorio nomine factum præsumatur, num. 22. sibi reddi, adhibens ad stipulandum ascendentem animo donandi mulier fecisse præsumitur, nu. 25. sibi reddi stipulatus mixtim soluto matrimonio vel diuortio, vel morte mariti, aut mulieris, an donatio mortis causa, vel inter viuos præsumatur, præf. 11. li. 3. num. 20

Dotem pater filiabus stipulatus, præsumitur stipulatus tanquam filiabus non tanquam hæredibus, pr. 48. li. 3. num. 13. principalem recipiens mulier, non dicitur remisisse accessiones, pr. 45. li. 3. numer. 15. mulieri numeratam fuisse coniecturæ sufficiunt, pr. 7. li. 3. num. 6. suam mulier in testamento legans alicui, coniecturam facit dotatam fuisse, ibid. nume. 8. marito constituere damnosum esse mulieri non vtile, numer. 16. marito nuper ducto, eam præsumitur constituere mulier, quam immediatè præcedenti constituerat, si pluribus nupta fuerit, num. 37

Dotem non esse accessorium matrimonij, ibid. nu. 62. dando vel promittendo pater, in dubio de suo præsumitur dedisse vel promisisse, pr. 15. li. 3. num. 1. ampliatur, ibid. num. 9. & seqn. expresse & clatis verbis de bonis filiæ quando constituat pater, numero 24. constituendo pater inops, quomodo tam ex bonis filiæ, quam suis præsumatur dedisse, numero 28. se promittere nomine filiæ asserens pater, quomodo possit intelligi, num 29. promittente filia, soluente deinde patre, ex bonis filiæ præsumitur facta solutio, nu. 30. sese promittere etiam nomine filiæ protestatus pater, virum filium simul obliget, nume. 31. promittens pater, non genero, sed filiæ, præsumitur ex bonis ad ipsum pertinentibus promisisse, nu 32. confessatam, veræ dotis priuilegia non habere, pr. 29 li. 3. num. 35. qui confessus est habuisse, præsumitur confessionis tempore recepisse, pr 18. li. 3. num. 1. Et huius quæ sit ratio, num. 2. recepisse confessus ante contractum marti nomum lapso tempore opponendæ exceptionis, tam sibi quam creditoribus, præiudicat, pr. 13. li. 3. num. 14. & seq. confessatam ante matrimonium contractum vere numeratam præsumi, in præiudicium creditorum habentium solummodo actiones personales, numer. 18. Idem si adsint aliquæ dotis numeratæ coniecturæ vel indicia, nu. 19. recepisse in re immobili, etiam data pro æstimato, cofessus maritus ante matrimonium contractu, vere tunc datam præsumi, in præiudicium quoque creditorum, num. 25. recepisse quan lo vna cum patre confessus est filius, in eodem instrumento dos ei numerata esse præsumatur, pr. 14. li. 3. num. 1 & seq.

recepisse à muliere nobili confessus ignobilis, an & quo casu sibi præiudicat, præf. 12. lib. 3 num. 4. recepisse maritus confessus, in dubio futuræ numerationis sue, id intelligitur feciffe, num. 8. Idque etiam in viro ignobili, ducente ignobilem obtinere, num. 11. Quod tamen in muliere paupere, quæ dotem numeratæ nequeat fallit, nu. 16. non recepisse, quousque maritus audiatur, num. 9. sibi numeratam, maritus in instrumento guarentigiato confessus, nequit exceptionem eius non numeratæ opponere, nu. 21. & seq. sibi numeratam iuramento asserens, amplius exceptionem non numeratæ opponens, non auditur, num. 27. Idque præsertim si facta renunciatione iurauerit, num. 29 in re immobili, etiam pro æstimato data, recepisse maritus asserés, excipiendo de non numerata, non auditur, num. 36. recepisse confitens matrimonio constante, eique renuncians, vel exceptionem de non numerata, præsumitur animo donandi facere, num. 51. Ratio redditur, ibid. num. 52. constante matrimonio marius recepisse simpliciter confessus, an animo donandi præsumatur fe. isse, num. 58. & seq. 6

Dote maiori vidua, quàm virgo indiger, præsum. 6. li. 3. num. 30. promissa ante matrimonium cótractum, eo constante subsequuta confessio, nec donationis animo, nec numerationis spe emissa præsumitur, sed quod reuerta fuerit dos numerata, pr. 12. lib. 3. nu. 53. Contraria est opinio Soc. num. 55

Dotata an præsumatur mulier quæ iam nupta reperitur, præf. 7. li. 3. per tot. 6

Dotale prædium marito, & muliere vendentibus, precium ad maritum præsumitur peruenisse, pr. 22. li. 3. num. 1. & præf. 14 li. 3. num. 14. Reijcitur opin. Bar. ibid. num. 6

Dotalis prædij precium ad solum viri peruenisse præsumi, etiam iuramento mulieris accedente, præf. 12. li. 3 nu. 8. Fallit, vt ibidem, num. 9. 10. & 11

Dotalia bona mulieris quę sint, præf. 8. li. 3. num. 2. bona non esse quando certo constat, in dubio non paraphernalia, sed extra dotem præsumuntur, ibid. nu. 37. Fallit, ibid. num. 39

Dotalium bonorum vsus fructus ad patrem pertinet, quousque filius cum eo commoratur, præsum. 14. li. 3. num. 12. & paraphernalium bonorum differentiæ quatuor, præsum. 8. li. 3. numer. 5. bonorum fructus, matrimonio constante, mariti efficiuntur, præsum. 9. li. 3. num. 4

Dotare filiam officium paternum est, & quandam habet annexam necessitatem, præsum. 15. li. 3. num. 6. & 7. filiam renetur pater, non tamen dotem censetur donare, pr. 30. li. 3. nu. 24. filiam mater non tenetur, & scienter dotando, donare præsumitur, pr. 31. li. 3. 1

Dotans vel donans propter nuptias, ex suis bonis facere præsumitur, etsi sit administrator bonorum filij filiæve, præsum. 15. li. 3. num. 14. Contraria re censetur opinio Bar. num. 16. filiam pater naturalis, an ex proprijs bonis vel filiæ feciffe præsumatur, ibid. num. 33

Dubius is dicitur, qui cum duas vias habet, vtram eligat nescit, q. 7. li. 1. num. 49

Duo vel tres quod faciant maiorem patrem vniuersitatis est quid facti, ideo non præsumitur, præsum. 14. li. 6. 4

Duobus simul vita functis bello, ruina, naufragio, vel incendio, quis primo decessisse præsumatur, pr. 50. li. 6. 1

Durius cum lege agitur, quàm cum homine, quæst. 46. li. 1. 34

E.

EA quæ communiter omnibus præsunt præferuntur his, quæ priuatim fauent, præsum. 189. li. 4. num. 100

Ecclesia dicitur mater & cultrix iustitiæ, præf. 83. li. 4. num. 32. nunquam gremium claudit ad se redeuntibus quo ad animarum salutem, idque non coacte, sed sponte, gratia, & misericorditer facit, præsum. 47. li. 5. num. 12. non denegat sepulturam iis, quos in extremo vitæ suæ pœnitet peccalle, pr. 94. li. 6. num. 8. nemine in loco sacro sepelri permittit, nisi quos saltuos præsumit, imò nec publicè pro eo orare concedit, ibid. num. 4. non excludit substitutum, hæres de ingrediente monasterium, si testator dixit: Et si hæres meus decesserit sine liberis ex suo corpore, & de legitimo matrimonio procreatis, præsum. 83. li. 4. num. 27

Ecclesia nomine quid comprehendatur: à quibus præsumatur dotata aut ædificata. Ad quem spectet ecclesias venire, & quibus subdita præsumatur.

Ecclesiæ appell. de cathedrali intelligitur, præf. 114. li. 4. num. 4

Ecclesia loco liberorum habetur: secus si concurrat cum liberis, præf. 189. li. 4. num. 125. non potest dici loco filij ipsius clerici, sed potius loco vxoris, vel etiam

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

etiam loco primi arrogatoris, præsum. 78. lib. 4. nu. 43. vbi reperitur dotata, præsumitur illa dos data ab hærede testatoris, qui eam dotem reliquerat, præs. 11. li. 6. nu. nec. 9. præsumitur reædificata ab ecclesiæ prælato, ad quæ pertinebat impensam facere, ibid. n. 6. quando iam diu habet Campanas, altaria, & his similia, auctoritate Episcopi constructa censetur, pr. 79. li. 6. num. 3. vel orator nam non possunt ædificari sine Episcopi licentia ex constit. Imp. præs. 79. li. 4. num. 1. Et quando præsumatur auctoritate Episcopi constructa Ecclesia, ibid. num. 2. & per tot. in dubio non præsumitur consecrata, præsum. 14. li. 6. nu. 9. Pro Ecclesia vel pio loco in dubio est pronunciandum, præsum. 83. li. 4. nu. 60

Ecclesias, vel præbendas vnire odiosum est, & ideo vnio non præsumitur, sed ab eo probari debet, qui eam asserit factam, præsum. 80. li. 6. 1

Ecclesiarum vnio an & quando præsumatur, ibid. nu. 2. & seq. 8

Ecclesia vna, an sit alteri vnita accessorie, vel principaliter si dubitatur recurritur ad coniecturas, ibid. nu. 6. Idem de beneficio altari vnito, ibi. sita intra fines diœcesis præsumitur subdita Episcopo, præsum. 72. li. 6. 1

Ecclesia an & quando præsumatur alteri ecclesiæ subdita, ibid. num. 2. & seq. vsque nu. 13. quo ad res temporales vt iure communi, pr. 131. li. 3. numer. 62. collegiata quæ dicatur, & quæ non collegiata, pr. 90. li. 3. num. 18. & sequ. cathedralis vel conuentualis, ipso iure collegiata censetur, ibid. num. 21. si ruinalis sit, non constet, attenditur eius quasi possessio, num. 22. non obligatur ex mutuo, nisi probetur numeratum, & in eius vtilitatem conuertum, præsum. 29. li. 3. 36

Ecclesiæ simpliciter relictum dicitur relictum pro anima, præsum. 189. li. 4. num. 37. Et ecclesiæ relictum pro malè ablatis non licet alienare pro constitutione dotis, ibid. 139

Ecclesiam non ingrediens, sed ad ianuam audiens officia, id facere præsumitur per contemptum, præsum. 44. li. 5. 17

Ecclesiæ vel capellæ in constructione, præsumi adhibitum Episcopi consensum, si in ea decenaium diuina celebrata fuerint, præs. 132. li. 3. 51

Edens rationes, & instrumenta, præsumitur pro ea vice tantum, non vt iterum edere compellatur, qu. 20. libr. 1. 8

Edictum magistratus, post publicationē, omnibus notum præsumitur, præsum. 3 li. 2. 5

Edictum, lex vel statutum vbi disponit prohibitiue, non prohibitum intelligitur permissum, præsum. 16. lib. 6. 4

Edictum de procuratoribus est certarum personarum prohibitiuum, adeò vt possint omnes procuratores constitui, qui non reperiuntur expressè prohibiti, præsum. 12. li. 7. num. 5. Idem in edicto de testibus & alijs ibid. 6. 7. & seq.

Electio præsumitur facta maiori zelo, quando à maiori elegentium numero est facta, præsum. 71. li. 2. numer. 6. & pr. 85. li. 6. num. 1. facta à maiori parte eligentium non præsumitur facta maiori zelo, quando minor pars habet viros prudentes, & sapientiores, ibid. num. 3. à maiori eligentium numero facta præferturilli, quæ facta est à maiori quando in minori exrat maior ratio & pietas, ibid. num. 5. Et electio facta à minori parte de digno præfertur electioni factæ de indigno a maiori parte, ibid. numer. 6. quæ consilio alterius fieri debet, valet, requisito consilio, etiam si illud non sequantur eligentes, præsum 34. lib. 6. numer. 26. in alternatiuis, vtrum semper sit debitoris, qu. 46. li. 1. num. 13. iuri naturæ consona, tenet etiam sine iuris solemnitatibus, qu. 80. li. 1. 25

Electionem, & postulationem à lege æquiparari, præs. 144. li 3. 14

Eligere modum quo dispositio sua subuertatur nemo præsumitur, præs. 29. li. 3. 61

Electus ad officium, præsumitur aptus, dignus, & idoneus, præsum. 86. li. 2. 1

Eligens electi conditionem præsumitur scire, præs. 88. li. 3. num. 7. ea tamen præsumptio admittit probationem in contrarium, vt repertus minus idoneus possit remoueri, num. 8

Electus præsumitur gratus ipsis eligentibus, pr. 85. li. 6. nu. 7. Et electus absens debet se intra 20. dies presentare Pontifici, alioquin præsumitur negligere, & ius suum perdit, ibid. num. 8. Et præsumitur electum facere posse id quod alij possunt, ibid. 9

Electio syna non est danda, vt is, cui tribuitur, efficiatur dines, præsum. 125. li. 4. num. 26. fieri non potest de ea tenu, pr. 49. li. 4. 8

Electio synam dare magis indigenti cæteris paribus melius est, præs. 125. li. 4. 11

Emancipatio non infert aliquam iniuriam filio, sed potius commodum, ex quo liberatur à nexu patriæ potestatis, præsum. 109. li. 4. num. 19. filiorum non præsumitur eniam si pater diuiserit bona, & singulis suam portionem assignauerit, & etiam si eos separatim à se habitare, & viuere voluerit, pr. 55. libr. 6. num. 9

Emancipationem à patre in extremis laborāte factam, fraude præsumi factam, præsum. 8. li. 6. nu. 6

Emancipatio facta in fraudem filij filiæue non tenet, præsum. 83. li. 4. 81

Emancipatus filius comparatur extraneo, præs. 30. li. 3. num. 30

Emancipatio dissoluit vinculum patriæ potestatis, & iure ciuili inspecto, facit filium esse loco extranei, ibid. 38

Emancipationis, & patriæ potestatis hodie differentia nulla est, quo ad successionem & alimenta, q. 35. lib. 1. 9

Embamma nomine aceti continetur, & quid sit, præs. 132. li. 4. 20

Emens à debitore, qui ad fraudandum creditores vendit, si ipsi denunciatum fuit ne emeret, præsumitur in dolo, pr. 3. li. 5. 81

Emere & vendere, est actus naturalis libertatis, pr. 130. li. 3. 54

Emens à minore, qui communiter approbatur maior, ob ignorantiam excusatur, præs. 88. lib. 3. num. 16. Idem est in contrahente cum filiofā. qui esset in quasi possessione iuris, & pro tali se gereret, nu. 17. nomine filij patet, non præsumitur de pretij restitutione cogitasse, pr. 30. li. 3. num. 10. Quod procedit etiam quando pater filio pecuniam traderet, vt emeret nomine suo, num. 11. pater nomine filij donare non præsumitur, si penes ipsum bona aduentitia, castrensia vel quasi extarent ibi. num. 18. Aut adsint aliquæ coniecturæ, quæ patrem donare noluisse demonstrent, num. 20

Ementes rem cum pacto de reuendendo, cur impensas, & melioramenta in re non faciant, præsum. 122. lib. 3. 75

Emisse is præsumitur per interpositam personam, qui deinde reperitur possidere, & fructus percipere, præs. 35. li. 6. 24

Emptionis contractus præsumitur factus ob contractum mutui statim subsequutum, præsum. 12. libr. 6. num. 23

Emptio & venditio præsumitur, vbi fit mentio de pretio, pr. 129. li. 3. nu. 31. pretio non intercedente, non consistit, præs. 79. li. 3. nu. 2. & pr. 132. li. 3. 18

Emptionis contractus, substantiam recipit à precio, præsum. 79. li. 3. num. 1. contractus mercedis remissionem non admit. pr. 104. li. 3. nu. 17. natura & substantia est, vt dominium transferatur, ibid. num. 18. & 37. & venditionis contractus censetur, in quo quid principaliter dari promittitur, & fieri aliud in consequentiam, num. 38

Emptionem rei suæ non valere, quomodo accipiatur, pr. 117. lib 3. 5

Emptor vnus ex pluribus rem deteriorans, solus tenetur in solidum, q. 46. li. 1. num. 18. cui denunciatum fuit, ne emeret, mala fide emisse, & possedisse præsumitur, pr. 130. li. 3. num. 48. verisimiliter emere non præsumitur, qui similia prædia vendit, pr. 122. li. 3. nu. 87. Ea tamen præsumptio leuis est nisi aliæ concurrant, ibid. 89

Emptore rem emptam videre non curante, sed simpliciter recedente nomine liuelli vel locationis ipsi venditori simulationis est præsumptio, præsum. 122. lib. 3. num. 85. Quæ tamen sola non sufficeret ad detectionem, num. 86

Emptor, qui litem motam non denunciat venditori, præsumitur dolose id fecisse, pr. 73. libr. 5. num. 68. rei furtiuæ, quid facere debeat, an & quando teneatur ad restitutionem sine precio, & quando precium recuperet, pr. 29. li. 5. num. 10. cum multis sequ. vsque num. 30

Emphyteusis si est data nomine dotis, mortua muliere illa non reuertitur ad priorem dominum. sed transit ad hæredes ipsius mulieris, pr. 189. li. 4. num. 195. ecclesiastica concessa pro se & quibus dederit, transit etiam ad hæredes extraneos ab intest. tamen succedentes, pr. 27. li. 4. num. 11. non præsumitur, vbi alio titulo apparet, ab initio concessum, pr. 108. lib. 3. nu. 10 acquisita præsumitur, secundum consuetudinem concedentis, vel in tertiam vsq; generationem, vel in perpetuum, pr. 109. li. 3. 1

Emphyteusis in dubio perpetua præsumitur, vbi de domini aut regionis consuetudine non apparet, ibid. num. 7. Ecclesiastica, vsq; ad tertiam generationem solum, concessa præsumitur, ibid. 15

Emphyteuticus contractus quibus coniecturis & præsumptionibus iudicari possit, pr. 105. li. 3.

Emphyteusis iudicatur, vbi concessio perpetua est, præsum. 305. li. 3. num. 3. dicitur, quando modica soluitur pensio, ibid. num. 6. sit an locatio, effectus magis quàm verba indicant, num. 10. relinqui potest filijs, & descendentibus potentioribus, pr. 129. li. 3. n. tume. 40. probari quidem per scripturam debet, diuturnitate temporis tamen interuenisse, satis probatur, pr. 132. lib. 3. num. 88. concessa ad tempus, de decennio intelligitur, pr. 110. li. 3. num. 1. Et quæ sit ratio, nu. 3. & censualis contractus in quo differant, pr. 106. li. 3. num. 1. feruitutis speciem quandam præ se ferat, ibid. num. 5. Ecclesiastica, non ad omnes, sed quosdam tantùm hæredes transit, pr. 47. li. 3. num. 13. contractum etsi contrahentes appellent, quando tamen censetur venditio, præs. 104. lib. 3. num. 30. titulum alij 10. anno. cursu præsumi volunt, pr. 108. li. 3. num. 3. Alij spacio annorum triginta, num. 4. titulus, concessus vel præscriptus, secundum regionis consuetudinem præsumitur, pr. 109. li. 3. num. 5. natura est, vt perpetua sit, ibid. 12

Emphyteusim concessam alicui cum promissione de non concedendo alteri, dominus pro se retinere potest, pr. 44. li. 3. num. 10. vel infeudationem nouam, concessam à præl.to consanguineis præsumi fraudulentam, pr. 54. li. 3. num. 8. vel locationem contrahentes nominantes, illorum verbis standum est, præs. 105. li. 3. num. 1. concessam in dubio est, reseruatio præstanda laudemij, ibid. num. 7. Ecclesiasticam stipulatus pater filijs, eam vt talibus, non vt hæredibus præsumitur stipulatus, præs. 48. lib. 3. num. 11. Et eam consequi potest filius, etiam patris hæreditate repudiata, num. 12

Emphyteusi in ecclesiastica præsumenda, 40. anno. præscriptio requiritur, pr. 108. li. 3 num. 5. Et in quibus prædijs id sit verum, num. 6. cadere est quid pœnale, pr. 144. li. 3. 6

Emphyteuta moram vtrum purgare possit, pr. 112. li. 3. nu. 11. præsumitur, qui rem emphyteuticam diu possedit, pr. 108. li. 3. nu. 1. per biennium aut triennium à solutione cessans, ab emphyteusi cadit, pr. 106. li. 3. num. 15. domino inconsulto, rem emphyteuticam alienando, cadit ab ea, ibid. 18

Emphyteutam expellens dominus, pensionem præsumitur remisisse, pr. 112. li. 3. num. 12. censuarium conductorem, ad fucuram solutionem volens compellere dominus directus est, vel locator, quid probare debeat, pr. 111. li. 3. 4

Emphyteuticus contractus, pro sui essentia scripturam requirit, præs. 108. li. 3. num. 2. titulus in his quæ data in emphyteusin nequeunt, non præsumitur. ibid. num. 9

Emphyteuticum esse feudum confessus, suo nocet successori etiam singulari, præs. 101. li. 3. 16

Emphyteutico titulo præsumendo, quantum temporis requirat lex Venera, tam rebus pituatis, quam Ecclesiæ, pr. 108. li. 3. 8

Emphyteuticam rem, tanquam emptam consensu domini, decem annorum cursu possidens, contra dominum negantem, solemnitatis, & consensus adhibiti præsumptionem habet, pr. 132 li. 3. 48

Emphyteutica vel feudali re, ad Ecclesiam reuersa, emphyteutæ an remittatur pensio futura, præs. 112. lib. 3. 26

Emphyteuta an possit rem emphyteuticam onere fideicommissi non grauata tam dare in dotem sine consensu domini directi, pr. 189. li. 4. num. 164. Et quid si res emphyteutica subiecta est fideicommisso, ibid, num. 165

Ennio ab Aphricanorum familia quantum largitum fuit, pr. 100. li. 6. num. 9. Non entis nullæ sunt qualitates, pr. 39. li 4. 31

Enfis requisiti repertus sanguine madefactus, indicij totturæ præbet, q. 89. li. 1. num. 135. Et quando indicium hoc diluatur, ibid. num. seq.

Enunciatiua verba à contrahētibus prolata quam vim habeant, & an vera præsumantur, pr. 133. li. 3. nu. 1. & seq. vsque ad fin.

Enunciatio facta à muliere quod sit vidua, non facit præsumptionem, si de morte mariti aliter non constet, ibid. 19

Enunciatiua verba prolata in iudicio, præsumptionem faciunt pro tertio, ibid. num. 7. Ampliatur, ibid. numer. 8. & sequ.

Episcopus conferendo beneficium consanguineo idoneo non dicitur committere symoniam, præs. 35. li. 5. num. 9. si mandet alicui, vt aliquid faciat sub pœna excōmunicationis, intelligitur in dubio de excommunicatione iam lata & non ferenda, pr. 49. li. 5. nu. 12. in eligendo pauperes, quibus legatum est relictū, non libero, sed regulato arbitrio vti debet, pr. 125. li. 4. numet. 4. Idem de testamenti executoribus, ibid. vel alter in sacris constitutus si instituit hæredem scienter hæreticum, suspectus est de hæresi, pr. 6. li. 5. num. 33

Episcopus, qui mutando sedem cupit ad meliorem & opulentiorem ecclesiam transire, præsumitur id ex ambitione & improbitate facere. præs. 35. li. 5. num. 1. & qua pœna afficiendus, ibid. Limitatur ibid. nu. 11. cum clericis ciuitati gabellas imponenti consentiens, contra eiusdem non præsumitur consensisse, præs. 44. li. 3. nu. 18. asserens se habere ius percipiendi decimas in alterius diœcesi, non tutus est ob id, quod diu perceperit, pr. 131. li. 3. num. 78. mandans aliquid fieri secundum formam iuris, intelligitur de iure à se condito, pr. 6. li. 2. 5

Episcopo ordinanti clericos alienæ diœcesis creditus, si de ordinarij licentia id factum asserat, pr. 6. li. 2. num. 11. asserenti, se ob benemerita donare alicui, ob aliquas coniecturas credi, pr. 29. li. 3. 38

Episcopi circa nepotes, & consanguineos cæci dicuntur, præs. 54. li 3. 5

Episcopo sacro confecto ira licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum & ægroto, præsum. 46. lib. 4. num. 3

Equus

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Equus si repetitur in meis pascuis, iustè possum alimenta petere ab ipsius Domino, cum præsumatur in illis depasculasse. præl 72. lib. 6. num. 5
Equum sibi locatū qui assert decessisse in itinere, probare debet equum illum mortuum esse illummet, quem conduxit, præl 35. li. 6. 27
Errans in fide, si admonitus non resipiscit, etiam si per errorem erraſſet, perinde habetur, ac si scienter ab initio peccaſſet, & pertinax dicitur. præſum 7. lib 5. numer. 13. Ampliatur, ibid. numer 14 vsque numero 17
Error quid sit, & quatenus ab ignorantia differat, præſ. 23 li 6. nu 2. 4. 5 & 7. vide Ignotantis, seu ignorantia aliquando versatur circa iuris dispositionem, aliquando circa factum hominis, aliquando circa vtrumque, & sic declaratur ignorantia iuris, facti, & iuris & facti, ibid. num. 9. an & quando præsumatur commissus in actu & dispositione, præsum. 22. lib 6. num 1. & seq. vsque num 10. iuris excusat in illis casibus, in quibus satis est quem dolo carere, præsu 3. lib 5 num 32. Intellige, nisi ius resistat actui, ibidem, nu. 34 in iure potius præsumitur quam dolus, pr. 3. l 5 n 31. & ignorātia iuris & facti, quæ & quādo præsumatur, præſ 23 lib. 6 num 86 in facto potius præsumitur quam dolus, præl 3. lib. 5. nu 35. qui in actu & dispositione apparet, an præsumatur commissus scienter, an per errorem & ignorantiam iuris, pr. 31. lib. 6. nume. 1. vnius, errandi occasionem alteri præstare non debet, quæst. 1. lib. 1. num. 21. & ignorantia etsi multis in casibus præsumantur, attamen ipsa præsumptio alleganda est, q. 48. lib. 1. numer. 3. & 4. manifestus aut vitium vitiabile, præsumptionem facit, solemnitates in decreto requisitas, non fuisse adhibitas. præl. 75. l b 2. 40
Errorem non præsumi, q 61. lib. 1. 13
Errantis nullus est consensus, præl. 19. lib. 1. 9
Et, dictio, sui natura copulat æqualiter, præſ. 15. libr. 3. nu 23. quando sit continuatiuè vel augmentatiuè, præſ 95. lib 2. 5
Et, dictionem, interdum alternatiuæ loco capi, pr 95. lib 3. 9
Eucharistiam sacrosanctam non sumens saltem semel in anno suspectus est de hæresi: verius autem intra annum dicitur excommunicatus, post annum vero dicitur malè sentire de potestate ciuium, præsu. 6. lib. 5 nu. 27. Huiusmodi autem suspicio non est adeo violenta, vt ob eam solam damnari quispiam debeat, nisi in excommunicatione obstinatè persistat, ibid. 28
Euentus tristes non habentur in consideratione, pr. 32. lib. 4. 15
Euidens dicitur, quod constat coniecturis, q. 45. libr. 1. num. 4
Euictio ex facto authoris, vel illius à quo res euincitur contingens, non afficit euictionis promissorē, præſ. 115. lib. 3. nu. 13. in permutatione, quemadmodum in emptione præstatur, præl. 118 lib 3. 18
Euictioni rem suppositam scienter acquirenti, nulla redditur actio, præl. 118 lib 3. 22
Euictionis nomine an hæres coheredi teneatur, si bonorum omnium diuisio à testatore facta sit, vid. Bonorum omnium diuisione,
Euictione secuta facto coheredis, vel auctoris sui, an & quando detur actio, pr 118. li 1 nu 11. 12. 13. & seq. facta ex rei natura, non autē facto coheredis, actio contra hæredem datur, nu 17. quod ampliatur & limitatur, ibid. nu 19. & seq. vsque ad finem.
Euicta re, ex sui natura, non tenetur de euictione promissor. præſ. 15. lib 3. 14
Exceptio declarat & confirmat regulam, pr. 156. lib. 4. n 22. confirmat regulā etiam in non exceptuatis, pr. 83 lib. 4. n 40. concessa marito à lege, ne vltra quam possit, cōueniatur ab vxore, est exceptio dubia, quia dubiū est, an maritus sit perueturus ad pinguiorem fortunam, præſ 23. lib. 6 nu 13. de genere regulæ esse debet, pr. 33. li. 3. n 19. rei conuenti fauorabilior est, quam actoris petitio, quæst. 55. lib 1. num. 3. quæ sit de eo, quod sub dispositione alias non continebatur, ad illud extenditur, ne inutilis reddatur exceptio pr. 113. li. 5 n. 75. qua processus, & acta reddentur nulla, si fuerit opposita, iudex ad vlteriora procedens, non præsumitur eam reiecisse pr. 64. li 2 nu. 9. nullitatis, non potest obiici ad impediendum sententiæ executionem. pr. 47. li 2. nu 3 nullitatis defectio potius quam exceptio dicitur, præsertim si à iudicis incompetentia proueniat, vel notoria sit. pr 48 li 2 n. 25. 26. & 27. de inte tertij, obiici potest, quando intentionis agentis exclusiua est. pr 51 li 3 n. 10. petitio non solum impedit litis ingressum. pr. 48 li 2. nu. 13. obreptionis, & subreptionis contra principis rescriptum opponi potest, etsi statutum omnes exceptiones reijciat. ibi. nu. 16. non numeratæ pecuniæ, etiam post conclusionem in causa potest obiici. qu. 30 li. 1. n. 6. non numeratæ pecuniæ, contra confessionem depositi, nequit opponi. pr. 13. lib. 1. nu. 22 à statuto reiecta non præsumitur, quæ ab eodem capite, vel etiam altero statuto prouenit. pr. 48 li. 2. n. 3
Exceptiones omnes si à statuto reiectæ sint, quædam rectè adhuc obiici possunt, nec præsumuntur reiectæ quæ qualesque sint. Vide lib. 2. pr. 48. num. 6. & multis seq. vsque nu 43 dotis non numeratæ tempore lapso, censetur maritus velle, dotem etiam non numeratam, restituī. pr. 12. lib. 3. nu. 64
Exceptiones non impedit præsumptio. quæst 55. lib. 1. num. 1.
Exceptionem oppositam, an & quando iudex vlterius in causa procedendo præsumatur reiecisse præl. 64. lib. 2. nu. 1. & seq. per tot.
Exceptiones duæ contrariæ opponi nequeunt, cum vna in seipsa est contraria pr. 42 li. 2. num. 5 Ampliatur ibid nu. 6 & sequ. reijciens statutum, non reijcit eam, qua negatur qualitas, quæ est statuti fundamentum. pr. 48 lib 2. nume. 1. omnes statutum reijciens, non præsumitur excludere eam, quam excipiens in continenti se offert probaturum. pr. 47. lib. 2. num. 1
Excipiens etiam, iuris habens pro se præsumptionem eam allegare debet q. 48. li. 1 nu 30. Idque etiam in causis criminalibus procedere nu. 31
Excommunicatio lata ab homine, pro peccato mortali censetur lato, & ideo de maiori est intelligendū, non autem de minori præl. 49. lib 5. nu. 21

Excommunicatus an & quando quis præsumatur, & à quibus prohibeatur.

Excommunicatus quis non præsumitur, quando pro absoluto habetur. pr. 70. li 6 n 6 Ampliatur ibi n 7. & 8. olim an hodie excommunicatus censeatur. pr. 70. li. 6. nu 1 Quod si fuit excommunicatus sub conditione, vt puta nisi decem dederit Sempronio, intra decem dies ex quo potuit illa decem dedisse non præsumitur excommunicatus, quo ad tertium agentem, secus quo ad ipsum Sempronium. ibid. nu. 2. omnino arcetur à sepultura præl 94. li. 6. nume. 6. de iure sepeliri non potest in ecclesia. præl. 83. lib 4. n. 48. perseuerans per annum in excommunicatione, dicitur contemnere impropriè, quia nil agit contra ecclesiam, nisi quod negligens est, vt abeo vinculo dissoluatur. præl 44. lib 5 nu 5 qui seingerit aliis non excommunicatus contra præceptum superioris, per contemptum se immiscuisse censetur. pr. 44. lib 5. nume 14. Idem quando sciēter perseuerat in excommunicatione per annum. ibid num 15. semel, adhuc præsumitur excommunicatus, si magis animæ sit consultum. qu 19 lib 1. nume. 19 censetur repertus apud plebanum in matricula excommunicatorum, non cancellatus aut abrasus. præl 51. li. 2 num 55 quando possit esse in iudicio. præl. 29. lib. 3. num 33
Excusus ab vno capite, non dicitur excusus ab alio. præl 144. lib 3 num 9
Excusans se tanquam pauperem probare debet pauperiem. pr. 25 lib. 6. num. 15
Excusatus semel à munere ob inopiam non potest deinde ab alio munere se excusare ob paupertatem illam, sed cogi debet ad inops vel dives sit. pr. 28. lib 6 num 3 vide in verbo Pauper.
Executores legati ad pias causas si sunt valde pauperes pro seipsis vel eorum filijs retinere possunt partē aliquam bonorum à testatore relictorum pauperibus. præſ 125. li 4. num. 17. Ampliatur & restringitur. ibid. nu. 18 & 19. Et nunquid possint vnum tantum pauperem eligere, cui omnia bona testatoris assignent & tradant. ib. d. nu 20. & seq. testamenti à testatore iussi visitare à se erectum collegium, non possunt per substitutum visitare, ex quo ei est ipsorum persona. præsum 92. lib. 6. nu. 6. Baldus contra. ibid. n. 7
Executor testamenti in electione paupertum, potest eligere sanguinē sibi coniunctos. pr 54. li 3 num 3. testamenti, qui secundum testatoris voluntatem repertus fuerit rectè aliqua erogasse, similiter præsumitur de reliquis. præl 63 li 3 nu. 4
Executores testamenti, qui pro suo arbitrio habent distribuere bona testatoris, non possunt ea distribuere in personam filij spurij testatoris. præsum. 96. lib. 4 num. 12
Exemplum Rhetoribus, lutecosi, est simile q. 6. li. 1. 11.
Exhæredato filio, semper præsumpto est quod immuscite exhæredatus, nisi causa abs hærede probetur. qu 35. lib. 1. nu. 5
Exhæredatio est odiosa. præſ. 10. lib. 4. nu. 28. est odiosa & ideo non præsumitur bona mente facta. præl. 28. li. 4. nu 3. quando bona vel mala mente facta præsumatur pr. 28. li 4. nu 1.
Exhæredatio quando reuocata præsumatur. præſ. 30 lib. 4 nu. 5. ad tempus fieri non potest. præsu 28 li. 4. nu. 6. an & quando coniecturis & præsumptionibus inducta censeatur. pr. 30. lib. 4. nu. 1. & per totum Et an solum coniecturæ, & præsumptiones sufficiant ad inducendum exhæredationem ibid. nu. 2
Exhæredationis causa in testamento à patre expressa an vera vel falsa præsumatur. pr. 29 lib 4 nu. 1
Existens in loco, præsumitur scire, quæ ibi geruntur. q. 14 li 1 num. 54
Exitus bonus non potest expectari eorum, quæ malo principio inchoata q. 19. lib. 1. nu. 4
Expensæ minutæ factæ ab aliquo administratore præsumptionibus declarantur. q. 58. lib. 1. nu. 14
Expeditio causæ vel vnius articuli, mandata vni ex delegatis, priuatiuè intelligitur. præsumpt. 28. libr. 2. num. 33
Experientia quotidiana rerum omnium magistra. pr. 22. li. 3. num. 5
Expressa apud iudices, obtinent vim probationis. præſ. 62. li. 2. num. 2.
Expressio eorum quæ tacitè insunt nil operatur. præſ. 11. li 3. n 22. quando requiritur sufficit præsumptio. præl. 129. li 3. nume. 32. Idque ampliatur & restringitur. ibid. nu 33. & seq. eius, quod tacitè inest, nihil operatur. præsum. 139. libr. 4. numer. 16. & præsu. 194. num. 8.
Expressum id esse dicitur quod pendet ab eo, quòd verè expressum fuit. præl. 110. lib. 4. num. 44. id dicitur, quod in generalitate verborum continetur. præſ 37. lib 4 num 32. Tacitum dicitur quod nec ex mente colligitur, sed tacitè à lege subintelligitur. ibid. facit cessare tacitum. pr. 60. lib. 4. num. 48. 53. & præſ. 109. lib. eod. num. 12 & præl 6 lib 3. n. 41
Expressio vitiato, dicitur & tacitum vitiatum, & quo casu. præl. 43. lib 4. nu. 17. Tacitum non plus operari quam expressum. ibid. tacito fortius est. præl. 127. li. 3. nu. 19. dicitur, quod coniecturis, & signis colligitur. q. 45. lib 1. nume. 8. & 9. Expressum satis dicitur, quod ex præsumptione, & coniectura expressit pr. 42 li. 3. num. 21. satis dicitur, quod ex coniecturis à lege probatis colligitur. præsu. 122. lib 3. nume. 34 & præl. 134. num. 37

Extensio an & quando fieri possit & admittatur.

Extensio quando fit, fieri debet cum omnibus suis qualitatibus. præl. 39 lib 4. num 33 conceditur etiam in exorbitantibus quando eadem viget ratio præſ. 89. lib. 4. num. 16. Regulariter vero non conceditur. ibi. num. 108. de casu ad casum fit etiam in conditionibus voluntarijs ex mente & voluntate testatoris. pr. 65. lib. 4 num 16 ad casum admittitur ratione conseruandæ agnationis, vel familiæ. præsum 81. lib 4. num. 14. ad casum non admittitur, quando in individuo casus est expressus. præl. 65. li. 4. numer. 19. ad casum, quando in vltimis voluntatibus non admittatur. præsum. 144. lib 3. nume. 5. non debet fieri in materia exorbitanti, & contra communes iuris regulas. præl. 1. lib. 3. num. 51. in exorbitantibus non est permissa: secus ex identitate rationis. pr. 89 li 4 nu. 37. quando agitur de publica vtilitate, fit etiam in materia odiosa & penali. præl. 189 lib. 4 nume. 158. in substitutionibus admittitur, & non admittitur de causa ad causam in substitutionibus. præl 63 libr. 4. num. 2. non est permissa in tacitis. præsum. 99. lib. 6. num. 63
Exterus præsumitur ignorare leges illius loci vbi reperitur. præl. 3. lib 2. n. 8. m. 6. quando excusetur à delicto, contra leges ciuitatis commisso. ibid. numer 7. bannitum receptans, quomodo excusetur. nu. 8
Exteri quandoque dicuntur, qui patriæ potestatis vinculo minimè detincti non sunt. præsu. 50. lib. 6. num. 2
Extraneus si fuit institutus sub conditione, si ei illius filium probauerit, intelligi debet de probatione præsumptiua, non autem de vera probatione. præl 4 li. 6 nume. 20. hæres instituta post mortem vxoris legatariæ vius fructus, an possit detrahere vsumfructū falcidiæ. præl 141 li. 4. nume. 45 hæres institutus tenetur dotare filiam testatoris, & si quid illi legat, præsumitur animo compensandi illud legasse. præl 109 li. 4 nu. 26. substitutus præsumitur semper excusus à filijs & deiendentibus grauatis in conditione tacita positis, si fine filijs, &c. præsu. 89 li 4 nu. 116
Extraordinaria non iunt in considerationē. præl. 16 li. 6. num. 10
Extrema duo considerantur in relatione, vnumquē dicitur fundamentum, aliud terminus. quæst. 14 li. 4. num. 42
Extremis nempè principio & fine, probatis; media quoque cementur probata. præl. 36. lib. 6 numer 1.

Idem

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Idem quando medium habet coniunctionem cum extremis.ibid.nu.13. Secus quando extrema sunt omninò separata, & nil inferunt saltem verisimiliter. ibidem. Et secus quando medium est de solemnitate.ibid.num. 14

Extrinseca declarant quæ intrinsecus extant.præsum. 35.lib.6.num. 22

F.

FAbij Rutiliani amor incredibilis erga filium.præs. 56.lib 6.num. 14

Facere aliquid iusta causa quis non dicitur motus quando agitur de præiudicio tertij, præsum. 2.lib.5. num.52.aliquid obligatus, si iure impediatur facere,sufficit si de facto faciat.præsum.141.lib.4.nu.41. qui non potest per se,nec etiam potest per aliũ. præsump.38.lib 4.nu.8. contra legem,& fidem promissam,graue est delictum.præs.86.li 3.nu.4. nemo debet,quod alteri peccati causa fit.qu.80.libr.1.nu 2. qui quod vult de re,potest ei vendere,donare,legare,& hæredem in ea facere permittitur.præs. 15.lib. 3.nume. 64

Faciens actum contrarium primo ab illo recedere præsumitur præs.38.li.7.num.10. actum à lege positiua prohibitum,sed non semper,& quouis in loco, sed certo tempore & loco, quando præsumatur in dolo.præsu.3.li 5.nu.121 aliquid clam & occultè,quod palam fieri solet,malæ fidei censetur.præs 3.li.5.nu. 107.aliquid clam,vt fraudem excludat,præsumitur immunis à dolo præsum.3.l.5.nu 37.Idem in eo,qui fraude vtitur ad excludendũ aduersarij sui fraudes. ibid.aliquid palam,quod facere non debeat,per errorem fecisse censetur,præs.19 lib 5.num. 8

Faciens in iudicio quod fieri nec debet,nec solet calũniator præsumitur.præsum.25.lib 5.num.8.quod sibi non prodest & alteri nocet, fraudis & doli particeps videtur.præsum 3.lib.5.num.97.aliquid in proprio fundo,an & quando præsumatur fecisse ad vicini damnum.præsu.29 per tot.id,ad quod poterat necessario compelli, dicitur necessitate coactus facere,licet id sponte faciat. præsum.109.lib.4 nu 43.

Facinus nocentis impunitum relinqui,satius est,quã innocentem damnari.qu.97.lib.1.nu. 30

Facinori cõsentire præsumitur,qui ei cum posset,non iuit obuiam.qu.15.lib.1.nu. 21

Facta præsumuntur à communiter accidentibus,cum solita sunt fieri & quomodo.præsu.18.lib 2. num 4. & 6.& præsum.14.lib.6.numer 16.sunt diuidua, qu. 97.lib 1 nu.28.&ad declarandam hominis voluntatem efficacia sunt præsum.1 lib 3. nu 40. in iudicio maiorem vim habent,quàm ea quæ extra illud.præsum.62.li 2.nu 3.verbis anteponi. præsu.1.li 3.n.83. incontinenti censentur inesse per modum fictionis non autem præsumptionis. præsum.12.lib 6 nu.25. illa præsumi debent, quibus causa probabilis accedit.præs 54.li.6 nu. 18

Factum aliquid præsumitur in dubio tempore licito,vt euitetur delictum præs 3.lib 5.num. 120

Facta non præsumuntur nisi probentur. præsu. 15.li.6. nume.7.

Facti quæ sunt,non præsumuntur.præsum.1.lib.4.nu. 2.& præs.31.eod.lib.nu.3.& præsu 155.eod.lib.num. 3.& præsump 33. lib 6.num 8.& præsum. 14. lib.6. num.1.& præs.10.lib.3.num.10.& lib.2.præsump 2. num 3

Facti quæ sunt præsumuntur,quando alioqui inducere tur delictum,nisi præsumerentur. ibid.num.23.& seq.esse dicimus ea, quæ vel oculis ipsis cerni, vel manu tangi,vt quid corporeum, possunt.qu.11.li.1. nu.15.qualitas,minuere debet delicti pœnam.q 97. li.1.nu.34 qualitas, secundum qualitatem personæ facientis interpretatur & præsumitur. præs 122.li.3. num.107.

Facto proprio difficilius contrauenire quis potest,quã alieno.præs 132 lib.3.nu. 68

In facto præsumitur potius error quam dolus. præs. 3. lib.5.num.vide Error.

In facto notorio præsumitur scientia,& non excusat ignorantiam allegare.præsum.13.lib.6.nu. 69

Factum prudentis præsumitur quod à pluribus factum est.præs 85.lib.6.nu 2 subsecutum & euentus declarant,de qua re intellexerint contrahentes. præsum. 31.lib.6.nume.31.alienum præsumitur in cognitum præsum.45 lib 2.num.14.præsumitur ab eo,cuiusque nomine,qui facere tenebatur.præsum.15.libr.3.nu. 15.potiorum,consensum arguit,præsump.52. lib 3. num.12.subsecutum, declarat voluntatem dubiam præcedentem.præsum.1.lib 3.nume.32. tribus temporibus consideratur.quæst.19 lib.1.numer.2. præsentis temporis,coniecturam facit ad præterita, & futura.ibid.nu,6. &7. futuri temporis coniecturam facit ad ea,quæ iam sunt præterita,vel ad præsentia. ibi.nu.9.sequens declarat voluntatem præcedẽtem. ibid.nu. 10

Falcida contra testatoris voluntatem detrahitur.qu. 46.lib.1.numer.8. cum potest vti hæres, legatum vnum integrum præstando, sibi præiudicat etiam quoad alios legatarios.præsumpt.131.libr.3.numer. 27.

Falcidiæ detractio potest hodie prohiberi à testatore, olim secus erat.præsum.178.lib 4.nu 2.detractionis commodum est à iure concessum hæredi, vt adire possit hæreditatem vt præstentur legata legatarijs. præsum.14.libr.4 nu. 46. & trebellianicæ detractatio.vide in littera, T. Trebellianicæ & falcidiæ detractio.

Falsarius semel, semper in futurum præsumitur talis. præs 32.lib.5.nu. 3

Falsitas quomodo committi soleat,& an & quando præsumatur, & ex quibus insurgat,& quomodo euitetur.

Falsitas siue falsum sine dolo committi nõ potest.præsum.20.lib.5.num.51. & præsum.22.lib 5.num 18.& quæst.49.lib.1.nume.5. non potest dici interuenire, quando caret dolo præsum.21.lib.5.numer.29.si est commissa in accessorio,non ex hoc præsumitur cõmissa in ptincipali.præsum 21 lib,5.numer.14 in instrumento alicubi commissa quando totum instrumentum vitiet,quando non. præsump.21.lib 5.per tot.Plura vide in verbo Instrumentum. præsumitur ex persona notarij , qui alias falsitates commisit. præsum.20.lib 5.numer.27.Et oritur falsitatis commissæ suspicio , ex immodica diligentia & solicita cura, vt scriptura admittatur & recipiatur. ibidem num.27.

Falsitatis præsumptio insurgit,quãdo originale instrumenti authentici non reperitur in prothocollo ibid. num.32.præsumptio insurgit ex qualitate personæ contrahentis,quę cognosci non potuit tempore celebrati contractus, cuius esset ætatis & qualitatis præsum.20.li.4.num.35. item ex alijs coniecturis & indicijs,quæ recensentur.ibid.num.35.36.& multis seq.vsque nu. 40

Falsi crimen est grauissimum,& ideo non præsumitur nisi vrgentes sint coniecturæ: & præsumitur potius error quam falsitas.præs.20.lib.5.num.1. quod ampliatur ibid.num.2.3.& 4

Falsum in re leui & modica non est considerabile.præsum.21.li 5.nu. 19

Falsi crimen nunquam præsumitur.præsumpt.2.lib.5. num.14

Falsum non præsumitur ob qualitatem personarum. quæ de falso arguuntur. præsum. 24 lib.5 nu 2.sine causa non præsumitur commissum. quæst. 89.lib.1. num.18

Falsi crimen præsumptionibus, & coniecturas apparet.qu.58 libr.1.nu.8. ex pluribus præsumptionibus probari.qu.40.lib.1.nu. 13

Falsum non præsumitur commissum,quando vel personæ vel loci qualitas suadet non esse commissum falsum præ.20.li 5 num 3.Et id præsertim,si is,qui prętendit fuisse commissum falsum,diu distulit proponere querelam & accusationem ibi.nu 6.quibus, ex coniecturis arguatur,& præsumatur cõmissum: vide latè præsum.20.lib 5.nu.7.cum multis seq. vsque nu.43.asserere & verum tacere,paria sunt præs. 3.lib.5.nu.59.vt euitetur,possunt verba impropriari. præsum 23.lib.5.num. 11

Falsi suspicio siue coniectura quibus ex causis euitari vel saltem minui possit.præs.20.lib.5.numer.44 vsque ad fin. querelam qui proposuit, si dolum non probauit, de non dolo satis constare dicitur præsu. 80.lib.5.num.32. speciem & imaginem habent quæ non sunt verisimilia.præsum.20 lib.5.num.14. præsumptio,in ipso crimine falsi quid operetur, variæ referuntur opiniones,qu.99.lib.1.numer.1.prę sumptio an versetur circa scripturam publicam , priuatam.aut testes,distinguendum ibi.num 2.suspicionem quæ indicant,in scriptura publica.nume 3. suspicio,sumpta ex vitio apparenti in scriptura publica quos effectus habeat,nume.47.8.10. & 11.suspicionem haberi pro falsitate ipsa,quando causa euiliè est.num.5.suspicio sumpta ex vitio latenti scripturæ publicæ,nulla est.nu 12.suspicio circa scripturam priuatam,quomodo arguatur.numer 20.circa testes, quomodo arguenda. numer. 22.de crimine suspectos detineri, & carcere manicipari posse,quando verum sit.quæst.99.lib.1.nu.9

Falsitas commissa à notario in vna parte instrumenti quomodo reddat suspectum in alijs, præsum. 63. lib.3.nu. 8.Quid autem sit in instrumentis diuersis, num. 9

Fama qui busdam olijs adminiculis concurrentibus, est ad torturam indicium sufficiens qu.89.lib.1.nu. 28.vel rumor quid sit,qu.1.lib.1.num.39 secundum Bart.quid sit,ibid.num.40 non habet vim testimonij,sed vices accusatoris vel iudicis obtinet, nu.29. plus mali quam boni nunciat, num.30. vt torturæ indicium faciat,quæ requirantur,nu 31. vehemens absque alijs adminiculis indicium torturæ præbet, num.32.vehemens quæ sit iudex arbitrabitur,num. 33.soli indicium ad torturam facit in his, quæ sunt difficilis probationis,num.34. cum denunciatione syndici concurrens,indicium præbet quęstionibus, numer.35.a fide dignis certisque personis originem habet,quæst.1.lib 1 num.44.fidem in antiquis , vel saltem efficacem præsumptionem facit, præsum.li. 3 numer.15. in antiquissimis,in quibus difficilis est probatio,obtinet locum authenticorum documentorum,præsumpt.90 libr.3.numer.12. mala delinquentis,indicium est ad torturam,quæst.89. libr.1. num. 133

Famam à rumore differre sunt, qui existiment, qu.1. lib 1.nume.41. Quod tamen negat Fab.Quinti. & Valla ibid.num.42.antequam veram esse præsumitur,q 18.lib 1.num.15.malam triennio purgari, qu. 89.lib.1.num.105.existente rem esse alterius,possessor illius in mala fide præsumitur,præsum. 10.lib.3. num.51. Nisi tamen possessor emerit ab habente titulum,& lõgissimo tempore possedisset.52. plenam probationem faciente ex forma statuti,quando nihilominus sententia lata,nõ transeat in iudicatum, & retractetur,q.95 .lib.1.num.8.causa æquiparatur causæ vitæ,præsum.49.lib.5 num.6.excusat à dolo, præs.3.lib 5. 27

Familiæ nomine veniunt etiam fœminæ? secus stante statuto , quod stantibus masculis fœminæ excludantur,præs.88 lib.4.num.3.& 4.herciscundæ iudicio,ea tantùm veniũt,quæ quis facit vt hæres, præsum.56.lib.3. 26

Familias conseruari publicè interest, præsum. 67.lib. 4 num. 23

Familiam Prætoris incedentem sine insignijs si quis verberauit,excusatur,præsum.76.lib 6.num. 15

Farina an veniat appellatione frumenti,præsump.151. lib.4.nume.5. Quod non continetur in legato frumenti , quando repugnat communis vsus loquendi.ibid.num. 8

Fatuus dicitur,qui omninò desipit, stultus vero qui aliquid sapit,præs.45.lib 6.num. 9

Fauor non debet in odium retorqueri , præsum.101.li. 4 num. 44

Fauores ampliari & odia restringi oportet,præsum 33. lib 5.num. 37

Fauor publicus in omnibus casibus præfertur priuato, præsum.190.li.4.num. 9

Fauorabilius quod est,præsumi. præsumpt. 34 libr.3. num. 14

Fredericus Imper. fuit conceptus à matre qninquagenaria,cuius patet Henricus, vt omnem tolleret suspicionem,voluit eam publicè omnibus videntibus parere,præsump.24 libr.5.numer.7. Sed non defuerunt, qui hunc partum suppositium iudicarent. ibid.num. 8

Fœminæ an & quando masculorum nomine comprehendantur,& cum eis concurrant: An possint in feudo succedere,& quando censeantur in conditione posita.

Vide infr.in verſ.filiæ fœminæ.

Fœminæ an filiorum nomine comprehendantur, si pater filio decedenti sine filijs substituit aliquem, sub illis verbis:sine filijs,præsum. 85.lib.4.nume.1.2. & seq. Et quid si pater substitit piam causam,filiam vel superstitem,ibid.num.15 16.& seq filiorum masculorum appellatione nõ comprehenduntur, statuto stante, quod stantibus masculis fœminæ non succedant,præsum 84.lib.4.num.10. Idem si masculinum fuit qualificatè à testatore expressum,ibi. numer.11.simul cum masculis succedere solent ab intestato.præ 76.lib.4.num 29.masculis repudiantibus succedunt per ius accrescendi.præ.60.li.4.nu. 16.& 20.

Fœmina si concedit feudum alicui pro se & filijs suis, intelligitur pro filiabus etiam fœminis,ex quo ipsa concedens est fœmina.præsumpt.78.lib.4.num. 35.

Fœminæ repelluntur à feudo ob earum inconstantiã.

præsu.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

præsum.37.li.6.num.43. Et non possunt ob eandem causam in causis criminalibus testificari,ibid. num. 46. Secus si aliter veritas haberi non potest,ibidem num.47 ita censentur in conditione posita a testatore,sicut masculi,præs.89.li.4.num.95. Intellige, vt ibidem,num.97. & seq.

Fœminarum exclusio si est facta à testatore, & statim in eodem testamento adiecit testator fideicommissum,præsumitur d.fidicommissum factum respectu d.exclusionis,pr.12.li.6. 14

Fœmina non præsumitur odio habere sexum suum, præsum.35.li.4.num.6. casta est masculo laudabilior,cum in ea vitium carnis sit detestabilius, præs. 78.li.4. 5

Fœneratitius contractus præsumitur fraude, dolo, simulatione,verè vel fictè, vna cum læsione interueniente,præsum.122.li.3. numero 18.dicitur contractus,fraude, dolo, simulationeque ex parte vtriusque interueniente, etsi in pretio nulla commissa sit deceptio,numero 23. Et quid de dolo,fraude aut simulatione dubitetur, appareat tamen venditorem læsum esse,ibidem nume.24. & multis sequen. præsumitur contractus, læsione vltra dimidiam interueniente cum pacto reuendendo facto ab eo,qui solitus sit fœnerari,præsum.122.li.3.num.29. Et quid si sola læsio vltra dimidiam,cum pacto de reuendendo interuenerit,vbi recensentur opiniones,num.30. 31.& 40.contractus præsumitur,cum pacto de reuendendo factus, ab eo qui consueuit contractus similes facere,præsum.122.li.3.numer.100. Debere tamen concurrere alias coniecturas,ibid.nu.104.non præsumitur contractus,quando aliis coniecturis apparet,animum contrahentium non fuisse fœnerandi,pr.123.li.7. 7

Fœneraticij cõtractus præsumptiones, quomodo purgentur,pr.122.li.3. 117

Fœneraticium contractum esse, & contrahentes ita fœnus exercuisse, vt possint puniri,diuersa sunt,pr. 123.li.3.numer.8. Plura vide supra in verbo Contractus.

Fœnerator si dicit se perdidisse librum rationum in mari, & probat quod varijs naufragijs perijt, licèt non probet quod liber ibi fuerit,ei creditur, pr. 61. li.6. 25

Fœneratores multi in suis testamentis solent relinquere pijs locis, vt significent,se malos non fuisse,pr. 183.li.4. 56

Fœnus exercuisse nemo præsumitur,præs.2.li.5.num. 4.vt præsumatur, sufficit plus acceptum quam datum esse,pr.122.li.3.num.4. Nec personam mutantis considerari,an fœnerari consueuerit,num.5. exercere qui nõ erubescit, nec etiã peierare erubescet, pr.122.li.3.nume.63.vt liceat exercere,an dispensatio concedatur,pr.10.li.2. 46

Ferrariæ Dux qui sedem Apostolicam defendere promisit, contra eipsum non intelligitur, præsum. 44.li.3.nu. 20

Feudum quotuplex sit,an & quando & quale in dubio præsumatur feudum.

Feuda aliqua dicuntur hæreditaria, aliqua ex pacto & prouidentia,pr.119.li.4.nu.7. Vtriusque generis definitiones vide ibidem num.8.& seq.

Feudum nunquid inconsulto domino directo possit alienari pro dotis constitutione, vel in dotem dari, præsum.189.li.4.numero 166.& sequen. & numero 172.173.& 174.

Feudum non potest alienari in cõsulto domino etiam causa necessitatis,ibid. 171

Feudi dominus si promittit expressè feudatario non alienare proprietatem feudi, alienatio fieri nõ potest etiam in casu permisso,pr.189.li.4. 113

Feudum concessum a fœmina in dubio intelligitur cõcessum etiam pro fœminis,præsum.35.li.4.nume. 6. pro se & filijs, non censetur concessum pro adoptiuis,pr.82.li.4.num.12.si est concessum pro se & eius filijs, ex vel de legitimo matrimonio natis, legitimatus per subsequens matrimonium succedit,pr.81. li.4.nu.9.ad Ecclesiam reuersum efficitur de mensa ipsius Ecclesiæ,eiusque incorporatur voluntate expressa vel tacita,præs.87.li.6.num.1. Et quando expressa voluntate incorporatum dicatur, ibidem nu. 2.Et quando tacite,ibid.num.3. hæreditarium continetur in fideicommisso, & debet eum alijs bonis hæreditarijs restitui fideicommissario, pr.197.li.4. num.6.Non enim differt ab alijs bonis liberis & allodialibus,ibid. 7

De Feudo hæreditario idem iudicatur quod de alijs bonis hæreditarijs, idem de emphyteusi hæreditaria, pr.95.li.4. 41

Feudum ex pacto & prouidentia non continetur sub fideicommisso,nec debet restitui fideicommissario, præsum.197.li.4.num.8.Fallit,ibid.nume.10.& 11. dicitur ex pacto & prouidentia acquisitum, quando pater sua pecunia acquisiuit illud pro se, & filijs, & descendentibus quod non transit ad extraneos hæredes,pr.150.li.4.nume.12. ex pacto & prouidentia, est omnino inalienabile,pr.142.lib.4.nume.9.nunquam præsumitur antiquum,sed nouum,qu.24.li.1. num.54.antiquum, & autem expresse constitutum dicitur, si coniecturis id colligi potest ex inuestituris,q.45.li.1.num.10.dicitur quædam seruitus.præs. 91.li.3.num.2. concessum esse, demonstrant verba principis in feudum concedentis,ibid.num.30.concessum, figura seu actus facti, feudo conuenientes demonstrant,num.41. Idque si ex certa conscientia non errore probabili,num.24.possidere de quo constat in genere,si requisitus a domino vt bona ostendat,id negligat, præsumptionem contra se habet, num.57.an præsumatur, principe vile dominium concedente, directo sibi reseruato,num.67. esse,ex testibus rationem scientiæ reddentibus præsumitur, num.68.in dubio antiquum an nouum potius præsumatur,præsum.93.li.3.num.1.& sequ.quale sit,vbi præsumptiones extant, illis standum est,donec probetur contrarium,num.9.vel antiquum,vel nouum ex obtinentis possessione præsumitur, numer. 10.antiquum præsumi,temporis antiquitas facit,n. 13.Idem & vox & fama antiqua,num. 14. hæreditarium in dubio, an potius ex pacto & prouidentia præsumatur,pr.94.li.3.num.1.& seq.hæreditarium dici,nomine hæredis in inuestitura expresso, ibid. num.3.venire in petitione hæreditatis, quando verum sit,num.5.& 6.rectum & proprium præsumi in dubio,pr.95.li.3.num.1.Ampliatur,ibid. nu.2. pro quo annuus census præstatur, feudum non esse proprie,num.3.emptitium,feudum impropriè dici,numero 4.concessum pro masculis & fœminis,impropriùm dicitur in eo quod ad fœminas transit, numero 6.impropriùm censetur, si ex inuestituræ verbis id appareat,num.10.quod de sui natura non est trãsmissibile, pro hæredibus non præsumitur acquisitum,præs.47.li.3.num.14.vel emphyteusim concedens, præsumitur in perpetuum concedere, pr.38. li.3.num.6. primi vasalli, originem & fundamentum habere à domino directo,quomodo intelligendum,pr.102.li.3. 13

Feudi natura est,vt ad suos tantum, non autem extraneos transeat,præsum.94.li.3.num.4. vel emphyteusis concessio,cum scripturam requirat renouata non præsumitur,præs.35.li.3.num.29. Vide tamen ibidem num.36.loco rem propriam cognoscens,illam feudalem facit,si certa id scientia facit, præs.91. li.3.num.44 .pars vna vel noua vel antiqua, calem arguit & reliquam,pr.93.li.3.num.12. natura,ex inuestituræ verbis cognoscitur,pr.92.li.3. num.1. natura , secundum regionis morem attendi, potius, quàm quæ secundum ius scriptum est.pr.95.li.3.nu. 8.proprij naturæ repugnat alienandi facultas, ibid. num.11.concessionem, non potest princeps nisi iusta cum causa reuocare, & maximè si sit antiquum, pr.10.li.2. 50 & 51

Feudo concesso,adiecto pacto, vt nullum præstetur seruitium,ab eius natura recessum dicitur, præs.95. li.3. 5

Feuda & iurisdictiones liberè donari possunt, præsum. 91.li.3. 12

Feuda propria in foro Iulij & ea dici , pro quibus annuus census soluitur,pr.95.li.3. 9

Feudorum natura considerari potest dupliciter,pr.95. lib.3. 7

Feudalis res esse cur non præsumatur,pr.89.li.3.nu.4. & pr.91.li.3.nu.2.& sequ.

Feudalem rem in dubio non præsumi, sed liberam & allodialem,præsum.91.li.3.quod ampliatur multis modis à num.11.vsq; num.29.

Feudalem rem esse præsumptionibus & coniecturis demonstrari posse,pr.91.li.3.num.29. & quæ sint illæ præsumptiones & coniecturæ,vide ibid.a nu.30.vsq; ad num.63.& sequ.

Feudali existente bonorũ parte maiori, de alijs eadem est præsumptio,pr.91.li.3.num.62. In Feudo ex pacto & prouidentia filius non repræsentat patrem,pr. 195.li.4. 42

Fictio quid propriè dicatur,præsum.35.li.4. nume.11. illa dicitur, quæ contra veritatem inducitur,præsu. 89.li.4.num.5. nec probationem admittit in contrarium,ibidem num.7.& an sit super re incerta, ibidem num.8.illa dicitur, quæ præsupponit veritatem in contrarium,pr.27.li.4.num.8. Fictio semper sundata in aliqua æquitate,pr.89.li.4.num.9. nihil operatur,quando æquitas deficit,pr.39.li.4.num.16. non admittit probationem in contrarium , cum veritati aduersetur,pr.35.li.4.num.5. qualiter definiatur secundum Bart. Ang. & Alciat. quæst. 8. lib.1. numero 4.& sequ. qualiter à præsumptione differat,ibidem numero 9. & sequ. & præsumptio circa idem subiectum omnimodo,etiam respectu temporis concurrere non possunt, quo casu fictione reiecta ampleciendia est veritas,qu.9.li.1.num.9.& præsumptio concurrere non possunt, circa idem respectu eiusdem temporis, tameti quo ad contrarios effectus,& eo casu fictio prævaler,ibid.num.6.& 7.& præsumptio concurrere & admitti possunt circa idem subiectum , respectu diuersorum temporum, ibid. 11

Fictionem cum præsumptione concurrere non posse absolute secundum Rypam,q.9.li.1. 8

Fictiones duæ,quia sunt tanquam duo specialia, simul esse non possunt , at præsumptio simul esse potest, cum vna specialitate,qu.18.li.1.num.24.duę quando concurrere possint,qu.47.li.1. 10

Fideicommissarius nũquam sua auctoritate capere potest,præsum.56.li.4.num.8.ex sua persona non detrahit aliquam portionem trebellianicæ vel falcidiæ,pr.198.li.4.num.29.quando agit contra grauatum restituere bona testatoris non potest grauatus illi obijcere contra ipsum fideicommissarium quod testator non erat Dominus illarum rerum, quarum restitutio petitur,pr.63.li.6.num.8. detrahit trebellianicam ex fideicommisso quod restituit,quod hæres qui primus restituit fuit prohibitus detrahere,pr. 198.li.4.num.43.Idem quando hæres fuit coactus à fideicommissario adire hæreditatem vt restituat, ibid.num. 44

Fideicommissum quid sit, ad quæ extendatur, ex quibus constitui possit, & inter quos: quando præsumatur inuictum, quando eius alienatio valeat, & quare fideicommissa euerti non debeant.

Fideicommissum non comprehenditur, sub nomine hæreditatis,præsum.193.li.4.num.10.an sit quid fauorabile vel odiosum,pr.67.li.4.nume.19.20.& sequen.est onus , & ideo non debet præsumi,nisi expresse sit inuinctum, & nisi vrgeat necessitas,p.62. lib.4.num. 48

Fideicommissi onus quando præsumatur repetitum a substitutis,seu continuatum in alios,præsum.69.li. 4.num.1.per tot.onus non censetur inuinctum mariti,quæ succedit filio ab intestato , & quare,pr.72. li.4.num.29.Non extenditur vltra ætatem pupillarem,ibid.num.20. onus quando est impersonaliter inuinctum, præsumitur grauata ipsa hæreditas,pr. 131.li.4.num.13.Et præsumitur inuinctum omnibus gradibus,ibid. 14

onus an,& quando censeatur impositum ipsimet filio impuberi instituto & hæredibus eius, pr.72.li.4. num.6.cum seq. In fideicommissis non sit extensio de casu ad casum,& minus de persona ad personam, pr.67.li.4. 7

Fideicommissum fauore dotis censetur non scriptum, pr.83.li.4.num.34. quando iniungitur perpetuum, extenditur etiam ad vltimum gradum agnationis, pr.69.li.4. 17

Fideicommissa an possint constitui inter Iudæos,præs. 89.li.4.nu.34.& seq.

Fideicommissum non potest constitui in legitima filij,cum ab ea omne onus derrahi debeat , præsum. 67.li.4. 28

Fideicommisso id non dicitur subiectum , quod debitum est pro dotis constitutione,præsum.187. lib.4. num. 45

Fideicommissum si sit relictum familiæ pro eius conseruatione,fœminæ excluduntur,quæ familiam cõseruare non possunt, nec continentur monachi & alij religiosi,nec illegitimè nati,pr.83.li.4.nume.5. relictum familiæ censetur potius relictum contemplatione familiæ , quam singularium personarum, pr.71.li.4. 32

Fideicõmisso relicto filijs & descendentibus in infinitum,adiecta prohibitione alienationis, cum facultate quod non alienantes possint reuocare alienata, si facta alienatione ab aliquibus alij eam reuocatũt, an ij teneantur post mortem suam testituere alijs futuris descendentibus etiam conceptis post dictam reuocationem,pr.95.li.4.num.8. Et quid si facta est alienatio ab illis agnatis , qui tempore mortis suæ reliquerunt solum agnatos,qui alienationi tempore nondum concepti erant, an ij recuperare poterunt,ibid. 9

Fideicommissum nõ inducitur ex sola præsumptione hominis à lege non approbata: secus si coniectura est à lege recepta,præs.67.li.4.num.10. in dubio quibus coniecturis præsumi possit inuinctum hæredi: nunquid leues coniecturæ sufficiant: an requirantur graues & vrgentes:præs.67.li.4.num.8.quando præsumatur relictum ab vltimo ex substitutis morientibus,pr.131.li.4.nu.2.3.& 4. Et si grauauit personam repræsentantem hæredem, procul dubio dicitur legatum inuinctum hæredi,ibid.num.6.Et si dixit,lego fundum Mæuio , & post eius mortem lego d. fundum Sempronio,quis censeatur grauatus, ibid. num. 9

Fideicommissum in dubio inuinctum præsumitur. quando nihil fuit expressum in testamento , sed tamen aliunde probari potest testatoris voluntas, pr. 67.li.4.num.17. an & quando in dubio ex præsumpta testatoris voluntate inuinctum censeatur,pr.62. li.4.per tot. in dubio non censetur inuinctum , nisi expresse de voluntate testatoris appareat,præsu.67. li.4.num.26.non præsumi à testatore relictum: & quales debeant esse coniecturæ, & præsumatur relictum,præsum.67.li.4.per tot. non censetur inuinctum quando testator ita dixit , & ei substituto fra-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

trem meum, & eius liberos, & si frater meus decesserit, vel eius liberi, sine liberis substituo Mœuium, interfratris filios talicei, præsum. 71. li. 4. num. 34. Secus si in substitutione facta de ipsis liberis vel desendentibus adesset aliqua verba denotantia tractum successiuum, ibid. num. 35. Idem quando testator vocasset descendentes masculos, exclusis fœminis, ibi. num. 36 vbi reprehenditur Rumus. Et idem quando coniecturis apparet testatorem voluisse inducere fideicommissum, ibid.
Fideicommisso familiæ relicto, liberti gener, & nurus ordine successiuo in eo admittuntur, præs. 202. li. 4. nume. 5. In hoc tamen filius fratris cum fratre non succedit, ibid. 6
Fideicommissum non censetur inductum, quando testator ita substituit, substituo fratrem meum, & quidocunque is decesserit, substituo eius familiam, vel agnationem, inter illos de familia, vel agnatione solitee, pr. 71. li. 4. 29. & sequ.
Fideicommissi præsumptio temerè capienda non est, pr. 67. li. 4. 9
Fideicommissum quando coniecturis præsumitur iniunctum, vnde sumi debeant hæ coniecturæ, an ex dispositione testatoris scripta, vel sufficiat alio desumere, & ab his quæ non scripta fuerunt, pr. 67. lib. 4. num. 12. & seqq. conferatur per claususam codicillarem quando est conceptà verbis futuri temporis, pr. 32. li. 4. num. 4
Fideicommissi alienatio licet regulariter valeat, si est facta ab ignorante ignoranti, non tamen valet, quando adest duplex prohibitio, pr. 189. li. 4. 112
Fideicommissa facile euerti non debent, pr. 190. lib. 4. num. 20
Fideicommissum per indirectum euerti non debet, pr. 189. li. 4. num. 21. In fideicommissis mens ipsa, & animus spectatur, pr. 76. li. 4. 24

Fideicommissi bona an & quando possint alienari pro alimentis pro constituenda, augenda, vel restituenda dote, causa donationis, vel pro redemptione captiuorum.

Fideicommissi bona alienari possunt ex præsumpta testatoris voluntate pro alimentis, præsum. 192. lib. 4. numero 1. non solum pro alimentis filiorum, sed nurus, & aliorum ex familia, ibid. nume. 7. Fallit ibid. num. 8
Fideicommissi bona nunquid possint alienari ob impensam studij, ibid. num 12. & seq. Et nunquid possint alienari ob causam militiæ, ieu vt filio graduato ematur dignitas aliqua, ibid. num. 22. an & quando possint alienari pro dote constituenda ex præsumpta mente testatoris, præs. 189. li. 4. num. 11. Et nunquid possint à parte alienari, vt dotem filiæ constituat, ibid. num. 23. Et si fideicommissum iniunctum est à matre, an possint alienari pro dotanda eius filia, ibidem num. 26. possunt inter vnos alienari pro dotis constitutione, ibid. num. 50. & quæ sit ratio, nume. 141. Non possunt autem alienari pro dotis augmento, ibid. num. 71. & num. 155. & 156. Et nunquid possint alienari pro constituenda dote filiæ vel nepti, quæ vult ingredi religionem, & monialis effici, ibidem num. 39. Et sicut alienari possunt pro constituenda dotem casibus concessis, nunquid etiam alienari valeant, quando ipsi fideicommisso adiecta fuit à testatore expressa prohibitio generalis, ne alienari possint ibidem num. 96. & seq. u. nunquid alienari possunt pro constitutione dotis, quando testator specificè prohibuit alienari bona fideicommissi eriam ex causa dotis, ibid. nu. 116. & sequ. non possunt alienari pro impensis nuptialibus, quæ vltra dotem fiunt, ibidem num. 140. nunquid possint alienari, vt mulier filio augeat dotem, pr. sum. 189. li. 4. num e. 155. & seq. nunquid possint alienari pro constituendadote filiæ, quando ipsa filia percepit tot fructus ipsis bonis, quæ sufficerent pro ipsa dote, ibid. num. 161. & seq.
Fideicommissi bona an & quando alienari possint pro restitutione dotis ex præsumpta testatoris voluntate, præs. 190. li. 4. nu. 1. 16 28. 29. 34. 44. 45. 47 & 50. possunt alienari causa donationis propter nuptias, pr. 189. li. 4. num. 3. an & quando possint alienari pro redimendo filio ab hostibus barbaris vel infidelibus capto, pr. 192. li. 4. num. 1. Quid si filius vel nepos fideicommittentis fuit captus ab hostibus, Christianis, inter quos per sex è bellum geritur, ibid. nu. 6. & seq. Et an possint alienari, quando filius grauatus est carcere manci patus causa æris alieni vel delicti, ibid. num. 8 & sequ.
Fideicommissum conditionale non continetur in puro, præs. 193. li. 4. num. 18. ibi conditione relictum, an & quando reuocata vel adempta conditione, eriam ipsum reuocatum vel ademptum dicatur, præs. 169. li. 4. num. 5. & seq. Relictum sub conditione, si grauatus decederet sine filijs, extinat per superexistentiam filiorum naturalium tantum, qui verè & propriè filij non sunt, præs. 185. li. 4. num. 20. relictum a matre filio post mortem patris debetur, si filius fuit à patre emancipatus, pr. 185. li. 4. num. 7. reciprocum in dubio odiosum censetur, præs. 67. li. 4. nume. 27. relictum post mortem plurium, quorum vnus erat substitutus alteri, videtur relictum ab vltimo morienie, pr. 72. li. 4. 15
Fideicommisso grauatus an & quando ex præsumpta testatoris voluntate restituat, percepta ex substitutionibus, cohæredibus deficientibus, præsum. 193. li. 4. 1
Fideicommissi onere simpliciter grauatus, vel vt restituat quod ei supererit, quid & quantum alienare hodie possit, & quando in fraudem fideicommissi alienasse præsumatur, præs. 128. li. 4. num. 1. quid iuris in filio, quid item in extraneo, ibid. num. 3. quid si testator expressim alienandi licentiam ipsi grauato concesserit, ibid. num. 5. 7. 8. vide Heres quando possit alien.
Fideicommissum an & quando præsumatur reale, & an & quando præsumatur personale, præsum. 68. li. 4. num. 22. Idque ex signis cognosci, num. 23. Et quæ realia fideicommissi signa sint, ibid. nume. 24. 25. 26. 27. & 28. Personalis autem fideicommissi signa, ibidem num. 29. Et vtilitas quæ sit an sit reale vel personale, ibid. 30
Fideicommissi ius & bonorum emphyteuticorū potest remitti, præs. 115. li. 3. num. 1. & ad hoc, vt dicatur remissum, coniecturæ sufficiunt, ibid. num. 2. remissio, non nisi verbis testamenti inspectis facta dicitur, pr. 115. li. 3. nu. 45. ius remississe præsumitur frater præsens & tacens in alienatione fideicommissi, præsum. 116. li. 3. num. 1. Ampliatur & extenditur, ibid. num. 3. & 4
Fideicommissum an per diuisionem bonorum fideicommisso subiectorum censeatur remissum. vide Bonorum.
Fideicommisso grauatus, fructus pendente conditione suos facit, pr. 32. li. 3. 4
Fideiussio sine stipulatione non consistit, præsum. 132. li. 3. 5
Fideiussionis contractus stricti iuris est, præsum. 143. li. 3. 7
Fideiussor præsumitur fideiussisse pro causa, pro qua in actu præcedenti fuit contractum, præsum. 49. li. 3. 4
Fideiussori soluenti, & actiones sibi cedi petenti, si ante solutionem perfectam id faciat, cedi debent, præsu. 45. li. 3. 26
Fideiubore dato, de conseruanda vel restituenda dote, singitur interuenisse stipulatio præs. 5. li. 3. 9
Fideiussores in iudicio à tutoribus nominati, si præsentes non contradicant, tenentur, atq; si stipulatio interposita fuisset, pr. 62. li. 2 num. 4. Et vtrum illa stipulatio præsumpta sit vel ficta, num. 5
Fideiussor an possit dari aut debeat à marito pro dote restituenda, præs. 190. li. 4. num. 43. vel debitor principalis, & an & quando quis præsumatur, pr. 147. li. 3. numer. 1. præsumitur qui promisit restituere depositum apud aliquem factum. pr. 146. li. 3. num. 2. Idem in eo qui se obligauit, vt debitorem principalem pro accipiendo emutuo pecuniam sub vsuris, nec pecunia ad eum peruenit, ibid. num. 3. Item alios casus vide ibid. num. 4. & sequ. præsumitur quando modus & forma conuentionis non conuenit nisi fideiussori, ibid. num. 9. Idem quando quis non præsumit simpliciter pro aliquo, sed ad eius instantiam, ibid. num. 10
Fideiussores præsumuntur interceſſisse respectu obligationis antecedentis, cuius mentio in aliquo capitulo facta fuerat. pr. 12. li. 6. 10
Fidelitas à vasallis domino iurata dicitur correspectiua cum pacto & promissione domini de obseruandis iuribus subditorum. pr. 12. li. 6. 22
Fides Catholica sicut per ficitur assensu intellectus, cum consensu voluntatis, sic hæresis constituatur dissensione intellectus, & consensu voluntatis, pr. 7. li. 5. 4
Fidem qui semel non seruauit, præsumitur quod nec etiam in posterum sit obseruaturus, præsum. 32. li. 5. num. 8
Fides à probatione proueniens magis certa est, & prætualet, qu. 31. li. 1. 6
Fidem adhiberi viro bono, vitæque honestæ, quomodo procedat, q. 77. li. 1. 2
Fidelitatis & homagij reseruatio, feudum arguit, præsum 91. li. 3. 38

Filiatio quomodo probetur, & quando nomen filiationis cesset.

Filiatio probatur ex confessione & nominatione facta, præsum. 56. li. 6. num. 39. quod extenditur, ibid. vsque num. 42. communi voce & fama probatur adhuc modis, de quibus vide, ibid. numer. 43. 44. & seq. conferturis solis probatur, qu. 58. li. 1. num. 12. & qu. 27. li. 1. 7
Filiationis quasi possessio, satis probata dicitur, si testes affirment hunc reputari & tractari à patre pro filio, qu. 35. li. 1. num. 33. confessionem incidenter & ob aliud emissam, præsumptionem quasi possessionis aut effectum filiationis non facere, præsum. 133. li. 3. num. 14
Filiatio verè & propriè non potest probari, & cum tali quid facti, non præsumitur, & qui se filiū asserit probare debet, pr. 53. li. 6. 1
Filiationis quasi possessionem acquirit filius ex tractatu, etiam si eius pater ipsum filium respuerit post tractatum, ibid. num. 26. Ampliatur ibid. nume. 28. & seq. In filiatione probanda multum prodest vicinorum opinio, non tamen concludenter id probat, sed requiruntur alia adminicula, præsum. 24. li. 6. nu. 23. quasi possessio an habeat præsumptionem pro se, pr. 69. lib. 6. numero 4. nomen cedat patre mortuo, pr. 53. li. 6. 24
Filiæ non debetur legitima, quæ à statuto excluditur propter masculos, & dicit statutum quod maritetur. pr. 146. li. 4. numer. 40. Et an quod sibi debetur pro dote, debeatur ei pure, vel sub conditione, ibid. vsque num. 42.
Filia si cedit ira quæ haberin bonis, continentur iura dotis, si alioqui ipsa cessio esset nulla, pr. 4. libr. 6. num. 32
Filiæ si fuerint institutæ in aliqua quota hæreditatis vna cum masculis, censentur etiam in reciproca substitut. comprehendi. præs. 60. li. 4. num. 21. in re certa intimatæ, tam institutis masculis in creditibus vniuersalibus non obtinent nomen hæredum legatariorum, pr. 68. li. 4. 12
Filia non potest petere a patre alimenta, quando alunde illa sufficit, præs. 199. li. 4. num. 67. nubendo inscio patre dicitur ipsi iniuriam facere, ibid. num. 70. quantumcunq; nupta inscio patre non debet indotata permanere, ne alio qui a marito malè tractetur, pr. 89. li. 4. 65
Filiam dotare est necessitas legalis, quæ naturali æquiparatur, pr. 187. li. 4. 35
Filia, quæ in corpus suum peccauit, licèt nec ali nec dotari a patre debeat, peracta tamen pœnitentia & alenda & dotanda est, præsum. 32. li. 5. num. 38. exclusa est statuto existentibus masculis non censetur posita in conditione ad exclusionem substituti, pr. 89. li. 4. num. 106. Intelligc, nisi hæres ipse a patre grauatus instituat filiam alioqui a statuto ab intestato excluſam. ibid. 107
Filiæ fœminæ an & quando deficere faciant expressam conditionem substitutionis, si decesserit institutus sine filijs, pr. 85. li. 4. num. 1. a testatore censentur exclusæ, quando communis extat loquendi vsus, quod diuerso nomine nuncupantur masculi & fœminæ, pr. 84. li. 4. num. 17. Idem quando resultaret aliquod absurdum, si masculinum comprehenderet fœminam, ibid. num. 18. Idem si sequentur plures impropriationes, ibid. 19
Filia ingressa religionem accepta dote, satis dicitur dotata & nupta, stante statuto quod filia nupta & dotata excludatur successione, pr. 189. li. 4. nume. 94. naturalis vel spuria si non habet vnde dotem sibi constituat, potest alienari bona fideicommissi a patre ipsius, vt dos sibi assignetur, pr. 189. li. 4. num. 25. Secus si habet vnde dotem consequatur, ibid. grauata fideicommisso si decesserit sine filijs, non intelligitur de naturalibus, & qua ratione, pr. 202. li. 4. nu. 4. præsumitur atque iudicatur libera, si mater eius ante partum edidit libera fuit, qu. 14. li. 1. nume. 46. cui pater dotem in testamento reliquit, cedendo actionem matri ad eam consequendam, præsumitur dotem constituisse, pr. 6. li. 7. num. 91. petendo legatum dotis nomine relictum ante matrimonium initum, cum cautione in dotem illud conuertendi, nubendo etiam nulla dotis mentione facta, dedisse dotem præsumitur, ibid. num. 93. cui in testamento dos relicta est, non petendo relictum sibi præstari, vtiim simpliciter nubendo, dotem eam præsumatis vito dedisse, numero 94. à patre dissentire potest, cum ei indignum moribus, & turpem ponsum eligit, præsi 127. li. 3. 17
Filiæ vt nubat persuadens pater, effectu paterno potius, quàm dolo præsumitur persuasisse, præsum. 81. li. 3. num. 3

Filius quis dicatur aut præsumatur, & qui nomine filiorum comprehendantur: Quando sub patris potestate esse dicatur: Ad quæ teneatur patri, & quando legitimus præsumatur.

Filius is propriè dicitur, quem iustæ nuptiæ demonstrant, præs. 89. li. 4. 40
Filij dicuntur, qui nati sunt ex legitimis nuptijs, ideo naturales non dicuntur propriè filij, præsum. 78 li. 4. num. 12
Filius dicitur portio corporis patris sui, pr. 37. lib. 5 nu. 10. visceribus matris, præs. 89. li. 4. num. 50. & pr. 56. li. 6. 21
Filiorum nomen generis masculini sui natura non cõprehendit fœminini, sed tantum per interpretationem, præsum. 84. lib. 4. nume. 2. nomine comprehendun-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

henduntur ex coniecturis, ibid. nume. 3. appellatione quando non veniant nepotes, pr. 189. li. 4. nu. 20. vide inf. Nepotes.

Filius ergo hæres, & an hoc sit ex præsumptione iuris, præs. 76. li. 4. num. 17. eodem modo prouenit à patre quo ex radice arbor, pr. 58. li. 6. num. 1. Vnde præsumitur patri similis virtute & moribus, ibid. viuente patre dicitur quodammodo Dominus, & sic in eo non habet locum vsucapio pro hærede cum censeatur esse eadem persona cum patre, pr. 62. li. 6. num. 2. à patria potestate liberatur vel morte naturali, ciuili uè vel dignitate, religionis ingressu, emancipatione, & filij expositione & demum præscriptione, qui modi non præsumuntur nisi probentur, pr. 55. lib. 6. num. 8. is præsumitur, qui probauit, se esse natum ex vxore eius, quem asserit esse patrem, præsum. 53. libr. 6. numero 2. Ampliatur ibid. nume. 3. & seq. vsque num. 7.

quis præsumitur ex nominatione & confessione patris nominantis & confitentis aliquem esse filium suum, ibid. num. 34. quod declaratur, ibid. vsq; num. 36. inducitur in quasi possessione filiationis ex tractatu & educatione, pr. 53. li. 6. nume. 21. Ampliatur ibid. vsque num. 38.

Filiorum appellatione non continentur filiæ secundum sermonis proprietatem, sed per extensionem ex mente præsumpta testatoris, præsum. 202. libr. 4. num. 11

Filius legitimus is non præsumitur, qui natus est patre absente, puta per decennium, & reuersus inuenit filium anniculum, pr. 53. li. 6. num. 15. Idem quando constaret, virum vel mulierem non potuisse aliqua de causa generare, ibid. num. 16. Idem quando vxor habitauit cum alio, etiam quod marito pateret aditus coeundi cum ipsa vxore, ibid. num. 20. nunquid sub patris potestate vel sui iuris esse præsumatur, pr. 55. li. 6. num. 1. & sequ. absque dubio sub patris potestate præsumitur, quando constat ipsum esse natum ex legitimo matrimonio, & patrem eius adhuc viuere, & non apparet aliqua sui status mutatio quæ non est præsumenda, ibid. num. 7. præsumitur sui iuris quando constat eum esse natum ex legitimo matrimonio, & patrem ipsius esse vita functum, ibid. num. 10. Item alijs casibus quos vide ibid. num. 11. 13. 14. 21. 27. 28. 31. Iuo iure tenetur vindicare mortem patris, pr. 101. li. 4. 85

Filium facturum esse præsumitur, quod feciisset pater illius, pr. 58. li. 6. 8

Filius, an & quando legitimus vel naturalis vel spurius præsumatur, pr. 54. li. 6. num. 1. ex illicito coitu natus, & præsumatur potius spurius quam naturalis, ibid. num. 2. vsque num. 10.

Filij præsumuntur illegitimi, quando vt illegitimi habiti, & tractati fuerunt, ibid. 39

Filius vt dici possit naturalis, plura concurrere debent & quæ, præs. 54. li. 6. num. 3. & 13. si non constat ex quo coitu sit natus, an ex matrimoniali, vel illegitimo, quid sit præsumendum, ibid. num. 10. & seq. vsque nume. 31. in dubio non præsumitur legitimus, cum de causa legitimationis non constat, præsum. 3. li. 5. 36

Filium esse legitimum non est à natura, sed à iure ipsi positiuo, pr. 89. li. 4. 26

Filius præsumitur potius legitimè natus quàm econtra, quando agitur de ipsius fauore, secus quoad fauorem patris, pr. 55. li. 6. 17

Filij legitimitas alia est, quæ à matrimonio prouenit, alia eorum qui in iudicio stare volunt, præsum 54. 49
li. 6.

Filium alere prouenit à pietate & charitate, quę est patris erga filium, præsum. 89. li. 4. num. 34. erudire in optimis disciplinis est pietatis officium, præsum. 17
191. li. 4.

Filius quicquid acquirit, ita acquirit patri, vt nec momento quidem dominium rei remaneat apud filium præs. 18. li. 4. num. 32. Secus in aduentitijs, ibid. præsumitur voluisse instituere querelam inofficiosi testamenti, & quo præparatoria fecit ad eam proponendam, pr. 3. li. 6. 5

Filij iustus est metus, qui dum in gymnasio commoratur ob metum patri illatum in patria beneficio renunciauit, pr. 57. li. 6. num. 6. Idem quando vis facta est patri, & ipse filius aliquid agit vt patrem liberet, præsumitur id metu à filio actum, ac si ipsi filio illata vis fuisset, ibid. 7

Filius non potest sine causa priuare matrem legitima sibi debita, sicut nec pater posse debet, præsu. 38. li. 4. nu. 11. cum non possit donare sine patris consensu, si donat non adhibito dicto consensu, antequam pater consentiat, potest donationem reuocare, præsu. 34. li. 6. nume. 14. præsumitur scire creditum patris, quod est notabilis & egregiæ summæ, pr. 23 li. 6. nu. 12. vel filia non possunt contrahere matrimonium sine patris consensu, & si contrahit, nuptiæ iustæ nõ sunt, secus de iure canonico, pr. 189. li. 4. num. 53. & 55. non potest esse in iudicio sine patris consensu, & nisi ipse pater adsit, præsumitur absentis, præs. 19. lib. 6. 2

Filius familias sine patris consensu in iudicio esse non potest, præsum. 34. li. 6. num. 2. Et non potest donare causa mortis, nisi pater consentiat, ibid. num. 3

Filius si legauit liberationem patri de administratis, præsumitur etiam eum voluisse a reliquatu liberum esse, præsum. 57. li. 6. num. 8. habet querelam contra testamentum patris, etiam si confecutus sit legitimam, quando pater illam sibi reliquit titulo legati, & non in institutionis, pr. 38. li. 4. num. 18. in potestate esse præsumitur, præs. 29. li. 2. num. 103. præsumitur sub potestate patris, cui subfuisse aliquãdo constat, qu. 14. li. 1. num. 48. eius esse, a quo vt filius habitus est, ibid. 49

Filius familias olim qui fuit, hodie etiam præsumitur, nisi proberur contrarium, q. 14. li. 1. 50

Filius præsumitur talis qualem habuit patrem, qu. 15. li. 1. numer. 24. quando ingrediatur locum patris, & concurrat cum patruo, q. 46. li. 1. num. 45. iuris ciuilis fictione censetur pars corporis, pr. 29. li. 3. num. 3. omnia patri debet, ibid. nu. 14. & seq. vsque num. 20. vbi multa in specie enumerantur ad quæ filius patri tenetur, nominatus incidenter in aliquo actu indifferenti, filiationis in quasi possessione, non dicitur constitutus, pr. 133. li. 3. num. 16. in vita non conquestus de matre transeunte ad secundas nuptias, iniuriam sibi illatam dicitur remisisse, pr. 25. li. 3. num. 8. studiorum causa absens, mutuumque suscipiens pro quantitate quam pater præstare solebat, non facit locum Senatusconsl. Maced. pr. 68. li. 3. num. 5. Idem in eo qui legationis causa abfuit, num. 4. studiorum causa absens, vel legationis præsumitur conuertisse, num. 5. Hanc tamen non esse præsumptionem iuris, & de iure, num. 11. filiaue patre suadente cõtrahentes etsi ledantur, de dolo aduersus patrem non agũt, præs. 81. li. 3. 2

Filius familias de donatis sibi à Principe liberè disponit, præsum. 26. li. 3. num. 12. mercatur si statuto obligetur, intelligitur ex cõtractu causa mercimoniorum inito, præs. 57. li. 2. num. 19. miles mutuum susceptum, præsumitur in causam castrensem vertisse, & de ea tanquam paterfam. tenetur, præs. 68. li. 3. nu. 10. mercator de patris consensu, si pecuniam mutuo suscipit, negotiationis id causã præsumitur facere, ibid. 12

Filio adoptiuo litiganti contra patrem, non decernuntur alimenta, vel litis expensæ, q. 35. li. 1. num. 24. qui hæreditati renunciauit, non decernuntur alimenta, & sumptus ex bonis paternis, lite super eis pendente, etsi renunciationem rescindi filius petat, ibid. nu. 27. grauioribus studijs destinato, tenetur pater præstare impensas, pr. 29. li. 3. 86

Filium à vitio frigido vel impubere generatum esse, lex non præsumit, qu. 14. li. 1. num. 34. qui diu separatim à patre vixit, ius sui iuris effectum præsumit, qu. 48. li. 1. 21

Filiorum nomine continentur nepotes, in dispositione legis non hominis, qu. 46. li. 1. nume 32. appellatione, quando non veniant adoptiui, quæst. 35. li. 1. num. 25

Filios naturales & spurios, inspecta æquitate canonica, pater hodie alere tenetur, qu. 35. lib. 1. num. 13. ex matrimonio præsumpto quauis præsumptione, hodie legitimos non esse, nec successibiles, præsum. 1. lib. 3. num. 100

Filius, an & quando repræsentet patrem, & qualis præsumatur.

Filius, an repræsentet personam patris in successione feudi, pr. 95. li. 4. num. 40. & sequ. an repræsentet patrem in fideicommisso relicto, ab aliquo ascendente, puta ab auo, proauo, pr. 95. lib. 4. nu. 14. quid in fideicommisso à transuersali prioris gradus relicto, ibid. nume. 16. quibus ex coniecturis repræsentatio cesset, ibid. num. 20. & seq. an repræsentet patrem in fideicommisso relicto a patruo, alijsve transuersalibus, in quorum successione ab intestato non datur repræsentatio, ibid. num. 31. & seq. quando ingreditur locum patris, gradus non dicitur corrumpi, sed repræsentari, pr. 95. li. 4. nu. 5. repræsentet personam patris, an & quando in successione ab intestato, ibi. nu. 6. & seq. quod repræsentet personam patris, cum agitur de successione ab intestato, an fit fictio legis vel præsumptio, pr. 95. li. 4. 1. 2. & 3

Filij repræsentatio in locum patris nõ potest dici sublata quibuscumque coniecturis, in illis casibus, in quibus vel lege, vel hominis dispositione sancitum est ei locum esse, sed illis tantum coniecturis, quæ ex verbis dispositionis colliguntur, ibid. 4

Filius non repræsentat patrem, quando agitur de successione transuersali vltra patruum vel auunculum, vt concurrat cum patruo in dicta successione, pr. 95. li. 4. num. 13. non repræsentat patrem, quando dixit testator, quod succedatur salua gradus prærogatiua, pr. 95. li. 4. num. 20. Et quid operentur huiusmodi clausulæ, ibid. Idem in alijs casibus quos vide ibid. num. 22. & sequ. vsque num. 30. Idem quando testator vocauit proximiores, ibid. num. 21. locum patris non tenet in emphyteusi ex pacto & prouidentia, pr. 95. li. 4. num. 43. Idem quando agitur de succedendo in primogenitura, ibid. nume. 44. Et quid in feudo misto, ibid. num. 46. de matre nil suspicari debet, & eius persona sancta, & honesta ei videri debet, præs. 39. li. 4. num. 68. præsumitur ignorare factum patris, præs. 23. li. 6. num. 57. an præsumatur scire vel ignorare testamentum à patre conditum, & quæ in eo continentur, præsum. 23. libr. 6. num. 58. cum sequ. vsque num. 65.

Filij plerunque similes parentibus creduntur, præs. 58. li. 6. num. 5

Filius præsumitur bonus, & artis peritus, si patrem habuit bonum, & peritum, præsum. 58. li. 6. num. 9. Sed leuis est hæc præsumptio, sæpè enim a parentibus degenerant filij, cum à bonis sæpè generentur mali, & econtra, ibid. nume. 10. eodem vitio laborare, quo laborabat pater eius, præsum. 33. li. 5. nu. 1. 2. 3. 4. Et id locum habet tam in filijs natis, quàm nascituris, ibid. 25

Filius, an & quando consequatur legitimam: quando præsumatur ingratus erga patrem, & quando retineat feudum. Vide Legitima.

Filius consequitur legitimam iure hæreditario, non autem citra ius & nomen hæredis, præsu. 101. lib. 4. num. 41. mortuo patre consequitur legitimam tanquam creditor, non vt hæres, præs. 101. li. 4. num. 55. Contra ibid. nu. 57. ex bonis fideicommisso suppositis legitimam deuehere non potest, quando pater sibi in testamento legitimam assignauit, quã deinde is male consumpsit, pr. 191. li. 4. num. 10. si legatis non fit grauatus, & habeat substitutum vulgarem, retinendo bona patris pro sua legitima dicitur adiuisse hæreditatem, pr. 101. li. 4. num. 66. quod extenditur, ibid. num. 67. & sequ.

Filio multis legatis grauato, si datus est substitutus vulgaris, & retinet legitimam omisso residuo bonorum, non dicitur adire hæreditatem, præsum. 101. li. 4. num. 69

Filius non præsumitur vitio ingratitudinis effectus cõtra patrem, præs. 2. li. 5. 3

Filij non præsumuntur ingrati, nisi probetur ingratitudo, præs. 29. li. 4. 3

Filius licèt non ea dilectione & amore prosequatur parentes, quibus ab illis amatur, præsumitur tamen eos diligere, præs. 57. li. 6. nume. 1. non præsumitur patrem occidisse, pr. 11. li. 5. nu. 3. Et filium occidisse patrem non statur leui præsumptioni, sed requiruntur vrgentia indicia, ibid. nume. 6. non præsumitur erga patrem ingratus, ibid. num. 8. Et filius is non præsumitur, qui patrem verberibus affecit, ibidem numero 5. & seruus in quibus differant, præsum. 122. li. 4. 4. & 5

Filij, & serui æquiparantur in modo probationis, præs. 55. li. 6. 25

Filius, seruus, vel quisquis alter quando patris, domini, vel alterius consilio delictum commisit, præsumptio est, quod nisi datum fuisset huiusmodi consilium, tale delictum secutum non fuisset, præs. 27. li. 5. num. 23. si habitat domum, quam multis de causis habitare potest, vt puta tamquam hæres, iure pignoris, & hypothecæ, & causa custodiæ, præsumitur habitare ex causa magis vtili, pr. 101. li. 4. num. 36. Quando autem nulla alia subest causa, quam additionis hæreditatis, habitatio arguit additionem, ibidem num. 37. non potest retinere feudum, & repudiare hæreditatem patris, a quo feudum accipit, pr. 101. lib. 4. nu. 53. potest retinere legatum repudiata hæreditate, præs. 101. lib. 4. 51

Filius, an & quando præsumatur fideicommissi onere grauatus, si est grauatus ad quæ teneatur: & quando legitimam detrahat.

Filius non potuit grauari, qui non fuit honoratus, pr. 34. li. 4. num. 17. institutus & grauatus à matre, vel ab ascendente per lineam materniam, censetur grauatus, si sine filijs decesserit, præsum. 89. li. 4. nu. 46. præsumitur grauatus, quando pater ita instituit, & si filius meus institutus decesserit sine filijs, ei substituo Caium, præsum. 72. li. 4. num. 10. Idem quando verbum substituo, fuit absolutè positum, ibid. num. 11. fideicommisso grauatus non tenetur restituere, quæ sibi relicta fuerant à patrein donatione sibi facta inter viuos, præsum. 196. li. 4. num. 6. Et id habet locum etiam pro ea parte, pro qua ipse filius hæres extitit, qui a nec portionem illam restituere tenetur, ibidem num. 7. Declara, vt ibid. num. 9. non tenetur restituere fideicommissario legitimam sibi debitam ibid. numero 14. Ampliatur, ibid. numero 15. & seq. Fallit, num. 23. & seq. nullo modo grauari potest in legitima, pr. 101. li. 4. nu. 63. licet non possit grauari in legitima, possunt tamen grauari eius hæredes & successores ab intestato in dicta legitima. præsum. 72. libr. 4. numer. 5. Plura vide in verbo Fideicommissum.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Filius, an & quando succedat patri, & quando filij vna cum patre vocati præsumantur, & quando pater filij succedat.

Filius est ipso iure hæres patris, præsum. 101. li. 4. num. 73. licèt ob suntatem videatur ipso iure hæres patris, nõ præsumitur tamẽ se ipsi hæreditati immiscuisse, nisi animum suum declarauerit se hæredem esse, pr. 99. li. 4. num. 4. intellige, quando ipse filius conuenitur à creditoribus, & sic de eius præiudicio agitur. secus verò si ipse agit, & agitur de eius commodo, ibid. num. 5. non patris, sed propria contemplatione præsumitur institutus, præs. 22. li. 4. num. 1. institui potest sub conditione potestatiua, si hæres vel si decem dederit: legitima autem nõ potest ei reliqui sub hac conditione, pr. 101. li. 4. num. 47. non potest instituí sub conditione, quę non sit in eius potestate, pr. 70. li. 4. 15

Filij quando ordine successiuo vocati censentur, præs. 70. li. 4. nu. 21. & sequ.

Filius institutus à patre, si asserit se possidere bona aliqua patris pro sua legitima, an dicatur hæreditatem adiuisse sibi in testamento rebellain, præsum. 101. lib. 4. num. 39. & 40. Et an possit separare legitimam ab hæreditate acceptando ipsam legitimam repudiata hæreditate, ibi, si a matre sit institutus sub necessaria conditione, si a patre emancipatus erit, conditio impleta dicitur, si parte ipso vel morte naturali vel ciuili sublato, filius sui iuris efficitur, præsum. 185 lib. 4. num. 8

Filio hæredeinstituto, vel seruo, an & quando præsumatur contemplatione patris, vel domini facta institutio, præs. 23. li. 4. num. 1. per tot. 1

Filiorum institutio trahitur ad filium etiam post testamentum natum: & datur intellectus l. 3. C. de inofficio. testament. præs. 26. li. 4. 20

Filij censentur vocati ex testamento: & prędilecti quãdo testator in fine substitutionum excludit fœminas propter pauperes Christi, præsum. 76. li. 4. num. 79. Idem quando testator prohibuit Trebellianicæ detractionem ijs omnibus, ad quos hæreditas peruentura esset, ibid. num. 80. Idem quando melior esset conditio transuersalium quam descendentium ipsius instituti, ibid. 81. vna cum patre vocati censentur, quando pater instituit vel substituit fratrem & eius filios quos tunc habebat, nec alij sperabantur, præsum. 70. li. 4. num. 19. vna cum patre vocati præsumuntur, quando testator instituit, vel substituit penitus extraneum, & eius filios, præsum. 78. libr. 4. num. 35. Idem quando testator instituit vel substituit extraneum, & ipsius extranei agnatos, ibidem num. 36 vna cum eorũ patribus vocati, an & quando præsumantur vocati, & eodem succedant tempore, vel ordine successiuo, præsum. 70. libr. 4. per tot. vno & eodem tempore cum patre vocati censentur, quando testator non hæredis institutionem fecit, sed legatum vel fideicom. particulare reliquit, præs. 70. li. 4. num. 6. Idem quando testator instituit filium, & aliquos ex nepotibus ipsius filij tantum, ibid. num. 7. Idem in alijs 7. casibus, quos vide ibid. vsque nu. 14. in hæreditate non obstante patris etrone a dispositione debent reduci ad æqualitatem, præsum. 24. li. 4. 15

Filius adita hæreditate solum quo ad vulgarem substitutionem, nunquid eo decedente in pupillari ætate transmittat eam in matrem, ita vt substitutus excludatur, pr. 38. lib. 4. nu. 19. Vbi datur intellectus l. Lucius. ff. de vulg. & pup. substi. ibid.

Filij per vulgarem vocati censentur, quando pater substituit filio sorores, vel earum filios, pr. 71. li. 4. num. 5. Secus quando testator dixit, instituo filium, & si non vixerit, nepotem, dicitur enim nepos per fideicommissariam vocatus, nu. 6

Filius si fuit institutus contemplatione patris, & patet sit rogatus eum emancipare, non tamen emancipatione facta tenetur ei testituere, præsum. 23. lib. 4. nu. 7

Filij ordine successiuo vocati post eorum parentes, an & quando per vulgarem substitutionem, vel per fideicommissariam vocati præsumantur, præs. 71. li. 4. num. 1. & 2. quando sunt inæqualiter constituti, conditione adempta non præsumitur fideicommissum. pr. 109. li. 4. 25

Filij vel liberi dispositiuè vocatis, quando ex præsumpta mente testatoris dicantur vocatæ etiam fœminæ, pr. 84. li. 4. num. 1. & tot. sequ.

Filius si instituit patrem suum, & ipsum grauauit post mortem suam restituere, non subintelligitur conditio, si sine liberis decesserit, & quare, præsum. 89. li. 4. num. 54

Filij, an & quando præsonantur in conditione positi: & si sunt in conditione positi, ad qua teneantur.

Filij, qui præsumuntur in conditione positi, an censeantur vocati ex testamento, vel potius in conditione positi tantum ad exclusionem substituti, eis sit reseruatum ius succedendi ab intestato solummodo, præsum. 89. li. 4. num. 154

Filios in conditione positos, non præsumi vocatos ex testamento, sed succedere ab intestato exclusis substitutis, præsum. 76. li. 4. 14

Filij si sunt in conditione positi, sub qualitate masculinitatis, præsumuntur vocati ex testamento, & redditur efficax ratio, præsum. 76. li. 4. num. 27. & 28. plures institutí collectiuè cum conditione, quod bona non alienentur extra familiam, quomodo, & in quibus censeantur vocati, præsum. 18. li. 4. num. 19. positi in conditione expressim, an & quando præsumantur vocati, vt succedant ex testamento, præsum. 76. li. 4. num. 1. 14. 27. 28. 30. vsque 37. & descendentes in tacita conditione subintellecti, si decesserint sine filijs, si non sunt eorum patris, vel aui instituti, & grauati hæredes; non excludunt substitutum, pr. 87. li. 4. num. 105. Filij in conditione positi censentur vocati etiam fauore piæ causæ, & præsumuntur succedere ex testamento, pr. 76. li. 4. num. 40. Et hoc etiam si adesset prohibitio alienationis vltra positionem in conditione, & onus restitu. nume. 41. censentur grauati, quando scilicet fuerunt grauati onere restitutionis, pr. 76. li. 4. num 39. censentur vocati, etiam si extarent statutum in ciuitate, quod masculis existentibus, non succedant fœminæ, pr. 76. li. 4. numer. 38. præsumuntur vocati ex testamento, quando ipsi instituti sunt etiam reciprocè substituti, si eorum vnus decesserit sine filijs, pr. 76. li. 4. nu. 52. quod amplia & limita vt ibid. vsque num. 55. dicuntur prædilecti substituto quo ad portionem patris ab intestato, non autem ex testamento, pr. 186. li. 4. numer. 23. censentur ex testamento vocati quando extaret statutum, quod filij positi in conditione censentur vocati, nam testator præsumitur velle se cõformare cum dispositione statuti, pr. 76. li. 4. nume. 83. præsumuntur vocati, quando per ipsos tacitè censentur excluse aliæ personæ, quę alias essent melioris conditionis, vel saltem eiusdem quam ipsi positi in conditione, ibid. numer. 68. alios casus vide ibid. num. & sequ. affirmatiuè censentur vocati ex testamẽto, & quomodo id fieri possit, pr. 76. lib. 5. num. 66. Et quid si ponantur in conditione negatiuè, ibidem num. 67. censentur magis dilecti quam fœminæ, & sic vocati ex testamento, si testator vocauit filios in aliqua parte testamenti, pr. 79. li. 4. num. 30. quod ampliatur vsque num. 38. in casibus, in quibus censentur vocati ex testamento, cessentur vocati solum respectu portionis eorum patris, cuius causa fuerunt in cõditione positi, secus quo ad portiones aliorum institutorum, pr. 76. li. 4. num. 86. quod censeantur vocati ex testamento, ex disputatione hac, quænam vulitates habeantur, præs. 76. li. 4. num. 96. & num. sequ. qui censentur ex testamento vocati, nunquid censeantur substituti directò, vel fideicommissariè, præs. 76. li. 4. num. 92. & sequ. tunc vocati non præsumuntur quando cessat ratio positionis in conditione, præsum. 76. li. 4. num. 88. Idem quando positi in conditione essent in alio testamenti capitulo expresè vocati, ibidem numero 89. alios casus vide ibid. numero 90. & 91. Et idem quando vltra conditionem, si sine filijs, adiecta esset alia conditio, vt puta, si sine testamento, vel alienatione bonorum, ibid. numero 90. Idem si testator voluit testamentum suum intelligi debere, vt iacet ad literam, & sine aliqua interpretatione, ibid. numer. 91. tunc non censentur vocati, quando essent grauati sub nomine appellatiuo hæredum, præs. 76. li. 4. nu. 42. Idem si in aliquo casu sint expresè vocati, ibid. nume. 43. Idem in alijs casibus, quos vide ibid. vsque num. 47. per ablatiuos absolutos præsumuntur ex testamento vocati, præs. 76. li. 4. num. 63. Filij descendentes, qui ingressi sunt religionem bonorum incapacem, non præsumuntur positi in cõditione tacita ad substituti exclusionem, præs. 89. li. 4. num. 109. Et quid si sunt ingressi religionem bonorum capacem, ibid. nepotes & pronepotes præsumuntur positi in conditione, ad exclusionem substituti, præsum. 89. li. 4. num.

Filius quibus de causis possit exhæredari, & quando præsumatur exhæredatus.

Filius licèt ob vitium ingratitudinis possit à patre exhæredari, secùs tamen est peracta per eum pœnitentia, qui ingratus esse desinit, præsum. 32. li. 5. numero 39. Imò si fuerit à patre ex iusta causa exhæreditus, si postea se reconciliauit cum ipso patre, exhæredatio censetur reuocata, ibid. numero 40. dicitur nominatim exhæredatus, qui & si non fuit proprio nomine demonstratus, appellatione tamen est satis certificatus cùm solus esset, præsum. 70. libr. 4. numero 20. non est exhæredandus vt ecclesia instituatur, præsum. 189. libr. 4. numero 122. Intelligę quo ad legitimam, non quo ad reliqua, sed male, quia de tota successione loquitur Beatus Augustin. ibid.

Filij adoptiui qui dicantur: quando patri succedant & quando faciant conditionem deficere, & quando excludam substitutum.

Filij adoptiui largè dicuntur: filij, præs. 185. li. 4. nu. 22

Filius adoptiuus in dispositione fauorabili nihil differt a legitimo naturali, præs. 89. li. 4. num. 36. adoptiuus dicitur filius solummodo legitimus non autem naturalis, præs. 82. li. 4. 1

Filij adoptiui dicuntur filij fictè, & impropriè, non autem verè, præs. 76. li. 4. num. 7. an & quatenus similes sint in omnibus filijs legitimis & naturalibus, præsum. 89. libr. 4. numero 32. 33. 34. & sequ. vsque num. 45.

Filius adoptiuus, an faciat deficere cõditionem ad exclusionem substituti, præs. 85. li. 4. 104

Filij adoptiui non faciunt regulariter deficere fideicõmissum, præs. 78. li. 4. numer. 49. 81. & præs. 89. eod. libr. num. 45. an & quando excludant substitutum, pr. 82. li. 4. num. 1. 2. 8. 14. 16. 17. 18.

Filius amplectens matrem etiam prostratam, præsumitur singularis beneuolentiæ gratia id faciẽs, pr. 17. lib. 5. 3

Filij arrogati propius accedunt ad naturam legitimatorum quam adoptiui, præs. 82. li. 4. 7

Filius arrogatus si fuit grauatus restituere alteri, intelligitur, si sine liberis decesserit, præsum. 89. li. 4. numero 31. Et quid in adoptato, ibid. numer. sequ. an excludat substitutum, si testator dixit. Si decesserit sine filijs, præsum. 82. li. 4. num. 4. & sequ. Et an fit verè filius arrogatoris, sicut adoptiuus adoptantis, ibid. 5

Filio arrogato instituto, cuius arrogatio apparet deinde nulla, valet nihilominus testamentum, si alioqui erat eum hæredem facturus, præsum. 24. libr. 4. num. 19

Filij constitutorum in sacris ignominiosi dicuntur, & perpetuo serui esse debent in ea ecclesia, in qua pater ministrauit: & filiorum nomen non obtinent, præs. 78. li. 4. 47

Filius qui deliquit, non præsumitur deliquisse voluntate, & consensu patris, pr. 27. li. 5. num. 7. Ampliatur ibid. num. 8. 9. 10.

Filij deportati, vel damnati in metallum non censentur positi in conditione tacita ad exclusionem substituti, præsum. 89. li. 4. numer. 110. & descendentes nondum nati tempore euenientis casus fideicommissi, quãdo agitur de fideicommisso vel legato puro non præsumuntur a testatore vocati, præsum. 93. li. 4. num. 1. Et quid in fideicommisso conditionali, ibid. 2. & 3

Filius ducens vxorem post mortem patris, potest obligare bona fideicommisso subiecta pro restitutione dotis, & redditur ratio, præs. 190. li. 4. 15

Filijs diuobus eodem tempore natis, & vno partu, si incertum est, quorum primus sit natus, quid sit præsumendum, præsum. 51. libr. 6. numero 13. & sequen.

Filij duo eodem partu nati pulchritudine, & viribus rarò sunt dissimiles, & quare, ibid. num. 27. Vide in verbo masculo, & fœmina eodem partu natis, emancipati vocati vna cum parte quam portionem consequantur, pr. 18. li. 4. 36

Filius emancipatus si fuit institutus, & grauatus restituere, intelligitur, si sine liberis decesserit, præs. 89. li. 4. 51

Filios eorum qui læserint Cæsaris maiestatem, vel in hæresim lapsi fuerint, iuste damnati certa pœna, & quære, præs. 56. li. 6. num. 6

Filius familias existens in quasi possessione sui iuris ob actus plures à se gestos obligatur erga creditorem, cui ex causa onerosa centum promiserat, tametsi stacuto cautum esset, quod filius non posset se obligare sine patris consensu, præs. 55. li. 6. 30

Filij fratris, an & quando censeantur vocati à testatore.

Filij fratris, nunquid per fideicommissariam censeantur vocati, quando testator dixit: Instituo filium meum, & si is decesserit sine filijs, ei substituo fratrem meum, eiusque filios, præsum. 71. libr. 4. num. 22. & sequ. per fideicommissariam an & quando vocati censeantur, pr. 71. li. 4. num. 12. & sequ. vsq; nu. 17. per vulgarem vocati, quando præsumantur, pr. 71. li. 4. nume. 7. & sequ. non censentur onere fideicommissi grauati, quando testator post descendentes fratris substituisset alios alterius gradus, præs. 71. li. 4. num. 24. Idem quando testator reciproce substituisset ipsos filios, vel descendent. fratris sui, & post eos omnino extraneos substituisset per fideicommiss. ibid. num. 25. Idem quando testator dixit substituo fratrem meum eiusque filios, & descendentes in stirpes & non in capita inuicem, & vicissim vulgariter, pupillariter, & per fideicommiss. ibid. num. 26. Idem si testator dixit, substituo fratrem meum, & quandocunque is decesserit, substituo eius liberos, vel descendent. ibid. 27

Filius

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Filius grauati, si alius eius hæres non extat, facit desicere conditionem, præsum. 130. libr. 4. num. 26. aliquando habitus & tractatus vt filius, si deinde à parte reiectus in alterius domum se contulit, & à nouo parte tanquam filius haberi, & tractari cœpit, ab illa quasi possessione recedere dicitur. præs. 53 li. 6. num. 31. Idem quando tractatus fonaret potius in causam pietatis quam filiationis, ibid. 32

Filij hæredes instituti non solum alimenta consequi debent, sed vsumfructum quoque obtinere, præsum. 139. li. 4. 23

Filio hærede instituto, rogatoque eius patre filium emancipare, præsumi rogatum patrem etiam restituere hæreditatem ipsi filio, præsum. 23. li. 4. num. 1. & per tot. 6

Filius, cui delata fuit hæreditas patris, si facit collationem bonorum fratri suo, non præsumitur adiuisse hæreditatem, præs. 102. li. 4. 97

Filij hæreticorum infames esse dicuntur, præs. 33. li. 5. num. 24. Et filij, & nepotes hæreticorum ex decreto Bonifacij Pontificis non sunt admittenda ad officia & beneficia ecclesiastica, ibid. num. 26. Intellige de his filijs, quorum parentes fuerant pertinaces in hæresi, & in ea decesserunt, ibid. num. 27. improbatur quodam à vitijs egregijs proficiscuntur, præsum. 58. li. 6. 11

Filius impubes, si vnà cũ patre moritur ruina, vel naufragio, præsumitur obijsse ante patrem, quando ipse substituisset pupillariter ipso filio impuberi, & quare, præs. 50. li. 6 num. 34. Idem quando agitur de successione in bonis extranei, nu. 35.

Filij illegitimi præsumuntur eisdem vitijs laboraturi, quibus & eorum patres laborabant, & quare, præsu. 33. li. 5. num. 9. illius, qui fuit institutus geuatus, excludũt etiam alterum testatoris filium substitutum, præs. 89. li. 4. num. 119. Et confutantur opiniones, ibid. num. 121. aduersus parentes ingratilege diuina apud Hebræos lapidibus obruebantur, præs. 4. li. 5. numer. 12. legitimati dicuntur consecuti iura legitimorum, & qui dicantur iusti liberi, præsum. 89. li. 4. num. 23. excludunt fœminas, quando extat statutum; quod stantibus masculis fœminæ excludantur, præs. 89. li. 4. 25

Filius legitimus legitimati non excludit substitutum, quando dictum fuit, & si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, vel ex legitimo matrimonio, cùm pater ipse non potuerit succedere, nec plus iuris habere potest quam pater, præs. 79. li. 4. num. 29. Declara, vt ibi. nu. 30

Filio legitimo filij spurij auum relinquere posse contemplatione eius nepotis constat, quando ipse filius spurius iam decessisset, pr. 69. li. 4. nu. 23. Idem quando auus reliquit sic nepoti, ne aliquis vsusfructus acquireretur filio spurio, ibid. 24

Filij ex putatiuo matrimonio sunt verè, & propriè legitimi, quo ad successiones, si modo fuerit solenniter celebratum matrimonium, & affuerit bona fides in facto ipsorum contrahentium, pr. 77. li. 4. num. 3. Quod extenditur ibidem, quoad excludendum substitutum, &c. numer. 4. 5. 6. Limitatur num. 7. an & quando præsumantur comprehensi sub filijs in conditione positis ad substituti exclusionem, præs. 77. li. 4. numer. 1. instituti à patre, qui credebat eos esse natos ex legitimo matrimonio, assumunt hæreditatem, nec corruit institutio, & quare. præs. 24. li. 4. num. 9. naturales ex matrimonio putatiuo faciunt conditionem deficere, & excludunt substitutum, præs. 78. li. 4. num. 29. Filij nati ex adulterio, manci atque imperfecti quodammodo censentur, præs. 54. li. 6. 27

Filius natus ante dignitatem patris, an cõsequatur prærogatiuas & honores ipsius, pr. 33. li. 5. 36

Filij nati antequam pater habitus fuisset hæreticus, priuatur bonis paternis, sicuti & nati post, præs. 33. li. 5. num. 17. & sequ. Contra. ibid. num. 28. sed minus recte, & confutantur opiniones, ante hæresim patris non debent eius criminis pœna affici, nec sunt priuandi beneficijs ecclesiasticis, quæ iam tempore commissi criminis obtinebant. præs. 33. li. 5. num. 33. Contra, ibid. numer. 17. & 35. & sequ. ante hæresim patris non puniuntur, si tandem pater ad ecclesiæ vnitatem redierit, ibid. 40

Filij naturales qui dicantur, an & quando substitutum excludant, quando faciant deficere conditionem, & quæ consequantur ex bonis paternis.

Filius naturalis vt dici possit quæ requirantur, præsum. 54. li. 6. num. 3. & 13.

Filij naturales non dicuntur propriè filij, sed impropriè. præs. 78. li. 4. 67

Filius naturalis non est in potestate patris, præsum. 89. li. 4. 44

Filij naturales, an & quando comprehendantur sub nomine filiorum in conditione positorum ad exclusionem substituti, præs. 78. li. 4. num. 1. & 2. substitutum non excludunt, quando dixit testator, Si decesserit sine filijs & naturalibus, pr. 78. li. 4. num. 67. & seq. Secus si testator dixerit: Et si hæres meus decesserit sine filijs ex legitimo matrimonio, & quoquo modo venientibus, quia intelligitur etiam de de spurijs, ibid. num. 69. in conditione positi, an excludant ecclesiam substitutam, præsu. 78. li. 4. num. 66. an & quando faciunt deficere conditione, quando testator erat in dignitate positus, pr. 87. li. 4. num. 21. 23. 30. & sequ. vsque num. 40. non faciunt deficere condrionem, pr. 78. li. 4. num. 10. & sequ. Contra ibid. nu. 2. & sequ. non faciunt deficere conditionem, etiam si fit institutus fœmina extranea, præs. 78. lib. 4. num. 60. Secus si dicta fœmina iam esset in concubinatu, ibid. num. 61. non faciunt deficere si deicommissum, quando colligitur ex testatoris voluntate, ipsum nolle, quod dicti filij excludant substitutum, pr. 78. li. 4. num. 17. Idem quando aliæ adsunt coniecturæ, de quibus vide ibid. num. 62. 63. cum multis seq. vsque ad finem.

Filius naturalis si fuit grauatus restituere alteri à patre, intelligitur, si sine liberis decesserit, secus in spurio, pr. 89. li. 4. num. 21. Idem in filio naturali, vel spurio legitimato instituto in totum, ibid, num. 22. Et idem in filijs susceptis a filio ipso grauato dum fuit in deportatione, ibid. 30

Filij naturales non censentur rumpere fideicommissum, quando grauatus tempore testamenti habebat filios legitimos & naturales, quia testator præsumitur de illis tantum cogitasse, pr. 78. li. 4. num. 63. & sequ. 22

Filius naturalis vnciam tantum ex bonis patris consequi potest, existentibus alijs filijs, pr. 48. li. 4. num. 9. Si substitutus sit filio legitimo & naturali, alijs filijs existentibus succedit pupillo tantum in bonis ipsius pupilli, & non in bonis patris, exceptis duabus vncijs, ibi. naturalis legitimatus, an censeatur in conditione positus ab auo testatore, qui grauauit eius partem alteri restituere, si sine liberis decesserit, si fuit legitimatus tempore conditi testamenti, pr. 89. li. 4. nu. 310. natus in libertate sine figura matrimonij regulariter non facit deficere conditionem nec iure nouo, nec iure antiquo, pr. 78. li. 4. nume. 17. & 19. Secus quo ad duas vncias, in quibus succedit ab intestato iure Auth. ibi. quandoque ex personarum qualitate facit deficere conditionem, & quomodo, præs. 202. li. 4. 3

Filij naturales concepti in seruitute in figura matrimonij, eod. iure succedunt, quo legitimè nati in libertate, præs. 78. li. 4. num. 28. & conditionem deficere faciunt, ibid. num. 9. 15. 18

Filius posthumus natus in quinto, sexto, vel octauo mense, qui statim decessit, non præsumitur in conditione tacita positus ad excludendum substitutum, præsum. 89. li. 4. numero 111. Nec rumpit testamentum, ibidem. Idem quando partus est monstrosus, ibid. numero 112. Idem in filijs, qui etsi nati sunt, non tamen extant tempore mortis grauati, cum eo adhuc superstite decesserit, ibid. numero 113. præteritus, quem pater ignorabat viuere, an habeatur pro instituto, præsum. 26. li. 4. num. 21. 23. & per tot. 30. & sequ.

Filio intra pubertatem defuncto matre exclusa admittitur substitutus, si autem post pubertatem decessit filius, succedit mater per fideicommissariam, præs. 39. li. 4. nu. 2. spiritualis non facit deficere conditionem, si sine filijs decesserit, ad exclusionem substituti, pr. 89. li. 4. num. 108. Si fuit institutus à patre spirituali, & grauatus alteri restituere non subintelligitur in eo conditio, si sine liberis decesserit, & quare præsum. 89. li. 4. 53

Filij spurij, quando à patre sint alendi, & quid consequantur ex bonis patris: & à quibus prohibeantur.

Filij spurij constitutione iuris Pontificij à patribus sunt alendi, quod & iure Cæsareo obseruatur, præs. 54. li. 6. num. 9. & præsum. 78. num. 69. Et si eius sunt ætatis, possunt esse in iudicio, legitimam personam quo ad iudicium habere dicuntur, ibid. numero 50. spurij nec directè nec indirectè consequi possit bona patris, præsum. 96. li. 4. numero 6. quod ampliatur ibid. numero 13. 14. & sequ. Limitatur numer. 33. & sequ.

Filius spurius non censetur prohibitus relictum acquirere, quando ei pater reliquit, cum legitimus & relicti capax erit, præs. 96. li. 4. num. 33. Secus si filius fit incestuosus. ibid. 34

Filio spurio pater non modo prohibetur relinquere iure positiuo, sed & iure diuino, præsum. 96. li. 4. nu. 3. si pater reliquit sub conditione, cum relicti capax erit: pendente hac conditione quid sit agendum de hæreditate, præs. 98. li. 4. num. 35. quando præsumatur fraudulenter datum, præsum. 96. li. 4. numer. 18. 19. 20. & multis sequ. vsque num. 33. Ex filio spurio nepos legitimo non potest auus quid relinquere, contemplatione ipsius filij, ibid. num. 19. & quando contemplatione filij, quando nepotis relictum præsumatur, ibid. num. 22. & sequ. vsque num. 28. præsumitur fraudulenter relictum, quando pater ipsius ei reliquit causa alimentorum vltra debitam quantitatem, præs. 96. li. 4. num. 28. Idem quando pater relinquit filiæ spuriæ causa dotis, ibid. nu. 29. Idem si eius pater instituit Principem aliquem sub conditione, si personaliter veniet ad capiendum hæreditatem, & interim relinquit spurium & eius descendentes administratores & curatores hæreditates sine redditione rationum, ibid. num. 31. Idem quando reliquit ipsi spurio non nominando eum esse filium suum, ibid. 32

Filij testatoris si sunt instituti, & eis datus est substitutus extraneus, succedunt inuicem ex iure accrescendi exclusio substituto, præs. 87. li. 4. 9

Finem ad vsum inducta, contrarium non debent operari, pr. 134. li. 3. 32

Fines possessionem & dominium demonstrant, pr. 100. lib. 3. 13

Finis, quando necessario non pendet à principio, ipsemet finis attenditur, pr. 17. li. 6. num. 9. Idem quando principium ex se nihil operatur, sed ex ratione, & causa finis, ibid. 10

Finium mutatio non præsumitur, & vbi olim fuerunt termini, ibid. & nunc esse censentur, præsum. 43. lib. 6. 1

Fiscus licèt loco filiorum succedat, succedit tamen, & habetur tanquam extraneus, præs. 139. li. 4. num. 75. Et succedit delinquenti tanquam extraneus successor, ibid. num. 83. cui soluitur tanquam creditori, tenetur credere ius suum soluenti pro debitore, sicuti quilibet alius creditor, præs. 189. li. 4. num. 143. etsi non regulariter, multis tamen in casibus est priuilegiatus, pr. 72. li. 2. nu. 2. in casibus non priuilegiatis, iure communi vtitur, & priuato æquiparatur, nu. 3. & pr. 131. li. 3. nume. 69. cum priuato in pari causa onerosa certans, vtrum præferatur, tres sunt opinio. pr. 72. li. 2. 12. 16. & 17

Fisco ne gabellas soluat conceditur priuilegium, non transit ad gabellæ conductores, præs. 103. li. 3. num. 7. agente de lucro captando, aduersus priuatum de damno certantem, iudicatur in dubio cõtra fiscum, præs. 72. li. 2. num. 5. ex causa onerosa, contra priuatum de causa lucratiua, pro fisco præsumptio est, & pro eo iudicando, ibid. num. 8. & priuato in pari causa lucratiua existentibus vter præferatur, duæ sunt opin. num. 10. & 11. contendente cum muliere causa dotis, in dubio pro dote pronunciandum, num. 18. Alia refertur opinio, ibid. nu. 24. actore, & reo conuento priuato, pro eo est præsumptio, præsum. 90. lib. 2. 15

Forensis licèt is non sit, qui in loco natus est, pro tali tamen fictè habetur, si in eo loco onera non sustinet, pr. 95. li. 5. nume. 31. si ex dispositione statuti est incapax immobilium ciuitatis, sibi debetur æstimatio rei immobilis legatæ, præs. 120. li. 4. num. 6. Declara, vt ibi. num. 7. & 8. & sequ. contrahens, eius cum quo contrahit, præsumitur conditionem cognouisse, pr. 88. li. 3. 12

Forensem, & ciuem nouellum, prætextu ignorantiæ à delicto, non autem in contrahendo recusari, præs. 88. li. 3. 14

Forum conscientiæ solam attendit veritatem, qu. 80. lib. 1. 15

Fori antiqua praxis est sequenda, & ab ea non recedendum, pr. 34. li. 5. 18

Formicatio præsumitur etiam inter sanguine coniunctos, quando adest aliqua violenta præsumpt. præs. 17. li. 5. num. 6. Et maximè hoc procedit in sola consanguinea & affine, ibid. num. 7. Idem quando nimia esset familiaritas inter patrem & filiam, & fratrem & sororem, ibid. 8

Formicatio affectu cognouisse asserens, non potest dici vir constans, pr. 4. li. 3. 33

Franciscus Donato Venetorũ dux octuagesimo quarto ætatis suæ anno integris viribus adhuc Reipubl. operam dedit, pr. 46. li. 6. nu. 17. Molinus post centesimum ætatis suæ annum Venetijs procuratoria dignitate oneratus est, pr. 46. li. 6. 18

Fratris nomine quis comprehendatur: Et ad quæ teneatur frater erga fratrem.

Fratris nomine non venit soror, præs. 84. li. 4. 12

Fratres ad mutuum auxilium compositi videntur, pr. 16. li. 5. 9

Frater præsumitur fratrem diligere, & per consequens ipsum lædere nolle, præs. 53. li. 2. nume. 1. & præs. 16. li. 5. num. 1. extenditur ibid. num. 2. & sequ. nunquid possit alienare bona fideicommissi, vt dotem constituat sorori, præs. 89. li. 4. num. 38. 39. 40. 41. tenetur dotare sororem, quando extat statutum, quod stantibus masculis fœminæ non succedunt, ibidem, num. 42. Secus si soror est vterina, ibid. num. 43. tenetur pro fratre offendente maiestatem principis, sic dictante eius decreto: secus si frater erat absens, quando alter frater offendit ipsum principem, pr. 31.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

lib.5.num.25. non teneatur dotare sororem, quando ex bonis patris habet vt se dotet, præsum.109. lib.4. nu.63. coniunctus ex latere patris ei cui substitutus fuit, an excludat matrem ex tacita pupillari, præf.39. lib.4.num. 8
Fratres hæredis grauari non præsumuntur positi in tacita conditione, si sine filijs, &c. ad exclusionem substituti, pr.89.li.4. 114
Frater instituens à fratre, si sit grauatus alij restituere, non subintelligitur in eo tacita conditio, si sine filijs decesserit, quia in eo cessat coniectura pietatis: & quia frater non tenetur fratrem instituere sicut pater: & confusantur argumenta eorum qui contrarium censuerunt, præf.89.li.4.num.55. possidens, & & administrans bona fratris, præsumuntur iure familiaritatis possidere, pr.67.li 6.num.12. & forsit habent quecelani contra testamentum, quando est substituta turpis persona, licèt non consequantur legitimam ex bonis fratris defuncti, præsum.58. libr.4. num. 17
Fratres & sorores pluries incestum commisisse obscenatum est, præf.17.li.5. 14
Fratres testatoris præsumuntur magis dilectus à ipso testatore, quam eius vxor, mater pupilli, & propterea præsumuntur excludere ipsam, præsum.56.lib. 4 numero 17. Idem de patruo, & pia causa, ibid. num.e.18. victimus testatoris substitutus non censetur vocatus ad exclusionem matris pupilli instituti, præsum. 56.li.4. 16

Fratres vtrinque coniuncti, an & quando æqualiter succedant cum consanguineis fratribus, & quando eos excludant.

Frater vtrinque coniunctus, an fratrē consanguineum excludat in substitut. vulgari, præsum.75.li.4.num. 1.2.3.& seq.an in substitutione pupillari, ibid.num. 8.12.& sequ.
Fratres vtrinque coniunctos æqualiter admitti in substitutione ad fideicommissum cum consanguineis, præsum.75.li.4.infin.18. Secus si testator ipse in in institutione expressim coniunxisset re, & verbis vtrinque coniunctos, ibid. 18
Frater vtrinque coniunctus excludit consanguineum in causa testandi, pr.75.li.4.num.11. vtrinque coniunctus tunc frater consanguineum excludere censetur, quando pater ipse in institutione re, & verbis coniunxit duos ex prima vxore filios, alios duos ex secunda, pr.75.li.4.num. 4
Fratres vtrinque coniuncti, quando fuerunt re & verbis expressim à testatore coniuncti, præterutur consanguineus in pupil. substi. præsum.75. libr.4. numero 14. Et quid in substitutione fideicom. ibid. num. 29
Frater vtrinque coniunctus substitutus excludit matrem ex tacita pupillari, præsum.39.li.4.nu.70. additur ratio, num.80.ibid. Habens vtrinque coniunctos, nec non alios fratres consanguineos, si simpliciter substituit filio suo fratres suos, an vtrinq; coniuncti excludant consanguineos, præf.75 li.4.num. 19.20.21. pro fratre non est testis omni exceptione maior, & quam fidem tribuat index arbitrabitur, pr. 52.li.2.num.6.& num.3.& 4. institutus à fratre commilitone, militiæ potius, quam fraternitatis causa censetur institutus, præf.29.li.3.nu.42. debens centum sorori, tantam quantitatem in dotem promittendo, non præsumitur donare, præsum.16.li.3.num.2. sororis debitor ex causa dotis, notādo sororem præsumitur compensare, ibi.num.3. viuens in communione, si frater moreretur, vt filiam nuptum tradat, dotem ex pecunia cōmuni numeratam pro rata sua donare præsumitur, pr.35.li.3. 4
Fratres duo possidentes bona paterna tanquam diuisa per decennium præsumuntur ab initio diuisisse, pr. 33.lib.2.num.16. separatim habitantes longo tempore, possidendo pro singulis partibus percipiendo commoda, & onera subeundo diuisisse præsumuntur, præsum.60.li.3.nume.3. quod extenditur, ibid. num.4.& 5. possidentes partes inæquales, non præsumit diuisionem fecisse, si tamen illa magna sit inæqualitas, num.6.& 8. habitantes simul patre eorum viuo, non præsumuntur societatem inisse, præsum. 50.li.3.num.3. vel affines plures simul habitantes, pupillis aliquibus ex ijs existentibus nullam inisse societatem præsumuntur, num.6. quod extenditur, ibid.nu.9.& 13. aut affines omnes maiores, non negotiantes, sed hæreditatem indiuisam possidentes, societatem contraxisse non præsumuntur, ibid. nu. 20. Nisi contrariæ existant coniecturæ, numer.21. 21. Vel diu simul habitantes, communicassent reditus, num.22. aut affines natu maiores omnes, simul habitando, si vnus tantum negocietur, non præsumuntur inisse societatem.num.23. Nisi tamen reliqui communicarent ex, quæ aliunde sibi obuenissent, num.24. omnes maiores negociando, lucra communicando, contraxisse societatem præsumuntur, quo ad illam negociationem, num.25. Non autem quo ad reliqua nume.28. Nec refert, quod diuersas negociationes exerceant, dummodo lucra communicent, num.30. affines, an & quando negociando, & lucra communicando præsumantur societatem iniisse, quo ad omnia bona, prædia scilicet, & similia, nu.31.32.33.34.& 35. & affines omnes natu maiores hæreditatem possidentes indiuisam, simul viuendo, & lucra indifferenter communicando, omnium bonorum societatem inisse præsumuntur contraxisse, numer.37. quod declaratur & extenditur, ibid. num.38.& sequ. natu maiores, vel affines, simul habitando, atque lucra communicando, nec incundo rationes, quando tamen non censentur omnium bonorum societatem inisse, num.43.44.& seq. duo artifices, communicantes lucra, & quæstus ex ipso artificio, quam societatem præsumuntur inire, qu. 20.lib.1. 4
Fraternitatis quasi possessio acquiritur per tractatum, præs.53.li.6. 25
Fraternitates dicuntur loca pia, & legatum eis factum dicitur ad pias causas, præf.215.li.4. 5
Fraus coniecturis, & præsumptionibus probari potest, præsum.3.li.5.num.43. non præsumitur, nisi probetur, præsum.78.li.6.num.3. in dubio nunquam præsumitur nec actu, nec potentia, præf.82.libr.4. num. 10. in dubio non est præsumenda, præsum. 81.lib.4. num. 29
Fraudibus quo ad fieri potest obuiandum, præsu. 190. li.74. 21
Fraus in his, quæ voluntariæ sunt iurisdictionis, facilius committitur, præsum.85.li.2.num.94. dolus & malitia, in arbitratore non creditur adesse, præsum. 76.li.2 17
Fraudis, & malitiæ præsumptio cessat, probationibus incontinenti oblatis, pr.47.li.2.num.1. Plura vide in verbo. Dolus, item Simulatio.
Frequentatio loci assidua, in quo quis occisus reperitur, indicium est ad torturam sufficiens, alio adminiculo concurrente, q.89.li.1.num.126. Illud autem indicium quomodo tollatur, num. 127
Frigiditas coniugum, ex triennali cohabitatione præsumitur, qu.30.li.1. 6
Fructus tantum, an & quando præsumantur relicti, & quando ius vsus fructus, præf.136.li.4.num.1.2.3.4. 5.6. ex hæreditate adita percepti non dicuntur hæreditarij, præf.188.li.4.num.27. sui natura sequuntur dominium, præf.30.li.3.num 55. futuri sunt quid diuersum a præteritis, præf.29.lib.3 num.93. rei vendi posse, præf.104.li.3.num.21. maiores de fundo alieno suis impensis colligens, eas domino fundi donare præsumitur, præf.33.li.3.num.3. naturales magni valoris, quando marmus restimat, præf.9.li.3. num. 16. Et quid de modicis, num.17. qui magni, vel modici valoris sint, arbitrarium iudex, num.18. non præsumuntur consumpti, sed adhuc extare, nu.23. quando extare vel consumpti præsumantur, iudicis arbitrio tribuendum, num.25. qui & quot percepti sint coniecturis probari posse, num.26. pœnæ, & similia accessoria rei petitæ specialiter in genere ali liberatione comprehenduntur, præf.151.li.3.num.12. Idem de appendicijs, & connexis rei pro qua facta fuit liberatio, ibid. 13.& 14
Frumentum aliquando in genere capitur, aliquando in specie, & quomodo, pr.151.li.4. 2
Frumento legato, quid præsumatur legasse testator, præsum.151.li.4.num.1.& sequ. legato, quod testator habebat in ciuitate, censetur legatum frumentum existens in suburbijs, quando ibi tenebatur causa custodiæ, donec deferretur in ciuitatem, pr.126. li.4. 11
Fugitiuus is censetur, qui ad fugam se præparat, pr. 3. li.6. 12
Fuga, ad torturam indicium est sufficiens, qu.89. lib.1. num.36. quando quæstionibus faciendis, non præbeat indicium, ibid. num.37.38.39. & additur declaratio, num.40. ob contumaciam indicium facit, concurrente leuitate vitæ in accusato vel alio quodam adminiculo, numer.41. ex carcere eo tamen non fracto, indicium, quando ad torturam fiertur, num.42. iniuste carcerari, torturæ nō est indicium sufficiens, num.43. sola etiam absque conspiratione, si cum carceris fractura fiat, plenam probationem criminis facit in aliquibus casibus, num.46.47.& 48. cum fractura carceris ad condemnationem probationem non facit, si iniuste quis detentus sit, num.49. Scholarium ex priuilegio contra ipsos non facit indicia, excepto crimine hæresis, num. 50
Fundamentum constituens in qualitate, eam adesse probare debet, præsum.48.lib.2.num.2. vide Qualitas.

Fundi nomine quid contineatur, & quid legato fundo comprehendatur.

Fundi nomine continentur dolia, molæ oliuariæ, & præsum, cum fundo sint infixa, præf.154.li.4.nu. 3
Fundum, idem est, dicere, quod & totum fundum, cum non possint partes separari, præsum.62.libr.4. num. 4. Intellige quo ad partes integrales ipsius fundi, non autem quo ad partes diuersas, & quotitatiuas, ibid.num. 5
Fundi identitas, vel vanitas quando satis dicatur probata, pr.15.li.6 nu. 30.& seq.
Fundo instructo legato, qui fundus debeatur ex conjecturata mente testatoris, pr.154.li.4.num.1. Quod si testator simpliciter legauit fundum, præsumitur legasse ea, quæ ita fundo cohærent, vt amoueri inde nequeant, ibidem, num e.2. Non continentur vero ea, quæ sunt diuisa & separata ab eo, ibid. num.5. Instructo legato, vel instructum est, quidnam debeatur, & quid differat huiusmodi legatū a legato fundi, & instrumentorum, ibid. num.14.& num. 6.7.8. legato vt optimè æstimatique est, non solum omnia instrumenta debentur fundo necessaria, sed & quæ voluptatis causa in fundo habuit testator, præf. 154.li.4. 17
Fundum tradente venditore cum pacto, vt ei locetur in perpetuum, & quod vsque ad decennium, vel perpetuum possit redimere, simulatio præsumitur, pr. 122.li.3. 74
Fundus datus in dotē cum pecunia quam maritus promisit restituere, remanet dotalis, præf.74.li.3.num. 25. Idem si maritus obligauit bona sua pro restitutione pecuniæ, pro restitutione vero fundi nihil dixit, ibid. 26
Furem si scienter receptans punitur pœna furti, an dubio autem secus, pr.29.li.5. 34

Furiosus, insanus aut mente captus, an & quando quis præsumatur: & an furiosus grauari onere fideicommissi.

Furiosus, insanus, demens, aut mente captus, an & quādo quis præsumatur, præf.45.li.6.n.1. Et quid differant furiosus, insanus, de mens, & mente captus, ibi. num.2. Quod in multis æquiparantur, & macarones appellantur, ibid.num.17. is præsumitur, qui furijs quodammodo agitatur, & rabie agitur, vsque nec sibi, nec alijs parcit. ibid.num.11. Idem quibus ex indicijs & actibus furiosus cognoscatur, ibid.nu. 15.24.25.& sequ. is non præsumitur, quem non constat ante furore agitatum fuisse, sed sanæ mentis esse, ibid. num.18. si quis fuit ab initio, atque etiam ex post, præsumitur etiam medio tempore fuisse talis, præf.36.li.6. num.12. si habet dilucida intercapedinalia, si dubitatur, an actus ab ipso gestus, sit gestus tempore furoris, vel intercapedinis, in dubio præsumitur gestus tempore furoris, pr.45.li.6.num 63. Et qui dicit fuisse gestum tempore dilucidi intercapedinis, probare id debet, ibid. an posit grauari onere fideicommissi, præsum.49.lib.4.num.12. qui præterito tempore fuit, ita, & nunc præsumitur. Idem in ægro, & infirmo, qu.24.libr.1.num.15.& 16. præsumitur, cui tanquam furioso prætor curatorem decernit, pr.75. libr.2.num. 57
Furiosum, & mente captum, qui asserit, id probare debet, qu.18.lib.1.num. 7

Furor an & quando præsumatur, & quanto tempore durare censeatur.

Furoris, & dementiæ signum, & coniectura est, quando quis iussit cadauer suum in mare proijci, præf. 45. li.6.num. 29. Idem quando iussit cadauer suum sepeliri cum sonis, & cantibus, ibid. numero 41. Idem quando quis nomen suum ignorat, ibid. numer. 30. Idem quando quis loquitur verba inordinata, fatua, & talia, quæ ab homine sanæ mentis proferri non solent, ibid. numer. 39. Idem quando quis vno prope tempore bona sua dilapidauit, ea vendendo vili pretio, vel sine causa donando, ibid. numer. 57. Idem quando quis facit actus, quos nemo sanę mentis faceret, ibid. nu. 48. morbus cum sit insanabilis, præsumitur durare omni tempore, & dilucida intercapedinalia cum sint per accidens, probari debent per asserentem illa, pr.45.li.6. 64
Furor, quando breui tempore dicatur reuersus iudicis arbitrio relinquitur cum iure diffinitum non sit, pr. 50.li.4.num.10.& 17. ceffans, & breui reuertens dicitur potius inumbrata quies, quam mentis sanitas restituta, pr.50.li.4.num.8. & insania sui natura insanabilis durans præsumitur, li et aliqua extent dilucida intercapedinalia, ibid.

Furtum à quibus commissum præsumatur, & circa quæ, & quando sine culpa custodis commissum dicatur.

Furtum factum fuisse, quando coniecturis probari possit, & fama populi, præf.61.li.6.num.21. quæ sint illæ coniecturæ, ibid.num.22.23.& sequ. de signis & fumori indicium à forma pedis accusati de ipso furto: non est autem sufficiens indicium ad torturam, præsum.31.libr.5.num.11. præsumitur commissum culpa eorum, apud quos res extabat, præsum.3 libr.5. nu.136.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

nu.130. præsumitur commissum ab ipsius rei custode ob malam eius custodiam, & potest is torqueri, vt rem indicet, pr.31.li.5.nu.1. Secus si in custodiendo eam diligentiam adhibuit, quam vouisquisque diligens paterfamilias adhibuisset, & quando more solito custodiuit, ibid.num.2. committit, quis & ex quibus coniecturis præsumatur, præs.31.li.5.num.10. & seq. Item præsumitur commississe apud quem claues adulterinæ ad aperiendum ostium domus reperiæ fuit, pr.21.li.1.num.17. non censetur commissum in re sociali, si dominus ea vratur ad vsum destinatum, pr.18.lib.5.num.4. casu fortuito, & sine culpa custodis, quando dicatur commissum, pr.61.li.6.num.27. & seq. non sine culpa custodis committi soler, qui diligentius custodire debuit, pr.61.lib.6 nu.34. vide verbum Custos, apud Lacedæmones non punicbatur ab eo quod ipsi rerum domini ob neglectam custodiam in causa furti essent, pr 61.li.6.num.35. an & quando in re inuenta, vel pro derelicto habita commissum præsumatur, & quando censeatur res habita pro derelicto, pr 30.li.5. 1

Furto testibus probato creditor iuramento partis de scripturis furto subtractis, præsumpt.61. libr.6.numer. 29

Furtum ad hoc vt dicatur mahifestum, attenditur principium commissi furti, & quare, præsum.17. libr.6. numer.5. a seruo commissum, præsumitur consensu domini commissum, si ipse seruus sit improbus, & nequam, præsum.17.lib.5.num.18. Non punitur tamen dominus eadem pœna, qua plectendus est, sed mitiori, arbitrio iudicis, ibid. num.19. est alienæ rei contrectatio, quæst.14.lib.1. numer.68. præsumitur commissum ab eo, qui in domo conuersabatur, q.14. lib.1.numer 55. a vicinis factum præsumi, quæst.89. lib.1.num.95. Vel ab eo, qui consuevit in eadem domo conuersari, num.69. Declaratur tamen, nu.97. & 98. a viro bonæ conditionis, & famæ factum præsumi, esi res penes eum reperiatur. ibid. nu.99. & pr. 141.li.3. 15

Furti donationis in concursu, potius donatio quam furtum præsumitur, pr.141.li.3. 13

Furto tem pus conuenit posse, quando liceat, qu.80. li.35. res subtracta, penes accusatum reperta, torturam facit habere locum, si malæ conditionis, & famæ sit, q.89.l.1. 141

Futuræ rei Emptor. vide Emptor & vide Res futuræ.

Futura iudicamus, & metimur ex præteritis, quæst.89. lib.1. num. 103

G.

GAbellam conducens à ciuitate, quę immunis est in rebus à se ementis, non habet tus exigendi ab ipsa, pr.44.li.3. 11

Galenus dum puer esset, & febri quateretur, ex cubili prominentes atro colore festucas videre se opinabatur, & veites flocorum plenas, pr.45.li.6.num.51. vixit centum quadraginta annis, & nullo correptus morbo interijt, pr.46.li.6. 12

Galli non habent filios in potestate, præsum.18.libr.4. num. 40

Garus fit ex piscium intestinis, & est condimentum ciborum, non autem cibus, pr.156.li.4.num.2. quibus præterea nominibus appelletur, ibid.nu. 3.4

Gemiario nutumque pluraliter præsumitur potius, quam certum pertutum, præsum. 60. libr.2.numero 3

Genus idem quod species operatur, præsum.96. libr.3. num. 22

Genitiuus proprietatem significat, præsu.16.libr.2.numer. 7

Genus, an differat à familia: & qui dicantur esse de genere alicuius, pr.88.libr.4.num.7. & qualiter genus accipiatur, ibid.n.8. comprehendit sub se omnes species, & id quidem proprie, & ipse species comprehendunt sua individua, pr.1.li.5. 26

Generi per speciem derogatur, pr.38.li.6.num.9. Non autem ei derogatur, quando species nó est contraria generi, sed sub ipso genere comprehendi potest: & sic lex nouis non corrigit veterem, ibi.s.nu.14. Idem quando genus verificari debet in vna specie, ibid. 15

Georgium Trapezuntium, & Franciscum Barbarum temio confectos, literarum, quarum eruditissimi fuerunt omnino obliros fuisse scitur, pr.45.li.6. nu.34

Germanicus quæstor adolescens factus, & mox consul res mirandas gessit, pr.48.li.6. 8

Gerens seu pro procuratore, si talis sit pro quo præsumatur, mandatum habuisse creditur, pr.33.li.2. 12

Glossæ autoritas probabilis non necessaria, pr.104.l.3. num. 8

Gordianus senior audita morte filij laqueo se suspendit, pr.56.li.6. 9

Georgius Leontinus centesimum & septimum agens annum, interrogatus quapropter vellet tamdiu in vita manere, respondit, quia nihil habeo, quod seneclutem meam accusem, pr.46.li.6. 13

Grauari is non potest, qui vocatus, & honoratus non est, pr.70.li.4. 12

Grauatus restituere hereditatem, intelligitur grauatus in portione sibi relicta, pr.76. li.4.nu.16. prius restituere statim, deinde substitutus pupillo non tenetur restituere, quod deinde obtineat ex bonis pupilli, pr.74.li.4.num.8. Plura vide in verbo Fideicommissum.

Grauamen re ipsa illatum in recusatione iudicis, sufficit allegare, q.48.li.1. 15

Guarentigia sicut tertio nõ nominato prodesse nequit, ita nec obesse potest, pr.13.li.3. 9

H.

HAbitans in domo Cardinalis, præsumitur viuere expensis ipsius Cardinalis. præsum.71.li.6. num. 7

Habitare qui tenetur, non sufficit si semel vel bis habitet, sed frequentia, & perseuerantia requiritur, pr.76. lib.6. 39

Habitatio propriè solum est ipse vsus, non autem proprietas, pr.62.li.4.num.31. & domicilium quid differant, pr.42.li.6. 2

Habitatione legata censetur legasse testator, vt liberè legatarius ibi esse, & habitare possit, & sic ire, & redire, præsum.157.libr.4.num.20. Et censetur relicta habitatio pro se, & eius familia, ibid.num.21. Continentur etiam habitationis nomine supellectilia, scamna, cathedræ, mensæ, & huiusmodi, ibidem, numer. 23

Habitus indicat qualis quisque sit, præsum. 76. libr.6. num.10. solus non facit quem Monachum, præs.84. li.6. 9

Habitum clericalẽ deferens si obijt nullo relicto hære de non potest petere fiscus Ecclesiæ eius bona, ex eo quod ex habitu præsumi debeat ipsum fuisse clericũ, pr.70.li.6. 4

Habitus qualem demonstrat, talis quis præsumitur, quæst.14.li.1.num.79. alij animi, alij corporis, q.14. lib.1. 23

Habilem non dicitur princeps reddidisse eum, quem in officio iam existentem, illud exercere permittit, pr. 20.li.2. 33

Habilitas personæ consideratur etiam in iudicijs summarijs, præsum.52.lib.2.nume.1. personæ, an præsumatur, inter reum, & actorem, distinguendum est, ib. num. 3

Habilis & idoneus ad contrahendum matrimonium, & ad generandum, an & quando quis esse præsumatur, præsu.90 lib.6. per tot. & idoneus ad alios actus an & quando præsumatur, præsum.110.91.libr.6.per tot.

Hercules morbo comitiali affectus fuit, & ab Aristot. appellatur hic morbus herculeus ab ipso Hercule, pr.44.li.6. 4

Hæres quis dicatur, & quis nomine hæredis comprehendatur: & quorum dominus censeatur.

Hęres verbum, prolatum in conditione voluntaria verificatur in bonorum possessore, qui improprie, & fictè est hæres, pr.185.li.4. 14

Heredũ appellatione nõ venit modò primus hęres, sed & hæres hæredis, & alij deinceps: & nomen hæres, est nomen collectiuum, præsum. 70.libr.4.num.29. appellatione, quando veniunt extranei, quãdo non, vbi hæredes dispositiuè sunt vocati, præsu.130.lib.4. num 2. & seq. 5

Hæredis nomen non comprehendit extraneos, quando testator reliquit Caio, & eius hæredibus, rem quidem sui naturà transitoriam ad extraneos, tes tamen si transiret, retineret aliquid absurdum, & contra præsumptam testatoris voluntatem, præsumpt.130. lib.4.num.13. in testamento ascendentes intelligitur de hæredibus sanguinis, hoc & de descendentibus, præsum. 76. libr.4. num.72. posita in conditione, intelligitur solum de hærede sanguinis, non autem de extraneo, præsum.130. lib.4.num 24. & sequent. Si est expressum nomen proprium, præsumitur factum causa demonstrationis, præsumpt.108.libr.4. num.32. Et dicta expressio est loco taxatiuę, ibidem, num. 33

Hæres non dicitur, qui est intra tempus ad liberandum, præsum. 101. lib.4. numer. 96. quo ad sui damnum is dicitur, qui repudiata hæreditate respondit se hæredem, præs.101.lib.4.numer.30. Idem dictmus de eo, qui adiuit hæreditatem, vt non potuit amplius eam repudiare, ibi.n.31. Idem de eo, qui per mendacium dicit se hęredem, cum vere non sit, quia habetur pro hærede quo ad sui damnum, & ad fauorem creditorum, ibidem, num.32. idem est, quod dominus, præsumpt.101. libr.4. numer.35. & præsumpt.140. cod. libr. numer.20. & testator hęredem instituendo eum facit dominum, præsumpt.67.lib.4.numer.2. & 26. 63. & 64. cum eadem persona cum testatore reputetur, non est tamen proprie, nec eius bona sunt vere ipsius testatoris, pr.ium.117.libr.4.numer.1. præsumitur omnium eorum Dominus quę erant apud defunctum, præsum.64.li.6.num.18. quicquid ex hæreditate possidet titulo hæreditatis possidere præsumitur, præsum. 67.lib.6.numer.6. qui extitit semel, nunquam desinit esse hæres, pr.141.li.4.num.27. factus semel non potest desinere esse hæres, præsu.183. li.4.num. 30

Hæredem aliquem facere est ipsum dominum constituere, pr.133.li.4.n 9. quilibet præsumitur habere, ex quo saltem postremo loco habet fiscum, præsu.150. li.4. 25

Hæres præsumitur magis dilectus à testatore, quam legatarius, pr.106.li.4. 29

Hæres quinam instituì possit, & quid sit hæredis institutio, & quomodo præsumatur, & ad quæ extendatur, an & quando valeat, vel reuocetur.

Hęres quilibet potest instituì, qui non reperitur expressè prohibitus, pr.16.lib.6.nu.10. quibuscunq; verbis institui & substituì hodie potest sanctione l. quod indignum. C. de testa. pr.55.li.4. 6

Hæredes quibus ex partibus instituì vel substituì, præsumantur, pr.18.li.4. 1

Hæredis institutionem faciens censetur testari voluisse, non autem codicillari, pr.2 lib.4.num.21. institutio dicitur caput & fundamentum testamenti, præs. 172.li.4.numer.28. institutio est fauorabilis, & ideo extendenda de casu ad casum, præs.26.li.4.numer.7. Idem substitutione directa, ibid. institutionis causa finalis quæ dicatur, præs.24.libr.4.num.5. & per tot. & seq. institutionem non inducì coniecturis aut præsumptionibus velut substitutio inducitur, præsu.26. lib.4.num.17. sed verbis expressis, ibid.num.33. & libro 1. quæst.0.45.numer.18. institutio, an & quando coniecturis & præsumptionibus censeatur inducta, præs.19.li.4.num.1. institutionem solis coniecturis & præsumptionibus induci posse, & quomodo, præsum.19.lib.4.num.6. Distingue, vt ibi, num.7.9.& 10. institutio nuncupatoria fieri non potest, præsu. 19.libr.4.nu.2. institutio vt consistat, constare debet is, qui fuit demonstratus, præsu.25.lib.4.nu.6. institutio, an & quando extendatur de persona ad personam, pr.26.lib.4.num.19.23. institutio an & quando ex præsumpta mente testatoris extendatur de casu ad casum, de persona ad personam, & tempore ad tempus, præsum 26.li.4.nu.1.2. institutio extenditur de persona ad personam ex præsumpta mente testatoris, pr.65.li.4.num.35. institutionem non extendi de casu ad casum probatur, præsum.26.libr.4. num. 11. 16. & sequ. institutio difficilius reuocatur quam legata, pr.172.li.4.numer.5. Et quare facilius tollatur legatum, pr.173.libr.cod.num.27. institutio incerta, an, & quando & quibus coniecturis reddatur certa vt valeat, præsum.25.libr.4. num.1. institutio, legatum, vel alia dispositio, an & quando ex præsumpta mente testatoris valeat, præsum.24.lib.4.num.1. institutio non debet vitiari, ob errorem in qualitate personæ, quando illa qualitas non inducit causam finalem, præsum.24.lib.4.numer.21. institutio in re certa non valet, & si constat testatorem testari voluisse censetur facta institutio in vniuersum, pr. 34. libr.4.num.15. Plura vide in verbo instit. institutus, vel ab intestato vocatus, si confecit inuentarium bonorum hæreditatis, præsumitur ipsam hæreditatem adiuisse, pr.101.li.4.n.94. qui confecit inuentarium non præsumitur habuisse alia bona, quam in ipso inuentario descripta, & contrarium asserenti incumbit onus probandi, præsum.61.li.6.num.6. quando promittit ex contractu soluere id quod tanquam hęres eam beneficio legis & inuentarij soluere tenebatur, si ex ipso contractu immediatè cõueniatur, non habebit beneficium inuentarij, præsum.109.libr.4. numer.48. institutus etiam in re certa potest propria auctoritate apprehendere possessionem rei sibi relictæ, præsum.141.lib.4.num.13. institutus si erat creditor ipsius testatoris, & petijt creditum suum sibi ab eo solui, qui hæres esse potest d. testatori, præsumitur hæreditatem repudiasse, pr.102.li.4.num.17. Et hoc nisi protestatus sit id petere animo non repudiandi hæreditatem, ibid.numer.18. ex diuersis partibus institutus, si aliqua parte habet substitutum, & adit hereditatem ex ea parte, in qua non habet substitutum, alia pars ei acrescit exclusa substituto, præs.78.li.4. num.10. adijsse hæreditatem repudiasse, an & quando præsumatur vide supra in verbo Hæreditas, si sit ille institutus, de cuius statu dubitatur præsumitur contemplatione eius institutus, qui credebatur eius dominus, pr.22.li.4. 6

Hæredes plures instituti in re certa æqualiter præsumuntur instituì, pr.18.li.4. 5

Hæres quando possit alienare bona sibi relicta, & quo casu, & an præsumatur scisse mortem defuncti.

Hęres nunquid bona alienare possit, si testator ei relinquendo fideicommissum ipsum rogauit restituere, quod post mortem suam superfuerit, præs.188.lib.4.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

nu.11. & seq. Et si fuit grauatus restituere, quod tempore mortis suæ supererit, potest liberè alienare vsque ad dodrantem, quàdo inter viuos alienat, secus in vltima voluntate, ibid.num.17. Et tenetur omnino in huiusmodi casu restituere quartã omnium bonorũ, quæ testator ipse reliquit, quam alienare quoquo modo non potest, nisi quatuor de causis, ibid. expressis, nu.20.21. & seq. vide Fideicommissi onere grauatus, &c. tantum potest distrahere ex bonis hæreditarijs, quantum satis fieri possit creditoribus, etiam si sit extraneus hæres institutus à marito post mortem eius vxoris relictæ vsufructuariæ, præs.143. lib.4.num.15. Idem quando testator reliquit ipsi vsufructuariæ plenum & integrum vsumfructum, ibid. num.16. Extende, etiam si ipse hæres ex patrimonio proprio soluit, quia potest deducere ex bonis testatoris quantum ipse numerauit, ibid.num.17. quibus ex bonis soluet æs alienum, an ex suis proprijs, vel potius ex hæreditarijs, quando testator reliquit alteri vsumfructum omnium suorum bonorum, præsu. 143.lib.4.nu.13. in solutione æris alieni quid seruare debeat in alienandis bonis testatoris, præs.143.lib.4. num.19. & seq.

Hæredem scisse mortem defuncti, si quis velit probare, nõ sufficit quod probet ipsum fuisse vicinum, sed probare etiam debet famam fuisse in vicinia, præsu. 24.li.6.nu.15. & pr.51.li.2.num.47. Et Bar. declaratur doctrina in l. is potest, nu.18. vers. si verò non est consanguineus. ff. de acqui. hære. ibidem per discursum.

Hæres quando teneatur de euictione erga legatarium, & ad quæ de iure teneatur.

Hæres non tenetur de euictione, quando testator legauit quid vniuersale, quod euictum sit, vel rem aut speciem certam, pr.118.li.4.nu.2.5. & seq. Secus si legauit quid generale, vt patri vnum ex seruis suis, qui si à legatario euincatur, hæres de euictione tenetur, ibid.num.3. Intellige, vt ibid.num.4. teneatur de euictione erga legatarium, quando testator sciens rem alienam omnino esse eam legauit, præsum.118.li.4. num.10. & in alijs casibus, quos vide ibidem per discursum, teneatur vindicare mortem eius, cui successit, quod si negligit facere præsumitur dolose id facere, & ab eo autertur hæreditas tanquam ab indigno, præsumitur enim particeps homicidij, præsu.3. li.5. num.82. tenetur exhibere libtum rationum defuncti in eo casu, in quo defunctus teneretur, cuius iuramento non statur, quod liber ille ad se non peruenerit, præsum.61.li.6.nu.10. Iuris enim præsumptione censentur omnia peruenisse ad hæredem, quę fuerant apud defunctum, ibid.num.11. in iudicio potest interrogari, vt cum iuramento respondeat, an adiuit iam hæreditatem, vt respondere teneatur, pr. 99. lib.4. num. 16

Hæres, an & quando præsumatur grauatus à testatore, quid quantumve ex hæreditate restituere teneatur, & quando teneatur vltra vires hæreditarias. Et quando dolosè alienasse dicatur.

Hæres in dubio censetur grauatus à testatore præstare legata, & eo defuncto adita hęreditate, ipsius hæres, præsum.157.li.4.numer.43. Si verò non adiuit, vel adiuit & factus est locus substitutioni, substitutus ille præsumitur grauatus præstare legata, ibid.numer. 44. Et quando plures hæredes sunt instituti vel substituti, quinam teneantur ad legata, ibidem, nu.45. censetur grauatus, non autem substitutus, si testator ira dixit: Acceptus centum dato fundum Caio. præs. 131.li.4.num.8. quando grauatur parè vel ad certum diem, substitutus admittitur, etiam si is suscipiat filios, præsum.83.libr.4.num.57. instititutus, & grauatus restituere si decesserit sine liberis, si in extremis laborans ingreditur religionem, præsumitur fraude ingressus, vt substitutum excludat, præsum.8.lib.6. numer.4. nunquid teneatur ad restitutionem bonorum, quæ ad se peruenerunt ex persona quidem testatoris, sed alio iure quàm hæreditario, præsu.196. lib.4.num.1.2.3. fideicommisso grauatus tenetur ad restitutionem etiam mobilium quæ testator reliquit, præsum.197.li.4.nume.1. ampliatur, numer.5. Et quid si consumpta sunt restitutionis tempore sine hæredis culpa, ibid.num.3. Et an teneatur restituere fideicommissario emphyteusim, ibid.num.12. & 13. Et an teneatur restituere bona, quæ post âse aditam hæreditatem quæsiuit ex bonis ipsius testatoris, id est, de fructibus ex illa percepti, temili. ibid. nu.14. Et quid de alijs bonis aliunde ab ipso hærede quæsitis, ibid.num.15. grauatus fideicommisso vniuersali, an & quando præsumatur rogatus restituere etiam portiones, quę sibi ex alijs substitutionibus obuenerunt, pr.193.li.4.nu.2.3.4.5. multisq; seq. fideicommisso grauatus nõ conficiens inuentarium tenetur legatarijs & fideicommissarijs etiam vltra vires hæreditarias, pr.97.li.6.num.13. Præsumit enim lex ob talem negligentiam, quod ipse occultauerit res hæreditarias, ibid.num.14. ampliatur, ibid.num.15. grauatus fideicommisso si rem ipsam totam scienter alienat, contra conscientiam alienasse dicitur, & sic dolosè, presum.3.li.5.num.95. Intellige, si perpetuò alienat, secus si donec in humanis erit, ibi. num.96. fideicommisso grauatus pendente condicione restitutionis fructus suos facit, præsum.189.li.4.nu.162. rogatus restituere hæreditatem vel bona, nunquid etiam præsumatur rogatus restituere ipsa prę legata, præsum.194.li.4.num.1. rogatus restituere cum velit, quo tempore restituere teneatur, præs.90.libr.4. num.1. rogatus restituere quibus conietcturis præsumatur religionem ingressus in fraudem substituti, pr.83.li.4.num.83. & sequent. allegans paupertatem testatoris eam probare debet, præsum.26.libr.6. numer. 5

Hæredes plures coniuncti re, & verbis qui dicãtur, presum.86.li.4.num.1. Et qui dicantur verbis coniuncti, & quo iure vnus succedat alteri per ius accrescendi, ibid.numer.2. distincti re & verbis qui dicantur, & an succedant per ius accrescendi, pr.86.lib.4.num.3. plures si sunt vocati sub nomine collectiuo, vna cum tertio, in quibus partibus censeantur instituti, pr.18. lib.4.num.21. extranei qui dicuntur, præs.140.lib.4 num. 2

Hæres extraneus presumitur scire confectum fuisse testamentum, ex quo hæreditatem consecutus est, & quæ in eo dispositа fuerunt, pr.23.li.6.nu.75. Limitatur ibidem, num.76. & seq. extraneus præsumitur ignorare dispositа in codicillis, ibidem, numer.79. hæredis dicitur etiam testatoris, præsum.34. libr.4. num.13. Et præsum.43.eod.lib.num.3. Et præsu.76. lib.eod.100. legatarij grauari potest sub nomine hęredis, pr.72.li.4.num.17. scriptus in re certa nullo dato cohærede, detracta rei mentione, totam ipsam hæreditatem consequitur, præs.141.li.4. num.3. qui successit grauato onere fideicommissi censetur debitor voluntarius, & legatum ob id à se factum præsumitur factum animo compensandi, præsu.110.li.4. num.6. succedens pupillo ab intestato, succedere dicitur ex tacito defuncti iudicio, nõ autem ex expresso. præsum.72.li.4.num.18. fuam implens conditionem, sub qua fuit institutus, dicitur adire, præsu.101. libr.4.num.4. eadem persona cum defuncto, pr.47. lib.3.num.2. institutus in testamento minus solemni, in foro conscientiæ non tenetur restituere hæreditatem venientibus ab intestato, quæst.80.li.1. nu. 4. & 38. scienter totam hæreditatem absque quartæ detractione restituendo, præsumitur eam fideicommissario donare, præs.31.lib.3.num.3. pro speciali legato de euictione non tenetur, pr.118.libr.3. num.4. petès cautionem ab vxore relicta vsufructuaria, non dicitur contrauenire promissioni factæ de non molestando. præs.38.li.3.nu.5. iussus à testatore reficere domum, li non patitur deferri cementa, & alia necessaria, præsumitur voluntati eius in futurum parere nolle, quæst.23.lib.1.num.11. transigens super testamento, an præsumatur scire in eo contenta, præs.66. l.3.n.27. succedens debitori excusatur ob ignorantiã conditionis persone, cum qua contractum sit, pr.88. lib.3. 18

Hæredis de persona si contingat dubitatio, probatio apertissima facienda est, q.45.li.1. 7

Hæredem habere honor est non modicus, pr.48.lib.3. nu.3. in testamento minus solemni scriptum, tutum esse in foro conscientiæ, si hæreditatem possideat, & retineat, falsum esse conuincitur, q.80.li.1.nu.33. se in instrumento contractus assetens, contractum tanquam talis in iisse præsumitur, præsum.49.libr.3. num. 19

Hęredes mariti, qui dotem à socero recepisse confessus erat, spe futuræ numerationis in instrumẽto vel alia promissione facta, vtrum libereutur, eedendo actiones, vel soluere teneantur reuera dotem ipsam, præs. 12.li.3.num.89.90.& seq.

Hæredum suorũ nomine pacisci, & stipulari quis præsumitur, pr.47.li.3. 1

Hæreditas quid sit, & quid comprehendat, an & quando præsumatur adita, & quibus verbis.

Hæreditatis nomine non veniunt prælegata nec nomine vniuersali bonorum, pr.194.li.4. 38

Hæreditas est successio in vniuersum ius defuncti, pr. 38.li.4.nu.21. comprehendit æqualiter iura tam passiua, quam actiua, & quid differat aditio à repudiatione, pr.99.li.4.n.13. quibus verbis adita præsumatur, pr.100.li.4.per tot.

Hæreditatem adire is dicitur, qui verbis declarat se hæredem esse, pro hærede verò is se gerit, qui factis se hæredem declarauit, pr.99.lib.4.nu.25. præsumitur quis potius adiuisse, quam occupasse, pr.2.li.5. n.16. præsumitur adiuisse, quando is conuocatis amicis & testibus dixit, Volo adire hæreditatem, pr.100.li.4. num. 15. dicitur is adiuisse, qui in societatis communione perseuerauerit, pr.101.li.4. num.23. item alijs casib. ibid.numer.24. & seq. non dicitur adiuisse quis ex actu pio & religioso, vt si sepeliuit mortuum, pr.101.li.4.num.70. Et quid si quis percepit fructus ex bonis hæreditarijs, ibid.num.71. & seq. præsumitur adiuisse institutus, si accepit à statu libero pecuniam causa implendi conditionem, sicq; manumittendi seruum illum, pr.101.li.4.nu.14. item alijs casibus, ibid.nu.15.16. 17

Hæreditas quando & quibus coniecturis præsumatur adita, pr.99.li.4.nume.1. an præsumatur adita ex facto dubio, vt quia potuit quis facere, vs hæres & non hæres, pr.101.li.4.nume.27.34. an præsumatur adita ex facto negatiuo, præsum.101.li.4.nume.87. an præsumatur adita, quando quis accepta pecunia iniuit pacem cum occisoribus defuncti, de cuius hæreditate agitur, præsum.101.lib.4.num.84. an præsumatur adita quando quis dedit aliquas eleemosynas pro ipso defuncto ex eiusdem defuncti bonis, præsum.101. lib.4.numer.77. & seq. an præsumatur adita, quando mihi instituto aliquis sic dixit: Gratulor tibi, quod talis hæreditas tibi obuenerit, & ego respondeam: Bene placet mihi, præsum.100.lib.4.num.29. nunquid præsumatur adita, quando hæres vsus est his verbis: Hæreditas mihi displicet, pr.100.li.4.nu.21. Et quid si vsus est verbis enunciatiuis, ibid. num.21. 23.24.25. & sequ. præsumitur adita ab eo, qui exegit debitores hæreditarios, pr.101.lib.4.num.18. Idem quando institutus diuisit bona hæreditaria cum cohærede, ibid. num.19. Idem quando hæres scriptus in testamento compromisit cum legatarijs, ibidem, num.20. ex facto principali præsumitur adita, quando ipsum factum est certum inducens actionem, pr. 101.li.4.num.12. presumitur adita, quando quis post præstitutum tempus ad deliberandum respodit, Volo adire, pr.100.li.4.num.12. Idem quando institutus fuit interrogatus, an velit esse hæres, respondit, Volo adire, ibid.num.13. præsumitur adita, quando institutus & vocatus vsus est verbis dispositiuis, certis & determinatis, pr.100.lib.4.nu.5. quod ampliatur, ibid. num.6.7.8.9. non præsumitur adita ab eo, qui petit reddi rationem administrationis, præs.101. lib.4.num.81. Idem quando quis suscepit litem cum creditoribus hæreditarijs, ibid.num.82. Idem quando quis curauit seruos hæreditarios torqueri, ibid. num.83. non præsumitur adita ex facto præparatorio necessario, ad hęreditatis additionem, pr.101.li.4. num.3. & 4. non potest adire ex testamento incerto, pr.100.li.4. 33

Hæreditatis aditio est quid facti, & ob id non præsumitur, etiamsi hæreditas sit opulenta, pr.99.lib.4.nu.3. aditio infertur solum ex actu certo, qui fieri non potest citra ius & nomen hæredis, non autem ex actu dubio, pr.100.lib.4.nu.18. aditio & repudiatio à pari procedunt, pr.101.li.4.nu.61. aditio an & quando inducatur ex facto principali, nõ autem præparatorio, præs.101.li.4.nu.9.10. aditio an præsumatur, quando quis potest facere actum vt dominus, non autem vt hæres, pr.101.lib.4.numer.38. infertur ex eo actu, qui fieri non potest citra ius & nomen hæredis, ibid. num.4. aditio an præsumatur ex facto præparatorio non necessario ad ipsam aditionem, præs.101.libr.4. num.7. Et quid si factum est præparatorium non ad ipsam hæreditatis aditionem, sed ad ipsius hæreditatis petitionem, ibid.nume.8. aditio, an & quando ex gestis & factis præsumatur, pr.101.li.4.num.1. & per tot. aditio potest præsumi & verbis, & factis, & quomodo, pr.99.lib.4.num.6.7. solus neque animus separatus à verbis & factis sufficit, vt possit dici adita hæreditas, ibid.nume.15. & seq. aditio non præsumitur, nec solo animo fieri potest, pr.99.li.4.nu.2. aditio non sit principaliter ad obligandum adeuntem, sed acquirendum sibi, pr.99.li.4.num.10. aditio non recipit conditionem, cum sit actus legitimus, & animum certum requirit, pr.100.libr.4.num.26. aditio nullo facto vel dicto declarata, est solus quidam actus in mente retentus, præsumpt.99. libr.4.numero 14

Hæreditarem adeuntis satis voluntas declaratur, licet si ruptura declarauerit animum suum adeundæ hæreditatis, quę ob defectum solemnitatis sit inualida, pr.100.li.4. 3

Hæreditatis aditę non omnia facta coniecturã faciunt, sed illa tantum, quæ citra ius & nomen hæredis fieri non possunt, & quæ necessaria sunt & verisimilia, pr. 101.li.4. 2

Hæreditas adita per hæredem amittit nomen hæreditatis. pr.188.li.4. 16

Hæreditas, an & quando dari aut acceptari debeat, quando repudiari possit, aut tolli per superuenientem inimicitiam.

Hęreditas dati non potest, nec ex tempore, nec ad tempus, pr.141.lib.4.n.21. & pr.52.li.4.n.21. nõ potest pro parte acceptari, & pro parte repudiari, cũ de ipsa hæreditate agitur, pr.101.li.4.nu.43. Secus quando agitur de acceptanda tantum legitima, quæ nõ est quota hæreditatis, sed bonorum, ibid.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Hæreditatem relinquere idem est, quod & relinquere ipsum ius, quo à percipitur ex hæreditate, & idem est relinquere vsumfructū, & id quod ex vsufructu percipitur, præs. 136. lib. 4. num. 8

Hæreditas an & quando verbis vel factis repudiata præsumatur, pr. 102. li. 4. num. 1. verbis dicitur repudiari, quando illa sunt apta ad significandum repudiationem. præsum. 102. li. 4. nu. 3. & 4. Et ea exempla habentur, ibid. nu. 4. & 5

Hæreditatem repudiare is dicitur, cui assignatus fuit terminus ad deliberandum, an velit adire vel, non, si is deinde respondit nolle adire, præs. 102. lib. 4. nu. 6. Idem quando post illa verba, nolo adire, lapsi essent tres menses, ibid. nu. 7. Idem in aliis casib. ibi relatis, nu. 8. 9. & seq.

Hæreditas ab intestato venientibus legis dispositione debetur, pr. 50. li. 2. 35

Hæreditatem non censetur adijsse maritus nomine filiorum, do tem vxoris penes se retinendo, q. 23. lib. 1. numer. 4. per filium iussu patris aditam præsumptio quæ est, allegari debet, q. 48. li. 1. num. 14 agnoscens ei si damnosam, legata præstare distinguitur, pr. 50. lib. numer. 15. repudians alteri non obligatur, pr. 99. lib. 4. 12

Hæreditas non potest tolli per superuenientem inimicitiam, legatum vero sic, pr. 173. li. 4. n. 23. non adita non potest transmitti, præs. 76. li. 4. n. 98. & legatum in quibus differant, & in quibus æquiparentur, præs. 173. li. 4. nu. 26. legitima dicitur, quæ defertur ex testamento, verè autem legitima dicitur hæreditas, quæ ab intestato defertur, pr. 62. lib 4. nu 31. luctuosa dicitur filij non autem marti, pr. 37. lib. 4. num. 7. luctuosa filij ratione miserationis ad matrem peruenire debet, pr. 39. li. 4. nu. 28. patris est filio quasi debita, pr. 37. lib. 4. nu. 13. patris iuxta communem votum parentum peruenire debet ad filios, præsum. 50. li. 6. num. 23

Hæreles licet specie sint diuersę habent tamē connexitatem quandam, vt ab altera dependere videatur, pr. 43. li. 5. 28

Hæresis deprehenditur non solum ex ipsis factis manifestè hæresim significantibus, verum etiam ex verbis, vt si quis opiniones hæreticorum pertinaciter tuetur, pr. 6. li. 5. nu. 10. crimen lolis probatur præsumptionibus, q. 58. li. 1. 6

Hæresim vnam qui semel abiurauit si in aliam deinde diuersæ speciei labatur, relapsus dicitur, præsum. 32. lib. 5. num. 27

Hæretici qui dicantur aut præsumantur, & quando dicantur reuerti ad gremium Ecclesiæ: & dicatur pertinax hæreticus.

Hæretici aliqui dicuntur violenta præsumptione, aliqui sunt vehementer suspecti, aliqui leuiter suspecti, pr. 6. li. 5. 15

Hæreticus præsumptinē quis dicatur, pr. 6. lib. 5. nu. 14. an & quis nō quis præsumatur, pr. 6. li. 5. nu. 1. & per tot. vt hoc per multos casus ordine deducitur, quos vide ibid. omnino, semel adhuc talis præsumitur, præs. 6. li. 5. num. 14. & præs. 31. lib. eod. num. 14. pertinax quis præsumatur, præsu. 7. libr. 5. num. 1. & per tot. damnatus, & deinde ad Ecclesiæ gremium restitutus, an & quando præsumatur etiam restitutus ad bona, quibus fuerat ob crimen priuatus. præsum. 47. libr. 5. numer. 1. Status enim quod in hæresim lapsus est, amittit bona etiam ante sententiam declaratoriam, ibid. num. 2. qui aliquando persistit in hæresi, nulla adhuc contra eum facta inquisitione, nullaque lata sententia, si ad fidem reuertis est, an recuperet bona iam amissa ipso iure, ibid. nu. 3. & seq.

Hæretico iam damnato, qui abiurata hæresi restituitur gremio Ecclesiæ, an restituantur bona quæ apud fiscum sunt, ibid. num. 6. & seq. Et an si in potestate iudicis hunc restituere quo ad bona, ibid. nume. 8. & seq. iam damnato nō esse restituenda bona, si reuertitur ad gremium Ecclesię, ibid. n. 13. Et hoc ipso iuris rigore inspecto, sed gratia & misericordia restitui possunt, ibid. num. 15

Hæreticus, qui susceptus est ad gremium Ecclesiæ, nūquid eo ipso censetur restitutus quo ad bona à superiore, ibi. n. 16. Quod ipse superior restituens debet mentionem facere in sententia de restitutione quo ad bona & iura, quæ ob contractam hæresim amisserat, ibid. num. 17. quando recipitur ad gremium Ecclesiæ, dicitur recipi ex gratia & misericordia, & sic non recuperat nisi expresse dicatur. ibid. num. 18. dicitur sponte reuerti ad Ecclesiam, quando ante conditionem reuertitur, præsum. 47. lib. 5. num. 14. iam damnatus si abiurata hæresi restituitur gremio Ecclesię, nunquid recuperet bona in primum translata, præsum. 47. lib. 5. num. 19. & seq. Et nunquid etiam censetur restitutus ad eam facultatem, locum & gradum quem obtinuisset, si non extitisset hæreticus, ibid. num. 21. Et nunquid iudex, qui ipsum restituit possit eum restituere ad dictum gradum, ib. n. 23. de præsenti, præsumitur ex præterito hæreticus fuisse, quæst. 24. lib. 1. nu. 48 incorrigibilis dicitur is, qui non habet animum se corrigendi, præsum. 7. libr. 5. num. 19

Hæreticos receptans dicitur aliquando vehementer suspectus de hæresi, & interdum eadem pœna plectitur, qua verè hæreticus punitur, pr. 6. li. 5. 19

Hæreticum in domo receptans præsumitur ignorasse cum esse talem, pr. 33. li. 6. 14

Hæreticorum libros frequenter legens dicitur aliquando vehementer suspectus de hæresi, & iudicis arbitrio relinquitur, vt is pro personarum, locorum & temporū qualitate arbitrari debeat, an sit suspectus. 18 pr. 6. li. 5.

Hydromeli non venit appellatione vini, & quid sit, & quomodo conficiatur, præsum. 152. libr. 4. numero 13

Homagij, seruitij, aut fidelitatis, in concessione nulla facta mentione, res feudalis non præsumitur, pr. 91. lib. 3. num. 36. Item si nulla inuestitura, solemniter concessa sit, num. 27. Aut concesso pro libera, & allodiali facta sit, nu. 28. vide supra Feudalis.

Homicida probare debet hominem a se percussum nō occidendi animo percussum fuisse, alioqui dolus in eo præsumitur, præsumpt. 3. lib. 5. num. 46 & 48 ex dispositione statuti Bonon. non solum non potest succedere occiso, sed nec alicui ex eius ascendentibus, vel descendentibus nisi ex testamento posita confecto, & quare, præsumptio. 170. libr. 4. numero 14

Homicidium præsumitur potius casu commissum & fortuito, quam data opera, præsum. 2 lib. 5. num. 29. si fuit commissum ab eo, qui dabat operam rei licitę, non censetur animo occidendi commissum, pr. 40. lib. 5. nu. 25. qui semel commisit, præsumitur etiam eum occidisse, cuius homicida ignoratur. pr. 32. li. 5. 10

Homicidia noctis tempore cōmissa à quibus perpetrata præsumantur, pr. 36. li. 5. n. 1. Solent enim huiusmodi scelera, vt plurimum noctis tempore committi, ibid.

Homicidium testimonio duorum, directo & immediatè probari, q. 51. li. 1. 14

Homicidam filij sui accusans pater, à præsumpta calumnia excusatur, pr. 52. li. 2. 6

Homicidia, & similia delicta, præsumuntur à lege, dolo committi, q. 97. li. 1. 8

Homo qualia præsumatur, & quamdiu viuere censeatur.

Homines sui natura sunt sanæ mentis, præsu. 54. lib. 6. num. 19

Homo nunquid præsumatur bonus vel malus, pr. 1. li. 5. num. 1. 2. 3

Hominem sui natura esse bonum D. Thomæ auctoritate comprobatur, & quod naturæ principia sint quo que bona, ibid. nu. 7. Et sui natura esse bonum probatur iure Pontificio & Cæsareo, ibid. nu. 15. Nunquam autem præsumitur homo optimus, ibidem, num. 34

Homo sicut regulariter bonus præsumitur, vitio quoque carere censetur, pr. 4. libr. 5. nu. 1. impellitur ratione ad bonum, sensus autem impellitur ad malum, præs. 1. li. 5. nu. 14. Sui natura autem est bonus. ibid. numer. 15. præsumitur memor suæ salutis, & quod Deum timeat, & Ecclesiam Dei ledere nolit, pr. 10. li. 5. nu. 1. præsumitur salutis æternæ memor, præsertim quando in extremis laborat, pr. 5. lib. 5. nu. 1, & 2. memor salutis æternæ præsumitur, quando agitur de præiudicio tertij, etiam si in extremis laboret, pr. 5. lib. 5. num. 17. Idem quando extat suspicio fraudis in contrarium, ibid. num. 20. quo ad animæ salutem ei si debeat omnia mala potius pati, quam malo consentire, in foro tamen exteriori non tenetur allegare se bonum ad sui detrimentum, præsum. 1. libr. 5. numer. 28. regulariter præsumitur religionis Christianę obseruator, non autem hæreticus, & quando hæreticus præsumatur, præ. 6. li. 5. nume. 1. & per tot. & seq. præsumitur indies suo labore & industria effici ditior & locupletior, præsumpt. 28. libr. 6. numer. 1. non præsumitur hodie scire quæ antea scivit, pr. 32. lib. 6. nu. 1. & quæst. 24. li. 1. num. 14. non dicitur sibi natus, sed patriæ & Reipub. membrum appellatur, præ. 13. li. 5. num. 5. vt efficiatur studiosus, debet seruare se ab his, ad quæ natura maxime inclinat, præsum. 1. li. 5 num. 6. omnes à natura liberi nascuntur, pr. 55. li. 6 15

Homines sunt ad discendum faciles, præsum. 183. li. 4. num. 12. omnes à natura liberi nascuntur, pr. 55. li. 6. num. 15

Homo liber, qui deliquit, non præsumitur deliquisse voluntate & consensu patroni, præsu. 27. li. 5. num. 5. liber bona fide possessoris præsumitur institutus hæres contemplatione bonę fidei possessoris, præ. 22. li. 4. nu. 7. homini nullo alterius vinculo iungitur quam eo, quo parentes liberis, præ. 56. lib. 6. num. 18. non præsumitur velle nisi id quod dicit, præsum. 35. li. 6. num. 12

Hominis voluntas cōsistit in verbis sicut facies in speculari, ibid. numer. 16. voluntas ita declaratur factis quemadmodum & verbis. pr. 101. li. 4. n. 1. voluntas facilè coniecturis, & præsumptionibus probatur, pr. 40. li. 5. 2

Hominem sui natura posse generare, & matrimonium contrahere, pr. 90. li. 6. 1

Homo paulò ante visus, præsumitur esse in humanis, q. 14. li. 1. num. 3. circa ætatis annum 14. semen ferre incipit, & circa 21. generandi vim habere, q. 14. li. 1. nu. 35. ad centum annos viuere præsumitur, & quando illam præsumptionem allegare non sit necesse, q. 48. li. 1. 17

Hominem viuere posse, vel viuere præsumi ad 100. annos, præ. 51. li. 2. num. 66. centum vsque annos viuere, quomodo intelligendum, præsum. 83. lib. 2. nu. 7. alterens vita functum, vel non extare, id probare debet, quæst. 14. lib. 1. nu. 5 honestum in iudicium trahere, ob leuem suspicionem, eumque de fide interrogare, graue, & iniustum videri, quæst. 100. li. 5. numer. 5

Homines quandoq; generare & concipere non valent aliquo tempore, & deinde generandi & concipiendi faculatem recipiunt tam mares quam fœminæ, pr. 24. li. 5. 12

Homo quamdiu viuere præsumatur, pr. 49. li. 6. n. 1. & & an præsumatur viuere vsque ad centesimum annum, ibid. nu. 2. & 13. eo. & seq. & nu. 9. 3. & 5. possibile est quod viuat centum annos, non tamen, id est præsumendum, ibi, n. 11. Et quod homines hac nostra ætate vixerint vitra centesimum annum, fabulosum reputatur, ibid. 17

Hominis vita si in iudicium deducitur principaliter, præsumitur viuere centum annos, si incidenter secus, sed damnatur hæc distinctio, ibid. num. 21. Et si hominis vita est fundamentum agentis, debet ab actore probari. Si vero mors est eius fundamentum, & tunc similiter mortem probare debet, ibidem, numer. 26. Reijcitur tamen hæc opinio, ibidem, numer. 27

Homo si tamdiu abest, quod ignoratur an viuat, ex quo iure determinarum non est quod præsumatur mortuus, erit arbitrarium iudici an præsumatur mortuus, ibidem, numer. 28. Et conciliantur opiniones contrariæ vsque ad finem præsumptionis, ibid. non præsumitur viuere centum annos, pr. 55. li. 6. nu. 12. dum viuit facilè ei est peccatum, & sic potest malè mereri, & damnari, & è contra etiam mereri potest, pr. 94. li. 6. 10

Honestum quod est, magis est præsumendum, quam quod est inhonestum, præsumptio. 54. libr. 6. numer. 22

Honoribus publicis fungens, præsumitur vir bonus, & summæ integritatis, & ea quæ agit, summa fide agere, q. 15. li. 1. 34

Horatij trigemini apud Romanos nati, totidemq; Curiatij apud Albanos pro obtinendo imperio simul congressi fuere, & Horatij Rom. Imp. paraſſe dicuntur, pr. 51. li. 6. 4

Hospitale dicitur locus pius, præsumpt. 115. libr. 4. numer. 4

Hospitalitatis causa præstans quid monasteriū aut Abbas illius, nō obligat se in futurum voluisse præsumuntur, pr 131. li. 3. n. 82. Quid autem sit fauore piæ causæ, num. 83

Hostes patrię non debent gaudere priuilegijs & beneficijs patriæ, pr. 45 li. 5. 9

Hostium nō consecratam tempore mortis sibi dari petens manifestè hæreticus censetur, potissimum si antea aliqua suspicione hæresis laborabat, pr. 6. li. 5. n 22 Distingue, vt ibid. 23

Hypothecæ generalis electione, specialem non tolli, pr. 112. li. 3. 27

I.

IAcens non præsumitur velle congredi, q. 14. li. 1. numer. 78

Iacobus Garzia Hispanus Sacerdos & bonarum literarum eruditus, hoc morbo laborabat, vt crederet se ab inimicis suis persequi semper, pr. 45. libr. 6. numer. 16

Iactare suum nemo verosimiliter præsumitur, q. 18. li. 1. numer. 13. Et præs. 38. lib. 2. num. 4. & præsum. 35. numer. 7. & præsum. 27. lib. 6. num. 9. & præ. 122. lib. 3. nu 14. suum nemo præsumitur, ideo indebitum soluens causam & errorem probare debet, pr. 34. libr. 3. num. 23

Iason reprehenditur, pr. 8. li. 4. 6

Iasonis traditio in l. licet imperator. ff. si quis omi. cau. testam. numer. 28. reijcitur, præsum. 108. libr. 4. numer. 47

Identitas non præsumitur ad euitandum delictum, pr. 15. lib. 6. num. 17. est ab eo probanda, qui in ea fundamentum constituit, præsu. 15. lib. 6. nu. 2. rei licet aliquando præsumatur, fallit tamen, quando agitur de arguendo delicto, præ. 2. lib. 5. nu. 9. rei præsumitur, si allegetur præsumptio. q. 48. li. 1. nu. 19. vnitate, & pluralitas actuum, rerum, personarum, ac agnationum an & quando præsumatur, præsum. 15. lib. 6. per tot.

Idioma

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Idioma aliquod qui nunc loquitur, præsumitur in præteritum illud loqui sciuisse, q.24 lib.1.num. 49
Idolis genu flectere, & preces nepharias dicere arguit veram hæresim, præf.6.li.5. 8

Idoneitas, siue habilitas an & quando præsumatur.

Idoneitas tunc non presumitur sed est probanda, quando rescriptum putà Papæ continet huiusmodi verba si idoneus repertus erit, pr.91.li.6.n.3.4.5.& 6. non presumitur sed venit probanda quando verba rescripta ita concepta sunt si tibi constiterit eum esse idoneum, ibid.nu.7. Idem quando in rescripto dictum est, si tibi constiterit per solertem inquisitionem Semp.esse idoneum ibid.nu 8. Secus quando verba ita concepta sunt si idoneus est, quia non requiritur aliqua extrinseca probatio, ibidem, num.9. Sed contra, ibid.nu.10.intrinseca an præsumatur.ibid.n.16. 17.21.22.& 23
Idoneus, & habilis, & an quando quis præsumatur ad aliquem actum, pr.91.li.6.nu.1. Et idoneus quis potest intelligi altero de duobus modis, quo ad intrinseca & quo ad extrinseca, ibid. 2
Ignarus dicitur, qui aduersus communem opinionem iudicat.pr.71.li.2. 5
Ignobilis siue popularis quilibet presumitur.pr.60.l.6. num. 2
Ignobilitatem aduersarij asserens, & in ea fundamentum faciens debet eam probare, præsum. 60.libr.6. num. 5
Ignorans & errans non censetur consentire, præsu.83. libr.6.num. 7

Ignorantia an & quando præsumatur, & circa quæ versetur, & quando præsumatur in facto proprio vel alieno, & quando excusetur.

I

Ignorantia dicitur, cum de facto nihil scitur, & propriè est ignorare, id est, ne scire quod sciri debet, & est simplex scientiæ priuatio, præf.23.lib.6. nu.3. & 7. præsumitur, vbi scientia non probatur, pr.116.lib.4.nu. 35.præsumitur, quando in aliqua parte apparet, præf. 23.libr.6.num. 50. licet regulariter præsumatur, non tamen præsumitur in eo, qui præsens fuit, præsu. 21. li.4.num.6.versatur aliquando circa iuris dispositionem, aliquando circa factum hominis, aliquando circa vtrunq; & sic datur ignorantia iuris, facti, & iuris & facti pr.23.li.6. n.9. errorq; tã iuris factiq; proprij vel alieni, an & quando præsumatur, præsu. 23. li.6.num.1.& per tot. Quod ignorantia & error regulariter non præsumitur in facto proprio ita nec ignorantia & error proprij nominis, ibid. numer.32. facti proprij quando & in quibus casibus præsumatur, ibid.num.37.38.& multis seq. vsque numer.49. facti alieni regulariter excusat, & præsumitur, pr.23. lib.6.num.51 Et qui scientiam allegat, probare eam debet, ibid.numer.52. in facto alieno, in quibusdam casibus non excusat nec præsumitur, ibid.nume.66. 68.69.& seq. vbi casus isti ordine enumerantur, iuris & facti, an & quando præsumatur, præsum.23.lib.6. num.86.iuris difficilè probatur, præf.23. li.6. nu.13. iuris & errore nemo præsumitur aliquid fecisse, præsum 23.li.6.num.10.iuris naturalis non præsumitur in minore, muliere, milite, rustico, & similibus, præf. 23.li.6.nu.23. Nec in prædictis personis præsumitur ignorantia iuris, quando tractant de lucro captando, ibid. num.24. Idem quando confessarius est clam, ibid.nu.25. probabilis excusat ab hæresi, præf. 7.lib.5.nume.10. nisi rum probabilis, de conditione eius cum quo quis contrahit, excusat, præsu.88.li.3. num. 15
Ignorare plus est, quàm errare, cum ignorãtia nullam, error verò aliquam rei scientiam supponat, præf.23. lib.6. 8
Illegitimum quem esse, creditur quædam nota & infamia facti.pr.54.li.6. 29
Imaginum vsus pius, & illis seruandus nomen eius, cuius est in ære, & inter sacras res & reliquias haberi debent, pr.115.li.4. 19
Immobilia censentur etiam reddituæ & pensiones annuæ, dummodo perpetuæ sint, præsumpt.142.lib.4. num. 3
Immunis à collectis, si eas soluit coactè, non sibi præiudicat, pr.41.li.6. 15
Immunem aliquem aut tanquam exemptum se gerere, qui passus est, confirmare videtur titulum illius, pr. 131.li.3. 33
Immunitas à principe solemniter cõcessa præsumitur, existente eo qui se immunem gerit, in decernali quasi possessione, pr.132.li.3. nu.52. Ecclesiæ concessa, intelligitur etiam concessa Cœmeterio, præf.72.lib.6. num. 23
Immunitatis titulum inualidum, cursu 40. anno confirmare, pr.131.li.3.nu.35 ob 12.liberos, fauor publicus est causa proxima, pr.103.li.3. 19
Immunitate & exemptione concessa ab Episcopo, cursu decennij Pontificis confirmatio adhibita præsumitur, præf.132.li.3. 53
Immunis à muneribus ciuitatis si patitur se describi in æstimo & catastro, præsumitur suo beneficio renunciasse, pr.41.li.6.nu.4 Intellige, vtibi, nu.6.& 7
Impediens prædicationem, defensionem, atque doctrinam Catholicæ fidei, & contemnens censuras Ecclesiæ, & iuxtà se nunquam ab errore discessurum, pertinax hæreticus censetur, pr.7.li.5. 12
Impedimenti causa cessante, cessare debet & impedimentum, pr.39.li.4. 71
Impensa facta in domo præsumitur facta à marito, qui tenetur ferre onera matrimonij, pr.11.li.6. 11
Impensarum & meliorationum factarum, in re fideicommisso subiecta, æstimatio tempore restitutionis consideratur, pr.32.li.3.num.5.idque etiam ad commodum ipsius hæredis priuati, n.6. Reiecta quorundam opinione, ibid. 8
Impensis ad perpetuam rei vtilitatem factis, respectus habetur ad id, quod res de præsenti valet, pr.32.li.3. num. 7
Imperium merum vel etiam mixtum, commissum alicui, non potest alteri demandari. pr.21.lib.2.n.5.mistum sui natura concessibile est, & delegabile, pr.97. libr.3 num.21.merum, ex regalibus esse, ibidem, numer. 27. merum venit appellatione iurisdictionis in genere, num.31. merum an intelligatur concessum, cui castrum simpliciter, vel castrum cum iurisdictione concessum fuit, præf.97.nu.14.15.& 38
Imperatoris nomen in principio instrumenti poni debere, cur sit constitutum, præsum.83.lib.2.num.1.vel Pontificis nomen, posium in vno instrumento quibus casibus repetitum censeatur in subsequentibus, num.2.& 5
Imperfecta duo eiusdem generis, efficiunt vnum perfectum, etiam in individuis, & substantialibus, qu. 39. li.1.nu.4.plura, non faciunt vnum perfectum, q.91. li.1.num. 6
Impetrans rescriptum non expressis his, quæ mouere potuissent principem ad non concedendum, præsumitur voluisse circumuenire & decipere ipsum principem, & sic dolus censetur, præsumptio.3.li.5. numer. 75
Impiliæ quid sint, pr.161.li.4. 16
Impotentiam cocundi signis permultis probari, pr.90. lib.6. 6
Impropriatio duplicata, iure non recipitur, pr.104.li.3. nume.36.nimia in testimonio testis non admittitur, pr.4.li.6. 35
Impropriecrates restringi non autem extendi debent, pr.83.li.4. 87
Impubes potest trahere sponsalia, nõ autem matrimonium, & quare, pr.43.li.6. 10
Impuberem posse filios procreare malitia supplente ætatem, & puerum nouem annorum nutricem suam grauidam reddidisse pr.34.li.4. 19
Incendiarius quibus coniecturis detegatur, & qua pœna plectatur, pr.42.li 5.nu.1 & 2
Incendium committi non solet sine aliqua culpa inhabitantium, pr.61.li.6.nu.31.præsumitur commissum culpa inhabitantium, præsum.3.lib.5.numer.129.& præsu.42.lib.eod.num.3.& quæst.59.lib.1.nu.3.etsi inhabitantium culpa commissum præsumatur, nemo tamen ad emendationem damni tenetur, si de persona determinata non constet, quæst.97.li.1.numer. 11
Incertum deducens probare debet, pr.50.li.2.nu.25. Et quid si constet, num.12.13 & 14
Incerta sunt aliquando tam apud legem quàm apud iudicem, quæ ex facto sunt, 9.11.li.1. 14
Incluso vnius non est exclusio alterius, vbi eadem est vtriusque ratio.pr.90.li 3.nu.7. Item eius, quod alio iure inclusum legitur, nu.8. vnius est alterius exclusio, & quando procedat hæc reg. pr.89.li.4.nu.50.& pr.190.li.4.num.27. Cessat autem huiusmodi argumentum quando constat, mentem disponentis eandem fuisse de casu excluso quæ de incluso, ibid. nec habet locum d. regula in connexis, quę sui natura æquè includuntur, pr.36.li.4.nu.22. & pr.39.lib.eod. num. 6
Incola verè is dicitur, qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, pr.42.li.6. 10
Inconstantiæ vitium maximum est, præf.37. libr.6.numer. 1
Incontinens præsumitur qui patrem habuit in continentem.præf.58.lib.6.num.6.in præsenti, talis præsumitur in futurum, quæst.19.lib.1.num.8.& pr.24. num. 36
Incontinenti quæ fiunt, censentur inesse, pr.134.libr.3. n.22. quid gestum dicatur, arbitrio iudicis committitur.pr.124.li.3. 20
Indebitum scienter soluens, præsumitur donare, pr.6. lib.3. 44
Indefinita æquipollet vniuersali in dispositione legis, non autem hominis, 9.46.lib.1.num.31. æquipollet vniuersali. præf.51.li.4.num.44.& præf.76.lib.eod. nume.10.& præf.173. lib.eod.numer.12 æquipollet vniuersali, quando ratio id suadet, secus si non adest eadem ratio, vel dispositio est odiosa, pr.62.li.4.n.7. & 10.& sequ. æquipollet vniuersali etiam in dispositione hominis, quando eadem est ratio & qualitas, pr.21.li.4. 5
Indicium est sola quædam præsumptio iuris, non autem iuris & de iure, pr.89.li.4.nu.15.solum nascitur à probabilibus, q.7.lib.1.nu.5.quid sit, & quotuplex, quid à præsumptione differat, & quem habeat effectum, quæst.7.li.1.nu.6.7.8.9.10.& seq.vsque n.20. vnum tollit aliud, q.30.libr.1.num.4. delicti proximum, vno teste de veritate probatur, q.91.li.1.nu.1. Qualis autem testis is esse debeat, aliud iuris, aliud facti, quæst.88.li.1.n.3.facti quid, num.4. iuris quid, num. 5
Indicia Rustici Papienses coniecturas appellant, qu.7. li.1.num.22.quibus accusatus de crimine vel inquiri potest, vel torturæ subijci, arbitraria sunt, quæst.44. li.1.nu.9.& præsumptiones, ad inquirendum, & torquendum paria esse non oportet, qu.88.li.1.num.1. ad torquendum vrgentia, & ad damnandum vrgentioria requiruntur, ibid.num.2.leuiora ad inquirendum, quam ad torquendum sufficiunt, nume.6.ad præhensionem, & generaliter inquisitionem à pari procedunt, numer.11. ad specialem inquisitionem, quæ sint, ibid.num.21. leuia concurrentia, cum assertione offensi in articulo mortis, quæstionibus sufficiunt, quæst.89.li.1.nu.81. remota, singula quæque, testibus duobus probanda sunt, quæst.91.lib.1.nu.2. Et quando id præsertim sit necesse, numer.3. ad torturam sufficientia, diluuntur confessione offensi, ab inquisito se non esse læsum vel offensum, quæst.90. lib.1. 1
Inducta ad augmentum nõ debent operari diminutionem, præf.2.li.4.nu.19.& pr.190.lib.eod.nu.30. ad diminutionem augmentum operari non debent, pr. 127.li.4.nu.5.ad fauorem non debent odium operari, pr.123.li.4.nu.5.& pr.169.libr.eod.nu.18.& pr.1. lib.5. 21
Industriam personæ electam, vis etiam verborum indicat, præsum.21.li.2.numer.6.7.9.numer.13.15.16. & 17
Inequalitas quę casu conuenit, non est considerabilis, pr.60.li.4. 53
Infamia non præsumitur, cum sit delictum, pr.54.li.6. num. 30
Infamiæ pœna est grauior quã pœna mortis, pr.49.li.5. num. 5
Infamiam Pontifex scienter ordinando, famę restituere præsumitur, pr.20.li.2. 18
Infamiam præcæteris euitare velle quilibet præsumitur, pr.136.li.3. 2
Infans olim, hodie non præsumitur, quæstio.24.libr.1. num. 18
Infantia finitur in septimo anno, præsumpt.47.libr.4. num. 3
Infeudandi licentia & alienandi, maximè inter se differunt, pr.102.li.3. 22
Infirmitas est habitus cuiuscunque corporis contra naturam, pr.46.li.6. 7
Infirmus in domo mea præsumitur habuisse, à me alimenta & reliqua ei necessaria, pr.71.lib.6.nu.6.quidam Romæ, occlusis ædibus, è fenestris vasa transeuntibus ostendebat, scisciians an elideret, præf.45. lib.6. 50
Infortunia ex locorum mutatione sæpissimè euitantur, pr.138.li.3. 12
Ingratitudinem sequitur impudentia, quæ ad omnem turpitudinem dux est, pr.4.li.5.nu.13. Et quid apud Athenienses de ingratitudine sancitum reperitur, ibid. 14
Ingratus nemo præsumitur, præsertim erga parentes, & in huiusmodi vitio necessaria est omnimodo liquida & clara probatio, cum sit vitium valde graue, pr.4.li.5.n.11.Et quomodo diuino numine puniantur ingrati, ibid. & nu.seq. nem o præsumitur, nisi arguatur & probetur, q.18.li.1. 6
Inhabilis quando dispensatus cesetur, etiam si princeps non exprimat in literis promotionis inhabilem, nec addit clausula, ex certa scientia, præsumptio.20.lib.2. num. 7
Inhabilem Princeps promouens dispensare creditur, esi inhabilitatem ignoret, cum idem si inhabilitatem sciuisset, fuisset iecturus, præsu.20. libr.2.nu.27. Idem etiam, si saltem inhabilitatem scire præsumatur, numer.28. non præsumitur dispensare princeps, per subsitutum promouendo, ibid.num.34. Idem si existimare potuit, cum ab alio fuisse habilitatum, num.35.promouens princeps ob necessitatem, non præsumitur dispensare, numer.36. dispensare princeps censetur, quando rescriptum aliquid aliud operari non possit, numer.37.non præsumitur dispensare princeps, faciendo quod est fieri consuetum, numer. 38
Inhabilitatis exceptio adeo potens est, vt nunquam excluśa præsumatur à statuentibus, præsumpt.32.lib.2. num. 2
Inhabilitatem alicuius princeps ignorans, an promouendo eum dispensasse credatur, præf.20.lib.2.n.21. 22.23.& 24. etiam à defectu naturali prouenientem, princeps promouendo, dispensare præsumitur, ibid. num. 28

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Inimicitia capitalis aliquibus concurrentibus, torturæ indicium est, q. 89. lib. 2. nu. 51. leuis etiam cum alijs admiculis, quæstionibus non facit indicium, ibid. num. 52. causata ex offensione non sibi sed suis facta, indicium facit quæstionibus, nu. 53. orta inter reum, & iudicem, efficax est, vt iudex queat recusari, nu. 54. in specie probari debet, vt torturæ fiat indicium, ibi. n. 58. inter donatore & donatarium exorta, signũ est donationis causa mortis reuocatæ, pr. 37. lib. 3. n. 16. Idem esse in legatario, & testatore, num. 17. Ampliatur, ibid num. 18. 19. & seq. Quid si inimicitia culpa donatoris & testatoris interuenerit, ibid. num. 21. 22. & 23. ob quam donatio causa mortis reuocata præsumatur, grauis esse debet, ibid. num. 25 inter dominum, & procuratorem exorta, præsumitur mandatum reuocatum, præl. 36. lib. 2. nume. 24. inter hæredem & legatarium orta, an reuocetur Legatum. Vide omnino, præs. 170. lib. 4. & odium, an & quando inter aliquos præsumatur, præs. 43. lib. 5 numer. 1. & per tot. Et quibus coniecturis probari possit inimicitia, ibid. nume. 3. & seq. orta ex lite præsumitur durare etiam lite finita, præl. 43. lib. 5. num. 7. superueniens est valida coniectura, testatorem posse mutare voluntatem, pr. 166. li. 4. nu. 38. superueniens operatur, vt multa iam concessa reuocata censeantur, præs. 170. lib. 4 num. 3

Inimicitiæ effectus, per reconciliationem de recenti, non censetur sublatus, quæst. 89. libr. 1. nume. 57. & iniuriæ causam præsumi reconciliatione remissam, præsum. 30. libr. 4. num. 6. sequuta reconciliatione, donatio vel legatum factum reconualescit, præs. 37. lib. 3. nu. 38. graue, quæ sint inter donatorem, & donatarium, aut testatorem legatariumve, pr. 37. lib. 3. num. 26. 27. 28. 29. 31. 34. & 36

Inimici testimonium quando nõ recipiendum, pr. 47. lib. 2. 7

Inimicus exiens de domo occisi gladio districto cruentoque, homicida præsumitur, quæst. 65. lib. 1. num. 7. præsumitur omnia facere quę potest, vt inimico noceat, & ideo si in fundo suo aliquid facit, quod inimico nocet, dolo id facere præsumitur, præsum. 29. libro 6. numer. 26. semel adhuc præsumitur inimicus, præsum. 32. lib. 5. num. 11. & præs. 43. li. 5. num. 8. Et quid de inimico reconciliato, ibid. num. 9. is præsumitur, qui cum consueuerit aliquem salutare, non amplius salutat, ibid. num. 10. Idem de eo, qui consueuerat me alloqui, & amplius non loquitur, ibid. num. 11. Idem qui est amicus inimici: ibid. num. 12. & alijs multis modis, quos vide ibid. numer. 13. 14. & seq.

Iniuria non infertur volenti & scienti, præs. 189. libr. 4. nu. 57. illata ab eo, qui magistratu fungitur; præsumitur illata tanquam à magistratu, non autem tanquam priuato, q. 14. lib. 1. nu. 71. vni fratri illata censetur illata & alteri. pr. 53. li. 2. n. 2. illata, & damnum ex ea proueniens, separata sunt, pr. 114. li. 3. nu. 4. quę dicatur atrox, iudicis relinquitur arbitrio, pr. 37. li. 3. num. 37

Iniuriæ remissæ pactum præsumi perpetuum, pr. 109. li. 3. 10

Iniuriam qui semel remisit, in futurum quoque remisisse præsumitur, q. 14. li. 1. num. 26. inferens, præter pœnam à lege dictam, tenetur ad interesse, damnũ, ratione iniuriæ pallo, pr. 114. lib. 3. num. 1. remittens Iæsus, non præsumitur damna, & expensas condemnasse, ibidem, num. 3. Idque verum est, quamuis iniuria cum expulsionibus & deuastationibus, remissa fit, num. 5. Nisi tamen remissio facta sit plenissime, num. 6

Iniuria non præsumitur illata ob cognationis vel affinitatis vinculum, pr. 16. li. 5. nu. 5. Et illata à fratre iudicatur grauior quam si fit illata ab extraneo, ibid. nu. 6. & pr. 53. lib. 2. nu. 7. à consanguineo illata non præsumitur animo iniuriandi illata, pr. 40. li. 5. n. 18. aliquem afficiens probare debet, se non animo iniuriandi id fecisse, alias in dolo esse censetur, pr. 3. li. 5. num. 47

Iniuriandi animus coniecturis & præsumptionib. detegi potest, pr. 40. li. 5. n. 31. Et animus non iniuriandi probatur iuramento eius, qui iniuriam intulit, ibi. num. 32

Innocens quilibet præsumitur & sine vitio, pr. 1. lib. 5. nu. 16. is præsumitur, quem nemo accusauit, præs. 4. lib. 5. 3

Innocentiæ vis magna est, quę vt detegatur semper admitti debent probationes, præsum. 48. lib. 5. num 1. Potest probari autem innocentia testibus domesticis & sanguine coniunctis, ibid. nu. 7. & 9. imò probari potest præsumptionibus & coniecturis, ibidem, num. 9. & seq.

Innocentiæ maxima est coniectura, quę sumitur ex excusatione socij criminis, cum mortuus esset, cum, & is fuerit accusator, ibid. num. 17. idem quando ieiles, qui contra accusatum attestati sunt, extra iudicium testimonium suum reuocauerunt, ibid. nu. 18. efficax coniectura est illius, qui damnatus ad mortem protestatus est se innocẽtem esse, & dum laqueo fuisset suspensus, mori non potuit, sed laqueo facto in columis eccidit in terram, ibid. num. 19. Secus si clare constaret de delicto morte digno, ibid. nu. 20

Innocentia accusati quibus coniecturis deregi possit, præs. 48. li. 5. n. 1. & per tot. 55. & seq. accusati vi probetur, admittitur etiam tertius cuius non interest, pr. 48. li. 5. 3

Innouantes regimina & administrationes ciuitatis habent præsumptionem contra se & suspicione nõ carent, pr. 34. li. 5. 6

Inopia sola non est causa sufficiens, ad consequendum alimenta, & sumptus litis, quæst. 35. lib. 1. num. 21. In perpetuum, verbum, secundum subiectam materiam intelligi, præsum. 103. lib. 3. num. 39. Et in materia pitulegiorum quomodo accipiatur, numero 40

Inquisitio alia generalis alia specialis, q. 88. li. 1. nu. 7. ad quem finem fiat, ibid. nu. 8. generalis vt fiat, testimonium cuius libet testis sufficit, quæstio. 88. libr. 1. num. 12. Exemplificatur & extenditur, ibid. nu. 13. & sequent.

Inquisitionem generalem, iudex incaute non debet facere, & quam ob causam, q. 88. libr. 1. num. 10. ad generalem, indicium est sufficiens grauis inimicitia, q. 88. li. 1. nu. 13. ad specialem, præhensionem, & torturam, secundum aliquos famam sufficere, q. 88. li. 1. num. 17

Inquisitione in generali cur sufficiant leuia indicia, q. 88. li. 1. 9

Inquisitori, quando etiam non liceat procedere, ad interrogandum, quid suspectus de fide sentiat, qu. 100. lib. 1. 4

Insani sæpissimè sanè loquuntur, præsum. 2. libr. 4. numer. 36. & dementes aliquando loquuntur verba fanæ mentis, & aliquando aliqua signa prudentiæ faciunt, non tamen desinunt esse dementes, pr. 45. li. 6. num. 60

Insania appellatur phrænesis, quæ tunc esse dicitur, quando continua dementia esse incipit, aut cum æger quamuis adhuc sapit, quasdam tamen varias imaginationes accepit, præsumpt. 45. libr. 6. numero 3

Initantia noua incipit à litis contestatione, q. 73. libr. 1. num. 2

Insignia, & arma insculpta in Ecclesia, præsumptionẽ faciunt, quod bona fide quis sit in possessione iuris patronatus, pr. 130. li. 3. 31

Insinuatio in donatione causa mortis non requiritur, pr. 35. li. 3. 35

Insolita suspicionem arguunt, præsum. 122. libr. 3. numer. 116

Instituo, verbum, an sit directum ciuile, præs. 54. lib. 4. num. 2

Institutio tãquam genus diuiditur in duas species, præsum. 40. libr. 3. numer. 8. particularis facta filio non præsumitur reuocata, etiam secuta reconciliatione inter patrem & filium, præsum. 30. li. 4. num. 7. præsumitur, quod præcesserit substitutionem, præsu. 7. lib. 6. num. 2. in hæreditate aliena scienter facta à testatore non valet, nec debetur æstimatio, præsu. 116. libr. 4. num. 12. facta de nepote in casum mortis filij extenditur ad casum, si is filius patietur interdictum aquæ & ignis, vel si emancipetur, præs. 56. lib. 4. nume. 6. facta de posthumo nascituro post mortem testatoris trahitur ad casum, si is posthumus nascatur in vita, præsum. 26. li. 4. numer. 4. pura ad diem vel ex die fieri nequit, præsum. 141. lib. 4. num. 4. in particulari facta valet, præsum. 26. lib. 4. numer. 27. tacita resultans ex verbis, pro expressa habetur, præsu. 19. lib. 4. num. 8. in re certa facta filio alio vniuersali hærede instituto, non potest reuocari in codicillis, licet alias secus, præsum. 79. li. 4. num. 52. facta de vno ex pluribus an & quando valeat, præsum. 25. libr. 4. numer. 17

Institutiones & substitutiones directæ sunt fauorabiles, & in eis filiæ sub nomine filiorum continentur, pr. 84. li. 4. 4

Institutionis vel legati causa impulsiua non facit corruere ipsam dispositionem, licet fuerit falsa, præs. 24. lib. 4. num. 17. Vide Hæredis institutio.

Institutus an & quando præsumatur adiuisse hæreditatem, & quando quis præsumatur institutus vel substitutus.

Institutus an præsumatur adiuisse hæreditatem, quãdo visus est verbis dispositionis, quæ tamen suspensionem quandam habent, præsum. 100. lib. 4. nu. 10. an dicatur hæreditatem adiuisse, si constituit procuratorem ad prosequendam aliquam, qui se in hæreditate fratris sui ingerit, ne quid noui faciat in d. hæreditate, quia ad se pertinet iusto titulo, præsum. 100. li. 4. num 31. Et quid si fuit interrogatus ab aliquo, quo vti velit testamento, & ipse respondeat, velle vti primo si valet, & si non valet, velle vti secundo, ibidem, nu. 32. Quod si respondendo positionib. dixit se quo quomodo hæredem esse, hæreditatem præsumitur adiuisse, ibid. num. 34. Idem, si dixit, credere se hæredem esse, ibid. num. 35. præsumitur hæreditatem adiuisse, quando dixit, Volo esse hæres, præsumpt. 100. libr. 1. num. 19. Idem quando dixit, Pro certo volo adire, ibid. nume. 20. vel vocatus ab intestato si cessit bonis hæreditarijs, præsumitur iam adiuisse hæreditatem, præsum. 101. lib. 4. num. 48. vel ab intestato vocatus si patitur res hæreditarias multi valoris interire & perijre, repudiasse censetur, præsumpt. 102. li. 4. num. 14. Vide Hæreditatis additio et Hæreditas, vel substitutus an & quando quis præsumatur, præs. 17. libr. 4. numer. 1. Vide Hæredis institutio, an & quando coniecturis & præsumptionibus censeatur inducta.

Instituto iniuncta cõditio, si deicommissum, vel legatum, quando censeantur repetita in substituto. vide Conditio. Item Fideicommissum. Item Legatum.

Instituitus quando est etiam substitutus, ex præsumpta mente testatoris succedit ex iure accrescendi, excusata substitutione, præl. 87. lib. 4. num. 2. sub conditione non potest dici hæres, nisi deficiente conditione, præsum. 51. lib. 4. num. 20

Institutus hoc pacto, Titius & Sæius vter eorum vitiet, hæres esto, si constat vtrumque viuere, qui censetur institutus nunquid ambo, præsum. 17. libr. 4. numero 2. Et quid si vnus decessit altero superstite, ibid. num. 3

Institutus in re certa quando ex præsumpta mente testatoris censeatur hæres & legatarius, præsumpt. 20. libr. 4. num. 8

Instrumentum an & quando præsumatur falsum; verum, solenne: quam in probando vim habeat: productum, à producente vel ab eo contra quam producitur, quatenus approbatam censeatur, &c.

Instrumentum quibus ex coniecturis arguatur & præsumatur falsum, pr. 20. li. 5. nume. 7. & seq. vsque numer. 43. vbi ordine enumerantur 30. Coniecturæ, quibus ex causis à suspicione falsi deiendi possit, ibidem, nu. 44. cum seq. vsque ad finem. Vide cũ verbo falsum, in vna parte falsum, an & quando præsumatur in totum falsum, pr. 23. li. 5. num. 1. & per tot. Quod tunc totum falsum censetur, quando falsitas prouenit ex persona notarij, qui sua malicia & dolo commisit falsum in vno ex substantia lib. ibid. nu. 3. Idem quando falsitas inuisset commissa in verbis enunciatiuis ac incidenter prolatis in eo, pura circa locum, tempus, & huiusmodi, alias secus, ibid. num. 6. Declaratur hoc non procedere, quando constaret ex confessione partis, alia capitula ipsius instrumenti vera esse, ibidem, numer. 7. Restringitur etiam alijs modis quos vide ibidem, numero 10. & sequent.

Instrumento damnato de falso, corruit & omnis confessio in eo comprehensa, præsum. 21. libr. 5. numero 15

Instrumenti fides pendet à fide & persona notarij, præs. 21. li. 5. 4

Instrumentum si reperitur factum de venditione pura, & aliud de conditionali, præsumitur venditionis sicque actuum pluralitas, pr. 25. lib. 16. nu. 12. fuisse apud aduersarium ab initio litis, si quis probauit, cogere eum potest ad exhibendum, præs. 64. lib. 6. numer. 4. Essi enim instrumentum de his quæ custodiri solent, ibid.

Instrumenta facta à notario damnato de falso post sententiam omnia falsa præsumuntur, præsum. 21. lib. 5. num. 24

Instrumentum carens debitis solemnitatibus licet vno notario ipso non nisi probet, eo tamen morino semiplenam probationem facit, pr. 5. li. 5. nu. 10. Et instrumenti fides sustinetur testibus mortuis, licet vicinentes contradicant, ibidem, nu. 12. Et instrumento notarij mortui maior fides adhibetur quam viuentis, ibid. num. 13

Instrumenta dotalia licet nõ requirantur ad matrimonij validitatem, requiruntur tamen, vt filij iam nati legitimi reddantur quo ad successionem, pr. 129. li. 4. num. 83

Instrumentis duobus productis, vno s. cessionis, & altero solutionis creditj, præsumitur prius confectum illud solutionis, si soluens reperitur in possessione, pr. 69. li. 6. 9

Instrumentum si est planum & clarum, declaratur secundum obscurum & dubium, ne censeantur partes se correxisse, pr. 37. li. 6. 11

Instrumentis artificij legatis, continentur ea, quæ illi artificio conueniunt, pr. 154. li. 4. 22

Instrumenta non infixa fundo fructus acquirendi causa quæ sint, præsum. 145. lib. 4. num. 10. Et quæ sint instrumenta quæ rem forum fructuum causa, ibidem, num. 11. Et quæ colligendorum fructuum causa, ibidem, num. 12. Et quæ conservandi fructus causa, ibidem, num. 13

Instrumento Lanionis legato quid contineatur, præs. 154. li. 4. nu. 23. Pectoris legato, quid comprehendatur, pr. 154. li. 4. nu. 23. Et quid instrumento piscatorio legato, ibid. nu. 24. Et quid instrumento balneatorio legato, ibid. num. 25

Instru-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Instrumentum publicum, dicitur probatio clara, & probata, q. 65. lib. 1. num. 3

Instrumento publico quid possit opponi, ibidem, numer. 2

Instrumentum publicè confectum veritatis habet præsumptionem, præs. 122. lib. 3. num. 4. publicum magnam pro se præsumptionem habet, quæst. 99. libr. 1. num. 14. tanquam suspectum de falso volens arguere, pro qualitate causæ probare debet, ibid. nume. 16. continens non vero simile, suspectum sit, vt in causa ciuili nullam faciat fidem, ibid. num. 17. confectum à notario, cõsueto facere falsa instrumenta non probat in ciuili, nisi comprobetur testibus, nu. 18. magnam habet pro se præsumptionem, præs. 44. li. 2. n. 1. & verum, & solemne præsumitur, ibid num. 2. Et his præsumptionibus statur donec appareat cõtrarium, numer. 3. præsumptionem pro se habet, quo ad verba dispositiua, num. 5. in prima locatione factum, in tacita relocatione non præsumitur repetitum, præsumptio. 85. lib. 3. numer. 46. antiquius sumptum, & exemplarum habet pro se præsumptionem, quæs. 48. li. 1. num. 26. allatum ex remota regione, habens debitam, & publicam formam, a notario confectum præsumitur, & fidem facit, præsum. 78. li. 2. num. 10. antiquum excedens cursum centum annorum, præsumitur confectum à notario, ibid. num. 11. repertum cancellatum penes creditorem, præsumit creditorem liberatum, pr. 141. li. 3. nu. 4. Eamque esse præsumptionem iuris allegè probatam, num. 5. Nisi tamen aliam ob causam cancellarum fuisse cõstet, numer. 6. repertum cancellatũ penes debitorem, quandoquidem præsumi faciat debitorem liberatum, præsu. 141. li. 3. num. 7. & seq. & præs. 34. li. 2. num. 12. cancellatum penes tertium, vtrum liberationem præsumat, sunt opiniones, pr 141. li. 3. num. 17. & 18. Et quid si cancellatum reperiatur apud notarium in suo protocollo, nume. 19. diu occultatum præsumi simulatum, pr. 122. li. 3. nu. 94. producens, præsumitur fateri, & approbare vera, quæ in eo continentur, pr. 45. li. 2. nu. 1. 4. 6. Idque etiam locum habet in persona notarij qui id conscripsit, nume. 2. Idem de dictis & attestationibus testium, nume. 3. approbare censetur non solum producens, sed etiam petens sibi exhiberi, & producti, numer. 12. processus quibus cæsibus, non præsumitur producendo approbare, num. 13. & seqũ. productum cum protestatione, in partibus nimirum pro se facientibus non contradicente aduersario, quo ad fauorem producentis accipitur, nu. 21. debiti cancellatum penes creditorem existens, præsumitur eius voluntate cancellatum, pr. 58. li. 2. nu. 5. sactum tempore contracti matrimonij virum filij ætatem probet, pr. 51. li. 2. nu. 36. aut scripturam producta contra se, veram videtur fateri, qui nil opponit, pr. 46. lib. 2. num. 1. tradens rem tradere videtur, pr. 140. li. 3. nu. 2. dicitur vnicum, & si de eo confecti sint plures scripturæ, ibid. numer 9. debitori reddens creditor, non præsumitur debitum remisisse, quando alia coniectura, quàm remissionis aut solutionis sumi poteſt, pr. 140. li. 3. num. 19. Idem si instrumento non ius in re, sed ad rem contineretur, num. 19

Instrumenti copia fidem facit, si ei non contradicat aduersarius, pr. 46. li. 2. num. 19. locus in eo adscribi debet, pr. 84. li. 2. nu. 1. Item & locus loci, nu. 2. verbis, quia vera præsumuntur, standum est, præsu. 12. li. 3. numer. 81. ex cancellatione liberationem præsumi, magni est effectus, pr. 141. li. 3. num. 30. contra tenorem alia probatio non admittitur, quam per aliam scripturam, pr. 332. li. 3. nu. 22. exequutione contra fideiussorem petita, iuxta dispositionẽ statuti, instrumentum debiti principalis producere non est necesse, pr. 132. li. 3. nu. 16. solemnitari possunt partes renunciare, quæ eorum cedit commodo, præs. 45. li. 2. num. 5. productio, & tenquam veri approbatio, prodest & tertio absenti, ibid. num. 8. productio, nullum adfert producenti præiudicium, quando aduersarius illud impugnat, nu. 16. productio & tacita ex eo resultans confessio, non nocet producenti, vt detecto errore probabili, id nequeat reuocare, ibid, num. 20. reddit ione debitum præsumi solutum, pr. 140. lib. 3. num. 4. Et quando hæc præsumptio locum habeat vel non ibid. nume. 5. 6. & seq. exemplatio ritè & solemniter facta à notario, quando præsumatur, præsum. 80. libr. 2. numer. 1. & seq. verbum generale est, significans id omne quo res instruitur, quæst. 1. li. 1. num. 10

Instrumento fides adhibetur, vsque quo probetur contrarium, q. 99. li. 1. num. 15. standum in dubio, pr. 122. li. 3. nu 35. renuncians credito, idque tradens debitori, non creditum remisisse, sed potius probationi ipsius instrumenti præsumitur renunciasse, pr. 140. li. 3. num. 16. Idem si prius exegisset debitum, deinde traderet instrum. nu. 17. vel scripturæ contra se productio, etiam generaliter opponens, præsumitur fateri in eo contenta, pr. 46. li. 2. nu. 29. cui etiam non fuerit oppositum, quando tamen non præsumatur vera fateri in eo contenta is contra quem producitur, ibi. num. 30

Instrumenta & testes procedunt à pari, pr. 51. li. 2. n. 34. ex intervallo facta maiorem arguere suspicionem, pr. 122. li. 3. 46

Instrumentorum aliquando maior quàm testium fides, præsum. 51. li. 2. nu. 35. appellatione testes contineri, quæstio. 1. lib. 1. nume. 11. Minus tamen propriè testimonia, ibid. numer. 12. appellatione, veniunt etiam scripturæ priuatæ, præsum. 41. lib. 3. num. 8. impensam, is qui acquirit soluere debet, pr. 122. libr. 3. num. 58

Intellectus l. 1. §. id quod ex substitutione. ff. ad leg. Falcid. pr. 108. libr. 4. num. 30. l. 1. §. excusantur. ff. ad. S. C. Syllan. vbi declarantur nonnulla verba Vlpiani male ab Accursio & alijs perpensa, pr. 28. lib. 5. nu. 4. l. 1. in prin. ff. de vsufruct pr. 159. li. 4. nu. 13. l. 2. C. de lib. & eor. lib. pr. 33. li. 5. num. 31. l. 2. C. de offic. procur. Cæsar. pr. 99. li. 4. num. 22. l. 2. & 3. de interrogact. ibid. nu. 23. l. 2. §. si dubitatur. ff. quemadmodum, testam. aper. pr. 49. li. 6. num. 27. l. 3. C. de inoff. test. pr. 26. li. 4. nu. 20. 30. & pr. 29. lib. cod. nume. 83 l. 3. §. vltim. ff. de cond. caus. data, præs. 155. li. 4. nume. 6. l. 2 Titio. ff. de verb. ob. præs. 146. lib. 4. num. 12. & conciliatio ad l. centurio. ff. de vulg. & pup. substit. l. precib. C. de imp. & alijs substit. 1. præs. 52. lib. 4. num. 5. & numer. seq. l. cogit. ff. ad Treb. præsum. 67. libr. 4. num. 22. l. commodissimè. ff. de lib. & posthu. pr. 26. li. 4. nume. 13. 16. 20. & sequent. l. cum alienam rem. C. de leg. præsum. 118. li. 4. nume. 17. l. cum auus. ff. de condit. & demonst. præsu. 76. li. 4. nu. 18. l. cum filijs. ff. de cur. furio. & l. qui tertiana. ff. de ædil. edict. præsum. 55. li. 4. numer. 9. l. cum fuerit. ff. de cond. & demon. præsum. 147. li. 4. nu. 2. l. cum quidam. ff. de bon. poss. præs. 103. li. 4. num. 6. l. cum tale. §. pen. ff. de cond. & demonst. pr. 183. lib. 4. nume. 57. leg. eius militis. §. militia mussus. ff. de mili. test. præs. 4. lib. 4. num. 14. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Treb. præs. 50. lib. 6. num. 29. & seq. l. falsus. §. si iactum ex naue. ff. de furt. præsum. 30. li. 5. num. 18. l. filia legatorum. C. de leg. præsum. 167. lib. 4. nume. 36. l. filium. ff. de ijs qui sunt sui vel alien. iur. præsum. 24. lib. 6. nu. 22. l. Gallus. §. ille casus, num. 3. ff. de liber. & posthum. præsum. 38. lib. 6. num. 6. l. iam hoc iure. ff. de iust. & iur. pr. 39. li. 4. nume. 29 l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. substi. pr. 35. li. 4. nu. 10. l. inde Neratius. in prine. ff. de vsufruct. accres. præsum. 159. lib. 4. numer. 14. l. Iulianus. ff. de hæred. instit. & l. triplici. §. vltim. de verb. sig. pr. 173. lib. 4. num. 21. & 30. l. Lucius. §. vlti. ff. de leg. 2. vbi an filiorum appellatione veniant naturales tantum, præsum. 78. libr. 4. num. 7. l. Lucius. §. Caio, ff. ad Treb. præsum. 186. lib. 4. num. 18. l. non hoc, vbi Decius, nume. 6. vers. fic etiam C. vnde legit. pr. 70. li. 6. nu. 4. l. non iustum. C. ad Treb. præs. 108. li. 4. nume. 30. l. pater filiæ. ff. de eui ct. pr. 89. li. 4. nume 69. l. precib. C. de impub. & alijs substit. pr. 38. li. 4. num. 26. l. prætor ait. §. sed si seruus. ff. de edend. pr. 61. li. 6. nu. 14. l. pro hærede. in princ. ff. de acquir. hæredit. præs. 99. li. 4. num. 17. l. promittendo. ff. de iur. dot. pr. 146. li. 4. num. 11. l. propter veneni. §. 1. ff. de S. C. Syllan. & quo casu procedat. pr. 3. li. 5. nu. 84. l. quæ conditio. §. cum ita. ff. de condit. & demonst. præsu. 114. li. 4. num. 3. l. qui dotem. ff. de dote præle. pr. 145. li. 4. num. 11. l. qui dos. §. cum bello. ff. de reb. dub. pr. 50. li. 6. num. 21. l. qui filio in princ. ff. de hæred. instit. præs. 141. lib. 4. num. 39. l. qui filium. ff. vbi pupil. educar. debe. præs. 146. li. 4. num. 16. l. qui fundum. ff. de contrah. empt. pr. 178. li. 4. num. 11. auth. cui relictum. C. de indic. viduit. tollen. pr. 148. lib. 4. num. 15. ca. 1. de homic. pr. 10. li. 5. num. 13. & seq. c. 1. §. fi. de test. in 6. pr. 38. lib. 4. num. 28. ca. 2. de reg. iur. pr. 2. li. 5. nu. 6. c. omnis ætas 12. q. 1. quod omnis ætas prona est ad malum quo ad animæ salutem. præsu. 1. lib. 5. nu. 30. c. per exemptionem de priuil. præsu. 113. lib. 4. nume. 8. ca. fi quis positus. de pœnit. dist. 7. de sumptus ex diui Augustini Homilia. 4. præs. 94. li. 6. num. 14. & seq. & præsertim, num. 24. & seq. declaratio ca. Valentino. 34. dist. præsum. 147. lib. 4. num. 6. glo. in c. si forte. in ver. scientiæ, de elect. præs. 2. li. 5. num. 39. cle. 1. in princ. de concess. præb. præsum. 41. li. 6. nume. 11. l. vnicæ. C. si dos constant. matr. pr. 89. li. 4. num. 85. l. 1. C. de pact. præ. 76. li. 4. num. 75. 12. num. seq. ibid. & præsum. 169. lib. eod. num. 7. l. vnicæ in princ. ff. quando dies lega. cedat. præsum. 159. li. 4. num. 21. l. quod si alij, ff. de adim. leg. præsu. 173. li. 4. num. 18. l. recusare. §. Titius. ff. ad Treb. præs. 63. li. 4. num. 7. & 12. 59. & sequ. l. sancimus. C. de nupt. præsu. 147 li. 4. num. 5. l. sed & in illo. ff. de reb. dub. pr. 50. li. 6. nu. 19. l. sed si hoc. §. vltim. ff. de condit. & demonst. præ. 123. li. 4. num. 3. l. sæpe. ff. commodari. pr. 28. li. 5. nu. 3. l. sequens quæstio. de leg. 2. præ. 196. li. 4. n. 5. l. seruum filij. §. si pocula. ff. de leg. 1. vbi conciliatur à Bar. sed non satis probabiliter cum l. Iana. §. pen. ff. de leg. 3. pr. 171. li. 4. num. 5. l. si quis. C. de iur. de lib. præsum. 99. li. 4. n. 20. l. sicut. ff. de aliment. leg. pr. 173. li. 4. nu. 10. l. sicut certi. C. de testament. pr. 19. li. 4. num 82. l. si ego. ff. de iure dot. pr. 146. li. 4. nu. 12. l. si fundum sub condition. §. si. ff. de leg. 1. & l. vlt. C. de necessi. ser. hæred. instit. pr. 43. lib. 4. nu. 15. l. si inter in prin. ff. de reb. dub. præ. 50. li. 6. num. 11. l. si ita. ff. de auro & arg. lega. pr. 127. lib. 4. nu. 35. l. si pater pro filia. ff. de collat. dot. pr. 109. li. 4. nu. 17. & 47. ad l. si plures. de leg. 3. ex Comen. reijcitur ab authore. pr. 108. li. 4. nume. 27. Reprobatur etiam eiusdem Comen. intellectus, & Alciat. ad l. Cessus. §. quod si alicuius. de leg. 2. ibid. numer. 28. l. si. pluribus. vers. quod si. de leg. 1. pr. 173. lib. 4. nu. 17. l. si quæramus. ff. de test. pr. 13. li. 2. nu. 4. l. si. quid earum. §. vlt. ff. de leg. 3. pr. 122. li. 4. numer. 10. l. si quis in principio testamenti. de leg. 3. præsum. 166. li. 4. nu. 13. l. si quis ita hæres institutus. ff. de hæred. instit. pr. 76. li. 4. nu. 13. l. si quis seruo. ff. de manumiss. testament. præ. 63. li. 4. nu. 8. & 12. l. si tibi puer. vers. ad visceralionem. de leg. 3. præ. 111. li. 4. numer. 28. l. si vnquam. C. de reuoc. dona. pr. 89. li. 4. numer. 86. l. si vxorum in princ. C. de condit. insert. præsum. 55. li. 6. nu. 19. l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. præsum. 89. li. 4. n. 84. l. Titia ff. ad l. Falc. pr. 109. li. 4. numer. 46. l. Titia ff. solut. matr. præ. 55. nu. 18. l. Titiæ si non nupserit. ff. de condit. & demonstr. pr. 35. li. 4. nume. 21. & seq. l. Titio centum. §. Titio genero. ver. ante nuptias. ff. de cõdit. demonst pr. 146 & li. 4. n. 9. & seq. l. Titius & Sæius & l. seq. ff. de hæred. instit. præsum. 64. li. 4. num. 5. ca. 1. extra de pact. & ca. qualiter. eod. præ. 134. li. 3. num. 58. l. qui patri. ff. de acquir. hæred. pr. 201. nume. 93. li. 4. l. translatio. ff. de adim. leg. pr. 173. li. 4. nu. 14. l. viriles. §. si adierit. ff. de leg. præst. pr. 29. lib. 6. nu. 20. l. pen. ff. de vsufruct. accresc. pr. 159. lib. 4. nu. 15. l. vlt. C. de codicil. pr. 63. li. 4. nu. 9. & 12. l. vltim. in vltim. versic. C. de fideicommiss. liber. præsum. 43. li. 4. n. 16. l. vltim. C. de fide instrum. præ. 61. li. 6. nu. 5. l. vlt. §. licentia. C. de iur. de liberan. præ. 61. li. 6. nu. 16. l. vlt. C. de posthum. hæred. instit. præ. 26. li. 4. nu. 5. l. vlt. C. de priuileg. fisci. pr. 189. li. 4. nu. 145. l. fin. C. qui admitti. pr. 164. lib. 4. nu. 12. l. fin. ff. de iure deliber. pr. 78. li. 4. nu. 14. l. vlt. §. filium. de leg. 2. præsum. 86. li. 4. nu. 18. l. vlt. ff. de rei vendicat. præ. 64. libro 6. num. 13. § dotes in auth. de nupt. pr. 89. li. 4. numer. 85. § hæc igitur in auth. de restit. & ea quæ parit. in vnd. men. pr. 190. li. 4. nu. 17. § sancimus in auth. de restit. & ea quæ parit in vndecimo mense, & quando d. constitutionis ratio procedit. pr. 189. li. 4. num. 74. § sanctissimas in auth. de alien. & emphyt. pr. 189. libro 4. nume. 114. § sed & hoc præsent. in Authen. de sanctiss. episc. pr. 146. li. 4. nu. 8. & pr. 148. li. 4. num. 5. § cum proponeretur etiam, in l. mulier. ff. ad Trebel. pr. 189. li. 4. n. 98. § Lucius. l. Titius. ff. de lib. & posth. pr. 26. li. 4. nu. 3. § Lucius Titius testamento. l. Lucius Titius. de leg 2. pr. 18 lib. 4. num 22. § propositum. l. Pamphilio ff. de leg. 2. præsum. 100. lib. 4 num. 16. § Seia libertis. l. Titia Seio. ff. de leg. 2 præ. 62. li. 4. numer. 3. § si quis rogatus. l. 1. l. ex facto. ff. ad Trebell. præ. 78. lib. 4. numer. 3. & 6. § venditionis. l. sicut. ff. quibus modis pig. vel. hypoth. sol præsu 116. libr. 4. num. 21. § eadem instit. de lega. præ. 173. lib. 4. num. 19. § transferti. instit. de adem. pr legat & § præcedentis, præ. 173. lib 4. num. 13. § pen. instit de hæred. qual. & diffe. præ. 99 lib. 4. num. 18. glo. in § penult. in verb. locupletior. instit. quibus alie. licet vel non. præ. 27. lib. 6. num. 3. § vltim. instit de bonor. possess. præsum. 104. lib. 4. numer. 12 sententiæ D. Augustini translatæ in ca. non imputantur, 1. q. 4. pr. 33. li. 5. nu. 34. subauditi, quibus non inducitur legum correctio. qui sunt, præ. 58. lib 6. 5

Intelligi verbum: præsumptionem denotare, præsu 15. lib. 3. num 2. Et pr. 42. num. 8

Intelligitur, & habetur verba præsumptionem significare, pr. 67. lib. 3. 5

Intentio fundata in tempore certo probari debet ab eo, qui in tempore constituit fundamentum, præs. 49. libr. 2. numer. 1. Et quando hoc locum non habeat, num. 2

Interesse affectionis in re minoris, habenda ratio est, præ. 8. lib. 3. num 1. affectionis ad res paternas consideratione, quo ad damnum cuitandum, nõ quo ad augendum precium, ibid. 6. affectionis non impedit, quo minus de fuga quis suspectus sit, ibid. numer. 7. Nec reddit debitorem, diu item & soluendo, num. 8. affectionis etiam in minore considerabile, si in emendo aut permutando, malum adeptus sit vicinum, ibid. num. 9. Item si in malum incident locum, num. 13. quanti plurimi ob mortam debitoris, remissise præsumitur creditor, vinum vel rem similem mutuo datam recipiendo, præsum. 45 lib 3. numer. 2. Contraria affertur opinio, ibid. numer. 10. quanti plurimi dicitur pars ipsius rei, ibid. numer. 5. quantiplurimi, hominis non legis dispositione deberi, num. 13 quantiplurimi, potest creditor ex præsè donare, numer. 14. quantiplurimi remissum non censeri, si in sortis receptione, creditori protestanti consentiat debitor. ibid. num. 19. Idem si tacuit debitor, num 20. Vel etiam contradicat, num. 28. aut pœna debita legis dispositione, non dicitur remissa. receptà sorte principali, pr. 45. li 3. nu. 12 dicitur pœna legalis, q. 46 li. 1. 16

Interpellatione secunda, præsumi recessum à primo, pr. 112 li 3. 25

Interpretatio sumitur in dubio contra dantem, pr. 34. lib 3. num 22 & præsumptio benignior in dubio sumenda. præsumpt 93. lib 3 num 2. stricta sumitur in contractibus, præsum 39. lib 3. numer. 7. & ext. in dilect-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

difficilius admittitur in dispositione hominis quam legis, quæst. 46. libr. 1. numer. 46. illa dicitur, quæ ex verbis colligitur, & voce ad animi affectus declarandos, quæst. 27. lib. 1. num. 2. Idem dicendum de præsumptione, ibid. num. 3. §. 1. vers. adierunt. in auth. de restit. & ea quæ parit in vnd. enend. pr. 190. lib. 4. num. 2. §. sancimus. in auth. de restit. & ea quæ parit in vndec. mens. pr. 10 9. lib. 4. num. 6. l. iam hoc iure. ff. de vulg. Decij non recipienda, & quare, pr. 36. lib. 4. nu. 6. ea in dubio est sumenda, vt actus valeat, non vt pereat, pr. 104. lib. 4 num. 9. Non habet autem locum hæc regula in præiudicium tertij, ibid. fauorabilis dicitur illa, quæ excludit odium, etiam cum annullatione actus, & præfertur illa, quæ facit valere actum, præsum. 10. lib. 4. nu. 27. Contra ibid. n. 29. verborum, Gen. c. 6. Non permanebit spiritus meus in homine, presl. 49. lib. 6. nu. 14. verborum in Psal. 89. Erunt eorum anni quadraginta, quinquaginta, &c. pr. 49. lib. 6. 7

Interrogare iudici solum ex officio suo permissum, q. 62. li. 1. n. 5. post conclusum in causa neque iudex ex officio suo potest, ibid. 6

Inuenitur facilius, quod à multis quæritur, pr. 71. li. 2. num. 7

Inuentarium quando conficitur, non confunduntur actiones, pr. 11. li. 3. 16

Inuentarij beneficium vel l. vlt. C. de iur. delib. non erat inuentum tempore l. quę dotis. ff. solut. matrim. pr. 11. lib. 3. 17

Inuentario aliquid de bonis suis tutor describens, pupilli id præsumitur, q. 65. lib. 1. 6

Inuenta in litore maris fiunt primò occupantis, pr. 30. lib. 5. 3

Inuentarium cõficitur post tres menses à die aditæ hæreditatis, pr. 101. lib. 4. 95

Inuestitura includit præsentiam, præs. 132. libr. 3. nu. 7. antiqua, feudum arguit antiquum, præsum. 93. lib. 3. num. 16. prima non reperta, dolo præsumitur sublata, præs. 92. libr. 3. num. 3. secunda contraria primæ, per errorem suscepta præsumitur, ibidem, numero 4

Inuestituræ prima verba attendi debent, pr. 92. li. 3. nu. 2. reuocatio, secundum naturam primę intelligitur, ibid. nu. 5. verbis dubijs, interpretatio fit contra dominum. num. 6

Inuestituram & locationem non probare ius feudi in tertij præiudicium, pr. 101. li. 3. 14

Inuocatio diuini nominis facta in principio libri, præsumitur in subsequentibus repetita, pr. 82. li. 2. nu. 3. Idem de anno & indictione, nu. 4. & 5. Et quid sit de die, num. 6

Ioannes Bolognetus sibi ipsi contrarius, pr. 104. lib. 4. nu. 18 Eiusdem error atque lapsus, dum prescriptionem ab intellectu hominis pendentem, iudicat esse quid facti, & præsumptionem à lege introductam esse quid iuris, q. 11. li. 1. 17

Irascibilis si quid fecit, sumitur præsumptio in meliorem partem, quod scilicet nõ dolo, sed iusta ex causa id fecerit, pr. 3. li. 5. 117

Iracundiæ calore multa proferuntur, quæ exequutioni non mittuntur, quæst. 89. lib. 1. num. 64. calore aliquid agens, non præsumitur dolo egisse, & ideo venia dignus, q. 14. li. 1. num. 36. calore affectus, præsumitur inconsulto agere, & intellectu caret. q. 14. li. 1. num. 21. & 22

Irnerius in compendium redegit constitutiones Authenticorum, & eas in Codice inseruit absque auctoritate corrigendi leges veteres, præsump. 83. li. 4. num. 43

Irrationabilia non præsumuntur, præsumpt. 31. libr. 6. num. 2

Isocrates anno quarto supra nonagesimum vitæ suę edidit librum quem Panathenaicum inscripsit, pr. 46. lib. 6. 4

Iter ad hauriendum aquam qui concessit, præsumitur etiam concessisse hausturn aquæ, præsumpt. 3. lib. 6. num. 6

Iudæi vel alij infideles non possunt cogi suscipere baptisma. præsumptio. 83. libr. 4. numer. 9. fœnerantes super vestibus alienis tenentur eas restituere proprijs dominis nullo eis restituto precio, etiam si ignorent vestes illas esse alienas, præsumpt. 29. lib. 5. num. 11

Iudæis fœneratoribus si concessum est priuilegium, vt possint res furtiuas sibi pignoratas vel venditas retinere, donec per veros dominos precium restituatur, non tenentur ad restitutionem, & cessat dispositio l. in ciuilem. C. de furtis, præsumpt. 29. libr. 5. num. 35. Non habent autem locum huiusmodi priuilegia, quando ipsi Iudæi sciunt rem esse alienam, ibidem, numer. 36. Nec habent locum d. priuilegia contra clericos, ibidem, num. 37. Nec contra scholares, quorum serui & famuli eorum vestes aut libros pignori dant vel vendunt ipsis Iudæis, ibidem, num. 38

Iudex conficiens testamentum seruare debet formam & dispositionem iuris communis, præsum. 189. li. 4. num. 35

Iudex qualis esse debeat, & quod sit eius officium.

Iudex hæredis factum & personam sustinet, præs. 141. lib. 4. nu. 43. præsumitur datus, vt iudicet secundum ius commune, non autem secundum ius extraordinarium, præs. 4. lib. 4. num. 16. & præs. 23. li. 2. nu. 6. si habet facultatem cognoscendi de causa, ferendiq; sententiam ex iurisdictione ordinaria & delegata præsumitur processisse ex ea, qua sententia eius sustineri potest, præs. 4. lib. 6 num. 27. si moriens dicat se tulisse falsam sententiam, ei non creditur ad præiudicium eius, pro quo sententia est lata, præs. 5. nu. 8. si tulit interlocutoriam, & posset aliam illi contrariam pronunciauit, præsumitur ignorasse primam, pr. 23. li 6. nu. 48. qui contra antiquam curię praxim & stylum nouam citationis formam inducit, suspectus habetur, & contra eum præsumitur, pr. 34. li. 5. nu. 6. Debet enim & tenetur reijcere etiam libellum deuiantem ab antiqua & consueta praxi & stylo, ib. num. 7. non debet ferre sententiam pro eo, cuius testes varij sunt & pugnantes, pr. 23. li 5. nu. 5. non debet exequi sententiam aduersus eum, quem deinde esse innocentem intelligit, pr. 48. li 5. nu. 5. in dubio pronũciare debet, appellationem nõ esse desertam, pr. 9. li. 6. nu. 3. In dubio debet deferre appellationi, ibid. 4

Iudici si aliquid fuit donatum post latam sententiam, non ex hoc argui potest ipsum fuisse corruptum. pr. 8. li. 5. 12

Iudex qui potest ferre sententiam tanquam delegatus, & tanquam ordinarius, præsumitur in dubio eam tulisse tanquam ordinarius, præs. 4. li. 4. n. 6. si citat reum ad audiendam sententiam ore suo, hęc citatio habet vim trinæ citationis, præs. 8. li. 4. nu. 12. Idem si nuncius citat præsente iudice, ibid. si actum aliquem fecit, præsumitur illum fecisse ad partis instantiam, si is actus impensam requirebat, pr. 11. li. 6. n. 3. non præsumitur velle quod sibi lege permissum non est, pr. 47. li. 5. num. 20. in iudicando aliquem furiosum plenam adhibere debet causæ cognitionem, cùm multi tales se fingant, præsumpt. 45. li. 6. num. 23. si obtulit se daturum curatorem furioso, nõ præsumitur statim mutasse voluntatem, præsumpt. 37. lib. 6. num. 21

Iudices curare debent, vt banniti capti fateantur se esse illos mer, qui in banno descripti leguntur, vel debet aliunde habere probationes, illos esse, præf. 15. lib. 6. num. 38

Iudicis officium est in æquitate fundatum, pr. 189. li. 4. n. 63. officium conceditur loco deficientis actionis, sic suadente æquitate, pr. 141. nu. 44. pro decreto an & quando præsumatur, pr. 104. li. 4. n. 5. vide Decretum. furiosi sententia non rescinditur, si modo tempore à se latæ sententiæ compos mentis fit, præs. 17. lib. 6. 10

Iudex, qui hæreticum damnatũ ad Ecclesiæ gremium recipit, an possit ita eum restituere, vt ei liceat recuperare bona in alium à fisco translata, præsu. 47 li 5. nu. 21. vide Hæreticus. inferior si contra superioris inhibitionę procedit, contemptor inhibitionis censetur, pr. 44. li. 5. nu. 18. iustus non debet ea præsumere, quæ repugnant experientiæ humanæ, pr. 49. li. 6. num. 5. Nec debet præsumere ea, quæ legi diuinæ repugnant, ibid. 6

Iudices ordinarij in plerisque locis Italiæ ferre debent sententias in certis causis cum sapientis iurisperiti consilio, pr. 34. li. 6. 9

Iudex secularis deprehendens aliquem in habitu clericali remittere eum debet ad Episcopum, pr. 76. li. 6. nu. 5. & 8. qui sua sponte consilium à Iurisperito habere voluit, non tenetur illud sequi. pr. 34. li. 6. n. 27. Secus si ex statuti dispositione necesse habuit ferre sententiam cum consilio sapientis, ibid. nu. 28. bonus præsumitur, & rectè quæ muneri & officio suo incumbunt agere, ante sententiam latam, præs. 67. li. 2. num. 1. quia iuramentum præstat rite & rectè se iudicaturum, præsumptio est, rectè functum esse officio suo, ibid. nu. 6. ampliatur, ibid. nu. 7. 8. Quando hæc præsumptio cessat, ibid. nu. 13. 14. & seq. præsumptionem à parte allegari prætermissam an supplere possit q. 52. lib. 1. nu. 1. 3. 4. ea quæ notoria sunt suppler, ibid. numer. 2. item ea quæ iuris sunt tenetur supplere, ibid. nu. 5. Et quæ à statutis sancita, num. 6. Idem in consuetudine notoria, nu. 7. non præsumitur elegisse viam, qua sententia reddatur nulla, præs. 64. lib. 2. nu. 8. ad quem ab interloquutoria fuerit appellatum, ad vlteriora procedendo, appellationem admisisse presumitur, ibid. nu. 11. absolutus ob iuramentum litigantium, quod nil dederint vt corrumperetur, quando sententia retractanda veniat, q. 95. libr. 1. num. 7. excusatur, reiecta communi opinione sequatus eam, quam aliquando præceptor suus approbauit, si vir erat doctus, præf. 71. li. 2. nu. 51. impeditus tunc cum solemnitates decreti requisitæ adhiberi debuerunt, non præsumitur eas obseruasse, pr. 75. li. 2. nu. 39. Plura vide in verbo Decretum. ad priuatam vtilitatem, non tenetur impartiri officium suum nisi petenti, pr. 23. libr. 2. nu. 6. non requisitus, non suppleat in his, quæ commodum priuatum concernũt, q. 48. li. 1. n. 29. quod à lege immunitatum non est, sequi debet, q. 97. nume. 6. attemptus à partibus, in dubio præsumitur assumptus vt ordinarius, non vt delegatus, pr. 17. li. 2. nu. 3. laicus, non opponente aduersario cognoscit de causa spirituali, pr. 46. li. 2. nu. 21. iurans obseruare leges & statuta ciuium, non tenetur ad iniqua, pr. 1. li. 2. 9

Iudicis officium exuberat in absoluendo, præs. 90. li. 2. num. 5

Iudicis officium implorare non obstante biennij lapsu potest debitor cõfessus numerationem, pr. 125. li. 3. n. 3. Quod multo magis coram iudice Ecclesiastico procedit, ibid. n. 19. personam considerantes magis pro eo in foro contentioso quam voluntario præsumimus, pr. 75. li. 2. nu. 9. personam in decretis suspectam magis, quam in sententijs legũ latores habuere, ibid. num. 11. Id an verum sit vid. num. 18. partes in confessum & conuictum, nullæ sunt aliæ, quam in condemnando, quæst. 97. libr. 1. num. 3. voluntas nulla est, nullum arbitrium, circa præsumptionem iuris & de iure, quæst. 44. lib. 1. nu. 1. præceptum sub insolita pœna citantis, impunè spernitur. pr. 67. li. 2. num. 18

Iudici asserenti se iustam ob causam detulisse iuramentum suppletorium, non creditur. præs. 67. li. 2. n. 12. asserenti solemnitates in decreto requisitas interuenisse donec contrarium probetur, creditur. præs. 75. lib. 2. num. 17. attestanti de actis creditur, pr. 68. li. 2. nu. 10. permissum est ne ex toto absoluat, nec ex toto condemnet, q. 97. li. 1. n. 38. nouo tributa iurisdictio aliquo in loco, ordinario magistratu ibidem. ius dicente, priuatè facta intelligitur, præsumpt. 18. lib. 2. 11

Iudicem falsis allegationibus circumuentum esse minor asserens, id probare debet, præsumpt. 75. libr. 2. num. 13

Iudice procedente ad vlteriora, pars grauata appellare, & quibus in casibus possit, præsumpt. 64. libr. 2. numer. 15

Iudice in sententia absoluente & condemnante simul, potior est in eaperplexitate absolutio, præs. 90. li. 2. num. 6

Iudices idonei tantum illi præsumuntur, qui eruditi sunt, & rerum experientiam habent, pr. 77. li. 2. nu. 20. idiotæ cur sperauerint peritorum consilium, pr. 75. lib. 4. 45

Iudicum diligẽtia in decretis interponendis leuior est, quam in sententijs ferendis, præsumpt. 75. lib. 2. numer. 10

Iudices ordinarios, plerunque arbitris esse peritiores, pr. 76. li. 2. nu. 8. selecti & iudices dati qui dicantur in iure, pr. 30. li. 2. n. 7. & n. 8. & 10. ib. Et quid ij à delegatis differant, num. 9

Iudicandi muneri præfici solent, & debent, viri docti, eruditi & spectatæ probitatis, præsumpt. 67. libr. 2. num. 5

Iudicatum id est de quo sententia lata est, aut interpositum decretum, q. 1. li. 1. n. 25. iniustè, peccat qui accepit q. 80. li. 1. 3

Iudicata appellat Aristoteles contraria, quæst. 1. lib. 1. num. 26

Iudicium quodliber requirit personas legitimas, præf. 48. lib. 2. n. 7. ordinarium est secundum ius commune, extraordinarium dicitur contra vel præter illud, pr. 16. li. 2. nu. 22. suis carens solemnitatibus valet, si ab aduersario nil sit obiectum, pr. 46. li. 2. nu. 20. temerarium est, cũ quis iudicat de his, quæ dubia sunt propter leues coniecturas, q. 100. lib. 1. nu. 3. cum excommunicato tractatum, parte non opponente valet, & tenet, pr. 46. li. 2. n. 7. subterfugiens per indicias, habet contra se præsumptionem, q. 18. li. 1 n. 17. subterfugiens, præsumitur de sua iustitia diffidere, pr. 91. li. 2. nu. 1. Et aliquando punitur tanquam calumniator, n. 2. Et pr. 135. nu. 20. mouere, qui diu distulit, præsumitur fouere malam causam, pr. 91. li. 2. num. 7

Iudicij calore, multa alias non admissa constituuntur, pr. 62. li. 2. 1

Iudicia summaria quæ non admittant exceptiones, pr. 77. li. 2. 5

In iudicijs summarijs quo pacto habilitas personæ sit requirenda, pr. 13. li. 6. 5

Iulia C. Cæsaris filia & Pompeij vxor ex puerperij dolotibus migrauit, & partus aliquot dies vixit: & quare abortum fecerit, pr. 52. li. 6. 12

Iuramenti vis & effectus.

Iuramentum habet vim clausulæ codicil. præf. 31. li. 4. num. 13

Iuramentum sequitur naturam actus, pr. 7. li. 5. nu. 18. suppler defectum solemnitatis testamenti, nõ autem substantię, pr. 55. li. 4. n. 22. non auget obligationem extrinsecus, sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculum & robur, præf. 146. li. 4. nu. 14. præsumitur interpositum secundum naturam con-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tractus,pr.10.li.6.nu.7. testis non extenditur ad accidétia,& circunstantias,sed respicit solum substantiam ipsius negotij,pr.22.li.6.nu.20. an propriè sit probatio,q.1.li.1.num.35.& 36
Iuramento illius non statur cui aduersatur iuris præsumptio,pr.61.li.6.num.13. verbenamis quando sit standum,quod animo nó occidendi vel non vulnerandi id egerit,pr.40.li.5. 30
Iurans sibi in testamento fuisse relictum legatum quid ob iuramentum illud consecutus est, si deinde est repertum testamentum, in quo nihil sibi relictum apparet,peruarij pœnam incurrit,pr.15.li.6. 21
Iurare quo casu quis non teneatur,q.62.li.1.num.2.de calumnia tenetur, contra quem extat præsumptio, q.85.li.1. 1
Iuratæ qui dicitur,præsumitur seruatis solemnitatibus, pr.132.li.3. 8
Iurans sibi pecuniam numeratam, si post exceptionem non numeratæ pecuniæ ad probandum fuit admissus, non contradicente aduersario, tenet iudicium, pr.46.li.1. 12
Iurantes ab initio artis & negotij, ex fide & vt viro bono conuenit exercere velle, habent pro se præsumptionem,pr.60.li.2. 4
Iuramentum triplex, voluntarium, iudiciale, & necessarium, ibid. nu.38. calumniæ exigere potest iudex, cum ei videbitur expedire,q.85.li.1.nu.2. calumniæ, quando etiam in causa matrimoniali præstari oportet, ibid. num.3. calumniæ delatum, reus recusans, torqueri potest, quæst.89.li.1. num.138. iudiciale, litis decisuum, vt a parte deferri possit, præsumptio sufficit,q.87.li.1.num.1. iudiciale reus iuste recusare potest, vel illud actori nil probanti referre, ibid.n.2. iudiciale deferre potest actor solam pro se iuris præsumptionem habens, num 3. supplementorium non deferrut notario de errore attestanti, præsumpt.83.li.1. num. 1
Iuramentum confirmatorium quid sit,pr.12.li.3.n.41. assertorium quid,ibid.nu.42. non confirmat actum simulatum, nu.44. super actu simulato præstans simulationem ranquam in iudicium pro, non potest allegare, nu.47. supplementorium, sola præsumptione iuris extante, pro maiori firmitate potest deferri,q.82.lib.1.nu.1. suppletorium quando deferri possit,vel non,ibid.nu.3.4.6.& q.83.li.1.nu.1. eius contra quem extat præsumptio iuris,& de iure, non admittitur in contrarium,q.7.lib.1.nu.1. in contrarium non admitti, etiam eius, contra quem sola iuris præsumptio extat,ibid.num.3. Contraria tamen adducitur opinio, ibid. nu. 6. non defert iudex illi, contra quem extat iuris præsumptio. ibid.nu.5. asserentis se proclama publicum ignoratie admittitur, ibid. nu. 10. tollit præsumptionem hominis aduersus se extantem,ibid.num.19. supplementum defertur, quando pro eo qui iurare velit extat præsumptio,pr. 133.li.3.nu.74. in litem an ob dolum præsumptum possit deferri,q.47.li.1.nu.12. stricte interpretatur, q.45.li.1. 12
Iuramenti calumniæ,vel malitiæ quis sit effectus, qu. 85.li.1. 4
Iusiurandum quid sit secundum Ciceronem,q.1.n.21. quid sit secundum Bal.ibid.num. 33
Iurisiurandi species quatuor,q.1.li.1. 34
Iuramento procuratoris, se proprio, non domini nomine cauisse, si iam mandatum habuerit a domino, non creditur,q.77.li.1.n.4.asserentis,se non animo occidendi verberasse,verum credatur,ibid.nu.9.denunciantis, creditur in denunciatione Euangelica, ibid.num.13. creditur in his,quæ animo consistunt, nu. 14. asserentis aliquid aduersus præsumptionem iuris,creditur in foro conscientiæ,ibid num 16.aliquid asserens vel negans,versus fateri vel negare præsumitur,pr.60.li.2. 1
Iuramenta celerata facere solitur, de hæresi valde reditur suspectus,q.100.li.1. 10
Iura statuetur ea, quæ minus onerosa esse possint contendentibus ac contrahentibus,pr.9.li.6.n.6.si plures pœnas imponunt pro delicto, non censentur se inuicem corrigere sed dare electionem iudici,pr.37. li.6. 18
Iuris dispositi nè ignorare,quam omnes scire debent per se vel per alios, quos consulere possunt, est lata culpa,pr.23.li.6.nu.11. executio non habet iniuriarum actionem,pr.29.lib.6.nu.9.impedimentum ab eo causatum,qui vult excusari exeo, nihil operatur, pr.83.li.4.nu.7. professus eruditione singularis non potest per substitutum suo muneri satisfacere, atque ita per alium docere,pr.92.nu.6.n.11. In iure præsumitur potius error quam dolus,pr.3.li.5. 31
Ius sibi dicere nemini est permissum, præsum.89.li.4. num. 4
Iuris ciuilis solemnitas, cur in testamentis requiratur, q.80.li.1. 14
Ius canonico negligenter operam nauans, præsumitur negligens futurus,in addicto eo iure ciuili,q.24. lib.1. 27
Iuri communi, pacto & protestatione non derogatur, pr.85.li.3. 24
Iure cauere dicitur, qui id quod allegat non probat,pr. 68.li.2.n.24.speciali aut potestatis plenitudine,quãdo princeps vti voluisse præsumatur, pr.12.li.2.n.3. 4.& 5. ciuili, aliquid contra ius naturale statuente standum est potius iuri naturali,q.80.li.1. 26
Iura scire omnes tenentur,pr.19.li.2.nu.10.scire,quomodo quilibet præsumatur,pr.75.lib.2.nu.44.personalia, offibus personæ cohærent,pr.97.li.3.n.44. sua remittentibus, non datur ad illa regressus, q.35. lib.1. 29
Iurium incorporalium, fratres non præsumuntur fecisse diuisionem,pr.60.li.3. 9
Iurisconsultus nó respondens clarè,& manifestè,propositæ iuris quæstioni, præsumitur vt interrogatus fuit respondisse,pr.29.li.2. 4
Iurisconsultorum munus olim fuit solũ vel interpretandi,vel respondendi de iure,pr.89.li.4. 11

Iurisdictio quid, & quotuplex sit, quando & qualis præsumatur.

Iurisdictio non extenditur extra territorium, præs.45. li.5.nu.14.propria significat ordinariam,pr.16.li.2. n.5. a lege concessa secundum subiectam materiam dijudicatur,pr.16.li.2.nu.1. talis concessa præsumitur, qualem verba adiuncta demonstrant,ibid.nu.4. ordinaria præsumitur concessa,quando lex aliquem simpliciter constituit iudicem, nu. 8. delegata dicitur extraordinaria, & delegatus dicitur extraordinarius,nu.11.delegata etur odiosa dicatur, nu.13. delegata dicitur spectalis,& delegatus iudex est specialis. nu.17.mandata a principe personæ habenti iurisdictionem ordinariam,de qua intelligatur, nu. 23. Cum distinctione, nu. 24.& 25. concessa a principe personæ priuatæ delegata est,& quib. ea verbis fiat, nu.28. ordinaria tributa censetur a principe causam committente, si dicat expressim, quod in sui locum in omnibus eum reponat,nu 30. ordinaria,ibi naturã non est restricta ad hoc vel illud genus causarum, nu.35. iudicis allegati pro suspecto censetur prorogata, si iudex ipse assignaret terminum ad probandum causas suspicionis parte presente & tacente,pr. 99.li.6.num.44.cohærens loco,eo vendito, & ipsa præsumitur vendita,pr.93.li.3.num.46. Nisi precij quantitas illud arguat,nu.47.in dubio castro cohæret, & in eius venditione comprehenditur, ibidem, nu.48. Videsup.in verbo Castro.potestas & imperium,dicuntur fundamenta judicij,pr.14.li.2.nu.1. omnis & potestas,à Cæsare fluit & resluit,ibid.n.4. est qualitas quædam,quæ homini à natura nõ inest. ibid. nu.8. ordinaria semel facta publica, non indiget alia probatione,nu.11. Idem si à magistratu ista sententia lata sit,contra præsentem non reclamantem,num.12. Vel si fuerit per ipsas partes contestata,nu.13.iudici ab ipsis litigantibus conferitur, tacito vel expresso eorum consensu, iudice tamen volente,pr.19.li.2.nu.1. de tempore ad tempus, & de re ad rem prorogatur etiam sine expresso consensu, ibid. num.2.& 3. Sic que de persona ad personam,num.4. in dubio an & quando cumulatiue vel priuatiue cõcessa videatur,pr.18.li.2.nu.1.& seq. per tot. delegata minus quam ordinaria præsumitur, præs.15.lib.2. num.1. Eaque odiosa dicitur,ibid. num.2. delegata, nec in persona excelsi vel illustri præsumitur, numer. 4
Iurisdictionis nomine merum imperium demonstrari significatione larga,pr.[illegible]lib.3.nu.18. concessione generali, nõ cõcessum sit merũ imperium, est opinio Baldi, Angeli & aliorum,ibid.nu.23. Distinguit Felinus,numer.32. solum exercitium, in castro tue ciuitate princeps concedendo, præsumitur etiã merum imperium concedere voluisse. num.40. in concessione,concedentis auctoritas semper presumitur præseruata illa fa,pr.18.li.2. 2
Iurisdictionis concessio facta nouo iudicij, respectu iudicis inferioris priuatiue præsumitur,ibidem, numer. 15
Iurisdictionis vel priuatiuè vel cumulatiuè cõcessę, quis sit effectus, nu.36. concessæ reuocatio, a principe sine causa fieri potest,pr.10.lib.2.nu.14. Idem in priuilegij reuocatione,num.15. Nisi per modum contractus sit concessum,nu.16. mandatum est strictæ interpretationis.pr.56.li.2. num.2. prorogatio fieri potest tam a lege,quam ab homine,pr.16.li.2.n.26. Non tamen datur de vna re,ad aliam diuersam, ibi. n.27.prorogationi quando præsumantur partes consensisse,pr.19.li.2.nu 5.6.& 11
Iurisdictionem non esse accessorium castro omnino cohærens,pr.97.li.3.num.8. ordinariam concedens princeps magistratui,reipectu sui præsumitur cumulatiuè concedere,pr.18.li.2.nu.1.in homines vasalli sui,princeps exercere non potest,ibid.nu.7. ordinariam cõcessam alteri, quando non apparet, odio vel fauore personarum an facta sit, cumulatiuam præsumimus,ibid.num. 26
Iurisdictionem & imperium in alios, non præsumitur habere inferior a principe,pr.14.li.2.nu.5. Et quę sit ratio,ibid.nu.6. sibi a principe tributam asserens, id probare debet,nu.7. sibi concessam, probare ex inuestituris,n.9. Item ex literis commissionis & mandati,num.10. tam ordinariam quam delegatam habens, si exactis cõstet,qua volueri vti, iudex vel ordinarius habebitur vel delegatus,pr.17.lib.2.num.1. inhabili tribuitie censetur princeps, cum in literis promotionis inhabilitas expressa fuit, præs.10.li.2. numer.1. Idem est,si adiecta fuerit clausula ex certa scientia,nu.2. Cui tamen opinioni aliqui licet male refragantur.num. 3
Iurisdictione ordinaria vsus esse præsumitur iudex, quando processus & sententia secundum eam sustineri potest,pr.17.lib.2. 2
Iurisdictione delegata quãdo iudicem vsum fuisse præsumatur,ibid.nu.6.cumulatiuè pluribus,& vniuersis, sicq; simul concessa alter sine alio non cognoscit,pr.18.li.2. 38

Ius accrescendi quid sit, & vnde proueniat, & quando esse sit locus: Et quid de iure non decrescendi.

Ius accrescendi dicitur quædam tacita substitutio, pr. 61.lib.4.nu.2.est quædam tacita substitutio ex testatoris voluntate,pr.39.li.4.num.83. dicitur quædam substitutio legalis, & cessat quando datur vulgaris substitutio,pr.40.li.4.nu.17. Et quod non pendet a futuro euentu ostenditur,num.18.& quando locum habeat, ibidem, a dispositione legis ex conjecturata mente testatoris inducitur,pr.14.li.4.nu.4. an proueniat absolute à voluntate testatoris,pr.86.lib 4. num.19. quod lex ex presumpta mente testatoris introduxit, an sit dispositio testatoris, vel legis,ibidem num.20.locum non habet inter diuersas species successionum,pr.101.li.4.nu.94.quod proueniat a presumpta mente testatoris non habet locum, quando tacitè testator disponit,pr.36.li.4.nu.21.an sit a lege introductum ex præsumpta mente testatoris, pr.86.li.4.nu.4. Quod fuit immediatè a lege introductum, & habet locum in querela inofficiosi testamenti,& in bonorum possess. contra tab.ib.nu.5.& 9.Idem de iure decrescendi,ibi. habet locum in successionibus ab intestato,& hoc casu dicitur a lege inuentum & non ex præsumpta voluntate testatoris, ib.nu.6. Et an habeat locum in fideicommissis militis qui quoquo modo voluit, testari potest decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus,ibid.nu.8 præsumitur a lege introductum, ex coniecturata mente testatoris,quando agitur de ipso iure ex dispositione testatoris,& solũ ambigitur,an hæc dispositio quæ ipsum ius introduxit,fundata sit ex presumpta mente testatoris,pr.86.li.4.nu.11.& seq.vel non decrescendi an & quando habeat locum in legato vsusfructus,pr.156.li.4.num.2.& seq.
Iuri accrescendi an & quando sit locus inter filias,quibus factum est dotis legatum, præsumpt.149.lib 4. num. 1.2.3.4
Iuri accrescendi an & quando sit locus inter alimentorum collegatarios, ex præsumpta mente testatoris, pr.158.li.4.nu.1.& seq. non est locus legato alimentorum facto pauperibus,sicque ad pias causas. præs. 158.lib.4.nu.6. Idem in legato alimentorum tacito, ibid. 5
Iuri accrescendi an sit locus in legato vsusfructus, quãdo legatarij sunt coniuncti verbis tantum ante acceptatum legatum,ibid.num.7.& seq.
Ius non decrescendi an contineat ea omnia, & in eo concurrant,quæ in iure accrescendi. præs.86.li.4.48.
Ius accrescendi dicitur esse legis dispositio, & quæ sit ratio,q.46.li.1.n.2. habet locum in legato vsusfructus inter cõiunctos re & verbis etiam post acceptatum ipsium legatum,ib.nu.18.& nu.6. esse dispositionem testatoris,ibid. 3
Ius tertij sine causa iusta, & legitima auferri nõ potest, pr.10.li.2.nu.48. tertij lex tollit difficilius, quam ipsiusmet contrahentis,pr.132.lib.3.num.63.quod sibi competere quis ignorat, nemo dicitur remittere,pr. 25.lib.3.nu.12.suum remittitie, nemo præsumitur. pr. 112.lib.3.nu.28. quæren dum facilius tolliur ex vltima voluntate,quam ex contractis,pr.98.li.4.nu.87. quærendum facilius amittitur, quam ius tam quæsitum,pr.39.li.4.nu.92.& præs.45.li.5.num.22. Cæsarem & Pontificiu non obligant, nisi de actibus extrinsecis,pr.99.li.4.nu.9. commune est iure speciali potentius & firmius,pr.4.li.4.nu.10. Contra nu.11. cum ius speciale derogetiuri communi ab commune non lædunt ea, quæ dubitationis tollendæ causa adhibentur,præsumpt.190.lib.4.numer.31. conjunctionis, quod est in instituto, trahit in vulgarite sub stitutum,præs.108.libr.1.num.7. filio quæsitum sine eius facto & consensu a patre tolli non potest, præs. 58.lib.6. 27
Iura omnia hæreditaria tam actiua quam passiua trãsiunt in fidei commissarium vniuersalem, præs.108. lib.4. 58
Ius naturale non potest perimi à iure ciuili,pr.101.li.4. num. 65

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Iustus præsumitur, qui iustitiæ administrandæ præest, quæst. 14. lib. 1. num. 25
Ius a facto separatur duobus modis, q. 11. libr. 1. num. 4. est quid incorporale, quod nec oculis cerni nec manu tangi potest, ibid. num. 16. in re aliena, nemo nisi probet, habere præsumitur, præs. 33. lib. 2. nu. 2. commune interpretatum a consuetudine, est idem quod consuetudo interpretans, præsu. 6. lib. 2. num. 9. patronatus in Ecclesia non præsumitur, præs. 90. lib. 3. num. 1. Præsertim si vniuersitas illud, aut potens aliquis prætendat, nu. 2. ideo vsurpatum potius, quam rectè quæsitum præsumitur, num. 3. quomodo probari velit concilium Tridentinum, num. 4. constructione, reædificatione, & dotatione Ecclesiæ, quoque acquiri, num. 6. antiquissimum probatur etiam lapidibus in foribus & ianuis Ecclesiarum repositis, num. 10. Item, & fama sufficit, num. 11. Fallit, ibid. nu. 13. vt acquiratur, consensum ordinarij, tacitum etiam sufficere seu præsumptum, num. 15. Idque ex cursu antiqui temporis censetur adhibitus, num. 16. multis modis alienari posse, num. 23. præsumitur illius esse cuius inscripti lapides in foribus, & ianuis Ecclesiæ repositi apparent, præsumpt. 37. libr. 6. numer. 7. Et arma, & insignia sculpta in Ecclesia coniecturam faciunt, quod is cuius sunt ipsa insignia sit in quasi possessione iuris patronatus dictæ Ecclesiæ, ibid. 8
Ius Pontificium permittit Romæ, minorem posse testari secundum ius commune, præsumpt. 4. libr. 4. num. 2
Iuris proprij renunciatio est donatio quædã, quæ non præsumitur, pr. 41. li. 6. 2
Ius in re dicitur, quod de presenti competitius ad rem, quod nõ competit de præsenti, sed est de futuro spes, præsumpt. 40. libr. 6. speciale dicitur ius extraordinarium & non considerabile, præs. 4. lib. 4. num. 15. tanquam deuians a iure communi restringi debet, pr. 4. li. 4. n. 19. difficilius tolliur quàm ius commune, pr. 14. li. 4. 13
Iure suo vtens nemini censetur damnum inferre, pr. 29. lib. 6. num. 6. aliquem priuare, & alterius facto sine iusta causa iniquum, & impium est, præsum. 38. li. 4. num. 12
Ius visitandi laicos per officiales seculares non est in vsu, & ob id hæc nouitas est reijcienda, præs. 34. lib. 5. num. 12
Iustæ nuptiæ inter solos ciues Romanos contrahi potuisse, & alia ciuibus Romanis peculiaria enarrãtur, pr. 30. li. 6. n. 3. 4. & seq.
Iustiniani constitutio est in auth. licet. C. de natura. liber. patrem filijs legitimis carentem bona sua naturalibus filijs relinquere, spurijs verò nil prorsus, pr. 96. li. 4. nu. 2. constitutio in l. iubemus. C. de testam. quod testator manu propria scribat in testamẽto nomen hæredis in se instituendi: & quare facta sit hæc constitutio. pr. 2. li. 4. nu. 2. & 8. Et cur non obseruetur hodie, ibid.
Iuuenes præsumuntur validiores, & robustiores, & calidiores ipsis senibus, pr. 48. li. 6. n. 1. Et præsumuntur incontinentes, & libidini ac cupiditatib. addicti, ibid. nu. 3. Et præsumuntur dociliores ipsis senibus, ibid. 4

L.

Laboribus & impendijs parcendum, præs. 56. li. 2. num. 5
Labor omnis verus atque honestus præmijs ac splendore decoratur, pr. 100. li. 6. 3
Laboribus suis nemo fraudari debet, præsum. 37. lib. 4. num. 9
Lacerata quid sit, 156. li. 4. 6
Lac repertũ in mammis mulieris violentam facit præsumptionem eam corruptam fuisse, quæstio. 3. lib. 1. numer. 3. Aduertenda tamen sententia sapientissimi Hippocratis, & Galeni recitata, ibidem, numero 4
Laicus decimas Ecclesiæ possidere nequit, aut beneficiorum collationem, pr. 131. li. 3. 77
Lanæ appellatione venit etiam lana filata, antequam tamen sit contexta, pr. 151. li. 4. 6
Lana legata debetur vestimentum ex ea confectum. pr. 171. li. 4. nu. 6. Contrarium in l. lana. § pen. de leg. 3. ibidem.
Lapis Cagates tantæ est virtutis, vt per eum virginitas, vel corruptio cognoscatur in muliere, sed id fabulosum creditur, pr. 89. lib. 6. 13
Laser quid sit, pr. 156. li. 4. 8
Latinitas falsa arguit suspicionem falsi in instrumento vel in rescripto. pr. 20. li. 5. 26
Latrones adesse non ignorans, mercatoribus ad illum locum ducentem, viam commõstrans torqueri potest, q. 89. li. 1. 114
Laudemium pro locatione non soluitur, præsum. 105. li. 3. num. 8. lex appellat quinquagesimam, ibidem. 9
Laudemia continentur inter fructus iurium & actionum, & comprehenduntur in legato vsus fructus omnium bonorum, præs. lib. 4. 22
Laudum arbitri ex compromisso latum præsumitur, si antiquitus est pronunciatum, præs. 33. li. 2. nu. 35. ab arbitro pro latum præsumitur eam ob causam, ob quam ferri debuit, præs. 29 lib. 3. num. 9. arbitratoris tectum & iustum cur præsumatur, pr. 76. lib. 2. n. 11. & 12. iustum præsumitur, etiam super eius nullitate dubio pendente, vel si in iure speciali fundatum sit, ibid. n. 18. & 19. reductione pendente non potest exequi, ibid. n. 25. quo ad solemnitates, & ordinem, non habet pro se præsumptionem, num. 28. Idque præsertim temporis breuitate accedente, num. 29. Nisi coniectura adsit, arbitratores satis de causa cognouisse, nu. 30. ab arbitratore latum non præsumitur, cum tanquam ab eo latum valere non posset aut sustineri, pr. 77. li. 2. 10
Laudi de rectitudine & iustitia semper præsumitur, pr. 76. li. 2. num. 3. Idque maximè, si arbitri sint summæ honestatis homines, ibid. num. 4. natura est, non vt feratur secũdum iustitiam, sed secundum quod credit arbitrator, partes debere acquiescere, nu. 13. pronunciationi, si partes præsentes non contradicant, præsumitur de causa cognitum, & omnes solemnitates interuenisse, nu. 33. prolati scripturam litigantes recipiendo nulla cum contradictione, præsumũtur laudum acceptasse, pr. 75. li. 3. nu. 4. reductionem ad viri boni arbitrium, vsque ad 20. annos peti posse, num. 5
Laudo arbitri, si quis stare promiserit, quomodo accipienda promissio, pr. 38. li. 3. 3
Laudo stare iurans, intelligitur modo iustè laudetur, præsum. 76. lib. 2. num. 7. arbitri statur, donec petita sit reductio, & eius probata iniquitas, n. 9. parendum est, si in compromisso, partes nullitatibus renunciarint, ibidem, num 34. antiquo, ob temporis diuturnitatem, causæ cognitio adhibita præsumitur, numer. 35
Lauda dicuntur sententiæ arbitrorum, præs. 76. libr. 2. num. 2
Lectum inter necessaria alimenta contineri, præs. 157. lib. 4. 27
Ligandi olim in vsu erat superstitiosa formula, per vẽdicationem, damnationem, & finendi modum, præsumpt. 105. lib. 4. num. 1. sed hodie sublata, ibidem, num. 2
Legans fundum alienum, precium illius præsumitur legasse, pr. 117. li. 3. 16

Legatarius an & quando consequatur legatum, & quando illud amittat. Et quando agere possit de euictione, re legata sibi euicta & quando possit grauari alteri restituere.

Legatario ad consequendum legatũ dantur tres actiones, realis scilicet, personalis, & hypothecaria, & datur ipsi facultas eligendi actionem, qua vti volet, pr. 36. li. 4. num. 2. præsumitur fecisse dispositionem testamento, quando ipse tanquam tutor testamentarius cœpit administrare, pr. 23. lib. 6. nu. 62. nunquid perdat legatum, si iussus habitare cum filijs à testatore, cum ipsis non commemoratur, præsum. 123. libr. 4. nu. 19. & seq. si est incapax sua culpa, ei non debetur æstimatio rei sibi legatæ, præsumpt. 120. lib. 4. nu. 2. Secus si est incapax sine suo delicto, ibid. numer. 3. Et sunt serui militiæ incapaces, & religiosi mendicantes immobilium incapaces, quibus debetur æstimatio, ibid. numer. 4. & 5. debet priuati legato, si per eum stat, quo minus habitet cum filijs testatoris, præsum. 123. lib. 4 num. 4. Intellige, vt ibid. num. 6. an & quãdo re legata euicta, agere possit de euictione contra hæredem ex præsumpta testatoris voluntate, præs. 118. lib. 4. num. 1. & per tot. 142. & seq. Vide supra hæres quãdo teneatur de euictione potest grauari alteri restituere rem legatam, etiam si legatum maneret per temporis momentum apud ipsum legatarium, præsum. 131. lib. 4. num. 10. acceptatis legatum factum animo compensandi tenetur compensare solum pro quantitate relicta, præsum. 110. lib. 4. numer. 55. efficens testatorem scimisse, rem a se legatam, alienam esse, probare id debet, pr. 116. li. 4. n. 33. in re sibi sub conditione legata, expendens aliquid pro eius conseruatione, non præsumitur donasse, præs. 32. lib. 3. 11
Legatarius vel fideicommissarius an & quando rem ipsam emendo, aliaue ex causa acquirendo ius legati vel fideicommissi remisisse presumantur, pr. 117. li. 3. per tot. fideicommissarius se, rem sibi pure debitam scienter emens, ius suum præsumitur remisisse, præs. 117. libr. 3. nu. 1. Solo dissentiente Bar. num. 9. Idem si scienter emat rem alienam vel pure sibi relictam, ibid. nu. 10. aliud in fideicommissario emente rem aliquam ex fideicommisso vniuersali, ibid. num. 11. & seq. vel fideicommissarius consentiendo hæreditatem legatam alienanti, legatum præsumitur repudiare, ibid. 2
Legatarij dignitas coniecturam & præsumptionem præbet, q. 28. li. 1. nu. 10. dignitatem cur dilectionis, & dilectionem cur consanguinitati prætulerit Iulianus, ibid. num. 14. & 15

Legatum quid sit: & quam interpretationem recipiant legata, & quid comprehendere dicantur.

Legatum dicitur quid accessorium ad testamentum, pr. 173. li. 4. nu. 29. dicitur quædam donatio. pr. 110. lib. 4. nu. 11. dicitur donatio a testatore facta, ab hærede præstanda, præs. 105 lib. 4. num. 19. & præs. 141. libr. cod. num. 5. & hæreditas in quibus æquiparentur. pr. 175. li. 4. n. 26. sic debet interpretari, vt sit vtile legatario, non autem econtra, præs. 106 lib. 4. nu. 16. & 20. strictè & propriè debet interpretari. pr. 126. lib. 4. 4
Legata & prælegata quid differant, pr. 179. lib. 4. nu. 6. strictè interpretanda sunt, præsu. 144. libr. 4 num. 8. strictè interpretantur 5 & eorum verba sumuntur in stricta & propria significatione, præsumpt. 109. li. 4. num. 13
Legatum quando largam, quando verò strictam recipiat interpretationem, pr. 106. lib. 4. nu. 9. 23. & seq. sumit interpretationem ex affectione, qua testator prosequebatur legatarium, vt de re maiori factum præsumatur, pr. 106 li. 4. nu. 26. vel donatio an præsumatur, quando testator vsus est verbis his, Dono, Lego, Relinquo, item deputo, assigno rem talem, pr. 105. li. 4. nu. 2. & per tot. Idem non debet diuersa iure censeri, pr. 113. li. 4. nu. 6 in speciebus æstimatis & inæstimatis comprehendit res ipsas, non autem precium seu æstimationem. pr. 145. lib. 4. nu. 10. domus relictum ab eo qui nullam habet quando valet vel non. pr. 129. li. 4. nu. 5. generis valet & legatarius potest eligere rem mediocrem, præsumpt. 129 lib. 4. num. 6
Legata domo cum omnibus rebus quæ in ipsa mer sunt continentur mobilia quotidiani vsus, præs. 129. li. 4. num. 25. non tamen vestimenta, num. 26. nec quæ aliquo casu in ipsa domo reperiuntur, numer. 28. non etiam scripturæ, rationes & instrumenta, ibid. numer. 29
Legato vsufructu omnium bonorum, an legatarius consequi possit vsumfructum Trebellianicæ ab institutis, & fideicommisso grauatis detrahendæ, præs. 140. li. 4. 38
Legatum an & quando censeatur, etiam futura comprehendere, præs. 127. li. 4. num. 23 24. & seq. vsque num. 33. relictum creditori, cui testator ex causa necessaria tenebatur, an & quando præsumatur factum animo compensandi cum ipso debito necessaria, pr. 109. li. 4. per tot. factum creditori voluntario, an & quando præsumatur factum animo compensandi cum ipso debito voluntario, pr. 110. li. 4 per totum. si in tempus nuptiarum fuit collatum, & sub conditione si nupserit, animo compensandi factum præsumitur, pr. 109. li. 4. num. 39. an & quando duplicatum præsumatur, præs. 148. li. 4. nu. 1. & seq. per tot. relictum ab instituto, an & quando censeatur repetitum a substituto, numer. 1. 2. 3. & cum sequent. per totum.
Legata à subfituto censeri repetita, est fundatum in sola coniecturata mente testatoris, ibid. nu. 54. Et à lege censentur repetita, ne frustra testator legasse videatur, ibid. 55
Legato fundi vni & ipsius fundi vsufructu alteri, an in ipso vsufructu ambo concurrant, pr. 140. li. 4. num. 33. Et si legatus fuerit vsusfructus omnium bonorum vni, deinde alijs prædia relicta, quod concurrant, numer. 34. Contraria opinio, ibidem, numero 35

Legata an & quando, quibus, & à quibus debeantur, & quo in loco sint soluenda quomodo relinqui soleant, & quando benemeritis facta dicantur.

Legata & fideicommissa quo tempore præstari & solui debeant ex coniecturata mente testatoris, præs. 199. lib. 4. 1
Legatum quo in loco soluendum sit, pr. 200. li. 4. nu. 1. & seq. ei acquiritur, cuius contemplatione factum est, præsu. 112. libr. 4. num. 2. factum alicui, vt habiret cum filijs, an & quando præsumatur relictum fauore legatarij, præs. 123. lib. 4 num. 7. 9. 10. 11. 12. 13. 14. non præsumitur factum fauore legatarij, quando est illi relictum cum hoc, vt inhabitet cum hærede testatoris, si is, cum quo habitare iussus est, talis est, vt requirat operam & industriam ipsius legatarij, ibid. num. 15. Quod habet locum, donec opera & industria ipsius legatarij est necessaria, ibid. numer. 16. vt debeatur legatario, necesse est, quod testamentum confirmetur morte testatoris, superstite ipso legatario. præsumpt. 40. lib. 6. num. 18 non debetur, si non apparet, cui ex duobus legatum est. pr. 25. li. 4. nu. 8. vel fideicommissum an & quando ab instituto vel substituto, aut substituti hæredibus relictum præsumatur, pr. 131. li. 4. 12
Legata nunquid debeantur a filio iam nato scienter prætermissa

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

territo à patre in testamento,pr 32.li.3.nu.20. Quid si pater scienter præterijt posthumum adiecta clausula,si non valebit,&c.ibid.nu.21. Quid si ignoranter præterijt posthumum.ibid.num.22. Et quid si legatum est tactum piæ causæ.ibid.nu.23. Declara,vt nu.24. omnia præstantur ex bonis testatoris.pr.109. li.4.n.11. & fideicommissa quatuor modis relinqui solent, purè scilicet, sub conditione, in diem, & sub modo,pr.199.lib.4. 2

Legatum præsumitur factum secundum legatarij conditionem,ne alioqui sit inutile,pr.134.lib.4.num.3. vel fideicommissum si est purè relictum, dies iam dicitur cessisse,vnde statim peti & præstari debet.ibid. nu.3.Fallit,nu.9 Et vbi lega um est purè relictum, dominium ipsum rei legatæ statim mortuo testatore dicitur transiuisse in legatarium,ibid.num.4. Intelli ge,adita priùs hæreditate,ibid.num.8.vel fideicommissum, si est relictum sub conditione, nō priùs est præstandum, quàm cesserit ipsa condino,ibidem, num.11. Et si relictum sub conditione inutili, dispositio pro pura habetur, & statim peti potest relictum, ibid. nu.14. Idem quando non stat per legatarium, quominus impleatur conditio, ibid. num.15. vel fideicommissum si est relictum in diem,an & quando peti aut præstari debeat,ibid.num.16.17.18.19.vel fideicommissum si est relictum sub modo,debetur statim à morte testatoris, & si adita hæreditate peti potest,ibid.n.24.solo nutu relinqui potest,pr.105.li.4. num. 9

Legata & fideicōmissa particularia nutu relinqui possunt,pr.76.li.41.nu.62.Idem de fideicommiss.vniuersalibus,ibid.fiunt ob merita præcedēua,pr.136. lib.4. 20

Legatum etiam verbis antiquis per finēdi modum relinqui potest,præf.105.li.4. num.6. Et etiam hodie dari potest per damnationis modum,ibid.nu.7. Et etiam per venditionis modum,ibid.num.8.etsi quibuscunq; verbis relinqui possit, tamen intelligitur, quando verba possunt legatis conuenire, præl.105. li.4.nu.11. In legatis vel fideicommissis sic aliquando mentio hæredum dispositiue, aliquando conditionaliter : vnde sæpè ambigitur de quibus hæreditatibus præsumatur testatorem sensisse, præf.130.lib.4. num.1.ob legatarij merita & affectionem fieri solet, pr.112.lib.4.nu.14.non dicitur factum pro beneme ritis, quando excedit qualitatem debitæ remunerationis,pr.194.li.4. 26

Legatum dotis an sit conditionale,vel purum,pr.146. li.4.dotis censetur purū, quando præsumpta & conjecturata est mens testatoris, quod voluerit præstari legatum,etsi mulier non nubat, si factum fuit respectu certæ personæ,ibid.nu.22. Extende,vt ibid.n.23. Quid autem si est factum legatū dotis ab extraneo pro muliere maritanda, simpliciter nūquid dicatur purum,ibid. nu.26. Et quid si testator extraneus reliquit puellæ legatū simpliciter, deinde in parte executiua testamenti adiecit clausulam, quòd legatum causa dotis præstaretur,ibid.n.27. Et quid si testator legauit pro dote, & adiecit conditionem, quòd ipsa muliere mortua, dos illa perueniat in alium, ibid. num. 28

Legatum dicitur purum , si fuit factum filiæ pro dote, etiam si excedat debitum legitimæ,pr.146.li.4.n.33. Ampliatur,ibid.nu.35.& seq.dicitur modale,quando legati causa respicit fauorem ipsius legatarij, pr. 146.li.4.nu.17.modale censeatur,pr.146.li.4.nu.4. sub modo relictum præsumitur datum in recompēsationem oneris,pr.169.li.4. 4

Legatum an & quando translatum, ademptum, aut reuocatum præsumatur.

Legati translatio an & quando præsumatur facta à testatore cum eisdem conditionibus,pr.174.li.4.n.1. Quòd si est facta translatio à testatore de vna persona in aliam, præsumitur facta cum eadem conditione, & onere illi primo impositis,ibid. num.2. Fallit ibid. 3

Legatum si transfertur in alium adiecto alio onere vel conditione speciali, nō præsumitur facta dicta translatio cum onere imposito illi primo, & sic non censetur repetita conditio,ibid.numer.4.Idem quando legatum translatum in aliam personam redderetur inutile, si conditio esset repetita in secundum, ibid. num.5.si transfertur à testatore ipso de eadem persona in eandem personam, quid iuris, ibid. n.6.7.8.9. Et si legatum transfertur de vna persona in alteram non à testatore, sed à lege, non dicitur translatum legatum cum eadem conditione & onere.ibid.n.10. si transferatur de vno in duos, an quoad illos duos conditio censeatur repetita,ibid.num.10. Et quid è conuerso, si de duobus in vnum, num.11. quando cum que reuocari potest,præf.105.li.4.nu.13.corruit deficiente modo,etiam casu, præf.146.lib.4.nu.10. vel fideicommissum an & quando præsumatur ademptum & reuocatum, adempta vel reuocata conditione,vel modo in eis appositis & adiectis,pr.169. li.4.nu.1.quando alienatione rei legatæ ademptum atque reuocatum præsumatur,pr.167.li.4.num.1.2. 3.& 4.& seq.per totum.non præsumitur ademptum alienatione a testatore facta necessitatis causa,præf. 60.li.4.n.59.præsumitur reuocatum adempta conditione,pr.183.li.4.nu.54. Et ex contracta cum legatario etiam inimicitia,ibid.num.55. Et fortius reuocatur facto testatoris, quam casu & fortuna,ibid. nu.58.præsumitur ademptum rei legatæ destructione à testatore facta,præf.171.li.4. nu.1. Secus rei refectione,ibid.nu.2. Vnde legatum fgnorum vel columnarum,quas deinde testator ædifi. iniunxit,præsumitur ademptum & reuocatum , & sic nō debetur, ibid.nu.7. Idem quando testator legauit aliquid ex fundo , deinde illud detraxit, & alteri adiecit, ibid. numer. 8. præsumitur ademptum cessante causa, ob quam testator legauit,præsum.172.li.4.num.1. Vt si ademit onus , cuius causa legauerat, præsumitur enim etiam ademisse ipsum legatum, ibid. nu.2. tolli & adimi potest per inimicitiam superuenientem, hæreditas autem non,præf.173.lib.4.nu.23.propter superuenientem inimicitiam inter testatorem & legatarium, an & quando extinctum & ademptū præsumatur,præf.170.li.4.num.1. & seq.per tot. Plura vide supra in verbo inimicitia. factum secundo sub commemoratione primi, an præsumatur ab ipso primo ademptum , & in secundum translatum,præf. 173.libr.4.numer.1.primum per secundum reuocatum censetur, etiam si fit factum incapaci, ibidem, num. 25

Legatum an & quando cedere soleat, & quando reddatur mutile & inualidum.

Legata & fideicommissa cedere solent , vel quoad petitionem, vel quoad transmissionem, præf.201.lib.4. num. 1

Legatum quandoque cedit etiam ante aditam hæreditatem, si ita placet testatori,præsum.141. li.4. nu 38. vel fideicommissum certo tempore debitum , censetur currere à die aditæ hæreditatis.præsu. 199.lib.4. num. 7

Legati purè relicti licet dies cedat statim à die mortis testatoris, legatum tantū vsus fructus purè relictum non cedit , nisi post aditam hæreditatem , præf. 159. li.4.num.20.dies incerta redditur certa à causa ipsa, qua factum est legatum, & quomodo,præf.199.li.4. num. 20

Legatum si est factum personæ expressæ,sed ignoratur hæc persona expressa,non valet, præf.107.li.4. n.9. Si est factum vni personæ ex pluribus certis vel incertis, ibid. num.10.11.12.13.14.non valet etiam factum coniunctæ personæ, quando testator legauit reæ alienam,quā suam esse putabat, aliqua ex causa nulla,præf.118.lib.4.num.16.Idem quando testator rem esse suam putabat ex aliqua causa, quæ tamen eius morte sinebatur,ibid.num.18. debet potius reddi inutile, quam quod testator præsumatur voluisse grauare hæredem,præsumpt.106.libr.4. numer.21. hoc modo conceptum: Instituto Caium , & si ipse decesserit sine liberis, restituatur hæreditas Mæuio , quem gratio præstare centum , valet, & præsumitur legatum hæredi hæredis , præsumpt.107.libr.4.numer. 7. Idem quando extat aliqua demonstratio, quæ vim nominis habet, ibidem , num.8. incertum an & quando & quomodo reddatur certum,pr.107. li.4.num. 1.2.3

Legata & fideicommissa duobus modis cedere solent, pr.201.li.4.num.1.& fideicommissa quatuor modis relinqui solent,pr.201.li.4. nu.17. & fideicommissa,nō vt accepta & agnita,sed vt acceptanda & agnoscenda transmittuntur vti & hæreditas,pr.201.li.4. num. 12

Legati & fideicommissi quoad transmissionem nulla differentia,pr.201.li.4. 11

Legatum incertum ram respectu personæ legatarij, quàm rei legatæ nullo modo valet, præf.107.lib.4. num. 15.16.17

Legati incertitudo valdè differt respectu rei & respectu personæ,præsumpt.107.libr.4.num.2. Et si respectu personę eius à quo relinquitur, an cēseatur relictum ab hærede instituto , vel ab eius hæredibus, ibidem, num.3. Et quid si incertitudo est respectu personæ eius cui relinquitur, & nulla est expressa persona specialiter sed vniuersaliter, vel indefinitiue , ibidem, num. 6

Legatum accessorium alterius, puta fundi cum instrumento præsumitur ademptum alienato tantum fundo,præsumpt.167. libr.4. numer.21. factum administratoribus ciuitatis præsumitur relictum ipsi vniuersitati, præsumpt.111. libr.4. numer.7. Fallit, numer. 8.9.10. factum alicui hoc pacto , vt habitet cum filijs ipsius testatoris, fauore filiorum præsumitur relictum, præsumpt.123. libro quarto, numero 18

Legatum alimentorum dicitur pium, & quid comprehendat, & quando debeatur.

Legatum alimentorum dicitur pium,pr.15.li.4.nu.14. Intellige, quando alimenta relicta fuerunt pauperi, secus si diuiti,ibid.num.15.alimentorum est fauorabile & extendendum,præf.122.li.4.num.5. alimentorum annuum præsumitur: est enim fauorabile,& late interpretandum,præf.132.libr.4.num.10.& 11. alimentorum præsumitur in dubio relictum pro insano & demente , cui magis fuit necessarium prouidere quam alteri,pr.28.lib.4.num.16.alimentorum comprehendit etiam vestitum. præf.199.li.4. nu.21. alimentorum sui natura non est reiterabile,alimenta enim quis pluries consequi non potest , præf.128. lib.4. num.18.alimentorum incertæ quantitatis debetur secundum quod testator alijs legatarijs reliquit,pr.106.lib.4.num.11. Vel inspiciuntur testatoris facultates,ibidem,num.13. Plura vide f. in verbo Alimenta.

Legatum annuum quando debeatur, & quando sit reiterabile, aut perpetuum.

Legatum annuum debet ab hærede præstari quocunq; loco petetur à legatario, præsumpt. 200. libr.4. numer. 11. Secus si extant contrariæ coniecturæ,ibid. num. 13

Legata annua debentur, etiamsi conditio casu defeceret,pr.181. li.4. 41

Legatum annuum nō dicitur vnum legatum , sed plura:tot enim censentur legata,quot anni,pr.132.li.4. nu.14.an & quando præsumatur annuum & reiterabile,pr.132.li.4. 1.2.3

Legata annua si sint relicta pro se & hæredibus, intelligitur etiam de hæredibus extraneis, pr.130. lib.4. num. 7

Legatum annuum factū Sacerdoti dicitur perperuum, non autem donec viuet ille Sacerdos.præf.122.li.4. num.2.factum his verbis: Lego centum Caiæ,donec nubat,annuum præsumitur, præsum.132.lib.4. num.13.omnium bonorum mobilium adiecto vniuersali vniuersitati bonorum continet res mobiles venales,seu earum vsum fructum,præf.137.li.4.numer.4. Idem quando testator dixit: Lego omnia bona mea mobilia, siue lanæ siue argenti, vini , vel alterius cuiusque rei,ibid.num.5. Quid autem si testator indefinitiue locutus est, dicēs, Lego res meas mobiles,ibid.numer.6. Et quid si dixit. Lego omnia bona mea mobilia, quæ in domo sunt, ibid.num.7. tertiæ partis bonorum, quę testator habet in illo loco,comprehendit bona tantum, quæ extabant tempore conditi testamenti,præf.127.lib.4.num.13 vel fideicommissum relictum Caio & eius hæredibus, intelligitur de hęredibus quibuscunque,siue sint extranei siue ex sanguine, modo bonorum hæredes sint,præs.130.libr.4.num.2.canonicis an & quando contemplatione Ecclesiæ, vel eorum personæ factum præsumatur,pr.113.li.4.n.1.& seq.per totum. Quod consuetudo loci est spectanda,ibid. numer.2. factū canonicis vt singulis,& quę inter ipsos canon. diuiditur : relictum verò capitulo canonicorum diuiditur sicuti alia bona ipsius capituli,vt scilicet plus vni quam alij detur respectu antiquitatis vel alicuius qualitatis,præf.113.li.4. num.12. an & quando præsumatur factum ad pias causas,præf.115.li.4.num.1. factū ad pias causas largè interpretatur , vt de re meliori factum præsumatur , non autem de re minori, præsum.106.lib.4. num.33. Secus si verbis vel coniecturis constat,testatorem aliter sensisse,ibid.n.34. ad pias causas debetur , etiam si conditio mixta casu deficiat, & æquiparatur legato libertatis, præf.183. lib.4.nu.44. factum piæ causæ præsumitur reuocatum, alienatione rei legatæ sequuta, præf.167.li.4. numer.17. factum pio loco in dubio præsumitur annuum,præf.123.li.4.num.3.cinibus an præsumatur relictum contemplatione ciuitatis, vel ci,vel singulis ciuibus,præf.111.lib.4.num.1. factum coniunctæ personæ à testatore multum dilectæ, cui etiam testator tutelam iniunxit,non præsumitur relictum tanquam tutori, & sic vt tutelæ onus is suscipiat, præsu. 124.li 4.nu.5.factum etiam coniunctæ personę non comprehendit nisi eo, quæ existebant tempore conditi testamenti,præf.117 lib.4.nu.18.Idem in legato conditionali,ibid.numer.19 factum sanguine coniuncto præsumitur factum de re meliori, præf. 106. lib.4.num.27.Fallit,num.28.31.32. purè datum,deinde sub conditione ademptum , an censeatur sub contraria conditione datum,ibid. num.13.& num. 14.15.16.17.18.19.&20.factum sanguine coniuncto latam recipit interpretationem,præf.106.lib.4.numer.10. factum creditori nunquid animo compensandi cum debito relictum videatur, præf.109.li.4. num.1.& per tot. & seq. si est factum creditori, qui est creditor pure, & immediate, præsumitur factum animo compensandi cum ipso credito,pr.109.li.4. num.4.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

num. 4. factum creditori, cui aliquid testator debebat in foro cõscientiæ, præsumitur animo compensandi factum, pr. 109. li. 4. num. 49. Secus, si cum debito hoc inexigibili concurreret debitum exigibile, quia tunc pro exigibili diceretur factum, ibid. numer. 50

Legatum factum decurionibus ciuitatis præsumitur annuum, pr. 132 li. 4. num. 4. Idem de legato facto ad ludos, qui quotannis fieri solent in ciuitate, ibidem, numer. 5. Idem de legato reddituum puta alicuius montis, ibid. num. 9. factum dignitati, vt Pontificis, Cæsari, vel Episcopo, an transeat ad successorem, si decessit legatarius antequam cedat dies legati, præsumpt. 121. lib. 4. nu. 1. factum obtinenti dignitatem nomine alieno puta vicario Episcopi, non transit in successorem, præsum. 12. li. 3. num. 5. Idem de legato facto Augustæ, quia non habet dignitatem ex sua persona, sed ex persona mariti sui impe. ibidem, nume. 6. domus vel bonorum domus, de qua domo intelligatur, præsumpt. 129. libr. 4. numer. 1. & per totum.

Legatum dotis æquiparatur donationi dotis, pr. 146. lib. 4. numer. 7. dotis pluribus factum, an & quando ex præsumpta mente testatoris admittat ius accrescendi, præs. 149. li. 4. nu. 1. & per totum. dotis, quando est sub modo, an ipso modo deficiat, & legatum, præs. 146. li. 4. nu. 48. dotis, quando purum, vel modale, vel conditionale præsumitur, præsumpt. 146. libr. 4. numer. 1. Quod quando verba adiecta legato significant conditionem, vel modum, vel purum relictum, dicitur legatum, vel conditionale, vel modale, vel purum, ibidem, num. 2. dotis conditionale, quod dicatur, ibid. num. 3. & 6. eod. & leq. dotis purum statim peti potest sine aliqua cautione de nubendo: secus si est conditionale, præsum. 146. lib. 4. num. 47. factum ab extraneo pro dote mulieris respectu certæ personæ, cum qua iam contracta sint sponsalia, dicitur purum, præsum. 146. li. 4. num. 20. dotis factum puellæ cum nubet, an & quando relictum præsumatur, ipsi etiam ingredienti religionem, præsum. 148. lib. 4. num. 1. Quod si est factum puellæ, si nupserit certæ personæ, præsumitur testator sensisse de ipsis nuptijs temporalibus, ibid. nu. 2. dubium interpretatur, & sit clarum ex viribus patrimonij ipsius testatoris. Et sumitur coniectura, & interpretatio, ne illud sit nullum, & inutile. præs. 106. li. 4. nu. 13. & 14. adeo dubium, & obscurum a testatore factum, vt vix dignoscì possit quid ille senserit. quam interpretationem recipiat ex præsumpta eius voluntate, pr. 106. li. 5. nu. 1. Quod ex consuetudine testatoris sumitur coniectura, quod legare is voluerit, ibid. 2. & 4

Legatum si est dubium, de qua moneta intellexerit testator, præsumitur de ea intellexisse, de qua in alijs antecedentibus, vel subsequentib. legaris fecit, præsump. 106. lib. 4. nu. 12. simpliciter factum Ecclesiæ, cuius Ecclesiæ contemplatione relictum præsumitur, præs. 114. lib. 4. nu. 1. Quod Ecclesiæ parochiali relictum præsumitur, ibid. num. 2. factum Ecclesiæ, vel monasterio dicitur ad pias causas, præs. 115. li. 4. num. 3. idem quando est factum hospitali, ibid. numer. 4. factum Ecclesiæ parochiali, cui Ecclesiæ debeatur, si testator duas habuit parochiales, vnam tempore conditi testamenti, alteram tempore mortis suæ, præs. 114. li. 4. nu. 6. 8. 9. & seq. factum Ecclesiæ alicuius Sancti, quæ non reperitur in ciuitate, præsumi debet Ecclesiæ cathedrali, præs. 114. libr. 4. numer. 5. factum Ecclesiæ rectori, an Ecclesiæ, vel personæ contemplatione relictum præsumatur, pr. 112. lib. 4. nu. 1. ad epulum, vel ad alimenta senibus, vel pueris præstanda singulorum vtilitatem respicit, pr. 111. li. 4. num. 27. factum familiæ non omnibus de familia debetur, sed vni tantum; esset enim inutile, si plures essent in familia, & legatum esset nodum, præs. 106 lib. 4. num. 15. factum filiæ a patre, quam dotare is tenetur, censetur factum animo compensandi cum dote, præs. 109. li. 4. nu. 7. filiæ a patre factum, præsumitur in compensationem factum pro dote, etiam quo ad accessoria dotis, & in eius appendicijs, pr. 109. lib. 4. num. 27. Ampliatur, ibid. nu. 28. 29. & seq. factum ad instruendum forum, theatrum, & studium ciuitatis, vniuersitati relictum censetur, præs. 112. li. 4. num. 26. factum fraternitati dicitur ad pias causas, pr. 115. li. 4. nu. 5. Idem si est factum pauperi & inopi, & pia causæ primilegia consequetur, ibidem, numer. 6. Debet tamen multorum consilio sibi auferri, & præstari loco pio, ibidem. factum fratribus de vna pitantia in festo D. Domini. an semel tantum sit præstandum, vel quotannis, præs. 132. li. 4. num. 8

In Legato generali continentur venalia, quando testator nil aliud in domo quam ea habebat, præs. 126. lib. 4. 10

Legatum ab hærede relictum, quod cæteris repetitum a substituto, intelligitur repetiti etiam quo ad qualitates, præs. 108. libr. 4. num. 13. factum Imperatori non efficitur caducum, eo mortuo existente tempore facti legati, præsum. 121. li. 4. num. 4. pro incertis, & malè ablatis præsumitur ad pias causas, præsumpt. 115. libr. 4. numer. 28. Idem si est factum ab infirmo pro oblatione, quã vult fieri Ecclesiæ, ibid. num. 29

Legata relicta ab instituto a milite non sunt præstanda a substituto, pr. 14. li. 4. 5

Legatum factum liberis intelligitur relictum iam natis, quos sciebat testator extare, non autem filijs nascituris, præs. 122. li. 4. nu. 9. libertati, dicitur pium, præs. 167. li. 4. num. 18. libertatis seu eo relictæ præsumitur ademptum ipso seruo alienato, præsu. 167. li. 4. num. 14. Idem si libertas sit pura & ipsi seruo relicta, quia alienatione, vel voluntaria, vel necessaria serui, præsumitur adempta libertas, ibid. numer. 15. Intellige, nisi alienatio serui fit inutilis, ibid. nu. 16. præsumitur pium, vel ex qualitate personæ, cui factum est, vel ob causam, ob quam est relictum, præs. 115. li. 4. nu. 2 librorum, quos habebat testator tunc, non includit libros deinde emptos, pr. 127. li. 4. numer. 15. Idem quando confecit aliud testamentum, emptis deinde alijs libris, & in eo confirmauit primum testamentum quo ad legata, ibid. numer. 16. magnum factum testi descripto in testamento arguit suspicionem falsi, præsum. 20. lib. 5. num. 14. factum matri si est minus quam sua legitima, petere potest supplementum ipsius legitimæ, præs. 39. li. 4. nu. 52. mererici, vt ad frugem melioris vitæ redeat, præsumitur ad piam causam, præs. 115. li. 4. num. 26. Secus si testator legauit propriæ concubinæ, quam tempore testamenti in domo retinebat, ibid. nu. 25. monetæ debetur secundum tempus solutionis, quo auctus est eius valor, præsum. 127. li. 4. nu. 25. factum quod in die mortis ipsius testatoris fieri debeat vna septima bannita, semel tantum fieri debere præsumitur, præs. 132. li. 4. num. 7. relictum mulieri cum erit copulata matrimonio quando ei præstandum sit, præs. 147. li. 4. num. 10. relictum mulieri posquam erit copulata matrimonio, non debetur illi, per quã fietit ne consummaretur matrimonium, pr. 147. libro 4. numer. 12. factum mulieri, si non nupserit, sibi debetur, si ingreditur religionem: intelligitur enim de matrimonio carnali, præsum. 148. li. 4 numer. 6. factum alicui, si Caia nupserit, nõ debetur, nisi matrimonio carnali sequuto, præs. 148. li. 4. numer. 7. factum mulieri affirmatiue si nupserit, an debeatur, si spiritualiter nupserit, ibid. numer. 8 & 12. & 16. factum mulieri, si Titio nupserit, non debetur ei, si nupsit Caio, præs. 148. lib. 4. num. 4. factum mulieri, si, vel cum erit, vel donec erit, vel permanebit vidua, an & quando ex præsumpta voluntate testatoris debeatur, ea deinde nubente, præsum. 187. li. 4 numero 22. mulieri respectu certæ personæ, vt si contraxerit cum Caio, an dicatur oneris, vel honoris, præsum. 146. li. 4. num. 15. & sequen. factum nobili, qui etsi multa habeat bona, non tamẽ tot possidet, quot conuenimus qualitati, & conditioni suæ personæ, censetur ad piam causam, præsum. 115. libr. 4. nu. 8. relictum a nobili, & diute largam admittit interpretationem, vt quod plus est, legasse præsumatur, præs. 106. li. 4. n. 22. nominis debitorum, an & quando exactione ipsius crediti reuocatum, & ademptum præsumatur, præs. 168. lib. 4. num. 1 2. 3. 4. 5. quando est factum pauperibus, executores, vel Episcopus, quosnam ex pauperibus debeant eligere, præsu. 125. li. 4. nu. 5. & sequent. factum pauperi sanguine coniuncto præsumitur relictum, non ob paupertatem, sed ob sanguinis affectionem, pro. 112. li. 4. num. 5. factum pauperi sanguine coniuncto non præsumitur ad piam causam, & ob paupertatem factum, sed ob sanguinis affectionem, pr. 115. li. 4. nu. 9. factum prælato Ecclesiæ, in quo expressa fuit aliqua causa, quæ Ecclesiam vel animæ fauorem respicit, intuitu Ecclesiæ factum præsumitur, pr. 112. li. 4. nu. 7. Ampliatur, num. 8. 9. 10. 11. si est factum Prælato Ecclesiæ sanguine coniuncto ipsi testatori, contemplatione ipsius Prælati factum præsumitur, pr. 112. li. 4. numer. 3. Idem si testator legauit Prælato, atque ita nomine appellatiuo, nomine proprio non expresso, ibid. numer. 6. factum puellæ quando erit nupta, debetur statim quando contrahit matrimonium per verba de præsenti: & si non fit secuta copula carnalis, præs. 147. li. 4. num. 1. factum per quadriennium non semel, sed in singulis quadriennijs debetur, pr. 132. li. 4. nu. 12. factum Rectori Ecclesiæ benemerito de ipso testatore, contemplatione ipsius præsumitur factum & non Ecclesiæ, præsum. 112. li. 4. numer. 17. Idem quando legata fuissent res, quæ non conuenirent Ecclesiæ, sed personæ tantum, ibid. n. 13. factum rectori extraneo, tunc contemplatione eius præsumitur relictum, & non Ecclesiæ, quando is fuit arcta amicitia coniunctus ipsi testatori, pr. 112. li. 4. nu. 15. factum vice, loco, vel causa alterius rei assumit naturam illius rei, cuius loco & vice relictum est, pr. 134. lib. 4. 12

Legatum rei alienæ an & quando valeat.

Legatum rei alienæ, quam testator sciebat alienam valet, pr. 116. num. 2. quod ampliatur & limitatur, ibid. num. 3. 4. 5. & sequent. rei alienæ non valet, si ignorabat testator rem esse alienam, pr. 116. li. 4. num. 13. Fallitur. 15. & sequen. rei alienæ, quando valet, hæres tenetur præstare æstimationem, si rem ipse redimere & præstare non potest, pr. 116. li. 4. num. 41. Et æstimatio boni viri arbitrio est considerandæ, ibidem, numer. 42. rei alienæ non valet, quando res est ipsius legatarij, nec debetur æstimatio, pr. 116. lib. 4. num. 9. Intellige, vt ibid. num. 11. rei alienæ non valet, quando in ea redimenda haeres nimium grauaretur, præsu. 10 li. 4. num. 15. rei alienæ si est factum præsente & consentiente domino ipsius rei, hic consensus parit aduersus dominum exceptionem tantummodo rei legatæ, non autem actionem, pr. 116. lib. 4. num. 22. rei Ecclesiæ, quæ eiusmodi est, vt eius alienatio nullo modo permittatur a summo Pontifice vel cum magna difficultate, non valet, etiam quo ad æstimationem. pr. 119. li. 4. nu. 3. Idem in legato rei Principis. ibid. nu. 4. Si autem facile alienari potest, & facilè impetratur consensus Pontificis, valet, & si ipsa redimi non potest, præstatur æstimatio, ibid. nu. 5. Quid in legato rei feudalis, ibid. numsequent.

Legatum rei feudalis, quæ mortuo testatore est reuersura ad dominum, inutile est, præsum. 118. li. 4. numer. 20

Legatum rei hæredis siue scienter, siue ignoranter factum valet, pr. 117. li. 4. num. 4. Quod ampliatur & restringitur, ibidem, num. 5. 6. 7. 8 9. 10. rei, quæ erat suppositæ fideicommisso, quod legans extare ignorabat, valet, pr. 116. li. 4. nu. 16. rei propriæ testatoris quid differat a legato rei hæredis, pr. 117. lib. 4. nu. 3. seruitutis quid ex præsumpta mente testatoris contineat, pr. 144. li. 4. numer. 1. & per totum. seruitutis non debetur, quando testator reliquit prædium liberum, & francum ab omni seruitute, ibid. numer. 5. seruitutis, an præsumatur factum cum emptione personæ, vel rei, ibid. numer. 17. factum a testatore, qui non erat directò debitor legatarij, non præsumitur factum animo compensandi, pr. 109. li. 4. numer. 56. Idem quando testator non erat purè debitor ipsius legatarij, sed sub conditione, vel in diem, ibid. numer. 57. Secus si extet aliqua contraria coniectura, ibid. nu. 58. & sequ. Et si non est verè & propriè nunquid animo compensandi factum dicatur, ibid. nu. 60. factum tutori, præsumitur factum, vt tutelam susceperat, pr. 124. li. 4. num. 1. & per tot. victus, an & quando peti, aut præstari debeat, pr. 159. libr. 4. num. 23

Legatum ad pias causas, an & quando factum dicatur, pr. 115. li. 4. per totum. vsus fructus est proximum legato alimentorum, pr. 159. lib. 5 num. 1. vsus fructus continet etiam habitationem, pr. 140 li. 4. num. 14. In legato vsus fructus ita numerantur inter coniunctos verbis coniuncti, sicuti coniuncti re, & verbis, & re tantum, pr. 159. libr. 4. num. 8. Maior autem est vis, & effectus coniunctionis verbalis, quam realis tantum, ibid. numer. 9. Et coniunctio verbalis in eo efficit coniunctos ipsos censeri vnam, & eandem personam, & vnum corpus, ibid. numer. 17. vsus fructus ademptum censetur ipso vsufructu deinde alienato, pr. 167. li. 4. num. 21. vsus fructus omnium bonorum non præsumitur reuocatum ex alijs legatis statim, & incontinenti factis in eodem testamento, etiam si alia legata videntur incompatibilia cum ipso legato vsus fructus, pr. 165. lib. 4. num. 8 factum vxori, an & quando censeatur relictum etiam secundæ vxori, præsu. 122. lib. 4. num. 1. & per tot. factum a marito vxori a se valde dilectæ præsumitur factum affectione maritali, nõ autem vt sufficeret onus tutelæ ei iniunctum, præs. 123. li. 4. nu. 8. factum vxori contemplatione mariti existentis in dignitate transit ad secundam vxorem, ex quo confertur persona ipsius mariti, pr. 121. li. 4. num. 11. factum vxori vltra dotem a marito, large interpretatur, vt omne illud censeatur legatum pro dote, pr. 106. li. 4. nu. 35. factum vxori simpliciter, & sub nomine appellatiuo propriæ vxoris, quæ mortua conditi testamenti extabat, nunquid ea mortua debeatur secundæ, quam duxit testator, præs. 122. lib. 4. num. 8. Et quid si dixit: Lego vxori meæ, ibid. num. 12. factum vxori, vel alteri, vt habiret cum filijs, cuius fauore factum præsumatur, pr. 125. li. 5. nu. 1. Quod regulariter præsumitur factum fauore ipsius legatarij, ibid. numer. 2. factum vxori alterius, qui tempore conditi testamenti vxorem nõ habebat, præsumitur factum tam secundæ vxori quam primæ, si secunda extitit tempore, quo dies legati cessit, pr. 122 lib. 4. num. 2. Et id multo magis locum habet, quando constat, ipsum testatorem reliquisse contemplatione ipsius mariti, ibidem, numer. 3. Quid autem si testator reliquit vxori illius, quæ tunc temporis vxorem habebat, & quæ decessit mortuo testatore, & is secundam duxit, ibidem, numer. 4. & sequent. Et quid si tunc temporis viuebat vxor, sed decessit, & is duxit secundam viuo ipso testatore, ibid. num. 6. ab vxore factum marito animo compensandi relictum, cessetur etiam quando factum fuisset pactum de dote laeranda, pr. 109. li. 4. num. 41. factum ab vxore marito, quod non est permansurum apud ipsum virum, quippe qui grauatus esset alteri restituere, non præsumitur relictum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

animo compensandi,pr.109.li.2.n.53. Idem quando constat coniecturis vxorem legasse ipsi marito animo compensandi,ibid.54.præstatur ex consuetudine loci illius,cui factum est,quæst.28.li.1.num.11. pendente conditione non transmittitur,præsum.11. lib.3.numer.9. factum filiæ,sub commemoratione patris potestatis,patri acquiritur,præsum.26.libr.3. numer.5. factum prælato consanguineo, non contemplatione Ecclesiæ,sed consanguinitatis ratione factum præsumi,præsumpt.29.libr.3.numer.47. fundum alienum,post mortem testatoris scienter emẽs legatarius, legato renunciasse non præsumitur, pr. 117.li.3. nu.15. cum dote compensare volentis vnde colligatur mariti animus, præsumpt.121. libr.3.numer. 12

Legata in testamento minus solemni relicta deberi, erroneum demonstratur, quæst.80. libr.1.nu.13. & donationes à pari procedunt,& eorum pœnitentia, & reuocatio coniecturis probatur, præs.23. li.3. numer. 6

Legatorum partem hæres soluens ante tempus, cogi nequit,vt reliqua præstet, antequam cedat dies,q.20. libr. 1. 3

Legatę rei dominiũ quomodo transeat in legatarium, pr.117.li.3. 6

Legatam rem furto subtrahi posse ab eo, qui ex testamento minus solemni consequi non potest, erroneum demonstratur,q.80.li.1.nu.34. sibi rem viuo adhuc testatore emens legatarius, ius legati non præsumitur remisisse,pr.117.lib.3 nu.19. Idque præsertim si sub conditione legatum sit,nu.20. Vel ante aditam hæreditatem emerit,n.21. aut fideicommisso relictam rem, legatario, vel fideicommissario irreuocabiliter deberi,pr.117.li.3. 7

Legatis donatum in dubio, ipsorum met contemplatione præsumitur datum,eisque acquiritur,præs.27. lib.3.num.7. Reipub. Venetæ donata,non ipsis,sed Reip. acquiri, ibidem, num.8. vide in verbo Donatum.

Legitimum dicitur illud quod à lege receptum est, qu. 32.lib.1. 5

Legitima quid sit, quibus debeatur, quomodo relinqui debeat: & an cum onere relinqui possit.

Legitima non venit nomine hæreditatis, nec dicitur pars hæreditaris,sed bonorum, præsum.196. libr.4. num. 21. est quid diuersum ab hæreditate, cum non sit pars hæreditatis,sed bonorum,pr.101.lib.4.n.59. Et propter inobedientiam, vel propter non confectum inuentarium non perditur, ibidem, numero 60

Legitimæ natura est, vt totum ei accrescat, & ideo filius eam acceptando, dicitur acceptare, vt residuum hæreditatis ei accrescat, pr.101.li.4.nu.46. petitio non excluditur verbis quantumuis generalib. præs. 39 li.4. 50

Legitima debetur iure naturali,pr.101.li.4. nu.64. debetur filijs iure naturæ, parentibus verè lege ciuili tantum,pr.33. li.4. 4.&2

Legitimam consequitur filius non iure hæreditario, sed dispositione,& prouidentia legis,præs.196. li.4. num. 16

Legitima,quæ debetur filio in bonis patris æquiparatur illi, quæ debetur patri in bonis filij, non tamen generaliter, pr.33.lib.4.num.3. in bonis matris filio debita per illius bãnum nepoti ex ea delata filio restituto, & nepote bannito ad quem spectet,præs.46. li.5.nu.13.debita filio dicitur ęs alienum,improprie tamen,pr.109.li.4.num.9.& 14.& seq. ita est debita matri ex bonis filij, sicuti filiæ ex bonis patris.pr.38. li.6.nu.5. quæ debetur matri ex bonis filij, ita est sibi debita, sicuti illa, quæ debetur filio ex bonis patris, vel matris, sub num. eod. debita filio in bonis patris est sibi debita iure naturæ, & communi voto parentum, legitima autem debita parentibus ex bonis filij miserationis causa debetur. ibid.

Legitimam matri non deberi in foro conscientiæ, pr. 38.li.4. 31

Legitima non debetur nepotibus,pr.189.li.4.num.15. titulo institutionis relinqui debet, pr.101.li.4.n.42. & 43. sine onere, & conditione relin qui debet, præs. 146.lib.4.num.52. & seq. onere restitutionis gratiæ non potest, pr.194. li.4. nu.11. filiæ excluse à successione patris intestati est tertia portio eius, quod habitura esset ab intestato secundum statuti dispositionem,pr.38.li.6. 35

Legitimam parentibus debitam, an ipsi totum per statutum tolli possit. ibid. 3

Legitimæ detractio, & supplementum fieri dicitur ex præsumpta voluntate testatoris,ibid.nu.4. Secus si pater grauauerit filium restituere hæreditatem nulla legitimæ mentione facta,ibid nu 5. filijs debitæ quantitatis commensurandæ,& æstimandæ est iuxta tempus mortis patris,ibidem,numer. 6. Idque procedit etiamsi mortuo patre bona illius auctia fuerint sine facto hæredis, quia non augetur legitima, ibid. nu.7. Nec etiamsi ex causa antiqua, & de præterito aucta fuerint.ibid.nu.10. Istudq; multo magis procedit, quando pater instituit filium in re certa, pro omni, & toto eo quod habere posset, eumq; prohibuit aliquid plus petere,ibid.num.11. Quid autem si augeatur quantitas bonorum, vel extimatio, vide sub nu.8.&c 9

Legitimam quam pater viuens quasi testando assignauit filio, si deinde patrimonium tempore mortis patris auctum reperitur,an & augeri debeat, ibid.n.12. 13 14.15.& 17

Legitimæ suæ filius creditor dicitur, præs.29.li.3. numer. 104

Legitimam præstare pater solum post mortem tenetur,pr.29.li.3. 109

Legitimatis quasi possessio quibus modis cõstituatur, præs 54.lib.6.num.32.33 vsque nu.46. quasi possessio multos parit effectus, ibid. nu.46. & quinam illi sint à nu.47.vsque nu. 55

Legitimatus per rescriptionem, quando faciat deficere conditionem, an & quando substitutum excludat.

Legitimatus dicitur proprie, & verè legitimus, quo ad dispositam post ipsam legitimationem, præs.89.li.4. num. 28

Legitimati per rescriptum principis, an substituti excludant, ibid. n.3.4.& seq. an comprehendantur appellatione legitimorum,& naturalium,pr.79.li.4. num. 2

Legitimatus an substitutum excludat, si testator fuit positus in dignitate,pr.79 li.4.nu.5.& seq.14.15.vsque nu.21. Quid si extat statutum,quod naturalibus succedat,ibid.nu.7. excludit substitutum, licet legitimatio pendet à voluntate principis legitimantis, præs.78.li.4.nu.46.à parte nobili,an & quando substitutum excludit, quando fuit specialiter restitutus ad nobilitatem, honores, & dignitates, pr.79. li.4. nu.11.& sequ.non excludit substitutum,quando testator substituit alterum eius filium,pr. 79. li.4.numer.34. Idem quando testator substituit Ecclesiam, vel causam piam, ibid. nu.31. non excludit substitutum,quando agitur de primogenitura, præs.79.li.4. num.46. Idem quando testator voluit filium legitimari ad succedẽdum in eo, quod pater voluerit, vel sine præiudicio venientium ab intest.num.43. Vide ibidem ordine sequentes alios casus, numer. 44. 45.& seq. non excludit substitutum, quando fuit dictum: Et si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus legitimè natis, vel ex legitimo matrimonio, pr. 79.li.4.nu.21. Extende etiam si legitimatio habeat clausulam, quod sit, & habeatur perinde, ac si esset de legitimo matrimonio natus & procreatus, ibid. nu. 22. si est natus ex his,inter quos non poterat esse matrimonium prohibitione iuris diuini, nõ excludit substitutum,pr.79 li.4.nu.4. Non enim dicitur legitimatus,sed dispensatus,ib.nu.seq.& quid hi inter se differant,num.23. Extende etiam in eo spurio, cuius parentes prohibebantur cõtrahere matrimonium iure canonico,ibidem,nu.39. Et quid de legitimatis per subsequens matrimonium, ibidem, numer. 25

Legitimati in amplissima forma ad successionem feudi admittuntur,pr.79.li.4. 27

Legitimatis verè, & absolute debetur legitima, nec ea minus relinquere illis pater poterit, ibidem, numero 49

Legitimatum non posse excludere substitutum coniecturis facilè perpenditur,& quibus coniecturis,præs. 79.li.4.& seq.

Legitimatio personæ in iudicio requiritur, cum illegitima tamen si non opponatur tener in iudicium,præs. 46.lib.2.nu.17. an vires suas portigat extra territorium legitimantis,præs.79.li.4.nu.57. reddit legitimatum nobilem,pr.79.li.4.nu.10. non modo reddit legitimatum successibilem, verum etiam tollit expressim omnem infamiam, præsumpt.79. libr.4. numer. 8

Legitimatus per subsequens matrimonium, an præsumatur legitimus, & an substitutum excludat.

Legitimatus per subsequens matrimonium in dispositione statuti dicitur verè proprie natus de legitimo matrimonio,pr.81.li.4.n.11. an substitutum excludat quando testator dixit; si hæres decesserit sine,de vel ex legitimo matrimonio natis, ibid.n.2.& seq.

Legitimatus per subsequẽs matrimonium, an & quando præsumatur comprehendi loco filij legitimi, & naturalis,ita vt substitutum excludat.pr.81.li.4.n.1. &multis seq. per subsequens matrimonium,dicitur verè, & propriè legitimus,q.55.li.1.num.11. Idem in legitimatis per rescriptum, vel oblationem curiæ, quo ad successionem, & alimenta,ibid.12.

Leges quales præsumantur, quid operentur, an & quando correctæ, vel abrogatæ, item vsu receptæ, censeantur.

Lex vera illa dicitur, quæ ratione condita est, præs. 31, lib.6. 1

Leges diuinitus promulgatæ dicuntur per ora principum,pr.3.li.5. 77

Lex debet esse clara, & manifesta, ne captione sua laqueum pariat,pr.1.li.6. 13

Legis præcepta spernere est repugnare diuinæ voluntati,pr.3.li 4. 77

Leges & præcepta Dei necnon principum graue interdum, & peccatum, & delictum cõtemnere, quorum contemptor graui pœna plecti debet, præf.44. li.5. num. 1

Lex nihil frustra operatur,præsum.99.li.4. numer.15. nihil frustra,& superflue operari solet,præs.40.li.4. num. 15

Leges magis fauent filijs,vt succedant eorum parentibus etiam vltra legitimam,quam Ecclesiæ, pr. 189. li.4.nu.130. Quo autem casu plus fauent Ecclesiæ & piæ causæ, quam filijs, excepta legitima debita, ibid.nu.133.& seq.

Lex nõ fauet illi, qui sua culpa se possit in necessitate, præs.190.li.4.nu.23.& 49. Fallit in mulere,ibidem, num. 24

Leges non potuerunt omnes casus comprehendere, qua de re solet de similibus ad similia procedi,pr.67. lib.4. 11

Lex nunquam censetur iniqua concedere, cum sit ars boni,& æqui,pr.39 li.4.nu.20. supplet voluntatem defuncti in casu non cogitato, testatoris autem negligentiam non supplet,pr.89.li.4.n.91. Et aliquando interpretatur mentem testatoris circa ea, quæ fuerunt ab initio per testatorem verisimiliter cogitata, quæ tamen ob verborum obscuritatem dubia sunt, ibid.nu.91. Procedit autẽ hæc interpretatio à proximis, non autem à remotis,ibid, Interpretatur lex etiam aliquando testatoris mentẽ ab extra, & à re mortis, ibid.num.93. eadem pietate permissi patri substituere filio suo pupillariter, qua cõcessit eidem substituere exemplariter filio mentecapto,pr.60. li.4. num.66. propter finem etiam quoscunque tristes euentus perpendit,pr 41.li.4.nu.29. Et quid quando agitur de sibi prouidendo,non autem alteri, ibidem, num. 11

Leges nõ adaptantur his, quę rarò contingunt,pr.69. li.4.nu.123.non permittunt, quemquã mori in paupertate,pr.191.li.4. 15

Legis præsumptio pro veritate habetur, pr.61.li.5.nu. 17.præsumptio non ad infirmandum, sed ad confirmandum adaptatur,pr.10.lib.4.num.5.& pr.4.li.6. num. 3

Lex præsumit,quod testator nolit excludere matrem a luctuosa filij hæreditate,pr.40.li.4 num.20 præsumitur, testatorẽ voluisse suam ipsam dispositionem valere omni euenienteeasu,pr.86.lib.4.nu.17. præsumit minus scriptum in testamento, quam à testatore ipso dictum,& cogitatum,præsumpt.35.libr.4. num. 13. quando aliquid subintelligit in dispositione hominis,id facit, quia præsumit illum sic voluisse,præs.35.li.4.num.14. male præsumit contra eum, qui tempore noctis ambulat,præs.31.li.5.num.11. licet non præsumat matrimonium inter duos cohabitantes,tamen fauore filiorum præsumit,pr.54.li.6. num. 25

Legis dispositio cessat,vbi habetur expressa dispositio, & promisio testatoris,pr.65 li.4.n.32. dispositio generaliter concepta non includit casum dotis, nec causam piam,pr.89.li.4. 101

Lex disponens circa ea,quæ iuris sunt, veritatem continet, non autem fictionem,pr.89.li.4.n.29. vel statutum vbi disponit prohibitiue, non prohibitum censetur permissum, nisi ratio vel natura repugnet, præs.16.libr.6.num.4. si fit aliquis iniquum esse matrẽ priuari filij successione, eadem dispositum esse eam non posse excludi per pupillarem expressam, & tamen contrarium determinatur,pr.39. lib.4. nu.19. statuit,sanguine proximiores succedere ei, qui intestatus decessit,pr.27.lib.4.nu.9. quo casu fingere dicatur,pr.89.li.4.n.13. quando concedit patri, vt pupillariter filio substituat,id dispensatiue facit,pr.39. lib.4. 12

Legis præfatio si est generalis, sic etiam debet intelligi ipsa lex: & ipsa præfatio præbet intellectum toti legi,pr.2. li.6. 3

Leges publicę vtilitatis causa inuitant mulieres ad nuptias,pr.83.lib.4. 22

Legis auxilium frustra requirit, qui in legem committit,pr 10.li.5. 5

Legis, vel statuti finis, si determinat aliquam pœnam, & præcedunt plura capitula, illa pœna ad omnia refertur,pr.181.li.4. 5

Legum cõtrarietas quomodo colligatur ex verbis testis,pr.38.li.6 n.29. Et quomodo ex sensu verborum,& ratione,ibid.nu.30.& seq. per discursum.

Lex

Lex prohibet apertè, aliquem de facto non debere vexari, præf. 58. lib. 4. nu. 5. quando requirit personæ legalitatem, illa probari debet, quia non præsumitur, pr. 1. li. 5. 37

Legis vna pars per aliam declaratur, pr. 83. lib. 4. num. 31. vna pars sicut aliam declarat, & præcedentia ex subsequentibus aperiuntur, ita ex rubrica lex ipsa interpretationem potest accipere, præsum. 1. lib. 6. nu. 20

Lex vna non præsumitur aliam corrigere, præf. 57. lib. 6. nume. 24. vna in dubio non præsumitur aliquam corrigere aut mutare, præf. 38. lib. 6. num. 2. Nec legum correctio inducitur per subauditos intellectus, ibid. 3

Leges, & statuta antiqua, an & quando nouis promulgatis præsumantur correcta & mutata, pr. 38. li. 6. n. 8. & seq. per tot. 4

Legis antiquæ correctio per nouam colligi potest ex præsumptionibus & coniecturis, ibid. nu. 7. Et lex noua tùc sine dubio antiquam corrigit, quando lex antiqua est generalis, noua verò specialis, & illi generali repugnans, & contraria, ibid. 8

Lex noua non corrigit veterem, quando potest aliquid operari etiam in modico, semper enim stricte intelligitur, ibid. 16. alios calus vide ibid. n. 17. 18. & sequ. siue statutum corrigit antiquum, quando coniecturis & præsumptionibus colligitur, statuentes voluisse, nouo statuto generaliter recedere ab antiquo speciali, ibid. nu. 21. Et quibus coniecturis id colligatur, ibid. num. 22. & seq. antiquum specialem corrigere ceseetur, quando ipsa lex antiqua erat duplicis mutio sit mata, ibid. nu. 37. Et quid si ambæ ipsæ leges sint speciales, ad eandem tamen finé tendentes, ibid. 38

Leges communes sicuti non licet ignorare, ita nec consuetudines multum vulgares, præsum. 40. lib. 6. num. 18

Lex delinquendi occasionem tribuens non valet, pr. 49. li. 5. n. 25. humana, quæ diuinæ non repugnat, etiam debet etiam in foro conscientiæ, pr. 38. li. 4. nu. 31. indistincte & generaliter loquens, indistincte & generaliter intelligi debet, pr. 76. li. 4. nu. 11. noua Papæ vinitur consuetudine mi illi contrariam tollere, & sic eius nullam fecit mentionem, præsum. 40. lib. 6. nu. 19. Pontificia iequitur potius legem Dei quam secuti, præf. 83. lib. 4. num. 61. priuans vxorem dote ob commissum adulterium extenditur etiam ad viduam, quæ stuprum commisit, præsum. 32. lib. 5. 20

Lege 12. tabularum sancitum est, licere vnicuique de rebus propriis pro suæ libito disponere, & cuicunq; relinquere, pr. 97. li. 4. 2

Lex Voconia, a Voconio lata, ne quis pecuniosus hæredem relinqueret filiam, abrogata fuit ab Imp. pr. 97. li. 4. nu. 3. & 4. condita & promulgata, non præsumitur vsu recepta fuisse, præf. 1. li. 2. nu. n. 2. quomodo præsumatur semper esse in vrbi obseruantia, ibid. num. 4. ad ea, quæ frequentius fiunt, adaptatur, præsum. 12. li. 3. nu. 63. considerat id, quod communiter contingit, præs. 138. li. 3. num. 9. & natura non admittit duo pugnantia in vno subiecto, q. 97. lib. 1. num. 27. forinus annullat quam homo, qu. 46. li. 1. num. 26. positiua conditæ ab habente potestatem legis condendæ, obligat in foro conscientiæ, qu. 60. li. 1. num. 8. ciuilis de rebus fœcleſiæ statuere nequit, præsum. 13. lib. 3. num. 64. semper pro iudice præsumitur, pr. 67. li. 2. num. 2. habens fundamentum in præsumptione, quando sibi in iudicio animæ locum non vendicet, quæst. 80. li. 1. num. 16. fancta & honesta esse debet, præf. 1. li. 2. num. 5. quid sit, ibid. num. 6. communis siue municipalis institua, non est obseruanda, ibid. num. 8. iniqua, nec in foro conscientiæ obligat, ibid. num. 10. de præcepto esse non præsumitur, pr. 4. li. 2. num. 1. quando de consilio esse dicatur, ibid. num. 2. principes non dicitur ligare, præsq. li. 2. num. 1. lata subditis principis, non ligat principis filios, ibid. nu. 2. Et quæ sit ratio, num. 3. Id autem quomodo non procedat, nu. 4. ab ipso principe lata quibus in casibus, nec proprios principis filios ligat, nu. 5. de magistratu multum confidit, pr. 75. li. 2. num. 16. prohibens, & annullans actum, trahitur ad præsumptum, quæst. 47. lib. 1. num. 13. prohibens vitum donare vxori, principem non ligat, præsum. 29. lib. 3. num. 101. pro forma requiens expressionem, non acquiescit si sub verborum involucro fiat, quæst. 45. lib. 1. num. 20. subintelligens aliquid in dispositione hominis, id facit quia præsumitur hominem ita voluisse, qu. 10. li. 3. 2

L. conuenit, ff. de pact. dot. quando procedat, præf. 63. li. 3. 7

Legis qualitas est, vt perpetuo vigeat, præsum. 16. li. 2. num. 15. sub iusto clypeo, homines ne quidquam decipi debeat, quæst. 80. lib. 1. num. 10. cum dispositione minus quam cum hominis agitur, quæst. 63. num. 3. vel statuit dispositionem, quo ad damnum & odium tertij, nemo præsumitur scire, pr. 3. li. 2. 10

Legem communem iuste & sancte conditam, præsumptio est, præsum. 1. lib. 2. num. 1. quomodo definiant Cicero & Demosth. ibid. num. 7. extraugantem, quidbet præsumitur ignorare, præsum. 3. lib. 2. num. 15. super præsumptione disponentem, quando quis in foro conscientiæ non teneatur obseruare, q. 80. lib. 1. nu. 1. condere meri imperij est, pr. 97. li. 3. nu. 24. similem obseruari, quoad legitimationem, & successionem filiorum eorum qui simul cohabitarunt, pr. 1. lib. 3. num. 78. positiuam non posse infirmare ius naturale, quomodo accipiendum, qu. 80. lib. 1. 27

Legeà principe lata, casu quo liberè statuere potest, an filios obligati voluerit, ad coniecturas recurrimus, pr. 5. li. 2. 8

Leges non receptæ, nec ciues præsentes, nec futuros adstringunt, pr. 2. li. 2. nu. 1. nemo præsumitur ignorare, pr. 49. li. 3. nu. 17. & iura quilibet scire præsumitur, pr. 3. li. 2. nu. 1. municipales, præsumuntur ciuilibus cognitæ post publicationem, ibid. nu. 2. & iura fuisse bene & iustè condita, omnes credere tenentur, pr. 130. li. 3. 35

L. 2. ff. de lib. & posth. declaratur, præsum. 108. lib. 4. num. 52. L. cum fuerit, ff. de condit. & demonstrat. declaratur, præsum. 147. lib. 4 num. 2. L. mulieri & Titio, ff. de condi. & demon. conciliatur cum l. quæ conditio, eo. tit. pr. 178. li. 4. num. 6. L. hac edictali. C. de secun. nup. corrigitur per statutum Papiense, & per alia statuta, dum statuit, mulierem secundo nubentem non posse plus dotis constituere ipsi secundo viro, quam vnus filiorum primi matrimonij consecutus est, pr. 28. li. 6. num. 31. L. si ita, ff. de inst. tup. irrit. testa. interpretatur, & declaratur, pr. 10. lib. 4. num. 30. L. de ætate, § ex causa, ff. de interrog. actione intellectus, pr. 1. li. 4. num. 6. L. si ex mancipata, C. de collationibus sensus & declaratio. præf. 1. lib. 4. num. 4. ex. in l. nutum, tf. de leg. 3. quando habeat locum, pr. 105. li. 4. num. 10. L. vlt. ff. de rei vendication. materia a quibus explicata, pr. 108. li. 6. 5

Legislator quando duas quæstiones, & dubitationes insiniendas proponit, si vnam affirmatiuè determinat, alteram negatiuè dicitur determinare, pr. 190. li. 4. 26

Legislatores non solent nouam legem corrigere, & mutare antiquam, nisi præfatione aliqua præmissa, pr. 38. li. 6. 4

Legislatoris auctoritatem, & potestatem negans, & recusans expresse ei obtemperare, dicitur propriè contemnere, pr. 44. li. 5. 10

Legislatorum mens est, vt delinquendo occasionem tollant, pr. 49. li. 5. 24

Legislatoris responsio, interdum interrogatione vberior, pr. 29. li. 2. 5

Laedi non dicitur quis, quando aliquid se habet ad lucrum & damnum, si causaliter contingat damnum, pr. 33. li. 4. 18

Læsio considerari debet tempore contractus, vt restitutioni locus sit, non autem ex iure superuenienti, pr. 33. li. 4. 16

Læsus in contractu cum pupillo auctore tutore celebrato, aduersus tutorem rectè experitur, præf. 81. li. 3. 1

Libellus aptè & rectè præsumitur conceptus, & vt sustineatur vel ita interpretandus, pr. 40. li. 2. num. 1. vt sustineatur, verba impropriari debent, ibid. num. 2. non sustinetur etiam verba impropriando, quando nil omnino conuenit negotio, num. 3. secundum duas præsumptionis species solummodo concludit, qu. 53. li. 1. num. 1. secundum præsumptionem iuris, & de iure, procedit & concludit, ibid. num. 2. Et quid si de præsumptione iuris tol. 2, num. 3 secundum mentem libellantis interpretari debet, ibi. nu. 4. pro libellante, latissimè intelligitur, num. 6. contraria continens, ipso iure censetur nullas, pr. 41. li. 2. nu. 3. Quamuis addit clausulam omni meliori modo, num. 4. Fallit multis casibus, quos vide ibid. nu. 5. 6. 7. & seq. vsque 20

Libellum proponens in actione personali, præsumitur omne suum ius deduxisse, pr. 28. li. 2. num. 1. Et quæ si ea præsumptio, num. 2. ineptum iudex ex officio rejicere debet, pr. 48. li. 2. 21

Libello permissum est liberis, & parentibus vsque ad quartum gradum petere hæreditatem diuersis remedijs, pr. 41. li. 2. 12

Libellus si duas causas continet, quarum vna est vera, altera falsa, præsumitur potestas ob causam veram, pr. 4. li. 6. 17

Liber rationum defuncti solum qualem qualem præsumptionem facit, p. 5. li. 5. nu. 5. Censetur autem Actibus maiorem fidem ei adhibendam esse quam libris viuentis, ibid.

Libro rationum tutoris est credendum de partuis impensis ab eo factis, si sit mortuus, cum non præsumatur, ipsum fuisse suæ salutis immemorem, ibid. num. 12

Libros hæreticos componens, vel conscribens hæreticus manifestè censetur, pr. 8. li. 5. num. 13 suos, qui legauit, non censetur illos legasse, quos alijs consueuerat commodare, pr. 161. li. 4 15

Liber scriptus ab vno sociorum, qui scribere consueuerat, aliorum consensu scriptus præsumitur, & probat contra socios, pr. 62. li. 3. nu. 1. & 3. ab omnibus

socijs indifferenter scriptus omnium voluntate præsumitur, & facit fidem inter eos, ibid. nu. 4. ab institutore sociorum scriptus, mandato omnium scriptus præsumitur, nu. 5. mercatoris in aliquibus particularibus probatus & iustificatus præsumitur verus, etiam in non iustificatis, pr. 63. li. 3. nu. 10. & 11. Dissentiente Decio cum alijs, num. 4. Vide Mercator.

Libri mercatoris particulam aliquam aduersantem negante, si vera illa esse probetur, reliquæ omnes veræ præsumuntur, pr. 63. li. 3. 4

Libro scribentis stari pro ipso scribente in connexis, pr. 63. li. 3. num. 6. mercatoris scriptum ad fauorem tertij, præsumitur scriptum mercatoris consensu, pr. 62. li. 3. 6

Libris, & actis publicis quomodo non habeatur fides, pr. 51. li. 2. 5. 6. & 7

Libros pater emendo, & simpliciter tradendo filio, non donasse, sed in peculium præsumitur concessisse, pr. 30. li. 3 num. 21. Idem si nomine filij eos emiserit, sed non tradidisset, num. 22. pater filio studijs destinato emere, & tradere tenetur, quæ tamen traditio donationem non infert, num. 23. conferre & communicare cum fratribus, quibus casibus filius non tenetur, ibid. 25

Liberalis nemo existit in necessitatibus, pr. 109. lib. 4. num. 5. & pr. 12. li. 3. 12

Liberatio debitoris triplex, naturalis tantum, ciuilis cui natura cooperatur, & ciuilis tantum, & qualis quæ sit, pr. 151. li. 3. num. 1. generalis facta super petitione generali præsumitur comprehendere omnia, ibid. num. 2. generalis non liberat tutorem à restitutione rei, quæ apud ipsum reperitur, & ab ipso dolo occultata, ibid. num. 3. generalis facta super petitione speciali restringitur ad rem petitam, ibid. num. 8. Et exemplis declaratur in pacto, in compromisso & laudo & in confectis calculis, num. 9. 10. 11. Secus si per multum temporis post creditor nil pro alijs causis petijt a debitore, quia tunc liberatio præsumitur omnia comprehendere, ibid. num. 15. Idem si in generali liberatione creditor aliquas ex his, quæ non erant petita, sibi reseruauit, quia tunc reliqua non reseruata remisisse præsumitur, ib. num. 16. facta verbis amplissimis & vniuersalibus, quæ salua ratione recti sermonis restringi non possunt ad rem controuersam, ad eam solam non se restringit, ibid. nu. 17. Idque procedit etiam quoad eos, quæ etsi non in specie, in genere tamen cogitata fuerint, ibid. num. 19. amplissimis verbis facta comprehendit etiam incogitata, ib. n. 20. Quod declaratur, n. 21. trahitur ad incogitata, quādo creditor ita expresse voluit, n. 22

Liberatione in generali non comprehendentur ea quæ iure dominij possunt vindicari, pr. 151. li. 3. 3

Liberationibus in faciendis cauendum est a sermone nimis effuso, ibid. 18

Liberatione legata debitori, fideinfferi, reo, conductori vel tutori, quid legatum præsumatur, præsum. 164. lib. 4. per tot.

Liberatione legata matri tutrici filiorum quid relictū videatur, ibid. 3. 4. & seq.

Liberi, nomen est commune comprehendens ita masculos, sicut fœminas, pr. 89. li. 4. 96

Liberorum appellatione comprehenduntur omnes descendentes, pr. 189. li. 4. nu. 2. appellatione comprehenduntur descendentes vsq; in infinitum, pr. 89. li. 4. nu. 74. Quod tantummodo descendentes vsq; ad nepotes, & male, ibid. nu. 76. appellatione comprehenduntur & nepotes, pr. 33. li. 5. nu. 14. vel deprehenduntur & nepotes, sed etiam alij vsq; in infinitū, pr. 70. li. 4. 25

Liberi descendentes hęc omnia sunt collectiua plures gradus comprehendentia, pr. 71. li. 4. 28

Liberis, descendentibus, vel similibus vocatis, filiæ fœminæ regulariter censentur vocatæ quoq; vt masculi, pr. 84. li. 4. num. 15. Extende vt ibid. nu. 36. Recedit tamen à præcepta regula præsumptionibus & coniecturis, ibid. 37

Liberorum nomen, tanquam genus diuiditur in species nomine differentes, & omnes continet descendentes, pr. 40. li. 3. 4

Liberi in conditione positi, &c. item alias multas quæstiones huc pertinentes. Vide supra in verbo Filij.

Libertas relicta debetur, etiam si conditio mota causa deficiat, pr. 183. li. 4. nu. 48. directo data, quæ valere non potuit, non sustinetur ex fideicommisso, pr. 10. li. 4. num. 14. relicta seruo sub conditione, si decem promiserit, dederit, si seruus simpliciter promisit, esse efficaciter se non obligauit, pr. 183. li. 4. num. 15. seruo præsumitur relicta, etiam quæ in verba testatoris sint dubia, apta tamen comprehendere eius libertatem, pr. 115. li. 4. 22

Libertinus, an veniat appellatione filij, præf. 78. li. 4. num. 14

L. Iterii lege Athenienſium ob ingratitudinem ad seruitutem redigebantur, pr. 33. li. 5. 30

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Libertus, si vnà simul decessit cum filio pubere, & agitur de superexistentia respectu successionis patroni in bonis d. liberti, quis primo decessisse censeatur, præs. 50. li. 6. nu. 36. & seq. si aliquid legat de patrono suo præsumitur id fecisse animo compensandi cum quarta sibi debita, pr. 109. li. 4. 15
Libidinis vitium non præsumitur in homine, præsertim in religioso, & qui aliquin in adolescentia fuit continens, pr. 4. li. 5. nu. 4. vitium, & huiusmodi ætis vehementis sit in adolescentia, in senectute tamen extinctum præsumitur, pr. 32. li. 5. 45
Libido & concupiscentia arescit in sene, sicut in infirmo & ægro, quia minuitur calor, præsum. 46. lib. 6. num. 27
Licentia alicuius est de substantia actus, quando ipse actus debet fieri cum licentia, præsum. 34. lib. 6. num. 19. Aliquando tamen non est de substantia, ibid. 22
Ligare seipsum voluisse, præsumitur nemo, præs. 44. li. 3 15
Licentia summi Pontificis in alienatione bonorum Ecclesiæ, neque 30. an. cursu præsumitur, præs. 132. li. 3. 71
Ligusticum quid sit, & vndè nascatur, præs. 156. lib. 4. num. 7. De linea qui dicantur, & quando testator vocat lineam, vel dicit bona debere conseruari inter eos, qui sunt de linea, qui comprehendantur, ibid. 11
Lingua cordis est nuncia, pr. 130. li. 3. num. 49. quod loquitur, lex præsumptione violenta iudicat esse in corde, pr. 1. li. 3. 38
Linguæ lubricum ad pœnam facilè non est trahendũ, qu. 89. li. 1. 65
Literas recipiens an & quatenus approbare præsumatur, & vera esse in eis scripta, pr. 65. li. 3. num. 1. & per tot. qui in puericia nesciuit, non præsumitur hodie ignorare, q. 24. li. 1. 19
Literis sibi datis negligens contradicere, præsumitur confessatre, & fateri in illis descripta, quæst. 15. li. 1. 20
Littera illa dicitur, quæ oculis legi potest, præsum. 36. li. 4. 46
Literæ amatoriæ quomodo arguant adulterium commissum, vel committendum, pr. 41. li. 5. 39
Literatum, & prudentẽ esse aliquem, est quoddam contingens, quod non potest concurrere cum primæuo statu naturæ, pr. 91. li. 6. 18
Litigans mecum licèt præsumatur meus inimicus, lite tamen finita non amplius inimicus meus præsumitur, pr. 37. li. 6. 36
Litigantium quando vnus est victus, ob id, quod noluit defendere causam, producendo iura, quibus illam tueri potuisset, collusisse præsumitur, pr. 26. li. 5. nu. 5. Idem quando victus non appellauit à sententia, a qua appellare potuit, ibid. 6
Litigator assiduus calumniari præsumitur, præs. 25. li. 5. 7
Litis impensa præsumitur facta non à procuratore, sed ab ipso domino litis, pr. 11. li. 6. 8
Litigans cum aliquo tanquam minore, præsumitur eum minorem confiteri. pr. 50. li. 2. 43
Litigare in iudicio est actio, qu. 14. li. 1. 62
Litigantem condemnari in expensis, cui communis Doctorum opinio repugnat, præsum. 17. lib. 2. num. 3
Litigator imperitus in dubio coram iudice incompetente per errorem litigasse præsumitur, præs. 19. lib. 2. nu. 12
Litis expensas, & alimenta præstanda à patre, tribus concurrentibus aliqui voluerunt, quæst. 35. li. 1. nu. 3. Quorum opinio reijcitur, num. 4. expensæ, an restituendæ sint cum alimentis, si is, cui decretæ fuerunt in lite succumbat, ibid. num. 36. contestatio, ne bonæ fidei possessor, in mala fide præsumitur, pr. 31. lib. 2. num. 1. Et in quibus id iudicijs procedat, nu. 2. Quid operetur ea præsumptio, nu. 3
Litis contestatio an inducatur, si reus respondet libello actoris, & actor exceptioni rei, præsum. 30. li. 2. n. 3
Lite super filiatione pendente, vtrum alimenta & litis expensas, pater subministrare teneatur. quæst. 35. li. 1. n. 2
Litium de redemptoribus lex multum suspicatur, pr. 109. li. 3. 1
Libellum in dubio præsumi perpetuum, neque differre ab emphyteusi, & censu, præsum. 109. libr. 3. num. 13
Litellarius non proprietatẽ, sed vtile dominium vendere dicitur, præs. 122. li. 3 66
Litonius vixit an. 300. eximias vires retinens, præs. 49. li. 6. 9
Locatio in quinquennium in fraudem hæredum non valet, nec locatio facta à Prælato in fraudem Ecclesiæ, præs. 82. li. 4. 28
Locator si promisit non expellere colonum, intelligitur modo is rectè colat, & debitam pensionem præster, præs. 10. li. 6. 2
Locans operas suas, vt in meo prædio sit custodiæ causa finito tempore ibi persistendo, non præsumitur facta re, conductio, præs. 85. li. 3. 51
Locator patientiam vtendi & fruendi præsumitur præstitisse, pr. 86. li. 3. nu. 2. promittens non expellere conductorem, quomodo intelligatur, præs. 58. li. 3. num. 2
Locatio ad certum tempus fieri solet, pr. 105. li. 3. n. 4. dicitur quando pensio, quæ præstatur fructibus respondet, ibid. nu. 5. & emptio eiusdem regulis censentur, pr. 104. li. 3. nu. 10. & conductio operarum, tacendo vltra tempus, præsumitur repetita, pr. 85. li. 3. nu. 16. bonorum Ecclesiæ, renouata non præsumitur, ibid. 30
Locationis in contractu, mercedis remissionem fieri, & qua de causa, pr. 104. li. 3. nu. 9. & 15. nomine qui soluit, in futurum ad eiusdem mercedis præstationẽ cogi potest, pr. 111. li. 3. 2
Locationem adbeneplacitum, in dubio perpetuam præsumi, præsum. 109 lib. 3. num. 14. dici vbi precium annuum, vel mensruum constituitur, an verum sit, præsum. 104. lib. 3. num. 7. prædiorum, leges cẽsent, cum merces constituitur in singulos annos. ibid. num. 23
Locupletari qui vult cum aliena iactura, & damno, in legem committere dicitur, pr. 3. li. 5. 90
Locupletior, an & quando præsumatur factus ille, ad quem vel res vel fructus peruenerunt, pr. 17. li. 6. nu. 1. & seq. per tot. 5
Locuples, & opulentus pecuniam præsumitur habere in promptu, pr. 58. li. 3. 8
Locus loci, maximè in testamentis adscribi debet, ob maius falsitatis periculum, pr. 84. li. 2. nu. 3. Idq; etiam in testamentis ad ptas causas, ibid. nu. 4. in instrumento si non expressim, saltem præsumptiuè quando præsumatur adscriptus, nu. 5. 6. & 10. Cum declaratione, nu. 7. & 9. 11. 12. & 14
Loci aut temporis diuersitas, non vitiat præsumptiones ex eis ortas, quæst. 25. lib. 1. num. 1. & temporis diuersitas, non vitiat attestationes testium, quando locus & tempus non sunt de substantia, ibid. num. 2. qualitas contractum simulatum nonnunquam arguit, præs. 122. lib. 3. num. 95. Non tamen sola hæc præsumptio sufficit ad detegendum contractum vsurarium, nu. 97. Et quando illa præsumptio cesset, nu. 98. 99
Loqui secundùm veritatem aliud est, aliud facere verba secundùm præsumptionem, præsum. 128. lib. 3. num. 4
Loquela manifestum quem facit, præsum. 35. lib. 6. num. 11
Loquendi cõmunis vsus debet ab eo probari, qui eum allegat, & quomodo probetur, remissiuè, præs. 160. lib. 4. num. 5. communis vsus maximè in testamentis spectari debet, præs. 140. lib. 4. num. 19. communis vsus non facit coniecturam de voluntate testatoris, quando alia fortior coniectura repugnat, pr. 148. lib. 4. num. 14. Et difficilis est probationis, pr. 55. li. 6. nu. 30
Loqui ore proprio, & loqui ore alieno ex proprio consensu, & voluntate paria sunt, præsum. 8. lib. 4. num. 11
Loth cum filiabus concubuit, præs. 17. li. 5. 10
Lucinus Vicecomes malè priuatus fuit Mediolanensium principatu ob id, quod Elizabeta eius mater affirmauerat, illum non ex marito, sed ex adultero generatum, pr. 35. li. 6. 8
Lucem odit, qui malè agit, pr. 10. li. 2. 59
Lucrum præter animum & voluntatem accedens, vsura non est, pr. 123. li. 3. num. 10. dotis debitum ex pacto, nullo extante statuto, dicitur voluntarium, pr. 110. li. 4. 4
Ludouicus Cortesius doct. Patauinus iussit corpus suum sepeliri debere cum sonis & cantibus, & familiam suam indui colore roseaceo, quod ab hæredibus adimpletum fuit, pr. 45. li. 6. nu. 42. Et an fuerit hoc signum fatuitatis, ibid. 43
Ludouicus Rom. arguitur, & improbatur, pr. 8. lib. 4. num. 17

M

MAcareus Aeoli Tuscorum regis filius amore sororis suæ captus, eam violatur, quæ accepto à patre ense mortem sibi conscisit: & idem fecit paulo post ipse Macareus, præsum. 17. lib. 5. num. 16
Magistratus tenẽtur de delicto familiæ, & officialium ipsorum, quibus consensum præstitisse præsumuntur, pr. 27. li. 5. n. 22. recipiens rem furto subtractam, præsumitur bona & laudabili mente id fecisse, pr. 29. lib. 5. nu. 5. vel officialis requisitus ab inquisitore, si recusat iurare se seruaturum canones, & eorum fautores suspectus de hæresi habetur, pr. 6. lib. 5. nu. 36. requisitus auxilium præstare, vt hæreticus prehendatur, si recusat, suspectus est de hæresi, pr. 6. li. 5. nu. 31. non obtemperans dolo carere non dicitur, pr. 3. lib. 5. num. 26. nus dicens in ciuitate, vel prouincijs, præsumptionem pro se habet, pr. 60. li. 2. nu. 7. quis non possit introducere legem contrariam iuri communi, pr. 8. li. 2. 10
Magistratum gerentibus extra patriam, quæ, & quare ob causam interdicta, pr. 85. li. 2. 13
Magistratuum creandorũ potestas, iurisdictionis est, præs. 97. li. 3. 30
Maior præsumitur qui pro tali fuit condemnatus, pr. 50. li. 2. 27
Maiorem quemliber, nisi probetur minor, secundùm quosdam præsumi, pr. 50. li. 2. 1
Maior 25. ann. effectus, si læsum se credit dum minor erat, petere debere rest. in integ. intra quadriẽnium, præs. 104. li. 4. num. 8. In maleficijs perquirendis prius sunt fœminæ quam masculi torquendæ, pr. 37. li. 6. 44
Malum semper è malo præsumitur, sicuti bonum è bono, pr. 32. li. 5. num. 5. minùs semper est præsumendum. pr. 54. lib. 6. num. 14. minùs, & leuius commissum censetur ex duobus malis perpetratis, pr. 2. li. 5. num. 24. Declara, vt ibid. 31
Malus qui fuit semel, adhuc præsumitur malus in eodem genere mali, præsum. 1. li. 5. num. 32. & pr. 2. li. 5. num. 50. & pr. 113. li. 3. num. 13. & nequam semel semper malus, & nequam præsumitur, præs. 32. li. 5. num. 1. Et malus semper præsumitur malus in eodem genere mali, vt illi simili, secus in diuerso genere, ibid. num. 24. Habet autem contra se suspicionem quandam, vt & malus sit in alijs diuersis malis ob magnam connexitatem, quam habent inter se vitia, ibid. num. 25. semel, si factus est probus, ab eo malo se diù abstinens saltem per triennium, cessat contra eum præsumptio, quod adhuc sit malus in eodem genere mali, præsum. 32. lib. 5. num. 30. quod declaratur, ibid. num. 31. & sequ. tempore præterito præsumitur malus in futurum, quæst. 24. li. 1. num. 22
Mala fides, in quibus casibus præsumitur, alleganda est vel deducenda præsumptio, qu. 48. li. 1. 10
Malæ fidei præsumptionem tolli cursu longi, vel longissimi temporis, secundùm aliquos, non autẽ præsumi bonam, pr. 130. li. 3. nu. 18. & 40. à præsumptione contrarijs coniecturis receditur, ibid. num. 26. Et quæ sint illæ, nu. 27. 28. 30. & 32
Maleficium qui impedire potuit & debuit, non faciendo, locum relinquit torturæ, qu. 89. li. 1. 113
Maleficia ruri, & in agris sicut in ciuitate gigni non solent, qu. 14. li. 1. 56
Maleficijs hominum obuiandum, qu. 93. li. 1. 4
Mancipiorum optione legata filiæ, cum in familia nupserit, partus & fructus mancipiorum nati, & acquisiti ante contractas nuptias ad filiam non pertinent, pr. 150. li. 4. 14

Mandatum an & quale præsumatur.

Mandatum qui concessit super præparatorio, non præsumitur voluisse concedere super principali, præs. 3. lib. 6. num. 15. In mandato de dando nunquam præsumitur electa industria personæ, præsum. 92. lib. 3. num. 3
Mandare intelligitur, qui ab alio mandari patitur, pr. 42. li. 3. nu. 7
Mandatum non præsumitur, præsum. 15. lib. 2. num. 3. de legationis quomodo probandum, ibid. n. 12. & 13. factum à mercatore ad negotiandum, præsumitur factum secundum solitum mandantis, pr. 43. li. 3. n. 8. ex scientia & patientia præsumi, pr. 62. li. 3. nu. 2. & commissionem iudicis non præsumi nuncio factam, an verum sit, præs. 23 li. 2. nu. 12. etiam generale cum libera, non comprehendit facultatem remittendi ius ipsius principalis, pr. 140. li. 3. nu. 145. vel ad lites, vel ad negocia, an & quando præsumatur, præs. 33. lib. 2. num. 1. & sequ. per tot. vtrum ex cursu longi temporis præsumatur, ibid. num. 14. 17. & 19. sequ. præsumitur & consensus ex eo, quod sciat aliquem agere in iudicio meo nomine, & tacui, præsum. 99. lib. 6. num. 18. primum vtile, per secundum etiam inutile censetur reuocatum, pr. 173. li. 4. 32
Mandato procuratoris generali, quando comprehendantur etiam, quæ speciale mandatum requirunt, præs. 97. lib. 3. num. 36. facto de interficiendo Seio, homicida in executionem illius præsumitur fecisse, pr. 49. li. 3. 12
Manifestum & certum id dici posse, quod coniecturis, & præsumptionibus constet, præsum. 19. libr. 4. num. 5
Marcus Cato Censorius dictus, octuagesimo primo anno filium genuit, præs. 46. li. 6. 28
Marcus Mantua I. C. Patauinus nonagesimum secundum annum ætatis vixit, & in patria sexaginta fere annos partim ius ciuile, partim pontificium docuit, pr. 46. li. 6. 21
Margaritam Holandiæ comitissam, ex quo pertinaciter negaret, mulierem duos pueros simul ab eodem patre conceptos edere posse, in pœnam vt creditur, trecentos sexaginta tres, vt partus pulios vno partu procreasse fertur, omnes sacro Baptismate regeneratos, quod fabulosum censetur, præsum. 51. li. 6. nu. 11

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Maritus qualis præsumatur erga vxorem, & ad quæ ipsi obligatus sit: Et quid si legato ipsi vxori facto præsumatur eivelisse.

Maritus & vxor sunt duo correlatiua, pr. 139 lib. 4 nu. 59. Et dicuntur socij diuinæ & humanæ domus, & sunt vna & eadem caro, ibid. nu. 63. & vxor, licet reputentur vna persona, & eadē caro, intelligitur quo ad matrimonij vinculum, & quo ad reliqua bona, & onera matrimonij, secus quo ad reliqua, pr. 18 li. 4. nu. 42. dicitur plus diligere vxorem quàm proprios filios, pr. 89. li. 4 num. 62. si confessus est se nomine dotis recepisse centum, & constat post fuisse numerata solum quinquaginta, declaratur ex hoc primâ confessionem non fuisse veram, sed solum factam spe futuræ numerationis, pr. 35. li. 6 num. 25. si confessus est habuisse, & recepisse dotem, illa verba, habuisse, & recepisse: intelliguntur tempore confecti instrumenti, vt confessio valeat, pr. 4 li. 6 n. 29. Pluravide in verbo, Confessio dotis, &c. Doris. & vxor, si ambo simul pereant, vter prior decessisse præsumatur, pr. 50. li. 6. n. 3. 4. 5. 17. quibona vxoris possideat, non præsumitur titulo dotis præambulo possidere, pr. 67. li. 6. num. 10. & 11. & qui mortua vxore tenetur dotem restituere, si eam retinet apud se nomine filiorum, non ex hoc dicitur adire hæreditatem pro ipsis filijs, pr. 101. li. 4. n. 89. Declara, vt ibid. nu. 29. teneturregis dispositione præstare quartam bonorum suorum vxori sine inopi: & nunquid si ipsi vxori aliquid legat, præsumatur legasse animo compensandi, pr. 109. li. 4. nu. 34. censetur vsufructuarius bonorum mulieris in omnibus illis casibus, in quibus vxor ipsa vsufructuaria dicitur: & in omnibus etiam alimentarius, sicut ipsa vxor, pr. 139. li. 4. n. 58. si legauit vxori centum præter dotem, censetur legasse etiam ipsam dotem, pr. 145. li. 4. nu. 2. idem si dixit, vltra dotem, vel sup. dotem, ibid. nu. 4. & 5. Et si ab vxore dotis nomine quadraginta tantum accepit, & ita legauit: Vxori meæ quinquaginta, quę dotis nomine ad me peruenerunt, lego, illa quinquaginta debentur, ibid. num. 6. Et si legauit ipsi vxori quicquid ei comparauit, & quod ipsi testatori illa dedit, præsumitur legasse etiam dotem ab eo habitam, ibid. nu. 14. impendens ex fructibus perceptis ex bonis mulieris in molendino fundo nomine dotis accepto, præsumitur declarare fundum illum esse dotalem, pr. 74. li. 3 nu. 27. si legat vxori, cui aliquid acquiritur ex dispositione statuti, animo compensandi reliquis ceciderit, pr. 109. li. 4 num. 35. si legauit vxori ob id, quod & ipsa sibi reliquit, si ipse reuocat legatum, præsumitur, quod etiam vxor reuocare voluerit a se relictum, pr. 172. li. 4. n. 4. si legauit lectum vxori suæ viduæ, non præsumitur legare lectum seretricum, pr. 134. li. 4. nu. 5. si reliquit vxori legatum annuum, si electionem quandam fecerit, præsumitur hęc conditio impleta à muliere, si hęredes passi sunt diu eam percipere ipsum annuum legatum, pr. 182. li. 4. nu. 10. si legauit vxori suæ prædia per fideicommissum: item lances, quas elegerit, quatuor an debeantur tantum, quæ erant tempore conditi testamenti, an & quæ mortis tempore extabant, pr. 150. li. 4. nu. 15. si legauit vxori victum & vestitum, non cęlestur eam reliquisse vsufructuariam, sed vsuariam tantum, pr. 155. li. 4. nu. 4. si legarum reliquit vxori, & eam tutricem constituit filiorum, nunquid præsumatur legasse, vt nisi onus tutelę suscipiat extinguatur legatum, pr. 124. li. 4. num. 6. si legauit vxori suæ his verbis, si vidua erit, vel cum vidua erit, nunquid præsumatur voluisse, quod permaneat in viduitate, & perseueraret, alias non consequatur legatum, pr. 187. li. 4. num. 6. si vxorem hæredem instituit ex eo, quia ab ipsa is fuerat hæres institutus, si vxor reuocauit testamentum, præsumitur etiam ipse suum reuocasse, pr. 165. li. 4. nu. 20. si instituit vxorem in vsufructu donec vixerit, & post eius mortem nullum alium instituit hæredem, nunquid vsufructuaria præsumatur vxor, vel proprietaria, pr. 141. li. 4. nu. 2. & sequ. Et an d. institutio sit perpetua, vel gravata onere fideicom. post mortem ipsius vxoris. ibid. nu. 5. si reliquit vxori hæreditatem vel vsumfructum & post eius mortem instituit filium, quomodo hoc sit interpretandum, ibid. nu. 8. 9. 10. 11. 18. 24. & sequ. Et quid si post vxoris mortem instituit extraneum, ibi. nu. 28. & seq. per tot. si instituit vxorem, & eam gravauit alteri restituere, non subintelligitur conditio, si decesserit sine liberis. & quare, cum maior sit coniunctio viri & vxoris quam patris & filij, & dicatur mulier pars corporis mariti, pr. 89. li. 4. num. 61. & seq. Intelligę, vt ibid. nu. 64. relinquendo vxori, cum lege municipali relinquere prohibetur, quando in ipsius legis fraudem reliquisse præsumatur, pr. 97. li. 4. nu. 1. & per tot. relinquendo partem hæreditatis suæ vxori an multo magis sit, credendum, quod ei reliquerit voluerit luctuosam hæreditatem, pr. 37. li. 4. nu. 10

Maritus, quando possit vxorem propter adulterium interficere: & quando præsumatur ipsum occidisse, vel verberasse corrigendi animo. Et quando abesse per dolum præsumatur.

Maritus potest vxorem interficere in adulterio deprehensam inspecto iure ciuili, secus in foro diuino, pr. 189. li. 4. n. 81. si ad probandum adulterium deducet os. ulum impudicum, succumbet, pr. 41. li. 5. n. 33. si iam anno elapso abfuit ab vxore, & reuersus reperit ipsam prægnantem, oritur præsumptio à natura sine vllo dubio adulterij ab eo commissi, pr. 41. li. 5. n. 3. & 6. non præsumitur occidisse vxorem, ne tam graue scelus commisisse credatur: secus, quando extant vrgentes coniecturæ, pr. 15. li 5. nu. 4. & quam sint illæ coniecturę, ibid. n. 5. & seq. si verberat vxorē, corrigendi animo id fecisse præsumitur, pr. 15. lib. 5. nu. 1. Moderata enim castigatio est sibi permissa contra vxorem, ibid. nu 2. & vxor si simul sunt inuestiti de emphyteusi pro se & filijs suis, intelligitur etiam de filijs procreandis tam a viro, quàm a muliere, etiam ex alio matrimonio, pr. 21. li. 4 8

Maritum qui diu cum vxore habitauit, præsumi etiam carnaliter cognouisse. pr. 90. li. 6. 2

Mariti & vxoris confessio & assertio, quod filius natus in eorum domo, & ex illa vxore, non sit mariti filius, sed adulteri, ipsi filio non nocet. præs. 53. li. 6. n. 13. bona mulieris administrare potest, absq; eo quod in dotem sint sibi concessa. pr. 6. li. 6. num. 56. post adulterium ab vxore commissum, eam cognoscendo carnaliter dicitur remisisse iniuriam, criminisq; accusationem, præs. 1 li 3. nu. 20. dotem vxoris penes se retinens, non censetur adiuisse hæreditatem nomine filiorum, qu. 23. li. 1. nu. 4. fundum emens nomine vxoris absentis, si asserat pretium sibi abea traditum, quando credatur, pr. 29 li. 3. num. 23. Et quid in patre emente nomine filij, num. 33. vxori, sponsus sponsæ res aliquas tradendo, an & quando in dubio præsumatur donare, præs. 24 li. 3. nu. 1. 2. & sequ. impensas in re dotali, animo repetendi non donandi fecisse pra sumitur. pr. 32. li. 3. num. 13. promittens dotem restituere, casu quo de iure restituì debeat, intelligitur de iure consuetudine approbato, & interpretato. pr. 6. li. 2. num. 10. non petens interesse loco dotis sibi debitum, toto vitæ tempore, præsumitur donasse, pr. 25. li. 3. num. 6. Idque procedit etiam, vt in foro canonico socer liberetur, nu. 9. cum confessione, renuncians etiam exceptioni non cum numeratæ dotis, creditoribus tamen non præiudicat, pr. 13. li. 3. nu. 5. stipulatus sibi alimenta præstari, etiam pro vxore filij ulatus præsumitur, pr. 27. lib. 2. num. 4. ad restitutionem dotis, vbi a quam potest non condemnatur, pr. 103. li. 3. nu. 4. Idem in patre, patrono, & milite, num. 5. confitens se recepisse dotem, præsumitur spe futuræ numerationis confessus esse, pr. 7. lib 3. nu. 4. ante contractum matrimonium donandi animo dotem recepisse confessus, sibi non præiudicat, pr. 12. li. 3. nu. 11. post contractum matrimonium confessus recepisse dotem animo donandi sibi non præiudicat, post mortem tamen illius censetur confirmata donatio, ibid. 37. & 38. Nisi tamen excedat aureos quingentos, num. 39. ære alieno grauatur, dotem recepisse confessus a coniuncto mulieris, donandi animo confessus fingitur, ib. nu. 82. Ampliatur, ibid. 83. & seq.

Marito donante vxori ob benemerita, accidentib. coniecturis credi, pr. 29. li. 3. 34

Maritum mulier iuste timet, & veretur, præs. 6. lib. 3. num. 35

Marito transeunte ad domum vxoris, mulier ex propriis bonis, non mariti præsumitur acquitere, pr 51. li. 3. num. 40. reperto mortuo, muliere tacente, contra ipsam exiat iudicium, & conuenso, quæst. 89. li. 1. 91

Maritus corruptæ ita repellitur à sacris ordinibus sicut maritus viduæ, vel bigamus, præsum. 36. lib. 6. num. 9

Marito confitenti testamentum non creditur, si in eo attestatur se ab vxore sua recepisse 100. cùm sit prolixita donatio inter virum & vxorem, præsum. 5. li. 5. 21

Masculinitatis qualitas posita in institutione censetur repetita in substitutione, sic ex institutione declaratur substitutio, pr. 84. li. 4. nu. 24. qualitas posita in primo testamento, an tacitaur repetita in secundo, pr. 176 li. 4. 6

Masculinum non concipit fœmininum, quando distincte & separatim habita est ratio fœminatum, & masculorum, pr. 181. li 4. nu. 8. non comprehendit fœmininum, quando masculus sub nomine proprio fuit nominatus, pr. 84. li 4. num 20. Idem quando ex attestatorum, quod verba testantem testamentis intelligantur ad literam, ibid. nu. 22. & pr. 36. li. 4. nu. 47. Idem quando alioqui resultaret aliqua repugnantia, aut contrarietas in ipsa dispositione, pr. 84. li. 4. nu. 23. licet concepta fœminino, quando tamen discretiuè facta est mentio vtriusq; sexus, non dicitur concipere, pr. 94. li. 4 7

Masculus & fœmina si concurrant, melioris conditionis est masculus quam fœmina, præsum. 85. li. 4. nu. 19

Masculi citius perficiuntur in vtero quàm fœminæ, & maior color est in masculo quam fœmina, ideo in vtero matris maiori impetu mouetur, pr. 52. li. 6. nu. 18. & 19. Et ideo etiam masculi sunt vitibus fortiores & robustiores quàm fœminæ, ibid. 20

Masculus potest vsq; ad annum septuagesimum generare, fœmina vsq; ad quinquagesimum ad summū, & raro: ordinarie tamē maribus sexagesimus quintus annus finis procreandi est, fœminis quadragesimus quintus, pr. 24. li. 5. 9

Masculi excludunt fœminas, stante statuto, quod fœminæ excludantur a masculis: secus vero si masculi non reperiantur, pr. 85. li. 4. 20

Masculorum vocatio & conseruatio bonorum in agnatione non operatur, vt onus fideicommissi extendatur de persona ad personam, præsum. 69. li. 4. num. 11

Masculo & fœmina, eodem partu natis quis prius in lucem editus præsumatur, præsum. 51. li. 6. num. 211 & seq.

Masculis duobus vel fœminis duabus eodem partu natis, si non agitur de fauore libertatis, qui vel quæ prius in lucem prodijsse censeatur, ibid. num. 24. & sequ. Vide in verbis filijs duobus eodem tempore natis.

Masculinum ex dispositione legis fœmininum concipit, & quando ab ea dispositione recedamus, q 30. li. 1. 7

Massaritiæ domus ex cōmuni vsu loquendi in aliquibus locis veniunt nomine suppellectilis. pr. 160. lib. 4 nu. 2. Et aliquando mobilia domus, ibid. nu 3. Et quandoque vtensilia domus, ibid. 4

Massinissa rex Numidiæ ætatem suam summo cum robore vltra octuagesimum annum produxit, quo tempore filium Methymatum generauit, præs. 40. lib 6. 15

Mathematicorum sententia refellitur asserentium hominis vitam esse centum annorum, pr. 49. li. 6. 18

Mater dicitur ante partum onerosa, in partu dolorosa, post partum laboriosa, & post filij mortem luctuosa. labores præmio dignos statuit Imp. in l. assid. C. qui potest in pig. hab. pr. 39. li. 4. 10

Mattes quare magis diligant filios quam ipsi parentes, pr. 89. li. 4. 49

Mater non dicitur superuixisse filio, quādo in ipso puncto certo cum filio illo decessit, vt succedere possit marito, pr. 50. li. 6. nu. 36. succedi. filio ab intestato, pr. 39. li. 4. nu. 27. non censetur regulariter dotare filiam, pr. 189. li. 4. n. 27. Secus si ipsa est diues, & pater est inops & pauper, ibid. n. 28. & 30. Et potest alienare bona fideicommissi, vt filiæ dotem constituat, ibid. num. 31. non debet suo iure priuari nisi sit expressum a lege, vel a testatore, præsum. 39 li. 4. num. 21

Matri ita debita est legitima ex bonis filij, sicuti filiæ ex bonis patris, pr. 38. li. 6. 36

Mater affirmans, filium esse ætate minorem, cùm sit maior, mendax præsumitur, & dolosè id affirmare, censetur enim filij sui ætatem non ignorare, præs 3. li. 5. 60

Matris assertio & confessio non potest nocere filio circa filiationem, pr. 53. li. 6. num. 7. Et minus assertio patris. ibid. num. 11. confessio non potest filio nocere existenti in quasi possessione filiationis, pr. 24. li. 5. 24

Mater & filius iure non censentur vna & eadē persona, pr. 18. li. 4. n. 39. & auia licēt existentibus agnatis excludantur ab hæreditate, non tamē dicuntur excluse a tutela, pr. 38. li. 6 33

Mater an & quando excludatur à successione filij, & quando ipsa substitutum excludat.

Mater an & quando excludatur per substitutionē vulgatem partim tacitā, & partim expressam euenientecasu ipsius tacitæ, pr. 37. li. 4. n. 3. nunquid censeatur exclusa à successione filij in casu humanitatis, C. de imp. & aliis substit. quando scilicet pater substituit filio suo furioso eius filios, si vero non extarent eius filij, substituit fratres suos, pr. 38 lib. 4. num. 22. nunquid excludatur à successione ex tacita pupillari substit. pr. 39. li. 4. nu. 1. an excludatur a successione ex substitutione pupillari partim expressa, & partim tacita, pr. 38. li. 4. 37

Matrem excludi a successione filij non suadet æquitas pr. 39. li. 4. 17

Mater priuatur successione filij per tacitam pupillarē, si transiens ad secundas nuptias, non petijt tutorem dari filijs, etiā si a patre ipso fit ipsi filio impub. substituta, pr. 39. li. 4. 70

Matrem excludi per tacitam pupillarem mulæ afferuntur coniecturæ, pr. 39. li. 4. n. 40. & seq.

Mater

Mater tunc demum excludi censetur, quando testator dixit, quod nil amplius in bonis suis petere possit, vel reliquit ei centum dicens, volo quod sit tacita & & contenta, &c. & præfertur substitutus ei, ibid. nu. 47. & sequ. absque controuersia per pupillarem expressam censetur exclusa, præs. 39. lib. 4. nu. 11
Matrem excludi à legitima etiam per expressam pupillarem, iure pontificio cautum est, præsum. 38. lib. 4. num. 27
Mater excluditur etiam à legitima in casu exemplaris substitutionis communis opinionis, præsum. 38. li. 4. num. 25. Et quid in pupillari expressa, ibid. & nu. sequ.
Matrem excludi à legitima per pupillarem expressam iure cæsareo inspecto, malè censerunt Bartol. & quamplures à Decio relati, pr. 38. li. 4. 15
Mater per tacitam pupillarem excludi censetur transeundo ad secunda vota etiamsi testator nihil dixit de secundis nuptijs in testamento, præsum. 39. lib. 1. num. 65. censetur exclusa à successione filij per tacitam pupillarem, si ipsa post mortem pupilli aliquid inhonesti egit, præsum 39. lib. 4. numer. 92. & num sequ. tunc censetur legato, & successione priuata quando testator dixit, relinquo centum vxori, donec vitam vidualem seruauerit, ea statim nubente, præsum. 39. lib. 4. numer. 58. Idem si testator dixit, si non nupserit, ibid. tunc exclusa non censetur ex tacita pupillari quando testator substituisset pupillo extraneum vna cum altero eius filio, præs. 29. li. 4. num. 86. Quid si testator substituit filio pupillo fratrem suum, num. 87
Matrem excludit substitutio pupillaris expressa, pr. 40. li. 4. 7
Matris exclusio à successione filij pupilli ita pendet à voluntate testatoris, sicut exclusio à legato, pr. 39. li. 4. 61
Mater nunquid excludat substitutum, si testator instituto posthumo nascituro dixit, etsi non nascetur posth. ei substituo Caium, si natus est posth. qui decessit impubes, præsum. 39. lib. 4. num. 26. licèt per tacitam substitutionem pupillarem non excludatur, excludetur tamen quando sunt substituti alij filij testatoris, pr. 54. lib. 4. nu. 5. Idem si est substituta pia causa, ibid.
Matri filiorum tutelam lex defert, nisi repugnet patris voluntas, præsum. 149. lib. 3. num. 16. an detur, querela contra testamentum inofficiosum conditum à patre filij sui nomine, si se præteritum reperit, pr. 38. li. 4. n. 16. & quomodo tali casu consequatur legitimam, ibid. ita datur querela contra testamentum filij, sicut econtra, pr 38. li. 4 6
Mater transeundo ad secunda vota ita dicitur inferre iniuriam filio sicut priori marito, præf. 39. li. 4. nu. 46. In legato generali non censetur comprehensa persona odiosa testatori, ibid. inops & valdè egena non potest, nec debet priuari legitima, pr. 38. li. 4 n. 32. Idem quando substitutus haberet conscientiam læsam, quia etiam tenetur restituere, ibid. nu. 33. Iudæa an teneatur filiæ Christianæ dotem constituere, & possint pro d. constitutione dotis alienari bona fideicommisso subiecta, pr. 189. li. 4. nu. 33. meretrix licèt non possit filiam exhæredare, secus tamen est post sui erroris emendationem, pr. 32. li. 5. nu. 37. quæ neglexit intra annum tutorem petere filio suo, iure priuatur eius successione, pr. 98. li. 6. num. 1. Id quod ad alios extenditur, qui pupilli hæredes legitimi futuri sunt, ibid. Excusantur autem, si iustis de causis, vel impediti, vel moti non petierunt dari tutores, ibid. 2. 3
Matre mortua ante filium pupillum ex tacita pupillari admittitur substitutus. pr. 40. li. 4. 2
Mater bonorum filij administratrix, ex bonis filij nō proprijs vt ipsum aleret, præsumitur impendisse, pr. 39. lib. 3. nu. 19 se obligans pro filio, patre soluendo existente, animo repetendi præsumitur se obligasse, pr. 38. li. 3. 7
Matris pietas & amor erga filios tantus est, vt præsumendum non sit, quod bonis eos exnere, & secundo viro tradere voluerit, pr. 6. li 3. 34
Matrem per expressam substitutionem pupillarem, excludi à legitima bonorum filij, in foro etiam conscientiæ obtineri posse, qu. 80. li. 1. 39
Materiam subiectam ad agnoscendum actum, potissimum habere indicium, præsum. 104. lib 3. numero 29
Matricula est tanquam instrumentum referens aliud, cui non creditur nisi const et de relato, præsum. 78. li. 2. 6

Matrimonium quid sit, inter quos & quomodo contrahatur, & inter quos sit prohibitum.

Matrimonium est quid facti, pr. 2. li. 6. num. 37. cum sit quid facti, non præsumitur, pr. 54. li. 6. n. 12. & pr. 55. eod. li. n. 16. & pr. 1. li. 3. n. 1. 2. est contractus vitro citroq; obligatorius, pr. 189. li. 4. n. 35. celebrari dicitur inter Christum & ingredientem religionem, & appellatur matrimonium spirituale, pr. 148. li. 4. 10
Matrimonia debent esse libera ex constitutionibus canonicis, pr. 189. li. 4 76
Matrimonium contrahitur ad procreādam sobolem, pr. 89. li. 4. n. 57. solo consensu constat, & quamuis sit clandestinum, reddit filios legitimos, præsum. 54. lib. 6. num. 19. solo consensu contrahitur de iure ciuili, præsum. 82. li. 4. num. 15. in articulo mortis contrahi potest, sed non in fraudem substituti, præsum. 83. li. 4. n. 78. est potius præsumendum clandestinè contractum, quam adulterium, pr. 1. li. 5. nu. 25. inter liberum & ancillam omnino prohibetur, pr. 78. li. 4. n. 8. contrahens in articulo mortis non præsumitur id fecisse, vt in fraudem substitutorum legitimaret filios, sed potius de salute animæ cogitasse, pr. 5. li. 5. n. 6. in foro conscientiæ dicitur aliquando præsumptum, etiam illud quod verbis expressis fuit contractum, pr. 35. li. 6. 19
Matrimonij clandestini prohibitio. Ex Sacro Triden. Conc. an habeat locum in sponsalibus clàm contractis, pr. 93 li. 6. 12
Matrimonium contractum mandante principe, qui consueuit minas exequi, præsumitur metu contractum, præsum. 11. lib. 4. num. 6. putatiuum dicitur, quando verè & solemniter contractum fuit, sed ob aliquod impedimentum consistere non potest inter ipsos contrahentes, pr. 77. lib. 4. num. 2. putatiuum non dicitur verum matrimonium, & vbi requiritur verum matrimonium non sufficit putatiuum, pr. 77. li. 4. nu. 8. De matrimonio spirituali idem est iudicandum quod de temporali, præs. 189. li. 4. num. 90. At spirituale est dignius carnali: spirituali enim matrimonio liberatur filius à patria potestate, ibi. num. 95. inter personas honestas præcedere consueuit sestuos amplexus, pr. 51. lib. 2. num. 37. contractum vel iuris, vel præsumptis probationibus demonstratur, an & quænam illæ sint, pr. 1. lib. 3. nu. 3. per tot. aliud verum, aliud præsumptum dici, num. 4. & 5. per sponsalia præsumitur contractum copula carnali subsecuta, num. 6. Eaque dicitur iuris & de iure præsumptio, num. 7. Contra quam non admittitur contraria partis confessio, num. 9. & quæst. 21. lib. 1. num. 2. sine dote esse potest, pr. 6. li. 3. num. 19. ex defectu consensus non iudicatur, in foro conscientiæ, pr. 1. lib. 3. num. 30. in foro conscientiæ non censeri contractum, etiam per verba de præsenti, si maritus non animo contrahendi, sed in copulam alliciendi causa, se fecisse asserat, ibid. num. 33. Et quando illi credendum sit, num. 34. 35. & 37. ex cohabitatione viri & mulieris, quo ad filiorum legitimationem tantùm præsumitur, pr. 1. lib. 3. num. 46. inter cohabitantes, qua de causa lex pontificia non præsumat, pr. 1. li. 3. num. 79. contrahentes sub conditione, copula carnali se commiscentes, purè contraxisse præsumuntur, ibid. num. 80. & sequ. Atque hæc præsumptio iuris, & de iure dicitur, num. 81. contraxisse an præsumatur vir & mulier, inuicem esse tanquam coniuges tractantes, pr. 1. lib. 3. num. 82. 84. præsumuntur contraxisse, sese inuicem, nomine mariti vel vxoris, qui dignantur, ibid. num. 85. Idem si liberos natos filios nominent & legitimos, num. 86. & sequ. ex litteris inuicem datis, quibus se cōiuges nominant, præsumitur contractum, pr. 1. lib. 3. num. 89. contractum ex instrumento dotali præsumitur, si in eo expressum sit, num. 91. Procedere id autem quo ad contrahentes solum, vel virum & mulierem, non alios, num. 92. clàm contractum, metu & timore contractum præsumitur, pr. 4. li. 3. num. 14. inter pares facilè præsumi, pr. 1. lib. 3. num. 72. etiam copula carnali consummatum, iustis de causis à Pontifice diffolui, pr. 10. lib. 2. num. 38. Et quæ sint iustæ causæ, num. 39. 42. & 44. præsumitur contractum, quando verba proferuntur de præsenti, veluti accipio te in vxorem, pr. 3. li. 3. nu. 1. an præsumatur contractum, quando verba sonant in futurum, sed tamen significant exequutionem actus perfecti & consummati, ibid. num. 3. Et quid si præcesserint verba significantia sponsalia, num. 4. præsumi contractum, quando verba præcedentia sunt dubia, sequentia verò certa, matrimon. significantia, num. 5. contractum censeri his verbis; nolo habere aliam in vxorem nisi te, num. 7. Item per verba promitto, quod non habebo aliam vxorem nisi te, num. 8. potius, quàm sponsalia in casu dubio præsumitur, num. 9. contractum metu, plus creditur testi vni, quàm alijs contrarium asserentibus, si metus coniectura existat, præs. 126. lib. 3. num. 32. dissoluere non est in coniugum potestate, pr. 1. li. 3. num. 21. contractum præsumitur cum ea, quam quis ex sponsis incertis carnaliter cognouit, ibid. num. 13. Et eo vsque procedit, etsi propter coitum se matrimonio consentire nolle fit protestatus, num. 15. præsumptum eandem vim habere, quam verum, qu. 47. li. nu. 6 præsumptum, quem habeat effectum ex concilij dispositione, pr. 1. li. 3. n. 101. carnali copula non secuta, quibus casibus Papa dispensando potest dissoluere, ipsiusm posse etiam in eo, quod copula carnalis præcessit, pr. 1 li. 3. 45
Matrimonij tanta est libertas, vt si metu contractum sit, ipso iure reddatur nullum, pr. 4. lib. 3. nu. 1. Idque adeo verum est vt cum alia deinde contrahens idem obligetur, neq; ad primum adstringatur, nu. 2. contractus, vt omnibus antiquior, ita nobilior, & aliorum veluti fons, & origo, in præf. li. 3. n. 2. prima institutio, in paradiso deliciarum cur tacta sit, ibi. n. 2. institutio secunda extra paradisum cur facta, nu. 3. onera matrius sustinens, præsumitur id ob dotem feciſſe, pr. 68 li. 3. n. 7. impedimentum sciens Papa, permittendo videtur dispensationem concedere, pr. 20. li. 2. 16
Matrimonia non dote, sed affectibus contrahuntur, pr. 7. li. 3. n. 2. sine dote esse possunt, ibid. n. 3. omnia præsumpta, etiam præsumptione iuris, & de iure, hodie ex dispositione Conc. Triden. sublata esse, pr. 1. li 3. 99
Matula quid sit, pr. 164 li. 4. 4
Media præsumuntur probatis extremis, præs. 66. lib. 6. num. 1
Medicus censetur conductus cum eisdem qualitatibus & conditionibus prima quibus vice conductus fuerat, pr. 85. li. 3. 18
Medici operas comparari prædio rustico, pr. 85. libr. 3. num. 17
Mendacium, & variatio accusati vel inquisiti, quæstionibus an prębeat indicium, qu. 89. li. 1. num. 67. Reseruntur tamen alię opiniones, num. 68. 69. & 70. est lege diuina prohibitum: est enim mendacium dicere falsum testimonium, pr. 3. li 5. num. 56. Prohibetur quoque & lege naturali, cum sui natura & genere sit semper malum, ibid. num. 57. qui dixit, præsumitur in dolo, quando ex dicto mendacio consequitur aliquod commodum: secus si nullum, pr. 3. li. 1. 62
Mendax is præsumitur, qui affirmauit quod nescíebat, pr. 9. li. 5. 55
Menephron cum matre iacuit, pr. 17. li. 5. 13
Mens est radix verborum & substantia prima, pr. 35. li. 6. n. 8. & ratio idem sunt, pr. 33. li. 5 20
Mentis nostræ nullum est maius testimonium, quàm qualitas inspecta verborum, præsum. 35. libr. 6. numer. 6
Mens quando pro expressa habeatur, qu. 26. lib. 1. n. 12. dispondentis potius, quam verba, attenditur, vbi illa certa est, pr. 104 lib. 3. num. 32. patrisfamilias dispondentis indicium præbet, & quomodo interpretetur secundùm Accursium: cuius tamen opinio reijcitur, qu. 28 li. 1. 9
Menstruorum reseruatio sterilitatis indiciū est, at non semper, pr. 24. li. 4. 14
Mensuris vini legatis an vinum præsumatur legatum vel mensuræ solæ, pr. 152. li. 4. num. 30. distinguitur ibid. n. 31. & 32
Mente captus est idem, & nil differt à demente, pr. 45. li. 6. n. 7
Mentiri nemo præsumitur in articulo mortis, pr. 5. li. 5. n. 7
Mentione facta adoptionis, beneficij, institutionis, pacti, quomodo disponentes intelligendi sint, pr. 59. li. 3. 1
Merita quæ dicantur, pr. 29. li. 3. 13
Merces ex signis insciptis agnoscuntur, pr. 64. li. 3. 6
Mercator an & quando soluendo esse præsumatur, pr. 59. li. 3. 1. & seq.
Mercatoris lib. inscripta, ipsius voluntate scripta præsumuntur, pr. 58. li. 2. 2
Mercatori vili, & pauperi asserenti se gemmas habuisse, non habendam fidem, pr 58. li. 3. 9
Mercatorum libris vltra causam suarum negotiationum non creditur, pr. 67. lib. 2. num. 15. libris fidem adhibendam intelligitur in pertinentibus ad mercaturam, pr. 57. li. 2. nu. 20. Plura vide supr. in verbo libri Mercat.
Mercator, qui remisit litteras cambij soluendas ab eo qui paulò post acceptas litteras decessit, in dolo præsumitur, pr. 3. li. 5. 111
Meretrix potest testari, quia expressè nō reperitur prohibita, pr. 16. li. 6. 8
Messala Coruinus sui nominis ob mentis alienationem oblitus est, pr. 45. li. 6. 31

Metus an & quando præsumatur.

Metus non præsumitur ex sola potentia, præf. 11. lib. 4. num. 5. nunquam præsumitur interuenisse, & ideo testamentum nunquam præsumitur metu confectum, præf. 11. li. 4. num. 2. non præsumitur, pr. 126. li. 3. num. 2. Ampliatur & restringitur, ibid. nu. 7. 8. & seq. illatus præsumitur, præcedentibus minis illius qui consueuerat exequi, pr. 126. li. 3. num. 24. illatus durare præsumitur, eadem metus causa extante, ibid. num. 28. purgatus esse, quibus præsumptionibus & coniecturis appareat, ibid. num. 33. & sequ. ex sola dignitate eius, cum quo cōtrahitur non præsumitur illatus, præf. 127. li. 3. num. 2. Nisi tamen aliqua metus impressio anteceſſit, num. 3. qui in matrimonio contrahēdo interuenit, quando præsumatur purgatus, qu. 65. li. 1. num. 3. reuerentialis an & quando præsumatur, præf. 127. lib. 3. num. 9. & seq. qui ma-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

qui matrimonium impediat, qualis esse debeat, pr. 4. lib. 3. num. 3. & quando interuenisse præsumatur, ibid. nu. 4 3. 6. & sequ. illatus, purgatus præsumitur, quando contrahens è loco potuit tuto recedere, idque non fecit, num. 26. Idem si post aliquod tempus petijt sibi dotem numerari, num. 27. purgatus in contrahente præsumitur, qui aliquem actum omnino voluntarium, & infolium fecerit, num. 28. Vel qui post aliquot dies visus est hilaris, & tripudiare, numer. 29. ratione & causa perdurante, ipse etiam metus perdurare præsumitur, præsum. 4. li. 3. num. 22
Metum incutere est delinquere, præs. 126 li. 3. num. 2. illatum præsumi ex communi voce & fama, ibidem nume. 22. illatum probari coniecturis, præs. 4 lib. 3. num. 5 ex longa cohabitatione purgatum præsumi, data recedendi facultate, num 24. Quæ autem dicatur longa cohabitatio, relinqui arbitrio iudicis, nu. 25. respectu iudicis, an pati, qui est in carcere, dicatur, pr. 67. li. 2. 29
Metu fecisse præsumitur, qui erat in periculo instantis mortis, qu. 14. lib. 1. numer. 60. compulsus an & quando præsumatur quis contraxisse, præsum. 126. li. 3. 1

Militis priuilegia in testando & substituendo.

Miles potest testari quoquo modo vult, vel secundùm ius commune, vel secundùm ius speciale priuilegiatum, præs. 4. li. 4. num. 1. & pr. 6. li. 6. nu. 2. quoquo modo vult testati, potest & præsumitur quod voluerit suum testamentum valere eo modo quo potest, pr. 33. li. 4. n. 15. potest quoquo modo vult testari, & sic conscripti potest hæredem instituere: Et huiusmodi conjectura qualis esse debeat, præs. 10. lib. 4. numer. 10. potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, præsum. 48. lib. 4. num. 14. si ante perfectum testamentum decessit, quia testamentum illud iure communi inspecto sustineri non potest, præsumitur, quod iure militari testari voluerit, pr. 6. li. 6. 4
Militis in testamento non est locus iuri accrescendi, præsum. 14. lib. 4. num. 3. testantis voluntas an conjecturis possit interpretari, præsum. 14. lib. 4 num. 1. in testamento cessant coniecturæ & præsumptiones, & eius dispositio debet intelligi sicut scripta est, pr. 58. li. 4. 50
Miles sciens se filios habere, si eos non instituat, videtur eos exclusisse & exhæredare, præsum. 89. lib. 4. num. 80. si testando dixit, quandocunq; filius meus decesserit, substituo Caium, an dicatur substituisse compendiosè, pr. 51. li. 4. nu. 24. ex priuilegio potest directo substituere filio pubeti, pupillariter autem non potest, præs. 12. li. 4. num 16. folis coniecturis & præsumptionibus substituere potest, cùm etiá possit testari quoquo modo vult, præsu. 64. li. 4. num. 7. potest emancipato substituere pupillariter, præs. 70. li. 4. 60
Mulieris substituto hoc modo concepta. Quandocunq; filius meus decesserit, Titius hæres ni, an sit compendiosa, pr. 52. li. 4. 14
Miles si fecit actum, quem facere non debebat, per errorem & ignorantiam iuris, fecisse censetur, pr. 23. li. 6. 13
Militem qui ignorauit, non contempsit disciplinam, pr. 76. li. 6. 14
Miles, qui semel malè se gessit in malitia, præsumitur quod in futurum male quoque se geret, præs. 32. li. 5. num. 4. coniecturis probat, se non transfugam, sed captum fuisse ab hostibus, qu. 58. li. 1. num. 5. ab hostibus reuersus, captus fuisse, non transfuga præsumitur, qu. 44. li. 1. num. filium se habere sciens, adlum instituendo, tacitè præsumitur filium exhæredare, præs. 20. li. 2. nu. 11. 20. annis minor, ob iustam causam manumittere potest, pr. 29. li. 3. nu. 44. Reipub. causa abesse præsumitur, præs. 60. li. 2. num. 6. in iudicio esse alterius procurator esse nequeat, parte tamen non opponente iudicium tenet, præs. 46. li. 2. 8
Militiam emptam filio à patre, habente bona obligata, vtrum ex pecunia creditorum præsumamus emptam, pr. 49. li. 3. 6
Militarium dicitur vas ad aquæ calidæ opus præparatum, pr. 162. li. 4. 23
Minæ præcedentes quæstionibus quando faciat indicium, qu. 89. li. 1. num. 59. 60. 61. & 62. in dubio mediante iustitia, nō propria authoritate, intelligi debent, num. 66
Minas inferre metum iustum, quæ requirantur, præs. 126. li. 3. 25
Minimum quod est, in dubio sequimur, præsum. 106. li. 3. 4
Minima considerantur etiam in his, quæ à iure communi permissa sunt, secus si speciali, præsum. 23. li. 2. nu. 5
Minor præsumitur, cui tanquam minori datus est curator, & quomodo procedat ista præsumptio, pr. 30. li. 2. n. 40. res maiorum suorum distrahendo, enormiter censetur læsus, pr. 83. li. 3 n. 4. curatorem habens, sine ipsius authoritate, neq; expresse obligatur, neq; tacitè, pr. 56. li. 3. num. 10. minorem se confessus, nihilominus restitutionem in integrum recte petit, pr. 51. li. 2. nu. 41. contractum rescindi petens, quàdo probare teneatur precium deperditum, aut malè consumptum, pr. 84. li. 3. num. 4. contrahens cum fœnetatore, præsumitur læsus, nisi locupletior factus probetur, præs. 82. li. 3 nu. 2. tribuens magistratum Principi, omnia eum rectè gerere decernit, præs. 20. li. 2. num. 8. precium solutum eius; in vtilitatem conuersum præsumi, si requisitæ in contractu solemnitates fuerint adhibitæ, præs. 84. li. 3. 3
Minorem quemliber præsumi, nisi probetur maior, ex opinione alteri contraria, pr. 50. li. 2. 2
Minores & mulieres ob fragilitatem an & quàdo præsumatur decipi, pr. 82. li. 3. 1. & 13
Minor nō potest in integrum restitui aduersus dolum verum, aduersus autem dolum præsumptum de præterito restituitur, præsum 3. li. 5. nu. 11. ætate præsumitur errore & ignorantia iuris, non autem scienter fecisse actum, quem facere non debebat, præs. 23. li. 6. num. 19. Et minor, mulier, miles, rusticus, & similes ignari dispositionis legis ea facilitate, qua actum conficiendo se obligant, eadem facilitate patiuntur in ipso actu apponi clausulam, ex certa scientia, ibid. 22
Mobilia qui semel possedit, an & quando præsumatur etiam hodie possidere, præs. 64 lib. 6. num. 23 & seq. triennio in detrimentum negligentis vsucapiuntur, pr. 139. li. 3. 3
Modus non suspendit legati vel fideicommissi acquisitionem & domini translationem, pr. 201. li. 4 n. 36. an & quando ex præsumpta voluntate testatoris pro impleto habeatur, pr. 184. li. 4. 1
Molendinum ædificans in parte superiore fluminis in ripa sua, licèt noceat molendino inferiori, præsumitur tamen id fecisse, vt principaliter sibi prosit, præs. 29. li. 6. nu. 15 vel furnum alicuius accedens per annos aliquot, non præsumitur animo se obligandi fecisse, q. 20. li. 1. 7
Molendini construendi cōcessio à principe facta, præsumitur etiam in præiudicium alterius molendinsi habentis, pr. 9. li. 2. 22
Molestare non velle qui promisit, intelligitur si causa ipsi non præbeatur, pr. 38. li. 3. 4
Molestia & controuersia in idem sonant, pr. 98. li. 4. num. 2
Molestiam facti dicitur inferre etiam ille, qui occultat res, iura, & actiones, pr. 98. li. 4 num. 11. Et dicitur etiam molestia facti, quæ à solis verbis prouenit, ibid. num. 12. iudicialem inferre is dicitur, qui non solum agit, sed etiam excipit, ibid. n. 12. Non dicitur autem molestiam is inferre, qui in iudicio vel extra, proponit, quod negari non potest esse verum, ibid. num. 14
Monachus non præsumitur velle habitum mutare, sed velle in eadem religione perseuerare, pr. 37 li. 6. n. 6. cum peculio defunctus in ea quilibet sequi eliri mandatur, pr. 94. li. 6. num. 5. si tempore sui ingressus aliquid ponere donat vel offert ecclesiæ seu monasterio, non dicitur committere sy monian, præs. 8 li. 5. num. 11
Monachi præsumuntur vixisse ex frumento, quod Abbas asseruit ex pecunia mutuo habita, cùm non appareat aliunde habuisse, pr. 71. li. 6. 10
Monacho litiganti contra Abbatem vel monasterium decernendæ sunt litis expensæ, si pro ipso exter præsumptio, qu. 35. li. 1. n. 21. Idem est in vasallo contra dominum litigante, nu. 22. Et in eo cuius bona sunt sequestrata, num. 23
Monachum qui se asserit, præsumitur esse iustæ ætatis, pr. 132. li. 3. 9

Monasterium an & quando substitutum excludat. præsumpt. 83. libr. 4. nume. 3. 34. & sequ.

Monasterium habetur loco filij, fictè tamen & ciuiliter, non autem naturaliter, ibid. nu. 28. succedit monacho, ibid. 30
Monialis illa præsumitur, quæ reperitur in eo habitu, pr. 96. li. 6. nu. 9. præsumitur de licentia sui superioris transiisse ab vno monasterio ad aliud, quando dicit se in quasi possessione noui monasterij ingressi, pr. 76. li. 6. 28
Monialium inopia periculosi est illa aliorum religiosorum, pr. 525. li. 4. 9
Moneræ mentio facta in statutis, intelligitur de currēti, pr. 76. li. 3. nu. 3. numerus, & qualitas qua testator vtebatur, præsumitur legata, pr. 109. li. 3. 3
Monitionem trinam pro pignoris venditione necessariam esse, pr. 139. li. 3 25
Mora conuentionalis difficilius purgatur quam legalis, qu. 46. li. 1. 25
Morę purgatio, non nisi suadente æquitate permissa est, qu. 34. li. 1. 5
Morbus comitalis appellatur ab Arist. Hercules, eò quod Hercules à morbo fuerit affectus, pr. 44. li. 61 num. 4
Morbo affectus an & quando præsumatur in eodem modo perseuerare atq; persistere, ibid. per tot.
Mori velle nemo præsumitur cum mendacio & peccato: & nemo præsumitur mentiri in articulo mortis, pr. 5. li. 5. 7
Moriens non dicitur in eadem voluntate perseuerare, pr. 48. li. 6. n. 19. non omnis præsumitur S. Ioan. Lapsa, pr. 5. li. 5. 19
Morientis assertioni in alterius præiudicium non est credendum, pr. 29. li. 4. 4
Morientium voluntates, ex voluntate & arbitrio iudicum colligi solent, pr. 39. li. 4. 43
Moriens intestatus dicitur tacitè disponere, pr. 88. li. 4. n. 19 in peccato mortali non est sepeliendus in loco sacro, pr. 94. li. 6. 7
Mortis appellatione licèt intelligitur de morte naturali, vt tamen actus sustineatur intelligi debet de morte ciuili, pr. 4. li. 6. nu. 19. causam extendi ad causam secundarum nuptiarum, pr. 65. li. 4. 10
Mors hominis quomodo probetur, præs. 49. li. 6. nu. 20. & 21
Mortis occisi conscius is dicitur, qui ante tempus verisimile, quo fama vere sibi potuit peruenire, mortē nunciauit illius occisi, pr. 37. li. 5. n. 1. Mors non præsumitur, & eam allegans probare debet, pr. 83. li. 2. n. 6. potius eligenda, quàm peccato consentiendum, pr. 4. li. 3. 32
Mortis mentione facta, quando donatio censeatur inter viuos, pr. 11. li. 3. nu. 5. & [illegible] n. 15. Plura vide in verbo Donatio. filij tempus, testimonio patris probatur, pr. 51. li. 2. 16
Mortem occisi vlciscì, permissum est omnibus sanguine coniunctis, pr. 52. li. 2. 2
Mortuus reperitis ante domū alterius, inimicitia concurrente, an præsumatur à domino domus occisus, qu. 89. li. 1. 92. & 93
Mortuum in carceribus lex præsumit culpa custodis obijsse, pr. 85. li. 2. 15
Mortalitas quid dicatur, pr. 138. li. 3. 11
Motus vehementes in muliere prægnante vim habent maximam expellendi & excutiēdi fœtum etiam immaturum, pr. 52. li. 6 22
Mulcta seu pœna pecuniaria eius, qui pendente tepore reuendītionis commisit delictum, & post reuditionem fuit condemnatus, ad quem pertineat, præs. 17. li. 6 8
Mulier dicitur domus mariti, præsum. 157. lib. 4. num. 22. mutabilis est, & viro inconstantior, præsum. 37. lib. 6. numer. 42. facie præsumitur mutasse suam dispositionem, & voluntatem, præsum. 165. lib. 4. num. 22
Mulierem posse nubere publicè interest, præsum. 189. li. 4. 131
Mulier nupta extra ciuitatem etsi retineat ciuitatis originem, si tamen nulla bona in ea ciuitate, reliquit ad sustinendum onera, desinit esse subdita, & se pro forensi habeti, nec potest in bonis in mobilibus succedere, præsum. 45. lib. 5. num. 30. per transitum ad secunda vota amittit turelæ ad. ministrationem, pr. 124. li. 4. num. 11. secundo nubens efficitur inimicitia primi mariti, cùm eius memoriam negligere dicatur, præs. 56. li. 4. num. 20. Et dicitur etiam inferre iniuriam filijs superstitibus, ibid. retinet vsile dominum feudi iure quodam naturali, præsum. 189. li. 4. nu. 168
Mulierem possidentem bona mariti non præsumi possidere titulo iniusto, pr. 67. li. 6. 15
Mulier si dotem dedit ex bonis fideicommissi, & moritur maritus, deinde ipsa mulier nunquid dos restituti debeat fideicommissario, an verò transeat ad hæredes extraneos, præsum. 189. libr. 4. nume. 193. per errorem & iuris ignorantia fecisse præsumitur, quod facere non debuit, præsum. 23. libr. 6. num. 17. & rusticus præsumitur potius simplicitate ducti, quam dolo ad aliud faciendum, præsum. 3. lib. 6. numer. 28. Idem in pupillo, ibid. quæ ex dispositione statuti non potest contrahere sine consensu mariti, potest reuocare contractum si contrahit, an tequam maritus consentiat, præsum. 34. lib. 6. num. 15. Et si interim ipsa ntoritur, non poterit maritus illi contractui sentire, ibid. nu. 16. quando & vnde intempestiuè, vel nimis præsumatur, pr. 52. li. 6. nu. 3. ob aborsum, mortis periculum subit ex vehementiorib. doloribus quos sentit, ibid. 13
Mulieres vno partu quot filios parere possint, vbi varia exempla, præsum. 51. lib. 6. num. 1 & sequ. Vide Partus, multæ reperiæ, quæ cum vno viro generare non possunt, cum altero autem possunt, pr. 24. lib. 5. num. 13
Mulierem sine seminum commistione concipere posse negant Philosophi naturales, pr. 89. li. 6. 10
Mulier luxuriosa præsumitur & prodiga, cùm vnum crimen dependeat ab alio, pr. 33. lib. 5. n. 23. ob obstrum impudicum puniendā est pœna extraordinaria iudicis arbitrio, pr. 41. li. 5 nu. 37. Et potest priuari legato sibi relicto sub conditione, si honestè vixerit, ibid. 38

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Mulierem amplecti, vel deosculari est actus indifferens, qui in bonum & malum potest referri: à communiter autem accidentibus refertur ad actum libidinis, præs. 2. lib. 4. num. 59
Mulier ob stuprum, efficitur indigna, & ob id perdit ius quæsitum, & à fortiori ius quærendum, pr. 39. li. 4. num. 74. corrupta vel virgo quando præsumatur, pr. 86. li. 6. per tot.
Mulierem qui seduxit, si asserit ipsam non fuisse virginem antequam seduceret, probare debet illius corruptionem, præs. 89. num. 3. Secus si extant coniecturæ, & signa corruptionis, ibid. 4
Mulier asserès se esse vxorem eius, qui ad diaconatum fuerat promotus, quomodo repelli possit ab hac assertione, pr. 36. li. 6. num. 8. carnosa rosei coloris aptior est ad concipiendum, pr. 53. li. 6. n. 18. & præs. 24. li. 5. n. 10. nupta dicitur vidua remanere statim quod maritus decessit, pr. 187. li. 4. n. 18. ingrediendo religionem dicitur nuptias cum Deo contrahere, pr. 148. li. 4. n. 9. quæ diu in Monasterio habitauit consensisse religioni præsumitur, atque ita matrimonium spirituale contraxisse, etiam si inuita, minusque libenter ingressa fuerit, pr. 81. li. 6. num. 3. ad mariti domum traducta pro carnaliter cognita haberi, pr. 147. li. 4. n. 7. Et dicitur nupta, postquam fuit carnaliter cognita, si ita se habet communis loquendi vsus, ibid. n. 8. Et quando copulata matrimonio dicatur, ibid. n. 9. legum dispositiones præsumitur ignorare, pr. 3. li. 2. n. 9. viro subiecta dicitur, pr. 22. li. 3. n. 4. sibi in dote sua præiudicare potest, pr. 10. li. 3. triplicis generis bona habet, pr. 8. li. 3. n. 1. tempore matrimonij vel post, nulla nulla data vel promissa dote, simpliciter bona sua promittens, dotis nomine promisisse præsumitur, ibid. n. 8. ante vel post matrimonium contractum bona sua futuro marito tradens simpliciter, dotis nomine fecisse præsumitur, ibidem num. 13. Idque procedit etiam si bona non excedant dotem congruam, nume. 6. Vel si diu post matrimonium contractum tradita sint, nu. 17. dote iam constituta, tradens viro, vel ante, vel post matrimonium contractum, bona, nulla expressa causa, tanquam paraphernalia censetur tradidisse, ibid. nu. 18. sui natura auara est, ibid. num. 21. & pr. 6. li. 3. num. 57. alteri regulariter non obligatur, pr. 22. li. 3 nu. 7. sine dote apud maritum esse non debet, qu. 43. li. 1. nu. 13. dotem promittens, virum dando quid minimum se liberare possit, ibid. num. 14. inuita viro tradita, si patitur se carnaliter cognosci, præsumitur in virum tanquam in maritum consensisse, præsum. 1. lib. 3. numer. 21. & sequen. habitu, & vestitu honorifico vtens, quibus vti solent vxores similium, arguit matrimonium contractum, præs. 1. lib. 3. num. 93. Idem præsumitur ex gestatione annuli, nu. 94. & seq. tanquam minor, suum præsumitur ius ignorare, pr. 82. li. 3. n. 6. coniugata inter viuos donare, in detrimẽtum mariti nequit, pr. 11. li. 3. n. 11. consentiens viro alienanti fundum dotalem, dicitur fideiussorio nomine consensisse, pr. 22. li. 3. n. 3. intercedens pro alio, & post biennium confirmans obligationem, præsumitur non alterius, sed propria causa intercedere, pr. 21. li. 3. nu. 2. Idque præsumptione iuris, & de iure, nume. 3. intercedendo pro altero aliquid accipiens, Velleiano non iuuatur, ibid. num. 4. adhibens stipulatorem pro se suisque hæredibus de reddenda dote, inter viuos præsumitur donasse, pr. 11. li. 3. nu. 8. ventris nomine missa in possessionem bonorum, si prægnans non reperiatur, non restituit fructus & alimenta, nisi calumniæ id causa fecisse conuincatur, qu. 35. li. 1. nu. 37. cui certa pœna promissa fuerat, si certo tempore dos non soluereturipso tempore, dotem sine protestatione recipiendo, præsumitur pœnam remisisse, pr. 25. li. 3. nu. 14. dans augmentum in rebus mobilibus non potest assumere in se onus probandi, rem se modicam dedisse, pr. 12. li. 3. nu. 33. viro dotem numerans stipulationem de restituenda ea adhibuisse, est quæ ea præsumptio iuris, & de iure, qu. 45. li. 1. numer. 2. industria, quæ verosimiliter ex suis negationibus acquirere potuit an & quando, & quatenus præsumatur ex bonis mariti acquisisse, præs. 51. li. 3. numer. 31. 34. 35. 36. 37. 41. 42. 48
Mulier quas operas marito præstare teneatur, numer. 33. & nume. 4. administratrix bonorum alicuius, ex illis potius, quam ex turpi quæstu præsumitur acquisisse, nu. 39. quæ reperiatur possidere bona acquisita, in iudicio possessorio ootines, ibid. num. 44. & seqq.
Mulier renuncians hypothecæ super donatione propter nuptias assignatæ, blanditijs viri inducta præsumitur, li. 2. numer. 4. quando præsumatur omnibus in bonis, vel in eorum parte marito dotem constituisse, pr. 6. li. 3. per tot. forensis nupta ciui originario, efficitur ciuis originaria, idque procedit etiam ea effecta vidua, pr. 30. li. 6. num. 18. Quod tamen nõ procedit, si effecta maior, marito post quinquennium non contradixit, aliquibus præterim præcedentibus consuetis, nu. 4. sine dote nupta, ad eius constitutionem à viro nequit compelli, pr. 6. li. 3. 74
Mulieris honestas non patitur, vt iudicum subsellia frequenter, pr. 10. li. 3. 11
Mulieri minùs damnosum præsumendum est, præs. 8. li. 3. 15
Mulierem nubendo bona sua in dotem dedisse, vt aliqui opinantur, erroneum demonstratur, præs. 6. li. 3. num. 61. nubendo bona sua in dotem dare voluisse non præsumi, si aliqua adsit coniectura, præs. 6. li. 3. num. 66. vel minorem, qui absque solemnitatibus à statuto requisitis contraxerunt, teneri in conscientiæ foro, falsum est, qu. 80. li. 1. num. 37. ob ignorantiam statuti, in domicilio mariti de lucranda dote, se excusare non posse, pr. 88. li. 3. n. 13. malè indutam, & conficientem ea, quæ vir vxorem facere non permitteret, nupsisse cohabitanti non præsumi, præs. 1. li. 3. 97
Mulierem nolente consentire copulæ, nisi honestè, & cum honore, vito consentiente, matrimonium præsumitur, pr. 1. li. 3. 98
Mulieres quomodo prælatis æquiparentur, præs. 51. li. 3. 24
Mulierum aut minorum in contractibus, an statuta propinquorum præsentiam requirant, præsum. 128. li. 3 5
Mundi nomine in legato mulieri facto quid contineatur, pr. 163. li. 4. 3
Mulsum non continetur appellatione vini, & quid sit, & quomodo conficiatur, præsum. 152. lib. 4. numero 3
Muria quid sit, pr. 156. li. 4. 5
Murus est sit communis, licet in eo ædificare ad sui vtilitatem principaliter, licèt vicino deinde damnum inferatur, præs. 29. li. 6. num. 14. Vide infra, Paries.
Mutatio tanquam accidens non præsumitur, pr. 25. li. 6. num. 3. & pr. 42. li. eod. num. 13. & præs. 165. li. 4. n. 3. & pr. 167. li. 4. n. 27. voluntatis non ita facilè præsumitur ex incontinenti sicuti ex interuallo, pr. 140. li. 4. n. 32. non præsumitur, qu. 9. li. 1. n. 12. & q. 12. n. 4. 7. & pr. 36. li. 2. n. 2. Item pr. 50. n. 3. voluntatis non præsumitur, sed vrgentibus probatur signis & coniecturis, pr. 23. li. 3. 4. & 5
Mutationem voluntatis nõ præsumendi, ratio eadem est, tam in contractibus quam vltimis voluntatibus pr. 134. li. 3. 19
Mutuans decem, cum pacto vt nouem restituantur, residuum præsumitur donare, pr. 31. li. 3. nu. 6. absenti non præsumitur donare, pr. 71. li. 3. num. 1. Nisi fortè quid modicum sit, num. 4
Mutuo dans filio studiorum vel legationis causa absenti, repetit à patre illius, præsum. 68. lib. 3. num. 8. Idque etiam si patre inuito mutuum darum sit, nu. 9. datum sub vsuris, recipientis gratia præsumitur, in casu I. si quis nec causam, ff. si cer. pet. præs. 70. li. 3. n. 1. aliud esse in alijs casibus, & quid gratia vtriusque, num. 2
Mutuum quid dicatur, præsum. 34, li. 3. n. 3. verum dicitur per confessionem, lapso biennio, qu. 47. lib. 1. num. 2. & depositum, contractus duo sunt incompatibiles, præs. 134. li. 3. num. 41. pro cauto habet, vt tantundem eiusdem bonitatis restituatur, præs. 67. li. 3. num. 1. Et hanc effectionem legis ex sententia Decij, nu. 2. Præsumptionem legis secundùm alios, nu. 4. Fictionem autem in præsumptione fundatam secundùm Socin. iun. nu. 6. duobus testibus probari, qu. 51. lib. 2. num. 2
Mutuum an sit, an verò donatio vel alius contractus, si quis amico dicat, tolle aut sume hanc pecuniam, pr. 34. li. 3. nu. 1. 6. 9. 13. 17. 28. 30. tradens filio fam. non repetit, cùm conditionem eius sciuisse præsumatur, pr. 88. li. 3. n. 2. Idem in mutuante minori, nu. 3. suscipiens pater tempore penuriæ, præsumitur in alimenta filij conuertisse, pr. 68. li. 3. n. 6. fœneraticium esse an & quando præsumatur, præs. 123. li. 3. nu. 2. 3. 11. & seq.
Mutuans pecuniam malè consumpturo bonæ fidei nõ præsumitur. pr. 3. li. 5. 112

N

NAbuchodonosor rex furiosus extitit, qui sibi ipsi non parcebat, pr. 45. li. 6. 12
Nati plures eodem partu dicuntur simul nati, pr. 21. li. 4 18
Natiuitatis punctus cùm difficilis sit probationis, coniecturis, & præsumptionibus satis probatur, pr. 51. li. 2. nu. 1. profitendæ confuetudo inter nobiles Venetos, ibid. num. 4. actus est momentaneus, nec præsumitur cognitus à vicino vel consanguineo, pr. 51. li. 2. 46
Nati qui non sunt, & in rerum natura proditi, inuicem substituti considerati non possunt, præsum. 62. li. 4. 55
Natura est ab ipso Deo, qui est natura naturans, præs. 1. li. 5. num. 10. Et est auctrix rei melioris quo ad fieri potest, & ex his quæ fieri possunt, facere to ier quod melius est, ibid. est imitatrix vitiorum, præsumpt. 1. li. 5. 4
Naturæ autẽ principia sunt bona auctoritate D. Thomæ, ibid. 7
Natura perfectè omnia parit, præsumpt. 54. li. 6. num. 28. virtutum omnium initia dedit, atque rebus omnibus eam vim inseruit, vt appetant sui conseruationem, & corruptioni resistant, præsum. 13. lib. 5. num. 4
Naturalis vt quis dici possit adeò multa requiruntur, vt hodè perraro & ferè nunquam aliquis reperiatur, qui propriè dici possit naturalis, præsump. 54. libr. 6. numer. 13. Plura vide supra in verbo Filius naturalis.
Natus ex nobili genere, nobilis, & virtutis amator præsumitur, præsum. 58. lib. 6. num. 2. Et è contra ex pessimo genere ortus pessimus est censendus, ibid. num. 3
Naufragium passus prope littus, si res iactauit, præsumitur eo animo iactasse, vt recuperaret: secus si procul à terra, pr. 30. li. 5. n. 17. simul facientibus patre & filio impubere, vter prius dicatur in humanis esse desijsse, q. 9. li. 1. 10
Naturæ promissa merces præsumitur, rem mancipi, ad vehendum nauì imponendo, pr. 83. li. 5. n. 1. Quod & in mulione obtinet, num. 2
Nauta promittente merces vehere, illis in nauem illatis, ad executionem præcedentis tractatus factis præsumitur, pr. 49. li. 3. 8
Natus si restitur, eadem manet forma, & dicitur eadẽ nauis, & ideo si fuit legata, ex d. refectione nõ amittitur legatum, sicut quando destruitur & noua conficitur, pr. 171. li. 4. 3. 4
Necessarium illud dicitur, cuius cõtrarium est impossibile, pr. 78. li. 4. 55
Negans delictum in tortura, & in ea moriens persistens, præsumitur innocens, & sic prorsus purgasse omne indicium, præsum. 5 lib. 5. num. 9. aliquam propositionem Cathol. de fidei apud omnes fideles publicè diuulgatam, si est rationis capax, præsumitur hæreticus pertinax, pr. 7. li. 5. nu. 7. in tortura delictum se commisisse, si præsumptiones contra ipsum extẽt, iudex an causam indicisam relinquat vel absoluat, qu. 93. li. 1. 1. & 2
Negare nil aliud est quam verbis claris non affirmare, pr. 99. li. 6. 8
Negatiua præsumptio, fortior est affirmatiua, qu. 19. li. 1. n. 13. quæ dicatur, & quæ affirmatiua. Quid affirmatio, quid negatio secundùm diuersos, pr. 50. li. 2. n. 7. probari persæpe potest, ibid. n. 8. quadruplex vel iuris vel facti, qualitatis aut quantitatis, ibid. n. 9. ei quomodo & quatenus vnaquæq; probari possit, n. 10. & seq. vsque n. 17. rei conuenti satis est probata, cùm ab actore contrarium non probetur, pr. 61. li. 6. 5
Negatiuam deducens, eam probare debet: secus quando præsumptio est pro negante, præsumpt. 1. lib. 4. num. 7. & 8. Et quando eam probare teneatur, ibid. num. 9
Negligens nemo præsumitur præsertim quando agitur de commodo, & lucro, præs. 77. li. 6. nu. 3. semel præsumitur quod in futurum semper erit negligẽs, pr. 32. li. 6. n. 6. qui fuit, præsumitur talis de præsenti, qu. 24. li. 1. 23
Negocium alterius nomine gerens, non præsumitur donare, pr. 71. li. 3. 3
Negocia alterius gerens per aliquot dies aut menses, nõ præsumitur animo obligandi perpetuo facere, q. 20. lib. 1. nu. 5. aliquius, qui semel gessit, non præsumitur etiam nunc gerere, cùm ipsum agere non sit quid continuum, qu. 14. li. 1. num. 64. propria curare quàm aliena prius, quis præsumitur, præs. 46. li. 3. num. 2

Nepotes an & quando filiorum appellatione contineantur, quales præsumantur: & quando censeantur in conditione positi.

Nepotes quando sub filiorum nomine præsumptiuè contineantur in testatoris dispositione, pr. 94. li. 4. n. 1. 8. & seq. vsque ad num. 31
Nepotes veniunt appellatione liberorum, præs. 33. lib. 5. num. 14. & alij eorum descendentes continentur appellatione liberorum, præsum. 76. libr. 4. num. 9. quando non veniunt filiorum appellatione, pr. 189. li. 4. 20
Nepos propriè non venit appellatione filij, præsum. 84. libr. 4. numer. 21. & præsum. 94. libr. 4. nume. 2. quod ampliatur, numer. 3. 4. & seq. & num. 11. & seq.
Nepotes in fideicommissis licèt non contineantur filiorum appellatione, cõprehenduntur tamen, quando testator substituit filios in stirpes & non in capita, præsum. 84. libr. 4. num. 16. præsumuntur tales, quales qui ipsorum fuerunt, & eodem vitio censentur laborare, pr. 35. li. 5. nu. 12. Hinc pœna, qua auus afficitur ob crimen læsæ maiestatis, transit etiam contra eius nepotem, ibid. num. 13. Idem in crimine hæresis, ibid. num. 15. quando fideicommissario extraneo

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

traneo præferantur, præsum. 76. lib. 4. num. 23. censentur in conditione positi, non solum quando nati nondum erant tempore conditi testamenti, verum etiam quando erant nati & cogniti ipsi testatori. Et idem de pronepotibus & aliis, & consultantur opiniones Castr. Ro. & aliorum, præsum. 89. lib. 4. num. 77

Nepos testatoris posius in conditione censetur vocatus ex testamento, si eodem nomine vocetur quo testator si dictum sit, & si sine filio proprio mei nominis deresserit, substituo, A. præsum. 76. lib. 4. num. 73

Nepotes concepti post mortem aui non dicuntur vere nepotes aui, sed extranei, iure autem representationis ad aui successionem admittuntur, præsum. 189. li. 4. nu. 19. ex fratre latè sumpto vocabulo veniunt appellatione nepotis, præsum. 89. libr. 4. nu. 60

Nepos ab vno instituius & grauatus, vt si intra 30. annum decesserit, restituat hæreditatem patruo, intelligitur si grauatus, si modo sine liberis decesserit, pr. 89. li. 4. num. 2. Et fundatur hæc sententia Papiniani & Iusti. non fictione legis, sed in præsumpta coniecturata mente testatoris, ibid. 3

Nepotes testatoris præsumuntur ordine successiuo vocati instituti vna cum eorum patre, præsum. 70. li. 4. nu. 3

Neptis fideicommissi onere grauata ab eius auo paterno nunquid possit sibi dotem constituere ex bonis fideicommissi sicuti filia potest, præsum. 189. li. 4. num. 11. & sequ. Et quid si sit nata post mortem aui, num. 18. non potest alienare bona fideicommissi ab auo constituti causa doris sibi constituendæ, quando extant bona patris eius, è quibus dos sibi potest constitui, ibid. num. 12. & 36. Secus in subsidium, ibid. nu. 37. dotem sibi ab auo ex contemplatione patris constitutam, in legitimam computat, pr. 17. li. 3. num. 19

Nepoti spurio, legatum filij contemplatione factum, non subsistere, pr. 17. li. 3. 10

Nicolaus de Ponte Venetiarum Dux nonagesimum tertium ætatis suæ annum incolumis impleuit, pr. 46. li. 6. 20

Nobiles quales esse præsumuntur.

Nobilis præsumitur dare fidei obseruantissimus, pr. 59. li. 6 num. 2. præsumitur munificus, & liberalis, præsum. 59. li 6. num. 6. Et pro Nob. præsumitur in his quæ ad Nobilitatem spectant, bidi. numer. 7

Nobiles & diuites præsumuntur innocenter viuere, & de eis semper bene est præsumendum, pr. 4. li. 5. n. 6. Et regulis præsumitur pro nobili quam pro ignobili, ibid. num. 7. Et magis præsumitur pro diuite quam pro inope, ibid. num. 8. non præsumuntur velle, naturales excluso filio instituto sibi succedere, pr. 78. li. 4. nu. 26

Nobili conuenit vitæ honestas & castitas, præsum. 78. li. 4. 27

Nobiles in electionibus magistratuum & officiorum sunt aliis anteponendi, pr. 59. li 6. 10

Nobilem seu magnatem se dicens id probare debet, pr. 60. li. 6. 3

Nobilitas quare non præsumatur, præsum. 60. li. 6. num. 1. non est prima qualitas, quæ venit à natura, sed habet ortum ex accidentibus sibi vel progenitoribus, præsum. 60. li. 6. num. 4. quando in iudicium deducitur incidenter, & sic principaliter de ea non disputatur sufficiunt leuiores probationes, pr. 60. li. 6. 8

Nobilitati quantum sit deferendum, præsum. 59. li. 6. num. 1

Nobilis mulier, nubendo ignobili, amittit nobilitatem, pr. 12. li. 3. 7

Nobilitati & memoriæ concessum priuilegium reale est, pr. 103. li. 3 28

Nomen malum & turpe, indicium est ad torturam, q. 89. li. 1. 131

Nomina ad res demonstrandas inuenta, pr. 64 li 3. nu. 1. debitorum in dotem data non præsumuntur, pr. 6. li. 3. num. 45

Quo tamen casu, illa etiam præsumantur tradita, num. 46. debitorum inter bona communerantur, ibid. 52

Nominatus in mandato, præsumitur talis, qualis in eo nominatur, si ex regionibus longinquis aduenerit, pr. 35. li. 2. 1

Nomenclator dicitur, qui in memoriam domino suggerit nomina salurantium, præsum. 42. li. 6. num. 11

Nomina sint, vt demonstrent voluntatem dicentis, pr. 35. li. 6. 3

Nomina communia quæ masculos & fœminas comprehendentia sunt hæc: Liberi, descendentes, proles, consanguinei, consanguinei, &c. vide pr. 84. li. 4. num. 25. & seq.

Nomen commune, vt puta liberorum, descendentium, & huiusmodi filias fœminas æque comprehendit ac masculos, & substitutum excludat fœminas pr. 85. li. 4. nu. 22. Secus si testator excluserit filias, ibid. n. 23. creditoris quando loco solutionis pecuniæ veniat, pr. 109. li. 4. 149

Nomina debitorum nunquid in legato bonorum comprehendantur, pr. 138. li. 4. num. 14. debitorum non continentur sub nomine mobilium vel immobilis, pr. 142. li. 4. 20

Nomen proprium declarat appellatiuum, pr. 126. li. 4. nu. 15. proprium præferri debere, vel appellatium meliori magni referat, nulla tamen differentia obseruatur, quando alioqui actus non posset sustineri, pr. 4. li. 6. 7

Nominatim primo in contractu præsumitur principalis, secundo vero fideiussor, pr. 7. li. 6. 6

Nomina masculi, descendentes, linea, & huiusmodi sunt collectiua, pr. 186. li. 4. 38

Nomen, Vsufructuaria, sui proprietate significat ipsum vsumfructum, pr. 140. li. 4. nu. 6. Non factum consideratur duobus temporibus, qu. 23. li. 1. nu. 9. De præsumptionibus circa Notarios.

Notarius ad naturam iudicis prope accedit, & iudex dicitur cartularius, pr 78. li. 2. num. 1. an & quando aliquis præsumatur, ibid. num. 2. 3. & sequ. cùm de omnibus rogatus esse debeat, præsumitur omnia partium voluntate scripsisse, pr. 79. li. 2. num. 2. scripturam conficiens ratione officij, non præsumitur in ea contenta approbare, pr. 66. li. 3. nu. 6. subscribens actui ratione officij, cum non præsumatur ad sui præiudicium apposuisse, ibid. nu. 18 alterens scripturam suam authenticam esse, de ea rogatus præsumitur, pr. 132. li. 3. nu. 10. in dubio de instrumento non præsumitur rogatus. pr. 81. li. 2. nu. 1. Et quæ sit ratio, nu. 2. & 3. 4. 5 Fallit, vbi aliquæ extarent coniecturæ in contrarium de quibus vide num. 7 8 9. & sequ præsumitur regatus de clausulis, quæ in similibus contractibus adhiberi solent, pr. 43. li. 3. nu. 5. attestans dominum tempore sententiæ fuisse præsentem, præsumptionem facit fuisse citatum, pr. 74. li. 2. num. 9. Idem si ex remota regione Dominus veneris, num. 10. Quodetiam in sententia antiqua obtinet, nu. 11

Notarij bona fides & præsumptio, quam lex habet de ipso, tollitur vitio in scriptura apparente, qu. 99 li. 1. nu 6. pro rectitudine & peritia præsumendum esse, pr. 79. li. 2. num. 1. scriptura præsumitur contradictioni testis in causa ciuili, & quando etiam in causa criminali, pr. 79. li. 2 15. & 16

Notario asserenti aliquid in instrumento puta partes certiorat as, se rogatum, &c. an & quatenus credatur, pr. 79. li. 2. num. 5. 6. 7. & seq. in quibus non creditur, nu. 17 & seq.

Notarius præsumitur rogatus à donatario præsente & tacente quando fit donatio, pr. 99. li. 6. nu. 14 rogatus de instrumento in quo est constitutus procurator, & tacens præsumitur constitutioni consensisse, pr. 99. li. 6. 23

Notarium in suo munere & officio non erasse creditur, q. 99. li. 1. num. 13. aliquid ex suo capite scripsisse qui asserit, durioribus adhibitur probationibus, pr. 79. li. 2 3

Notario etiam idiota existente, semper tamen pro ipso est præsumptio, præsum. 79. li. 2. num. 11. Quinimo abiter scriptum sit quam dictum, num. 12. Et tamen se statim corrigat, num. 14. Nisi alias esset malus, num. 13

Notarios creandi facultas soli principi est reseruata, pr. 78. li. 2. 8

Notarius non præsumitur rogatus de instrumento, præsum. 14. li. 6. num. 12. Contra, ibid. num. 7. Item contra, præsum. 1 li. 4. num. 10. & pr 81. li. 2. num. 5. qui confecit testamentum præsumitur rogatus à testatore, vt adscribat omnes clausulas adhiberi solitas. præsum. 31. li. 4. num. 6. In testamento præsumitur apponere verba, ex quibus constet testatoris voluntatem, præsum. 79. li. 4 num. 40. non præsumitur delinquere, præsum. 21. li. 5. num 2. præsumitur potius aliquid per errorem fecisse contra iuris dispositionem, quam dolose. præsum. 13. li. 6. num. 30. si omisit aliquid si liberum in instrumento, præsumitur id potius errore euenisse quam dolo, pr. 3. li. 5. num. 36. præsumitur potius obliuione ductus, quam falsum scripsisse, præs. 32. li. 6 num. 3. si in actis scripsit, adnocatus latinè respondentem positionibus rusticæ atque idiotæ, respondi esse sufficit præsume & intelligi eum non præsumitur id dolose scripsisse, pr. 21. li. 6. num. 7. Intellige, nisi notarius id dolose scripserit, quia debet puniri pœna arbitrio iudicis, ibid. 8

Notarij probitas & integritas facit cessare omnem suspicionem falsitatis, vide sum. 10. li. 5. num. 44. Iohannis nominis expressio non tenet sed certum, quis fuerit ille notarius rogatus de instrumento, præsum. 15. li. 6. 42

Notarius de falso conuictus non potest in posterum alia instrumenta confic ere præterita autem instrumenta ab eo facta non non ecternur falsa, pr. 21. li. 5. nu. 32. de falso damnatus non potest amplius conficere instrumenta, pr. 21. li. 5. nu. 25. Idem quando non esset adhuc damnatus, sed esset valde suspectus & diffamatus, quia instrumentum eius non valeret, ibid. nu. 26. semel falsarius non potest confiscere alia instrumenta, & instrumenta ab eo confecta nó valent, pr. 21. li. 5. nu. 5 si fuit damnatus ob instrumentum falso confectum, cæteraeius præterita instrumenta f. lsa non præsumuntur, pr. 32. li. 5. nu. 45. Vide sup. Falsus.

Notarius probandus est, nil tamen si fuerit contradictum, gesta tanquam a notario valent, præs. 46 li. 2. num. 18

Notorium contra præsumptionem iuris, & de iure admittitur, qu. 67. li. 1. num. 1. De quo autem notorio id intelligendum, ibid. num. 3. facti permanentis, admittitur aduersus tem iudicatam, ibid. num. 4. etsi non probatione, indiget tamen allegatione, ibid. n. 5

Notorie delinquens, æquiparatur ei, qui in crimine sit deprehensus, pr. 124 li 3. 56

Notatio expresse fieri debet, qu. 45. li. 1. num. 6. quando inducebatur ante ius pandectarum, præs. 134 li. 3. num. 2. quibus in casibus iure pandectarum introducatur, vel non, ibid. num. 3. 4. 5. & sequ. vsque 34. ex constitutione noua Iustiniani expressim fieri debet, ibid. num 34. Nec ad illam inducendam, præsumptiones sufficiunt, secundum quosdam, num. 35. Contra sufficiunt, num. 36. & quales, ibid. num. 37. & sequ. facta præsumitur, quando debitor delegat, alium etiam non debitorem suum, quem creditor acceptauit, num. 38. Secus si de creditoris consensu non appareat, nu 46. inducta pro sumitur per transactionem, quia sui natura a prima obligatione receditur, num. 42. Idem in laudo, nu. 44 facta non dicitur, quando secundus contractus nullus est & inualidus, ibid. num. 45. olim quibus casibus fiebat ipso iure, an hodie fieri dicitur ope exceptionis, ibid. nu. 47. 48. & 49. an & quando inducta censeatur & liberatur a creditore debitor, quando ipse mandatarius tertio & campsori, vt soluat ipsi creditori suo, campsore animo nouandi intercedente & expresse soluere promittente, pr. 134. li. 3. num. 50 52. 53. 54. 59. 62. Quid autem si debitor mandet campsori, qui mutuo det, et vt soluat, num. 63. 64. 65. 66. Quid autem si campsor ipse sit debitor de bonis sibi mandantis, vt ipse soluat pro se. & an & quando inducatur liberatio debitoris, & quando non, ibid. num. 67. 68. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. & 77. non fit sine stipulatione nisi expresse agatur, ibid. numer. 55. hodie non fit solo intercentu nouæ personæ, ibid. num. 60

Nouationem faciens seipsum liberare voluisse præsumitur non obligare pro alio, præsum. 46. li. 3. num. 6

Nouitates solent difficilium parere, præsum. 34. li 5. num. 2. arguunt leuides, quando aliquid teneatur contra solitam & antiquam consuetudinem, pr. 34. li. 5. 13

Numerus pluralis in duobus verificatur, præsum. 150. li. 4. num 6. & 8. singularis potest resolui & verificari in numero plurali, præsum. 125. li. 6. numero 23

Numeratio actus est, qui sui natura ex mutuo producit actionem, pr. 134. li. 3. 31

Nunciare alicui, ne in fundo Sempronij fabricet, tanquam illius procurator facere præsumitur, pr. 49. li. 3 num. 20. præsumitur talis, qui ex mandato iudicis citat, pr. 25. li. 2. 2

Nuncio asserenti se cessisse, prout in mandatis habuit à iudice vtrum credatur, pr. 25. li. 4. num. 1. Et in quo nuncio verum sit, nu. 2. Et quibus in rebus ipsi præstetur fides, num. 3

Nuncio qui mandauerit iudex expressim, vt reum personaliter citaret, si non inuenisset, citaret eum ad domum, de perquisitione facta creditur, pr. 26. li. 2. num. 1. quid si simpliciter referat, se ad domum cisse, ibid. num. 3. in his, quæ ad suum officium pertinent, creditur, num. 4. nulla data commissione à iudice, vt reum citaret, qui priùs personaliter citandus erat quam ad domum, non præsumitur quod perquisierit, & non inuenerit, ibid. 5

Nuncium citatum sine literis recipiens, si non contradicat præsumitur nunciata approbasse, præsum. 65. li 3. 8

Nummi dicuntur potius aurum vel argentum factum quam massa: & dicuntur argentum vel aurum signatum, pr. 162. li. 4. 5

Nundinæ sunt tuæ, & liberè in eis contrahi potest, pr. 29. li 5. num. 13 Intellige quo ad necessum & recessum, & ne quis aliqua in eis molestia afficiatur, non sunt tamen priuilegiatæ, vt mercator non debeat cauere negotiari, ibid. 24

Nuptiarum nomine ex communi vsu loquendi veniunt tantum nuptiæ carnales, præsum. 148. li. 4. num. 13

Nuptiæ debent esse conuenientes de iure & de facto, præsum. 189. li. 4 num. 87. non contrahuntur, nisi adsit virtusque consensus, pr. 83. li. 4. num. 11. inter impares contractæ apud Rom. illegitimæ habebantur, pr. 10. li. 2. 40

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

O

Obligans sed obseruandum parem pro se & filijs, imelligitor de filijs natis, non de nasciturís, præt. 127. li. 4. num. 11
Obligari quis non dicitur solo animo & sola voluntate nisi Deo, præsum. 99. li. 4. num. 8. Contra, ibid. num. 12
Obligat & remittit quis facilius, quam quod reuera donet, pr. 12. li. 3. 56
Obligatio generalis licèt non contineat ea, quæ quis in specie non obligasset, tamen non continentur, quando alias ipsa obligatio non valeret, præs. 1. li. 6. num. 31. à lege descendens, quæ nam dicatur, qu. 46. li. 1. num. 5. ex dispositione legis prouenies fortior est ea, quæ ex hominis prouisione, ibid. nu. 43. naturalis oritur ex testamento minus solemni, quæst. 80 li. 1. num. 17 naturalis duplex est, ibidem num. 19. naturalis ex honestate profecta, quem habeat effectum, num 21. naturalis ex æquitate ortus, quando demum effectum sortiatur, numer. 32. debitoris principalis, & ipsius fideiussoris, dicitur vna & eadem, annexa & indiuidua, præsum. 143. li. 3. 9
Obligationis ius consistit in chirographo debiti, non in pignore, pr. 140. li. 3. 26
Obligationibus non solum soluendo, sed etiam non soluendo receditur, pr. 124. li. 3. 1
Obligatus ad annuum redditum, si probet solutionem priorum & posteriorum annorum, præsumitur quod medio tempore soluerit, pr. 56. li. 6. nu. 3. Vide inf. Solutio.
Oblatio quare in homine aliquando præsumatur, pr. 32. li. 6. 1
Obseruantia coniecturam præstat, verum priuilegium personale sit vel reale, pr. 103. li. 3. num. 36. cur nil operetur in vniuersitate, nu. 38
Obstetricis & nutricis testimonio, ætatem probari, pr. 51. li. 2. num. 30. manum fallacem esse, pr. 89. li. 6. num. 14
Occidendi animum habuisse creditur, qui telo vel veneno aliquem aggressus est, vel studuit necare, pr. 40. li. 5. nu. 6. animus deliberatus quando præsumatur, pr. 38. li. 5. 1
Occidens aggressorem tempore noctis non censetur habuisse animum ipsum occidendi, sed potius se defendendo id fecisse, pr. 40. li. 5. num. 26. Et idem dicendum, etiam si excessum modum defensionis, ibid. nu. 27. aliquem ex proposito & per insidias non gaudet immunitate Ecclesiæ, sed extrahi inde potest, pr. 10. li. 5 num. 14. seipsum, licèt, nec in loco sacro sepeliri debeat, nec pro eo fiat orandum, quia tamen potuit in vitæ suæ extremo cõuerti, perinissum est pro eo orare ab ijs, qui credunt ipsum fuisse conuersum, pr. 94 li. 6. 12
Occidisse seipsum nemo præsumitur, præsum. 13. li. 5. num. 1. & 6
Occidens seipsum Deum Opt. Max. naturam & Respub. lædit, ibid. 2. & 3
Occidere is dicitur qui graui infirmitate laborantem deserit, & negligit, pr. 37. li. 3. 32
Occidit & incontinenti, & ad sui defensionem præsumitur, qui cum inimico congrediebatur, quæst. 14. li. 1. 59
Occisi hæredes ad æstimationẽ operarum agere posse, quas iniuria occisus, si vixisset, impendere potuisset, pr. 114. li. 3. 2
Occultans iura & instrumenta præsumitur fouere malam causam, pr. 91. li. 2. 4
Occultans & supprimens testamentum donec filius exhæredatus moreretur, ne posset agere inofficioso, contra iura id egisse dicitur, præsum. 3. li. 5. num. 94
In Occultis accipitur semper interpretatio in optimã partem, pr. 32. li. 5. 47
Occupans alienã, iniustè id facere præsumitur, maximè si vi id facit, præsum. 3. li. 5. num. 91. Idem in eo, qui alienã consumit, atque in sui vtilitatem vertit, ibid. 92
Octauius Balbus audito falso clamore vicinæ filium trucidari, sponte se necì quam euaderat obtulit, præs. 56. li. 6. 10
Odia sunt restringenda, pr. 33. li. 6. nu. 6. & pr. 33. li. 5. num. 37
Odium testatoris erga vxorem testimonio, duorum fatis probari potest, pr. 39. li. 4. 69
In Odiosis in dubio præsumitur interpretatio contra testamentum, pr. 10. li. 4. 26
Odio grauí inter maritum & vxorem subsequente, donatio vel legatum reuocatum præsumitur, pr. 23. li. 3. num. 9. Idem in testatore & legatario, ibid. num. 10. Vide Inimicitia.
Offendens alium, & inimicitiæ causam præbens, potest petere sibi cauerí, ne offendatur, quæst. 89. li. 1. num. 56
Officium concessum alicui à principe, secundum salarium consuetum, intelligitur de eo, quod habuit immediatus prædecessor, præsum. 6. li. 3. num. 39. quod potius ob dignitatem, quàm annexum opus datur, non auferatur ab eo, qui ob senium vel morbum minus aptus redditus est, præsum. 86. li. 2. num. 22. Aliud est in officio, quod datur ob exercitium, à quo minùs idoneus ob senectutem vel morbum remouetur, num. 13. administrans si quid neglexerit, non sua sed partis culpa accidisse præsumitur, pr. 85. li. 2. n. 1
Officij necessitas excusat inquisitorem, vt in eo dolus non præsumatur, pr. 85. li. 2. 3
Officialis non præsumitur in culpa, vbi priuatus præsumeretur, præsum. 85. li. 2. num. 2. rem à iure contractam recipiens, præsumitur bona & laudabili mente fecisse, ibid. num. 4. faciens aliquid contra naturam officij, facit cessare eam, quæ pro ipso est præsumptionem num. 14. videns testem vacillare, illum in actis describi mandabit. num. 17. imponens pœnam insolitam, & contra officij naturam, contra se habet præsumptiones, num. 18. semel aliquid iniustè agens, præsumitur illud, quacunque via tueri velle, num. 19. effectus diues, præsumitur ditatus ex rebus fisci administratis, num. 21. iuratus præsumitur vera scripsisse in libro census, præs. 60. li. 2. n. 5
Officiali tempore syndicatus fugiente, contra ipsum præsumitur, pr. 85. li. 2. 22
Officiales magis deferte porentibus, quàm p etentibus iustitiam, pr. 85. li. 2. num. 9. qui in principis seruitijs insenuerunt, consequi ab eo ne egeant, debent, pr. 86. li. 2. 14
Officialium Ecclesiasticorum dicta & facta, lex maximè in meliorem partem interpretatur, præs. 85. li. 2. num. 5. Idem est in officialibus fisci, num. 6. Quod etiam tempore syndicatus procedit, num. 7
Officialibus non nisi de pertinentibus ad officium eorum creditur, pr. 85. li. 2. 20
Oleí plura sunt genera, pr. 153. li. 4. 2
Oleo legato quid præsumatur legasse testator, pr. 153. li. 4. num. 1. & seq. u.
Onus per modum inducitur illi, cui sub modo relinquitur, præsum. 146. li. 4. num. 14. adiectum institutioni non censetur repertum in substitutione, præs. 69. li. 4. num. 2. Vide in verbo Condictio. item Institutio.
Onere duplici, quem onerare se velle, non est verisimile, pr. 12. li. 3. 15
Operationes legis quæ inuisibiles sunt, inter facta nõ possunt connumerari. qu. 11. li. 1. 3
Opinio est animi motus cum hæsitatione aliquid eligentis secundum Ripam, qu. 7. li. 1. num. 53. ea in iudicijs seruanda est, quæ verior, meliorque præsumitur, pr. 71. li. 2. 1
Opinionem veriorẽ eam præsumi, quæ à maiori Doctorum parte recipitur & approbatur, ibid. 2
Opinio DD. alicuius collegij, præfertur opinioni aliorum singulariũm, ibid. nu. 9. Quod tamen quomodo accipiendum, num. 10. quæ Senatui, Rotæ, consilio, & parlamento placuit, magnam pro se habet præsumptionem. nu. 13. Ampliatur, n. 16. & seq.
Opinioni communi quæ nam opiniones præualeant, ibid. num. 22. & seq. vsque ad num. 36
Opinio quę communis sit, quando non constat, iudex quam maluerit sequi potest, num. 37. quæ communis dicatur, num. 39. eius qui duobus in locis eam secutus est, ad constituendam communem, præferenda ei qui in vno loco tantum, num. 43. Sic & ea, pro qua plus scripsit, num. 44. Vel quam vltimo loco affirmauit, & probauit, nume. 45. posterior diligentius considerata præsumitur, num. 46. Doctoris an seruanda potius ea sit, quam de iure respondendo, vel quam docendo legendoque approbauit, aut quam secutus est, in aliquibus commentarijs, nu. 48
Opinionem DD. communem vim consuetudinis obtinere. præs. 71. lib. 2. nu. 4. communem iusta aliqua causa suadente posse poni posse, ibidem numer. 27. & num. 47
Opinionum in conflictibus inter Theologos & interpretes iuris Pontificij, deferendum est canonistis, ibid. 49
Opinionibus dubijs iudex sequi debet eam, quam in sui conscientia iudicat veriorem, ibid. 38
Opinionibus adeo dubijs, vt veritas nequeat discerni, iudex iure suo potest rem controuersam æqualiter inter contendentes diuidere, ibid. 50
Opinio minor est quam fides firma, & credulitas, qua quis si minùs credit ita esse, pr. 94. li. 6. num. 19. aliqua si est approbata in foro & iudicijs, ab ea non est recedendum, & si in contrarium sit magis recepta doctorum opinio, pr. 34. li. 5. num. 10. Ab antiqua enim iori practica non quit alleri est recedendum, ibid. 11
Opiniones nouas & singulares in materia morali, easque pernitiosas tuetur contra omnes receptas sententias, suspectus est de hæresi, præsum. 6. li. 5. numer. 39
Oppositum idem operatur in opposito, quod propositum in proposito, pr. 60. li. 4. 56
Optione legata quid legatum præsumatur, præs. 150. li. 4. 1
Oratio dicitur esse mentis interpres, præsum. 35 li. 6. num. 7
Orationes quando sunt perfectæ, qualitas posita in vna non censetur in altera repetita, e contra quando sunt imperfectæ, pr. 178. li. 4. num. 12
Oratores electi præsumuntur idonei, & grati principi suo, pr. 86. li. 2. 7
Orbilius grammaticus sui quoq; nominis oblitus est, pr. 45 li. 6. 32
Ordines sacros qui suscepit post perpetratum delictum, præsumitur in fraudem suscepisse, & quando, & à quo iudice puniri possit, præsum. 76. li. 6. num. 35. & 36. sacros suscipere volens, probare debet, se legitimè natum, quotiens de se contraria fama extat, secus cessante contraria fama, præsum. 54. li. 6. num. 26
Ordo an, & quis obseruandus, in præsumprionibus ex hominis dispositione colligendis, q. 28. li. 1. num. 1. & 2. iudicij obseruatus non præsumitur nisi probetur, pr. 33. li. 2 11
Ordinarius iudex factus præsumitur, cui princeps vniuersitatem causarum commisit, pr. 16. li. 2. num. 38. vide Iudex.
Ordinatus ad sacerdotium, præsumitur solẽniter promotus, quando ordinarius est vir spectabilis, & magnæ probitatis, pr. 132. li. 3. 37
Ordines minores sub maioribus includuntur, pr. 132. li. 3. 42
Ornamentum & mundus qui differant apud Iurisconsultos, pr. 163. li. 4. 2
Ornamentis mulieri legatis quid præsumatur legasse testator, pr. 163 li 4. 15. & per tot.
Osculum an faciat præsumi adulterium & qua pœna sit puniendum, pr. 41. li. 5. num. 26. & sequ. quod benevolentiæ signum est, vtrum metum in rapa cessare significet, pr. 4. li. 3. 23
Oues recuperans à lupo ereptas tenetur eas restituere vero domino, alioqui furtum committit, pr. 29. li. 5. num. 28

P

PAcem in dubio ruptam non præsumi, pr. 144. li. 3. num. 4
Paciscí nemo potest de vero adulterio nec præsumptio secus de præsumpto præsumptione hominis, pr. 41. li. 5. num. 16. nemo potest de re aliena, pr. 76. li. 4. 20
Pacta insolita arguunt contractum simulatum, & fictitium, pr. 3. li. 5. num. 104. & pr. 122. num. 79. Idem in pactis reprobatis, ibid. 26
Pactum accedens vltra dispositionem statuti qualitatem vel naturam obligationis non mutat, præsum. 109. li. 4. num. 42. nudum de iure canonico idem operatur quod actio, pr. 124. li. 3. num 57. nudum, an stipulationem imitisse præsumantur, qui verbo promissionis, conuentionis, vel placiti vsi sunt, pr. 41. li. 3. per tot. vnius nõ extenditur cõtra alterius de facto vnius alter prægrauatur, præsum. 13 li. 3. num. 6. in dubio nudum præsumi, præsum. 40. li. 3. num. 1. & quando vestitum præsumatur, ibid. num. 12. vt genus quomodo diuidatur, ibid. num. 9. aliud expressum, aliud tacitum, præsum. 42 li. 3. num. 1. quomodo differant, ibid. num. 2. & 3. duorum consensus perficitur. num 5. Et tacitus ille sufficit, num. 14. etiam tacitum, vt pacisc entis hæredi prosit, factum præsumitur, præsum. 47. li. 3. num. 6. circa factum personæ coherens initum, non præsumitur pro hæredibus initum. 15. personale de non petendo, non egreditur personam pacisc entis, num. 16. de reuendendo, rem minoris facit valoris, præsum. 122. li. 3 nu. 9. de reuendendo non emptionem & venditionem, sed pignus contractum arguit, num. 10. de reuendendo iustum esse, & diuina humanaque lege permissum, nu. 11. & 13 de reuendendo fieri ad certum tempus, melius esse quàm perpetuò, præs. 122. lib. 3. num. 76. nullum, etsi titulus sit inualidus, obseruatas tamen præstationes, cur confirmetur, præs. 131. li. 3. 131
Pacto de reuendendo quando non præsumatur contractus fœneratitius, etiam aliqua læsione intercurriente, pr. 122. li. 3. num. 12. & 14. Et quid si nec fraus interuenerit nec læsio, nu. 16. de reuendendo in voluntatem vel emptoris, vel venditoris collato, emptor semper facit effectus suos, ibid. 17
Pactum factum de dote reddenda patri dotanti, vel eius fratri hæredi, si filia decessisset sine liberis, prodest etiam filijs patris, post initum pactum susceptis, qu. 23. li. 1. 16
Pacta claudicantia, veluti omnia ad fauorem emptoris dicta, contractum simulatum arguunt, & fœneratitium, pr. 122. li. 3. num. 99. Eam tamen solam coniecturam non sufficere, nu. 80. contrahentium magis spectacula quàm verba, pr. 150 nu. 13. li. 3 vestita tanquam species continentur propriè, sub nomine pacti in genere, pr. 40. li. 3. 3
Pactis pluribus, in vno eodemque instrumento appositis, nec prius datur vel posterius, præsum. 134. li. 3. 23
Pallij vsus Archiepiscopo concessus, priuilegium personale est, & cum eo pallium sepelitur, præsum. 103. li. 3. 3

Palliola

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Palliola quid essent, & quid strigula, remissiuè, præs. 161.li.4.num. 5
Panis an contineatur appellatione frumenti, præs.151. li.4. 9
Pannis, qui in domo erant, legatis, non censentur legatæ vestes, pr.161.li.4. 21
Papa ardua Ecclesiæ negotia eum consilio Cardinalium expedire solet, pr.34.li.6.num.8. Non tamen compellitur eorum consilium sequi, ibid.num.25. non præsumitur concessisse ea, quæ irrationabilia sunt, pr.31.li.6.num.4. si cohortando aliquid iubet, & aliquis recusando exhortationem illam, negat potestatem, vt hæreticus puniri potest, pr.44.li.5. num.11. potest dispensare ea, quæ lex canonica apositiua prohibet, pr.79.li.4.num.44. si eadem die Pontestatiam Bononiæ duobus dedit, & incertus est cui primo dederit, præfertur is, qui est in possessione, pr.69.li.6.nu.10.conferens beneficium consanguineo, præsumitur motus affectione sanguinis non reuelatione spiritus, pr.54.li.3.num.6.quando peccet, alienando bona Ecclesiæ in consang.suos, ibid.nu. 7. etiam sine causa potest auferre beneficium ab eo cui contulerat, pr.10.li.2.num.19. Aliquibus dissentientibus, ibid. 20
Papiensis collegij, de iure respondendi institutum, pr. 71.li.2. 12
Papinianus tempore Septimij Seueri vixit, qui anno salutis 195.imperare cœpit, & illius præfectus prætorio extitit, deinde interfectus iussu Caracallæ, pr. 37.li.4. 18
Papirius Romanus Claudiam sororé grauidam reddidit, pr.17.li.5. 17
Paradisum non reperiri affirmans, purgatorium, vel infernum, hæreticus præsumitur, præsum.6. li.5. num. 12
Paraphernalia bona mulieris quæ sint, pr.8 li.3.nu.3. & 38. An & quid differant à bonis extra dotem, ibi. num.6.& 7.& pr.9.li.3. 2.& 3
Paraphernalium aut bonorum extra dotem fructus, quando sint restituendi, pr.9.li.3.nu.7.& seq.ibid. num.19.aut bonorum extra dotem, fructus industriales volente muliere maritus consumens ad æstimationem, an teneatur, nu.10.12.& 15. bonorum fructus præsumitur mulier virum habere voluisse, nullam quando dotem constituit, nu.21. Idque præsertim si maritus diu possederit.nu. 22
Par in parem non habet imperium, pr.5 li.2. 6
Parentes qui propriè dicantur secundùm vulgarem hominum appellationem, præsum.88.li.4.num.18. post Deum Opt.Max. quanti facere debeamus, pr. 11.li.5. 1.2.& 3
Parentibus magis tenemur quàm filijs, etsi filios magis diligamus quàm ipsos parentes: amor enim non respicit retro, pr.106.li.4. 30
Parentes fimis sapientes communiter generant filios stolidos, pr.58.li.6. 13
Parentum successio est quodammodo naturali ratione descendentibus sua bona relinquere velle præsumptio est, pr.33.li.4 1

Paries an & quando proprius vel communis præsumatur, præsum.73. libr. 6. per tot.

Paries communis, an præsumatur communis pro diuiso, an pro indiuiso, præsum.73.li.6.num.23.24. & seq.
Parochianus is dicitur, qui totum annũ partem ve anni maiorem habitat in aliqua parochia ibique audiuit diuina, & percipit Ecclesiæ sacramenta, pr.88.li.6. num. 1
Parochus is dicitur, sub cuius parochiali Ecclesia contrahere volentes totum annum, vel maiorẽ partem habitant, pr.88.li.6. 3
Pars sanior præfertur maiori numero, nisi in numero magnus esset excessus, pr.85.li.6. 4
Partes si conueniunt facere vnum, & deinde contrarium fecerint, præsumitur id potius errore fecisse, quàm vt se corrigerent, pr.37.li.6. 10
Pars pro salute animæ tutior amplectenda, qu.29.li.1. num. 3
Parrem in illam semper præsumendum, quia pœna euitatur, pr.144.li.3. 1
Parte non opponente, multa admittuntur, quæ aliàs reijcerentur, c. 53.li.1. 5
Partes voluntatem inter se secundum leges accommodasse præsumuntur, & quomodo id intelligendum, qu.46.li.1. 6.& 7
Partus seruilis iudicatur, si ex serua matre editus est, qu.14.li.14.num.47.quam plures fuisse editos eodem ventre. vt C.Iulij Cæsaris, pr.31.li.6.num.16.& 18. imperfecti aliquando sunt vitales, & succedere possunt, pr.31.li 6.num.24. quinquagenarius etsi mirabilis, legitimus esse potest iuxta constitutionem Iustiniani, pr. 24.li.5.num.6.septimestres vitales sunt, pr.31.li.6. num.10. suppositi crimen inter delicta falsitatis enumeratur, & an & quando præsumatur, pr.24.li.5. num.1.& seq.vsque ad num.25. Et quando non præsumatur, ibid.nu.25.& seq. Ille non præsumitur suppositus, quem amor paternus filium esse ostendit, pr.56.li.6.num.3.Œrusque mulieris, quibus signis aut coniecturis cognosci possit perfecte vel immediatè editus, pr.52.li.6.nu.1. Qui enim partum immaturè ac intempestiuè editum allerit, præsumptionem contra se habet, ibid.num.2.& 4. immaturitas ergo imperfectio validis atq; vrgẽtibus præsumptionibus probari debet, ibi.nu.5 dicitur aliquando immaturus, aliquando imperfectus, & quid differant, ibid.nu.6.& 7. immaturitas ex quo præsumatur, ibid.num.16.& 17. Et nunquid ex vehementi tussi, qua affligebatur mulier partus immaturitas coniecturari possit, ita quod abortum fecisse dicatur, ibid. num.20.& seq.vide Mulier.suppositio testibus probari potest, pr.24.li.5. 3
Partum suppositum coniecturis probatur, quæst.58. li.1. 7
Passio est effectus actionis, q.14.li.1. 70
Passibiles qualitates cur sic dictæ, q.14.li.1. 36
Passum continetur nomine vini, & quid sit, præs.152. li.4. 19
Parum & nihil æquiparantur, pr.29.li.6 25
Patauini Collegij mos de iure respondendi, præs.71. li.2. 11

Patris amor erga filios quantus sit.

Patris erga filium tantus præsumitur amor, vt magis velit filio quàm sibi beneficium conferri, præsum. 96.li.4.num.255. amor & affectio erga filium incredibilis est: & præsumitur magis ipsum filium diligere, quàm Ecclesiam, maximè quo ad legitimam pr.83.li.4.nu.37.& 44.erga filium tam incredibilis est amor, vt propriam gloriam quam ipsi vitæ anteferre solemus gloriæ filij postponere soleat, præs. 56.li.6. 13
Pater & filius quo casu censeantur vna & eadem persona, præsum.18.li.4.num.36.37.& 27.33. & filius censentur vna & eadem persona, præsum.89.lib.4. num. 79
Patris & filij non reputatur eadem persona in prudentia & fide, pr.58.li.6. 12
Pater præsumitur diligere filium plus quam seipsum, & dicitur eadem persona cum filio, præsum.37. li.4. num. 12. non minus diligit filium quam seipsum, vnde præsumptio est, quod quemadmodum quis seipsum offendere nolit, ita etiam nolit filium lædere, & si quid in filium commisit, id correctionis gratia admisisse præsumitur, pr.14.li.5.num.1. præsumitur plus filium diligere, quam vxorem, præcipuè quando agitur de successione, pr.141.li.4. num. 20.& præs.139.lib.4.num.6. præsumitur magis diligere filium, quam extraneam sobolem, præs.186. li.4.num. 35. Et præsumitur semper voluisse conseruare ius legitimæ successionis inter suos ipsos filios, ibid.num.36.quando & quantum præsumatur diligere filium, præs.56 lib.6.num.2.3.& sequ.vbi torquendi sunt pater & filius, primum torquendus est filius in conspectu patris, vt pater ipso citius verum confiteatur, vt qui magis timeat, filio, quàm in semetipso, ibid.nu.5. quantum affligatur videns pro peccatis suis filium pati, num.7. non dicitur liberatus à carcere, si filium ibi dimisit vel obsidem dedit, nu. 11
Patres magis tenentur in personam filiorum quàm in propriam, pr.33.li.5. 8
Pater præsumitur æquè diligere filios primę & secundæ vxoris, pr.75.li.4.num.2. testando præsumitur magis dilexisse filios quàm extraneos, pr 130.li.4. num. 15. testando præsumitur magis diligere suos descendentes, quàm substitutum extraneum, præs. 186.li.4.nu.20.præsumitur voluisse sumere bonum consilium pro filio, pr.36.li.4.nu.3.& pr.81.li.4.nu. 30.& pr.54.li.4.nu.9.& pr.56.li.6.nu.15. Et præsumitur persæpè inuisere consueuisse ipsum filium in Gymnasio existentem, ibid.nu.16. Et pro filio tandem omnia vult pater, ibid.nu.17.& sequ. an mater filium plus diligat ex Aristotele, & de immenso amore matrum erga filios & quarundam impietate, pr.56.li.6.nu.22.& 23. præsumitur velle seruare æqualitatem inter filios, pr.26.li.4.nu.22. non præsumitur contemplatione filij naturalis velle excludere filium legitimum: & ideo si filio substituit alium filium, naturalis non faciet deficere conditionem, pr.78.li.4.nu.62. si donat filio benemerito non expressis ipsis benemeritis, præsumitur donasse illorum contemplatione, alioqui donatio non valeret, pr.4.lib.6.nu.23.non præsumitur dolo facere, si filium quem in potestate habet, non exhibet, præs.29. lib.6.num.8. præsumitur magis diligere natum filium se viuo, quàm natum se mortuo, præsum.26. lib.4.num.15.& præs.33.li.5.num.22.pr.36 lib.4. num.10. Si in testamento igitur dicat, si me mortuo nascetur & nascatur co viuo, & non mutauit testamentum cum potuerit, præsumitur velle decessisse intestatus, ibid. 11
Patris culpa vel peccatum non debet nocere filio in his, quæ ipse filius aliunde habet, præs.96.lib.4. nu. 21.factum non debet obesse filio, pr.38.lib.4.nu.13. macula filijs antea natis minimè præiudicare debet, quin vti possint priuilegijs, quibus vti poterant ex paterna dignitate ante crimen commissum, præs. 33.li.5.nu.39. possessio filio nocere non potest, pr. 55.li.6. 20

Pater ad quæ teneatur liberis: an & quando teneatur filiæ dotem constituere.

Pater tenetur de iure communi præstare alimenta filio & eius vxori, præs.157. lib.4.num.41. naturalis tenetur ad impensam studiorum pro filio naturali: tenetur enim ad pietatis officia erga filium, pr.191. li.4.num.20. non tenetur filium diuitem alere, pr. 96.li.4.num.25. non tenetur filio emancipato restituere illud, quod est sibi relictum, pr.23.li.4.nu.6. cogitur consentire filio recipienti dotem ab vxore, & se obligare, pr.190.li.4.num.12.& 14. vel mater non possunt obligare filium religioni, tradendo ei habitum ipsum religionis, pr.83.li.6.num.11. tenetur filiæ dotem constituere, & sic etiam ipsam alere, pr.191.li.4.nu.4. Et eius successor ita tenetur præstare alimenta filio sicut tenebatur ipse pater, ibid. nu.5.licèt teneatur iure naturæ filium alere, non tamen tunc tenetur, cùm ipse filius sua lata culpa assignatam pro alimentis portionem malè consumpsit & dilapidauit, ibid.num.9. Et non tenetur dotare filiam, quæ sibi semel assignatam dotem malè consumpsit, ibid.num.11. non solum tenetur alere filium de præsenti, sed etiam ea facere, quibus in futurum seipsum alere & tueri possit, ibid.num.13.18. Et si filios non aluerit, & necessaria eius non præstiterit, anathema censetur, ibid.num.16. iure tenetur filiam dotare, pr.180.lib.4.num.6. Et tenetur pro filio dotem recipere, & potest ad hoc cogi, ibid. num.24. Et si non dotauit filiam dum viueret, sed dotem constituit in testamento, an id facere potuerit de rebus quæ subiacent substitutioni fideicommissi, ibid.num.44. quando aliquid simpliciter reliquit filiæ, præsumitur dotis nomine reliquisse, ibid.num.49. Et nunquid possit alienare bona fideicommissi pro dotanda filia, quæ iam est matrimonio copulata, cùm non teneatur dotare filiam iam nuptam, ibid.nu.51.an & quando filiam exhæredare, vel dotem ei denegare possit, quæ se inuito nupsit, ibid.nu.54.& sequ. Et nunquid bona fideicommisso subiecta possint alienari pro dote constituenda in supradictis casibus, ibid. tenetur dotare filiam non iure obligationis, sed iudicis officio, ibid. num.62. Contrà, quod imò iure actionis teneatur, ibid.nu.64.tenetur dotare filiam etiam diuitem, ad alimenta verò ei non tenetur, ibid. nu.68. Et tenetur dotare filiam iam nuptam, & ob id potest alienare bona fideicommissi pro dotis constitutione, ibid.nu.72.73.nunquid teneatur dotem constituere filiæ ex bonis fideicõmissi, si ipsa ante 25.annum ipso patre inscio nupsit indigno, & ipsi dos non fuit promissa, ibid.nu.76.& sequ.ita tenetur filiæ dotem constituere pro matrimonio spirituali, sicut & temporali, ibid.nu.91. Et tenetur filiæ vltra legitimam aliquid dare, quando legitima est adeò tenuis, vt viro copulari non possit, nisi dos excedat legitimam, ibid.nu.104. Et si reliquit ipsi filiæ legitimam, quæ sufficit pro dotis constitutione, non potest alienare ipsa bona fideicommissi pro constituenda sibi dote, ibid.nu.117. Et quid si reliquit legitimam filio, qui habuit etiam trebellianicam, & omnia is consumpsit, nunquid filia dotando possit alienare bona fideicommissi quæ tantum supersunt, ibid.nu.118. Et quid si ipse testator grauauit filios restituere omnia bona, & prohibuit alienationem etiam ex causa dotis, nulla dote relicta filiæ, quæ à fratribus excluditur ex dispositione statuti, ibid. nu.119. non potest assignare filiæ pro dote feudum, quando habet alia bona libera, ex quibus possit eam dotare, ibid. num. 170. si reliquit dotem filiæ, quæ est exclusa à statuto propter masculos, præsumitur pure legatile, pr.146. li.4. 43
Pater legans aliquid filiæ, quam dotare tenetur, an animo compensandi fecisse præsumatur, pr.109.li.4. num.7.22 23.24.& sequ. si reliquit centum filiæ si nubet, & quinquaginta si monasterium ingrediatur, non valet hæc dispositio, pr.189.li.4.nu. 92. licitò potest legare filiæ mille, si nupserit, & si monasterium ingrediatur ducenta tantum, pr.83.li.4.nu.4. Contra, nu.26.& malè.

Pater quid teneatur relinquere filijs, & quos ipsis substituere debeat: quando possit ipsos grauare: quos alios instituere possit. Et quando possit filios exhæredare.

Pater & cæteri ascendentes præsumuntur velle relinquere

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quere hæreditatem filijs, & descendentibus ex eis, præsum. 33. lib. 4. nu. 1

Patris hæreditas magis debetur filio quàm econuerso, pr. 33. li. 4. 3

Pater si habet prolem legitimam, prohibetur relinquere nepoti ex filio spurio, pr. 96. li. 4. nu. 26. Idem si ipse nepos natus ex filio incestuoso, ibid. nu. 27. si in testamento duos filios instituit, vniuersaliter vnum, & alterum in re certa, institutus ille in re certa quare non habeatur pro legatario, pr. 20. li. 4. nu. 5. Et quid si vsus est verbo obliquo, vel communi iuncto verbo directo, ibid. n. 6

Pater si filium grauauit hæreditatem restituere Titio nepoti; an alij fratres Titij æqualiter in successione concurrant, præsum. 89. lib. 4. num. 115. si vnà cum filio extraneum instituit, & vtrumque grauauit restituere, in personam filij subintelligitur conditio si sine filijs decesserit, pr. 89. li. 4. num. 52. Secus in personam extranei, ibid. instituta filia in re certa, & in reliquis exclusa, si instituit filios, & vno eorum decedente sine filijs substituit superstitem sub illis verbis, sine filijs comprehenditur neptis testatoris ex filio prædefuncto, præs. 85. li. 4. num. 8. 9. 10. 11. Et quid si substituit extraneum vel filiam, ibid. num. 12. 13. si duas filias in certis rebus instituit, & duos filios instituit hæredes vniuersales, deinde dixit: omnes filios meos inuicem substituo, an fœminæ censeantur inuicem substitutæ cum masculis vulgari substitutione, pr. 60. lib. 4. num. 11. & num. sequ. cum declaratione, vt num. 14. & 15. solo nutu testari potest inter liberos, pr. 19. li 4. num. 12. potest testari pro filio furioso, si is perpetuo sit furiosus. præs. 30. li. 4. num. 15. Et quid si habet dilectas interualla, ibid. pro filio impubere testari potest, nempe ei pupillariter substituendo vsque ad pubertatem: vltra pubertatem secus, pr. 47. li. 4. num. 1. si vsus est in testamento verbo obliquo tantum, non præsumitur hæredem fecisse, præs. 20. li. 4 num. 9. si in primo testamento reliquit iure institutionis, & in secundo simpliciter, qualitas iure institutionis non censetur repetita in 2. præsum. 176. li. 4. num. 4. præsumitur adhibere voluisse clausulam codicillare in testamento inter liberos, pr. 31. li. 4. num. 16. non censetur extraneum propriæ soboli velle præferre, pr. 37. li. 4. num. 14. si filio suo impuberi substituit, si in pupillari ætate decesserit: an is filius præsumatur decessisse impubes, pr. 182. li 4. num. 4. potest filio pupillo substituere ex quadam dispensatione contra communes iuris regulas, quæ tamen est fauorabilis, pr. 39. li. 4. num. 53. substituendo filio eius personam sustinet, & dicitur facere, quod ipse filius fecisset, pr. 39. li. 4. 63

Pater substituendo nomine filij præsumitur disponere sicut disposuisset ipse filius si testari potuisset, pr. 39. li. 4. num. 81. & num. 85. non potest facere exemplarem substitutionem filio sui iuris effectu, cum sit quemadmodum extraneus, præs. 50. li. 4. num. 5. si simpliciter grauat filium suum hæredem instituto post mortem suam restituere Ecclesiæ, intelligitur si ipse filius decesserit sine filijs, præs. 83. li. 4. num. 38. si instituit filium, & ipsum grauauit post mortem suam restituere alteri, subintelligitur conditio: si sine liberis decesserit, pr. 89. li. 4. num. 19. Et idem quando auus instituit nepotem, vel pronepotem, ibid. non præsumitur grauare velle filium onere fideicommissi, pr. 71. li. 4. num. 4. non potest grauare filium in eius legitima, potest tamen filio impuberi substituere, atque ita pro eo testamentum facere, pr. 72. li. 4. num. 2. & num. 3. si diuisit bona inter filios, & eas illis assignauit, iure quæ dominij transtulit, si decedit condito testamento, in quo ipsos grauauit ad restitutionem, non tenentur dicta bona restituere sic ipsis assignata, & ibi redditur ratio, præsum. 196. li. 4. num. 12. Secus si filij eadem bona concesserunt patri cum facultate testandi, ibid. num. 13. quando relinquit filio illegitimo, cùm factus erit legitimus & capax successionis, ipsi filio statui potest terminus, intra quem se legitimari faciat, alioqui sit exclusus, præsum. 96. li. 4. num. 38

Patri nõ est permissum aliquid relinquere filio spurio, nec est ei concessum, vt prohibeat molestiam ipsi spurio inferri, pr. 96. li. 4. num. 9. & sequ. Vide filius spurius.

Pater si legauit vxori aliqua in vita, & deinde vxorem & filiam æqualiter instituit, & si filia sine liberis decesserit, voluit totam eius hæreditatem peruenire ad Ecclesiam, excepto legatis, nunquid mortua vxore superstite filia debeantur Ecclesiæ legata, præsum. 37. lib. 6. num. 12. si propria pecunia acquirit emphyteusim pro se & filio spurio, admittitur spurius causa alimentorum, nisi alimenta excederent debitam quantitatem, pr. 96. li. 4. nu. 30. præsumitur bona mente exhæredasse filium, pr. 28. li. 4. num. 2. & 4. & 7. 8. 9. Et quando mala mente præsumatur id fecisse, ibid. num. 5. si præteriit posthumum in testamento, in quo apposuit clau. codic. conceptam hoc modo, si non valeret, an censeatur filius grauatus onere fideicommissi erga hæredem scriptum, pr. 32. li. 4. 6

Præteritum imperfectum includit tempus præsens & futurum, ibid. & quid operetur, & quando non verificetur de futuro, ibid.

Pater potest bona sua vẽdere, & precium in mare projicere, in præiudicium filiorum, pr. 83. lib. 4. num. 7. qui scienter vel ignoranter posthumum præterijt in testamento assecta clausula codicillari, quid censeatur voluisse, pr. 32. li. 4. num. 3. 6. 7. 8. & sequ. Vide clausula Codicillaris. si scienter præterijt filium iam natum, quid præsumatur ipsum velle operari clausulam codic. præsum. 32. lib. 4. num. 2. non præsumitur filium iniuste exhæredasse, præsum. 10. lib. 4. num. 12. Nec mortiens præsumitur immemor vitæ æternæ, ibid. tres habens filios, si duos tantum hæredes fecit, & tertium quem solebat habere, non nominauit, præsumitur eum tacitè exhæredasse, præsum. 36. lib. 4. num. 30. Secus si pater vel mater non cogitauit de tertio filio nascituro, nec potuit morte præuentus mutare testamentum, ibid.

Patri acquiritur vsus fructus ex bonis filio relictis, pr. 23. li. 4. 5

Pater non potest rem filij sine decreto alienare, pr. 38. li. 4. num. 10. auus & reliqui ascendentes, quo casu inter extraneos hæredes numerentur, quibus institutis, vxor relicta vsufructuaria consequatur ipsum vsumfructum, non autem sola alimenta, pr. 140. li. 4. num. 3. & 4. & sequ. & filius si vnà in bello mortui sunt, & dubitatur, quis primò sit vita functus, pater prius præsumitur mortuus, pr. 48. li. 6. num. 2. & filius pubes si vnà simul perierit bello, ruina aut naufragio, & agitur de superexistentia respectu successionis, quis primo mortuus præsumatur, pr. 50. li. 6. nu. 21. 22. & seq.

Patre, & filio, marito vel vxore in bello, vel naufragio simul mortuis, si ignoratur, quis primo decesserit, is successor præfertur qui possidet, præsum. 69. li. 6. num. 11

Pater qua pœna possit filium afficere: quando ipsum possit natalibus restituere, & an possit illum legitima privare.

Pater potest iustè requirere iudicem, vt carcerari faciat filium suum, & eum certa à se designata pœna afficiat, pr. 14. li. 5. num. 2. Limita ibid. num. 3. si relegat filium in aliquo loco, vel carceri includit, non potest accusari de carcere priuato, quia animo corrigendi ipsum id fecisse censetur, ibid. num. 4. & 5. verberans filium suum clericum non incidit in excommunicationem, quia præsumitur id fecisse animo corrigendi, ibid. num. 6. Et si excedit modum in castigando ipsum filium, punitur solum de excessu, non autem de omnibus percussionibus, ibid. nu. 7. offerens filium suum nocentem iudici, non præsumitur offerre, vt ipsum summo supplicio afficiat, imò filius sic oblatus mitiori pœna erit puniendus, ibid. num. 8. Idem de patre & filio hebræis, ibid. sicut potest filium illegitimè natum iustis natalibus restituì facere alijs filijs inuitis, an pariter possit ipsemet filius mortuo patre legitimationem impetrare, si pater ipse fuit huius propositi, & quando hoc propositum patris præsumatur, præs. 80. li. 4. nu. 1. vel mater, si asserunt aliquem esse filium sum, intelligitur quod asserant esse legitimum, pr. 54. li. 6. nu. 21. si reliquit filio legitimam, & Ecclesiam in residuum hæredem instituit, non valet testamentum fauore Ecclesiæ, pr. 189. li. 4. nu. 128. Si autem instituit filium, & eum grauauit restituere, demonstratur, se velle priori loco prouidere filij, deinde Ecclesiæ, ibid. 129

Patri permissum est, ne aliquid relinquat filio professo vltra eius legitimam, pr. 83 li. 4. 11

Paterfamilias ille præsumitur, qui communi opinione ita habitus est, ob id, quod se pro tali gerebat, pr. 50. li. 6. 29

Pater videns filium creari decurionem, & tacens, dicitur consentire illi creationi, præsum. 99. lib. 6. nu. 17. adoptiuus non tenetur alere filium adoptatum, contra opin. Gl. Spec. Bald. & Lambertini, qu. 35. li. 1. nu. 26. vel alius qui dotare tenetur, dotem promittens, arbitrio boni viri promisisse censetur, q. 41. li. 1. nu. 9. substituendo filio extraneum, præsumitur filios ex eo natos excludere voluisse, qu. 23. li. 1. nu. 14. substituens filio impuberi, censetur substituisse, etiam si in pupillari ætate decesserit, ibid. nu. 15. notarius, quando possit recipere instrumentum pro contractu gesto a filio, præs. 51. li. 2. num. 19. præsumitur stipulari filijs, non vt filijs, sed vt hæredibus, præsum. 38. lib. 3. num. 14. acquirens pro filijs, præsumitur non vt filijs, sed tanquam hæredibus acquirere, pr. 48. li. 3. num. 1. 2. filijs vt filijs tantum præsumitur stipulatus, si sibi stipulatus non fit, ibid. num. 7. & sequ. alienando bona, præsumitur filijs lucra matrimonialia reseruasse, præsum. 20. li. 3. num. 1. 2. filij minoris bona administrans, sine Prætoris decreto alienat, præs. 81. li. 3. num. 5. donator in eadem voluntate vsque ad mortem perseuerasse dicitur, si tacitè vel expressè eam non reuocarit, pr. 29. lib. 3. nu. 69. emens nomine filij, &c. vide verbo Emens.

Patris assertioni, iusta se de causa filium exhæredasse, quando credatur, pr. 29. li. 3. nu. 39. 40. de bonitate & affectu in liberos lex multum confidit, præs. 81. li. 3. 4

Patri litiganti aduersus filium, non creditur de ætate filij ad detrimentum eius, pr. 51. li. 2. nu. 26. personæ valdè honestæ, & in dignitate positæ, plena datur fides, pr. 51. li. 2 21

Patrem filio rectè consuluisse præsumitur, præs. 227. li. 3. 16

Patre & filio dotẽ restituere promittentibus casu quo inter ipsos contentio sit, ad patrem peruenisse præsumitur, si ipse solus familiam administret, præs. 14. lib. 3. nu. 11. 9. 15. 16. filio impuberi substituente per vulgarem expressam, dicimus contineri tacitam pupillarem, & an illa dicatur ficta vel præsumpta, qu. 9. li. 1. nu. 5. repudiante quod sibi erat acquirendum, vt acquiratur filio, aduentitium dicitur, non profectitium, pr. 29. lib. 3 nu. 96. bannito legitima ex bonis matris sibi debita in filium banniti defertur, eiq; acquiritur irreuocabiliter, vt ita pater à banno restitutus illam non recuperet, præs. 46. lib. 5. nu. 14. 15. & sequ.

Patri fides adhibenda, quando de filij persona loquitur, pr. 56. li. 6. 20

Patria dicitur communis omnium nostrum parẽs, pro qua nos totos ipsi dedere, & pro ea mori, atque in ea post Deum & parentes omnia nostra ponere, ac quasi consecrare velle præsumimur, præs. 12. lib. 5. num. 1. 2. 3

Patriæ multa debemus, multa parentibus, & multa multis, sed filiorum causa omnia volumus. præs. 56. li. 6. nu. 19. causam causæ nostræ anteferendam Hostatij Coctitis testimonio deprehenditur, præs. 13. li. 5. 1

Patriam deserens, vel rus potius habitans quàm ciuitatem, non dicitur impius, quando iustis de causis id facit, pr. 12. li. 5. 10

Patronus asserens intra debitum tempus præsentasse probare debet, pr. 77. li. 6. nu. 10. qui petit tanquam pauper alimenta sibi præstari à liberto, debet suam paupertatem probare, pr. 25. li. 6. nu. 19. consentiens nuptijs libertæ, ius operarum donare præsumitur, pr. 33. li. 3. 6

Patronatum præsumi Ecclesiam illius loci, vbi ædificata est, pr. 90. li. 3. 19

Patrimonium augere indies quis præsumitur, qu. 14. li. 1. 67

Patientia sola cum de magno præiudicio agitur, non præsumi facit titulum, pr. 8. li. 3. num. 35. mulieris in permittendo virum administrare bona sua, an & quando faciat præsumi ea dotis nomine constituta, pr. 6. li. 3. 73. 76. & seq.

Pauper de præsenti, præsumitur etiam retro fuisse pauper, quæst. 24. lib. 1. num. 46. non præsumitur effici dives, præsum. 28. lib. 6. num. 11. qui fuit olim, nunquid hodie talis præsumatur, pr. 25. lib. 6. nu. 9. præsumitur facilius peiorare quam dives, præs. 4. lib. 5. num. 9

Paupertas non est habitus permanens, sed variabilis, pr. 25. li. 6. 11

Peccandi consuetudo etsi multum operetur ad præsumendum contemptum in foro exteriori, nil tamen facit quò ad forum conscientiæ, præsum. 44. lib. 5. num. 4

Peccans spe absolutionis consequendæ virtute indulgentiarum non potest ex vi ipsarum absolui, pr. 19. li. 5. 6

Peccator in quacunq; die, & in quacunq; hora conuersus fuerit, impietas eius non nocebit ei, pr. 94. lib. 6. nu. 3. qui peccati pœnitentiam egit, non dicitur amplius peccator, pr. 32. li. 5. 36

Peccatum mortale per se fuisque natura operatur remotionem à Sacramentis, præsum. 49. lib. 5. nu. 22. originale non est essentia animæ, sed in potentia solã, præsum. 1. lib 5. nu. 9. primi parentis non efficit, quin ab ipsa natura animo creatus sit bonus, sed illi bonitati aliquod attulit impedimentum, quod per Christi Saluatoris nostri mortem, & ex sacri baptismatis lauacro penitus sublatum fuit, præs. 1. li. 5. 12

Peccata parentum non imputantur filijs, quę post eorum natiuitatem parentes commiserunt, pr. 33. li. 5. num. 32. Intellige de pœna excommunicationis, ibid. 34

Peculium an & quando legatum præsumatur: & quid ex præsumpta testatoris voluntate legato peculio contineatur, & quid ex eo deducatur, & quando extinguatur, pr. 155. li. 4. nu. 1. & per tot.

Pecunia an veniat in legato omnium bonorum mobilium, præs. 138. lib. 4. num. 1. 2. 3. & sequ. in arca testatoris reperta nunquid includatur fideicommisso omnium bonorum ab eo relicto, præsum, 197. li. 4. num. 1

Pecuniam qui numerauit statim post stipulationem, stipulationis respectu præsumitur numerasse, pr. 12. li. 6. 24

Pecuniæ

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Pecuniæ exactæ quæ fuerunt apud tutorem, præsumuntur esse apud eius hæredem, præsum. 61. lib. 6. num. 12
Pecunia falsa non dicitur pecunia, nec soluentem liberat, pr. 131. li. 3. nu. 17. repetita penes mulierem an ex confessione mariti mulieris fuisse præsumatur, pr. 51. li. 3 nu. 27. in sæculo alicui tradita præsumitur, pr. 69. li. 3. 1. 2. 3
Pecuniæ solutioni destinatæ dominium etiam in alijs contractibus quam mutuo transferri, præs. 58 lib. 3. num. 2
Pecuniam legans testator, præsumitur de vsuali & currente intellexisse, præsum. 72. li. 3. num. 2. confitens recepisse, & intra triennium exceptionem non numeratæ non opponens, præsumptionem iuris, & de iure contra se habet, qu. 61. li. 1. num 3. Contra eam tamen admitti probationem in contrarium, ex creditoris confessione eiusm extraiudicialis, ibid. num. 16. mutuo fuit ipsi, arma emens, homines conducens, indicium delicti facit vt torqueri possit, qu. 89. li. 1. num. 120 Neque innocens est is, qui pecuniam concredidit, num. 121. in vtilitatem Ecclesiæ conuersam, an & quibus præsumptionibus & coniecturis probetur, pr. 55. li. 3. 4
Pecuniam mutuo susceptam, filio in causam patris conuertente, cessat S.C. Maced. pr. 68. li. 3. num. 1. 2. solutioni paratam fuisse, an & quibus coniecturis probetur, pr. 58. li. 3.
Pecuniæ non numeratæ exceptio competit intra biennium tantum, idque extenditur, præsum. 145 lib. 3. num. 1. 5. 8. 10. 12. 13
Pecuniam fuisse numeratam ipso biennio an sit præsumptio vel ficto, ibid. num. 2. Et in hoc opinio auctoris, nu 11. 3
Pelius quia ait, præsum. 160. li. 4. num. 13. In pendentibus à voluntate vnius, si non valet quod ago vt ago, nec valebit, vt valere potest: & quando hoc procedat, pr. 2. li. 4. 20
Pœna non potest indici, nisi expresso iure cautum sit, præsum. 45. li. 5. num. 1. & præs. 144. li. 3. 3
Pœnam non meretur, qui aliquid agit lege permittente, præsum. 189. li. 4. num. 80. Pœna illa debet imponi, quæ alioqui non repugnet legi vel menti iudicis, ibid. 17
Pœna mitior & leuior quando præsumatur à lege vel iudice imposita, pr. 4. 9. li. 5. num. 2. 13. 19. & sequ. capitalis si sit a lege indicta, interpretatur de pœna excommunicationis, vel de carcere perpetuo, præs. 49. lib. 5. nu. 4. imposita contrahenti matrimonium cum consanguinea non habet locum, quando solum contraxit sponsalia, præs. 93. li. 8. num. 6. imposita à statuto offendenti officialem non habet locum aduersus eum, qui offendit vxorem officialis, pr. 121. li. 4. num. 8. In pœnalibus sit laxa interpretatio, quatenus sermonis proprietas suadet, pr. 49. li. 5. num. 15. Et admittitur extensio in pœnalibus, ne alioqui delictum remaneat impunitum, ibid. nu. 26. In pœnalibus stricta fit interpretatio, & odiosa censentur, pr. 4. li. 6. 33
Pœna corporis afflictiua non imponitur ex præsumptione testis fide digno coniuncta, quæst. 98. lib. 1. num. 1. 2
Pœna pecuniaria vbi imponenda venit, cum præsumptione testis fide dignus sufficit, ibid. 3
Pœna pro parte vnius in contractu appolita, non præsumitur, pro parte alterius repetita, pr. 144. li. 3. nu. 3. adiecta vni contractui, non censetur repetita ad aliam, ibid. 8
Pœnam delicti princeps sine causa remittere potest, præs. 10. li. 2. num. 43. ex dispositione hominis debitam, recepta forte principali remissum censeri, pr. 45. li. 3. num. 17. Itaque procedere, etiamsi creditor protestetur, saluo iure prosequendi æstimationem quanti pluris fecisse, ibid. num. 18. remittendo iudex condemnato, præsumitur etiam remittere infamiam, præs. 90. li. 2. num. 10. aliquam loco obligationis alege subrogatam alternatiuam dici, pr. 45. li. 3 23
Pœna duplici afficiendum neminem, præsum. 112. li. 3. num 2. ordinaria vel extraordinaria puniti pro delicto, ex qua præsumptione quis debeat, quæst. 97. lib. 1.
Pœnitens in articulo mortis an saluari præsumatur, præs. 94. li. 6.
Pœnitere propriè dicitur, qui proprium errorem detestatur, & à proprio facto recedit, præsum. 37. lib. 3. num. 24
Pensio excessiua, à Pontifice modificata, ex iusta causa modificata præsumitur, pr. 10. li. 2. 23
Pensionem recipere, & emphyteutam expellere, non esse contrarium, pr. 112. li. 3. num. 4. pro futuro recipiendo, dominus emphyteutam in iure sito confirmat, pr. 112. li. 3. num. 24. præstans Ecclesiæ pro re tanquam emphyteutica per decennium, præsumptionem habet eam pro tali sibi fuisse concessam, pr. 131. lib 3. 67
Penoris legati nomine quid contineatur, præsum. 156. lib. 4.
Percutiens aliquem præsumitur id fecisse animo se defendendi, non autem offendendi, pr. 2. li. 5. num. 15. quando ex instrumento cæsi seu teligenere præsumatur habuisse animum occidendi, pr. 40. lib. 5. nu. 10. 11. & seq. & pr. 2. 26
Peregrini, vel qui cum Romani non erant, non poterant olim hæredes instituti, pr. 30. li. 6. 5
Perfecto illa appellatur, cui nil quod agatur, superest, pr. 1. lib. 6. num. 10. Et per consequens id dicitur, quod ab alio nil mutatur, ibid. 11
Periurus semel semper in posterum peierare præsumitur, & fic reijciendus est à iuramento præmando, pr. 32. li. 5. num. 12. & pr. 24. li. 1. nu. 25. adiecendo testimonio repellitur etiam post obtentam absolutionē à periurio, pr. 22. li. 5. num. 7 semel verum fateri non præsumitur, pr. 60. li. 2. 9
Permissa omnia regulariter censentur, quæ expressè prohibita non teperiuntur, pr. 16. li. 6. 2
Permissio est fauorabiliori prohibitione, præs. 16. li. 6. num. 3
Permissum ob causam, censetur quatenus ea vrget, & non vltra permissum, pr. 29. li. 3. 22
Periculum rei in se suscipiens præsumitur emisse, pr. 74. li. 3. 2
Perpetuum præsumitur in dubio, quod temporale potest esse & perpetuum, pr. 109. li. 3. 9
Persarum lege sancitum legitur Danielis c. 6. ne mutari vllo posset modo edictum aut lex, quam rex Persarum condidisset, pr. 34. li. 5. 4
Perseuerantia dissensus, & metus adhibitus ante contractum matrimonij præsumitur, quando ex post mulier petit matrimonij separationem, præs. 36. li. 6. nu. 7
Persistens in crimine notorio recusando correctionē suspectus est de hæresi, pr. 6. li. 5. 32
Persona quænam dicatur indigna, cui filia nubere debeat, pr. 189. li. 4. 85
Personæ coharentia quomodo vnum magis altero cohæreat, præs. 92. li. 6. num. 5. identitas vnitasque probari debet ab eo, qui eam asserit, præs. 15. lib. 6. num. 36. identitas quomodo probetur, ibid. nu. 39. & sequ.
Personæ industria an & quando electa præsumatur, pr. 92. li. 6. 1. 2 4. 10. 13. 14
Persona personæ accessoria esse non potest, pr. 154. lib. 4. num. 9. excludens substitutum quænam præsumatur ex coniecturata mente testatoris, præs. 62. li. 4 num. 56 certa si est instituta, sed dubitatur, quænam illa sit, corruit institutio, nisi certificetur, & apparear, de qua sensit testator, præs. 25. lib. 4 num. 5. incerta de certis instituta, quæ non certificatur an valeat institutio, præs 25. li. 4 num. 18. 19. penitus incerta instituta, corruit ipso facto institutio, pr 25. li. 4. num 2. 3. 4. intermedia consideratur in dispositione legis non hominis, qu. 46. li. 1. num. 35. quæ damnari debet certa sit opposita, et, quæst. 59. li. 1. num. 2. extrinseca in actu non subintelligitur, præs. 49. li 3. num. 24. extrinseca non præsumitur, pr. 132. li. 3. num. 29
Personæ ob meritum, non est à iure communi recedendum, præs. 51. li. 2. num. 24. qualitas plurimum considerabilis, ad probandum vel præsumendum animum aliquid facientis, pr. 135. li. 3. num. 15. honestas probationem contra præsumptionem iuris & de iure admitti facit, qu. 64. lib. 1. num. 2. indeterminatæ præsumptio circa condemnationem nil operatur, qu. 59. lib. 1. num. 1. egregiæ asserenti se fyndicum ciuitatis creditur, temporis stante diuturnitate, pr. 33. li. 2. 28
Personam duorum sustinere quis an possit, pr. 121 li. 2. num. 7. & 11
Pertinacia in hæresi est grauissimum crimen, & ideo in dubio non præsumenda, pr. 7. li. 5. 20
Pertinentiæ feudi vel astri, aliæ proximæ, aliæ remotæ, & quæ vtræque, pr. 99. li. 3 nu. 8. & sequ.
Pertinentiarum verbo in venditione castri solum iurisdictionem, & castro cohærentia, non autem prædia intelligi, pr. 101. li. 3. 5
Petens id, quod restituturus est, præsumitur dolosus, præsum. 3 li. 5. num. 88. Secus si petit alieno nomine, ibid. 89
Petitio partis in citatione, est de solemnitate extrinseca, pr. 23. li. 2. 8
Petrus Apostolus negati Saluatoris deplorationē facta ab Apostolatu non fuit derectus, præsum. 47. li. 5. 11
Philippus Decius adeo senectute emarcuisse fertur, vt nullius legis aut paragraphi recordaretur, pr. 45. li. 6 35
Phisiognomia mala, alijs adiuta adminiculis, torturæ facit locum, qu. 88. li. 1. 130
Phrenetici quales, pr. 45. li. 6. num. 4. & 10. Et qui sunt laqueis vinciendi, ibid. 5
Pignus quando præsumatur potius quam vēditio, vel insolutum datio, pr. 150 li. 3. nu. 14. 15. & 16. in dubio, præsumitur idoneum, & sufficiens, pr. 93 lib. 2. num. 3. tanquam sortis accessorium, illius naturam sequitur, pr. 120. li. 3. 3
Pignoris venditio permissa debitori à creditore quid operetur, pr. 115 li. 3 49. & seq.
Pignori sibi datam rem scienter ementes, præsumuntur iniuriam consentire, & pignoris ius remittere, præsum. 117. lib. 3 num. 8
Pignore conuentionali non transit dominium, nisi pro valore & quantitate pignoris, secus in pignore iudiciali aut prætorio, qu. 92. li. 2. 3
Pignora à iudice vicibus assignata, pro toto debito assignata præsumuntur, & quæ sit ratio, pr. 92 li. 2. nu. 1. & 2. limitatè assignata à iudice pro certa quantitate, non præsumuntur pro toto debito assignata, ibi. nu. 4. Idem si creditor protestetur, se pignus nolle, nisi pro iusto suo valore, nu. 5
Pignore restituto non censetur remissum ipsum debitum, & cur, pr. 140. li. 3. 24. & sequ.
Pomifex, Episcopus, Magistratus, Doctor, peritus in arte, semper electus præsumitur idoneus, pr. 86. li. 2. num. 2. 3. 4. 5. & 6. non abrogans leges ciuiles clare, & absolute, censetur eas approbatile, maximè quoad loca Cæsari subiecta, qu. 80. li. 1. 23
Pontifici maximo omnia à Deo data potestas, pr. 14. li. 2. 2
Pontificis potest is nulla est aduersus leges ciuiles, nisi cum iniquæ sunt & iniustæ, qu. 80. li. 1. 22
Posita intra fines rei venditæ ad emptorem pertinent, pr. 120. li. 4. 18
Pietas est fundamentum omnium vitiurum: & consideratur etiam circa patriam magis quàm erga parentes & propinquos, teste Ciceron, præsum. 89. li. 4. num. 17. est relinquere piæ causæ, præsum. 189. li. 4. num. 123
Pietatis paternæ præsumptio fortior est erga filios quam erga causam piam, pr. 189. lib. 4. num. 121. Et pater relinquendo filijs dicitur exercere pietatem paternam, ibid. 125
Pij Papæ V. Sanctio non licere patri relinquere quouis titulo filio spurio, etiam legitimato quicquam ex quæsitis, ex fructibus & alijs rebus Ecclesiasticis, præsum. 96. lib. 4. num. 4. Et prohibuit non solum ipsis spuriis nihil posse relinqui, verum nec ipsorum coniugibus, parentibus, filijs, vel alijs quibuscunque attinentibus, num. 5. Inter placere & displicere datur hoc medium, non displicere, præsum. 100. li. 4. nu. 21
Plebani seu parochiali libro, quando adhibeatur fides, præsum. 51. li. 2. num 54. liber, in quo descriptus est baptismus alicuius, quomodo probet ætatem, ibid. 56
Plures vbi nominatim coniunguntur in eadem oratione, in virilem quilibet admittitur: & quo casu reg. hæc procedat, præsum. 18. lib. 4. num. 35. collectiuè nominati quando loco vnius habeantur, pr. 18. li. 4 11
Pluralitas est ab eo probanda, qui in ea fundamentum constituit, pr. 15 li. 6. nu. 2. Idem de deducente identitatem, quia eam probare debet, ibid. resoluitur in plures singularitates, quando respicit plures, & separatos effectus, secus si respicit vnum & eundem effectum. Communi tamen opinione resoluitur in plures singularitates, etiam quoad vnum effectum, nisi præsumatur contraria voluntas testatoris, pr. 38. li. 4. num. 41. in delictis non præsumitur, pr. 15. li. 6. nu. 18. vide Identitas.
Pompeius magnus quanti fecerit Possidonium Stoicum philosophum, pr. 100. li. 6. 8
Pomponij responsum in l. si tibi puer. de lega. 3. ibid. ad viscerationem, explicatur, pr. 111. li. 4 num. 28. In populo præsumuntur multi existere, qui nō habeant sinceram fidem, sed potius præmio & mercede sint corruptibiles, pr. 1. li. 5. 39
Portitor non præsumitur sine iusta causa noluisse trajicere currus onustos, pr. 31. li. 6
Posiri in conditione an censeantur vocati. Vide sup. Filij, an & quando præsumantur in conditione.
Positiones concludere possunt per præsumptiones, qu. 56. li 1. 1
Positionibus quicquid deduci potest, id etiam probari potest, qu. 61. li. 1. num. 14. aduersarij variè respondens, præsumitur per studem respondere, & peritus censetur, pr. 23. li. 2. num 1. respondere contraria animo corrigendi, permittitur, ibid. 2
Positioni nemo tenetur respondere, qua detegi possit periurium suum, pr. 1. li 5. 22
Posse ea dicimur, quæ possumus honestè, pr. 183. lib. 4. num. 5

Possessio qualis præsumatur, & quomodo retineatur, & qualiter amittitur, quæque effectus pariat.

Possessio præsumitur potius iusta quàm violenta, pr. 2. li. 5. 17
Possessionem non autem detentionem præsumi, pr. 68. li. 6. 2
Possessio cum retineatur animo, is animus durare nō præsumitur vltra decennium, pr. 66 li. 6. 4
Possessionis continuatio quare præsumatur, ibid. pr. 64 li. 6. num. 19. & sequ.
Possessionem habuisse defunctum tēpore mortis suæ si dubitatur, non debet fieri missio in possessionem

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ex beneficio l.vlt. C.de edic.diui.Adr.tollen.præſ. 64.lib.6.num. 21
Poſſeſſio auferri poteſt facto alterius ſine cõſenſu ſponte tenentis animi poſſidentis,pr.64.li.6. 14
Poſſeſſionis amiſſionem allegant eam probare tenentur,pr.64.li.6.
Poſſeſſio facilius amittitur quàm dominium,ibid.nu. 11.non præſumitur, ibid.num.12. nunquid arguat dominium,pr.73 li.6.num.1. arguit dominium in poſſeſſore,præſ.69.lib.6.num.13. Et in certis caſibus,ſola poſſeſſio etiamſi ciuilis ſit, operatur dominij tranſlationem,ibid.num.14. de præſenti, quando arguat quem de præterito poſſediſſe,pr.65.lib.6. per tot.
Poſſeſſionis varia commoda.vide præſ.69.li.6
Poſſeſſio non dicitur probatio ſed poſſedorem releuat ab onere probandi,ibid.nu.2.& 3. ciuilis per decennium amittitur,pr.64.li.6 nu.43. ciuilis ſola a qua procedit præſcriptio non præſumitur vltra decennium,pr.68.li.6.num.5. Et decennio præſumitur amiſſa,ibid.num.9. ciuilis cum retineatur animo, qui ſemel poſſedit, etiam nunc poſſidere præſumitur,pr.37.li.6 num.4. diu diuiſum obſeruarat iuriſconſultum inter fratres & ſocios.pr.69.li.6.nu.20. ſeu quia poſſeſſio præſumptionem facit pro eo qui in ea repetitur,præſ.55.lib.6.num.22.& 23 præterea temporis an & quando triguit poſſeſſionem deperdere,præſ.64.lib.6.anteceſſoris,ſucceſſoris in feudo prodeſt,præſ.93.lib.3.num.11.vera & propria transferuntur per clauſulam conſtituti, quæſt.39. libr.1. num.16. Idem eſt in actu quo defertur hæreditas, num. 17
Poſſeſſione ſua priuatus eſſetur ſpoliatus à iudice, qui iniuſtè proceſſit,qu.14.li.1. 72
Poſſeſſor in dubio præſumitur dominus,præſum.100. li.3.num.5. titulo præambulo poſſidere præſumitur,præſ.101.li.3.num.10.titulo carens,an & quando in bona fide præſumatur,præſ.130.lib.3.num. 7. 8.10.11.& ſequ. rei ſeruitia præſtans, in ſignum ſubiectionis,feudum arguit,nu.39. Et quot annorum curſus requiratur,num.40.& 45 quilibet malè fidei omnes fructus, vel eorum æſtimationem reſtituere tenetur,præſ.9.li.3.num.9. bonæ fidei quis dicatur, ibid. 14
Poſſeſſoris habentis verum titulum,bona fides præſumitur.pr.130.li.3.num.1. Idem in habente titulum putatiuum,num.2. Et quidem cauſato etiam errore iuſto.num.4 habentis titulum à lege reprobatum mala fides,an & quando præſumatur, præſ.130.lib. 3.num.30.33.34. & ſequ. mala fides præſumitur,ſi ex aliquo actu extrinſeco colligi poteſt,nu. 47
Poſſeſſio poſſidere ex titulo præambulo,quis & quando præſumatur,pr.67 li.6. 1
Poſſeſſorem non præſumi, ſed derentorem qui interrogatus reſpondit ſe non poſſidere,pr.68.li.6.num. 4. in dubio ſuo nomine & non alieno poſſidere præſumit,præſum.67.li.6.num.13. & præſ 91.li.3. num. 4
Poſſeſſor antiquus præſumitur etiam hodie poſſidere etiam reſpectu ciuilis poſſeſſionis,præſum. 66. li.6. num. 7
Poſſidentem ſuo iure poſſidere præſumi,præſ.68.li.6. num. 3
Poſſidens fideicommiſſum ſibi relictum,iure fideicõmiſſi poſſidere præſumitur,præſ.67.l.6.num.5 ex duplici iure præſumitur poſſidere ex titulo magis efficaci,pr 5.li.6.nu.4 cum titulo & bona fide præſumitur ignorare,quod res illa ad alium pertineat, pr.23.li.6. 53
Poſſidere & habere, an & quando quis præſumatur, quam aſſeritur, præſum.26.lib.6. num.1.2.3.4.ſi quis nec negat, nec affirmat rem, an præſumatur continuato poſſeſſionis,pr.64.l.6 num.33.& ſequ. ſe alterens ſi allegat antiquam poſſeſſionem,& dicit ſe adhuc poſſidere, præſumitur continuato poſſeſſionis,ibid.num.35. Et reſellumitur opinionem tenẽtium dictam allegationem non eſſe neceſſariam,ibi. num.37.hodie ſi quis aliquem probauit,& poſſediſſe ante decennium,præſumitur is etiam medio tempore poſſediſſe & continuaſſe poſſeſſionem. pr.36. li.6.num.2. eo vſque quis dicitur quouſque de ſanò voluntarie diſceſſerit,aut vi electus fuerit,pr.64. li.6.nu.3. aliquem cum peccato,canones non permittunt,qu.79.li.1.num.6. magis dicitur,qui fructus conſequitur, quàm qui rem corporaliter detinet,pr.124.li.3. 35
Poſſeſſoris nomen continet deſcendẽtes vſque in infinitum,pr.89.li.4. 20
Poſthumo nato, & ideo mortuo ordo ruptum eſt teſtamentum, vt reconualeſcere amplius non poſſit, pr.50.li.4.num.14.inſtituto, quis poſthumus inſtitutus & vocatus præſumatur,pr.21.li.4.num.1.3. & per tot.23.& ſequ.
Poſthumi nomen tanquam generale, omnes poſthumorum ſpecies complectitur, præſum. 40. lib.3. num. 5
Poteſtate ceſſante, de voluntate vana eſt diſputatio, pr.5.li.2. 7
Potentior ille dicitur, qui poteſt aduerſarium terrere, præſ.129.lib.3.num.37. an dicatur is, qui difficilius conueniri poteſt,iudicis arbitrio relinquitur, ibid. num. 38
Potentia naturalis quid ſit,qu.14.li.1. 32
Potentiam eorundi probant ex congreſſu cum alia mi liere,pr.50.li.6. 9
Potatores inſignes Milo Crotoniates, Cicero M.T. filius,Nouellius Torquatus Mediolanẽſis,& Germani Bibaces,ibid.
Potus cibariorum nomine continetur,& comprehenditur vinum,cereuſia,& alia potionis genera, nec non vaſa, quibus ad potandum vtimur , præſ.157. li.4. 14
Precarij natura quæ,pr.4.li.6. 40.& ſequ.
Precario aliquid concedens,præſumitur concedere ſecundum eius naturam, vt ad libitum reuocare poſſit,pr.10.li.6. 5
Precarium à locatione non diſſimile eſſe, præſum.85. li.3. 5
Precario concedens pro voluntate ſua, donec ei placuerit conceſſi ſe creditur,qu.20.li.1. 6
Præcedentia exſequentibus declarant etiam ſi longè diſſent,pr 18.li.4.num.24.& ſequentia præbent coniecturam,qu 28.li.1.num. 19. in ſuum facilius in ſequentia,quam è contrario,ibid.num.23.declarant ſequentia,pr.91.li.3. 70
Præceptum dandi intra Kl. edas,licet vnicum tantum videatur, inſi ctis verbis ipſis, virtualiter tamen dicuntur duo,vnum dandi, alterum dandi intra Kalendas,pr.169.li.4. 16
Precium ſuccedit loco rei,qu 35.li.1.num.28. emptionis & venditionis ſubſtantia eſt, pr 104.li.1.nu 34. vbi ſingulis annis ſoluitur, non videri dominum aliquod ius transferre voluiſſe,pr 104.li.3.num.22. quod natum dicatur, aut modicum, aut contractum ſimul actum deſerendum,iudicis eſt arbitrari, pr.122.li.3.num.8. in contractu pronatum, de pecunia in loco frequentata præſumitur, præſ.76.li.3. num.1 ſtatim numerari, vel fidem de eo haberi, ad contractus perfectionem ſufficit,pr.79 li.3.num.5. dans vt actor ab accuſatione deſiſtat, videtur delictum fatere.pr.94.li.1.num 2. rei ſuæ vendæ recipiens,præſumitur venditionem approbare, pr.75. lib.3.num.1. recipiens poſt elapſum diem, ex lege commiſſoria præſumitur,& videtur remiſiſſe diſpoſitionem illam legalem.pr.45.li 3. 6.7
Precij facta mentione in contractu,quando emptio & venditio præſumatur,pr.74.li.3.num.1.4.& pr.104. num. 33
Precij verbum, quando pro mercede poſſit exponi, num.35.quantitas,rem vel comprehenſam,vel non comprehenſam oſtendit,pr.37.li.3.num.1. quantitas locationem ab emphyteuſi diſtinguit,ibid.nu.3. Idem feudum a locatione, num. 4. Et locatione, nu.5.tenuitas in arguat contractum fœnerationem, pr.122.li.3. num 37.& num.84. Et quod ad præſumendum dolum,ſola non ſufficiat,num.38. tenuitas,in actionum ceſſione,quando conſideretur, pr. 129.li.3. 4
Precio iuſto videre velle,imò pluris potius quàm minoris,quis præſumitur,pr.122.li.3. 83
Prædilectus in primo caſu præſumitur etiam prædilectus in ſecundo.pr.39 li.4. 36
Prædium ſi vno anno frumentum, alio milium tribuat vna dicitur prædij cultura, fructuſque confundantur,pr.85.lib 3.num.23. an de pertinent ſe caſtri ſit vel non,orta diſputatione inter conualtales vel eorum ſucceſſores,quomodo lis dirimenda,pr.101.li. 3.num.18. pupilli, quod pater vendi in teſtamento mandaret,ſine prætoris decreto alienari, pr.56.li.3. num. 16
Prædij ruſtici fructus, certa tantum anni parte percipiuntur, vrbani verò,qualibet anni parte vniformiter,pr.85.li 3 num.8. reconductio, pro ratione fructuum percipiendorum facta præſumitur, num.10. & 12. Idem in vrbano prædio,num. 11
Prædia nunc culta, præſumuntur in præteritum culta fuiſſe,qu.25.li.1.num.47.ruſtica.ſui naturã, & communiter contingentibus, liberta ſunt & præſumuntur,pr.91.li.3.num.6.quæ & quot in locatione emphyteutica cenſeantur, precij indicat quantitas.pr. 37.lib.3.num.6. ruſtica in emptione caſtri feudalis contineantur, indicio eſt precij quantitas, ibid.nu. 7.an contineatur iuriſdictio. 8
Prædia aut bona alicuius in libro æſtimi deſcripta ipſius voluntate deſcripta præſumuntur, pr.48.lib.2. num.2.caſtro adiacentia, præſumuntur eſſe caſtri, qu.48.li.1.num.25.caſtro adiacentia,præſumuntur eſſe ſub iuriſdictione Domini caſtri,pr.100.li.3.nu. 1.adiacentia caſtro,quoad proprietatem cum præſumantur,ibid.num 2.3.& 4.& 9.ſita in feudo an & ipſa feudalia ſint,inter quos diſce, tanto ſit. videndi eſt,pr.101.li.3 num.1. omnia eiuſdem iuris non diuerſi cenſentur,ibid. 9
Prædio legato quando præſumatur legata ſeruitus,pr. 144.li.4.num.1.2.3.& ſequ. & vide ſup. Legatum Seruitum.
Prædio legato quoad quis vixerit,præſumitur legatus vſusfructus tantum,pr 134.li.4. 7
Prædijs relictis vt inſtructa ſunt cũ dot bus & reliquis colonorum,non deberi reliquatum tam debitum à colonis qui ex agro diſceſſerunt, & quæ continentur in hoc legato,pr.15.li.4. 15
Prædium, quod alias ob perſonalem prohibitionem alienari non poteſt, ex cauſa neceſſaria poteſt alienari,pr.189.li.4. 149
Præſationes declarant diſpoſitionem dubiam, & ſignificant caſum contineri in diſpoſitione ex mente diſponentis,præſum.190.lib.4 num.5. & præmia quid & quando operentur,pr.2.lib.6.num.2.12.14. & ſequ.
Præfatio legis ſi generalis ſit, & lex ſpecialis generaliter tamen debet intelligi,pr.7.li.2. 9
Præfectus prætorio ſuprema manu apud principem auctoritatem obtinet,qu 1.li.1.num.28. prætorio in quo differat a principe ſuprema,ibid. 29
Præfecto vibis totius ciuitatis iuriſdictio generalis cõceſſa erat,pr.18.li.2. 27
Præiudicare,& præiudicium quid ſit & quam vim habeat,quæſt.1.lib.1. num.14.15.16.17.18.19.20.27. 30.31
Præſationis ius non eſt ceſſibile, præſum.189.lib 2. num. 244
Prælatus is verè præſumitur, qui diu fuit in quaſi poſſeſſione præſaturę.pr.76.li.6.num.21.ſi fecit actum contrarium priuilegio Eccleſiæ concedo, non acceſſerunt in præiudicium Eccleſiæ illi priuilegio renunciaſſe,quia non præiudicare Eccleſiæ,pr.41.li.6.nu. 8.Et eius conſilio aſſerentis,empthyteutam ſolutis canonem Eccleſiæ,nec prodeſt emphyteutæ vt cuitet pœnam caducitatis,ibid. 9
Prælegatus non poteſt donare vel alienare bona Eccleſiæ ſine conſenſu capituli,pr.34.li.6.nu 4. Et in Eccleſiæ negocijs adhiberi debet clericorum & capituli conſilium,ibid. 7
Prælatus ſi concedit bona Eccleſiæ in emphyteuſim, præſumitur ſibi prius licentiam facile conceſſam,pr. 7.li.6 num.4. quando rem ad Eccleſiam euentam præſumat.et voluiſſe effici de numero Eccleſiæ,pr.87. li.6. 4.5.6.7
Prælatus aut clericus an & quando præſumatur ex bonis Eccleſiæ acquiſiuiſſe,pr.51.li.3.num 23.&4.52. lib.3.nu.3.12.& pr.53.num.1.4 5.6.& ſeq.& li.6.pr. 25.num. 12
Prælato & capitulo ſi commiſſa eſt cauſa vocem vnam habebit prælatus,alteram capitulum, pr.18. lib.4. num. 13
Prælatus minus idoneus repertus deponi debet, præſ. 86.lib.2.num.9. Eccleſiæ poteſt præiudicare negligendo,non tamen faciendo,præſ.131.lib.3.num.65. Eccleſiam obligare ſine iuſta cauſa, debitis ſolemnitatibus non poteſt.ibid.num.66. Eccleſiæ,vt ex bonis Eccleſiæ eleemoſynam largiri ſus poteſt, ita & alienare in eos, cum Eccleſia non defraudetur, præſ. 4.li.3.num 2.eſt vſuarius, vel vſufructuarius tantum bonorum Eccleſiæ, ibid.num 9. Eccleſiæ bona concedens,in feudum præſumitur concedere, pr.91.li.3. 49
Prælato alienanti bona Eccleſiæ an credatur, ſi legitimis modis id ſe facere aſſerat,pr.29.li.3.num.28.29. 30. aſſerenti pecuniam in Eccleſiæ vtilitatem conuerſam,coniecturis accedentibus credi, ibid.nu 37. Eccleſiæ mutuans,an teneatur allegare præſumptiones,in vtilitatem Eccleſiæ conuerſam eſſe, qu.43. lib.1. 39
Prælatum tempore quo dignitatem aſſequitur, teneri conficere inuentarium, de rebus,quæ ex patrimonio,aliove titulo habet,ſecundum Bald. præſ.55.li. 3.nu. 11
Prælegata non veniunt nomine hæreditatis, nec nomine vniuerſali bonorum,præſum.194.li.4.num. 33.nunquid debeantur ſubſtituto pupillariter,præſ. 196.li.4.num.8 nunquid ſint reſtituenda,ſubſtituto exemplariter,pr 195.lib.4.num.10. Et quid in ſubſtitutione directa inſtituti,ibi.num.12.& ſequ. an & quando ex præſumpta voluntate teſtatoris debeant reſtitui ſubſtituto directa ſubſtitutione,pr.195.li 4. an & quando ex præſumpta teſtatoris voluntate reſtitui debeant ſubſtituto per fideicommiſſum, præſ. 194.li.4. 1
Prælegatum alimentorum non venit in reſtitutione fideicommiſſi,præſ.194 lib 4.num.14. dotis an veniat in reſtitutione fideicommiſſi, præſ.194.lib.4. num. 9.12.13
Prælegato facto vni cohæredum, reuocata ab eo cui fuit prælegata, alteri non cenſetur de euictione,pr. 108.li.4. 15
Præ uiſ ipes maximè homines allicit ad ſtudia & labores,pr.100.li.6. 1.& 15
Præmium & dictum in præſationibus cenſetur repetitum in ſequenti,q 28.li.1. 3
Præparatorium & præparatorium quid, præſum 3 lib.6. num. 2.3
Præparatoria ad proficiſcendum qui fecit, proficiſci voluiſſe præſumitur,præſum.3.li.6. 7
Præparatorum qui eligit, præſumitur etiam voluiſſe eligere principale,pr.7.li.6. 11
Præbyter qui ſcripturam conſcripſit, falſum commiſiſſe non præſumitur,pr.20.li.5. 45
Præbyterorum filij qua de cauſa arceantur à ſacris, qu.15.li.1. 25

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Præscriptio dicitur impium præsidium, præs. 33. libr. 6. nu. 4 5. Et dicitur esse quid facti, seu a facto descendens, ibid. num. 7. in. laude bonam fidem, quæst. 49. lib. 1. nu. 3. legalis, non currit contra militem, aliud statuitur in conuentionali, q. 46. li. 1. n. 41. longitimi temporis, etiam sint bona fide cuntis, pr. 130. li. 3. num. 6
Præscriptione 30. anno. sola bona fides sufficit, nec titulus est necessarius, pr. 131. li 3. 52. 53
Præscriptio non præsumitur, præsumpt. 33. libr. 6. numer. 1. 2 3. & 9
In præscriptione non sufficit dolo carere, sed bona fides requiritur, pr. 3. li. 5. 33
Præsens in iudicio an habeat necesse illum certiorē facere de actu, quem facturus est ipse iudex, quia præsumitur scire, præs. 21. lib. 6. num. 4 5. in loco quando præsumatur scire ea, quæ ibi aguntur, pr. 21. lib. 6. num. 19 & seq.
Præsentia vel absentia an præsumatur, pr. 19. li. 6. nu. 1. 4. 7. & pr. 84. li. 2. nu. 13. præsupponit intelligentiam, pr. 103. li. 4. nu 7. alicuius in actu, an & quando præsumatur, cum ille actus præsentiam requirit, pr. 18. 1. 5. 6. 7. 8 lib. 6.
Præsens cum armis in loco delicti commissi, totqueri potest, quæst. 89. lib. 1. num 134. & 139. Idem in delicium quomodo dilatur, ibid. & cæcus præsumitur consentire, in his quæ sibi sunt vtilia, præs. 74. lib. 2. nu. 6 Secus in his quę ad sui detrimentum spectant, num. 8
Præsentia & taciturnitas contra quem cedantur actiones, tollit præsumptionem simulationis cōtractus, pr. 129. li. 3 nu. 42. huc non cessio iuris & actionum accessoriæ facta, ratione præcedentis contractus, num seq.
Præsentia propinquorum, virum tollat præsumptionem dolī, pr. 128. li 3. 3
Præsentia solemnitatum ex præteritis, quæst. 19. li. 1. num. 3
Præsenti ex statu, quando non præsumatur in præteritum, pr. 93 li. 5. 7
Præsentatus se sponte iudici, innocens præsumitur, pr. 91. li. 2. 16
Præsentantem se iudici pro tribunali sedenti, considere de iure suo, nec contumacem iudicari, pr. 91. li. 4. num. 14
Præsentario an præsumatur intra debitum tempus facta, si patronus habet contradicentem, & præsentatio non fuit admissa nulla expressa causa ipsius reiectionis, præsum. 77. libr. 6. numer. 9. ad beneficium, & eius beneficij acceptatio, an & quando præsumatur facta intra tempus a lege præfinitum, præsu. 77. lib. 6.
Præstatio decennalis, præsumit causam præstationis, q. 48 li. 2. nu. 20. vnica pro decem annis non sufficit, vt titulus & iusta causa præsumatur, pr. 131. lib 3. numer. 13
Præstationis vsus non producit effectum, nisi ad illud tantum quod est factum, vel ad id quod necessario ex eo infertur, præs. 131. libr. 3. num. 56. causa iusta & titulus, ad obligandum aliquem ad ius personale, nisi cursu 30. annor. non præsumitur, præsum. 131. lib. 3. num. 90. causa & titulus in præscriptionem tertij, non nisi 20. annorum cursu præsumitur, ibidem, numero 91
Præstatione decennali, an & quando præsumatur titulus, in præiudicium illius, qui vsus fructus aliquid præstitit, vt in futurum præsumatur obligatus, præs. 131. li. 3. nu. 59. & seq.
Præscriptio omnia dicitur permissa, nisi expressē reprobatur prohibita, pr. 16. li. 6. 14

Præsumptio quid sit, & quis sit eius effectus, & quando vna aliam tollat.

Præsumptio dicitur, quæ de re dubia fit, & eius est natura, vt admittat probationem in cōtrarium, quando scilicet est præsumptio hominis vel iuris tantum, præsum. 89. libr. 4. num. 5. & 6. est de re dubia, & non attenditur in foro conscientiæ, quando is, contra quem est præsumptio, scit veritatem esse in contrarium, præsum. 13 lib. 4. num. 62. semper sumi debet in illam partem, per quam pœna euitatur, præsu. 49. libr. 5. numer. 3. est fauorabilior prouocantibus ad mittatur, quam pro prouocante, præsum. 13. lib. 4. n. 3. cum fictione simul esse non potest, præsum. 38. lib. 4. num. 20
Præsumptionis multi sunt gradus, alia enim est leuis, quæ solam suspicionem patit, grauis, quæ producit opinionem, grauior, quæ operatur plenam credulitatem, pr. 94. li. 6. 18
Præsumptionis aliqua sufficit ad condemnandum aliqua ad deferendum iuramentum, & aliqua ad purgandum, pr. 94. li. 6. 21
Præsumptio rejcit probandi onus in aduersarium, præsumptio. 116. libr. 4. numer. 34. & præsum. 13. libro 6. num. 6
Præsumptionem sibi fauentem nemo tenetur allegare contra se, pr. 1. li. 5. 22

Præsumptiones & coniecturæ cessant vbi de veritate manifestē constat, præsumptio. 145. libr. 3. numero 10 4
Præsumptio quod pecunia fuerit numerata non opposita exceptione intra biennium fauore debitoris inducta fuit, & quomodo, pr. 145. li. 3. nu. 6. quod pecunia fuerit numerata, non opposita exceptione intra biennium, non impedit quin debitor post biennium audiatur, de æquitate canonica, si tamen assumet onus probandi negatiuum, ibid. nu. 14. Idem in foro conscientiæ, ibid. 15
Præsumptiones allegari debent cum ex facto descendant, alioqui nihil prosunt, præsumptio. 64. libr. 6. numer. 57
Præsumptio efficacior, & potentior tollit minus efficacem, minusque potentem, pr. 64. li. 6. num. 46. & pr. 21. li. 5. num. 22. & pr. 132. li. 3. nu. 84. & quæst. 30. lib. 1. num. 1. 5. 6. vna fiscur aliam tollit, multo magis probatio, quæ præsumptione simplici dicitur efficacior, si sam præsumptionem dilui, præsum. 21. lib. 5. num. 9. & præs. 75. libr. 2. num. 27. iuris quæ dicatur, & quæ iuris, & de iure, præsum. 89. lib. 4. num. 16. iuris dicitur illa, quæ a lege nominatim fit, præsu. 49. li. 6. nu. 4. iuris admittit probationem contrariam, pr. 35. lib. 4. num. 6 iuris & de iure non excluditur solo iuramento eius, cui illa aduersatur, præs. 61. li. 6. numer. 18. legis pro veritate habetur præs. 41. li. 5. numer. 17. dicta a subsistantia rei præfertur præsumptioni sumptæ a solemnitate actus, pr. 3. lib. 4. num. 3. iudicium, coniectura, signum, suspicio, & adminicullum, multum inter se differunt, quæstio. 7. lib. 1. numer. 1. 3. quotuplex, ibid. num. 2. & 3. vnde dicta fit, numer. 4. secundum Bal. interpretatio dicitur, quæstio. 27. lib. 1. num. 1. semper fit in meliorem partem, q. 13. lib. 1. num. 5. semper versatur circa rem dubiam, quæ esse, vel non esse potest, quæst. 8. lib. 1. numer. 2. versatur circa id, quod est gestum, sed ignoratur qualiter gestum, ibid. nu. 3. a fictione quid differat, ibid. n. 17. 18. 20. 21. 29. 30. 31. 33. 34. 35. 36. & pr. 42. lib. 3. num. 9. versatur circa ea quæ vera esse possunt, ibid. nume. 32. quouis tempore in iudicio potest allegari, q. 50. li. 1. num. 1. & seq. cum fictione concurrere potest circa diuersa subiecta, & vtrumq; amplectimur, nec vnum alium impedit, quæst. 9. lib. 1. num. 8. semper est pro principe, quæst. 15. li. 1. nu. 35. vna, quando venit in consequentia alterius, ambæ simul concurrere possunt, q. 43 li. 1. 1
Præsumptio non sumitur ex non factis, vel non dictis, quæst. 23. lib. 1. num. 1. 8. nulla colligitur ex his quæ non apparent, ibid. num. 2. ex actibus voluntarijs sumitur tantum, quātum actus ipse ex necessitate concludit, quæst. 20. li. 1. num. 1. bona & honesta in dubio ad delictum eundum sumenda est, pr. 52. lib. 3. num. 5. significatur cum lex ait esse quæstionem voluntatis, & deinde aliquid statuit, qu. 10. li. 1. num. 1. contra delinquentes inducta, ad eum trahi non debet, qui culpæ non est conscius, pr. 124. li. 3. num. 61. ex pluribus differentibus argumentis ad eundem finem tendentibus constituitur, qu. 39. li. 1. nu. 11. quæ est pro officialibus non habet locum quoad prouidendum circa negocia futura, sed potius est contra eos, pr. 85. lib. 2. nu. 8 efficit vt is contra quem est, cogatur aduersario pauperi subministrare expensas litis, & alimenta, q. 35. li. 1. quæ pro reo est, tam est efficax, vt actor temerè, & per calumniam litem mouisse censeatur, sitque in expensis condemnandus, pr. 90. li. 2. num. 14. quæ est pro reo, non procedit in foro animæ, si rutius est pro eius salute, pr. 90. libr. 2. num 23. operatur, vt rigori pœnæ non exigatur, qu. 34. lib. 1. num. 1. & 4. quæ & quo casu admittat probationem dubiam, quæst. 42. li. 1. nu. 1. 3. in dubio contra fiscum capitur, præs. 27. li. 2. num. 1. libello repugnans libellum non impedit, q. 54. li. 1. num. 1. 2. magis vigens, excludit eam, quæ pro decreto est præsumptione, pr. 75 li. 2. num. 32. 33. ex cursu temporis immemorialis exurgens, iuris est & de iure, nec probationem admittit in contrarium, pr. 131. li. 3. nu. 50. Et quando ab ea recedatur, num. 75. ortā a diuturnitate temporis, admittit probationem in cōtrarium, præsum. 132. lib 3. numer. 85. tollit suspicionem, cum hæc multo illa fit debilior, qu. 30. lib. 1. nu. 2. pro iudice generaliter est in his, quæ ad officium eius pertinent, pr. 67. li. 2. num. 4. quæ est pro iudice, non habet locum generaliter, quando non habet aliquam potestatem, nisi certo in casu vel causa, quam probari necesse est, ibid. num. 9. nulla est pro iudice ignaro, & literis carente, ibid. num. 19. quæ est pro iudice, & eius sententia, an tollatur fortior, & potentior præsumptione, & quali, ibid. num. 30 ex vno tempore quando ducatur ad aliud, qu. 24. li. 1. num. 1 & sequent. circa quæ prædicamenta versetur, quæst. 14. li. 1 seu coniectura a consuetudine, & vsu colligitur, qu. 18. li. 1. num. 1. sumitur a coniunctione, id est, ex his quæ præcedunt & sequuntur id de quo agitur, & quæ inlitur, ibid. num. 2 sumitur ex natura personæ, actus vel rei, num. 5. a veri similitudine ducitur, ibid. num. 10. ducitur a forma seu modo, & qualitate rei, ibid. num. 18. leuis semiplena an præsumptionem faciat, vbi opinio negatiua probatur, q. 87. li. 1. nu. 1. & 2. leuis adiuncta vni testi, facit per iudicem deferri posse iuramentum suppletorium, ibid. nu 5. hominis est quid facti, & pendet ab operatione intellectus humani, secundum Bolognerum, qu. 11. li. 1. num. 1. quæ alteri præualet, seu firmior & potentior sit, qu. 29. li. 1. nu. 1. & seq. iuris quid sit, qu. 4. li. 1. n. 3 4 5 6. iuris quam probationem cōtrariam admittat, ibid. num. 7. iuris & præsumptio hominis differunt maxime apud Iureconsul. q. 5. li. 1. nu. 4. iuris dicitur quod à lege approbata sit, ibidem, num. 4 hominis quæ & quotuplex, q. 5. li. 1. nu. 1. 2. 6. 11. & seq. & coniectura aliqua, etsi in lege scripta non sit, magnam tamen habeat affinitatem cum ipsa scripta, idem de ea quo ad effectum iudicandum est, ibid. nu. 18 etiam vehemens, ad condemnationem delicto non sufficit, q. 58 li. 1. num. 18 Et de qua condemnatione sit accipiendum, nu. 19. iuris vbi adest, dicitur adesse liquidissima probatio, q. 81. lib. 1. nu. 4 iuris tantum, non pendet a iudicis voluntate, q. 44. lib. 1. nu. 3. hominis vero pendet ab arbitrio, & voluntate iudicis, ibidem, num. 8. & q. 5. li. 1. n. 7. quæ quando allegari debeat, q. 84. li. 1. iuris an admittat probationem cōtrariam ex protestatione, q. 75. li. 1. nu. 1. & 2. iuris & de iure, ex protestatione quādo admittat probationem contrariam, ibid. nu. 3 4. 6. temeraria quæ sit secundum Alex. Alensem. ibid. nu. 6. violenta quæ sit, q. 2. li. 1. nu. 7. & q. 3. nu. 22. leuis quæ dicatur, ibid. num. 8. 9. probabilis quæ sit, ibid. nu. 10. quotuplex, nu. 11. necessaria quæ, q. 3. li. 1. nu. 1. 2 3 4. violenta, & naturalibus causis, & principijs nata contrariam probationem non admittit, ibid. num. 5. eaque raro vsu venit, ibid. num. 6 violenta seu probatio ab hominis quoque principijs oritur, cum nascitur ab indicijs atque coniecturis, humana lege & ratione probanda, ibid. num. 8. ortum habens ab indicijs, & coniecturis humana lege & ratione probatis, an admittat probationem in contrarium, num. 10. 11. & 12. iuris, & de iure quæ, ibid. num. 15. 16. 20. 21. 23. quæ quando tollatur probatione contraria, q. 31. lib. 1. quæ quando transferat onus probandi in aduersarium, q. 33 lib. 1. iuris sola quem producat effectum, ibid. num 8. hominis, non transfert in aduersarium onus probandi, & quando, num. 9 & 11. hominis inter dum præsumptioni legis præualet, & eam cessare facit, num. 10. an semiplena probatione sit validior, q. 32. li. 1. nu. 1 quando & quomodo dici possit propriè probatio q 36. lib. 1. an dicatur probatio, cum in vim conditionis probatio requiritur, q. 37. li. 1. an vera dicatur probatio, si probationis mentio fiat, cum adiuncto aliquo, q 38. li. 1. iuris, & de iure est certissima, & indubitata probatio, q. 47 li. 1. n. 3. iuris procedit secundum veritatem, ibid. nu. 5 iuris, & de iure, non admittit probationem in contrarium, quæst. 60. lib. 1. num. 1
Præsumptionem iuris habens pro se, non dicitur probare, sed lex ipsa, pr. 141. li. 3. nu. 21. contra se ex confessione sua ductam qui habet, validiores probationes ad illam diluendam offerre debet. q 38. li. 1. nu. 8. iuris, & de iure tunc demum dici quando dictū fuit, contrarium probari non posse, pr. 121. li. 3. nu. 9. iuris, & de iure pro se habens, non potest cogi fateri contrarium, q. 62. li. 1. 1
Præsumptione, quæ ex cursu temporis oritur, recedi-mus, quando de veritate constat in contrarū, pr. 132. li. 3. n. 75. cessante, non cessat lex super præsumptione fundata, q. 78. li. 1. 1
Præsumptiones, & coniecturæ circa duo versantur, rem scilicet, & animū, q. 12. li. 1. nu. 1. & probationes quæ nam sint in iudicis potestate, q. 44. li. 1. nu. 7. plures ex eodem vel diuerso facto oriri, quando simul esse & concurrere nequeant, q. 45 li. 1. nu. 3. 5. 6. & coniecturæ, quando non habeant locum, q. 45. li. 1. nu. 15. cum seq. non admittunt exceptionem, pr. 1. li. 3. n. 52. ex facto hominis desumptæ, non recipiuntur a lege receptæ vel approbatæ, ideo in iudicantis arbitrio collocantur, qu 36. li 1 nu. 10. quando & quomodo plures iungi simul possint, ad constituendum probationem plenam, q. 40. li. 1.
Præsumptio iuris, & de iure, admittit probatione cōtrariam, ex confessione eius, cui fauet. pla præsumptio. q. 61. li. 1.
Præsumptio iuris, & de iure, probationem in contrarium admittit confessione eius, pro quo ipsa extat, pr. 132. li. 3. 69
Præsumptio. is leuis verus effectus quis sit, q 87. lib. 1. num. 3. extensio quando fiat, q. 57. li. 1.
Præsumptio iuris, & de iure, non admittitur probatio in contrarium statuto Veneto. q. 3. li. 1. num. 19. iuris, & de iure est nil quæant obijci, sit tamen id fiat parte nō opponente, de eo obiectione disputandum est, pr. 46. li. 2. 13
Præsumptionem esse quid facti, verum est, quando homo præsumit, secus si præsumat lex. q. 1. li. 1 nu. 2. significat verbū videtur, interdum fictione. q 10. li. 1. nu. 3. & 4. idem quoque in verbo, creditur, nu 7. & 8. Idem est de verbo, intelligitur ibid. num. 5. & 6. quæ verba faciant, ibid. num. 12. legis, cum præsumptione hominis concurrentem, iudex vtrum velit, iudicabit aut arbitrabitur pro certiorem, qu. 28. lib. 1. num. 2. hominis tantum Veneum pro eodem dicit, quæst. 1. lib. 1. nu. 3. iuris si pro se quis habeat, non defertur iuramentum suppletorium adueſario suo

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

semiplenè probanti, q.32. lib.1. nu.4. iuris contra se habens, apertissimis eam probationibus diluere debet, ibid. num. 5

Præsumptiones quas facit homo, lex cur approbare non potuit, q.5. li.1. 7

Præsumptiones hominis non violentæ, vel etiam vehementes nō sunt coniungendæ ad constituendam plenam probationem, quo ad pœnam ordinariam, quæst. 97. li. 11. nu. 18. duas in eodem actu concurrere iure non conceditur, pr. 132. li. 3. n. 82. sumi à natura, lege, accidenti, iuxta opinionem Cotrarij improbatur, q. 13. li. 1. 6

Præsumptionum, coniecturarum, signorum, & indiciorum doctrinam è multis iudicijs partibus præcipuam esse, proœc. lib. 1. nu. 1. hominis certam doctrinam dari non posse, q. 5. li. 1. 9

Præsumptionibus quibuscunque constans dicitur expressum. quæst. 45. li. 1. num. 1. 3. & 5. probantur multa, quæ directo alias probari nequeunt, quæst. 58. libro 1. numer. 2. Et quales nam debeant esse præsumptiones illæ, nu. 20. tribus in aliquo actu requisitis, duabus existentibus tertia per iuramentum suppleri nequit, q. 84. lib. 1. num. 1. 2. & 3. indiciis claris, & dubitatis, receptis, & approbatis ab ipsa lege, condemnare potest iudex inquisitum absque alia tortura, pœna tamen arbitraria, quæst. 92. li. 1. nu. 1. quidem claris, sed hominis tantum extantib. reus torqueri debet, ibid. numer. 2. Idque totum arbitrabitur iudex, num. 3

Præsumptum à lege dici etiam tacitum, præf. 27. lib. 4. num. 15

Præterito facta à patre ignorante se habere filium, extinguit legata etiam relicta ad pias causas, pr. 189. libro 4. nu. 126. Ex prætento non præsumitur ad præsens, pr. 25. li. 6. 12

Pretij mentione facta emptio & venditio præsumitur, pr. 74 li. 3. nu. 1. Idque etiam si post mentionem pretij dicatur, indulgemus, ibid. 2

Prætor si viriam nobilem carceratum relaxauit locumque carceris ei prætorium constituit, si is aufugit excusatur, cum sit sequutus fidem nobilis quem fidei obseruatorem credebat, pr. 52. li. 6. 3

Prætori & ancianis si est commissa causa, vocem vnam habebit prætor, alteram anciani, præsum. 18. libr. 4. num. 13

Prætore autore gesta, præsumuntur gesta solemniter, pr. 61. li. 3. 3

Præuentioni quando sit locus, præsumpt. 18. lib. 2. numer. 37

Primæ tonsuræ Clericibeneficio carētes ideo priuantur priuilegio fori, quia non incedunt in habitu, & tonsura ex constitutione Clementis VII. & Pauli III. Pontificum, pr. 76. li. 6. 42

Prima tonsura non est ordo sacer, sed dispensatio ad ordines sacros, pr. 76. li. 6. 37

Primipili munus quale fuerit, præsumpt. 72. lib. 2. numer. 25

Primogenituræ in constitutione reseruari debet legitimis aliis filijs, pr. 189. lib. 4. nu. 177. Et aliis filijs reseruari etiam debent alimenta, ibid. num. 178. bona nunquid possint alienari pro cōstitutione dotis, vel ipsamet valeant in dote assignari, pr. 189. lib. 4. numer. 175. 180. & 181. bona non sustinent Trebellianicæ detractionem, pr. 198. li. 4. num. 36. priuilegio gaudet qui tempore primogenitus tempore quo locus est successioni causa ipsius primogenitur, pr. 76. lib. 6. 41

Primogenitus exclusus à successione ob professionem religionis, si ei superueniat habilitas ad succedendum admitti debet depulso secundogenito iam ad successionem admisso, ex sententia Alciati male ramen, pr. 36. li. 5. nu. 18. & 19. is dicitur, qui tempore successionis est natu minor, licet alius ante eum natus & mortuus fit, & licet solus natus, pr. 92. lib. 4. num. 2. & 3. teneatur alere alios fratres, pr. 189. li. 4. num. 179. Regis dicitur etiam ille, qui natus est ante adeptum regnum à patre, pr. 92. li. 4. 5

Primogenito ad successionem fideicommissi vocato à testatore, præsumitur vocatus ætate maior, non autem qui dignitate, & animo dotibus alios antecellit, præf. 92. li. 1. num. 1. Intelligitur etiam de eo, qui solus natus est, nam is dicitur primogenitus, ibid. num. 2

Primogeniti filius, vel eius patruus an dicatur primogenitus, vt ad fideicommissi successionem admittatur, pr. 92. li. 4. 4

Principis potestas & auctoritas quanta sit, quæ obedientia principi debeatur, & quando possit derogare suo priuilegio.

Princeps licet nō præsumatur vti plena & absoluta potestate, præsumitur tamen vti, quando aliter actus non valeret etiam ad tertij præiudicium, pr. 4. lib. 6. num. 4. potest aliqua concedere ac rescindere de iure communi, & etiam de iure speciali, pr. 6. lib. 6. nu. 3. cum possit concedere ex iure communi, præf. 4. li. 4. num. 8. & pr. 12. lib. 2. nu. 1. nunquid in dubio præsumatur voluisse priuare bannitum commodis & beneficijs concessis à iure communi, præsum. 4. li. 5. num. 15. potest priuare eum, quem propter delictum bannauit beneficijs iuris communis respectu bonorum existentium in ciuitate, de qua ipsum banniuit, pr. 45. li. 5 num. 12. Et habet id locum non solùm in principe supremo, sed in quouis inferiore dummodo sit dominus loci, ibid. num. 13. non potest tollere clara testatoris dispositionem, pr. 79. li. 4. nu. 24. si fine causæ cognitione priuauit vasallum feudo, quod alteri deinde donauit, præsumitur facta ad priuatio causa & respectu donationis, pr. 12. li. 6. nu. 16. si filijs institutis reliquit vxorem vsufructuariam, censetur ipsa vxor solum alimentaria, pr. 139. lib. 4. num. 65. præsumitur scire ea, quæ à iure communi sancita sunt, & præsertim consuetudines vulgares, pr. 40. li. 6. nu. 17. dicitur confirmare dispositionem testatoris, quatenus iure est valida, voluntas enim principis præsumitur legi cōformis, & consentanea, præsum. 189. li. 4. num. 182. an possit in præiudicium substituti legitimare & exprimere, quod ipsum excludit in legitimatione, præf. 79 lib. 4. num. 3. nullo modo debet innouare diuisiones feudorum, quæ semper indiuisa permanserunt, pr. 34. li. 5. 14

Principibus est obediendum, necnō eorum magistratibus quorum personam sustinent, præsum. 3. libr. 5. num. 87

Principi resistens Deo resistere videtur, præsum. 3. li. 5. num. 78

Principis sui præcepta quando quis contemp̄sisse dicatur, pr. 44. li. 5. nu. 1. præsentia tollit omnem fraudis suspitionem, pr. 82. li. 4. 6. & 10

Princeps an & quando suo priuilegio censeatur derogare & tollere statutum ciuitatis, pr. 39. li. 6. nu. 1. 2. 3. & seq.

Princeps quādo per viam legis generalis derogat omnib. priuilegijs, etiam si de illis oporteret specialem facere mentionem, tolluntur etiam priuilegia habentia clausulam derogatoriam ad futura priuilegia & rescripta, præsum. 40. li. 6. nu. 23. Et quia & quando dicatur per viam legis concedere priuilegia, ibid. num. 24. Non tamen habet id locum, quod ad priuilegia inserta in corpore iuris, ibid. num. 25. quando derogat omnibus priuilegijs, per viam alterius priuilegij vel rescripti, considerandæ sunt clausulæ vtriusque priuilegij, & illæ præferri debent quę maioris sunt efficaciæ ad hoc, vt secundum priuilegium tollat primum, ibid. nu. 26. Et quid si clausulæ sunt paris efficaciæ, ibid. num. 27. est ipsa lex viua, qu. 37. li. 1. nu. 23. non præsumitur leges à se conditas, non velle obseruari, pr. 6. lib. 2. num. 5. lege positiua non ligatur, præsum. 29. li. 3. num. 100. quando personæ priuatæ æquiparantur, præsum. 10. li. 2. num. 54. dans vel confirmans aliquid, intelligitur saluo iure tertij, præf. 9. li. 2. nu. 5. aliquid faciens vel concedens, præsumitur iustis cum causis, pr. 10. lib. 2. num. 1. Itaque præsumptio non admittit probationem in contrarium, ibid. nu. 2. loqui dicitur per os Dei, nu. 3. Deus dicitur inter homines, num. 4. veritate non mendacio moueri dicitur, num. 5. cognoscens de causa dicitur cognoscere tanquam deus, num. 6. talis præsumitur qualis de iure esse debet, nu. 7. iustitia plenus non præsumitur velle plus quam velit lex. ibid. n. 8. pr. 9. li. 2. num. 4. ea quæ iuris positiui sunt, libere & absque causa tractare potest, nu. 10. sine causa iusta, non potest quæ sunt iuris diuini, naturalis vel gentium, pr. 9. li. 2. 4

Princeps iuris mentionem faciens, in dispositione aliqua, veluti priuilegio vel rescripto, intelligitur de iure à se condito, pr. 1. li. 2. nu. 1. vnus sine consensu alterius legem condens, non obligat nō consentientem, pr. 5. li. 2. n. 9. rescribere secundum ius, & æquitatem præsumitur, pr. 9. lib. 2. nu. 2. quando in rescripto voluerit præiudicare tertio etiam in rebus magnis, pr. 9. li. 2. nu. 19. non subdito nequit præiudicare, pr. 10. li. 2. nu. 27. contrahendo cum non subdito, non fruitur priuilegijs principatus, nu. 28. tollerans bannitum in ciuitate, non iudicatur eum à banno absoluisse, q. 23. li. 1. 7

Principis mens præsumitur talis, qualis lex eiusque ratio, pr. 10. li. 2. n. 9. ab expressa assertione recedimus, quando de veritate in cōtrarium constat, pr. 10. li. 2. nu. 31. potestate dijudicare ne fas esse quomodo accipienda sit, ibid. nu. 56. assertioni creditur in antiquis, etiam quo ad ea, quæ sine causa iusta facere non posset, num. 64

Principi asserenti de facto antecessoris sui, creditur etiam in præiudicium tertij, præsumpt. 11. libr. 2. numer. 6

Principem suprema potestate aut regia vti voluisse, nō præsumitur, pr. 29. li. 3. nu. 99. præiudicare voluisse tertio quo ad ius quæsitum, ipse non approbata, pr. 9. li. 2. nu. 20. Idem si fit ius quod tum contingens nec ordinarium, numer. 21. vno momento legis dispositionem interuenire velle, non præsumitur, pr. 20. li. 2. 4

Principem allegare causam iustam, & legitimam in his quæ sine causa facere posset, præsumptionem pro ipso non esse, præsum. 10. lib. 2. nu. 62. & seq. inferior mētionem faciens iuris, quo casu de statuto tantum intelligatur, pr. 6. li. 2. nu. 6. & 7. Et quo casu intelligatur de consuetudine, ibid. num. 8. & 11. remittente delictum commissum, non præsumitur remissa pœna lasa delata, præf. 9. li. 2. nu. 13. cum subditis contrahente, an metus illatus præsumatur, pr. 126. lib. 3. num. 12. & 13

Principali concesso, censetur tributa illi cohærentia, pr. 97. li. 3. 11

Principio malo inchoata malo finiri debent exitu, ita e contra, quę bono cœpta sunt principio præsumuntur etiam bono exitu debere finiri, præsum. 17. lib. 6. num. 1

Prioritas licet præsumatur secundum ordinem literæ, secus tamen est, quando actus alias redderetur nullus, pr. 4. li. 6. 5

Priuari quis non potest eo, quod sibi datum non fuit, ex testamento, pr. 13. li. 4. 2

Priuatio præsupponit habitum præcessisse, præsumptio. 61. libr. 6. numer. 4. & præsumpt. 83. libr. 4. numer. 12

Priuatus potest si vult præferre suam vtilitatem priuatam vtilitati publicæ, quando in publica non continetur sua propria, præsumptio. 189. libr. 4. numero 131

Priuilegium, an & quale præsumatur: quando amittatur: & quando quis priuilegio renunciasse dicatur.

Priuilegium non præsumitur, pr. 14. li. 6. nu. 15. non amittitur nec per præsumptionem, quando in eo adscripta est clausula decreti, vel alia prohibitiua, p. 41 li. 6 nu. 10. Nec tollitur priuilegium contrario actu priuilegiati, quando actus fuit coacte factus, ibid. num. 14

Priuilegio præsumitur quis facilius renunciare quàm iuri communi, pr. 6. li. 6. nu. 9. an & quando quis renunciasse, præsumatur, præsu. 41. li. 6. num. 1. & per totum.

Priuilegio censetur quis renunciasse, quando fecit actum contrarium ipsi priuilegio, ibid. num. 3. quod ampliatur & restringitur, ibid. nu. 5. 11. 12. 13. an possit renunciare priuilegiatus, qui nō est vsus isto priuilegio longo tempore, quo vti potuisset, pr. 41. li. 6. num. 16

Priuilegij reuocatio vel concessionis factæ à principe non præsumitur, præsumptio. 37. libr. 6. numero 7

Priuilegio iam concesso censetur recessum ex superueniente causa, præsumptio. 37. libro sexto, numero 41

Priuilegium alienandi bona fideicommissi pro constituenda, vel restituenda dote nunquid possit cedi, præf. 187. li. 4. num. 141. concessum ciuibus originarijs non competit ijs, qui à ciuitate, & loco suæ originis recesserunt, præsum. 42. lib. 6. nu. 7. respicienes decisoria litium ligat exteros, præsum. 29. li. 5. n. 39. doris competens mulieri tunc transit in cessionarium, quando mulier ad sui commodum cedit iura, quæ habet contra hæredes mariti, præsu. 189. lib. 4. numer. 153. Secus si cessio fuit facta principaliter ad commodum, & vtilitatem cessionarij, ibid. nu. 154. concessum familiæ comprehendit etiā fœminas nuptas, pr. 88. lib. 4. n. 4. competens fisco sui natura est perpetuum, quia fiscus nunquam moritur, p. 189. libro 4. nu. 146. fori competens hæredi instituto non transit in fideicommissarium, pr. 189. li. 4. nu. 151. in corpore iuris insertum est potentius nō inserto: potest tamen à principe tolli secundo priuilegio, & quando præsumatur illud tollere, pr. 40. li. 6. nu. 13. Quod si retinet nomē & vim priuilegij, præsumitur secundo priuilegio sublatū: secus si efficitur ius commune, ibid. 14. concessum matrito, ne teneatur vltra quā facere possit, non habet locum in marito, pr. 77. li. 4. nu. 9. nouū, an & quando præsumatur antiquum tollere, pr. 40. li. 6. nu. 1. & per tot. patris, vt possit testari pro filio, non debet esse ad præiudicium alterius, pr. 38. lib. 4. nu. 14. personale, quod habet patronus, ne liberto onere fideicommissi graueturin legitima, non transit in eum, in quem ex necessitate memoriæ sepulturæ ius patronatus transfertur, præf. 189. li. 4. n. 152. a principe concessum, an & quando præsumatur derogare, & tollere statutum ciuitatis, præs. 39. lib. 6. nu. 1. concessum non subdito, concessum non reuocat. pr. 10. li. 2. nu. 29. seu concessio, an & quando præsumatur realis vel personalis, pr. 103. li. 4. per tot. aut concessio personæ facta, personalis est, cum ea extinguitur, nec ad hæredes transit, pr. 103. li. 5. n. 1. concessum ad benemeritorum remunerationem, vtrum personale sit, vel reale, nu. 12. & 13. reale dicitur, si persona cui concessum sit, remotæ causa fuerit, proxima verò quæuis alia, nu. 16. causa tolli ij concessum dur at quandiu officium, pr. 76. li. 6. n. 40. concessum à principe reale esse. n. 31. Personale autem inferioris a principe, num. 32. principis de facto aliquo personale esse, num. 33. de rato inde termino, per-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

to, personale, determinato reale præsumi, num. 34. seu concessio rei ad hæredes non transitoriæ, personam non egreditur, numer. 35. in mutuo nullum considerari ad transferendum dominium pecuniæ solutioni iam destinatæ, præsumptio. 58. libr. 3. numer. 1
Priuilegij causam proximam, & immediatam fuisse personam, signis probari, pr. 103. li. 3. nu. 2. & quibus signis, ibid. nu. 3. 6. 9. 10. 11.
Priuilegiatus nunquam vtitur suo priuilegio contra partiet priuilegiatum, præsumptio. 89. libr. 4. numer. 121
Priuilegiati duo quando concurrunt, is præfertur qui tractat de damno euitando, præsum. 189. libr. 4. numer. 124
Priuilegia duo vbi concurrunt, illud magis speciale dicitur, quod personæ conceditur, pr. 18. li. 2. num. 19. etiam pro hæredibus acquisita præsumuntur, pr. 47. lib. 3. 7
Priuilegiatum in casibus non priuilegiatis, iure communi vti, in dote non procedit, quæ regulariter est priuilegiata, pr. 14. li. 3. 2
Priuilegiatis diuobus cõcurrentibus, is qui priuilegium potentius habet, præfertur, præsumptio. 72. li. 2. numer. 21
Probatio admittitur cõtra fictionem, quando est fundata super dubio, aut incerto, præsumptio. 35. lib. 4. num. 7
Probationes concludentes esse debent, præsum. 41. libro 5. 36
Probatio clara præsumptioni præualet, præs. 21. lib. 4. num. 23
Probare, qui ob lapsum temporis non potest, non potest etiam facere positiones, quæstio. 62. libr. 1. numer. 3
Probatum illud esse dicitur, quod constat legi ita esse, q. 36. li. 1. 11
Probatio nulla melior, nullaque efficacior, quam proprij oris confessio, quæstio. 61. li. 1. nu. 8. vera & propria illa est, quæ alterius patrocinio non indiget, qu. 36. li. 1. num. 12. seu fidei, quæ testibus fit, cæteris excellit, quæst. 1. li. 1. nu. 6. per iuramentum etiam alijs reiectis, admittenda, præsum. 47. li. 2. numer. 6. contraria, semper admittitur contra præsumptionem, nisi lex eam expressè reijciat, quæst. 60. lib. 1. num. 2. per facti euidentiam, reliquis omnibus exclusis, exclusa non dicitur, quæst. 67. li. 1. nu. 2. aduersus præsumptionem iuris, & de iure, parte non opponente, admissa prodesi, quæst. 68. nu. 1. verosimilis, quam nos præsumptionem iuris dicimus, quid sit secundum Quintilianum, Victorium, & Maiorgium, quæst. 4. lib. 1. num. 1. coniecturalis, an dicatur vera probatio, præsum. 141. li. 3. num. 22. artificialis, quæ. libr. 1. in proem. num. 9. artificialis, quo modo differat ab inartificiali, ibid. numer. 10. artificialis, seu præsumptio trib. constat argumentis, nempè, signis, & exemplis, quæst. 6 libr. 1. num. 1. artificialis quomodo diuidatur à Gandino, quæst. 2. li. 1. nu. 4. inartificialis quæ. lib. 1. in proem. nu. 7. etiam per indirectum, cõtra præsumptionem iuris, & de iure admittitur, præf. 89. li. 4. nu. 10. q. 65. li. 1. num. 1. Et quot sufficiant testes, ibid. num. 11. & præs. 1. li. 3. num. 28. contraria per iuramentum eius admittitur, contra quem extat iuris præsumptio, si de leui præiudicio agatur, q. 77. li. 1. n. 15. contraria contra præsumptionem, non fictionem admittitur, præs. 67. lib. 3. nu. 5. contraria vbi superuenit, cessant præsumptiones, & coniecturæ, quæst. 31. li. 1. n. 7. per confessionem aduersarij admittitur etiam cõtra præsumptionem iuris, & de iure, pr. 145. lib 3. nu. 21. semiplena, est præsumptione hominis potentior, quæst. 32. li. 1. nu. 6. dubia nil potest, quæst. 97. li. 1. nu. 29. & præsum. 51. lib. 2. num. 49. liquidissima requiritur in pœnis, ibidem, numer. 33. non auget, vel minuit delictum, numer. 35. est quid extrinsecum, post delictum perfectè consummatum superueniens, nu. 36. etsi contra fictionem non admittatur, attamen per indirectum probari potest, nempè demonstrando cessare æquitatem super qua fictio fundata est, quæst. 8. lib. 1. numer. 14. ex conuentione partium, si non admittitur contra scripturam per testes, vel scripturam aliam, quæ probatio possit admitti, quæst. 51. li. 1. num. 11. ex diuersis speciebus probationum resultans, qu. 39. nu. 1. verum vera sit probatio an præsumptio, q. 39. li. 1. per tot. plena vt fiat, regulariter ex præsenti non infertur ad præteritum secundum Bar. quæstio. 24. lib. 1. 42
Probationis species duæ, artificialis, & inartificialis, libr. 1. in pro. num. 6. inartificialis species, q. 1. lib. 1. nu. 1. 2. 3. 4. artificialis definitio & partitiones, qu. 2. li. 1. n. 1. 2. 3 5. appellatione in dubio de plena intelligitur, q. 37. li. 1. nu. 18 species, quæ per instrumenta fit, priuilegiata cur ab aliquibus dicta fit, quæst. 1. li. 1. num. 13
Probationem contrariam lex in præsumptione iuris, & de iure reij ei, pr. 121. li. 3. nu. 8. solam oratori necessariam existimauit Quintil. lib. 1. in proem. n. 4. contra præsumptionem iuris, & de iure, per duos, vel tres testes, probos & legales admitti, q. 64. libr. 1. num. 1
Probationes lites, & controuersias carere non posse, li. 1 in proe. nu. 2. in vim conditionis requisita, præsumptio secundum communem sententiam nõ sufficit, q. 37. li. 1. 1
Probationes totæ sunt in arbitrio iudicis positæ, q. 11. li. 1. nu. 7. & quæst. 79. nu. 11. inartificiales, vel artis expertes quare dicantur, li. 1. in prohem. num. 8. euidentissimæ adferri debent ab eo, qui facto iudicis impeditum se dicit, quo minus appellationem à se interpositam prosequeretur, quæst. 38. li. 1. nu. 9. etiam in continenti factæ, quando non admittantur, pr. 47. li. 2. nu. 8. intra certum tempus faciendæ, aduersario non contradicente, admissæ valent, pr. 46. li. 2. nu. 16. contra rem iudicatam admissæ parte non opponente iudicatum rescindunt, quæst. 68. libr. 1. num. 3. aduersus præsumptionem iuris, & de iure solum ante sententiam latam admitti, quæstio. 69. numer. 1. Contra referrur sententia, ibid. num. 2. publicatis attestationib. factæ valent, aduersario tacente, præsum. 46. li. 2. nu. 25. leuiores admittuntur in his, quæ clara sunt, præsum. 126. li. 3. num. 11. multum euidentes, contra officiales requiruntur, quæstio. 83. libr. 1. numer. 2. duæ imperfectæ, in causis ciuilibus iunguntur, ad constituendam plenam, & perfectam probationem, quæst. 87. libr. 1. numer. 4. duæ semiplenæ, ad conficiendam probationem plenam, an coniungi possint, quæstio. 41. libr. 1. numer. 1. & per totum.
Probationes duę admittuntur in criminalibus ad probandum accusati defensionem, necnon testes de sola credulitate deponentes, præsum. 3. lib. 5. nu. 50. manifestæ, quæ dicantur, quibus casus fortuitus probari debet, præf. 61. lib. 6. num. 20. solas esse quę in causis definiendis primas obtinent, libr. 1. in prohem. numer. 5. non extare de facto, vel extare ex rei natura, quo ad effectum, paria sunt, quæstio. 37. lib. 1. numer. 15
Probationibus constans, dicitur esse ipsa veritas, q. 31. li. 1. nu. 5. aliquid dicitur constare, quando illæ clarę sunt, & manifestæ, pr. 70. li. 2. 16
Proclama publicum se ignorasse iuramento asserentis creditur, q. 77. l. 1. 10
Processus requirit scripturam, præsumpt. 68. libr. 2. numer. 2. Quod tamen locum non habet in leuioribus. num. 3
Proconsulis quanta apud Romanos potestas, præf. 18. lib. 2. 28
Procurator in causa criminali, non admittitur regulariter, si tamen nil obijciatur, iudicium tenet, pr. 46. li. 2. nu. 9. ad causam præsumitur institutus, præs. 37. lib. 2. nu. 2. Quibus autem id casibus non procedat, num. 3. 4. & 5. reuocatus non præsumitur, prælù 36. li. 2. num. 1. Fallit, num 3. 4. vi factum domini reuocet, nunquam præsumitur constitutus, præsum. 44. li. 3. numer. 8. constitutus ad agendum defendere tenetur, quæst. 46. li. 1. nu. 9. constitutus ad suscipiendum mutuum, præsumitur eo modo, quo dominus mutuo suscipere consuetus sit, præsum. 109. li. 3. nu. 2. ad contrahendum constitutus, nomine constituentis contrahere præsumitur, præsum. 49. libr. 3. numer. 1. Idque procedit etiam certo pacto adiecto, ibid. num. 13. Vel si post aliquod tempus procurator is contrahat, num. 14 Et an hoc locum habeat contra tertium, contrahens non expresso nomine procuratoris, suo nomine contraxisse, præsumitur, ibid. nu. 18. habens mandatum generale, simpliciter contrahendo præsumitur nomine proprio facere, n. 22. Vide declarationem, nu. 25. non acceptans mandatum, vtrum contrahendo præsumatur nomine mandantis facere, num. 28
Procurator tacendo per contumaciam consentire dicitur in sui principalis detrimentum, præsum. 91. libro 6 num. 38. exhibens instrumenta, quibus conuenientibus mandatum habere præsumatur, & admittatur sine cautione, præf 34. lib. 2 nu. 1. 2. 3. & 6. Alia refertur opinio, nu. 9. constitutus etiam is creditur, qui in domo creditoris conuersatur, exhibendo instrumenta crediti, modo bonæ fit famę, & condicionis, ibid. numer. 10. Aliud si de fama ipsius non constet, num. 11. ad iudicia, ante litem contestatam substituere alium nequit, præsum. 38. lib. 2. num. 1. cuius personæ electa est industria substituere nequit, ibid. n. 2. Et quando censeatur electa industria illius, numer. 3. qui pignori dare potest, quando possit agere pignoratitia, pr. 43. li. 3. nu. 2. constitutus à mercatore ad mutuo accipiendum pecuniam, intelligitur etiam ad cambia, & recambia, n. 7. censetur reuocatus ex superuenienti causa, quę si adfuisset, quando constitutus fuit, dominus non constituisset, pr. 37. lib. 6. num. 38
Procuratori si quis dedit mãdatum ad impetrandum, & probetur, dictum procuratorem recepisse literas de his, quę sibi mandata erant, præsumitur impetrationem à procuratore factam fuisse, præsum. 36. li. 6. num. 11
Procuratoris confessio, omnib. creditoribus solutum esse, non comprehendit procuratorem loquentem, pr. 44. li. 3 2
Procuratore ad lites constituto, an reuocetur mandatum si dominus litis causam reassumit, & tractare incipit, pr. 36. li. 2. num. 6. nouo constituto, quando primus censeatur reuocatus, ibid. nu. 11. electo ranquam persona honesta, mandatum præsumitur reuocatum, si nequam, & facinorosus efficiatur, n. 26. falsum instrumẽtum mandati producente, pars non opponens, mandatum præsumitur approbare, præs. 46. libr. 2. num. 3. restituere domino instrumentum, mandatum præsumitur reuocatum, præsum. 34. libro 2. num. 5 contrahente super negocio, quod dominum pertinere non potest, cui adquiratur, pr. 49. libr. 3. 26
Procuratorio nomine non præsumitur quis contraxisse, vbi delictum resultaret, præsumptio. 49. lib. 3. numer. 27
Prodere seipsum nemo tenetur, quæst. 80. libr. 1. numer. 6
Producens testamentum cõfectum cum debita forma minore 25. annor. non tenetur eum probare fuisse maiorem annis 14. pr. 13. li. 6. 2
Producens instrumentum. vide Instrumentum.
Proœmia, & præsentationes actus, & dispositionis non scriptę, quem tractatum dicunt, repetita præsumuntur in ipso actu, & dispositione, pr. 2. li. 6. n. 18. Fallit num. 19. 20. & seq.
Proœmium, & præfatio statuti, vel legis coniecturam facit eorum, quæ statuentes ipsi voluerunt, præs. 2. libr. 6. num. 3. Id extenditur ad proœmium rescripti, bullæ, decreti, sententiæ, &c. Vide ibid. à nu. 4. vsque num. 14
Profectitium est donatum à patre filio, eiúsq; per filium acquiritur, pr. 29. li. 3. 2

Professionem fecisse quis dicatur: an & quando professio sit nulla.

Professio emissa præsumitur, quando quis defert habitum professorum diuersum ab habitu nouitiorum, pr. 83. li. 6. nu. 19. Alios casus, in quibus professio religionis præsumitur. vide ibid. nu. 20. 24. 25. 27. vide etiam verbum, Religio.
Professionem quis potest emittere, statim in ipso ingressu religionis, præf 83. lib. 6. nu. 3. emisisse is non dicitur, qui habitum extra Ecclesiam sumpsit, & fine alia consueta solemnitate, præf. 83. lib. 6. numer. 16. Idem quando deferens ipsum habitum protestatus est se illum deferre sine animo emittendi professionem, ib. n. 17. Et ad hoc, quod per officium collatum arguatur facta professio, debet saltem præcedere tacita profectio, ibid. n. 18. emittere non potest minor 16. anno. ex Constit. Sacri Concilij Tridentini, pr. 34. li. 6. 21
Professionis habitũ recipiens à non habente potestatem, non obligatur religioni etiam in genere, & quando cõcurrant alia requisita sufficit tacitus consensus ipsius prælati, præsumptio. 83. libr. 6. numero 19
Professio omnis in quacunque Religionem, etiam non mendicantium ex Constit. Sacri Concilij Trident. intra annũ probationis facta est ipso iure nulla, pr. 84. li. 6. num. 6. consistere non potest nisi duæ personę concurrant, quarum vna se obliget religioni, altera religionem obliget illi, pr. 83. li. 6. num. 21. & seq. Etsi quis reassumat ex seipso habitum pluries sine cõsensu prælati, non obligatur professioni, ibid. num. 23
Professionem emittens sponte, non autem coactus id facere debet, & quid vltra scire debeat, pr. 83. libr. 6. nu. 6. & 8. Et professionem emittere debet consensu eius qui potest eum incorporare religioni, ibid. n. 9. emittens debet esse legitimę ætatis, ibid. nu. 13. & 23. emittes id facere debuit in ipsomet monasterio, quia non sufficeret in domo propria, ibid. nu. 15. religionis faciens præsumitur facere iustæ ætate, pr. 50. li. 3. num. 28
Progeniei appellatione non modò filij, sed & nepotes & pronepotes continentur, præsum. 189. libr. 4. numer. 13
Progenitorum suorum res amittere graue est, præf. 83. lib. 3. 5
Prohibitus contrahere sub pœna eum banno, impunè contrahit cum filio illius, q. 46. li. 1. 36
Prohibita fieri directo, prohibentur etiam per indirectum, pr. 26. li. 1. 4
Prohibitio alienationis, tersi minoris, vtrum in remittit vel in personam, præf. 6. lib. 3. nu. 9. dicitur quædam priuatio, quæ habitum præsupponit, præf. 133. lib. 4. nu. 6. de non alienandis fideicommissi, fortior est prohibitione facta à cõtrahentibus. Inter vnam verò & alteram est maxima differentia, pr. 189. lib. 4. num. 109. & 110
Prohibitiones duæ quando concurrunt de non alienando, tunc prohibita censetur etiam alienatio in eum casum, in quem poterat alienari existente vna sola prohibitione, ibid. 111
Prohibitio de non alienandis bonis fideicõmisso suppositis, præsumitur facta respectu fideicommissi iam ab ipsomet testatore constituti, præsumpt. 12. libr. 4. num. 17

Prohibitum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Prohibitum directo dicitur etiam prohibitum per indirectum, præsumpt 189. libr.4. numer.82. ad tempus dicitur post tempus concessum, præsu.165. li.4. num. 27

Promercalia quæ dicantur, præsumpt.156. libr.4. numer. 15

Promissa non seruare est iniquum, & legi diuinę repugnans, nec nō legi naturali, quæ iubet, datam fidem seruari debere, pr.3.li.4. 64

Promittens soluere in certo loco, licet renunciauerit priuilegio sui fori, conueniri tamen ibi potest, & si ibi non reperiatur, pr.6.li 6. 8

Promitto: verbū, stipulationem significationem, q.43. lib.1.nu.8. verbum in instrumento positum, quando solum nudum pactum significet, pr.41.li.3.n.12.13. cum seq.

Promittimus rogati, pollicemur vltro, pr.41.lib.3.numer. 6

Promisit verbum, in publico instrumento redactum, stipulationem importat, pr.41.li.3.n.5.etiam in scriptura priuata, stipulationem significare, ibid. nu.7. in actis iudiciarijs, intelligitur per stipulationem, nu. 9. Idque etiam si ab ignaro fuerit prolatum, numer.10. idem est, si in confessione partis reperiatur, num. 11

Promittere contra seipsum, vt nemo, sic neque contra suos præsumitur, præsumpt.44. libro tertio, numero 23

Promittens præsenti, & tacenti aliquid ipsi vtile, pacisci dicitur, præsum.42.li.3 nu.4. Reiecta sententia eorum qui dicunt pollicationem esse, numer. 13. præstare vel facere contra quemcunque non præsumitur contra seipsum, præsum.44.libr.3.num.1.nec etiam contra suos, ibidem, numer.23. Fallit, num.25. & sequent. Et si sermo generalis sit vel vniuersalis, num. 21

Promissio quòd stipulationem significet, vnde proueniat, pr.41 li.3. nu.17. nuda causa non expressa, non obligat, pr.34.li.3.num.11. facta sine causa, valet aliquo contractu præcedente, pr.8.li.3.nu.9. sine causa facta, declaratur ex qualitate personæ cui facta est, ibid.num.10. annua facta pauperi sine causa, alimētorum causa facta præsumitur, ibid. nu.11. non dicitur incerta, quando potest certificari per relationem ad aliud.q.43.li. 1.num.10. de dote restituenda satis expressa dicitur, ex quo maritus confessus est, se eam recepisse, quæst.45.

Promissionis specificæ atque individuæ, maior virtus quàm generalis.pr.115.li.3. 19

Promotio ad ordines sacros præsumitur, quando quis tāquam promotus diu stetit & seruiuit in beneficio, pr.76.li.6. 18

Promouendus ad Episcopatum debet esse natus de legitimo matrimonio: & per subsequens matrimonium natus promoueri potest, præsum.81.li.4.numer. 5

Promotus in dubio nemo præsumitur ad sacros ordines, pr.14.li.6. 10

Pronomē, ipse, est restrictum ad personam, pr.38.li.6. nu.32. ipse, personalitatem offendit, pr.178.li.4.numer.19.is, vel ipse, personalitatem significat, pr.62. lib.4. 6

Pronomen, meum, tempus præsens denotat, præs.127. libr.4.num.35. Et pronomina, meus, tuus, suus, sunt positiuoria, & ob id tempus præsens demonstrant, ibid.num.36. Secus si illis sit adiunctum verbum futuri temporis, ibid. numer.37. meum, modo dominium, modo possessionem significat, præs.197.li.4. num. 19

Pronomina, meum, tuum, suum, significāt dominium in dispositione particulari, secus in vniuersali, præs. 162.li.4. 29

Pronunciandum in dubio contra eum, qui agit de lucro captando, & ad commodum eius qui damno vitando, pr.72.li.2. 7

Proprīū dicitur quod sub definitione continetur, q.39. lib.1. 19

Propria res quæ dicatur, præsumptio. 115. libr. 3. numer. 68

Proprietatis verbum, rectum dominium significare, præs.115.li.3. 69

Propositum in mente retentum nil operatur, q.21.li.1. num. 5

Propositio particularis verificatur in vno solo, pr.186. lib.4. 7

Protestatio licet admittatur contra præsumptionem iuris & de iure, quando tamen ex ea fraus legi facilè fieri potest, secus est, pr.29.li.5. 14

Prospicere sibi hæredibusq; quilibet præsumitur, præs. 49.li.3. 2

Protestatio ante vel in ipso actu fieri debet, vt in alterius præiudicium protestantem adiuuet, pr.15.lib.3. n.21.contra ea, quæ à legis dispositione pendent, nil operatur, pr.45.li.3.nu.22. facto contraria nil operatur, pr.45.li.3.nu.30.& pr.112.n.23. iuri repugnans, atque non consistens in potestate hominis, nil prodest, q.97.li.1. 26

Protestationis instrumentum sine contradictione recipiens præsumitur, ei consensisse, præsum.65. libr.3. num. 6

Protestationi in iudicio nō opponens, illi videtur consentire, pr.46.li.2. 5

Protestationes, & præsumptiones in effectu concludere sufficit, etsi aliqua sit in accidentalibus diuersitas, q.25.li.1. 3

Prothirum quid sit, & an veniat nomine instrumentorum domus, pr.154.li.4. 20

Prothocolla inter mobilia connumerantur, præs.142. lib.4. 15

Prothocollum si est scriptum manu alterius quam notarij, suspicionem falsitatis arguit, pr.20. li.5.nu.30. Secus si notarius se subscripsit, ibid. nu.31. notarij si continear Rubricam huiusmodi, instrumētum emptionis & venditionis inter Caium & Sempronium confectum, &c. præsumptionem facit fuisse celebratum talem contractum, sed manifestè non probat, pr.1.li.6. 2

Proueniens ab antecedenti, magis debetur sequenti, quàm e contrario, q.28.li.1. 25

Prouisio hominis tollit prouisionem legis, & quando hoc procedat, præsum.109.libr.4.numer.44.& numer.36.40.& sequent. testatoris expressa facit cessare tacitam prouisionem legis, præs.41.li.4.nu.13. Et procedit hoc non solùm quando tamē, & expressum est circa idem, sed etiam quando est circa diuersum, ibidem.

Proximum suum fraudare in negotio est aduersus legem diuinam, pr.3.li.5. 74

Prudens nemo nascitur, nec literatus oritur, q.24.li.1. num. 52

Prudentem esse, & literatum est quoddam cōtingens, quæst.24. li.1. 51

Prudentia est fons, & mater omnium virtutum, non tamen inest homini à natura cum longa rerum experientia acquiri soleat, pr.91.li.6. 20

Pseudophetas adorans, & falsas ceremonias obseruans vehementer suspectus est de hæresi, præs.6.lib.5.numer. 16

Pubertas in masculis censetur vsque ad decimumquartum annum, in fœminis vsque ad duodecimum, pr. 157.li.4.n.38.plena dicitur vsque 14.annum, pr.47. lib.4. 4

Pubes proprie dicitur adolescens, præsum.1.libr.3.numer. 49

Publicatio instrumenti facta à notario, includit rogitum, pr.31.li.2. 9

Publicationem bonorum extra territorium nō trahi, præs.124.li.3. 48

Puella monasterium ingressa recipiens velum, lapso anno probationis sine contradictione, præsumitur ipsi professioni consensisse, præsum. 99. libr. 6. numer. 24

Pueri omnia iudicant maiora quam sunt, & ideo rebus quibuscunque etiam leuissimis terrentur, præs.40. lib.6. 31

Puer etiam doli capax assumendo habitum professionis, & faciendo actum professis conuenientem efficitur professus, pr.83.li.6. 14. & 24

Puerum, & infantem generare non posse, præs.90. libro 6.nu.3. scienter rebaptizare arguit hæresim manifestam, præsum.6.libr.5. numer.7. nouem annorum aliquando generasse, præsumpt.90. libr.4. numer. 4

Pupillares erant tabellæ quędam, in quibus scribebant antiqui, pr.160.li.4. 25

Pugnantia duo simul stare nequeunt, præsum.34.li.3. num. 41

Pugnantibus duobus, secundum derogat primo, præs. 134.li.3. 20

Pupillus præsumitur doli capax, quando est propè pubertatem, q.14 li.1. 58

Pupilli negocia gerens, & affectione paterna aliquid erogans donasse præsumitur, præs.33.lib.3.nu.2. patrimonium ad quod vocatur substitutus per pupillarem, nō dicitur esse de testantis hæreditate, pr.74. li.4.num.11.connumerantur inter miserabiles personas, quando sunt paupetes & orphani, præs.115.li.4. num. 11

Pupillus non dicitur habere in se perfectam animi deliberationem ob ętatis defectum, nec quo ad voluntatem, nec quo ad aliquem actum, præs.69 li.4. numer.7. præsumitur educatus à tutore, apud quem erat, præs.11.lib.6.num.3. præsumitur potius simplicitate ductus, quàm dolo ad aliquid faciendum, pr. 3.li.3.nu.28. præsumitur recepisse alimenta à tutore, nisi probet se aliunde ea habuisse, pr.71. lib.6.nu.2.si tutori sibi solidum soluenti cedit actionem aduersus contutorem, priuilegio pupillis concesso amplius non gaudebit, præsumptio.189. libr.4.numero 150

Pupillo non succeditur per vulgarem substitutionem, sed solum ipsi testatori, præsumptio. 34. libr. 4. numer. 4

Pupillus nō potest grauari onere fideicommissi in pupillari substitutione, & hoc quando procedat, pr.49. li.4.nu.13. vel minor nec potest sine auctoritate tutoris vel curatoris se alteri obligare, pr.34.li.6.n.6. & qui ei substitutus est, si eodem tempore moriantur, non potest dici vnus alteri superstes, vt succedat in demortui locum, pr.50.li.6. 19

Puri, & purificati, virtus par, & effectus, præs.115.lib.3 num. 6

Purgatio canonica quem habeat effectum, q.100.li.1. num. 6

Purgationem canonicam vel abiurationem acceptare recusans, excommunicatur, quæstio.100. libr.1.numer. 13

Purgatio canonica facilius admittitur pro nobili accusato, quàm pro ignobili, præsumptio.59.li.6.numer. 8

Puteum fodiens in ædibus suis, ex quo venæ putei vicini sui præciduntur, non præsumitur fecisse ad detrimentum vicini, sed solum pro sua vtilitate, præs.29. lib.6.num.4 Idem de faciente foſſam in agro, qui aquam è fundo vicini auocet, ibid.num. 5

Q.

QValitas est, secūdum quam quales esse dicimur, q.14.li.1. nu.17. tanquam accidens non præsumitur, pr.40 libr.3.nu.11. quæ naturaliter homini inest, semper adesse præsumitur, q.13.libr.1. numer.3. extrinseca, nisi probetur non præsumitur, qu.24.li.1.nu.53. apposita in primo actu, non censetur repetita in secundo, qui aliquo interuallo post fuit confessus, pr.84.li.2. 12

Qualitatis species quatuor-quæstion.14.libr.1.numero 18

Qualitas iuncta verbo intelligi debet secundum tempus verbi, pr.81 li.4.num.17. Fauore autem personæ sæpe non intelligitur secundum tempus verbi, ibid. num. 18

Qualitates duæ quando concurrunt in dispositione, naturalis vna, & vna accidentalis, attenditur illa, quæ est vtilior, & quę facit actum validum, præs.24. lib.4. 20

Qualitate fundamentum constituens, eam adesse probare debet, pr.48.li.2. 2

Quantitas si respectu certæ speciei debetur, specie peremptā, debitor à præstatione quantitatis liberatur, pr.145.li.4. nu.9. & si pluries in testamento sit legata, semel tantum in dubio datur, pr.128.li.4.num.9. Ampliatur & restringitur, ibid.num.10.15.16.& 17. De quantitate ad speciem non fit compensatio, pr. 109.li.4.n.18. alia continua, alia discreta, quæst.14. lib.1.num.9.continua quid, ibid.numer.10. discreta quid, numer.12. pecuniæ depositæ, legata, vel in obligatione positæ ex stipulatione, præsumitur etiam hodie esse, nisi probetur eius argumentum vel diminutio, ibid.num.13. duplicatio relicta præsumitur à lege, cum in testamento, & codicillis relicta est, ibid. num. 14

Quarta non detrahitur, ex bonis fideicommissi relicti a milite, pr.52.lib.4.num.7. debita patrono in bonis liberti dicitur quædam portio legitimę, pr.109.li.4. num. 15

Quasi possessio repugnans statui primæuo, atque rei origini, non transfert onus probandi in aduersarium, pr.89.li.3.nu.7. Distinguit tamen Alciatus, num.8. Idque si cum quasi possessione concurrit contumacia, tem liberam esse afferentis, num. 9

Quasi dictio, est significatiua dubitationis, præs.15.libro 3. 4

Quæstus turpis in concubina facilius, quàm in vxore præsumitur, pr.51.li.3. 9

Quæstio facti dicitur, cum ambigitur factum aliquid sit vel non sit, q.11.li.1.nu.5.& 12. facti tota est in potestate iudicis, iuris vero non, ibid.n.6. iuris est, cum ambigitur, an secundum leges rectè factum sit, fieriue potuerit vel non, ibid.num. 13

Quod nostrū est, sine facto nostro à nobis auferri non potest, præs.47.li.5. 14

R.

RAchel vxor Iacob Patriarchæ dum Beniaminum peperisset, in partu animam efflauit, ipse verò Beniamin multo tempore vixit, præs.52. lib.6. 11

Ragusini proptijs viuunt legib. non autem Romanis, pr.18.li.4. 41

Rapacitatem, & furtum lex præsumit contra numerarios susceptores, & exequutores, præsum.85.libr.2. num.10.11.& 12

Raptor, & rapta olim in matrimonium consentientes raptus pœnam euitabant, præsumptio.1. libr.3. numer. 101

Raptæ assertio in articulo mortis contra raptorem facta, indicium facit ad torturam, quæstio.89.li.1.numer. 81

Rationē in sola præsumptione fundatam, non restringere legis vel statuti generalem dispositionem, quo modo procedat, quæst.78.li.1. 2

Rationum in conflictu, melius est nocentem absoluere, quam condemnare innocentem, præsum.90.li.2. num. 4

Ratio impellit hominem ad bonum, sensus autem ipsum inclinat ad malum, pr.1.li.5. 14

Ratione cessante debet cessare, & dispositio, pr.64.li.6. num. 20

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Ratio eadem vbi militat, ibi idem ius militare debet, pr. 21. li. 4. nu. 15. 16. & pr. 36. lib. cod. nu. 36. & pr. 191. lib. cod. nu. 3. Et procedit etiam in pœnalibus, pr. 33. lib. 5. 18

Ratificatio gestorum ex aliquibus actibus præsumitur, quæst. 48. li. 1. num. 23. actus, etiam parte absente fieri potest, præsumi. 45. li. 2. num. 10. ob temporis diuturnitatem præsumitur, præs. 53. li. 2. nu. 30. Et præcipuè si accedat aliquis actus qui patientiam ollendat, num. 31

Ratihabitatio sicut nec mandatum, nunquam præsumitur, pr. 39. li. 2. nu. 1. præsumitur in eo, qui cum de commodo, & vtilitate sua ageretur, sciuit & tacuit, ibid. 9

Rebecca geminos filios peperit ex Isaac, & geminos Thamar ex Iuda fœcto, præsumptio 51. libr. 6. numer. 2

Rebellis is præsumitur, qui natus est ex progenie talis notæ infamatæ, pr. 58. li. 6. 7

Rebus in dotem datis æstimatione facta non res, sed æstimatio venit in restitutione, præsum. 74. li. 3. numer. 4

Receptans scienter furem punitur pœna furti, præsumpt. 29. lib. 5. numer. 34. In dubio autem fœcus est. ibidem.

Recedendum non esse à recepta Doctorum opinione, tametsi contra eam iudicatum aliquando fuerit, q. 1. lib. 1. 23

Recessisse non dicitur, qui breui est reuersurus, pr. 50. lib. 1. 66

Recipiens scienter in domo delinquentem, nulla inter ipsos affinitate suadente, iudicium tollere præbet, quæst. 89. lib. 1. num. 108. literas in quibus continebatur eum esse scribentis debitorem, & non contradicem, præsumitur fateri se esse debitorem, præs. 99. li. 6. nu. 25

Reconductio cum eisdem qualitatibus, & conditionibus, quibus prima conductio, facta præsumitur, præsum. 15. li. 3. num. 19. præsumitur facta, si dispositum hoc statuto, conductor vltra tres menses in re conducta commoratus sit, ibid. numer. 23. Quid autem sit, si pacisceretur dixerint, ne censeatur repetita, nume. 25. vbi solemnis requiritur stipulatio, facta non præsumitur, ibidem, num. 33. facta non præsumitur, quando contectum apparet, aliam fuisse locatoris voluntatem, nu. 42. aut locatio in rebus mobilibus facta non præsumitur, n. 48. Adhibita tamen distinctione. num. 47

Reductione non censetur repetita pœna, primæ locationi adiecta, pr. 85. li. 3. 21

Reconuentio coram alio iudice facta, aduersario non obtemperante, valet, pr. 46. li. 2. 23

Rector & vniuersitati scholatium si data est facultas eligendi libellum vocem vnam habebit Rector, alteram si scholates, pr. 15. lib. 4. nu. 13. Idem de prælato & capitulo dicendum, ibid.

Redditus & emolumenta rogationum & prothocollorum notarij continentur in legato vsufructus omnium bonorum, pr. 142. li. 4. n. 15. & pensiones quomodo diuidunt emptores, eodem etiã diuidere præsumuntur res pignori vel hypothecæ obligatas, pr. 120. libr. 3. num. 1. Quid autem si tot non sufficiant, nu. 2. eorum autorum qui sint, pr. 122. li. 3. nu. 50. locorum S. Gregorij Genuæ qui sint, 201. li. 4. n. 25. tot esse debent, vt 20. annis fortem æquen. ibid. numer. 51

Reconductionē ad viri boni arbitrium petens, probare debet laudi iniquitatem, pr. 76. li. 2. num. 6. & nu. 23. ibid. laudi petens, arguendo dolum arbitratoris, prius de dolo contra ipsum agere debet, eumque ante reiectionem laudi probare, ibidem, numero 24

Reductione ad arbitrium viri boni petita, pro laudo non præsumitur, pr. 76. li. 2. nu. 20. 21. & 22

Referēti nulla solet fides adhiberi, eum de relato non constat, pr. 1. li. 6. 6

Regalia ipsi ecialem requirunt cōcessionem, pr. 97. li. 3. nu. 18. iurisdictionis concessione contineri, casu quo aliqua reseruata sint, ib. nu. 37. non comprehenduntur casu eo cum iurisdictione concesso, nu. 41. personæ principis adeo cohærent, vt anelli vix abea possint, num. 42

Regalium facta mentione in concessione aliqua, sermone etiam generali, illa contineri, præs. 97. libr. 3. num. 29

Regula: Quod actore non probante, reus absoluitur, de qua probatione accipiatur, qu. 93. li. 1. nu. 3. intris, duo specialia concurrere non posse, cur introducta, q. 47. li. 1. nu. 8. quod vnius inclusio, sit exclusio alterius, quando non procedat, q. 53. li. 1. num. 7. generi per speciem derogatur quando procedat, pr. 140. libro 4. 36

Regis cuiusdam filius regno se ob id abstinuit, quod eius mater sibi dixit, ipsum non fuisse prolem natum ex Rege, pr. 53. li. 6. 9

Regula non ex actu vno singulari, sed ex multis, vt sit vniuersalis, confici debet, pr. 49. li. 6. nu. 8. cancellariæ de veri simili quare promulgata, pr. 37. li. 5. nu. 2. generaliter seu indistincte posita declaratur per exempla in ea relata, pr. 89. li. 4. nu. 56. l. quoties. ff. de reb. dub. locum non habet, quando de notabili præiudicio alterius agitur, pr. 50. li. 2. nu. 36. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emphy. per. quomodo intelligenda, pr. 38. li. 3. 10

Regulam, generi per speciem derogatur, locum habere in iurisdictionalibus fauore publico, pr. 18. libr. 2. num. 30. hvendicantem. ff. de euictionibus, locum non habere duobus in casibus, pr. 115. li. 3. nu. 16. ca. qui tacet. de reg. iur. in 6. locum habere solum, vbi de recentis commodo agitur, præsumpt. 42. li. 3. numer. 11

Reijciens aliquem tanquam pauperem probare debet illum esse talem, pr. 25. li. 6. 16

Reipublicæ interest plures homines nasci, & ciuitatem hominum copia repleri magis quam diuitiarum, pr. 12. li. 5. nu. 7. negotia si ab vna ex duabus partibus ciuium solent pertractari, si tamen ambæ partes pertractantur, negocia præsumuntur tantum ab illa parte tractata ad quam pertractio pertinebat, pr. 4. li. 6. num. 16

Relatus in hæresin, vt quis dicatur, quid requiratur, q. 100. li. 1. 12

Relatio nunquã fit ad illud, per quod dispositio fauorabilis restringeretur, quando sui natura est largè interpretanda, pr. 47. li. 4. n. 7. Et nunquid fit ad verba, quæ sunt demonstratiua, ibid. num. 8. licet regulariter fieri debeat ad præcedentia, fallit tamẽ quando alias actus vitiaretur, præsumpt. 4. libr. 6. numero 6

Relatiuũ iunctum pronomini significat omne illud, quod ante cedit, pr. 173. li. 4. nu. 11. quam, vel, quod, si natura operatur, vt præcedentia censeantur relata cum omnibus suis qualitatibus, pr. 169. li. 4. nu. 22. quod est reperitiuum conditionis & qualitatis præcedentis in subsequens, præsum. 180. lib. 4. num. 54. quæ, sui natura restrictiuum est, præsum. 101. libr. 3. num. 7

Relati restitutio etiam sine causa fieri potest, pr. 10. li. 3. num. 12

Relictum coniunctim fratri & eius filijs, simul ij admittuntur, pr. 202. li. 4. 7

Religioni eẽ fauendum in dubio, pr. 84. li. 6. nu. 11. & ibid. nu. 18

Religionem quis non dicitur ingressus ante professionem, pr. 83. li. 4. nu. 74. ingredientes debet renunciare mundo & vanitatibus suis, & vouere paupertatem & obedientiam, pr. 83. li. 4. 18

Religiosi qui se obligare non potest, eius bona monasterio non acquiruntur, præsumpt. 84. libr. 6. numero 20

Religionis habitum suscipiens in articulo mortis non dicitur profiteri religionem, nec bona sua monasterio acquirere, secus si dein de incolumis effectus perseuerauit, & professionem emisit, præsum. 83. lib. 4. num. 84

Religionem ingressus, quando præsumatur professionem emisisse, ne possit ad Seculum redire, pr. 83. li. 6. nu. 1. & præcor. ingressus præsumitur in eadem voluntate perseuerare, pr. 84. li. 6. nu. 16. ingressus ante professionem saltem per annum debet esse nouitius ex Const. Sacri Concilij Trident. præsu. 82. li. 6. numer. 6. & præs. 84. nu. 6. ingressus, donec intra probationis annum existit, licet inter religiosos commutari non possit in multis tamẽ pro religioso habetur, & in quibus. pr. 82. li. 6. nu. 1. & seq.

Religiones & nouas sectas qui inducunt, fiunt suspecti de hæresi cùm sit valdè periculosum nouas inducere, pr. 34. li. 5. 3

Religiosus, quis propriè & verè non dicitur ante professionem, pr. 84. li. 6. 10

Religiosi non possunt esse testamenti executores, nisi habita à suis prælatis licentia, præsum. 34. lib. 6. numer. 10. & 21

Religiosus decedens intra annum probationis, an præsumatur voluisse bona sua acquiri monasterio, vel potius venientibus ab intestato. pr. 84. li. 6. nu. 1. & f. q. existens intra annum probationis potest de bonis suis testari, & disponere ad habitum, præsu. 84. lib. 4. num. 12

Religiosi mendicantes sunt incapaces bonorum immobilium, quę si ei legantur, æstimatio debetur eis, pr. 120. li. 4. 5

Religiosus, qui relicta religione fœdus est fugitara, & id sine iusta & probabili causa, fuspectus est de hæresi, pr. 6. li. 5. n. 34. Et id multo magis procedit, quando duxisset vxorem, quia non solum habetur vt suspectus, verum vt verè hæreticus est puniendus, ibid. num. 35

Religiosus testamenti executor sine superioris authoritate esse nequeat esse, valent tamen gesta ab eo, si nil fuerit oppositum, præsumpt. 46. libr. 2. numero 18

Relocatio facta non præsumitur, impedimento in locatore interueniente, præsumptio. 85. libr. 3. numero 44

Relocatione ex secunda tacitè facta, non infertur ad aliam tacitam priorem, præsumptio. 85. libr. 3. numer. 47

Reliquatus est debiti residuum, præsum. 154. li. 4. numer. 16

Remedia plura quando sunt vni à iure concessa, potest is vno remedio vti, & tamen ex eo alteri non præiudicatur, pr. 190. li. 4. 33

Remedium extraordinarium concurrens cum ordinario, an sit considerabile. pr. 4. li. 4 nu. 18 ordinarium quando extat, debet cessare extraordinarium, præs. 190. li. 4. num. 37. Et nunc facit cessare extraordinarium, quando extraordinarium est contrarius communi, ibid. n. 38. subsidiarium cessare dicitur, quando cessat causa ẽ ratio, qua ipsum remedium fuit introductum, pr. 190. li. 4. nu. 35. contrarium vnum eligens, alteri dicitur renunciare, præsum. 112. li. 3. numer. 3

Remedia contraria, actor in libello proponens, fraudulenter agere præsumitur, pr. 41. li. 2. 1

Remittens ius quod habet aut habere iperat, intelligitur ex causa de præsenti subsistente, præsum. 115. li. 3. num. 38

Remotus præsumitur aliquando magis dilectus proximiore, pr. 71. li. 3. 20

Remuneratio supponit obligationem quandam, num. tamen compellit necessario, præsum. 167. li. 4. nu. 33

Renuncians clam alicui iuri sub fiducia, ne illud ius veniret in compromissum, non censetur id dolo egisse, præs. 3. li. 5. num. 38. priuilegio sui fori censetur etiam renunciasse iuri communi, vt verba aliquid operentur, pr. 6. li. 6. num. 7. Et si promisit soluere in certo loco, licet renunciauerit priuilegio fori, conueniri tamen ibi potest, etsi ibi non reperiatur, ibid. num. 8

Renunciatio & confessio facta à genero erga socerum pro solutione dotis, præsumitur facta respectu & causa promissionis de ea dote numeratæ, pr. 12. li. 6. nu. 11. beneficij inualida nocet renuncianti, ne possit continuare possessionem, licet quo ad alios non noceat, pr. 101. li. 4. 33

Renunciatione generali iurium non censetur renunciatum lucro dotis ex præcedenti pacto & conuentione delato, pr. 37. li. 6. 29

Renunciatio proprij iuris est quædã donatio quæ non præsumitur, pr. 41. li. 6. 2

Renunciare iuri suo, nemo sine iusta causa præsumitur, q. 55. li. 1. 2

Renunciatle iuribus suis mulier minorque non præsumuntur, nisi de eis certiores factos esse apparet, pr. 82. li. 3. 7

Renunciatio semper legitimè facta præsumitur, q. 35. li. 1. nu. 30. in contractu apposita, tacitam habet confessionis conditionem. pr. 12. li. 3. n. 30. cum donatio sit, nemo eam de iure suo facere præsumitur, pr. 35. li. 3. nu. 11. iuris renunciatio solum, non alijs nocet, pr. 13. lib. 3. nu. 7. filij expressa non nocet patri, aliud in tacita proueniente ex legis dispositione, q. 46. li. 1. num. 47

Repudians hæreditatem alteri non obligatur, pr. 99. li. 4. nu. 12. hæreditatem non solum hæreditate priuari debet, verum etiam omnib. bonis per instituentem in eum quocunque titulo translatis, præs. 101. lib. 4. 52

Repudiatio hæreditatis quomodo factis arguatur, pr. 102. li. 4. nu. 13. & 14. & aditio in multis quo ad indicendum eas à pari procedunt, & ideo solo animo inducitur repudiatio, pr. 102. li. 4. num. 2. Vide plura in verbo Hæreditas, cui cessa legati conditionalis quod non valeat, pr. 117 li. 3. 14

Repudium vxori fraudē is præsumitur misisse mortis tempore, qui viuens mittere potuit, præsum. 8. lib. 6. num. 2

Repulsus ab electione ob vitiũ & crimen amplius non est admittendus, quia vitium adhuc præsumitur durare, pr. 32. li. 5. 16

Residere, verbum, est esse, & firmiter stare, præs. 9. li. 3. num. 13

Res iudicata à lege pro veritate habetur, præs. 67. libr. nam. 48. quæ ante erat, extare præsumitur, quæst. 14. libr. 1. nu. 4. in quo loco semel fuit, etiam nunc esse præsumitur, nisi contrarium appareat. Et quomodo id intelligendum sit, q. 14. lib. 1. nu. 52. & 53. ad stiam naturam facile reuertitur, præc. 16. li. 2. nu. 21 antiqua probationem coniecturalem admittit, q. 58. libro 1. nu. 17. quamuis mobilis extare præsumitur, nisi probetur amissa, pr. 9. li. 3. num. 24. vt patrimonialis penita, præsumitur talis, si præsumptio allegetur, q. 42. li. 1. nu. 22. pro annua pensione data, vel emphyteutica, vel ex innominato contractu concessa præsumitur, pr. 29. lib. 3. nu. 3. illius præsumitur, cuius sigillum est impressum, pr. 58. li. 2. num. 4. illius cuius nomen obtinet præsumitur, pr. 64. li. 3. nu. 2. reddita deterior, reddita non censetur, pr. 45. lib. 3. num. 27. quælibet libera, non seruituti obnoxia præsumitur, præsum. 89. lib. 3. num. 1. & sequen. ampliatur, ibid. num. 6. Limitatur, num. 10. & 11. mobiles mulieris & minoris traditæ in dotem æstimatæ sine tutoris auctoritate, non efficiuntur dotales, sed a marito debetur æstimatio, præs. 74. lib. 3 nu. 12 Et quid in immobilibus æstimatis a tutore sine iudicis decreto, n. 13. ib. quælibet libera ob prius æstimatum statum dicitur, præsum. 91. li. 3. nu. 3 eadem diuersio iure censeri non debet, ibid. numer. 53. ad naturam suam pristinam reuerti desiderat, numer. 61. Ecclesiæ semel data

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

data in emphyteusim, solēnitate adhibita, si ad eam tedeat, absque noua solemnitate, eodem pacto alienari possit, pr. 6. li. 3 nu. 29. meo nomine empta, ante traditionem mihi non acquiritur, pr. 30. li. 3. n. 9. empta absque pecunia mea non mea, sed tua fit, pecuniæ mihi solum repetitione competente, pr. 51. li. 3. num. 43

Rei certæ & demonstratæ frustra adijcitur demōstratio, pr. 57. lib. 2. nu 6. veritas, falsa demonstratione, & denominatione nequit immutari, præs. 10 c. lib. 3. num. 12

Rem præterito tempore qui habuit, non præsumitur eam amisisse, quæst. 24. libr. 1. num. 12. qui semel habuit, adhuc præsumitur habere, pr. 58. li. 3 nu. 14. Idque tam in mobilibus, num. 15. pleno iure, quis habere dicatur, pr. 115 lib. 3. nu. 71. propriam ignorantem emanti, lex quomodo consuluerit, pr. 117. li. 3. numer. 9 immobilem si constat fuisse stram aliquo in loco, adhuc ibi esse præsumitur, q. 14. li. 1 numer. 75. pertinere fuisse eodem modo apud creditorem, quo apud morosum debitorem, non præsumitur, pr. 138. lib. 3. num. 6. Distinguendos esse tamen duos casus, num. 7. & 10. fœneratitium, sicut & furtiuam, emere non est permissum, præsumpt. 122. libr. 3. numero 107

Re perempta penes possessorē eo modo quo apud dominum peritura erat, in actionibus realibus liberatum conseri possessorem, præs. 138 li. 3. nu. 2. Secus in actionibus personalibus, prouenientibus ex delicto, nu 4. Quid autem in actionibus prouenientibus ex contractu, nu. 5. dubia, & salutem animæ tangente, tutius eligendum est, vbi precisa conceditur electio, pr. 1. li 3. 31

Res naturales non constituuntur ex argumentis, q. 39. li 3. nu. 8. suas non defendendo, douare quis præsumitur, pr. 33 li. 3. num. 1. vna & eadem non debet diuerso iure censeri, secus quo ad intellectualem considerationem, præs. 54. li. 4. nu. 16. & 17. & pr. 86. lib. eod. nu. 14. vna non debet diuerso iure censeri, præs. 146. lib. 4. num. 34. præsumitur extare apud eum, ad quem semel peruenit, nisi probetur amissa aut consumpta, pr. 27. li. 6. nu. 8. illorum esse præsumuntur, quorum signa & nomina scripta vel imposita in eis sunt, pr. 73. li. 6. 9

Rei proprietas nō censetur alienata per locationem ad longum tempus, pr. 167. li. 4. 44

Res quomodo præsumatur habita pro derelicta, pr. 30. lib. 5. 16

Rem inueniens an & quando furtum committat, præs. 30. lib. 5. per tot. vide Furtum, inueniens sciens eam non esse habitam pro derelicta, si non restituat, furtum committit: quomodo scire id possit, præs. lib. 5. num. 20. apud aliquem iuste si iam probatum est teneturille probare amissionem, præsumpt. 64. lib. 6. num. 30

Res ad eum pertinere præsumitur qui facit impensam, pr. 73. li. 6. 4

Rem peruenisse ad reum conuentum si sole extat suspitio, si negat is illam habere, vel ad se peruenisse, statur ipsius iuramento, pr 61. lib. 6. nu. 7 peruenisse ad reum conuentum si constat iuris præsumptione, si is negat eam ad se peruenisse, an sit standum eius iuramento, ibid. nu. 9. peruenisse ad reum conuentum. si constat præsumptione iuris, & de iure, & is negat rem ad se peruenisse non statur iuramento ipsius, ibi. nu. 17. peruenisse ad aliquem si constat nec is negat peruenisse, dicitur autem casu tem illam perdidisse an stetur eius iuramento, ibid. nu. 19

Rei amissionem vel consumptionem non presumi, pr. 61 li 6 nu 1 An si non constat rem ipsius peruenisse ad eum qui in iudicio conuenitur, si reus dicit se illam non habere, presumitur eam amissam nisi contrarium probetur, ibid. nu 2. amissio si fuit probata, & asseritur dolo, & culpa eius qui amisit fuisse rem amissam, & contra vero qui amisit, casu, & fortuito amissam asserit, quis tenebitur probare casum vel dolum, pr. 61. li. 6. 30

Res penitus ex ipso dicitur quòd adhibita diligenti inquisitione non reperitur, præsumptio. 91. libr. 6. numer. 3

Rei traditio non præsumitur, nisi adsit aliquod verbum in sui natura significans, præsump. 54. li. 6. numer. 2. fine mobilis, siue immobilis vtilitas vel identitas probari debet ab eo, qui eam deducit, non enim præsumitur, præs. 11. li. 6. num. 25. Et rerum pluralitas præsumitur aduersus eum, qui vnitatem & identitatem deducit, ibidem, numer. 26. vide Identitas.

Res aliena si reperitur descripta in inuentario bonorum pupilli, non præsumitur pupilli, nec dicta rescriptio habet nocere domino rei eam vendicari, nec tutori qui eo in descripti fecit, præsum. 97 n. 4. n. 9. aliena si sit legata, an & quando sit ipsa præstanda, vel saltem eius æstimatio ex præsumpta testatoris voluntate, præs. 116 lib. 4. nu. 1. vide legatum rei alienæ.

Re aliena legata, quando valet legatum, heres tenetur præstare æstimationē, si rem ipsam reddere & præstare non potest, pr. 116. li. 4. nu. 41. Quæ æstimatio boni viti arbitrio consideranda est, ibid. 42

Res dubiæ in beniginorem partem interpretari debēt, præs. 7. li. 5. nu. 21. In re dubia media via est eligenda, pr. 59. li. 4. num. 4. quæ transit ad Ecclesiam licet fiat immunis & exempta a collectis, potest tamen testator legando rem Ecclesiæ apponere legem, quod ipsa Ecclesia teneatur pro dicta re ad onera & collectas, pr. 81. li. 4. n. 14. emphyteutica si est legata, non debetur eius æstimatio, pr. 118. li. 4. nu. 19. posse ab Episcopo præsumuntur esse de mensa, præs. 63. li. 6. num. 19

Res feudali legata, quæ præstari non potest nunquid debeatur æstimatio ex presumpta testatoris mente, qui sciebat rem esse feudalem, præsumpt. 119. li. br. 4. numer. 6

Res supposita fideicommisso si semel fuit alienata, perpetuo dura alienabilis, pr. 189. li. 4. n. 192. Et quando procedat, ibid. furto subtracta, si reperitur apud aliquem, an is præsumatur furtum commisisse tam vt sit locus pœnæ furti, quàm vt domino res ipsa restituatur, pr. 29 li. 5. nu. 1. & sequ. per tot. quæ dicitur subtracta quod fuit in loco vbi commissum est furtum, probatur ex eo quod antea ibi fuerit. pr. 61. li. 6. nu. 26. Idem quando furtum fuit commissum in loco in quo res solent custodiri, ibid. n. 27. Et ideo statur iuramento eius qui probauit furtum fuisse commissum, ibid. num. 28

Rem qui furto amisit casum fortuitum probare tenetur, cum alioqui sit culpa commissum præsumatur, pr. 61. li. 6. 36

Res hæredis à testatore legata, an & quando legatario res ipsa debeatur vel saltem ipsius rei æstimatio, præs. 117. li. 4. nu. 1. & per tot.

Res legata semel tantum deberur, etiam si in diuersis scripturis pura testamento: & codicillis eadem reliqueretur, pr. 128 li. 4. nu. 5. Idem quando essent legata his præstanda à diuersis hæredibus, ibid. nu. 6. Debetur autem bis, quando à duobus testatoribus fuit legata: & primùm præstabitur ipsa res, deinde æstimatio, ibid. num. 7. Intelligе, nisi duo illa testamenta haberentur pro vno & eodem, ibid. nu. 8. legata, quæ perijt viuo testatore, transmittitur actio, qui æstimationem consequi possit legatarius. præs. 145. li. 4. nu. 7. Diuersum autem est quando species est in obligatione, ibid. 8

Rei legatæ æstimatio an & quando sit legatario incapaci præstanda ex præsumpta testatoris voluntate, pr. 120 li. 4. n. 1. æstimatio nunquid debeatur forensi, quando statutum disponit, quod res sint omnino inalienabiles in forenses, præs. 120. li. 4. nu. 8. & seq. sub conditione dominium nō transit in legatarium à morte testatoris, sed solum postquam euenit conditio, pr. 299 li. 4. nu. 12. Et id etiam habet locum in conditione tacita, quæ tamen ex testamento prouenit, ibid. 13

Res mea amplius mea essici non potest, præs. 116. li. 5. num. 10

Rerum nouarum studiosi sunt valde legibus suspecti, & ob id malè de eis præsumitur, præsumpt. 34. li. 5. num. 1

Rei suæ qui libet est moderator & arbiter: & Dominus potest re sua abuti: secus in præiudicium tertij, pr. 83. li. 4. nu. 6. & 8. & pr. 188. li. 4. 6

Rem suam si quis passus est describi in æstimo. presumptionem habet contra se, præsumpt. 97. libr. 6. numer. 3

Res venales an legato rerum mobilium vel earum vsufructu comprehensæ a testatore præsumantur, pr. 137. li. 4. nu. 1. & seq. per totum.

Rescripta qualia esse debeant, & qualia in dubio præsumantur, & quomodo interpretanda.

Rescriptum declaratur à precibus præcedentibus, præs. 190. li. 4. num. 4. præsumitur ab eo impetratum, qui impensam facere tenebatur, præsum 11. li. 6. numer. 4. si duas causas continet quarum vna est vera, altera falsa præsumitur concessum ob causam veram, præsum. 4. libr 6. num. 17. impetrans expressis falsis qualitatibus dolosè id egisse præsumitur, præsum. 3. li. 9. num. 54. impetrans non expressis his, quæ mouere potuissent principem ad non concedendum, presumitur voluisse circumuenire & decipere ipsum principem & sic dolosus censetur, præsum. 3. libr. 5. num. 75

Rescripto vtens probare debet impletam esse conditionem a lege subintellectā in rescripto, quæ est, si preces veritate nitantur, pr. 182 li. 4. 7

Rescriptum, quod appareat concessum contra stylum curiæ, falsum presumitur. pr. 20. li. 5. n. 21. in solutum, & deuians ab antiquo & solito stilo cancellariæ presumitur falsum, pr. 24. li. 5. 8

Rescripta principum debent intelligi secundum iustitiam fori & poli, pr. 189 li. 4. 183

Rescripti principis si solum iure speciali inspecto valet, presumitur eo iure concessum. pr. 6. li. 6. num. 5. iustitiæ potius, quàm gratiæ, præsumitur principem concedere velle, pr. 16. li. 2. nu. 19. interpretationem recipit à precibus precibus, præs. 29. li. 2. nu. 2. mandans quem nō audiri, nisi mandato pareat, quomodo accipiendum, pr. 9. li. 2. nu. 7 falsum præsumitur potius, quam quod princeps ius voluerit tollere, ib. num. 9. etiam verbis generalibus conceptum, intelligitur absque læsione iuris tertij, nu. 10. Idque procedit etiam si ius tertij veniret in consequentiam iuris ipsius principis, numer. 11. in præiudicium tertij, quando valeat, numer. 18. principis vt aliquid operetur, præsumitur etiam in tertij præiudicium, nu. 23. Idem si de eo nix principis voluntate constet, nu. 24. Et quando voluntas illa coniciatur, n. 25. ad postulationem partis, nō motu principis proprio emanatum præsumitur, pr. 13. li 2. nu. 1. ampliatur & Limitatur, ibid. n. 2. 3. 4. 5. 6. & seq.

Rescripti verba debet conuenire æquitati, etiamsi verborum natura non patiatur, præsum. 9 libr. 2. numero 3

Rescripto adiecta clausula ex certa scientia, nō tamen præsumitur in præiudicium tertij principem rescribere voluisse. ibid. nu. 16. Idque etiam in rescripto ad pias causas locum habet, num. 17

Rescripta principum dicuntur leges singulares, pr. 9. li. 2. n. 1. principum quo ad fieri potest, ad dispositionem iuris communis redigenda sunt, ibidem, numer. 6. principum intelligēda, vt nemini faciant iniuriam, numer. 8. quibus iurisdictio ordinarij alteri demandatur, stricte interpretari, præsum. 97. libr. 3. num. 9

Respondere nolens reus interrogatus, vt asserens se non meminisse, indicium præbet torturæ, q. 89. li. 1. num. 142

Responsio subsequitur præsumitur lata secundum præcedentem interrogationem, præs. 74. li. 2. num. 2. facta stipulationi, præsumitur conformis interrogationi, presum. 29 li. 2 num. 3. determinate facta, non intelligitur facta conformis ipsi petitioni, ibid. numer. 6. petitioni conformis præsumitur, quo ad id, super quo principaliter facta est interrogatio, non quo ad accidentia, num. 8. dubia ab interrogatione declaratur quo ad extrinseca, non quo ad substantiam, numer. 9. & determinatio à præcedenti interrogatione declarari solet, præsumpt. 190. li. 4. nu. 3. quæ alteri fit, certa esse debet, præsum. 100. li. 4. numer. 14

Restituere, verbum, mutuum, vel pignus, non venditionem inferre, pr. 122. li. 3. 39

Restitui petēs in integrū aduersus præsumptionem iuris, & de iure, si malitiæ & fraudis extet præsumptio, non impediet exequutionem, q. 74. li. 1. nu. 2. petens aduersus sententiam principis, de malitia, & calumnia suspectus est, ibid. 2.

Restitutio in integrum minori competit, etiamsi non dolo aduersarij, sed verosimili ignorantia, aut si facilitate læsio fit, pr. 82. li. 3. nu. 15. minori ob interesse affectionis conceditur, pr. 83. lib. 3. nu. 3. minoris, quando competat, pr. 103. li. 3. n. 18. in integrum aduersus præsumptionem iuris, & de iure conceditur, q. 70. lib. 1. nu. 1. & 2. Eaque contra præsumptionem etiam iuris tantum, num. 3. Quo tamen casu id non procedat, numer. 4. in integrum aduersus præsumptionem iuris, & de iure conceditur intra quadriennium, ibid. quæst. 71. numer. 1. Tempus autem illud vtile dicitur, & a die scientiæ currit, num. 2. Probabilis tamen illius ignorantia esse debet, numer 3. in integrum aduersus presumptionem iuris, & de iure, quando petitur principaliter, fit coram iudicibus causarum ordinarij, vel delegatis, & quibus, qu. 72. li. 1. n. 1. Et quid sit, si petatur alia restitutio incidenter, nu. 2. in integrum aduersus præsumptionem iuris, & de iure an & quando requirat nouam instantiam, ibidem, quæst. 73. numer. 1. & 3. magis ad mutuum quam ad venditionem accedit, præsu. 122 li. 3. num. 78

Restitutione semel facta, altera fieri non debet, pr. 74. li. 4. 10

Restitutioni fideicommissi, an & quando sit locus, remissiue, pr. 68. li. 4. 21

Restitutionis onus præsumitur à testatore reperitum, quādo apparet ipsum testatorem voluisse bona perpetuò conseruari in agnatione & familia, præs. 69. li. 4. num. 6. onus repetitum censetur quando testator dixit, quod bona sua transeant de hærede in hæredem, præsum. 69. li. 4. num. 12. Idem in aliis multis casibus ordine relatis, ibid. num. 14. 15. 16. & seq. Vide Fideicommissionus, priuilegium, an transeat ad hæredes minoris, præs. 103. num. 17. incertum, non tollit vitium fœnoris in mutuo, præsu. 123. li. 3. num. 6

Restitutionem in integrum petens minor, tria probare debet, pr. 82. li. 3. 14

Retis factum emens, si nil expiscatum sit, cōqueri non potest, pr. 104. li. 3. 14

Reuocatio negationis, ante testium examinationem permissa est, pr. 43. li. 2. num. 3. testamenti facti inter liberos, verbis expressis a parte fieri debet, q. 45. li. 1. num. 24

Reus in iudicium vocatus, respondendo simpliciter, præsumitur eo modo quo facta est interrogatio, respondisse, pr. 29. li. 2. n. 1. diu differens opponere exceptiones, præsumitur fouere malam causam, pr. 61. lib. 2.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

lib.2. num. 8. Idem in differente querelam falsi opponere, num. 9. in exceptionibus dicitur actor, præs. 73. lib 2. nu. 4. etiam, qui per accidens sit actor, iemper in dubio pro se præsumptionem habet, præsum. 90. libr. 2. num. 11. interrogatus volens respondere, vel non meminisse, aut recordari esse reus, torturæ locum reliquit, quæst. 89. lib. 1. nu. 14. respondens libello actoris, vel actor exceptioni rei, animo litem contestandi facere præsumitur, præsumpt. 30. libr. 2. num. 1. Et quibus id casibus non habeat locum. numer. 3. 4. & 5. habens sanguine coniunctos, vel amicos in loco iudicij præsumitur ab ijs defensus, pr. 52. lib. 2. 1

Reo in medio causæ non plus quam actori fauendum, pr. 90. lib. 2. nu. 18. Nec etiam in causis ciuilibus maiores dantur ad probandum dilationes, numer. 19. Excepti tamen sunt aliqui casus, numer 20. 21. & 22. plus quam actori non fauemus, quando dubium est super iurisdictione iudicis, ibid. nu. 24. Item quando de delicto constat, numer. 25. permissum est lege, contrarijs exceptionibus vti, præsum. 42. libr. 2. numer. 1. Idque etiam in exceptione facti, num. 3. Et id si non prima instantia, sed appellationis faciat, numer. 4. Vide exceptiones duæ contrariæ. Reo cur magis quàm actori fauemus, ibid. num. 2

Rei fauorabiles potius, quàm actores, & pro eis in dubio præsumptio sumitur, pr. 90. li. 2. num. 1. debendi duo non constituuntur, nisi expressim ita agatur, pr. 14. li 3. 10

Reis credendi duobus vni facta solutione, alter excluditur, præsum. 124. li 3 nu. 49. duobus esse obligantibus, si ad vnum eorum negocium pertinet, is principaliter, alter fideiussoris loco est obligatus, pr. 14. lib. 3. 6

Reus non debet damnari nisi, si probationes sint clarę, & manifestæ, pr. 2. li. 5. 33

Reus faciens mentionem iuris, de iure suo regio, non alio intelligitur, q. 37. li. 1. nu. 25. Et præsum. 6. lib. 2. num. 2

Ritus quid sit, pr. 8. lib. 2. num. 6. stylus, & consuetudo cum sint quid facti, non præsumuntur, ibidem, numer. 7

Roboam filius Salomonis stolidus extitit, p. 58. libr. 6. num. 14

Roma dicitur communis patria, præsum. 42. lib. 6. numer. 15

Romani in hortis aliquando habitare consuerent, pr. 156. li. 4. n. 40. consueuerunt reseruare aceum causa extinguendi igoem, pr. 156 li. 4. n. 10. ad euitandos radios solares æstiuo tempore vti solebant velis quibusdam, sicut mos est etiam hodierna die apud nos, pr. 154. li. 4. 19

Rotæ Romanæ decisionibus tantum deferendum esse, quantum ipsa ratio vrget, præsum. 71. li 2. numero 14

Rubricæ conscribuntur ad denotandum id, quod in contextu habetur, nec plus censetur rubrica disponere quam in textu legitur, præsum. 1. lib. 6 num. 4. quam vim habeant, & quem vsum præstent, pr. 1. l. 6. per tot. seu titulorum inscriptiones, vel statutorum, coniecturam, & præsumptionem tãtum faciunt eorum quæ in supposito deinde titulo scripta sunt, non autem perfectè disponere censentur, præf. 1. li. 6. numer. 1

Rubrica, quando ob generalitatem verborum est clara, & subsequens cõtextus est ambiguus, tunc textus per rubricam declaratur, ibid. num. 19

Rubricæ, quando textus repugnat, magis attenditur ipse textus, quam rubrica, præsumptio 2. libr. 6. numer. 17

Rubrica perfecta disponit, & allegari potest ad decisionem causarum, præf. 1. li. 6. nu. 16. C. ne fideiuss. dotem. dẽtur, licet videatur perfecta quantum in se est, non potest tamen allegari ad decisionem causarum: & perfectam quidem ipsam non esse ostenditur, ibid. nu. 17. quod quisque iuris in alium statuerit, eodem iure ipse vtatur, an sit perfecta, præf. 1. lib. 6. num. 15. statuti, si generaliter dicit, maritum mortua vxore in mattimonio dotem lucrari debere, si text. statuti habet, quod dotem ab vxore traditam lucretur maritus, habet locum hic text. etiam in dote promissa, pr. 1. li. 6. nu. 21. Et si disponit statutum in rubr. quod filia dotata non succedat stantibus masculis: textus verò statuti dicit, quod nõ succedat in bonis maternis, nunquid d. filia censeatur exclusa à bonis paternis, ibid. 22

Ruinus sibi contrarius ostenditur, præsum. 18. li. 4. numer. 34

Ruini responsum reiectum, præsumpt. 22. libr. 6. numer. 10

Rumor apud Iureconsl. quis dicatur, quæstio. 1. libr. 1. num. 43

Rusticus, & mulier, an sic ignari, & simplices sint, vt nil de ipsis mali possit suspicari, iudex arbitrabitur, pr. 122. li. 3. n. 41. præstans nobili per decennium aliquid sine causa, non censetur in futurum se obligasse, pr. 131. li. 3. 80

Rusticitas excusat à dolo præsumpto, præsum. 3. libr. 5. num. 134

Rustici, & agricolæ secundum simplicitatem, ac puritatem quandam naturalem viuere dicuntur, atque innocentes, & quiete viuere præsumuntur, præsu. 4. lib. 5. 5

Rusticus, seu idiota iuris ignorãtia aliquid feciſſe præsumitur, quod fieri non debeat, non scientes, & dolosè, pr. 23. li. 6. 16

S.

SAcerdos nõ potest vllo pacto sua ipsa sponte confessionem detegere, pr. 95. li. 6. num. 1. Et si eam detegit in iudicio, nulla est sibi adhibenda fides, ibid. num. 2. Etiam si fauore matrimonij eam detexerit, ibid. num 3. De licentia autem confitentis potest eam prodere, & reuelare, ibid. n. 4. Et huiusmodi consensus, & licentia confitentis efficit, vt testimonio sic detegentis fides adhibeatur in iudicio, ib. nu. 5. & 9. an & quando præsumatur confessionem sacramentalem confitentis consensu reuelasse, ibid. num. 6. & seq. si accusatur, quod detexerit confessionem sacramentalem, quomodo puniatur, ibid. numer. 11. & sequ. an præsumatur quem Clericum esse constat, vbi quod non, præf. 76. li. 6. nu. 28. Fallit in eo, qui est in quasi possessione sacerdotij, nu. 29. qui in aliena parochia celebrauit, præsumitur licitè celebrasse, nisi aliter probetur, presum. 3. libr. 5. numero 118

Sacerdotes celebrare compellens tempore interdicti præsumitur per contemptum compulisse, pr. 44. li. 5. num. 13

Sacerdos sciens se excommunicatum, & monitus ne celebret, si vult celebrare, præsumitur per contemptum celebrasse, præsum. 44. lib. 5. num. 12. reuelans aliquid ex cõfessione, vtrum id in mandatis habuerit, præsumptiones demonstrant, quæst. 58. li. 1. numer. 15

Saga erant vestimenta militum tempore belli, pr. 161. li. 4. 7

Salis cõductor pro suo libito potest vendere salem, etiam in detrimentum futuri conductoris, pr. 29. li. 6. num. 16

Saltuarij dicuntur syluarum, seu saltuum, fructuumq; custodes, pr. 154. li. 4. 26

Salutis æternæ nemo creditur immemor. præf. 60. li. 2. num. 2

Sanguinis coniunctionem solam, ad præsumendum donationem non sufficere, pr. 15. li. 3. num. 8. vinculum, & officium paternum, emancipatione non tollitur, ibid. num. 12. affectio cum raciturnitate induxit præsumptum consensum, pr. 99. li. 6. nu. 33. coniuncto omnem fraudis suspictionem tollit, præf 40. lib. 5. 17

Sapa quid sit, pr. 152. li. 4. 9

Satisfeciſſe qui asserit, & obseruasse cõtractus & conuentionem, probare id debet, quia non præsumitur satisfactio, nisi probetur, præsumpt. 2. libr. 5. numero 49

Scaphia non veniunt legato argenti facti, & quid sint scaphia, pr. 162. li. 4. 18

Schedula manu patris vel alterius scripta vel subscripta, an & quando habeat vim testamẽti inter liberos, maximè quum non sit reposita in prothocollo notarij, pr. 7. li. 4. num. 2. & seq.

Schismaticus, vel talium partes sequens dicitur vehementer suspectus de hæresi, præsum. 6. li. 5. num. 24. Et qui dicantur schismatici, ibidem. Vide Hæreticus.

Scholares dicuntur exteri, & in dubio non censentur domicilium contraxisse, nisi per decennium habitauerint, pr. 29. li. 5. nu. 40. Imo, nec vltra decennium, si non habent animum ibi habitandi, ibid. num. 41. Et hoc etiam si statutum vellet, scholares haberi pro ciuibus quia intelligitur quo ad sibi vtilia, ibid. numer. 42

Scholaris, qui negligenter studuit in iure canonico, præsumitur, quod etiam negligenter studebit in iure ciuili, pr. 32. li. 5. num. 7. præceptori pecuniam numerans, in dubio præsumitur donare, pr. 34. li. 3. numer. 29. mercatori pecuniam tradens, non donasse, vel mutuo dedisse, sed deposuisse præsumitur, ibid. num. 34

Scienti, & volenti non infertur damnum, pr. 24. li. 3. nu. 20. & pr. 82. li. 4. 19

Scientia principis super inhabilitate promoti, quomodo probetur, pr. 20. li. 2. 19

Scholasticus non tenetur pro delicto famuli, cùm suo consensu deliquisse non præsumatur, pr. 27. li. 5. numer. 6

Scientia aliud est, aliud præsumptio, pr. 94. li. 6. n. 7. in homine, & virtutes sunt secundum aptitudinem à natura, non autem secundem perfectionem, pr. 1. libro 5. 24

Scipio Africanus admodum ætate adolescens Ædilis creatus est, pr. 84. li. 6. 6

Scripta in lapidibus, parietibus, & monumentis fidem faciunt rem eius esse, cuius est inscriptio, pr. 73. li. 6. num. 6

Scriptura, quando in se continet verbum aliquod quod includit factum illud, tunc id præsumitur, pr. 14. li. 6. num. 21. eadem si contineat appositam exceptionem, contra actorem, & contra iudicem presumitur prius apposita exceptio contra iudicem, pr. 7. li. 6. n. 7. obligationem pignoris non perficit, sed probationem tantum facit, pr. 140. li. 3. n. 27. quæ conficitur à notario, non est de substantia, sed ad faciliorem probationem, pr. 8. li. 4. 15

Scriptum nõ dicitur literis, quod colligitur coniecturis, q. 45. li 11. nu. 17

Scripta in carta sigillata antequam scriberentur, non censetur princeps confirmasse, præsum. 57. li. 2. numer. 12

Scriptura continens falsum in vna parte, præsumitur etiam in reliquis, pr. 63. li. 3. nu. 2. ab aliquo subscripta, ipsius mandato, & causa confecta præsumitur, pr. 66. li. 3. nu. 13. Idque etiam quando scriptura proforma requireretur, nu. 14. sita, & reposita in aliquo loco, arguit voluntatem scribentis, q. 14. li. 1. nu. 79. posita in loco publico, & manifesto, in his, quæ magni sunt eriam præiudicij, plenam facit fidem, præsum. 59. lib. 2. nu. 1. Et quod ea scriptura probetur etiam ius patronatus, nume. 2. Eaque facit notorium, num. 3. posita in loco publico, etti recens sit, & noua plenè probat, si de nullius præiudicio agat, ibid. n. 4. Et quid si agatur de præiudicio modico, nu. 5. quid si de magno præiudicio agatur, nu. 6. 7. deperdita testibus probatur contra præsumptionem iuris, & de iure, q. 66. li. 1. nu. 1. Et quæ hoc casu requirantur, ibid. num. 2

Scripturæ ab alio confectæ subscribens præsumitur eam approbare, pr. 66. li. 3. num. 7. Quod locum habet etiam in pœnalibus, nu. 8. Etsi subscriptio generalis sit, nu. 10. Non obstante opi. Bar. si rectè intelligatur, n. 11. alienę nomine alieno subscribens, eam non præsumitur approbasse, pr. 66. li. 3. num. 15. Nisi tamẽ subscribendo actui, illi proprio iuri detrimentum adferret, numer. 16. non lectæ subscribens, non præsumitur eam approbasse, ibidem, numer. 21. & an in dubio subscribens scripturam legisse, præsumatur, num. 23. 24. & seq.

Scripturam alienam, manu sua totam scribens, approbare præsumitur in ea contenta, pr. 66. li. 3. nu. 1. Extenditur & fallit, vt ibid. 3. 4. 5

Scripturam manu propria scriptam scribentis subscriptione non indigere, ibid. num. 2. alienam non scribens, aut ei subscribens tantum, præsumitur eam approbasse, ibid. nu. 32. Id autem locum non habet in testamentis, & aliis, quæ requirunt subscriptionem, num. 33. etiam priuatam producens, eam approbare censetur, pr. 45. lib. 2. nu. 7. vel literas alienas, suo sigillo, an quis videatur approbasse, pr. 57. li. 2. nu. 32. 34. 35. & 36

Scripturæ, instrumenta, & rescripta, contra stylum confecta, de falso sunt suspecta, præsum. 8. lib. 2. numer. 20. Et de stylo illud intelligendum, num. 21. & libri patẽtum, an plenè probent liberorum ætatem, vel præsumptiuè tantum, præsum. 51. libr. 2. numero 9. & 10

Scripturas deperditas, statur partis iurameto, furto per testes probato, pr. 135. li. 3. 9

Sedens præsumitur esse animo quieto, quæst. 14. lib. 1. num. 77

Sedes. & loca, de quibus coniecturę, & præsumptiones ducantur, prima opinio Speculatoris est, eaque reijcitur, quod loco sedium, & locorũ, argumentorum genera recenseat, q. 13. li. 1. nu. 1. Alia est opinio eruditissimi Alciati, constituentis tres regulas, ibidem, num. 2

Sedes & loca, de quibus duci, & ad quæ referri coniecturæ omnes possunt, sunt, persona, causa, factum, dictum, non factum, non dictum, ibidem, numero 8

Sedium, & locorum de quibus coniecturæ ducuntur, vt diuersæ fuerunt partitiones, ac enumerationes apud Iureconsul. ita & apud Rhetores, quæst. 13. lib. 1. num. 7

Sedularia quid sint, pr. 160. li. 4. 16

Senator quare non possit contrahere matrimonium cum liberta, nec sponsalia, præsumpt. 93. libr. 6. numer. 11

Senatus, & consilia, causas secundum votum maioris partis consiliariorum determinare debere, pr. 71. libro 2. 8

Senatusconsl. Velleiano mulier, quando non adiuuetur. pr. 21. li. 3. 1

Senectus dicitur morbus, & infirmitati æquiparatur, pr. 46. li. 6. num. 1. Contra ibid. 2

Senex præsumitur prudentior, sapientiorque & virtutibus instructior, viuere, pr. 47. li. 5. nu. 1. & seq. Et senis testimonio magis creditur quam iuuenis, ibid. nu. 3. Et seniores ante feruntur iunioribus, & honoribus, officijs, & dignitatibus non modò secularib. sed & Ecclesiasticis, ibid. num. 6. nemo est ita, quod nõ præsupponatur adhuc posse viuere vltra annum, pr. 83. li. 4. 85

Senes possunt ad æternam rei memoriam testes examinari, sicut valetudinarij, & infirmi, præsf. 46. li. 6. num. 5. Etsi septuagesimum annum attigerint, præsumptiuè dicuntur infirmi: permulti tamen sunt ea ætate robusti, & validi, nu. 8. Et tunc infirmo æquiparari possunt, quando illi negotio, de quo ageretur

non

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

non plus superesse possunt quàm ipsi valetudinarij, ibid.num.22. Idem dicendum in his, quæ exercitium corporale requirunt, ibid.num. 26
Senex dictus vum donat, dicitur donare causa mortis, pr.46.li.6.nu.24. excusatur à munere personali, pr. 46.lib.6.num.23. Et præsumitur citius mori debere quàm iuuenis ob caloris naturalis deficientiam, ibi. numer. 30. præsumitur enim senex vicinus morti, ibidem. 33
Senes vbi in ciuitatibus sunt impudentes, liberi etiam nepotesq; ipsorum tales censentur, præsum, 58. li. 6. num. 4
Senex relegatur breuiori tempore quam iuuenis, præs. 46.li.6. num. 92. sexagenarius regulariter, & vt plurimum generare non potest, præsum. 46.libr.6.numer. 29
Senio confectum generare non posse, præsum. 90.li.6. num. 5
Senis statuto cautum est, tres testes etiam non rogatos sufficere in testamentis, præsumptio. 4. libr. 4. numer. 4
Sententia licet contineat, ipsam fuisse latam parte citata, non tamen inde sequitur præsumi, partem ipsam fuisse præsentem, pr. 18. li. 6. 3
Sententiæ, & lauda an præsumantur probata correspectiuè ad comprehensa in petitionibus, præs. 12. li. 6. num. 6
Sententia si continet duas causas, alteram veram & alteram falsam præsumitur lata ob causam veram, p. 4. li. 6. nu. 17. & ibid. nu. 28 si dubitatur, an sit diffinitiua, vel interlocutoria, interpretatur eo modo, quo melius valere potest, pr. 4. li 6. 21
Sententiæ contrariæ, si inter pares numero iudices proferantur, in liberalib. causis libertati est fauendum, pr. 10. lib. 4. nu. 13. Pro sententia confirmante magis præsumitur, quam pro infirmante, præsum. 4. li. 6. num. 14
Sententia ferèda ex præsumptione viciniæ, debet temperari, & pœnam corporalem non continere, pr. 24. li. 6. num. 46. Fit sententia lata ex dd. probatione præsumptiua non transit in iudicatum, ibid. num. 48. iudicis auctoritate diuina munitur, q. 80. lib. 1. num. 9. in fanorem rei, in dubio debet interpretari, præt. 90. libr. 2. num. 7. priusquam in iudicatum transeat, exequenda non est, quæst. 96. li. 1. nu. 1. ex præsumptionibus lata, exequutioni mandatur interim, dum de retractatione iubitatur, ibi. n. 2. in iudicatũ transita, habet pro se præsumptionem iuris, & de iure, qu. 61. lib. 1. nu. 4. aut decretum, vtrum pro se habeat maiorem præsumptionem, pr. 75. li. 2. n. 4. & 8. lata aqua non appellauerunt partes, si actu enunciata fuerit, pro ea præsumitur, num. 19. præcipitanter lata, nec quo ad solemnitates, nec quo ad iustitiam, pro se præsumptionem habet, num. 36. quibus ex presumptionibus fieri debeat & possit, quæst. 94. li. 1. lata ex præsumptionibus an & quando transeat in iudicatum, vt tractari nequeat, quæst. 95. li. 1. per totum, in qua enunciatur, quæ nec in iudicis nec in partium sunt arbitrio, vtrum pro se habeat præsumptionem, pr. 18. li. 2. nu. 20. exhibita in forma non probante, non habet pro se præsumptionem, ibid. n. 23. aduersus communem opinionem lata, iniqua solum, non autem nulla redditur, pr. 71. li. 2. n. 28. super ætate lata, quomodo fidem faciat in alio iudicio, pr. 50. li. 2. nu. 42. de cuius nullitate manifestè apparet, nec in iudicatum transit, aut pro se habet præsumptionem, pr. 67. li. 2. num. 49. quibus modis nulla appareat, ibidem, num. 50. eum sequent. lata pro actore qui petijt in libello pro se eam ferri: ad eius sententiam præsumitur lata, ptes. 73. li. 2. num. 1. & 2. lata pro reo, qui pro se pronunciari potuisset, ad eius instantiam lata præsumitur, num. 8. lata pro reo præsente vna cum actore, ad instantiam rei lata præsumitur, etsi à reo nil dictum fuerit, nu. 5. irrita dicitur & nulla, quando de iniustitia notoriè constat, quæst. 79. li. 1. nu. 3 notoriè iniusta non transit verè in iudicatum, ibid. nu. 4. retractatur, quando vxor illius iniquitatem fatetur, quæst. 79. li. 1. nu. 10. lata per iuramentum iudiciale habet pro se legis præsumptionem, quæst. 77. libr. 1. numer. 11. sanguinis latæ religioso valet, parte non reclamante, pr. 46. li. 2. num. 22. an præsumatur lata contra absentem vel præsentem, pr. 69. lib. 2. contra absentem lata, præsumitur ob contumaciam, nõ autem quod malam causam fouear, lata, præs. 70. li. 2. contra contumacem lata, creditori non nocet, præs. 124. libr. 3. num. 60. lata contra debitorem, non nocet creditori post pignus contractum, ibidem, numer. 64
Sententiæ verba nunquã debent trahi ad eum sensum, quo iudex iniustitiam facere videatur, præs. 88. li. 2. num. 2
Sententiam iudex temperare debet, quando de delicto solum constat præsumptione hominis violenta, qu. 97. li. 1. nu. 24. & 25. vbi sine causæ cognitione latam apparet, omnis pro ea est præsumptio, pr. 68. li. 2. num. 21. vel non latam, vel de ea non apparere, paria sunt, ibid. num. 23. nullam dici ob iuris errorem expressum, non sufficit quod error colligatur ex coniecturis, q. 45. li. 1. num. 22 medium semper iniquam dici, quæst. 97. li. 1. nu. 31. & 33. in causa matrimonij latam in iudicatum non transire, quæst. 96. li. 1. nu. 3. latam ex probationibus priuilegiatis exequendam esse, ibid. num. 4. Et quod illa contrarijs probationibus retractetur, num. 5. in qua ad tempus fit interdictio, de decennio intelligi, pr. 110. lib. 3. nu. 2. contra absentem latam ob contumaciam præsumi, non habet locum, quando non de veritate sententiæ, sed solum de eius actu ageretur, pr. 70. li 2. 19
Sententia pro antiqua præsumptio est, etiam quo ad processum, pr. 33. lib. 2. nu. 34. lata semper pro iudice præsumitur, pr. 67. li. 2. num. 22. & seq. in iudicatum transita, magna pro ipsa est præsumptio, & quidem iuris & de iure, ibid. nu. 47. nondum lata non præsumitur pro iudice, quo adacta & processum, præsi. 68. lib. 2. num. 1. lata partibus præseruibus & non appellantibus post tempus appellandi lapsum, pro iudice est præsumptio, nu. 4. Aliud si terminus appellandi adhuc pendeat, nu. 5. contra vere contumacem lata, enunciato processu & actis in sententia, præsumptio est pro sententia & processu ipso, ibid. num. 6. & seq. existente interloquutoria, pro actis & processu non præsumitur, ibid. numer. 25. in iudicatum transita, si exceptiones obijciantur, aduersario non contradicente, iudicium tractandum est, præs. 46. li. 2. nu. 11. contra se lata, si minor non appeller, læsus presumitur, pr. 82. li. 3. nu. 8 & 9. duabus contrarijs latis, vna pro fisco, altera pro priuato reo conuento, quæ nam præferatur, pr. 72. li. 2. 14. & 15
Sensus omnis passio dicitur, præsumpt. 50. libr. 2. numer. 12
Separata & non cohærentia, non constituunt vnum totum, q. 39. li. 1. 10
Separatorum aut diuersorum concesso vno, non præsumitur concessum aliud, præsumptio. 97. libr. 3. numer. 4
Sequentia præcedentia declarant, etiã si longè distant, pr. 181. li. 4. 24
Sermonis proprietas est attendenda, & ab ea nõ est recedendum, præs. 178. lib. 4. num. 5. & præsumpt. 94. lib. 6. num. 15. & præs. 140. li. 4. nu. 7. & pr. 104. li. 3. num. 3
Sermo generalis dicitur obscurus: idem in dispositione generali, & huiusmodi, pr. 1. li. 6. num. 14. vniuersalis complectitur omnia, & nihil excludit, pr. 138. li. 4. nu. 5. generalis in dispositione legali, recipit restrictionem de habilitate, aliud in hominis dispositione, quæst. 46. lib. 1. nu. 33. generalis non comprehendit personam loquentis, pr. 18. lib. 2. nu. 3. Idque maxime in principe, num. 4
Sermonis proprietas præualet præsumptæ menti, secundum Bald. alia est opinio Angeli, q. 26. li. 1. nu. 1. & 2. proprietati standum est, & ob eam, lata fit interpretatio, pr. 144. li. 3. 16
Sermones sunt ingeniorum & morum imagines, q. 22. lib. 1. 2
Seruitus fundi non censetur vendita in contractibus vendito fundo, pr. 144. li. 4. 9

Seruus ad quæ teneatur domino: an possit obligari: & serui electione legata quid debeatur legatario: & quando censeatur ipsi legata libertas.

Seruus tenetur anteponere salutem domini suæ propriæ, pr. 28. lib. 1. nu. 12. differtà vasallo in hoc quòd vasallus non tenetur præferre domini salutem propriæ, pr. 28. li. 5. 13
Serui & vasalli quando præsumantur simulatè, necne attulisse auxilium domino interfecto, vt non excusentur pœna S. C. Syllaniani, vel amissionis feudi, pr. 27. li. 5. nu. 1. & per tot.
Seruus qui delictum commisit quã do præsumatur domini voluntate id commississe, præs. 27. li. 5. nu. 2. & 9. 10. 11. 15. & sequ. efficaci obligatione ligari non potest, pr. 185. li. 4. nu. 15. est incapax militiæ, quæ si sibi sit legata, æstimationem consequitur, præs. 120. li. 4. nu. 4. qui loquente & tacente domino ad sacros ordines promouetur, efficitur liber, pr. 99. li. 6. numero 16
Serui si aufugiunt non sine aliqua eorum culpa fugam arripuisse dicuntur, qui illos custodire debeant, pr. 61. li. 6. nu. 32. si non defenduntur à dominis, possunt ab alio defendi, & de eorum innocentia debet iudex quærere. pr. 48. li. 5. 2
Seruus si pignoratus Iudæo fœnatori vestes domini, & dominus soluat ipsi Iudæo pretium numeratum seruo, non potest ipse dominus amplius illud repetere, præsum. 29. libr. 5. numer. 32. Et nunquid is fœnerator presumatur scisse seruum illum pignori dedisse rem illam sine consensu domini, ibidem, num. 33. & seq.
Serui electione legata, de quo seruo, an de proprio, an de alieno præsumatur sensisse testator, præsum. 150. libr. 4. numer. 9. Quod non potest eligi is, cui sub conditione testator libertatem legauit, ibidem, numer. 12
Seruorum optione legata, an legatarius valeat duos eligere: & an valeat eligere vltra tres, præs. 130. lib. 4. num. 5. & 7
Seruus præsumitur cõtemplatione domini institutus, pr. 22. li. 4. 3
Seruo si est relicta hæreditas purè & libertas sub conditione, conditio adscripta libertati, suspenditur etiam dationem hæreditatis, præsum. 199. libr. 4. numer. 10
Seruus quando est in quasi possessione libertatis, habet presumptionem pro se, pr. 55. lib. 6. nu. 26. Idem in filio dicendum. ibid.
Seruo præsumitur relicta libertas, etiam quod verba testatoris sint dubia, apta tamen comprehendere eius libertatem, pr. 115. li. 4. 22
Seruus iudicis si minatus sit ei, contra quem iudex dominus ipsius tulit sententiam, ne appelleret, præsumitur consensu ipsius domini minas intulisse, præs. 27. li. 5. num. 21. iustus liber, si spe libertatis bona hæreditaria surripuit, ad duplum tenetur, pr. 10. lib. 5. nu. 7. nomine domini omnia bona obligans, dicitur & se ipsum obligare, præs. 44. lib. 3. num. 29. communis stipulatus aliquid dominis suis, quomodo ipsis acquiratur, pr. 19. li. 3. 57
Sigillum quando præsumptionem vel plenam fidem faciat, tam in publicis, quam in priuatis negotijs, pr. 57. li. 2. volente domino appositum fuisse præsumitur, pr. 58. li. 2.
Seruitus causam naturalem regulariter non habet, sed aut impositam aut præscriptam, pr. 89. li. 3. n. 2. concessa vxori, etiam viro concessa præsumitur, pr. 27. li. 2. num. 5
Seueri Imp. liberalitas erga Oppianum poetam, pr. 10. li. 6. num. 11
Sigilli publici duplex forma. pr. 57. li 2. nu 2 appositionis causa non expressa, probabiliter dubitatur de sigilli nris consensu. ibid. n. 11. authoritas restringitur ad causam & ad officium ad quod fuit ordinatum, nu. 17. soluis ostenso absque alia probatione factæ fibi traditionis, an presumat procuratorẽ fuisse constitutum, pr. 34. li. 2. 7
Signum quod apud Hebreos, id apud Iurisc. indicium, coniectura, nota vel vestigii dicitur, q. 6. li. 1. nu. 10. definitur, q. 7. li. 1. num. 32. & 33. necessarium nil differt à præsumptione iuris, & de iure, ibid. nu. 38. tabellionis appositum, significat actum à partibus absolutum & perfectum, præsumptio. 81. libr. 2. numero 15
Signa non necessaria à præsumptione iuris vel hominis non distant, q. 7. li. 1. 39
Signorum quædam naturalia sunt, quæ quasi naturaliter aliquid significant, quædam data, hoc est institutura ad aliquid significandum, quæstion. 7. lib. 1. numer. 40
Signatura ampliante vel limitante gratiam, non attenditur peritio, sed ipsa signatura, præsum. 29. li. 2. num. 7
Syluæ vsus si sit legatus, quia sub ratione vsus nõ valet legatum, sumitur interpretatio, vt præsumatur relictus vsus fructus, pr. 4. li. 6. num. 9. vsus si sit legatus, præsumitur legatus vsus fructus, pr. 145. li. 4. num. 6. & 14. seq.
Simonia non leuem hæresim sapit, imò hæresim esse constat, præsum. 8. li. 5. num. 1. Et ideo non præsumitur, ibid. n. 2. solet secretò committi, & quibus coniecturis & præsumptionibus deregi soleat, pr. 8. li. 5. num. 2
Simoniæ præsumptio oritur ex vicinitate præsumptionis rei temporalis, & concessione beneficij, præs. 12. li. 6. num. 34
Simonia præsumitur ex permutatione beneficij tenuis cum opulento ex parte eius, qui opulentum dedit, pr. 35. li. 5. nu. 5. præsumitur, quando munus aliquod eisdit donatum, qui concessit beneficium, vel quid aliud spirituale, præsum. 8. lib. 5. num. 4. non præsumitur, quando aliquid sponte post collatum beneficium à recipiente datum fuit, pr. 8. li. 5. nu. 10. præsumitur, quando renuncianti beneficium tam sunt facta aliqua promissio rei temporalis, deinde paulo post sequuta est ipsius beneficij renunciatio, præs. 8. li. 5. num. 7. Idem quando relignans beneficium expresse protestatus est se signare ad commodum alicuius, & validè instat, vt illi conferatur, ibidem, numer. 9
Simoniam committens de hæresi est suspectus, dicitur enim simonia largo modo hæresis, præsum. 6. lib. 5. num. 30
Simonia quia occultè committitur, coniecturis satis probatur, q. 58. li. 1. 4
Simoniæ crimen præsumitur vel non præsumitur & quantitate pecuniæ datæ, q. 14. li. 1. 15
Simulatio in contractu quando iure dicatur intercessisse, pr. 122. li. 3. n. 19. Et quando fiche secundũ Capollam, ib. n. 20. Et quando tacitè vel præsumptiuè, n. 21. & 22. contractus presumitur, si pactũ inter contrahentes sit, vt quandocunq; precium vendito restituat, rem reddat emptor, pr. 122. li. 3. nu. 77. de persona ad personam, quomodo dicatur committi, pr. 125. li. 3. nu. 1. Et quod ea non præsumatur in dubio, num. 2. de persona ad personam, quibus coniecturis detegatur, num. 4. & seq.

Simula-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Simulationis exceptio perpetua est, pr. 12. lib. 3. nu. 57. & tenoris suspicio, in probo viro cessat, pr. 122. li. 3. num. 109
Simulationem in contractu, quatuor modis considerari, pr. 122. li. 3. nu. 1. ad delegendum, animus declaratur, ex tractatis ante contractum, præsum. 122. libro 3. nu. 45. Nisi tamen contrarium expresse constet. 48
Syndicatores obtinent intrisdictionem delegatam, pr. 16. li. 3. num. 36. quando censeantur ordinarij, ibid. num. 37
Synecdoche est figurata loquutio, qua à parte totum vel à toto pars intelligitur, præsum. 169. libr. 4. numer. 8
Soboles comprehendit descendentes in infinitum, pr. 89. lib. 4. nu. 47. iusta dicitur quæ ex legitimis iustisque nuptijs nascitur, pr. 89. li. 4. 100
Socer cũ promittit dotem genero pacto legitimo, præsumit lex dotem promissam iuxta quantitatem patrimonij soceri promittentis, & qualitatem personæ cui facta est promissio, q. 9. li. 1. 3
Socrus donare nurui potest, pr. 26. li. 3. nu. 19. quod donat genero suo sponso, efficitur sponsi proprium, & transit ad suos hæredes. num. 20
Societas duobus modis contrahitur, pr. 56. li. 3. nu. 1. 2. 3. 4. omnium bonorum, vel alicuius negociationis quando contracta præsumatur inter fratres vel alios sanguine iunctos, præs. 56. lib. 3. Plura vide in verbo Fratres, semel dissoluta quando renouata præsumatur, pr. 57. li. 3.
Societatis contractus vltro citroque obligatorius est: neque ex eo pupillus obligatur, aut alius carens legitimo consensu, pr. 56 li. 3. num. 7. Vel qui tractate negocia non potest. num. 8
Societati renunciasse fratrem an præsumatur, qui separatim negociari cœpit, simque acquirere, pr. 60. li. 3. num. 10. 11. 12
Societatem sola dimissione capitalis apud socium, nõ præsumi renouatam, dum instrumentum interuenire debuerit, pr. 85. li. 3. n. 31. ineuntes ciuitates duæ ad quinquennium, solemni stipulatione & scriptura, eo lapso non censentur renouasse, licet multo auxilio se adiuuent, num. 32
Societate inita, quo ad lucra negociationis, si ex ea pecunia proprio nomine socioru vnus aliquid emat, communicare non tenetur, sed restituere solum pecuniæ patrem, pr. 56. li. 3. nu. 36. transeunte ad hæredes ex pacto. si societatis forma & modus nõ immutetur, capitale, apud socium dimissum, præsumit societatis continuationem, præsum. 57. libr. 3. numero 8
Societas vinculum adeo est arctum, vt post fratres nulla sit maior coniunctio, pr. 18. li. 3. nu. 1. si fit contracta cum patre ciusq; filijs, ipse pater cum filijs portionem lucri vel damni consequitur, aliã dimidiam alter socius. pr. 18. li. 4. 28
Socius non præsumitur velle lædere socium, aliquidue agere in eius detrimentum, pr. 18 li 3. nu. 1. contractu suo quando socium obligat, pr. 55. lib. 3. num. 3. socij mei, non est socius meus, pr. 102. li. 3. nu. 3. finita societate, dimittens fortem penes socium, non censetur societatem renouare, q. 23. li. 1. num. 5. repertus occisus in domo socij, ab ipso socio præsumitur occisus, q 89. lib. 1. nu. 90. non deferens mortem socij, reperti in domo sua occisi, tortureq; relinquit locum, ibid. num. 107
Socius bona post diuisionem communiter possidentibus renouare societatis est coniectura, pr. 57. libr. 3. num. 16
Socius amouens rem cõmunem præsumitur amouisse iure suo, non autem vt furtum committeret, præs. 2. li. 5. nu. 2. Idem si verberat seruum communem, non tenetur enim actione iniuriarum, ibid. verberans socium communem præsumitur id fecisse iure suo & castigationis gratia, non autem vt socio inferret iniuriam, pr. 18 li. 5. 2
Secus si in verberando excedit modum correctionis, ibid. num. 5
Socini & Francisci Cald. traditio reiecta, pr. 105. lib. 4. num. 20
Socrates vnus è septem sapientibus pronunciatur, ciuitatem illam esse optimam, in qua plurimæ virtuti præmia proposita sunt, præsum. 100. libr. 6. numero 4
Solemnitas extrinseca non præsumitur, pr. 23. li. 2. n. 2. & pr. 75. nu. 2. intrinseca quæ dicatur, ibid. n. 3. etiam extrinseca, ob temporis diuturnitatem præsumitur, ibid. num. 14. intrinseca quid, secũdum Bar. & alios, pr. 131. li. 3. num. 2. extrinseca quid, ibid. n 3. intrinseca an & quando præsumatur, pr. 132. li. 3. nu. 4. 11. 14. 15. 17. 20. 21. 24. 25. 26 27 extrinseca adhibita nõ præsumitur, etsi in actu expressa fit, nullo temporis cursu exarate, isque qui afferit, in possessione ipsius actus fit, præsum. 132. lib. 3. num. 28. idque exenditur, numer. 31. & 32. limitatur, numer. 33 34. 35 36 38. 39. & sequent.
Solemnitate extrinseca in ipso actu non enunciata, eam tamen allegante in possessione ipsius actus existente, decem annorum cursu, inter quos præsumatur, pr. 132. li. 3. nu. 45. Et quid si agatur de præiudicio tertij, qui sciuit actum confectum. num. 61. Recensentur opiniones. num. 62 64. 65. & 66
Solemnitas extrinseca non enunciata in ipso contractu, fide re modica, & leui præiudicio contentio sit actu, fide re modica, & leui præiudicio contentio sit actu, si de

Statutum si ad aliquius negocij probationem requirit testes optimos, hæc qualitas erit deducenda & probanda, pr. l. l. 5. nu. 35. Idem quando requirit, quod teste, sint bonæ existimationis, ibid. nu. 36. Declara, vt ibid. num. 37

Statuto stante, quod filij mercatorū teneantur soluere omne æs alienum patris, etiam si repudiauerint patris hæreditatem, si pater eā hæredauerit filios hoc adiecto, quod hæres scriptus teneatur restituere hæreditatem, vel saltem legitimam ipsis filijs, valet: exhæredatio & liberantur filij ab obligatione statuti, pr. 28. li. 4. 9

Statuti beneficium nō tollitur per specialem partium conuentionem quando generaliter est inductum, pr. 109. li. 4. 15

Statutum, quod bona omnium ciuium collectari semper possint, etiam si translatum ad Ecclesiam, valet, pr. 83. li. 4. num. 16. in contractibus minorum requirit consensum duorum propinquorum, nisi eorum præsentia probetur, præsumitur abitentia, pr. 19. li. 6. numer. 3. quod emēs rem alienam in nundinis non teneatur eam restituere, non valet, pr. 19. li. 5 nu. 25. quod reijcit omnes exceptiones, non præsumitur illas reijcere quæ descendunt ab aliquo capitulo eiusdem statuti, pr. 37. li. 6. num. 26. Idem de statuto reijciente omnem nullitatem, quæ obijci posset contra sententiam latam, quia non censetur reijcere nullitatem prouenientem ex eiusdem statuti capitulo, ib. numer. 27. tollens omnes exceptiones non censetur reijcere exceptionem innocentiæ. pr. 48. li 5 nu. 4. quod non possit filia nubere inuidgno fine consensu patris non valet pr. 189. li. 4. nu. 78. quod excludit filiam dotatam, debet intelligi quod dos sit pura, pr. 146. li. 4. 46

Statuto excludente mulierem nuptam intelligi debet nupta nondum matrimonio consummato, pr. 147. lib. 4. 3

Statutum quod ingrediens religionem non succedat est nullum, pr. 83. li. 4. 24

Statuti rubrica si generaliter dicit, maritum mortua vxore in matrimonio dotē lucrari debere, si text. statuti habet, quod dotem ab vxore tradītam lucretur maritus, habet locum hic tex. etiam in dote promissa pr. l. li. 6. n. 11. Et si disponit statutum in rub. quod filia dotata non succedat statibus masculis, tex. vero statuti dicit, quod nō succedat in bonis maternis, nunquid d. filia censetur exclusa a bonis paternis, ibid. num. 22

Statutum quanto magis est speciale, tāto fortius & potentius existit. pr. 4. li. 4. nu. 12. potest in totum tollere legitimam patri debitam. præs. 33. li. 4. nu. 3. quod spurij possint hæredes instituī an valeat, præsu. 78. lib. 4. num. 71. vbi disponit prohibitiue, non prohibitum censetur permissum, nisi ratio vel natura repugnet, pr. 16. li. 6. num. 4. si disponit, quod homicida teneatur dare 100 iudici, an ea debeantur iudici, qui tempore vulnerationis erat iudex, an vero iudici, qui demum erat tempore mortis, pr. 17. li. 6. nu. 6. si imponit pœnam centum capitaneo & anciani ciuitatis, dimidium soluet solus capitaneus, & aliam dimidiam anciani, præsum. 18 li. 4. num. 12. si imponit pœnam amputationis capitis, nō potest adaptari hæc pœna ad pœnam exilij, quia repugnaret proprietati termoris, sed intelligitur de morte naturali, præsum. 49. l. b. 5 num. 16. & 18. si nunc maiori pœna occidentem ciuem, quam forensem, si ignoratur, an occisus sit ciuis vel forensis, præsumitur in dubio ciuis, præsum. 30. lib. 6. nu. 17. Idem quando eodem statuto caueatur reperiretur, quod grauius puniretur forensis delictum committens, quam ciuis, in dubio enim præsumitur ciuis, ibidem, num. 8. si obligat ad debita, eum ad quem peruenerunt omnia bona debitoris, non habet locum si separatim atque ita specialiter bona ipsa ad aliquem peruenerunt, præs. 155. lib. 4. numer. 13. quando prohibet interpretationem fieri intelligitur de interpretatione fraudulenta, & censetur interpretationem hominis temouere, non autem legis, pr. 36. li. 4. numer. 43. si prohibet relinqui vxori, intelligitur etiam prohibere ei relinquere per interpositam personam, pr. 97. li. 4. num. 7. Et si permittat vxori relinqui posse vsumfructum intelligitur, vt possit ei relinquere etiam ad secunda vota transeunti, ibid. si prohibet restitutionem aduersus sententiam, præsumitur etiam prohibere actum quo deinde sententia rescinderetur, præsum. 93. li. 6. n. 4. si prouidet, bannitum nō debere admitti ad petitionem sui iuris, præsumitur quod etiam ipsum excluserit ab omnibus commodis & beneficijs concessis à statutis illius ciuitatis, præsum. 45. l. b. 5. numer. 7. simpliciter loquens de filijs non intelligitur de adoptiuis, pr. 89. li. 4. nu. 19 loquens de infimis, in senibus loquitur haber. pr. 46. lib. 6. nu. 2. loquens de muliere copulata matrimonio quomodo intelligatur, præsum. 147. lib. 4. numer. 11. quod maritus lucretur dotem decedēte vxore sibi nupta, intelligitur etiam mulicre nupta nondum matrimonio consummato decedente, præsum. 147. l. b. 4. numer. 4. Mantuæ excludens filias propter masculos a successione patris decedentis ab intestato non habet locum decedente parte conuicto testamento, præsum. 38. li. b. 6. n. 34. Mediolani, quod maritus non existentibus liberis communibus præ mortua vxore lucretur dotem, saluo iure liberorum prioris matrimonij quomodo intelligatur, præsumptio. 37. libro 6. numero 25

Statuta Mediolani tria, adimentia bannitis beneficia iuris communis, præsumptio. 45. libro quinto, numer. 25

Statuti nouum generale quando continet clausulam, non obst. aliqua lege generali vel speciali, præsumitur antiquum corrigere, præsum. 28. libr. 6. num. 22. Nihil tamen operatur d. clausula, quado ipsum statutum speciale est iuramento confirmatum, ibi. numer. 23. Papiense prohibens vxorem hæredem instituī, complectitur vniuersalem & particularem dispositionem, pr. 97. lib. 4. num. 5. permittens patri relinquere filio spurio non valet, pr. 96. li. 4. num. 7. Idem si disponit, quōd apponi non possit aliqua exceptio aduersus ipsum reiectum, ibid. num. 8. vel priuilegium respiciens decisoria litium non ligat exteros, pr. 29. nu. 39. puniens cognoscentem carnaliter mulierem nuptam, habet etiam locum contra cognoscentem monialem, pr. 248. li. 4. num. 11. puniens extrahentem frumentum, punit etiam extrahentem farinam, præs. 151. li. 4. num. 7. Saruisij, quod nullus forensis possit ibi acquirere possessiones immobiles, corrigitur per aliud statutum, quod bona & possessiones mulieris committentis adulterium applicentur viro si enim vir est forensis, lucratur bona mulieris, pr. 38. li. 6. nu. 11. Et affertur aliud exemplum de statuto speciali corrigente generale antiquum, ibi. numer. 12. & 13. tribuens exequutionem paratam expressis in instrumento, non dicitur dedisse his, quæ ex coniecturis exmente elicitis, colliguntur, qu. 45. lib. 1. 29

Statuti correctorij, & odiosi verba de casu vero, non ficto intelligenda, præsum. 6. lib 3. num. 20. dispositionem semel obseruatam esse sufficit, ibidem, numer. 28

Statuto requirenti probationes satisfactum censetur, cum præsumptionibus & coniecturis est probatum, quæst. 36 lib. 1. num. 9. stante, vt in casibus lege municipali nō determinatis, recurratur ad ius commune, quomodo id intelligendum, præs. 6. lib. 2. nu. 12. & 13. stante, vt executio detur contra scribentem, de subscribente quoque intelligi, præsum. 67. lib. 3. numer. 12

Statutorum derogationem princeps pro suæ voluntatis arbitrio facere potest, præsumpt. 10. libr. 2. numero 17

Statuta omnia confirmans ciuitas, non præsumitur confirmare, quę sunt contra se ipsam, præs. 44. lib. 3. num. 12. omnia iurans se obseruaturum, de his quæ contra se sunt, iuraſſe non præsumitur, ibidem, numer. 13

Stigma militem, habitus clericum, stola facerdotem notat, pr. 64. lib. 3. 3

Stylus an & quando præsumatur, pr. 8. lib. 2. quando de ipso constat, pro lege seruari debet, ibid. num. 14. idque etiam in causis criminalibus procedit, n. 12. obseruatur in interpretandis clausulis instrumentorū, num. 9

Stylum obseruare debet iudex, etiam liberum habens procedendi arbitrium, pr. 8. li. 2. num. 16. non obseruando iudex, item suam facit, & tenetur in syndicatu, ibid. num. 17

Stylo notorio non obseruato, sententia redditur nulla. pr. 8. li. 2. 18

Stipulari alteri nemo nisi hæredi, potest, præs. 48. li. 3. nu. 4. potest pater filio, non tamen vt ei acquiratur, ibid. 5

Stipulans sibi, & hæredibus stipulari velle præsumitur, q. 18. li. 1. n. 11. simpliciter dicitur stipulari in omnem casum, pr. 11. li. 3. 21

Stipulanti decem promittens viginti, in decem tantum obligatio oritur, præsumptio. 40. libr. 3. numero 15

Stipulatus pater filio vt hæredi, tanquam extraneo id acquirit filio, præsum. 48. l. b. 3. num. 6. sibi dotem reddi, non adhibitus à muliere, sed ea patiente, animo donandi non præsumitur, præs. 10. lib. 3. nu. 24. sibi partem dotis reddi, matrimonio morte mulieris soluto, vtrum donatio inter viuos ex parte mulieris præsumatur, pr. 11. li. 3. nu. 10. Vel portius causa mortis, numer. 14. pro se, etiam in damnum promittentis, hæredibus suis præsumitur, præsum. 47. lib. 3. num. 8. 9. 10

Stipulator adhibitus ad reddendum sibi dotem, soluto matrimonio præsumitur adhibitus, tanquam mandatarius, præsum. 10. lib. 3. num. 2 3. 7. adhibitus ad reddendū sibi partem dotis, matrimonio morte mulieris soluto, animo donandi censetur adhibitus, ib. num. 8 & 17

Stipulatio est strictī iuris, q. 45. lib. 1. nu. 14. in ea concipienda requirit verborum expressionem, pr. 99 li. 6. num. 52. & pactum in foro mercatorum non differunt. pr. 134. li. 3. n. 56 facta alteri, inutilis est. pr. 134. libr. 3. num. 17. in fiducissione inesse venisse præsumitur, qu. 18. libr. 1. num. 9. non solum in mutuo, sed & aliis in contractibus nouationem operatur, si voluntas partium de nouando adfuerit, pr. 134. li. 3. nu. 33. patris pro filio tanquam benemerito, vtrum valeat, præsum. 29. l. b. 3. num. 65. in dote interuenisse non fingitur, in eo, qui expresse stipulari nō potest, præsum. 5. libr. 3. num. 10. Idem in extraneo dotante, cuius commodum non fingitur interuenisse, numero 11

Stipulatus hæredibus quando quis præsumatur, pr. 47. libr. 3. 8

Stipulationem de reddendis decem, ob mutuum præcedens, factam præsumi, præs. 49. lib 3. nu. 3. in dote adhibitam, etiam quoad marita communiter fingi, pr. 5 li. 3. num. 6. Idem in parte filiæ cui promissa est dotis restitutio, numer. 7. quæ dotis in numeratione interuenisse fingitur, exequendam esse stante statuto vt instrumenta habeant paratam executionem, numer. 8

Stipulatio præsumitur adhibita in fideiussione, quando in scriptura repetitur scriptum, aliquem fideiussisse, pr. 14. li. 6. n. 22. potius annullatur, quam quod fiat interpretatio contra promissorem multum illiciosa, pr. 4. li. 6. nu. 52. super aliquo actu vel contracte concepta præsumitur secundum naturam ipsius actus adhibita, præsum. 10 libr. 6. num. 4. rem suam sibi dari non valet, vt significetur rem illam debere restitui casu quo amittatur, præsumpt. 4 libr. 6. numero 51

Stirps ex pluribus diuersisque gradibus consistitur, & vnū corpus reputatur ex toto ipso genere vnde nulla est differentia inter paulo proximiores, & paulo remotiores, præsum. 95. lib. 4. num. 36. D. Smit e qui dicantur: & cum testator vocat stirpem, vel statuit bona debere conseruari in stirpe, qui cōtineantur præsum. 88. lib. 4. num. 9. Et an fœminæ sub hoc nomine comprehendantur, remissiue, ibidem, numer. 10

Stragula dicitur vestis genus, præsum. 160 libr. 4 numer. 18

Studia præcipuè sunt de his, quibus homo se alere & tueri potest. pr. 191. li. 4. 14

Studij impensam non solum pater tenetur facere, sed & frater, auus paternus, & alij propinqui enumerati in l. si quis à liberis. ff. de libe. agnoss. præs. 191. li. 4. num. 19

Stultus dicitur qui improuidus, incautus & inepte est, pr. 45 lib. 6. num. 8. Et quid differat a fatuo, ibid. numer. 7

Subarrhatione per annulum facta, quando præsumatur contractum matrimonium, præsum 1. lib. 3. numer. 63

Subdiaconus is præsumitur, qui diu in Ecclesia seruiuit tanquam subdiaconus, præsumpt. 76. libr. 6 numer. 23

Subditus qui fuit semel etiam hodie præsumitur talis, præsum. 62. libr. 6. numer. 5. & quæstion. 24. libr. 1. num. 10

Subditi & vasalli dominum peste infectum, aut locum è suspectis venientem, recipere non coguntur, pr. 44. lib. 3. 9

Subdelegationē partium conuentione permitti, quando ab ipsarum partium voluntate negocium dependet, pr. 21. li. 2. 18

Subinfeudare vasallo ius commune permittit, pr. 102. lib. 3. 2

Subinfeudationem non esse propriè alienationem, pr. 102. l. b. 3. num. 2. Vide inst. Subuasallus.

Subintellectum tacitè non potest appellari dictum, pr. 166 li. 4. 17

Submersus repertus in puteo non præsumitur seipsum præcipitasse, pr. 13. li. 5. 7

Subrogarum sapit regulariter naturam eius, in cuius locum subrogatur, pr. 83. li. 4. 42

Subrogatus motu proprio in lite ab altero cœpta præsumitur ignorare sententiam contra suum antecessorem latam, præs. 23. lib. 6. 56

Subscribens alterius scripturam, quando approbare eam præsumatur, pr. 66. li. 3.

Subscriptio post sigilli impressionem non est necessaria, quando veritatur in pertinentibus ad publicum ipsius sigillantis officium, præsum. 57. lib. 2. num 13. vel notarij vel testium, requiritur in his quæ sigillatoris officium non pertinent, ibid. num. 13 cancellarij vel testiū requiritur in negotio quidem publico, sed sigillo illi actui non conuenienti adhibito, num. 21

Subscriptione non est opus, si stylus & consuetudo aliter obseruet, vel causa sit leuis, præsum. 57. lib. 2. numer. 22. & 24

Substantia alia corporea, alia incorporea, qu. 14. lib. 1. num. 1

Substitutio quid sit, & quam interpretationem recipiat, & ad quæ extendatur.

Substituo, verbum, sui natura ad directas tantum substitutiones refertur, non ad fideicommissarias, præs. 60. li. 4. nu. 63. Est tamen verbum commune, præs. 54. li. 4. 3

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Substituto secunda institutio, præs. 26. lib. 4. num. 10.
conuenire debet verbis & personis, præs. 60. libr. 4.
nu. 33. dicitur limitata & restricta, quando facta est
expresso proprio nomine, pr. 69. li. 4 num. 8. est po-
tentior iure accrescendi, pr. 87. lib. 4. nu. 1. vna & ea-
dem non debet diuerso iure censeri, pr. 108. li. 4. nu-
mer. 22. vna ab alia substitutione in interpretationem
recipit & declaratur, pr. 178 li. 4. num. 34. sui natura
habet conditionem propriam, præs. 36. li. 4. num. 4.
Interpretario l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil.
subst. Bar. non recta. ibid. In Substitutione qualibet
facta filijs vel descendentibus an semper subintelli-
gatur tacita conditio, si ipsi filij vel descendentes de-
cesserint sine liberis, pr. 89. lib. 4. num. 126. Quod in
substitutione vulgari non subintelligitur, ibid. nu-
mer. 127. Declara, si vulgaris non est comprehensa
in compendiosa, alias secus, ibid. n. 128. Vide Con-
ditio si sine liberis. extendi cessetur, quando in ea est
dictio, tunc, pr. 65. li 6. nu. 24 Secus quando adiecta
essent verba restrictiua, quibus significauit testator
se tantummodo in eo casu substituisse, ibid. nu. 25. ex
multorum sententia extenditur de persona ad perso-
nam, ex identitate rationis, seu qualitatis expressa per
testatorem, in ipsa substitutione, pr. 71. li. 4. num. 21.
tunc præsumitur extendi de persona ad personam,
quando alias excluderetur persona magis delicta: pr.
65. li. 4. nu. 36. & in alijs casibus. vide ibid. num. 37. &
38. extenditur vsq; ad pubertatem, testatore ita sub-
stituente, Instituo filium meum infantem, & si de-
cesserit in ea ætate, ei substituo Sempronium, pr. 47.
li. 4. nu. 6. Et quid si dixit tunc & eo casu ei substituo
Sempronium, ibid. num. 9. facta, si filius non esset in
rerum natura extenditur ad casum quando filius in
rerum natura extitisset, sed in pupillari ætate decesse-
rit, pr. 65. li. 4. num. 8. facta, si hæres præmoreretur,
extenditur ad casum, si hæres non extaret. præsu. 65.
li. 4. nu. 7. si facta sit impatibus in vna oratione ver-
bum, substituo refertur æqualiter ad duos, & æqua-
liter determinate debet, præs. 36. libr. 4. num. 32. Se-
cus si in diuersa oratione, ibid. Et quando sunt duo
substituti inuicem in eadem oratione cõsideran tur
tanquam vna persona, & vnum corpus, nu. 33. etiam
inutilis fauore alicuius personæ facta excludit ius
accrescendi, pr. 87. libr. 4. num. 3. Secus si substitutio
esset nulla ipso iure, ibid. n. 4. si fuerit facta expressis
propijs nominibus subst ituto rum, ijs præsumun-
tur æqualiter substituti, pr. 18. li. 4. n. 6. si facta fuit de
posthumis nascituris an extendatur ad casum, quan-
do vnus tantum posthumus natus est, præs. 65. lib. 4.
num. 20. si est alicui facta simpliciter, intelligitur fa-
cta in ea portione, in qua institutus fuit, pr. 62. lib. 4.
num. 9. non censetur facta in omnibus bonis, etiam
si expresse fit facta in omnib. bonis institutio, & de-
inde fuit adiecta substitutio simpliciter, præsum. 62.
li. 4. nu. 42. si est facta in parte hæreditatis, non cen-
sentur instituti inuicem grauati, etiã si facta sit sub-
stitutio vltimo morienti. pr. 62. li. 4. num. 44. Secus
si vltimo morienti facta sit indefinitè, vt puta in bo-
nis vel hæreditate, ibid. nu 45. Et secus etiam, quan-
do testator substituit his verbis: In d. hæreditate sub-
stituo Mæuium, quia sunt verba relatiua & restricti-
ua ad præcedentem hæreditatem, ibidem, nume-
ro 46
Substitutionis spes non transit ad hæredem substituti,
pr. 43. li. 4. 14
Substitutio facta verbo communi in re certa nũquam
trahitur ad directum, præs. 60. lib. 4. num. 17. contra
19
Substitui nemo potest sibi ipsi, præsumpt. 17. lib. 4. nu-
mer. 6

Substitutio compendiosa qua dicatur; & quas substitutiones sub se comprehendat, & quomodo varietur.

Substitutio compendiosa dicitur, quæ sub verborum
compendio plura tempora, seu plures continet sub-
stitutiones. præs. 51. libr. 4. num. 2. & præs. 24. libr. 4.
n. 29. compendiosa quibus conjecturis facta à testa-
tore censeatur, pr. 51. li. 4. num. 1. & per tot. quæ plu-
res substitutiones contineat, & quæ habeat tractum
temporis in futurum, an dicatur compendiosa, reie-
cta Bal. li sententia, pr. 24. li. 4. nu. 28. an sit compen-
diosa, si testator hæredem extraneum instituit, & sic
ei subst tuit, & quandocunq; Caius hæres meus de-
cesserit, substituo Sempronium, pr. 51. li. 4. num. 25.
si filius meus in pupillari ætate decesserit substituo
Caium, an sit compendiosa, pr. 51. li. 4. nu. 14. Quid
si testator dixit, & quandocunque filius meus decес-
serit, cum togo vt testituat hæreditatem Titio, ibid.
nu. 15. quæ sit sub conditione mortis, vel alia, dici-
tur compendiosa, pr. 51. li. 4. num. 19. compendiosa
sub temporum pluralitate comprehedit plures sub-
stitutiones, præsum. 54. lib. 4. num. 11. compendiosa
licet comprehendat plures substitutiones, vnaquæ-
que tamen suam naturã retinet, nec vna alteri co-
municatur, præsu. 39. li. 4. nu. 35. compendiosa an ex
præsumpta mente testatoris cõtineat exemplarem,
pr. 45. li. 4 nu. 1. & seq. compendiosa fideicommissa-
riam continet, pr. 68. li. 4. nu. 4. compendiosa verbis
directis puberi facta a pagano, semper valet iure di-
recto, & matrem excludit. pr. 56 li. 4. nu. 2. compen-
diosa verbis communibus facta impuberi, matre ex-
istente in medio, an contineat pupillarem ad exclu-
sionem matris, pr. 56. li. 4. num 3. & sequent. Et qui-
bus ex conjecturis cẽseatur testator matrem voluisse
excludere, ibid. num. 6. & multis sequent. compen-
diosa pupillarem non continet, quando conjecturis
apparet testatorem noluisse substituere pupillariter,
sed semper per fideicommissum, præsum. 54. libr. 4.
num. 18. & quibus conjecturis id appareat, num. seq.
compendiosa si facta est his verbis: Et quandocun-
que filius meus decesserit, substituto Caium vulga-
riter pupil. & per fideicomm. non subintelligitur in
vulgari tacita conditio, si sine filijs, &c. præsum. 89.
li. 4. nu. 149. compendiosa secundum temporis cur-
sum variatur, & quomodo, præs. 54. li. 4. nu. 6. com-
pendiosa verbis communibus facta nõ continet pu-
pillarem, matre existente in medio, pr. 50. li. 6. n. 24.
compendiosa verbo communi facta pupillo an præ-
sumatur directo facta ipsi pupillo ante pubertatem,
præsum. 66. lib. 4. num. 8. compendiosa verbis com-
munibus à pagano facta, an & quando præsumatur
comprehendere pupil. pr. 54. li. 4. num. 1. & per tot.
compendiosa verbis communibus à pagano facta,
an & quando præsumatur cõtinere fideicommissa-
riam, quando directo valere non potest, pr. 57. li. 4.
num. 1. & seq.

Substitutionem compendiosam verbis communibus
à pagano factam esse omni tempore fideicommissa-
riam multorum auctoritate probatur, præsum. 44.
li. 4. num. 13. & num. sequent. Contra, nu. 14. & seq.

Substitutio compendiosa verbis directis facta, an &
quando præsumatur post aditã hæreditatem, & pu-
pillarem ætatem expirate, & an & quãdo valeat tan-
quam fideicommissaria, pr. 55. li. 4. num. 1. & seq. per
tot. compendiosa facta à milite impuberi dicitur di-
recta, etiam matre ipsa in medio existente, pr. 51. li. 4.
nu. 2. Contra. nu. 4. compendiosa facta à milite im-
puberi verbis directis, vel obliquis, an & quãdo va-
leat post pubertatem iure directo, vel fideicommis-
si, pr. 52. li. 4. nu. 1. compendiosa facta a pagano ceu-
setur potius directa, quam fideicommissaria, & ob-
liqua, quando vtroque modo valere potest, præf. 52.
li. 4. n. 3. In substitutione compendiosa, in qua con-
tinentur substitutiones directæ, & obliquæ, subin-
telligitur tacita conditio, si decesserit sine filijs, præs.
89. li. 4. num. 138. Et quid quo ad vulgarem compre-
hensam in ipsa compendiosa, ibid. num. 139. & sequ.
compendiosa verbis obliquis a pagano facta, an &
quando contineat vulgarem, pupillarem, & fidei-
commissariam, pr. 58. li. 4. nu. 1. & 2. compendiosa à
milite facta verbis obliquis fideicommissaria cense-
tur, pr. 25. lib. 4. nu. 17. & quid si est facta verbis com-
munibus, ibid. nu. 18. compendiosa verbis singulari-
bus facta quæ dicatur, pr. 51. li. 4. nu. 3. 7. 9. 10. 12. 13.
Et quæ dicatur verbis singularibus, vel specialibus
fieri, ibid. num. 4. & 5. copulatiue facta nil differt ab
ea quæ fit collectiuè vel distributiuè, præs. 186. li. 4.
num. 30. Et quæ dicatur copulatiuè, & collectiuè &
distributiuè fieri, num. 31. 32. 33

Substitutio directa dicitur secunda institutio, & est æ-
què fauorabilis, vt ipsa prima institutio, pr. 65. li. 4.
num. 2. omnis directa dicitur conditionalis institu-
tio, præf. 34. li. 4. num. 36. in dubio an directa præsu-
matur, vel potius obliqua aut fideicõmissaira, p. 66.
li. 4. num. 1. 2. in dubio censetur potius directa quam
fideicommissaria, si modo conueniat personis, præ-
sum. 60. li. 4. num. 28. & præsum. 67. lib. eod. num. 6.
& præsumpt. 70. lib. eod. num. 31. & præsum. 71. nu-
mer. 3. & 9

Substitutionem directam coniecturis & præsumptio-
nibus induci non posse, præsum. 19. libr. 4 numer. 3.
Contra præsum. 61 libr 4. numer. 4. & 5. pr. 64. li. 4.
num. 1. & seq.

Substitutio directa, & fideicommiss. quid differant, pr.
73. lib. 4. nu. 3. directa & fideicommissaria valdè dif-
ferunt: substitutio enim vulgaris non se compatitur
cum hæredis institutione, fideicommissaria verò se
compatitur. pr. 178. li. 4. nu. 25. directa, an & quando
coniecturis & præsumptionibus inducta censeatur,
pr. 64. lib. 4. nu. 1. 2. 3. directa coniecturis induci non
dicitur etiam in casu, in quo ageretur de sustinendo
testamentũ etiam si alioqui corrueret testamentum,
pr. 64. li. 4. n. 6. Idem in testamento condito à patre
inter liberos, ibid. nu. 8. directa difficilius inducitur
quam fideicommissa, pr. 61. li. 4. num. 13. directa, an
verbis obliquis fieri possit, pr. 34. li. 4. num. 11. dire-
cta est obliqua fauorabilior, obliqua enim cum cõ-
tineat onus restitutionis dicitur odiosa, pr. 66. li. 4.
num. 3. directa est fauorabilis, & ideo extendenda de
casu ad casum, pr. 26. li. 4. nu. 9. directa an & quando
præsumatur extendi de casu ad casum, præf. 65. li. 4.
num. 1. & seq. an & quando non extendatur, nu. 25.
& sequ. directa an & quando extendatur de tempore
ad tempus, & an sit permissa d. extensio, pr. 65. lib. 4.
num. 39. & sequ. directa an & quando extendatur de
persona ad personam ex præsumpta mente testato-
ris, & an dicta extensio sit iure permissa, præf. 65. li. 4.
nu. 34. & seq. directa trahitur ad fideicommissum ex
iusta causa, pr. 52. li. 4. n. 8 directa facta quando sit be-
est causa, an extendatur ad fideicommissariam, quan-
do mater est in medio, pr. 54. li. 4 n. 4 directa admitti-
tur etiam in fideicommiss, pr. 69. l 4. nu. 7. dire-
ctis verbis facta, an & quando post pubertatem tra-
hatur ad fideicommissariam, pr. 55. li. 4. n. 8. & mul-
tis sequ. per tot. quando sit vsque ad certam ætatem,
ex quo non est perpetua, dicitur directa, pr. 52. li. 4.
num. 13. si est facta verbis obliquis vel communibus
iunctis verbis directis, censetur facta directa, vel ob-
liqua ad electionem substituti, pr. 20. li. 4. nu. 8. ver-
bis directis facta obliquatur, quando aliquibus verbis
constat de mente testatoris substituentis, pr. 60.
li. 4. num. 76. in codicillis verbis directis facta obli-
quatur, nec valere potest, pr. 60. li. 4. nu. 75. directa
militaris an similis sit pupillari, an vulgari, an fidei-
commissariæ, pr. 195. li. 4. n. 13. 14. 15. & seq. recipro-
ca directa, an & quando præsumatur facta inter plu-
res, quibus morientibus facta est vulgaris vel pupil-
laris, præsumptio. 61. libro quarto, numer. 1. & per
totum.

Substitutio exemplaris introducta est ad instar pupil-
laris, pr. 38. li. 4. nu. 23. & pr. 63. li. 4. nu. 15. & pr. 195.
li. 4. nu. 11. pr. 42. li. 3. nu. 3. & pr. 4. num. 1. introducta
est ad instar pupillaris, vt pater possit filio prouide-
re, pr. 44. li. 4. nu. 2. & 3. introducta est ad similitudi-
nem pupillaris, & sit eisdem modis furioso quibus &
pupillo. pr. 49. li. 4. num. 1. Et quando, & quibus ver-
bis facta præsumatur, ibid. per tot. an comprehenda-
tur in reciproca ex præsumpta testatoris voluntate,
præsum. 90. li. 4. numer. 62. Quod si reciproca facta
ex duobus filijs maioribus mente captis, compre-
henditur, ibidem, num. 63. ijsdem legibus regulatur
quibus & pupillaris, cum eius exemplo sit introduc-
ta, pr. 41. li. 4. nu. 15. & fideicommiss. nunquid simul
concurrant, & sit locus electioni, pr. 63. li. 4. nu. 14.
& 15. sit filio furioso ob defectum iudicij & sensus,
præsum. 52. li. 4. numer. 12. si verbis & personæ con-
uenire potest, præsumitur potius directa quàm fidei-
commissa. præsum. 66. li. 4. num. 9. facta in vno casu
furoris extenditur ad alium casum similem, præf. 65.
li. 4. num. 6. facta in re certa trahitur ad totum, præsi
48. li. 4 num. 5. cessante furore euanescit, pr. 50. li. 4.
num. 1. Et an, & quando ex præsumpta mente testa-
toris reconualescat redeunte furore qui iam cessauе-
rat, ibid. num. 2. & sequent. vbi quatuor casus distin-
guuntur, quos omnino vide ibid. expressa an contine-
at vulgarem & pupillarem tacitas, præsumpt. 44.
li. 4. nu. 1. tacita an, & quando ex præsumpta volun-
tate testatoris excludat matrem, pr. 46. li. 4. nu. 1. &
seq. tacita continetur in expressa pupillaris ex ratio-
ne, quia pupillaris expressa comprehendit vulgarem
taciram, præsum. 42. li. 4. nu. 6. tacita tunc compre-
hendit ur in expressa vulgari, quando testator post
aditam hæreditatẽ expresse substituit per fideicom-
missum, pr. 41. li. 4. num. 12. tacita non continetur in
expressa vulgari quãdo testator reciprocè substituit
duobus filijs imparibus, nempè vni sanæ mentis, al-
teri vero mente capto, præsum. 41. li. 4. num. 14. ver-
bis singularibus facta quæ dicatur, pr. 49. li. 4. nu. 2.
Et quando dicatur expressa verbis specialibus, ibid.
num. 3. Et quando dicatur verbis generalibus, ibid.
num. 3

Substitutio semel extincta amplius reuiuiscere nó po-
test, præsum. 50. li. 4. nu. 12. hoc modo concepta, in-
stituo hęredem filiũ mihi ex vxore mea nasciturum,
& si hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, sub-
stituo Titium, si non est natus filius, an habebit lo-
cum substitutio, pr. 65. li. 4. n. 13. ante institutionem
facta non facit corruere testamentum, præf. 10. li. 4.
num. 5. facta decedente hærede sine filijs adita hæ-
reditate, habet etiam locum, si is institutus non adi-
uit, pr. 65. li. 4. num. 12. facta, si filius non nascetur,
cõprehendit etiam casum vulgaris, si moriatur ante
aditam hæreditatem, vel eam repudiet, pr. 185. li. 4.
num. 10

Substitutio fideicommissaria dicitur non exemplaris
quando pater substituit filio furioso Caium, quem
grauauit alteri restituere, pr. 49. li. 4. nu. 14. Quid si
testator voluit in bonis suis proprijs succedi, ibid.
n. 15. dicitur odiosa ob onus restitutionis bonorum,
pr. 71. li. 4. n. 2 recipit interpretationem ex testato-
ris affectione, & secundũ eam regulatur, pr. 75. li. 4.
num. 16

Substitutio facta in re certa non dicitur pupillaris, sed
fideicommiss. pr. 45. li. 4. nu. 25. quando regulari de-
bet ab altera simul iuncta potius fideicommissaria
debet regulari a vulgari, quàm econtra, pr. 89. li. 4.
nu. 147. fideicommissar. an contineat sub reciproca
pr. 6. li. 4. nu. 67. & seq. fideic. in reciproca contine-
ri dicitur, quando testator reciprocè substituendo
dixit. Quos inuicem substituo vulgar. pup. & per fi-
deicom. præf. 60. li. 4. num. 84. Idem si reciproca sit
admixta cum compendiosa, ibidem, num. 88. quibus
coniecturis probetur facta per fideicommissum a te-
statore, non autem directè, pr. 68. li. 4. nu. 1. & per to-
tum. in dubio vtrũ directa præsumatur, an fideicom-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

missaria,pr.66.li.4.per tot.fideicõmissi an, & quando extendatur de casu ad casum,ex præsumpta in ente testatoris, præsumptio. 73. libro quarto, numero 1

Substitutionis fideicommissariæ in successione nõ attenditur proximitas vltimi decedentis sed testatoris, pr.75 li.4. 17

Substitutio assumit naturam coniunctionis, sicque iuris accrescendi vel non decrescendi.pr.75.li.4.n.20. fideicomm. an extendatur de persona ad personam, præsu.73.li.4.num.5. & 6. & an de tempore ad tempus,ibi.e.num.7. fideicom. an extendatur de casu ad casum, ibid. num. 1. & 4. In substitutione fideicommissaria facta in vita grauati non subintelligitur tacita conditio,si sine filijs, &c.præsumpt 89.li.4.numer. 137. reciproca fideicommissaria quibus coniecturis & præsumptionibus censeatur inducta,pr.62. li.4.nu.34. & seq.fideicommissaria quàm variis modis reciprocè facta præsumatur,ibid.nu.12.13.14 vsque,num. 22

Substitutio fideicommissaria reciprocè facta quib. casibus cessat, præs.62.li.4 nu.24.25. & seq. vide plura inf. Substitutio reciproca.

Substitutio pupillaris quæ dicatur pr.34.li.4.num.34. dicitur testamentum pupilli,pr.50.li.6.nu.20.dicitur propriè & principaliter testamentum filij quod eius nomine facit pater, improprie verò dicitur patris cum agatur de hæreditate filij,pr.38.li.4.nu.7. inuenta est, vt prouideat,& consulat filio qui restari non potest,pr.47 li.4. num.5. & exemplaris nunquid eodem tempore simul concurrant, & sit locus electioni,præf.63.li.4.& fideicommiss.an simul eodem tempore concurrere possint, pr.63.li.4.nu.13. quibus coniecturis facta constare possit,præsum.34. lib.4 num.1. requirit additionem hæreditatis,pr 63. li.4.nu.5 est substitutio quando sub conditione facta,pr.50.li.2.num.34. qua ratione tacitè contineatur sub vulgari,pr.36.li.4.num.38. Et nunquid comprehendatur, quãdo his verbis facta est,si hæres non erit,ibid.num.39. vide Substitutio vulgaris expressa quando & quibus casibus contineat tacitam pupillarem. Idem quando testator substituit quo ad sua bona,ibid numer.52. non continetur sub compendiosa verbis obliquis à pagano facta, præsu.58.li.4. num 6. Extende, etiam si facta esset specialis mentio pupillaris ætatis,ibid.numer.7.Declara vt,ibid. num.8.9.& 10. non dicitur tacitè ad pupillarem, etiam mentione facta de pupillari ætate, quando verba repugnant,pr.60.li.4.num.32. Idem si repugnat qualitas personæ,ib.an & quando in reciproca continueri censeatur,pr.60.lib.4. nu.34.35.36.37.38.39. 42.44. trahitur ad omnia bona ipsius testatoris, pr. 48.li.4. 2

Substitutio pupillaris ad quæ bona trahatur,præsu.48. lib.4.num.6.In substitutione pupillari interpretanda, an magis coniunctus admittatur nec ne,non attenditur maior affectio testatoris, sed quomodo æqualiter quis succedturus sit ab intestato,pr.39.li.4. num.84.additionem pupilli requirit,pr.37.li.4.n.21. Contra num.42. tempus certum habet,exemplaris autem incertum,pr.41.li.4.nu.8.an & quando facta præsumatur vsque ad puberatem.pr.47.lib.4.nu.2. vel infra per totum, fieri nequit emancipato & illegitimo, qui subtestatoris potestate non sunt, pr 60. libr.4. numer. 40. deficit superueniente pubertate, pr.72.li.4.nu.4. expirat pubertate,sic & exemplaris, pr.42.li.4. 9

Substitutio pupillaris quibus coniecturis facta constare possit,pr.34.li.4.nu.1.2.3. & deinceps per totum. his verbis communibus, si filius meus hæres esto, & si filius meus decesserit sine liberis, vel quandocunq; substitutus capiat bona propria auctoritate, pupillaris,& directa censetur, præsumpt. 156. libro 4. numer. 7

Substitutio pupillaris expressa qua dicatur, ad quæ extendatur, & quando expiret.

Substitutio pupillaris expressa quæ dicatur.pr.54.li.4. nume.5.6.7. quando non contineat tacitam vulgarem,quæst.51.lib.1.nu.9.an comprehendatur tacitam exemplarem.quando patet filio impubere, & furioso substituit, & substitutio ipsa pupillaris est restricta ad certum, & limitatum tempus,præf.41.li.4.nu.7. & sequ. an & quando comprehendat tacitam exemplarem,præf.42.lib.4.numer.1. Et quæ dicatur substitutio pupillaris expressa continens tacitam exemplarem,ibid. nu.2. & 4. an contineat tacitam exemplarem, quando pater substituit filio impuberi, qui testamenti tempore nõ erat furiosus, sed post ipsum patris intra pupillarem ætatem furor superuenit,præsum.42.libr.4.num.10. Et quid si superuenit furor post mortem patris post pupillarem ætatem, ibid. num. 11. an & quando contineat vulgarem tacitam,pr.42.li.4.nu.1.2.3 & seq.per totum. sicut expirat superueniente pubertate, an idem dicẽdum de tacita vulgari.præf.43 li.4.num.18.filio meo impuberi,quandocunq; decesserit,substituto Titium,etsi videatur compendiosa, dicitur tamẽ ipsa pupillaris, præsu.24.li.4.nu.37. Declara vt num.38. Quid si testator dicat, & si filius meus decesserit in pupillari ætate,in eius hereditate substituo Sempro. an sit manifesta pupillaris,ibidem,numer.39.Et quid si testator ita substituit, si filius meus in pupillari ætate decesserit, Titius sit mihi hæres in fundo Sempronia, ibid. 40

Substitutio pupillaris facta filijs continet, & in eo subintelligitur tacita conditio, si sine filijs, &c.præf.89. li.4.n.129.Idem in substitutione exemplari dicta, militari fideicommissaria, & num.130. vsque 137.& quid in Compendiosa, num. 138.139. vide Condit.

Substitutio reciproca pupillaris an & quando inter plures institutos inducta censeatur,præsu.61.li.4.nu.3. & seq.

Substitutio pupillaris restricta ad tempus pupillaris ætatis non potest extendi ad vulgarem,pr.43.li.4 numer.19. Et quomodo intelligatur hæc restrictio, ibidem.

Substitutio pupillaris tacita est quædam ficta substitutio à lege introducta, præsum.39. libr.2. numer.15. Contra num.18.à lege introducta, præsum.35 li.4. num. 18

Substitutionem pupillarem tacitam fingi à lege, non autem præsumi,pr.35.li.3. 8

Substitutio pupillaris tacita non dicitur fieri à testatore,sed à lege fingi,pr.37.li.4. 24

Substitutionem pupillarem tacitam esse, quidem præsumptam,sed quod magis in ea operatur legis dispositio, quam voluntas, præsum 35.li.4. numer.17. & sequen.

Substitutio pupillaris tacita interpretatur eodem modo,quo expressa cum vtraque proueniat a voluntate testatoris.præsu.39.li.4. num.38.an comprehendatur in vulgari expressa,pr.39.li.4.num.1. Quæ si est facta à milite, num.7. dicitur per extensionem continetri in expressa vulgari non econtra,præsumpt.35. libr.4. num.15. an dicatur inesse vulgari expressæ ab initio purè, vel sub conditione, præsum. 40. libr.4. num. 15

Substitutionem tacitam pupillarem esse comprehensam in vulgari ad matris exclusionem, vsque ab initio ex præsumpta mente testatoris.pr.40.li.4.nu.1. per totum. inesse ab initio ex presẽ vulgari a futuro euentu pendere affirmarunt nonnulli,pręf.40.li.4. num. 14

Substitutio pupillaris tacita, licet sui natura contineatur in expressa vulgari, vnaquæque tamen suam naturam,& qualitatem retinet,pr.39.li.4.nu.34.comprehensam expressa vulgari, an presumatur, vel à lege fingatur.præsu.35.li.4.nu.1.per tot.tunc demum non excludit matrem, quando illa reperitur instituta,& data cohæres filio pupillo,præf.39.li.4.nu.24. partim expressa, & partim tacita, an & quando excludat matrem, præf.38.li.4.nu.1.omnino expressa matrem excludit,pr.38.li.4.n.2.Et an excludat eam à legitima,nu.3 & 4.verbis singularibus facta quando esse dicatur, præsumptio.34.li.4.num.2. & num. sequent.

Substitutio reciproca dicitur, quia inuicem, & mutuo fit inter duas pluresue personas,pr.60.li.4. num.1. Dicitur alio nomine breuiloqua eo quod breuiter fiat,ibid.num.2. Et fit pluribus personis æqualibus, ibid dicitur,qua plus hæredibus instituit,vel exhæredatis vnus in alterius defectum subrogatus, præsu. 59.li.4. nu.2. Et quando dicatur facta verbis singularibus,ibid.numer 3 Et quando verbis specialibus, ibid num.4. Et quando verbis generalibus,ibidem, num. seq.quibus modis fiat, ibid.nu.10.11.12. & 13. perfectionẽ incipit habere à tempore mortis ipsius testatoris,pr.60 li.4.nu.55. an & quando facta præsumatur,præf.56.li.4.num.1.vt censeatur facta inter eos, quibus vltimo loco tertius aliquis fuit substitutus, debet esse facta vltimo morienti, & in omnibus bonis.pr.61.li.4.nu.56.illas solas substitutiones, & illa tempora cõplectitur, quæ personis possunt conuenire,pr.60.li.4.n.27. quando fideicommissariam comprehendat, pr.60.li.4. nu.30.71.74.78.84.85. compendiosa admixta comprehendit fideicommissa.pr.60 li.4.nu.29 ex quibus coniecturis censeatur pupillarem continere, præf.60.li.4.num.34 35.36. 37.38.39.42.& 44 quando contineat vulgarem tantum, quãdo pupillarem, exemplarem, aut fideicommissariam, ibid. nu.1.4.5 6.7.8 9.11.14.15. quando contineat pupillarem, ibidem, num.22.23.24.45.46. 47.& passim per tot. vsque numer. 61. admixta cum compendiosa an pupillarem minimè comprehendat,pr.60.li.4 num 26.28.29. pupillarem non continet, quando refallatur e differentia, præsu.54.li.4. num.10. quando est facta duobus filijs impuberibus mente captis, aut furiosis, continet vulgarem, pupillarem, & exemplarem,pr.60.li.4. num.64.an & quando contineat substit. vulgarem tantum pr.60. li.4.nu.8. Si fuit facta vni impuberi filio instituto, & alteri exhæredato, nunquid comprehendat vulgarem,ibid. 9

Substitutioni reciprocæ pupillari non est locus, quando cessat pactus,pr.60.li.4. 23

Substitutio reciproca facta à milite per emancipationem non expirat,pr.60.li.4.nu.60. facta post mortem omnium, & facta vltimo decedenti.an differat pr.62. nu.49. li.4. reciproca, an inter positos in constitutione cessari possit.pr.62.nu.54.li.4. Et quando inducãtur, vel non censeantur, ibid. nume.56.57.58. & 59. hæc Titius, & Seius, vter eorum viuet, hæres mihi esto,an sit reciproca,pr.59 li.4.num.5. Quid si testator ita dixit,Lucio Titio,eorumve,cui fundum do, Lego, & si vterque vixerit vrique, & alter, alteri totum debebitur,ibid. num. 6. Et quid si dixerit, Titius, & Mæuius inuicem substituti mihi hæredes estote,ibid.num.7.Et quid si dixit,& si quis hæredum meorum decesserit, volo bona mala ad superstites peruenire, ibid. num.8. reciproca fideicommissaria quando præsumatur facta inter plures, quibus omnibus vel vltimo morienti datus est substitutus, pr. 62.li.4.nu.1.2.11.30.41.44.45.46.47.49.vsque numer 54 vide supr. Substitutio fideicommissaria.

Substitutio ad certum tempus restricta,& limitata non extenditur vltra illud tempus. præf.42.li.4 num.8. tacita non impeditus accrescendi,pr.37.li.4.nu.9. si est tacita,& alia adminicula occurrant,non excludit ius accrescẽdi, & sic coniunctus præfertur substituto,pr.87.li.4. 11

Substitutio vulgaris, quæ dicatur, & quando fieri soleat: & ad quæ extendatur.

Substitutio vulgaris efficacior, & nobilior ipsi fideicommissaria, præsum. 89 li.4 num.48.dicitur coniuncta cum ipso iure accrescendi, præsum.60. lib.4. numer. 18. fieri solet respectu portionis hæreditariæ cùm per eam succedatur directo ipsi substituenti,pr. 195.li.4.num.5. vulgaris & pupillaris vna simul eodem tempore esse non potest, pr.63.li.4. num.4.an contineatur sub compendiosa à pagano facta verbis obliquis,pr.pra 58.li.4.num 3.4 5 non continet tacitam pupillarem ex præsumpta mente testatoris in testamento militis,præsum 36.li.4.num 50. additione hæreditatis expirat, & ideo non potest concurrere cum fideicommissa. præsum.63. libr.4.numer. 11

Substitutio, filio meo frater meus substituo,dicitur vulgaris & pupillaris,pr.31.li.4.nu.22. Quid si adiecta si conditio, vt,si Caius factus sit Consul,ib.n.23.hęc, instituo filium meum pupillum, & si decesserit in pupillari ætate,substituo Caium,vulgaris & pupillaris censetur,pr.36.li.4.nu.49. si filius meus in pupillari ætate decesserit Sempronius mihi, & sibi hęres sit, an vulgaris, vel pupillaris expressa,pr.34.li.4.nu.20. Quid si testator ita substituit,instituo filium meum impuberẽ & si ipse decesserit in pupillari ætate, substituo Sempronium,ibidem,num.21.& seq.eod.instituo filium meum, & si ipsi hæres erit, & in pupillari ætate decesserit,substituo Caium,cũ habeat duo capita,an sit vulgaris, vel pupillaris.pr.34.li.4.n.34. Quid autem si cõtinet vnam conditionem tantum, ibidem.

Substitutio vulgaris comprehensa sub compendiosa extenditur de casu ad casum,præsumpt.65.lib.4.numer. 23

Substitutio vulgaris expressa quando, & quib. casibus contineat tacitam pupillarem,pr.36.li.4. num.1.5. 17.& per totum. an & quando contineat tacitam exemplarem,præsum. 41.li.4.num.2.per tot. Et quomodo quis cesearur substitutus per exemplarem tacitam,ib. facta furioso,an contineat tacitam exemplarem,præsum. 41.li.4.num.3 & num. superiori.an contineat tacitam pupillarem, quando testator vsus est verbis,tunc,& co casu,præsum 36.li.4.num.26. & 27. continet tacitam pupillarem ex legis dispositione,interpretatione tamen sumpta à coniecturata mente testatoris.præf.39.li.4.num.76. continet tacitam pupillarem per interpretationẽ à lege factam, præsum.35.li.4.num.23 potrigitur ad pupillarem, præsum.39.li.4.num.23. iure quodam speciali continet pupillarem,præf.41.li.4.num.6. impuberi facta cõtinet tacitam pupillarem, ex præsumpta mente testantis,pr.36 li.4.num.12. quæ regula extenditur,num.13.& 14.& declaratur decem Limitationibus à num.15. vsque ad finem. continet tacitam exemplarem, etiam si repore conditi testamenti filius, cui pater substituit, non erat furiosus,sed furor deinde supereuenit,præsumptio.41. libro quarto, numero 9

Substitutio vulgaris partim expressa, & partim tacita de qua in l.vlt.C.de inst. & substit. an excludat matrem,pr.37.li.4.num.15.Et quid de pupillari partim expressa,& partim tacita,ibi. Et quid de pupillari tacita tantum,ibid.16.quæ continet casum impotentiæ dicitur illum contenere, siue ille vales euenit viuo testatore,siue mortuo,pr.34.li.4.nu.35.tacita mente excludit,pr.37.li.4.n.1. tacita,an & quando expiret cum ipsa pupillari expressa pr.43. lib.4. nu.13. tacita quæ sub expressa pupillari continetur, excludit ius accrescendi,pr.87.lib.4.nu.5. quod ampliatur & restringitur,ibid.num.6.& 7

Substitu-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Substitutio si est facta hoc modo, vulgariter, pupillariter, & per fideicom. quando substitutus præsumatur posse succedere ex quinis substitutione, pr.63.lib.4. numer. 1

Substitutus quis dicatur, & quando quibus in bonis admittatur: quando alios excludat: & à quibus excludatur.

Substitutus dicitur etiam propriè hæres, pr.178.libr.4. nu.4. dicitur subrogatus in locum instituti, & ob id eius naturam, & qualitates assumit, pr.108 li.4.n.5. regulariter succedit testatori, pr.37.li.4.nu.2. an admittatur, si testator instituit posthumum, cui decedenti substituit fratrem, an hic frater admittatur, si secundus posthumus non est natus, pr.65.l.4.nu.21. præsertim monasterio, quando apparet de expressa voluntate testatoris excludentis ipsum monasterium, pr.83.li.4.nu.3.nunquid in casu l.vlt.C. de instit. & substit. excludat matrem, pr.57.li.4.nu.4.à testatore tunc excludit matrem, quando potest excludere eam ab intestato, propter conservationem agnationis & familiæ, pr.56.li.4.num.15.à testatore in casu tacitæ pupill. substitutionis tunc cessetur matrem excludere, quando is fuit magis dilectus à testatore quàm eius vxor, pupilli mater, præsum.39.libr.4.num.77. Distingue. vt num 78.& sequen. quando excludit fœminas, excludit etiam masculos descendentes ab eis, præs.89. lib.4. 98

Substitutum quisnam possit excludere ex præsumpta mente testatoris, præsumptio.186.libro quarto, numer. 19

Substitutus enim vt excludatur à descendentibus testatoris, quid requiratur, ibid.nu.21.22.in substitutione vulgari, & fideicom. censetur habere facultatem eligèdi, cui ex substitutione velit succedere, cùm ambæ concurrant eodem tempore, ibid.num.10.& 11. in bonis mobilibus & immobilib. quo casu censeatur etiam substitutus in iuribus & actio. præs.54.l.4. nu.28.sub conditione filio instituto, si decesserit sine liberis: admittitur etiam in casu, quo institutus decederet viuo testatore, pr.65.li.4.n.11. exemplariter succedit in omnib. bonis quæsitis furioso vndecunque, pr.18.li.4. 11

Substituto exemplariter nunquid sint restituenda prælegata vna cum fideicommisso, præsum.195. libr.4. num. 10

Substituti inuicem, & grauati restituere alteri, non dicuntur substituti inter se per fideicommissum, ad exclusionem substituti post eorum mortem, pr.70. libro 4. 69

Substituitur directò à milite non dicitur cohæres instituti.pr.108.lib.4 nu.46.pupillo, an & quando præsumatur grauatus restituere etiã bona ipsius pupilli, præs.73.li.4.num.1.2.3.& seq.per tot.pupillo qui et succedit, potest petere restit. in integrum, præsu.48. lib.4.nu.7. pupillariter, quibus in bonis ex præsumpta mente testatoris succedat, pr.48 li.4.nu.1 2.3.& per tot.pupillariter consequitur omnia bona pupilli vndecunque illi quæsita, præs.195 lib.4.num.9.pupillariter tenetur legata à pupillo tebiti vt res alienum præstare, pr.108.li.6.nu.39.pupil. à milite potest succedere vel in parte bonorũ, vel in totum iuxta voluntatem testatoris, pr.48 lib.4.nu.14.re certa est loco legatarij, pr.108. li.4.nu 16.quando per ingressum religionis excluditur, pr.83.li.4.nu.63.64. 65.69 70.& seq.his verbis si filius meus decesserit in pupillari ætate, dicitur substitutus sub cõditione casuali, pr.34.li.4. 36

Subuasallus non primi mediati, sed secundi subinfeudantis vasallus est, iure communi inspecto, pr. 102. li.3.n.1.& 14. inuestituram non à primo, sed immediato domino recipit, ibid.num.5.& 15.domino mediato non præstat relevium, num.7.8.nec fidelitatis iurament.nu.9.subfeudum alienare volens, requirit consensum domini immediati tantum, num.10.qui ex regni vel loci consuetudine nequit subinfeudari, absq; domini directi licentia, cuius efficiatur vasallus, num. 21

Subuasallum ad sibi seruiendum, primus dominus cogere non potest.pr.102.li.3.nu.4.non primi, sed immediati domini vasallum tacita ette coniectutis quo modo probetur, præsum.102 libr.3.nume.24 25.& sequent.

Succedens ab intest. verè & propriè non dicitur substitutus à testatore, sed à lege, præsumpt.27.libr.4.numer. 7

Succedentes ab intest. an & quando ex coniecturata mente testatoris, vel eius facta voluntate succedere dicuntur, præs.27.lib.4.num.1.ab intestato censentur succedere ex legis dispositione, quę fingit defunctum ita disposuisse, & ideo dicuntur habere titulum legis, pr.27.85.lib.4.num.7.ab intest.h. bentur tanquam hæredes scripti, & sic imponitur, cũ vere scripti non sint, præs.27.lib.4 nu.14 Declara, vt nu.16. 17.& seq.ab intest.mulieri, cui vir reliquerat hæreditatem hoc pacto, vt post eius mortem restitueret hæreditatem eiusdem viri consanguineo, sed de ipsa hæreditate ad libitum disponere posset ad valorem mille, an succedant in dictis mille, muliere prædefuncta intestata, pr.27.li.4. 10

Succedens per querelam inofficiosi testamenti, vel per con.tab. dicitur succedere ab intestato, nõ autem ex testamento, pr.86.li.4. 10

Succedere alteri est potius lucrum, quàm onus & damnum, pr.190.li.4. 22

Successio aliena quæ dicatur, pr.89.li.4.n.120. filij dicitur quid quoddammodo matri debitum, pr.39.l.4. n.62.ab intestato non datur post decimum gradum, pr.7.li.4.nu.76. propria & sua qualiter intelligatur, pr.89. li.4. 57

Successiont ex testamento quando locus est, cessat illa ab intestato, pr.76.li.4.num.97.& 99

Successionis ab intestato causa immediata & proxima, est ipsa lex eam deferens, quæstion. 46. libr.1. numer. 21

Successiones ab intestato, à lege sunt introductæ, ex tacita morientium voluntate, quæstio.46.lib.1.numer. 20

Successor præsumitur ignorare factum sui antecessoris, præsumpt.23.libr.6.nu.55.Idem in hærede.ibid. numer. 11

Successorum sanguinis appellatione non veniunt agnati transuersales & sic fratres, præsum.89. li.4.numer. 59

Summa maior continet minorem, præsum.110. lib.4. num. 33

Suitas nunquid tollatur datione cohæredis extranei, pr.37.li.4. 8

Suorum appellatione qui veniant, præsum 70. libr.4. nume. 16. veniunt agnati ad differentiam extraneorum vsque ad septimum gradum, præsum.89 lib.4. num. 58

Suppellectilis nomine quid veniat in legato ex præsumpta mente testatoris, pr.160.lib.4.nu.1.2 3.4.& multis seq.nomine quæ non veniant, ibid. à nu.20. 21.& seq.vsque num. 31

Suppellectile, quæ in arca est, legata, non fit extensio ad alia, pr.138 li.4. 10

Superfluum id non dicitur, quod in aliquo casu habet locum, & aliquid operatur, præsumptio.40. libr.4. num. 16

Superioris auctoritas interposita omnem suspicionem tollit, & purgat, præsumptio.78.libr.6. numero 4

Superstitiosi inter sortilegos connumerantur, præs.6. libr.5. 26

Supra, dictio, quomodo exponatur, præsum.8.li.3.numer. 31

Superficiario pensionis remissionem fieri, ob superficiei ruinam, pr.104. li.3. 11

Supprimens secum contrahenti qualitatem suę personæ priuilegiatæ dolum committere censetur, pr.3. lib 5. 74

Suspicio est minor ipsa præsumptione, præsum.61.li.6. num. 8

Suspectus de crimine ob leuem præsumptionẽ inquiri potest, q.87.li.1. 6

Suspicio quid sit: varias eius definitiones vide libr.1. nu.41.42.43.44.45.& 51.ab Alexand. Alensi, in temerariam, vio-entam, leuem & probabilem diuiditur, ibid.num.46.habet tres gradus, num.47 & quinam illi sint, num.48 52.56. quæ dicatur temeraria, num.50.in crimine hæresis, secundum tres casus distinguitur, q.100.lib.1.nu.1.leuis non est sufficiens, vt quis habeatur pro hæretico, ibid.nu.2. vehemens in hæresi quæ sit, numer.7 Et quos habeat effectus, nume.11. vehemens oritur etiam ex grauissimis criminibus longè ab hæresi distantibus.nu 8. violenta in hæresi quæ sit, & quem habeat effectum, ibid.numer. 14.& 15

Suspicionem esse quid minus ipsa præsumptione, q 5. lib.1.nu.7.vehementem æquiparari præsumptioni, non est verum, q.7.li.1. 55

Suspicionibus ex multis conficitur ater; causatur præsumptio, q.7.li.1. 54

Suum iactare nemo velle præsumitur, pr.126.lib.3.numer. 21

Suus, pronomen quomodo accipiatur, & quot modis, & qui dicantur sui, pr.89 li.4. 64

T.

TAbulæ quæ instrumenta appellant, qua significatione capiantur, q.1.li.1.nu.8. Et quales illæ debeant esse.ibid. 9

Tacere est medium tenere, inter consentire vel dissentire, præsumptio.42. libro tertio, numer. 12. 22. 23

Tacens in multis casibus videtur consentire, quæstio. 23.lib.1. num 12. an & quando consentire præsumatur, præsump.59.libr.6.in iudicio habetur pro consentiente, præsum.46.lib.2.num.2. diu iuri suo dicit tacitè renunciare, præsum.139.lib.3.num.6.consentire videtur, quando vti potuisset nõ contradixit, præsum.116.li.3. num.1 habetur pro consentiente, quãdo vltra tacitumitatem interuenit aliquis actus positiuus, præsum.9.libr.3. num.20.& non respondens ei, qui rumorem spargi asserit, delictum fuisse ab ipso commissum indicium ad torturam facit, qu. 89.libr.1.numer.129. dissentire dicitur, cum de eius damno agitur, præsumptio.42. libr.3. num.er.10. & 24

Taciti expressi non est par virtus, pr.39.li.4.nu.39.eadem est virtus, pr.89.li.4.nu.140 & quæst.49.libr.1. num.2.& præs.56.lib.3.num.41.& pr.40.lib.4.numer. 8.9.10

Tacitum expresso plus non debet operari, præs.12.li.3. num. 75

Talis quis hodie præsumitur, qualis olim fuit, præs.32. lib.5. 2

Taxatiua habet vim exclusionis, præsum.18. lib.2.numer. 14

Telo vel gladio visus in loco, alijs concurrentibus, vt fama vel inimicitia, indicium torturæ facit, qu.89. libr.1. 100

Tempus triplex est, quæstio.24.libr.1.num.1.nec modus est obligationis inducendæ, nec inualidæ conseruandæ, præsum.131 lib.3.num.26.De quo tamen tempore id intelligendum, numer.55. quod dicatur antiquum in sententia, iudicis est arbitrari, præs.68. li.2. num.19. præteritum maximè valet in iudicijs, quæstion.12. libr.1.num.6.præsens habet connexitatem quandam, cum præterito, quæst.24.num.44. deducens id probare debet, & an id semper verum sit, præsumpt.50.libr.2.numer.19.10.immemoriale quam vim habeat, præsum.131.lib.3.num.43.& seq. longissimum, veluti 30. vel 40. annor. ad inducendam obligationem sufficere, num.51. quo dispositio sum.ri effectum attenditur in quolibet actu, pr.201. libr.4.numer.90.quod datur iudicatis, etiamsi sit in sententia expressum, dicitur tamen terminus legis non hominis, & quæ sit ratio, quæstio.46.lib.1.numer.10.& 17

Temporis cursus immemorabilis operatur, vt & quid vitiosum præsumi poterat, validetur, & de vitio eius latenti, non fit amplius quærendum, pr.131.li.3. numer.42 cursus actionem tam personalem quàm realem tollit, pr.135.lib.3.nu.5. longissimi cursus, vim legis habet, pr.130.li.3.nu.9.& loci diuersitas præsumitur potius, quàm quod instrumentum non sit verum, præsumpt.44.lib.2.numer.4. quantitas, ignorato eius initio cognosci non potest, præs.51.libr.2. num. 52

Tempore qui liberatur, similis est ei qui satisfacit, præs. 135.li.3. 4

Tempus an debeat ille probare, qui in illo fundamentum cõstituit, p.104.li.4.n.2 6.11. & seq.agnoscendi bonorum possessionem vtile cesset, & ignoranti non currit, sed scienti, præsumptio.104. libr.4.numer. 7

Termini positi ab homine sunt quidem mutabiles, sed qui sunt à natura fecus, præsumptio. 43. libr. 6. numer. 2

Territorium dicitur, id quod extra muros castri continetur, pr.97.li.3 n.3.existens intra fines feudi feudale non præsumi, si possideatur à priuato, pr.100.li.3. nu 6.sine iurisdictione, & iurisdictionem sine territorio consistere, præsumptio.97.libro tertio, numero 6

Tertius pro suo interesse appellans, vel petens in integrum restitui, quomodo sententiæ exequutionem impediat, pr.47.li.2. 4

Testamentum quid sit, & quotuplex, an & quando perfectum, solemne, inualidum, metu vel dolo confectum præsumatur.

Testamenti appellatione continetur quælibet vltima voluntas, pr.3.li.4. 7

Testamẽtum dicitur esse quid indiuiduum, & capit vires ab vltimo puncto, præsum.5.lib.4.num.5. valde differt a codicillo, & in quibus, præsu.3.libr.4.nu.1. condẽte, an codicillos conficere, quomodo & qualiter quis præsumatur, voluisse, præs.3.lib.4.per tot. aliud est in scriptis, aliud nuncupatiuum, vtriusque autem diuersa est forma, præs.2.lib.4. num.1.3.6.in scriptis, an & quando possit valere vt nuncupatiuum, pr.2.lib.4.nu.14. Et an & quando corruat in totum, ibid. num. 15. in scriptis si careat aliqua solemnitate, puta vnius testis subscriptione vel sigillo, an corruat, an vero valeat vt nuncupatiuum, pr.2.li.4.n.6.& 7. in scriptis vel nuncupatiuum concedere, an & quando quis voluisse præsumatur, præs.2.lib.4.per tot.& matrimonium quo casu parificentur, & æquè sint fauorabilia, præs.10.lib.4.nu.16 incipit habere perfectionem a tempore mortis testatoris pr.21.lib.4. nu.19.26.& seq. recipit vires & perfectionẽ a tempore mortis testatoris, & tunc confirmatur, præsum.122. lib.4. 7

Testamentorum pluralitas non præsumitur, nisi probetur, pr.15.li.6. 6

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Testamẽtum an & quando præsumatur sponte vel metu confectum, præsum. 11. li. 4. num. 1. & seq. per tot. Et quid si ob nimiam reuerentiam fit testatus, ibid. nunquid arguatur imperfectum conditionis omissione, quoad institutionem & substitutionem, pr. 5. lib. 4. num. 6. multis modis, & in multis casibus potest probari imperfectum, & enumerantur, præsu. 5. li. 4. num. 4. & seq. an & quando perfectum & absolutum præsumatur, præsum. 5. libr. 4. per totum. 6. & sequen.

Testamenti perfectio præcipua à voluntate testantis dependet, præsum. 5. libr. 4. num. 1. publicatio an sit necessaria ad perfectionem ipsius, præsum. 5. libr. 4. num. 7

Testamentum si non fuit perfectũ testatore morte prœuento, an ex eo declaretur qualis fuerit ipsius voluntas, pr. 15. li. 4. nu. 6. Et an possit per publicatio d. testamenti, ibid. an præsumatur ab aliquo conditum, cum testamentum sit quid facti, pr. 1. li. 4. n. 1. in dubio non præsumitur confectum, cum sit quid facti, præsu. 14. li. 6. nu. 13. non præsumi conditum, quando asserens se in eo scriptum hæredem non exhibet requisitus, pr. 10. li. 3. 12

Testamentum morte testatoris confirmatur, præs. 40. li. 4 nu. 12. confirmatur, etiam si non constet ipsum testatorem testari voluisse, cum interrogatus a notario, vel à priuata persona respõdet talem suum hæredem esse velle, præs. 8 li. 4. num. 16. Et reprobatur Iasonis opinio, ibid. vel hæredis institutio ad alterius interrogationem facta, quando præsumatur testatoris voluntate facta, & an & quando valeat, pr. 8. li. 4 per tot. confirmat codicillos, præsum. 124. li. 4. nu. 4. an & quando validum & iure confectum præsumatur, præsu. 10. lib. 4 & per totum. in dubio pronunciari debet, vt valeat, præsumpt. 141. libr. 4. numer. 40

Testamenti ad validitatem an sit necessè, quod notarius adhibeatur & rogetur, pr. 8. li. 4. nu. 15. validitas vbi in dubium reuocatur, ante omnia quæritur, an testator fuerit habilis ad testandum, deinde an testamentum habeat debitam formam, pr. 13. li 6. nu. 4. validitas vel inualiditas non pendet a corporis valetudine, sed à mentis sanitate, pr. 8. li. 4. nu. 25 pro validitate, an & quando non præsumatur, pr. 10. lib. 4. num. 17. & per tot.

Testamentum vt valeat, debet sumi illa interpretatio, qua sustineatur, nisi verba testatoris repugnent, vel nimis improprientur, pr. 21. li. 4. nu 24 præteritione filij redditur nullum, at præsumitur testator velle suam dispositionem valere. pr. 116. li. 4 n. 25. inualidum censetur, quando testator non est liberæ mentis, vt quia timet eos, sub quorum est custodia, etiam si constet, ipsum velle testari. præs. 8. li. 4. num. 29 Et fortius hoc procedit, quando non constaret, ipsum voluisse testari, ibid. num. 39. cod. præsumitur inualidum, quando si præsumeretur validum, infringeret magna inæqualitas inter testatoris filios, præsu. 10. lib. 4. nu. 35. infirmatur, quando interrogatio est facta à personis suspectis, præs. 8. li. 4. nu. 40. Contra, nume. 20. illius qui non est sanæ mentis, non valet, pr. 8. li. 4. nu. 31. Extende etiam si testator instituisset consanguineos, ibid. num. 32. Quid autem si testator vere & propriè non est mente insanus, sed dubitatur, ibid. num. 33. cod. Et quomodo cognosci possit testatorem ita voluisse testari, ita vt valeat testamentum, & quæ sint signa, ibid. nu. 34 36. 37. & seq. cod. factum in fraudem legis est penitus nullum, pr. 10. li. 4. num. 31. Quod extenditur, nu 32. 33. Et quæ perplexitas possit causare in testamentis nullitatem, ibid. quod forma debita caret, nullum reputatur, pr. 10 li. 4. nu 22. Item si repugnat præsumpta mens disponentis in contrarium, ibid. num. 23. nutu factum nõ valet quo ad liberos, ad pias autem causas valet, pr. 189. li. 4. 135

Testamentum an & quando præsumatur dolo confectum, pr. 12. li. 4. num. 1. & per tot. caret omni suspicione, si postquam est confectum à notario, interrogetur testator, an hæredem esse velit scriptum in testamento, & ipse coram testibus respondeat velle, pr. 8. lib. 4. num. 9. Extenditur, vt num. 10. 14. 15. 16. 18. 19. 20. 21. & 23. cõfectum noctis tempore sine tot luminibus quibus manifestè cognosci possit, & discerni ipsius testatoris persona ac testium, præsumitur dolo factum, pr. 12 lib. 4. nu. 5. Ratio enim lumina adhibenda tempore noctis, ibid. an & quando præsumatur solemne, pr. 9. li. 4 nu. 1. carens solemnitatibus, quæ à iure requiruntur, non præsumitur validum, pr. 10. li. 4. num. 18. Nec meretur nomen testamenti, ibid. num. 20. carens aliqua solemnitate non præsumitur falsum, quo ad testatorem & hæredes, sed quo ad notarium, pr. 9. li 4. nu. 4. quando prima facie apparet vitiosum in aliquo, præsumitur nõ solemne, pr. 9. li. 4. nu. 3. Contra Testamentum iudicatur, quando maior numerus doctorum stat aduersus ipsum testamentum. Barba. contra, & malè, pr. 10. li. 4. 14. 15

Testamentum primum in dubio non reuocatur per secundum minus solemne & inualidum, pr. 173. lib. 4. nu. 23. primum non rumpitur per secundum, in quo filius spurius fuit hæres institutus, pr. 4. lib. 4. nu. 17. primum habens clausulas derogatorias tollitur per secundum simplex, pr. 8. li. 4. nu. 22. primum si fuerit reuocatum per secundum, an ex dictis & dispositis in primo declarentur verba dubia secundi, pr. 15. li. 4. nu. 5. secundum tollit primum ipso iure, præsu. 165. li. 4. nu. 28. Et id etiam si expresse non reuocetur primum, pr. 166. cod. lib. nume. 15. primum cum clausula derogatoria ad futura confectum, an & quando per secũdum testamentum reuocatum præsumatur, pr. 116. lib. 4. nu. 1. 9. 10. 11. 37. 42. secundum vt tollat primũ habens clausulam derogatoriam quid debeat continere, ibid. nu 25. 26. 27. 29. 31. 47. 48. secundum habens clausulam codicillarem non derogat præcedenti habenti clausulam derogatoriam ad futura testamenta, ibid. num. 28

Testamentum secũdum sine clausula speciali derogatoria, quando reuocet primum habens clausulam derogatoriam, n. 32. 33. 34. 37. 42. si continet clausulam derogatoriam non solum cõceptam verbis specialibus, sed etiam alijs amplioribus corroboratam, vt tollatur per secundum post confectum, requiritur derogatio specialis amplioribus & efficacioribus verbis concepta, pr. 166. li. 4. num. 59. Et quomodo tollatur per secundum, si non habet clausulam derogatoriam expressè, sed tacitè à lege vel ab homine subintellectam, ibid. nume. 60. 61. & 64. conditum à patre inter liberos tacitè censetur habere clausulam derogatoriam ad aliud sequens testamentum inter extraneos confectum, pr. 166. li. 4. num. 61. & nu. 39. quid si ad pias causas, nu. 40. Et si ipse pater conficit secundum testamentũ, nunquid adijcere debet clausulam specialem derogatoriam ad primum inter liberos confectum, ibid. nu. 62. vbi late consideratur. secundum conditum post decennium à primo iam condito habente clausulam derogatoriam, non requirit specialem derogationem, ibid. num. 44 prius clausulam habens derogatoriam, quam varijs modis per secundum tollitur, etsi non contineat clausulam specialem derogatoriam, ibid. nu. 45. 47. 48. 50. 51. & seq. vsque num. 58. reuocatum non dicitur satis coniectum & præsumptum, præsumptio. 30. libro 4. num. 4

Testamenti vires, fauor atque interpretatio.

Testamento plus est fauendum, quàm filio exhæredato, pr. 10. li. 4. 11

Testamenti vna pars per aliam declaratur, pr. 71. lib. 4. nu. 18. & pr. 134. lib. eod. num. 9. verba præsumuntur prolata in casu possibili, non autem in impossibili, pr. 10. li. 4. 4

Testamentum occultans & supprimens, donec filius ex hæredatus moreretur, ne posset agere de inofficioso, contra iura id egisse dicitur, pr. 3. li. 5. nu. 94. producens confectum cum debita forma à minore 25. anno. non tenetur probare eum fuisse maiorem anno. 14. pr. 13. li. 6. nu. 2. ad pias causas solis coniecturis & præsumptionibus firmum manet: imò solum testatoris nutum sufficere, pr. 19. li. 4. nu. 33. cæci cur tot solemnitatibus commemoratis in l. hac consultissima. C. qui testa. fac. poss. confici debeat, p. 6. l. 4. nu. 1. Et nunquid non seruatis dictis solemnitatibus subsistere possit, ibid. 2

Testamẽtis duobus confectis, quorum primum ignoratur confectum, quodnam vel secundo loco confectum præsumatur, præsumptio. 13. libro quarto, numer. 1

Testamentum factum ab eo, qui habet dilucida intervalla, præsumitur potius factum tempore sanæ mẽtis, quàm quando furore agitabatur, si est solemniter conditum, pr. 45. li. 6. nu. 67. fratris, in quo parte instituta est persona honesta, & pro altera turpis, quo ad honestam sustinetur, quo ad turpem rumpitur querela inofficiosi, pr. 89. li. 4. nu. 146. in quo est apposita hora, præsumitur fauorabilius illo, in quo scripta non est, pr. 13. li. 4. nu. 5. irritum, & testamentum nullum de lectu solemnitatum nunquid differant, præs. 15. li. 4. num. 3. irritum ob capitis diminutionem sine dubio declarat, qualis fuerit ipsius testatoris voluntas, præsumptio. 15. libr. 4. num. 7. conditum à marito ad vxoris interrogationem an valeat, præsum. 8. libr. 4. num. 41. militis ad literam intelligi debet, & nullam admittit interpretationem, pr. 89. li. 4. 81

In Testamento militis coniecturæ admittuntur, præs. 108. li. 4. 50

Testamentum nuncupatum, & testamentum in scriptis an equiparentur quo ad correctionem Iustiniani de scribendo nomen hæredis manu testatoris, pr. 8. lib. 4. nume. 5 patris confectum duobus testibus tantum adhibitis, in quo filij sint instituti vna cum extraneo, quo ad filios valet, secus quo ad extraneum, præsumpt. 89 libr. 4 numer. 145. a patre inter liberos coniecturis sustinetur, præsum. 19. libr. 4. numer. 11. patris vel matris inter liberos, quibus indicijs & coniecturis constitit, pr. 7. lib. 4. num. 1. & per tot. 9. & sequen. Et quæ coniecturæ sufficiant, ibid. num. 2

In testamento à patre cõdito inter liberos intelligitur clausula codicillaris, præs. 55. li. 4. num. 15. Venerit conditum cum duobus testibus valet, præs. 4. libr. 4. num. 3. vel confectum, vel reuocatum, septem testibus probari debet, quæst. 51. li. 1. nu. 6. & 7. in veritate conditum non sufficit, nisi solemniter id factum appareat, quæst. 80. li. 1. num. 12. ex defectu voluntatis inualidum, neque etiam fauore piæ causæ obseruati, pr. 131. li. 3. nu. 10. nullum de iure ciuili, ob solemnitates non obseruatas, non etiam obseruari in foro animę, q. 80. li. 1. nu 28. occultatum præsumitur falsum, pr. 91. li. 2. nu. 5. Idem de emancipatione, nu. 6

Testamenti pars vna, declarat aliam, præs. 30. lib. 3. numer. 28

Testandi facultatem nemo sibi auferre potest, pr. 166. li. 4. num. 4

Testator qualis præsumatur, & quando præsumatur voluisse decedere intestatus, & quando dicatur dolo inductus ad testandum.

Testari est animum suum declarare, præsum. 104. li. 4 num. 13. sana mente is dicitur, qui animæ suę, & de se benemeritis consulit, etsi ad alterius interrogationem id fecerit, pr. 8. li. 4. nu. 35. qui potest secundum ius commune & secundum ius speciale, an & quando præsumitur testamentum conditille vel vno vel altero modo, præsumpt. 4. lib. 4. num 5. prohibitus, censetur etiam prohibitus codicillari, pr. 5. li. 4. nu 3

Testator & hæres idem reputantur, & duo cõnexa censentur, præsum. 36. li. 4. nu. 23. & hæres vna & eadem persona censentur, & quando non, præsum. 109. li. 4. num. 61. non præsumitur immemor salutis æternæ, præsum. 29. li. 4. num. 2. nunquam præsumitur consideratse tristem euentum, consideratur tamen, vt illi, si fieri potest, prouideatur, præsum 78. li. 4. nu. 64. non præsumitur alienas successiones suis anteponere, præsum. 89. li. 4. nu. 75. non præsumitur voluisse anteponere alienam salutem suæ propriæ, præs. 186. li. 4. nu. 17. quos priore loco vocauit, magis dilexisse præsumitur, pr. 189. lib. 4. nu. 138. vocans eos quos summopere diligebat præsumitur velle adhibuisse clausulam codicillarem, præs. 31. lib. 4. num. 17. censetur magis diligere institutum quam substitutum, pr. 108. li. 4. nu. 4. si confessus est, se fuisse vsurarium, fit interpretatio, quod semper fuerit, ad hoc vt hæres compellatur ad restitutionem, præsum. 2. libr. 5. nume. 42. & seq. Et si dixit se teneri ad restitutionem vsurarum à multis extortarum, non fit interpretatio, quod ipse extorserit, sed quod ab alio extortæ ad eum pervenerint, ibidem, num. 48. præsumitur velle decessisse intestatus, quando inter testamenti confectionem, & posthumi natiuitatem tantum tempus intercessit, quod posset esse inducta obliuio dicti testamenti, in quo præteritus sit posthumus, præs. 32. li. 4. num. 16. Idem quando testator, iam condito testamento, & nato posth. diu superuixit non mutato testamento, sed tamen declarauit velle posthumum sibi esse hæredem vel voce, vel scriptis, ibid. num. 17. Idem econtra si declarauit contenta in testamento velle habere locum, ibid. vbi al æ coniecturæ considerantur in vtroque casu, ibid. non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, præsu. 141. li. 4. nu. 22. si immodicis persuasionibus adductus testatus est, præsumitur dolo inductus, pr. 12. li. 4. nu. 8. qui omisit illum hæredem facere, quem iure quodammodo instituere tenebatur, cũ alium instituit, præsumitur dolose id fecisse, præsumpt. 12. li. 4. numer. 10

Testatoris dispositio tunc demum ex falsa causa finali vitiatur, quando ex eius expressione clarè apparet de errore testatoris, secus quando expresse non constaret, sed solum tacitè, præsumpt. 24. lib. 4. numer. 19

Testatoris voluntas & dispositio, an & quando præsumatur legi conformis ex præsumpta eiusdem mente, præsumpto. 202. libro quarto, numer. 1. voluntas præsumitur legi conformis, præsumpt. 21. lib. 4. numer. 35

Testator præsumitur velle, suam dispositione esse conformem iuri communi. pr. 63. li. 4. nu. 3. & pr. 79. lib. eod. nu. 9. & pr. 95. eod lib. num. 15. & seq. & pr. 109. eod. lib. nu. 39. & pr. 56. li. 4. num. 9. An & quatenus hæc regula hiuc præsumptio procedat, cum ampliationibus & limitationibus. Vide lib. 4. præs. 202. per tot. præsumitur illam viam eligere qua suum testamentum valeat, præs. 10. li. 4. nu. 8. non præsumitur voluisse eligere viam ad impugnandam propriam dispositionem, pr. 30. li. 4. nu. 5. & præs. 105. li. 4. numer. 28

Testatoris voluntas pro lege est habenda, pr. 67. lib. 4. num. 21

Testator præsumitur voluisse suam voluntatem esse iuri communi conformem, & dispositioni legis & statuti, præsum. 161. libr. 4. nu. 25. & pr. 94. lib. 4. nu. 16. præsumitur velle suam voluntatem esse legis dispositioni conformem, præsumptio. 75. libr. 4 nu. 9. & pr. 78.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

præsum. 78 cod. lib. num. 33. & præs. 81. li. cod. n. 6. præs. 88. li. cod. num. 15. præsumitur semper velle suam dispositionem valere omni meliori modo, pr. 2. li. 4. 17

Testatoris voluntas vbi est dubia, non attenditur, vt re. culatur ab eo, quod est certum, pr. 67. li. 4. num. 4. eti ambulatoria vsque ad mortem, pr. 50. li. 4. nu. 4. præsumitur conformis consuetudine testandi & sic lege, pr. 31. li. 4. num. 4. vt connecturari possit, considerari debet tempus conditi testamenti, pr. 70. li. 4. num. 21. in conditionibus magis inspicitur quàm verba, pr. 78. li. 4. 13

Testatoris verba in dubio sunt intelligenda secundum tempus, quo prolata fuerunt, pr. 194. li. 4. nu. 4. voluntas quando præsumatur perfecta, pr. 5. li. 4. n. 2. præsumpta voluntas totum facit, pr. 185 li. 4. nu. 2. voluntas est interpretanda secundum id quod testator ipse credebat, non autem secundum, quod erat in veritate, pr. 26. li. 4. num. 31. Contra, n. 32. voluntas interpretatur, secundum tempus quo dispositio applicatur ad actum habita tamen relatione ad tempus conditi testamenti, præs. 40. li. 4. num. 3. voluntas interpretatur ita, vt comprehendat casum, de quo si fuisset interrogatus, respondisset ie ita disponere velle, præs. 2. li. 4. num. 18. dispositio & mens est ita interpretanda, ne delinquendi occasionem præbeat, præs. 164. li. 4. num. 2. verba debent intelligi & interpretari secundùm qualitatem & conditionem personæ, ad quam ipsa verba referuntur, pr. 106. li. 4. 6

Testator non præsumitur velle nisi quod expressit, pr. 23. li. 4. 2

Testatoris contraria voluntas quot testibus probari possit, præs. 36. li. 4. n. 16. Et quot ad declarandam eius sui dubiam voluntatem requirantur, ibid.

Testator præsumitur velle familiam suam conseruari, pr. 32 li. 4. 11

Testatoris dubia voluntas an declaretur & præsumatur ex scriptis in testamento nullo, imperfecto, & reuocato, præs. 15. li. 4. num. 1. per tot. voluntas limitata non extenditur, vltra quam expressit ipse testator, præs. 69. li. 4. num. 6. vltima voluntas non potest stare in suspenso, effectus autem ipsius sic, præs. 40. li. 4. 6

Testator præsumitur voluisse, quod hæres faciat, quod ipse si viuisset, erat facturus, pr. 109. li. 4. nu. 14. præsumunt voluisse prestari a suis hæredibus quod ipse, si viueret, præstari cogeretur, pr. 389. li. 4. n. 103 præsumitur voluisse id ab hæredibus fieri, quod ipse factorus erat viuus, pr. 189. li. 4. 7

Testatoris affectio quomodo considerari possit in conficiranda eius voluntate, pr. 16. lib. 4 nu. 1. Et vndè colligatur maior affectio erga vnum quam erga alium, ibid. nu. 3. & seq. affectionem anteponendam esse proprietati sermonis, ibid. 2

Testator nunquam præsumitur alienam sobolem propriæ anteferre, præsum. 16. li. 4. num. 5. Et præsumitur magis dilexisse natos quàm nascituros, ibid. num. 6. Et si significauit se aliquem magis diligere in institutione, præsumitur etiam magis diligere ea substitutione, ibid. num. 7. Et filios præsumitur magis diligere in portione iam relicta eorū patri quàm alios, ibid. num. 8. quem viuens magis dilexit, præsumitur etiam quod moriens magis eum quàm alterum diligat, ibid. num. 9. Et præsumitur plus masculos quàm fœminas diligere, ibid. num. 10. Et præsumitur magis diligere suos descendentes quàm transfuerales, ibid. num. 11. in dubio non præsumitur hæredem grauare voluisse, præs. 155. li. 4. nu. 4. Vide infr. 9

Testator quibus signis præsumatur voluisse testari, & quæ sint signa, quæ incidant, præs. 98. li. 4. num. 38. & seq. non potest disponere contra legis præcepta, præs. 98. li. 4. num. 6. Et si de re ad libitum potest disponere, si prohibet molestiam vel controuersiam inferri ei cui relinquit, intelligitur de molestia tam iuris quam facti. Et multo magis si testator vsus est verbis generalibus, ibid. num. 8. Et quid si testator potuit quidem de re ipsa disponere, & prohibuit molestiam inferri, sed tamen illa molestia infertur de re, quæ est secundum naturam dispositionis & actus, ibid. 9

Testatori permissum est testari, & ad libitum de rebus suis disponere, & eius voluntas pro lege est seruanda, pr. 83 li. 4. 5

Testator debet vel sua manu scribere nomen hæredis, vel clare sua voce exprimere, & quare, pr. 19. li. 4. 4

Testatoris eadem dispositio non debet disponere inæqualiter, pr. 60. li. 4. 25

Testator præsumitur voluisse disponere omni meliori & efficaciori modo, quo fieri potuit, præs. 70. li. 4 num 5. præsumitur disposuisse secundum qualitatem & conditionem personæ cui voluit prouidere, præs. 35. li. 4. num. 21. præsumitur voluisse decedere cum eo testamento & dispositione, quam tunc superueniendo mutare & non mutauit, præs. 40. lib. 4. num. 13. sicut disposuit de antecedenti, sic de consequenti, si non est contrarium, præs. 23. lib. 4. nu. 4. præsumitur difficilius disponere de rebus hæreditatis quam de propriis, præs. 39. li. 4. num 37. præsumitur reliquisse solum ius quod habet in re, præs. 27. li. 4. 16

Testatores in testamentis solent filiorum vel liberorū mentionem facere dispositiuè vel conditionaliter, pr. 84. li. 4. 1

Testator si pluries in sua dispositione qualitatem masculinitatis repetat, an præsumatur in alia parte ipsius dispositionis, vbi simpliciter nominat filios, de masculis tantum sensisse, præs. 84. li. 4. nu. 5. Conciliantur opiniones, ibid. nu. 6 & 7. potest reuocare sua dispositione, ne res sua relicta deueniat ad quem non vult, præs. 16. li. 4. num. 2. Et si dictum modum non impleuerit, pr. 83. li. 4. num. 13. si limitatè & restrictè iniunxit onus restitutionis fideicommissa, suo hæredi, non præsumitur illud onus repetitum in substitutione, præsum. 69. li. 4. num. 4. quibus verbis limitatè & restrictè locutus dicatur, pr. præs. 69. li. 4. num. 7. si iussit aliquid pingi vel fieri in Ecclesia, & id factum deinde reperiatur, præsumitur factum ab hæredibus, præs. 11. li. 6. num. 5. si disposuit, sibi construi debere monumentum ad instar alterius quod non reperitur, hæres dicto onere solutus censetur, præs. 1. li. 6. num. 5. si simpliciter disposuit, quod bona sua distribuantur pro anima sua, vel quod dari debeant pauperi vel pauperibus, an vnus pauper, an plures elegi ab executoribus possunt, præs. 125. li. 4. num. 2. & seq. quomodo præsumatur voluisse codicillari, non autem testari, si testibus dixerit illud suum testamentum, vel notarius scripserit, hoc est testamentum, &c. præs. li. 4. num. 5. eligens testari in scriptis, non censetur renunciare formæ testandi nuncupatiuè, præs. 2. lib. 4. num. 8. Testamentum ergo eius in scriptis in aliquo deficiens valebit vt nuncupatiuum, ibid. Extende, vt num. 9. 10. 11. & 24. cod. & seq. Declara, vt num. 12. & 25. ibid.

Testatorem voluisse disponere nuncupatiuè vel in scriptis quomodo perpendi possit, pr. 2. li. 4. 4

Testator si adhibuit solemnitatem sufficientem testam. nuncupatiuo, non tamen sufficientem testamen. in scriptis, vel econtra, quo casu sustineatur testamentum, pr. 2. li. 4. 16

Testatori non licet nouas solemnitates in testamento conficiendo introducere, vel à iure inuentas non obseruare, pr. 179. li. 4. 6

Testator si interrogatur à priuata persona de nomine hæredis, & notarius scribat, atque ita de hærede instituto instrumentum conficiat, an valeat testamentum, pr. 8. lib. 4. nu. 14. nunquid possit loco expressionis nominis sui hæredis ad alterius interrogationem respondere, ita testari, pr. 8. li. 4. n. 7. quando dicatur voluisse prohibere Falcidiam & Trebellianicam, pr. 189. li. 4. n. 7. 8. Vide infr. Trebellianica. Et an ipse testator hoc casu præsumatur scire vires sui patrimonij, ibid. 9

Testatori ex tacita vulgari succeditur immediate, pr. 43. li. 4. 4

Testator si instituit amicum suum, & ipsum grauauit alteri restituere, non subintelligitur conditio, si sine liberis decesserit, & confutantur argumenta Barbariæ, præs. 89. li. 4. num. 65. si in suo testamento vocauit agnatum, & vnus reperitur agnatus tempore condiri testamenti, & repetitur etiam alter tempore mortis ipsius testatoris, censetur vocatus ille, qui extabat tempore testamenti, præs. 114. li. 4. num. 7. quando vocauit descendentes, quos vocasse præsumatur, pr. 91. li. 4. num. 1. 2. 3. si vocauit duos eiusdem nominis, quando nō vitiatur institutio, & quis ex duobus vocatus censeatur, præs. 25 li. 4. num. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. si vocauit primo duos hæredes singulos ad semissem, deinde vocauit duos alios ad hæreditatem æquis partibus, quinam præsumantur hæredes instituti, pr. 19. li. 4. num. 6. Quid si in testamento dixit, Caius primo loco, Titius secundo loco, Sempronius tertio loco hæres esto, an censeantur æqualiter instituti vel substituti, ibid. pluribus institutis, si dixit, Si ij hæredes non erunt, Caium substituo, si vnus institutorum non succedit, alij excluso Caio substituto, pr. 85. li. 4. 12

Testator si plures hæredes simpliciter instituit, præsumitur æqualiter eos instituisse, præcipuè si partibus non destributis vnico contextu eos vocauerit, pr. 18. li. 4. num. 2. 4. 7. 8. Idem in legatis & fideicommissis præsumendum, ibid. num. 3. quando pluribus hæredibus institutis & inuicem substitutis, vltimo decedenti substituit Caium, an is vltimus decedens teneatur restituere Caio portiones cohæredum, pr. 193. li. 4. num. 15. 16. 17. & seq. num. 23. quando relinquit Ecclesiæ, intelligitur de propria & parochiali eius Ecclesia, pr. 125. li. 4. num. 6. seruare præsumitur voluisse æqualitatem inter filios, pr. 36. li. 4. num. 37. nunquid ita disponere possit, vt succedant filij & descendentes hæredis sui, exclusa Ecclesia & monasterio, quod propter ingressum hæredis alias succederet, excluso ipso substituto, pr. 83. li. 4. num 2. Quod possit, ostenditur, ibid. num. seq. si instituit filios masculos & excluſit filias, tunc fœminæ non comprehenduntur sub nomine communi, nec ab eis excluditur substitutus, pr. 85. li. 4. n. 23. Idem si exrat statutum, quod statutibus masculis fœminæ non succedant, ibid. num. 24. Idem quando constat, testatorem voluisse conseruare agnationem & familiam, ibid. num. 25. Et idem quando testator in aliis substitutionibus semper vocauit masculos, ibid. num. 26. si mandauit filijs suis, ne societatem diuiderent, si tamen iusta superuenit causa, qua si viuerer testator, permitteret diuisionem, poterit fieri diuisio, pr. 37. li. 6. num. 39. si iussit filios suos ali apud matrem, vel ipsam matrem habitare debere cum filijs suis, præsumitur reliquisse alimenta, pr. 157. li. 4. num 2. Item alijs multis modis testator tacitè alimenta reliquisse præsumitur, ibid. à nu. 3. & seq. vsque num. 12. habens filios & filias, si masculos hæredes fecit, filias verò in re certa instituit, dixitque, Et si vnus filiorum decesserit sine filijs, succedat superstes, an censeatur exclusa neptis relicta sola ab vno ex institutis, an verò ipsa excludat patruum substitutum, pr. 85. li. 4. num. 2. Et quid si patet filias hæredes fecit vniuersales, & earum vna decedente sine filijs ei substituit filium, an neptis ex filia decedente excludat substitutum, ibid. num. 3. si fœmina condidit testamentum & instituit filios, & si alter eorum decesserit sine filijs, substituit superstitem, an illa verba, sine filijs, comprehendant ita fœminas sicut masculos, ibid. num. 4. si instituit filiam, & ei decedenti sine filijs legitimis substituit Caium, an præsumatur illis verbis, sine filijs comprehendisse legitimatos, præs. 79. li. 4. num. 31. Et quid si instituisset filium & filiam, & eis decedentibus sine filijs legitimis substituisset, ibid. num. 28. si mandat filiæ suæ, vt nubat cum consilio Caij, tenetur quidem filia requirere consilium, sed non illud sequi, pr. 34. li. 6. num. 29. Et an d. conditio adiecta matrimonio valeat, ibid. num. 30. si exclusit proprias filias vocando masculos, non censetur sensisse de adoptiuis, pr. 82. li. 4. num. 13. vocando familiam, genus, stirpem, lineam, domum, parentes & huiusmodi quos vocasse præsumatur in substitutione, an illos de domo sua, an verò illos de domo hæredis, præs. 88. li. 4. num. 1. & per tot. Et dato quod intelligatur de familia testatoris, an hoc intelligatur in genere vel in specie, ibid. num. 2. si vocauit alternatiuè fratrem vel eius filios, filij ordine successiuo vocari censentur, pr. 70. li. 4. num. 30. Secus si instituit vel substituit fratrem cum eius filijs, quia æqualiter & eodem tempore filij dicuntur vocati, ibid. num. 31

Testator si vocauit fratres & eorum liberos seu descendentes, vno fratrum præmortuo, eius filius vnà cum patruo admittetur ad propatrui alterius quæ transuersalis successionem, pr. 95. li. 4. num. 33. instituendo fratrem & eius filios, an & quando præsumatur vocasse filios vna cum patre, pr. 70. li. 4. num. 16. 17. 18. 26. 31. 33. 34. si vocauit duos fratres suos, & propriam vxorem, si vnus fratrum repudiat portionem suam illa accrescit tam vxori, quàm alteri fratri, pr. 30. li. 4. nu. 88. quando vocauit maiores de domo, si primi illi existentes tempore conditi testamenti decesserunt, alij gradatim admittuntur, præs. 92. li. 4 nu. 6

Testatorem posthumum instituere posse, siue vxorem ipse duxerit, siue non ex sententia Vlpiani, præs. 21. li. 4. 2

Testator si instituit posthumum nasciturum ex Sæia vxore sua, non præsumitur vocasse posthumum natum ex alia vxore, præs. 21. li. 4. nu. 9. Et quare, ibid. nu. 10. posthumum instituendo de quo posthumo sensisse præsumatur, præs. 21. li. 4. per tot. Et quid de muliere, quæ instituit posthumum, an censeatur instituisse non modo eum, quem est habitura cum marito illo, verùm & eum, quem suscepturа est ex alio viro, ibid. nu. 7

Testator si instituit partum vxoris, quæ tamen non fit prægnans, præsumitur etiam intellexisse de alia vxore, pr. 10. li. 4. nu. 7. si dixit, instituo vel substituo Caium, & eius filios, an intelligantur filij æqualiter instituti vel substituti cum ipso Caio, & sic eodem tempore succedant, an ordine successiuo, præs. 18. li. 4. num. 15. si in testamento dixit, instituo Caium & quosliber eius filios, an singuli censeantur æqualiter vocati, pr. 18. li. 4. num. 16. Quid si dixit, Caium & Sempronij filios æquè hæredes facio, ibi. num. 17. si instituit ita, Titius vnà cum filijs suis, & Sempronius mihi hæredes sunto, ex quibus partibus censeatur hos vocasse, pr. 18. li. 4. num. 26. si instituit Sempronium & Caium cum filijs, quot partes sint constituendæ his institutis, pr. 18. li. 4. nu. 38. & 39. Quid si vocauit natos & nascituros, & natos propriis nominibus non expressit, ibid. n. 24. Quid si dixit, instituo Caium & Mæuium, Titium ac Sempronium filios Titij, ibid. 25

Testator in substitutionibus quos & qualiter vocasse dicatur.

Testator quos dilexit in institutione, præsumitur etiā prædilexisse in substitutione, pr. 60. li. 4. num. 13. & præs. 75. li. eod. num. 5. non præsumitur sub eadem conceptione verborū velle inæqualiter plures hæredes vocare, & substituere, pr. 60. li. 4. nu. 3. si substituit

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ſtituit perſonam magis dilectam, quàm ipſa vxor mater pupilli, pupillariter, & derecto ſubſtituiſſe cẽſetur ad excluſionem ipſius matris, præſum. 56. li. 4. num. 14. ſubſtituendo verbo communi an & quando cenſeatur, pupillariter ſubſtituiſſe ad matris excluſionem, pr. 56. li. 4. num. 3. & ſequ. per tot. ſi verbis communibus ſubſtituit filio impuberi habenti matrem, an cenſeatur pupillariter ſubſtituiſſe, præſ. 54. li. 4. num. 29. Et quid ſi nullam penitus mentionem fecit pupil. ætatis, nu. 30. ſi vſus eſt verbo communi pro directo, dicitur ſubſtituiſſe directò & ſic pupillariter, pr. 56. li. 4. num. 10. Idem ſi dixit, quod ſubſtituit ut liberè capiat hæredit. ibid. num. 11. Idem ſi teſtator voluit omnia bona ſua ita reſtitui, vt nulla fieret diminutio vel detractio, ibid. num. 12. ſi ſubſtituit per verbum commune cum expreſſa temporum diſtinctione, dicitur ſubſtituiſſe per pupillarem tum tempus pupillaris ætatis, & deinde per fideicommiſſ. pr. 56. li. 4. num. 6. ſi ſubſtituit vtrimo decedenti ex pluribus hæredibus, ſed non in omnibus bonis, an cenſeatur reciprocè & inuicem ſubſtituiſſe, præſ. 62. li. 4. num. 41. ſi inſtituit & ſubſtituit reciprocè duos filios impuberes, quorum vnus eſt anniculus, alter verò 13. annorum, an ſuperueniente pubertate in illo 13. annorum, extinguatur etiam illa pupillaris facta illi anniculo, pr. 60. li. 4. num. 52. & ſequ. ſi inſtitutis ſi ijs maſculis in ſubſtitutione ſimpliciter de filijs diſpoſuerit, an contineantur etiam filiæ fœminæ, pr. 84. li. 4. 5. 6. & ſequ. ſi inuicem ſubſtituit duos filios impuberes, eorum vno morieute, alter ſuccedit, pr. 89. li. 4. num. 122. ſi duos impuberes inuicem ſubſtituit, deinde vnum emancipauit, an extincta cenſeatur pupillaris in vno ſicut in altero, pr. 70. li. 4. num. 54. ſi filio furioſo, nulla furoris mentione facta ſubſtituit eos, quos lex mandat ſubſtitui, præſumetur exemp arnier ſubſtituiſſe, pr. 49 li. 4. num. 5. & 6. Si autem teſtator dixit, inſtituo filium meum furioſum, & poſt eius mortem volo, quod omnia mea bona diſtribuantur pauperibus, fideicommiſſaria, non autem exemplaris ſubſtitutio cenſetur, ibid. num. 7. ſi ita ſubſtituit filio furioſo, & poſt eius mortem ſubſtituo Caium vulgariter, & per fideicommiſſum, & prohibeo bona alienari in perpetuum, vt conſeruentur in familia, ſubſtitutio cenſetur fideicommiſſaria, non autem exemplaris ſubſtitutio cenſetur, ibid. num. 7. ſi ita ſubſtituit filio furioſo, & poſt eius mortem ſubſtituo Caium vulgariter, & per fideicommiſſum, & prohibeo bona alienari in perpetuum, vt conſeruentur in familia, ſubſtitutio cenſetur fideicommiſſaria, non autem exemplaris ſubſtitutio cenſetur, ibid. num. 9. Quid ſi teſtator compendioſè ſubſtituit ipſi furioſo, & deinde eam reſtrinxit enumerando ſpecies ſubſtitutionum tacito de exemplari, ibid. num. 10. 11. ſi ſubſtituit aliquem & eius filios, intelligitur de natis tempore teſtamenti, pr. 127. li. 4. num. 14. ſubſtituendo hæredi inſtituto dicitur ſubſtituere in omnibus, pr. 108. li. 4. num. 6. ſi plures hæredes inſtituit, partibus ſingulis eorum aſſignatis, deinde vni eorum ſubſtituit reliquos, ſi locus eſt ſubſtitutioni, cenſentur pariter & æqualiter ſubſtituti, pr. 18. li. 4. num. 9. Quid ſi plures hæredes ita fecit, Caius & filij Sempronij, ibid. num. 10. & 14. eod. & ſequ. ſubſtituendo pupillo dicitur in duabus hereditarijs ſubſtituere, in propria ſcilicet ipſius teſtatoris, & in illa pupilli, pr. 54. li. 4. num. 12. qui ſtatim confecto teſtamento emancipatum adoptauit, vel illegitimum legitimauit, reciprocè ſubſtituendo, pupillarem comprehendiſſe cenſetur, pr. 60. li. 4. num. 42. Idem quando in teſtamento adiecit clauſulam, pupillariter & per fideicommiſſ. ibid. num. 44. ſi dixit, vellebona ſua conſeruar. in agnatione & familia ſua, quod tutius fieri poſſet, præſumitur vellie omnia bona & communem hæreditatem reſtitui, & ſic reciprocè & fideicommiſſariè ſubſtituiſſe, pr. 62. li. 4. num. 12. & ibid. num. 13. 14. vſque num. 12. Vide quam varijs modis ſubſtitutio fideicommiſſariè reciprocè facta præſumatur. Vide etiam ſup. in verbo Subſtitutio. ſi aliquid reliquit pro conſeruatione agnationis, fœminas excluſiſſe præſumitur, quia fœminæ non ſunt aptę conſeruare agnationem, pr. 84. li. 4. nu. 8. Idem ſi ipſe teſtator conſtituendo diſcretiam inter ſexum & ſexum. fœminis aliquid reliquit, maſculos verò hæredes fecit, ibid. 9

Teſtatoris mater ab ipſo ſubſtituta pupillariter tacitè, an excludat ipſius vxorem, & matrem pupillarem, pr. 39. li. 4. 89

Teſtator quid in legatis ſeruare debeat, & quid quomodo legaſſe præſumatur.

Teſtatoris dilectio erga legatarium præſumptionis loco eſt, quid in dubio ſi ſibi legatum, præſtos li. 2. num. 9

Teſtator verè ſemel tantum legare cenſetur, licet expreſſè dixiſſet ſe bis ipſum legare, & ſemel tantum debetur, pr. 128. li. 4. num. 4. an & quando præſumatur legaſſe ea tantùm quæ habebat tempore conditi teſtamenti, vel etiam deinde acquiſita, pr. 127. li. 4. num. 1. & per tot. ſi donationem vt hoc vſus eſt, an legare, vel potius donare voluerit, pr. 105 li. 4. num. 12. 16. 17. & ſequ. an & quando præſumatur legaſſe ea tantum, quæ habebat tempore conditi teſtamenti, vel etiam deinde acquiſita, pr. 127. li. 4. per tot. ſi in legato vtitur verbis ſignificantibus potius proprietatem quàm vſumfructum, ſi legatarius eſt incapax proprietatis, præſumitur legaſſe vſumfructũ, præſ. 4. li. 6. num. 10. ſi vſus eſt verbis præſentis temporis, an futura contineantur, pr. 127. li. 4. num. 6. 7. 10. an & quando præſumatur legaſſe quod minus eſt, atque ita fiat ſtricta interpretatio, præſ. 106. li. 4. num. 17

Teſtator ſi inſtitutum in re certa repoſuit inter alios legatarios, præſumitur eum habere legatarij loco, pr. 20. li. 4. num. 2. Idem ſi illum in re certa vocatum vocauit verbis obliquis, ibid. num. 3. ſi reliquit alimenta, & exceſſit valorem redditus bonorum ſuorum, & hæres non confecto inuentario adiuit hæreditatem, totum relictum præſtare tenetur, pr. 157. li. 4. num. 35. ſi legauit argentum eſcarium, cenſetur comprehendiſſe vaſa parata ad eſum & potum, præſ. 162. li. 4. num. 19. Etſi legauit vxori aurum vel argentum, quod ipſius vxoris cauſa paratum erat, intelligitur de argento, quo ipſa ſola vxor vtebatur, ibid. nu. 26. Etſi legauit aurum vel argentum ſuum, præſumitur legatum illud tantum, cuius ipſe dominium habebat, non autem illud, quod ſibi debebatur, ibid. num. 28. ſi in teſtamento ſibi, & Titio legatum adſcribat, licet reſpectu ſui ſit falſum legatum, non tamen erit reſpectu Titij, pr. 21. li. 1. num. 13. ſi legat totum frumentum, quod habet in ciuitate, non continetur frumentum quod extat in ſubburbijs, pr. 126. li. 4. num. 2. Extende, etiam ſi ciuitas muris amplietur, & ſuburbia includantur, ibid. num. 6. ſi legauit fundum ad vſum vel vſumfructum vel ad vtendum & fruendum cenſetur legaſſe etiam proprietatem, præſ. 133. li. 4. num. 11. ſi dixit ad vtendum & fruendum tempore vitæ ſuæ, ibid. num. 12. Et ſi ſimpliciter legauit fundum, cauſetur proprietatem legaſſe, etiam ſi vſusfructus dicti fundi eſſet hęredis, ibid. num. 13. Idem ſi teſtator legauit plenam & omnimodam poſſeſſionem, ibid. num. 14. Vide vſufructu Legato, an & quando proprietas. ſi in primo teſta. legauit fundum, & diſpoſuit, quod poſſet alienari extra familiam, ſi deinde in ſecundo teſtam. ſimpliciter reliquit ipſum fundum, conditio non præſumitur repetita, præſ. 177. li. 4. num. 3. ſi legauit fundum alienum præſumitur ſciiuiſſe, illum fuiſſe alienum, pr. 116. li. 4. num. 56. Ampliatur. ibid. num. 38 39 præſumitur credidiſſe fundum à ſe legatum eſſe ſuum, quando tempore teſtam. ab ipſo poſſidebatur, & poſſeſſio erat antiqua, ibid. num. 40. ſi dixit, lego Titio fundum, & in eo ipſum hæredem inſtituo non præſumitur ſeipſum correxiſſe, ſed erit electio legatarij, an velit habere titulo legati vel inſtitutionis, præſ. 57. li. 6. num. 19. & præſ. 165. li. 4. num. 5. & 6. ſi legauit aliquid penoris in ſingulos annos, & ſi hæres id non dediſſet, nummos eum date damnaſſet, nunquid penus legata peti poſſit, an verò ſit in præſtatione: & an hæres ſoluendo ſemel pœnam liberetur ab annua præſtatione, præſ. 156. li. 4. num. 18. ſi rem, quam vni legauit, legat alteri, demonſtratiuè & repetitiuè, ſinguli habent dimidiam, præſ. 173. li. 4. num. 8. Et quid ſi teſtator in eadem voluntate rem legatam vni alteri legat demonſtratiuè tantum, & ſic ſub commemoratione primi, ibid. num. 9. & ſequ. an & quatenus in legatis & fideicommiſſis appellatione hæredum inteligat extraneos, vel ſanguine nuſtos tantum, præſ. 30. li. 4. per tot. ſi legauit rem, in qua ius tantum pignoris vſusfructus, vel aliud habeat, non rem ipſam, ſed ius legaſſe dicitur, pr. 118 li. 4. num. 8. 9 21. & ſequ. ſi legauit ignoranter rem alterius, quam præſcribebat, finita præſcriptione ipſo teſtatore ſuperſtite valebit legatum, pr. 116. li. 4. num. 26. Idem quando legata eſt res aliena, ſed eſt teſtatori pro aliquo credito obligata, & ſic ius aliquod in ea habet, ibid. num. 27. Idem quando res ipſa legata erat naturali obligatione debita ipſi legatario, ibid. num. 28. ſi legat rem alienam, nunquid præſumatur ſciiuiſſe vel ignoraſſe eam eſſe alterius, præſ. 116. li. 4. num. 32. & 33. 36. 38. 39. 40. legans rem alienam credens eſſe ſuam non præſumitur velle grauare hæredem eam emere & legatario præſtare, præſ. 116. li. 4. num. 23. Et ſi legat rem alienam filio ignorans eſſe alterius, & pro eius legitima eam legat, valet legatum, ibid. 24

Teſtatores difficilius legant res alienas grauando hæredes eas emere, & legatarijs præſtare, quàm res proprias, pr. 116. li. 4. 14

Teſtator ſi legauit ſeruo ſuo, deinde reliquit Mævio ſeruorum optionem, qui illum ſeruum optauit, præſumptio eſt, quod ſeruo illo non manumiſſo ab hærede inutile ſit legatum, pr. 150. li. 4. num. 13. ſi reliquit ſeruorum electionem, & dubitatur, quod legatarius eligere poſſit, quid iuris, pr. 150. li. 4. num. 2. 3. 4. ſi legauit mille diſtribuenda inter pauperes, non præſumitur data facultas eligendi vnum tantũ pauperem, cui omnia diſtribuantur, ibid. ſi legauit ſuppellectilem ſuam, non præſumitur legaſſe argentum ſibi pignori datum, niſi ita ſit oppignorarum, vt eo vti poſſet, præſum. 160. li. 4. num. 34. 35. Et ſi legauit ſuppellectilem in genere, & deinde alias ſpecies enumeraſſet, non ex hoc reſtringitur legatum generis, ibid. num. 36. ſi legauit vſum equorum, intelligitur vt legatarius poſſit eis vti ad vehẽ. dum ſub iugo, non autem in ludis Circenſibus, niſi legatarius ſit ſolitus eſſe in dictis ludis, præſ. 134. li. 4. num. 4. ſi dixit, lego bona, quæ habeo Papiæ, vel Patauij, cenſentur legata etiam quæ ſunt in ſuburbijs, præſ. 126. li. 4. num. 12. Idem ſi dixit lego bona mea, quæ habeo in comitate Patauij, ibid. num. 14. ſi legauit credita quandocunque facta, & poſt conditum teſtamentum acquiſiuit alia credita, an hæc noua credita comprehendantur in d. legato, pr. 127. li. 4. nu. 3. Vbi multis auctoritatibus probatur quod non comprehenduntur noua credita. ibid. Et idem quando dixit teſtator, lego quæcunque credita contracta, & quæ repetentur tempore mortis meæ: quia non veniunt credita & poſt teſtamentum contracta, ibi. num 4. ſi legauit creditori, & dixit, ſe legare de bonis ſuis, non præſumitur legaſſe animo compenſandi cum ipſo credito, pr. 109 li. 4. num. 6. legando creditori præſumitur animo compenſandi id facere, & ex cauſa neceſſaria, præſ. 39 li. 4 num. 51. Vide ſupr. Legatum an & quando animo compenſandi, ſi reliquit debitori ſuo chirographo deberi, præſumitur ei reliquiſſe liberationem, præſ. 164 li. 4. nu. 25. Et ſi aliquis creditoris, heatus, præſumitur reliquiſſe potius contemplatione ipſius debitoris quam creditoris, & ſic vt debitor liberationem conſequatur, ibid. num. 26. & 27. Et ſi reliquit ſimpliciter liberationem debitori, præſumitur facta liberatio in rem tantum, non perſonam, ibid. num. 28. Et ſi legauit liberationem à debito principali, cenſetur legata liberatio etiam debiti acceſſorij, ibid. num. 30. qui eſt debitor legatarij, ſi ei legendo iuſſit eum eſſe iacium & contentum legato, ſi legatarius acceptat legatum, nil amplius petere poterit, etiam ſi creditum ſuum ſit maius legato, pr. 110. li. 4 num. 32. Secus ſi deſciant illa verba, quod nil amplius petere poſſit, quia compenſabit prò modo & qualitate crediti, ibid & num. 49. ſi legauit Eccleſiæ parochiali, & duas habet Eccleſias parochiales, præſumitur illi legaſſe, in qua magis conuerſabatur, præſ. 129. li. 4. num. 3 ſi legauit eum in filiæ, ſi erit, vel cum erit vidua, quando & quatenus filia conſequatur legatum, & quid in extranea legataria, quam varijs modis, quoue effectu in caſu vtiuitatis leget, ibid. num. 6. & ſequ. & num. 14. Et quod mulier ſe nubente legatum extinguatur, nec reuiuiſcat mortuo nouo marito, ibid. num. 10. ſi legauit mulieri, ſi caſtè & honeſtè vixerit, ſemel in honeſtè agendo ipſa priuatur legato, quod non recuperatur, etiamſi deinde honeſtè viuat, ibid. num. 12. ſi inſtituit filium in bonis, quæ prohibuit alienari, vt conſeruentur in agnatione & familia, deinde dixit: Et ſi filius meus deceſſerit ſine hæredibus dicta bona pertineant in Caium & eius hæredes: non comprehenduntur hæredes extranei, & quare. pr. 130. li. 4. num. 14. Idem ſi dixit, filium meum inſtituo & eius hæredes, & ſi ipſe deceſſerit ſine liberis, reſtituat hæreditarẽ Caio & eius hæredibus, ibi. n. 16. Et quid ſi dixit, ſi filius meus deceſſerit ſine hæredibus, reſtituat Caio & eius hæredibus, ib. nu. 17 Et quid ſi dixit, inſtituo filiũ meũ, & ſi is de. eſſerit ſine liberis, reſtituat Caio & eius hæredib. ibid. n. 18. Et quid ſi dixit, ſi filius meus deceſſerit ſine filijs reſtituantur bona Caio & omnib. eius hæredibus. n. 19. non habens filios, ſi fecit magna legata, nato deinde poſthumo, & ex teſtamento rupto, legata non ſuſtineantur, pr. 106. li. 4. nu. 19. ſi legauit hoſpitali quicquid reliquet de ſuis pecunijs in monte Florentiæ, prius ſolutis omnibus debitis, & tempore conditi teſtamenti reſtabant mille tantum, tempore autem mortis acquiſiuit vſque ad tria millia: deberi tantum mille conſulum fuit, pr. 127. li. 4. n. 12. ſi legauit liberis alimenta, & Marco centũ, Marcus ſi eſt vnus ex liberis, conſequetur alimenta & centum pr. 128. li. 4. n. 11 Idem & quando legauit cappã fratribus & priori bibliam, prior conſequetur cappam & bibliam, ibid. n. 12 Et quando in diuerſis diſpoſitionibus repetit legatum eiuſdem quantitatis, toties præſtabitur, ibid. n. 13. Intellige, niſi relinquetetur eadem quantitas ob eandẽ cauſam, ib. n. 14 ſi dixit, Lego Titio, quę ei debeo, ſicut conſtat eum nihil debere, nõ valet legatum: ſecus ſi dixit, Lego Titio decem, quæ ei debeo, quia ſi conſtat nil eum debere, valet tamen legatũ, pr. 24 li. 4. n. 14. ſi legat tutori, ea mente legatie cenſetur, vt tutelæ onus ſuſcipiat, pr. 124. li. 4. n. 1. Ampliatur & limitatur, ibi. pertot. cum legat vxori, præſumitur, matus affectione, pr. 121. li. 4 n. 11 ſi legauit vxori centum in ſecundo toto tempore vitæ donec caſtè & honeſtè vixerit, & poſt eius mortem ſubſtituit Titium, an vxore tranſeunte ad ſecundas nuptias ſtatim admittatur ſubſtitutus, vel expectari debeat mors naturalis ipſius vxoris. pr. 185. li. 4. n. 31. Et ſi inſtituit filium in legitima tantum, vxorem verò in reliquis omnibus bonis, donec viuiſſet, & vidua foret, & poſt eius mortem, vel ea nubente ſubſtituit filium, & ſi dictus filius deceſſerit ante eius matrem, vel poſtea quandocunq; inteſtatus & ſine liberis, legauit Caio, ſi filius viuente matre in viduitate deceſſit ſine filijs cõdito teſtamento, in quo d. matrem inſtituit, nunquid

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quid legatum Caio expirer, ibid. num. 32. Esi instituit filium, quem grauauit restituere sub conditione, si clericus efficeretur, si filius non est effectus clericus, decedit tamen sine filijs an locus sit restitutioni, ibi. num. 33. Et si instituit filios nascturos, & casu quo nascerentur, & sine filijs decederent vxorem substituit vulgariter, pupillariter & per fideicommissum, si nulli sunt nati filij, an vxor admittatur, ibid. num. 34. si reliquit vxorem dominam & vsufructuariam, & post eius mortem instituit extraneum, an hæc mulier dicatur hæres in totum, vel solum legataria, pr. 141. li. 4. num. 31. & 32. Et si titulo legati reliquit vxori vsumfructum, & post eius mortem instituit extraneum, an d. mulier dicatur in totum hæres vel legataria. 2. ibid. num. 33. 35. & multis seq. Vide infr. vxor. Et quid si ipse testator simpliciter dixit, se instituere vxorem hæredem vniuersalem in eius vita, & si non dixit, in omnibus bonis, & post eius mortem, bona omnia pleno iure pertinere ad extraneum hæredem, ibid. num. 49. Et quid si post mortem vxoris instituit causam pium, vel ecclesiam, ibid. num. 50. si legauit in codicillis vestes vxori, quas habebat, & deinde alias ei emit, & confecit postmodum testamentum confirmatorium ipsorum codicillorum, continentur solum illæ existentes tempore codicillorum, pr. 127. li. 4. num. 17. si legauit vxori vestes suas, quas vestes præsumatur legasse, pr. 161. li. 4. num. 13. 20. 30. 31. 32. Et quid si mandauit hæredi, vt vestiat vxorem, nunquid semel tantum, vel singulis annis vestiet, ibid num. 33. 27. si legauit proprię vxori, donec viuet in viduitate, & habitauerit cum filijs, iuris testatoris, fauore filiorum præsumitur legasse, pr. 123. li. 4 num. 17. Et si legauit vxori a se valde dilectæ præsumitur reliquisse affectionem maritali, non autem vt susciperet onus tutelæ ei iniunctæ, ibid. nu. 8. si legauit vxori, & post eius mortem reuerti voluit ad filias institutas & earum hæredes, intelligendum est de hæredibus sanguinis & quare, pr. 130. li. 4. num. 20. habens vxorem si et reliquit legatum & ipsa decedat, & alium ducat, legatum huic secundæ non debetur, præf. 21. lib. 4. num. 29. si grauauit vxorem restituere bona eium sibi donata expresse, tenetur quidem ipsa vxor ad restitutionem, pr. 198. li. 4. num. 8. qui condum vxorem duxerat, sed spretans se ductum legat simpliciter sub nomine appellatiuo vxori, nunquid debeatur hoc legatum secundæ, pr. 122. li. 4. num. 13. Et quid si expressit nomen vxoris, ibid. num. 14. Et quid si expresso proprio nomine, secunda vxor eorum nomine vocabatur, ibid. si legauit vxori alteriùs, qui tempore condui testamenti vxorem non habebat, præsumitur factum legatum tam secundæ vxori quam primæ, si secunda extitit tempore, quo dies legati cessit, pr. 122. li. 4. num. 2. Et id multo magis locum habet, quando constat, ipsum testatorem reliquisse contemplatione ipsius mariti, ibid. num. 23. Quid autem si testator reliquit vxori illius, qui tunc temporis vxorem habebat quæ decessit, mortuo testatore, & is secundam duxit vxorem, ibid. num. 4. & sequ. Et quid si tunc temporis viueret, sed decessit, & is duxit secundam viuo ipso testatore, nunquid transeat legatum ad istam secundam, ibi. num. 6 præsumitur in dubio eam dominam vxori reliquisse, quam cum ea habitare consuetit, præf. 106. li. 4. num. 3. Vel potius illam, quæ conuenit qualitati ipsius vxoris, ibid. num. 7. Et præsumitur tantum legasse, ipsi vxori, quantum illa capere potest secundum consuetudinem loci, ibid. nu. 8. plures habens domus, si simpliciter legat domum, præsumitur illam legasse, in qua habitare consueuit, pr. 129 li. 4. nu. 1. si reliquit certam dominam, & sæpius in eodem testamento eius mentio facta est, non tamen plus quam semel debetur, pr. 128. li. 4. 2

Testator an & quando præsumatur reliquisse vsumfructum vel alimenta tantum vxori, hærede extraneo instituto, pr. 140. li. 4 num. 1. & per tot. vide inf. vxor. & vsusfr. an & quando præsumatur reliquisse vxori vsumfructum vel alimenta tantum, filijs iam hæredibus, institutis. pr. 139. li. 4. num. 1. & per tot. si titulo legati reliquit vxori vsumfructum bonorum suorum donec viuet, & post eius mortem instituit filium proprium, nunquid valet tale legatum & quomodo capiatur grauata ipsa mulier, præf. 141. li. 4. num. 10. Et quid si reliquit ipsam vxorem huiusmodi titulo dominam & vsufructuariam, ibid. num. 11. Et quid consequi possit d. mulier. ibid. num. 18. & sequ. si reliquit vsumfructum omnium bonorum suorum, intelligitur etiam de bonis quæ restituere ipse debet ex causa fideicommissi, pr. 197. li. 4. num. 22. si legat vxori suæ vsumfructum, donec & quousque viuus erit, & dotem non repetierit, vel ea viduante, & dotem non repetente, non præsumitur animo compensandi cum dote vsumfructum legasse, pr. 110. li. 4. num. 19. Et ideo ipsa vel ipsius hæredes poterunt dotem repetere exindo vsufructu, diuersum est quando testator ita dixit, si vidua permanserit, & dotem suam non perierit, nam hoc casu extincto iam acceptato vsufructu, non poterunt amplius petere dotem sibi restitui, ibid. num. 20. si legauit primum genus, deinde secundum, non censetur duplicatum legatum, sed species derahitur, pr. 128. li. 4 num. 19. Idem si legauit centum causa dotis, deinde iuxtes, simpliciter promisit causa dotis quinquaginta, quia non præsumitur duplicata quantitas, ibid. num. 20. si in eadem dispositione vel diuersis quod legauit vni capaci, reliqua alteri incapaci, an censeatur ademptum legatum, præf. 173. li. 4. num. 30. & num. 33. 35. 36. 37. si instituit vxorem donec vixerit, & post eius mortem nullum alium instituit hæredem, nunquid vsufructuaria præsumatur vxor vel proprietaria, pr. 141. li. 4. num. 2. Et ad d. institutio sit perpetua vel grauata onere fideicommissi post mortem ipsius vxoris, ibid. nu. 5. si titulo institutionis reliquit vxorem vsufructuariam, & post eius mortem instituit filium, nunquid censeatur ei reliquisse vsumfructum an proprietatem, & an testamentum valeat, pr. 141. li. 4. nu. 23. & 24. Et quid si reliquit vxori vsumfructum donec vixerit, & post mortem instituit extraneum, ibid. nu. 25. Et an valeat tale testamentum, vel ipsa mulier consequatur solum vsumfructum an verò proprietatem, nu. 26. & sequ. ibid. si in eodem testamento multa similia legata fecit loquens de vsufructu, præsumitur in omnibus legasse vsumfructum, li ex non expresserit in aliquo ipsorum legatorum, pr. 134. li. 4. nu. 8 Et si legauit centum singulis annis pro vsufructu, dicitur legatus vsusfructus, non autem proprietas, ibid. nu. 10. instituens filijs hæredibus si aliam personam quam vxoris reliquit omnium bonorū vsufructuariam præsumitur reliquisse alimenta tantum, non autem vsumfructum, pr. 139. li. 4. nu. 64. si vna cum filio instituit extraneum, & vxorem reliquit vsufructuariam, pro ea hæreditatis parte extraneo relicta, ipsa vxor dicitur vsufructuaria, & pro parte filio relicta, alimentaria, pr. 140. li. 4. num. 8. etsi reliquerit vsumfructū, quādo nihilominus solus vsus relictus præsumatur, pr. 135. li. 4. nu. 2. quando legat dominum ad vtendum & fruendum, etsi præsumatur legasse proprietatem, si tamen legatarius non est capax proprietatis, præsumitur relictus solus vsusfructus, pr. 160. li. 4. 3

Testator quando & qualiter præsumatur voluisse grauare hæredem legando.

Testator non præsumitur velle grauare hæredem duplicti legato restitutionis dotis, præsum. 145. li. 4. nu. 12. Idem in aliis casibus, ibid. num. 13. præf. 169. lib. 4. num. 62. & præf. 193. lib. eod. nu. 25. non censetur in dubio voluisse grauare hæredem quam fit possibile, pr. 10. li. 4. num. 25. 29. & pr. 66. li. eod. num. 4. 26. & pr. 106. eod. li. num. 18. & pr. 132. eod. li. num. 2. & pr. 150. li. eod. num. 8. quando mandat molestiam non inferri vel controuersias hæredi vel legatario, de qua molestia & controuersia intelligatur, pr. 98. li. 4. num. 13. 10. Et quæ in aliis contractibus, ibid. num. 10. quo casu non censeatur posuisse in conditione negotiam natos tempore testamenti & quibus conieceris, præsum. 89. lib. 4. num. 94

Testator non præsumitur posuisse in conditione nepotes si sunt naturales, quando instituit filium, & grauauit alij restituere, præf. 89. li. 4 nu. 99 Et confutantur rationes multorum. ibid. num. 100. & seq. si grauauit hæredem soluere omnia & quæcunque debita, quæ ipse habebat in aliquo loco non se extendit legatum ad exactenia in loco, præf. 138. li. 4. num. 9

Testator & si legauit supellectilia omnia existentia in arca, restringitur legatum ad illa tantum, ibid. n. 10

Testator si grauauit hæredem restituere bona reliquere hæreditatem, si decesserit sine liberis, non præsumitur voluisse eam conditionem esse repetitam in substitutum, pr. 178. li. 4. 21

Testator quando simpliciter grauat hæredem onere fideicommissi, ipse nihil aliud aut potest præsumitur enim testator non voluisse facere actum supernacaneum, præf. 188 li. 4. n. 1. Idem dicendum in fideicommisso conditionali, quod alienari non potest irrenocabiliter, sed solum pendente conditione, ibid. num. 2

Testator si reliquit aliquem vsusfructuarium eum potestate alienandi, illa potestas restringitur ad potestatem moderatam ad arbitrium boni viri, ibid. n. 7. Et si prohibuit alienationem bonorum hæredi visq; ad vigesimum quintum annum, post illam ætatem hæres liberè alienare potest, etiam testando vel donando, ibid. n. 10. si grauat primo loco vocatum, præsumitur etiam quod voluerit grauare vocatum secundo loco, pr. 108. li. 4. num. 31. non præsumitur filium suum liberos habente grauare de restituendo fratri superstiti, pr. 169. li. 4. num. 27

Testatoris voluntas, quod bona conseruentur in agnatione & fam. præsumitur, quando substituendo excluit a successione feminis, vel quādo excluit a successione clericos, præsum. 69. li. 4. num. 10

Testator quando præsumatur velle adimere conditionem, & velle tollere primum testamentum per secundum.

Testator quando in codicillis adimit conditionem fideicommisso olim adiectam cui præsumendum est quibus verbis ipse vtatur, vt admittatur fideicommissum, præf. 169. li. 4. num. 20. Et alio modo tribus modis loqui potest, vt ibid. per discursum, & num. seq. Et quando remouet conditionem, censetur etiam remouere conditionatum, quando constat de eius mente, ibid. nu. 30. excludendo filium legitimum, tum præsumitur voluisse excludere etiam nepotem & alios descendentes legitimatos, pr. 79. li. 4 num. 54. præsumitur potius voluisse fideicommissum adimere quam actum inutilem facere, & circuitus permittere, pr. 169. li. 4. num. 12. in codicillis non præsumitur recessisse à voluntate & dispositione facta in testamento, pr. 177. li. 4. nu. 4. non præsumitur per codicillos voluisse renocare testamentum, pr. 37. li. 6. nu. 8. an & quando præsumatur voluntatem mutasse & renocasse, cùm regulariter non præsumatur mutasse iam à se dispositā, pr. 562. li. 4. num. 1. 9 11. 12. & multis sequ. per tot. voluntatem mutare præsumitur, quando causa finalis dispositionis mutata est, ibid. n. 17. Item in aliis casibus, de quibus ibid. n. 18. & seq. non præsumitur mutasse voluntatem, quando coactè emancipauit filium, quem recipere & substituerat, pr. 60. li. 4. n. 58. non præsumitur in dubio mutasse voluntatem, pr. 167. li. 4 n. 2. si duo conscripsit testamenta diuersa, nec apparet, quod prius vel posterius conditum sit, neutrum valet. pr. 10. li. 4. n. 34. primum declarate voluisse præsumitur, si ipsum potuit mutare & nouum confidere, & non mutauit, præf. 6. li. 4. n. 4. si recognouerit onus adiectum legato, censetur remouere ipsum legatum, præf. 85. li. 4. n. 50. Et si onus est adiectum per viam modi, remoto ipso modo, dicitur renocatum legatum, ibid. n. 51. At si apponitur modus per modum conditionis, remota conditione non dicitur renocatum legatum, ibid. 52. si in secundo testamento adiecit iuramentum, præsumitur prioris voluntatis pœnituisse, atq; ita omnino voluisse tollere præcedēs testamentum, etiam nulla speciali mentione eius facta, pr. 166. li. 4. n. 3. Et id etiam si primū testamentum fuisset pariter iuramēto roboratum, quia secundū iuramentū erit seruandum, ibi. n. 36. Et si iurauit, se non renocaturū testamentū, nunquid si aliud conficit testamentum post illud valeat & primum tollat, an verò in dicto secundo requiratur specialis derogatio, ibi. n. 63. renocando primum testamentum dicitur renocasse & nullæ omnes clausulas in eo scriptas, pr. 176. li. 4. n. 5. disponens testari iure communi, secundū quod eius testamentum non valeret, sed iure speciali sic, tunc sumitur interpretatio, vt voluerit testari iure speciali, ne testamentū careret virib. pr. 10. li. 4. n. 9. si instituit filium adoptiuum vel arrogatum vt legitimum, & apparet, legitimationē minùs rectè factam corruit institutio. pr. 24. li. 4. n. 6. 7. an & quando institutum, substitutum, vel institutū hæredem legato vel fideicommisso grauare voluisse præsumatur, præsum 131. lib. 4. per tot. si maritus legauit vxori credens eam legitimam vxorem, quæ non est, si apparet matrimonium nullum, corruit dispositio, ibid. num. 8. si legauit, vel hæredem instituit sub modo, qui per hæredem vel legatarium impleri non potest, corruit dispositio, præf. 24. lib. 4. numer. 11. Idem si causa finalis institutionis sit obligatoria & sit falsa, ibid. num. 12. si filijs carens, vel habere ignorans si fecit legata, quæ non fecisset si filios habuisset, vel habere sciuisset, aut speraſſet suscipere, si deinde suscepit filios, præsumitur legata renocasse, præsum. 172. li. 4. num. 3. in dignitate positus, si hæredem fecit ignobilem, & plebeium grauando ipsum, si sine liberis decesserit, quod hæreditatem restituat alteri plebeio, non præsumitur velle conseruare nomen & famam familiæ. & idēo etiam viles & naturales sibi succedere possunt, præf. 78. lib. 4. num. 10. pagani si pupillariter substituit filio legitimo tantum nem, & adoptiuo, succedit substitutus secundum dispositionem. l. si arrogator. ff. de adopt. & l. sed si plurium. 5. in arrogato. ff. de vulg. præsum. 48. lib. 4. num. 13. scient, quod testamenti tempore hæres instituti abeo, & grauatus habeat solos filios naturales, non præsumitur eos exclusisse, sed de eis sensisse. præf. 78. lib. 4. num. 41. Et si instituit hæredem posthumū in sacris, eumque filijs intellexisse præsumatur, ibid. num. 42. Et an huiusmodi fideicommissum valeat, ibid. & num. seq. non omnis scit proprie loqui, & propijs verbis vti, 9. 26. li. 1. num. 9. relinquens aliquam creditori voluntario, non animo compensandi, sed vt viruque haberet, præsumitur reliquisse, præf. 10. li. 5. num. 12. Idem si ipse testator non esset debitor, nu. 13. cui legare non potest. si vt debitum relinquere se afferat, alio modo id probandum est. pr. 29. li. 3. num. 26. disponens & conditionem adijciens, præsumitur voluntatem suam iure communi conformem

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

mem esse voluisse,qu.37.lib.1.num.8. legans vt detegatur homicida, indicat animum vindictæ cupidum,qu 37.li.1.nu. 19
Testatoris voluntatem conijcimus ex his quæ præcedunt,& sequuntur,qu.18.li.1. 4
Testatorem animo compensandi creditori suo legasse,quomodo probetur,qu.51.li.1. 10
Testatus pro parte,& pro parte intestatus nemo potest decedere,pr.76.li.4 50
Testatum vel intestatum, aliquem voluisse decedere, colligitur ex proœmio scripturæ.pr.2.li.4. 13
Testimoniũm an & quando præsumatur falsum ob repugnantias & contrarietates,pr.23.li.5. 1

Testis de quibus attestari debeat : quando verum deposuisse dicatur & quando falsum: & quando posit repelli a testificando.

Testis debet attestari de his vel quæ vidit,vel quę sensu corporis certa esse percepit,alias dolus præsumitur, nec ignorantiæ vel erroris excusatio prodest, pr.22. li.5.num.10. Et non nisi consulto & deliberatione præcedente iusiurandum aliquod subire debet,ibid. num.11.fides augetur ob eius mortem, præf.5.li.5. num. 13
Testium examinatio si fuit impedita à consanguineo illius,contra quem testes fuerunt producti, præsumitur facta volẽte ipso consanguineo, si modo fuit impedimentum successiuum,pr.27.li.5. 13
Testes assignantes concludentem rationem præferuntur ijs,qui dicunt se scire,quia vel vicini vel coniuncti sunt,pr.24.li.6.num.48. Nec defertur iuramentum in supplementum, ibid. 49
Testis si requiritur quod sit sciens,& peritus,huiusmodi qualitas est expressim probanda, cùm à iure non præsumatur,pr.91.li.6. 19
Testium dicta sunt iuuanda vt conueniant, nõ autem sunt cauillanda,pr.23.li.5. 12
Testis iusta est excusatio,quando dixit, se aliqua de re non recordari ob id, quod passus est infirmitatem, pr.32.li.6.nu.4. Idem si se excusat,quod ob lapsum temporis memoria non teneat aliqua verba, quæ ab aliquo iam audiuit,ibid.num.5.si dixit se scire, quia publicè audiuit, præsumitur quod audierit in loco vbi publicè dicitur, pr.21.li.6.num.2. Et si dixit se scire,quia fuit præsens,optimè probat, licèt non dicat quod audiuerit vel intellexerit,ibid.num.3. deponens,quod scit quia est vicinus,rectè probat, pr. 24.l.6.num.16. At si quis vult probare aliquem scisse,non sufficit dicere, Ille scit quia erat vicinus: sed debet addere quod in vicinia id erat per famam cognitum,ibid. num. 17. qui tanquam vicinus vel coniunctus testimonium dicit , si interrogatus an cum eo vicino consueuerit, respondit non consuesse,eius testimonio fides non adhibetur, pr.24.li. 6.num.30. testimonium in aliqua sui parte falsum an & quando in cæteris partibus falsum præsumatur,pr.22.li.5.
Testes si attestantur de his , quæ per ætatem scire non potuerunt, præcise non ex hoc falsum dixisse censentur,pr.23.li.5. 15
Testis deponens falsum in sola ratione sui dicti & testimonij, præsumitur in omnibus periurus & corruit in totum eius testimonium,pr.22.li.5.num.23. Euitat autem pœnam falsi,ibid.num.24. falsum dicens in diuersis attestationibus nullo pacto excusatur a periurio,ibi. num.15.qui confessus est aliquid, quod prima facie est crimen, si in aliquo casu potest esse non crimen, non repellitur tanquam criminosus à ferendo testimonio : eius autem fides pro iudicis arbitrio minuitur.pr.3.li.5.num.119. si moriens dicat se falsum testimonium dixisse sibi non creditur ad præiudicium eius, pro quo lata est sententia,pr. 5.li.5. 18
Testes in dubio præsumuntur esse contestes, pr.23.li. 5.num.13.Secus si deponant de tempore, quia præsumuntur singulares,ibid.14. censentur contestes, etiã si vnus deponat de actu, causa, designatione loci & temporis,& alter non,pr.15.li.6. 16
Testem tanquam inimicum qui vult repellere, debet ipsam inimicitiam, & certam ipsius inimicitiæ causam probare,pr.43.li.5. 2
Testium nomina propria in testamentis describenda sunt cum duabus qualitatibus, alias non dicuntur legitimè descripti,pr.15.li.6. 41
Testis asserens aliquem esse hæreticum, & dicens hoc scire quia vicinus est,probat,pr.24.li.6. 24.25
Testibus attestantibus aliquem esse sanę mentis magis creditur,quam attestantibus esse insanæ mentis,pr. 45.li.6. 12
Testes domestici & familiares admittuntur ad accusati detentionem,qui alias non admitterentur,pr.præf. li.5. 51
Testibus nobilibus plus creditur quam ignobilibus, pr.59.li.6. 9
Testis periurus semel , peracta pœnitentia admittitur adhuc ad testimonium,pr.32.li.5. 35
Testes in testamento adhibendi debent esse rogati à testatore & quomodo sufficiat eos esse rogatos, pr.8. li.4.num.13. in testamento descripti præsumuntur rogati,pr.9.li.4.num.2.Senes sunt domi examinandi,pr.46.li.6. 25
Testis semel perjurus fidem non facit, imo nec indicium ad torturam, aut formandam inquisitionem, pr.60.li.2. num.10.& 11. minus idoneus,coniunctus aliis side dignis, fidem facit,pr.51.li.2. num.10. reddens rationem testimonij, quia vicinus, præsumptione iuris probat,qu.82.li.1.num.2. vnus de veritate,coniunctus confessioni extraiudiciali facta incidenter,plenè probat,qu.86.li.1.num.2. vnus in causis capitalibus, non iungitur cum fama ad constituendam plenam probationem,q.41.li.1.num.9. deponens de his,quæ solo iudicio intellectus percipiuntur,probat,si non interrogatus reddit rationẽ, pr.51.li.2.num.60.de his quæ sensu corporeo percipit,testimonium ferre debet, cum aliquo tamen iudicio intellectus,pr.51.li.2.nu.59. vnus de visu non solum indicium ad torturam,sed & semiplenam facit probationem,qu.89.li.1.num.7.Et quę concurrere debeant,vt huic indicio locus sit,ibid.num.8.9. 10.11.12
Testi omni exceptione non maiori, quãdo iudex possit adhibere fidem,qu.89.li.1. num.13. quem iuraſſe non constat,quando fides tamen adhibeatur,qu.82. li.1.nu.5.à partibus approbato creditur,& plena datur fides,etsi alias non sit fide dignus,pr.51.li.2. 18
Testem ob inimicitiam repelli,qu.89.li.1. 55
Teste vno de veritate deponente, & duobus de fama, infertur semiplena probatio in negocio principali, qu.41.li.1.num.4.Idq; procedit etiam, quando duo tantum extarent testes,quorum vnus de veritate, & simul etiam de fama deponeret,ibid. 5
Testes sunt personæ, testimonia sunt dicta & attestationes ipsarum personarum, qu.1.li.1.num.7. duo simul iuncti,verè & perfectè probant,q.39.li.1.nu. 14.singulares vt probent,præsumptio adiuuat,q.86. li.1.num.1. actoris licet sint aliquantulum digniores testibus rei,attamen pro reo iudicandum,pr.90. li.2.nu.8. clariores extantes pro actore quam reo, non tollunt eam quæ pro reo est præsumptionem, ibid.num.12.Idque tam in crimina libus quam ciuilibus,nu.13.singulares,de singulis indicijs attestantes an sufficiant,qu.91.li.1.nu.4. Et vtrum sufficiant duo testes inhabiles,num.5. qui sponte se offerunt ad testimonia dicenda, in fide suspectos se faciunt, pr.55.li.2.num.2. animose nimis deponentes fiunt suspecti,ibid.num.3.à dicendo testimonio se subtrahentes,gratia,odio,vel timore facere præsumuntur, ibid.num.4. Et quid hæc præsumptio operetur,n.5. deponentes sermone præmeditato suspecti sunt, n. 6.super negatiua loco & tempore non coarctata deponentes suspecti siunt,num.7.attestantes, se pecuniam numerari non vidisse, non habent necesse asserere,mutuum fuisse contractum,qu.48.li.1.n.40. examinare,& probationes recipere, iudex absentis nomine potest,qu.79.li.1.nu.12. paucos faciens examinare,multis præsentibus negocio, suspectum se facit,pr.91.li.2.num.12. Idem si eos qui de solo auditu auditus cum alijs, qui vel viderint vel audierint, adsint,num.13.falsa dixisse, coniectura fit ex pallore & trepidatione,qu.14.li.1.num.37.examinans ad æternam rei memoriam, & intra annum vtilem non præponens actionem fraudulenter præsumitur egisse,qu.65.li.4.num.5.& pr.54.li.2. 3.&4
Testium fides in iudicis pectore residet,qu.44.li.1.nu. 6.fides suspecta redditur, quando post dictum testimonium corrigunt attestationem, pr.55.li.2.nu.8. receptione commissa, non præsumitur commissa ipsorum examinatio,pr.56.li.2.nu.1. examinatione commissa,præsumitur commissa etiam receptio,ib. num.3.verum commissa sit eorum reprobatio, nu. 4.7.dicta intelligenda sunt,ne contraria appareant, pr.51.li.2.nu.31.productio aut examinatio ex parte actoris,non est licita ante lit.contest.pr.54.li.2.n.1. Quibus id tamen casibus liceat,ibid.num.2.examinationem impedientibus affinibus non præsumitur contra agnatum,pr.52.li.2. 7
Testibus masculis etsi maior fides tribuatur quàm fœminis , fallit tamen si illæ testimonium pro reo dixerint,pr.90.li.2.nu.9. & similibus probationibus, quæ nequeunt probari,qu.37.li.1.nu.11.volens probare,quod potest instrumentis, præsumitur malam causam habere,pr.91.li.2.num.11. duobus de metu attestantibus vna cum coniectura existente,plus creditur quàm mille deponentibus de voluntate spontanea,pr.126.li.3. 31
Testimonium in re propria dicere,nemo etiam excellæ dignitatis potest,pr.51.li.2.num.27. quinque testium an contra præsumptionem iuris & de iure admittatur,qu.63.li.1.nu.1.& 2. socij criminis, concurrentibus alijs adminiculis,ad torturam facit indicium,qu.89.li.1.nu.73. Et quando idiotum non habeat,num.74.mandatarij, alijs adiutum adminiculis,quæstionibus indicium præbet, ibid.num.75. Et quæratio sit,num.76.patris quando faciat fidem plenam,pr.51.li.2.nu.17.patris pro filio, parte non reclamante admittitur,pr.46.li.2.nu.4. parentum circa filiorum ætatem, num coadiuuet vel adminiculum ferat alijs probationibus aut probet semiplenè,pr.51.li.2. 12.14.& 28
Textus quando repugnat rubricæ , magis attenditur ipse tex.quam rubrica,pr.2.li.6.num.17. vide plura in verbo Rubrica sup.
Theophilus medicus infirmitate detentus in angulis domus occinentes arbitrabatur adesse ubicines & cantores,pr.45.li.6. 49
Thesaurus quid,pr.30.li.5. 5.6
Thesaurum quatenus acquirat inuentor,ibid. 6.7.8
Thesaurarius principis, apud quem creditorum chyrographa reperiuntur,præsumitur ijs soluisse,pr.140. li.3. 11
Thomas Contarenus diui Marci procurator nonagesimumsextũ annum robustus impleuit:& alius Thomas Contarenus 1577. procurator nonagesimum quintum integris penè viribus attigit,pr.46.l.6. 19
Thratylli infantia maxima,à qua absolutus narrabat se nunquam vixisse iucundius,pr.45.li.6. 52
Thimantes Cleoneus athleta senio confectus in furorem lapsus seipsum interfecit,ex eo quod complicare non poterat arcum,quem iuuenis intendebat,pr. 45.li.6. 14
Titubatio & trepidatio animi in accusato vel inquisito,torturæ facit indicium alijs concurrentibus, qu. 89.li.1. 71
Titulus dicitur satis constare, quando ex coniecturis colligi potest,pr.129.li.3.num.30. inualidus fauore præstantis, quando per subsequentes præstationes reddatur validus,pr.131.li.3.num.1.& 2. inualidus odio eius,cui præstatio fit,quando conualidetur ob præstationes sequutas , num.3.4. authoritate iuris publici inualidus,in inducenda obligatione fauorabili, quot annorum præstatione quando validetur, pr.131.li.3.num.5.& sequ. authoritate iuris publici inualidus , in inducenda liberatione solo temporis cursu,confirmatur per subsequentem præstationem vel patientiam, pr.131.li.3.nu.32. inualidus authoritate iuris publici,in inducenda liberatione quę solo temporis cursu fieri non potest , quia ius resistit, confirmatur tamen , si subsequens præstatio fiat ab eo, qui contra ius commune potest dispensare,ibi. num.34.& 36.ad inducendum obligationem, probatur cursu tanti temporis,cuius initij memoria nõ est in contrarium,pr.131.li.3.num. 38. & illius iusta causa contra patientem , vel ad commodum illius, quot annorum spatio,quando præsumatur, pr.131. li.3.num.92.& seq. in beneficialibus sola decennali patientia non præsumitur,pr.131.li.3.nu.99.de iure fisci quid tractet,pr.72.li.2.nu.6. acquiritur & præsumitur ex longa præstatione, pr.182.li.4. num.11. quãdo in aliquo est necessarius,possessio etiam longissimi temporis ius non tribuit,pr.76.li.6. num.6. quantumcunque sit erroneus,ostendit animum , & intentionem possidentis,pr.67.li.6. 8
Toga olim erat quę tunicis superimponebatur,& erat propria ciuium Romanorum,præf.161.li.4.num.3. prætexta quæ olim esset,pr.161.li.4. 8
Tolerantia simplex consensum non habet , præf.99. li.6. 62
Topiarij sunt artifices fruticum & herbarum in varias figuras conformandarum,pr.154.li.4. 27
Toralia quid sint,pr.160.li.4. 10
Tormenta sunt quæstiones , sunt cruciatus corporis, quibus per verbetati & torti confessionem rei veritas eruitur , q.1.li.1.nu.45.& cruciatus immodicos, falsa pro veris ostendisse vsu compertũ est,ibid. 46
Torniellus acutissimus iuris consultus semper habitus est,pr.71.li.4 19
Tortura minus sufficiens, omnia contra eum existentia indicia non purgat,qu.83.li.1. 6
Torturæ indicium sufficiens oritur ex attestatione vnius testis, vide sup.in verbo Testis vnus de visu,indicia & præsumptiones sufficientes quæ sint , index arbitrabitur, qu.89.li.1.num.1.& quæstionibus locum facere non solum præsumptiones , sed & indicia,num.2. Qualia autem esse debeant,nu. 3.&4
Totum constituitur ex pluribus contrahentibus quæ partes sunt,qu.39.li.1. 9
Toto translato censentur omnes ipsius partes translatæ,pr.97.li.3.num.10. de Toto quoad totum idem iudicatur,quod de parte,pr.189.li.4. 28
Totius quo ad totum idem iuris est,quod de parte quo ad partem,pr.89.li.4. 26
Tradita in re simpliciter,si filium fructus percipere , & liberè disponere pater permittat, donasse præsumitur,pr.30.li.3.num.53. Estque præsumptio iuris,& de iure,num. 56
Traditio nuda rei dominium non transfert,pr.34.li.3. num.10.nuda quæ dicatur,pr.34.li.3.nu.27. semper in consequent.contractus venit,pr.49.li.2. num.15. patris facta filio etiam emancipato,non præsumitur donandi animo facta,pr.10.li.3. 36
Traductione ad domum præsumuntur sponsalia fuisse de præsenti,pr.1.li.3. 57.& seq.
Transactio si aliquo dato vel retento,pr.45.li.3.num. 29. & liberatio patris verbis generalibus facta non præiudicat,quoad res & bona filiorum, pr.150.li.3. num.6. & liberatio specialis facta super petitione speciali

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ſpeciali nil aliud comprehendere preſumitur, quàm rem peritam, ibid. num. 8
Tranſlationis dominij natura eſt, vt perpetua ſit, præſ. 109. lib. 3. nu. 8
Tranſitus eſt facilior, in habentibus Symbolum, q. 37. li. 1. num. 2 & pr. 85. li. 4. 7
Tranſactio vel ceſſio facta ſtatim poſt contractum emancipationis & venditionis præſumitur facta reſpectu, & cauſa ipſius contractus, pr. 12. li. 6 20
Tranſmiſſio fideicommiſſi & legati quando locum habeat, & plura de tranſmiſſione, pr. 201. li. 4 per tot. 9
Tranſmiſſioni locus eſt quando legatum eſt purum, tecus ſi conditionale, pr. 174. li. 4 21
Tranſuerſales dicuntur quodammodo extranei, pr. 16. li. 4 12
Trajezophoræ erant menſæ magno ornatu, quæ effictis imaginibus ſuſtinebantur, pr. 160. li. 4. 9
Trebellianicæ detractionis an & quando poſſit a teſtatore prohiberi, pr. 198. li. 4. nu. 3. 4. 5 6. & falcidiæ detractio tacitè etiam & ex coniecturata mente teſtatoris cenſetur prohibita, ſi coniecturæ apparent, & exquales eſſe debeant, ibid. 10. & ſeq.
Trebellianicam non detrahit hæres, inuentario non confecto, pr. 11. li. 3. 18
Trebellianica & Falcidia an poſſit deduci, quando directè hæreditas debet reſtitui, præſum. 198. lib. 4. num. 33. & ſeq.
Trebellianicæ detractionis prohibitio arguit teſtatorem voluiſſe conſtituere fideicommiſſum pro conſeruatione agnationis & familiæ, pr. 85. li. 4. 21
Tres aut duo multi dicuntur, pr. 90. li. 3 14
Tribunal qui magiſtratus habeant, li. 1. qu. 72. 3
Triticum ſumitur aliquando in genere, aliquando in ſpecie, pr. 151. li. 4. 3
Triſta quid ſit, pr. 160. li. 4. 11
Tulliola M. Ciceronis filia perijt in ipſo puerperio abortum faciens, pr. 52. li. 6. 14
Tunica quid vide ſupra verbo toga.
Turpitudinem ſuam nemo detegere tenetur, præſ. 1. li. 5. 25
Turpitudinem propriam detegere, iure nõ eſt permiſſum, pr. 12. li. 3. 28
Tuſſis enumeratur inter motus vehementiores, pr. 52. li. 6. 11
Tutelæ datio facta à patre filijs non extenditur ad filium, quem pater ignorabat habere, pr. 26. li. 4. nu. 24. licèt ſit tutor abilis ex parte pupillorum quibus datur tutor, tamen ipſius tutoris eſt odioſa, quia continet onus, pr. 26. li. 4. num. 25. Et in ea fictricta interpretatio, ibid. vitiatur, ſi ex duobus ciuſdem nominis, non conſtat quis datus ſit tutor, pr. 25. li. 4. 7
Tutelam acceptare libenter nemo preſumitur, pr. 149. li. 3. 18

Tutores vel curatores quid ſeruare debeant in confectione inuentarij, an ex poſſit relinqui qui poſſint eſſe tutores, & quando præſumantur tutores in dolo.

Tutor vel curator repræſentat hæredem, non autem ſubſtitutum, pr. 131. li. 4. num. 7. præſumitur ſcire ætatem pupilli, pr. 24. li. 6. num. 20. præſumitur ſcire facta pupilli, cuius bona adminiſtrauit, præſ. 23. li. 6. num. 76. vel curatores ſi quæ in inuentario deteripſerint, quam præſumptionem aduerſus ſe faciant, pr. 97. lib. 4
Tutoris vel curatoris negligentia in non conficiendo inuentario non mediocriter eſt reprehendenda & coercenda, pr. 57. li. 6 10. 11. 12
Tutor adminiſtrando tutelam quaſi contrahere dicitur, pr. 149. num. 1. li. 3. in dubio quibus verbis teſtatoris præſumatur vel non datus fuiſſe, ibid. nu. 3. 6. 8. 9. 10 11. 12. 13. 14. & 15
Tutorem dare filio licet patre quibuſcunq; verbis modo apta ſint ſignificare eius voluntatem, ibid. 7
Tutor præſumitur datus ille qui diu ſe pro tutore geſſit, ibid. num. 17. ex mala adminiſtratione ſuſpectus præſumitur, ibid. nu. 19. quando pendat legatum, niſi onus tutelæ ſuſcipiat, pr. 124. li. 4. 7. 8. 9
Tutor poteſt dari in codicillis, niſi in teſtamento confirmetur, pr. 26. li. 4 29
Tutore dato cerneræi vitiatur tutela, pr. 26. li. 4. 26
Tutor poteſt ducere pupillam in vxorem, ſi pater in teſtamento eam facultatem debit. pr. 189. li. 4. num. 47. arguitur in dolo, quando alienauit bona pupilli, non obſeruatis iuris ſolemnitatibus, pr. 3. li. 5. nu. 79. vel adminiſtrator, qui reliquarum non reſtituit, in malà fide eſſe cenſetur, pr. 3. li. 5. num. 98. qui non deſcripſit bona pupilli in inuentario, dicitur non ſeruaſſe promiſſa, & præſumitur in dolo, præſ. 3. li. 5. 67
Tutori ſi obijciatur, quod non confecit inuentarium, hæc exceptio reddit ipſam illegitimum, ne in noticia ſua, & ideo ipſe probare debet ſe inuentarium confeciſſe, pr. 104. li. 4. 15
Tutor non præſumitur factus diues ex bonis pupilli à ſe adminiſtratis, pr. 28. li. 6. num. 2. non præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis pupilli, pr. 2. li. 5. num. 8. datur vniuerſitati, li. 2. pr. 16. num. 33. Et quare non certis rebus, ibid. 34
Tutor contrahendo de re ad pupillum ſpectante, nomine pupilli agere præſumitur, pr. 49. li. 3. num. 5. palam & bona fide contrahere quando dicatur, pr. 80. li. 3. 8
Tutor clam contrahere quando dicatur, num. 11. 12. 14. 15. ibid.
Tutor ſuſcipiens adminiſtrationem, quid promittere debeat, li. 1. qu. 45. 19
Tutor pupillo dari debet, quem mater nominauit, niſi iuſta cauſa impediat, pr. 52. li. 2. 4
Tutoris contractus cum pupillo bona fide tactus, valet ſuſpicione fraudis ceſſante, pr. 80. li. 3. 3
Tutoris auctoritas adhibenda in contractu à pupillo ineundo, non eſt de ipſius contractus ſubſtantia, nu. 4 auctoritas cur in contractu adhibeatur, num. 6
Tutori cum pupillo palam cõtrahere permiſſum, clam verò prohibitum, pr. 80. li. 3. num. 1. 2. aut curatori dicenti ob æs alienum pupilli bona vel minoris vendita, non creditur, pr. 75. li. 2. 47
Tutorem verbis auctoritatem ſuam interponere debere, in quibus actibus vocum ſit, pr. 56. li. 3. num. 13. cui domicilij mutationem princeps permittit, à tutelæ munere excuſatum præſumimus, pr. 20. li. 2. 9
Tutores gerentes negocium pupillorum coram propinquis expedire debent, vt tutiores ſint, præſ. 128. li. 3. 1

V

VAlerius Coruinus centeſimum annum integris viribus compleuit, pr. 46. li. 6. num. 16. Quitres & viginti annos natus conſul creatus eſt, & res maximas geſſit, pr. 48. cod. lib. num. 7
Validior & in armis exercitatior præſumitur aduerſarium prouocaſſe, & eciſſe inſultum, li. 1. qu. 14. 31
Valor rei coniecturam facit, an res in portione vnius ex fratribus ſocijs diuidentibus contineatur, pr. 73. li. 3. 2
Vaſorum nomine quæ contineantur, pr 62. li. 4. 11
Veſi delphica quæ dicantur, pr. 160. li. 4. 7
Vaſallus quando domini arcana tetexiſſe dicatur, pr. 19. li. 5. per tot. & pr. 29. li. 6. 27
Vaſallus dominum contra ſeipſum defendere non tenetur, pr. 44 li. 3. num. 7. dominum periclitantem in conflictu deſerens, quando excuſetur, ibi. 8. ſuſcipiens inueſtituram, & iurans fidelitatem in exequtionem mandati à domino facti facere præſumitur, pr. 48. li. 3. num. 7. impendens in re feudali, tempore reſtitutionis id deducit, nec donaſſe præſumitur, pr. 32. li. 3. num. 9. Idem eſt in emphyteura, nu. 10. feudum negans, de mendacio conuictus, feudo cadit, pr. 91. li. 3. 58
Vaſalli dominus proprius dicitur immediatus, pr. 102. li. 3. 6
Vaſallum in dubio ex propria induſtria, non ex bonis feudalibus acquiſiuiſſe, pr. 52. li. 3. 9
Vaſallus quando præſumatur ſimulatè artuliſſe auxilium domino interfecto, pr. 28. li. 5. per tot.
Vaſallus, qui reuelauit ſecreta domini, præſumitur id feciſſe, vt dominum afferret domino, pr. 32 li. 5. num. 29 non minus debet feudum perdere, cum famam domini ſui non tuetur, quam ſi non defendit eius vitam, pr. 69. li. 5. 7
Vaſallo non eſt adhibenda fides afferenti ac probanti aliquid geſtum fuiſſe aduerſus rationem iuris feudi, pr. 31. li. 6. 3
Vaſallus ſi habuit licẽriam à domino, vt poſſit alienare feudum, præſumitur conceſſa d. licentia, ſecundum ipſius feudi naturam, vt poſſit alienare impetrato aſſenſu domini, pr. 10. li. 6. num. 6. nihil diſponere poteſt de re feudali in præiudicium domini, vel agnatorum, ad quos feudum reuerti debet, ſi feudũ eſt ex pacto & prouidentia, pr. 142. li. 4. 5
Vdones ſunt veſtes vadulatæ, pr. 161. li. 4. 18
Vectigalium redditus continetur inter fructus iurium & actionum qui continentur in legato vſus fructus omnium bonorum, pr. 142. li. 4. 21
Vectigalium locatio eſt fructuum venditio, præſ. 85. li. 3. 39
Vectigalium conductores perſiſtendo, cenſentur reconduxiſſe, præſ 85. li. 3. num. 14. Vide tamen ibid. num. 34. in conductione acciplenda benignior interpretatio, & quæ ſit illa, pr. 104. li. 3. num. 12. & 13. exactione conceſſa alicui certo pretio a principe, ciuitate, aut vniuerſitate, non expreſſo contractus nomine emptio an locatio præſumatur, præſ. 104. li. 3. per tot. Inter velle & nolle datur medium non velle, pr. 100. li. 4. 21
Velle nemo preſumitur niſi id quod dicit, pr. 35. li. 6. 12 pr. 142. li. 4. nu. 7. in vltimis voluntatibus dicitur is, qui moritur, pr. 90. li. 4. nu. 2. fauore doris is dicitur, qui decedit, ibid. num. 3. in contractibus & ſententijs non dicitur moriens, ibid. num. 4. cuius in vno eſt, idem dicitur in eius neceſſario antecedenti, pr. 17. li. 3. 4
Velleiani beneficio mulier quando non adiuuetur, li. 1. qu. 61. 2
Venenum emptum ab aliquo, ſi quis eo ſtatim reperiatur interfectus, indicium facit ad torturam cõtra ementem, li. 1. qu. 89. nu. 123. Niſi tamen contrariæ præſumptiones adſint, ibid. 124
Vendere nolle & precium immodicum petere pari ſunt, pr. 78. 1
Venditore rem tradente fidem de precio habere præſumi, pr. 79. li. 3. num. 4. aſſerente, ſe deceptum fuiſſe vltra dimidium iuſti pretij, quod tempus inſpici debeat, li. 1. qu. 24. num. 6. aſſerente ſe centum aureis indigere, quos ſi emptor numeret, ſe venditurum fundum cum pacto de reuendendo, eligendum ex multis ab emptore, ſimulationis eſt præſumptio, pr. 122. li. 3. nu. 81. Idem ſi emptor verum precium numerare velit, venditor autem leuem tantum ſummam petat, num. 82. in poſſeſſione rei venditæ permanente ſimulationis eſt præſumptio, ibid. nu. 110. Eamque præſumptionem iuris eſſe ſecundum Ioan. Andr. num. 11
Venditio cuiuslibet rei, complectitur ſua pertinentia, pr. 98. li. 3. num. 3. pupillum lædens, ficta & ſimulata præſumitur, pr. 82. li. 3. n. 3 modico tẽpore durans, ſimulata præſumitur & vſuraria, ſi tamẽ expreſsè actum ſit vt modico tempore duret, pr. 122. li. 3. num. 114. clam & occultè facta, cum pacto redimendi, & conceſſione locationis aut libelli, præſumitur ſimulata & fœneratitia, pr. 122. li. 3. num. 90. Niſi iuſta de cauſa id fiat, ibid. 93
Venditiones fieri ſolent, vt res perpetuò ſit penes emptorem, pr. 122. li. 3. 113
Vendicans rem alienatam minor precium reſtituere debet, pr. 84. li. 3. nu. 1. Quatenus tamen in vtilitatem ſuam conuerſum ſit, nu. 2
Vendens bona hæreditaria, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, dicitur hæreditatem adiuiſſe. pr. 101. li. 1. num. 13. rem ſuppreſſo eius vitio, quod ſi emptor cognouiſſet eam non emiſſet, præſumitur in dolo, & puniri poteſt pœna extraordinaria, pr. 3. li. 5. 73
Venditio rei ſi non apparet, an facta ſit ante vel poſt litis conteſtationem, præſumitur facta ante, præſ. 7. li. 6. 9
Verba ſunt cordis nuncia, nec præſumendus eſt quiſquam dicere, quod non prius mente agitauerit, qu. 22. li. 1. 1
Veneti & Ragufini proprijs viuunt legibus, non autem Romanis, pr. 18. li. 4. 41
Venetorum lege ſancitum eſt, mulierem cenſeri indignam ex patre vili & mechanico natam, quæ ſi viro nobili Veneto copuletur matrimonio, ſuſcepti inde maſculi nobiles eſſe non poſſunt, præſ. 189. li. 4. num. 88
Venientes ab inteſtato, cenſentur tacitè vocati à teſtatore, & dicuntur fictè ſuccedere, & impropriè morientis diſpoſitione, propriè autem legis diſpoſitione, pr. 76. li. 4. 5
Venter non dicitur, niſi cum mulier eſt prægnans, pr. 21. li. 4. 20
Venire vxoris ſimpliciter inſtituto non cenſeri vocatum poſthumum ex alia vxore, pr. 21. li. 4. 17

Verba quid ſint, quomodo proferri debeant, ad quæ extendantur, quomodo intelligi aut interpretari debeant, quando impropriẽtur, & quis ſit eorum effectus.

Verba oris preſumptionem faciunt eorum quæ in corde ſunt, præſum. 6. lib. 3. num. 39. & præſum 34. li. 4. num. 21. & præſum. 35. li. 6. num. 10. 15. 17. in dubio ſimpliciter, & non ſecundum quid intelligenda, præſ. 40. lib. 3. num. 1. in potentiori ſignificatu ſumi debere, & verba propriè eſſe intelligenda, idem eſt dicere, præſ. 39. li. 3. num. 9. intelligi debeut ſecundum qualitatem & conditionem perſonæ loquentis, præſ. 6. li. 2. num. 4. & præſ. 85. li. 4. num. 5. & qu. 37. li. 1. 24
Verborum tres ſunt ſpecies: ſignificant aliqua actum momentaneum, aliqua ſucceſſiuum, & quædam vtrumque demonſtrare ſolent, præſum. 187. lib. 4. num. 1. 2. 7. 13
Verba aliquando viua voce, aliquando ſcriptis proferri ſolent, ſed nulla eſt differentia quo ad effectum adeundæ hæreditatis: & in quibus differant, pr. 100. li. 4. num. 2. non extenduntur vltra ſignificationem ſuam, pr. 100. li. 4. 28
Verbum debet declarare illud, ad quod refertur, non aliud, pr. 127. li. 4. 22
Verba debent intelligi naturaliter & non ciuiliter, pr. 81. li. 4. num. 19. debent intelligi propriè præſ. 178. lib. 4. num. 3. & præſ. 62. li. 4. num. 33 præſ. 76. li. 4. num. 8. & pr. 139. li. 4. num. 9. Falli vt ibid. num. 11. & 12. & pr. 10. li. 4. num. 10. & pr. 23. li. 5 num. 11. intelligi debent ſecundum conditionem perſonæ ad quam diriguntur, pr. 78. li. 4. nu. 40 & 47. ita debẽt intelligi, ne ſonent in delictum, præſ. 2. li. 5. num. 7. in dubio intelliguntur demonſtratiue, non autem dispo-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

disposituè, præs. 51. lib. 4. num. 11. intelligi debent secundum subiectam materiam, vt illi conueniant, præs. 133. li. 4. num. 5. in dubio interpretari debent in meliorem ac beniginorem sensum, pa. 39. lib. 4. nu. 44. in qualibet dispositione ita sunt interpretanda, vt aliquid operentur. pr. 173. li. 4. num. 15. & pr 91. li. 6. num. 14. interpretari debent secundum consuetudinem & statuta loci, pr. 141. li. 4. num. 19. quando significare possunt aliquam speciem substitutionis, & persona cui fit substitutio compatitur, talis præsumitur & interpretatur, pr. 34. li 4. num. 25. quando non possit nt verificari in iure expresse constituto, verificantur in iure differenti, vt actus valeat, pr. 4. li. 6. 8

Verborum captatio in sponsionibus quæ fiunt ludendo, ex natura actus licita videtur, pr. 3 lib. 5. num. 40

geminatio operatur maiorem effectum , & habet maiorem emphasim, pr. 81. lib. 4. num. 24. & pr. 34. li. 4. 42

Verba aliquando admittunt casum , qui intentionis defectu excluditur, pr. 34. li. 4. nu. 30. eandem dispositionem in singulis partibus orationis implicant, pr. 76. li. 4. 3

Verbi alicuius detractio vel suppletio in institutione vel substitutione an sit permissa , pr. 34. li. 4. num. 41 & seq. 4

Verba conditionalia an aliquid disponant, pr 76. li. 4. num. 22. quæ important diminutionem, non debent interpretari , vt augeant effectum ipsorum verborum, pr. 139. li. 4. num. 15. directa ciuilia quæ dicantur, pr. 55. li. 4. num. 4. directa naturalia quæ sint, pr. 55. li. 4. num. 5. directa ciuilia an sint ita apta ad hæredis institutionem sicut directa naturalia, præs. 55. li. 4. 7

Verbum ciuile directum non trahitur ad aliquam significationem. pr. 34. li. 4. 43

Verba dubia applicari debent in extremo, quod est potentius, & quando hoc procedat, præsum. 54. lib. 4. num. 8. & quæst. 37. lib. 1. num. 17. partium contrahentium intelligi debent secundum naturam actus & contractus, pr. 148. li. 3. num. 5. si steterit in viduitate significant perseuerantiam, pr. 110. li. 4. num. 22 donec & quousque vidua erit, & dotem non petierit, & verba ea viduanæ & dotem non repetente, patria sunt, pr. 110. li. 4. num. 18. dubia interpretari debent ab illo, qui illa pronunciauit, pr. 100. li. 4. num. 30. dubia ex sublequentibus declarantur, pr. 54. lib. 4. num. 24. dubia principis, qui aliquid concessit, ab euentu subsecuto facto , vel obseruantia declarantur, pr. 35. li. 6. n. 33. generalia quid sint apta comprehendere, pr. 53. li. 6. num. 2. hæretica proferens, etsi neget intentionem, si est suspecto genere vel patria, præsumitur malè sentire de fide, pr. 3. li. 5. num. 101. hæretica si quis protulit, interrogatus autem negat, se eo animo protulisse , vt crederet esse hæretica, non præsumitur hæreticus, vt tanquam talis puniri debeat, sed torquendus est ad declarandam credulitatem suam, pr. 5. li. 3. num. 3. Intellige, nisi aliqua sinistra præsumptio vel suspicio esset adueisus, nunc talia præferentem, ibid. 4

Verba indefinita quæ dicantur, pr. 127. li. 4. num. 34. legis in dubio semper aliquid operantur , pr. 37. li. 4. num. 5. significantia modum vel conditionem quæ sint, temisiuè, pr. 173. li. 4 17

Verbis narratiuis summi Pontificis est credendum, quando Pontifex narrat facta coram se, vel à seipso, secus si ab alijs, præs. 91. li. 4. num. 24. Idem quando Papa asserit ita esse quod narrat, ibid. 25

Verbum respiciens plura determinabilia æqualiter determinat , an & quando non procedat hæc regula, præs. 36. lib. 4. num. 36. respiciens vnam personam variat, sicuti variat illius personæ qualitas , præs. 54. li. 4. num. 7. respiciens plura tempora æqualiter debet determinare, sicuti & respiciens plures personas, pr. 54. li. 5. num. 14. speciale quando adijcitur generali, restringit ipsius generalis significationem , pr. 70. li. 4. 60

Verba præsentis temporis an & quando futura comprehendant, pr. 127. li. 4. num. 6. 10. præsentis temporis non important conditionem, & ideo non trahuntur ad futurum, sed operantur circa vnium præsens, præsum. 32. lib. 4. num. 7. præsentis temporis licèt non trahantur ad futurum , attamen vr actus valeat, extenduntur, præs. 4. lib. 6. num. 11. præteriti temporis an & quando trahantur ad futurum, præs. 127. li. 4. num. 2. præteriti temporis non adaptantur ad futurum. præs. 130 li. 4. num. 7. testamenti quando magis adaptantur vni substitutioni , quam alteri, quomodo sint considerandæ, pr. 53. li. 4. num. 3. in testamento nullum prolatæ nihil operantur ad destruendam expressam testatoris dispositionem, pr. 15. li. 4. num. 4. testatoris debeut intelligi in casu vero non autem in ficto, præs. 83. li. 4. num. 29. & pr. 81. li. 4. num. 14 & 19. testatoris sunt maxin è inspicienda , & ab eis non est recedendum , quando manifestè non constat ab eis de eius mente, præs. 65. li. 4. num. 17. quibus vtis est testator in institutione non censentur reperta in substit. pr. 49 lib 4 num. 16. prolata à testatore ante testamentum ad matris exclusionem satis probantur duorum testimonio,

præsum. 39. lib. 4. num. 46. testatoris dubia interpretari debent secundum legis dispositionem, præs. 63. lib. 4. num. 7. testatoris disponentis de propria hæreditate an sit inconueniens quòd trahantur ad hæreditatem, & bona filij , pr. 39. li. 4. num. 56. bona, idem significant, quod verb. hæreditas, quando subiecta materia id suadet, secus alias , pr. 190. li. 4. num. 10. de bonis suis pro anima testatore ad exclusionem matris, quomodo intelligantur, pr. 39. li. 4. num. 57. cellare, infirmare, & expirare, nil differre inter se, pr. 50. li. 4 13

Verbum, Creditor, fictionem significat, præsum. 27. lib. 4 num. 3. Quod imò præsumptionem, ibidem num. Credo, fictionem significat, pr. 12. li. 6. num. 26. Imò quòd præsumptionem significet, ibid. num. 27. debere, coactionem & necessitatem significat, pr. 47. li. 5. num. 9. decreuit , significat animi deliberationem ab omni actu separatam, pr. 99. li. 4. num. 41. dominam, significat hæredis institutionem, pr. 141. li. 4. num. 12. Non significat autem dominium, & sic hæredis institutionem vniuersalem, quando alius extat hæres : in re autem particulari potest significare hæredis institutionem, ibidem num. 17. dono, resoluitur in fideicommissum, præsum. 105. li. 4. 19

Verbi, esset, præteriti imperfecti natura est , vt non solum comprehendat præteritum , sed & futurum, pr. 21. li. 4. num. 22. Et quo casu, ibid. 23

Verba, non aliter, sunt adeò restrictiua, vt omnem alium casum excludant, pr. 65 li. 4 num. 26. Idem de verbis, Et renunciante causa suprà scripto , ibid. 27. Idem de verbis, Tunc & eo casu, ibid. 28

Verbum expensas interpretatur, id est, alimenta, in §. nobis ergo, in auth. de restit. & ea quæ parit in vnd. mens. pr. 191. li. 4. 6

Verba hæreditatem meam, vel bona mea non possunt ad partem adaptari, pr. 62. li. 4. num. 8 Hoc amplius repetitiua sunt præcedentis qualitatis & conditionis, pr. 179. li. 4 12

Verba instituo, lego, & huiusmodi directa sunt, verbum autem relinquo, est commune, pr. 97. li. 4. 6

Verba, instituo posthumum, & instituo vêtrem , idem significant, pr. 21. li. 4. 14

Verbum intelligitur, fictionè importare , idem de verbo videtur, pr. 35. li. 4. 9

Verba, intelligitur, & videtur , præsumptionem significare vel tacitam subauditam dispositionem, pr. 35. li. 4. 11

Verbum, intestatus prolatum conditionaliter verificatur, in eo, qui testari non potest , qui dicitur impropriè mori intestatus, pr. 185. li. 4. num. 29. lego, sui natura legatum non donationem significat , pr. 105. li. 4. num. 21. lego, nunquam trahitur ad hæredis institutionem , quando rei singulari adiectum est, pr. 141. li. 4. num. 34. mea, eandem vim habet, quam verbum mihi, pr. 54. li. 4. num. 23. nominatim, significat nomen proprium, pr. 108. li. 4. nu. 25. omnia, idem importat, quod tota & integra, pr. 56. li. 4. num. 13 peruenire, est commune aptum comprehendere directam & fideicommissariam substitutionem, pr. 54. li. 4. 9

Verba, pleno iure substituo filio meo: habent vim excludèdi matrem per tacitam pupillarem, significant enim in totum, integraliter , & sine aliqua diminutione, pr. 39. li. 4. 66

Verbum porrigo, non importare extensionè, & quando, pr. 55. li. 4. num. 16. & 24. posse , pietatem & arbitrium significat, pr. 96. li. 5. 37

Verba, potestas & licentia, arbitrium regulatum significant, adiuncta autem verbo, volo, naturam mutant, pr. 188. li. 4. 14

Verbum, probatio, conditionaliter prolatum in materia filiationis extenditur ad probationem præsumptam, pr. 185. li. 4 nu. 30. recognoscere, in testamento adiectum propriè significat testatorem fateri se debitum, pr. 110. li. 4. num. 40. relinquo, nullo alio dato hærede, trahitur ad institutionem, pr. 141. li. 4. num. 7. 14. & sequ.

Verba, relinquo & lego, sunt obliqua, nec ad hæredis institutionem trahuntur, pr. 20. li. 4. num. 4. si hæres non erit , quam interpretationem recipiant, pr. 36. li. 4. num. 25. si quis, & quisquis, licèt sint singularis numeri, ad plures tamen referuntur, præs. 186. li. 4. nu. 9. si decesserit in pupillari ætate, an sint apta comprehendere vulgarem substitutionem, præs. 34. li. 4. 31

Verbum, sit, quo casu veritatem denotet, præs 9 li. 4. num. 12. specialiter, pro expresse , & male a Ruino interpretatum in §. in legatis , num. 22. l. si mihi, & sibi, de leg. 1. pr. 166. li. 4. num. 14 & sequ. videtur, significat fictionem , pr 86. li. 4. num. 12. videtur significat etiam præsumptionem, pr. 89. li. 4 num. 12. volo , significat liberum & absolutum arbitrium, præsum. 188. lib 4. num. 13. volo, iunctum infinito habet suspensionem quandam, & cum sit præsentis temporis, reloluitur in participium , & verbum eiusdem temporis, & futurum respicit, præsum. 100 li. 4. 21

Verba vnius similitudinem significant, præs. 81. lib. 4. num. 31. vbi ad litis contestationem aperitur, talis animus esse præsumitur, pr. 30. li. 2. num. 2. sententiæ vel decreti, etsi concipiantur in personam notarij, nomine tamen iudicis censentur enunciata, pr. 68. li. 2. num. 14. notarij in strumento contractus censentur verba partium, ibid. num. 15. enunciatiua in antiquis, non probant contra tertium, maximè in graui præiudicio, ibid. num. 18. iudicis etiam impropriando, ad ius ipsum referri debet, pr. 67. li. 2. num. 3. testatoris, statuti, & alterius dispondentis, recipiunt interpretationè à subiecta materia , etiam circa proprium significatum, qu. 37. li. 1. num. 13. assertiua principis præsumptionem quando faciant, præs. 11. lib. 2. per tot. positiua in excquutiuis instrumenti & contractus , non immutant eotum naturam, pr. 35. li. 3. num. 11. enunciatiua alterius instrumenti, quomodo non probant contra enunciatum, nisi inter ipsos contrahentes, pr. 33. li 2. n. 26. enunciatiua prolata propter aliud in iudicio, faciùt præsumptionem ad tertij fauorem, pr. 62. li 2. nu. 7. enunciatiua alicuius instrumenti mentionem facientia de dote, eam probant, pr. 7. li. 3 10

Verbis enunciatiuis Papæ credi de re aliena , donec astruatur contrarium, præs. 11. li. 2. num. 4. reiectis, quando attendatur coniecturata voluntas, qu. 26. li. 1 11

Verbera illata à magistro discipulo suo , præsumuntur ad emendationem illata, & ob id iniuriam non inferunt, nec pœna digna sunt, qu. 17. li. 1 13

Veritas semper præualet, eique cedunt omnia , qu. 31. li. 1. num. 4. quo casu cum fictione concurrat, qu. 9. li. 1. 9

Veritatem solam in foro conscientiæ spectari, quomodo accipiendum, qu. 79. li. 1. 7

Veri similitudo potentior, tollit minus potentem , qu. 30. li. 1 3

Vetustas vicem legis obtinet, pr 131. li. 3 39

Vexilla seu insignia nauibus imposita, dominum demonstrant, pr. 64. li. 5 7

Via magis tuta & qua vtrique partium consulitur, eligenda est, pr. 34. li. 3 16

Viam & modum amplecti quilibet præsumitur illum, quo actus suus valeat, pr. 17. li. 2.. 7

Vicarius Imperialis ex quauis generali facultate sibi concessa, non potest auferre ius alteri quæsitum, pr. 9. li. 1 11

Vicario vel assessori concessa iurisdictio cumulatiue accipitur, pr. 18. li. 2. 9

Verisimilia illa dicuntur, quæ plerunque & communiter euenerunt, pr. 49. li. 6. 12

Verum & manifestum illud esse dicitur, quod lex ipsa præsumendo constituit, pr. 3. li. 5. 7

Verum tacere, & falsum allerere paria sunt, præsum. 5. li. 5. 59

Vestimentorum alia sunt virilia, alia puerilia, alia muliebria, alia communia, alia familiaria, pr. 161. li. 4. num. 1. 2. 8. 9. 10. & seq.

Vestium nomine veniùt etiam tapeta, fasciæ crurales, impiliæ, & cerricalia, pr. 161. li. 4. nu. 15. Et veniunt quoq; culcitræ, & vestes, quæ ornatus gratia potius deferuntur, quàm quod corpus tegant, non veniunt autem vdones, ibid. num. 17. Et venit tela, quæ in pectine adhuc est, si modo prætexta est, ibid. 22

Vestibus legatis , quæ ex præsumpta mente testatoris præstanda sint, pr. 161. li. 4. nu. 1. Quod præsumuntur legatæ tam sericæ quam aureæ, & lanceæ, & sic deinceps, ibid. Secus si futuro cautum esset , ne mulieres ferrent vestes aureas & holosericas, quia hæ non præsumerentur legatæ, ibid. 24

Vestitus nomine veniunt vestes lanceæ, lineæ, sericæ, & huiusmodi pro qualitate & conditione, præsum. 157. lib. 4. num. 18. Continentur etiam calciamenta, ibid. 19

Vestes quas maritus honoris causa mulieri dedit , an præsumatur donasse, pr. 12. li. 3. 14

Vestimentorum signa, personæ qualitatem significare, pr. 64. li. 3. 4

Viam nemo præsumitur eligere, qua sua dispositio subuertatur, pr. 4. li. 4. 6

Vicinus vel sanguine coniunctus, an & quando præsumatur scire facta vicini vel coniuncti, pr. 24. li. 6. num. 1. & multis seq. per tot.

Vicinorum opinio multum prodest in filiatione probanda, non tamen concludèter id probat, sed requiruntur alia adminicula, pr. 24. li. 6. 23

Vicini præsumuntur ignorare actus momentaneos vicinorum, pr. 24. li. 6. nu. 18. furti crimine tenentur, idem de alio damno dato, vel homicidio pr. 31. li. 5. num 18. Fallit ibid. 22 25. & sequ.

Vicinus torqueri non potest ob id, quòd præsumatur scire delictum à vicino vel coniuncto perpetratum, pr. 24. li. 6. 45

Vicinum habere malum magnum est malum , pr. 83. li. 3. num. 10. malum æque ac morbum nocere nolunt Cato, num. 11. bonum habiturum, emptorem prædij fili, proclamari iussit Themistocles, nu. 12

Vicinia magis cognita esse, verisimile est quę in vicino loco acta sunt, quam remotis, qu. 18. li. 1. 14

Vicinitas scripturarum, quatis fuerit dispositiua voluntas iudicat, qu. 28. li. 1. 10

Vitricus & nouerca nò præsumuntur amare priuignos

seu eos

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

sed eos odio prosequi, & ideo non sunt apud eos educandi, præsum. 56. lib. 6. nu. 24 & 25
Victus verbum continet omnia quæ esui, potui, cuiuisque corporis, quæque ad vitam eidem homini necessaria sunt, pr. 157. li. 4. 15
Victum expresse non condemnando in expensis, præsumitur iudex abluere, pr. 84. li. 2. 1
Videtur verbum præsumptionem notat, pr. 15. lib. 5. n. 3. & pr. 132. num. 6. & pr. 59. li. 6. 10
Vidua rerum nubens ex bonis patris dotata præsumitur, pr. 15. li. 3. num. 13. intra annum luctus ex bonis mariti præsumitur acquisiuisse, pr. 51. li. 3. nu. 14. intra annum luctus, eandem quam in matrimonio erat in statem præstare debet, ibid. 15
Viduas difficilius quam virgines nubere consueuisse, pr. 6. li. 3. 13
Vidua cui fuit legatus à marito testatore vsus fructus, si steterit in viduitate non admittitur ad legatum, nisi præstet cautionem quod non nubet, pr. 110. li. 4. nu. 21. non potest petere alimenta ab hæredibus viri, à quibus erant sibi præstanda, si aliunde ipsa est consecuta alimenta, pr. 189. li. 6. 67
Viduam formicatricem præsumi etiam fuisse talem vivente marito, pr. 32. li. 5. num. 19. Contra, ibid. 21. & seqq.
Viduitatem seruare, & in viduitate viuere quid sit requisit pr. 187. li. 4. 19
Viduitatis in essum, si alicui quid legatum fuerit, quando debeatur, pr. 187. li. 4. per tot. 19
Villa teneur tur pendere damnum ex incendio in ipsa villa commisso, si incendium pro noxa non dederit, & quare, pr. 31. li. 5. num. 20. Tenetur etiam emendare & sic rependere damnum ex furto illatu, ibid. nu. 21. vna quando præsumatur alteri vnita remissum. 10. li. 6. 7
Vincula dicto non censentur, quando vnum eorum est vitiosum, & nullius momenti, qu. 39. li. 1. nu. 6. quæ continentur & quæ non. 1
Vini appellatione quæ contineantur & quæ non, pr. 152. li. 4. nu. 3. & per tot. vel ei similis mutuo fuscepit, priorum in restituendo nectens debitor, tenetur adhuc esse quintiplutimi, pr. 45. li. 3. 1
Vinum in dolio vendens, non præsumitur vendere dolium, 3. 7. 7. li. 3. num. 1. Artendendam tamen loci consuetudinem, nu. 4
Vino legato, dolia legata non præsumi, secus de vasis & cupis, pr. 77. li. 3. num. 2. cum vasis seu amphoris vel cadis, dunque nullo vino existente, sed in solijs, an istud præsumatur legatum, & quid si testator legarit vinum in amphoris cum ibi non esset, sed in vtribus, pr. 152. li. 4. nu. 28. & 29. continetur omne, quod ex vinea natum vinum permanet, pr. 125. li. 4. num. 2. Et nunquid veniant etiam vasa, cuibus illud continetur, ibid. num. 21. Et nunquid censeantur legata dolia & cuppoli, ibid. nu. 23. & 25. vbi manifeste apparet, quod non continentur nec comprehendantur etiam vires nec cullei, ibid. 26
Vino suramus vtuntur Itali, Germani & Poloni, quàm frumento, pr. 152. li. 4 1
Vir potest generare vsque ad sexagesimum suæ ætatis annum, mulier verò vsque quinquagesimum, pr. 53. li. 6. nu. 17. potest accusare mulierem de adulterio, & non econtra, pr. 78. li. 4. 59
Viro & mulieri vna simul non creditus, præsumi prius decessisse mulierem, vipote debiliorem, pr. 50. li. 6. num. 15
Virbonus & probatæ fidei deliquisse verè non præsumitur, pr. 2. li. 5. 19
Viro nobili & dignitate ornato turpe est habere hæredem ex illicito coitu ortum, qui nobilitatis memoriam conseruare non potest, pr. 79. li. 4. 6
Vir sanctus procul à mendacio censetur, pr. 94. li. 6. n. 16. dues & senex mulierem iuuenem & formosam, etsi pauperem sine dote ducere voluisse præsumitur, pr. 6. li. 3. 67
Viro bono credendum est, pr. 130. li. 3 29
Virginitatem si conscientiam ipsius, non nisi per matrimonium deperditam lex præsumit, pr. 1. li. 3. 50
Virginitas & qualitas naturalis, quæ hominem requisitur, pr. 89. li. 6. num. 2. in mulierem an & quando præsumatur, pr. 89. li. 6. 1
Virginitatis probationem per eius inspectionem fallacem esse, pr. 90. li. 6. 8
Virgo reperta in habitu meretricio præsumitur meretrix, & obid qui eam corrumpit non punitur pœna stupri, vel alia pœna qua solent panniti illi, qui naturam virgini inferunt, pr. 76. li. 6. 13
Viriolæ dicuntur annuli minores, pr. 163. li. 4. 8
Virtutum species duæ, aliquæ naturales, aliquæ verò quæ opera & diligentia nostra acquiruntur, præf. 4. lib. 5. 1
Vis præcisè quid sit, & quid conditionalis seu causalis, pr. 4. li. 1. 36
Visitare infirmi personaliter, non potest per alium id facere, pr. 21. li. 2. 14
Viuens non dicitur habere hæredem, præf. 70. lib. 4. num. 28. hæredem habere & non potest, præf. 130. lib 4. 9
Viuere is dicitur, qui in extremis vitæ est, de quo non est desperandum vsque ad vltimum, præf. 92. lib. 6. num. 2. nemo præsumitur de vento, præs. 71. lib. 6. num. 1
Vita contemplativa est melior activa, pr. 83. lib. 4. nu. 17. contemplativa est melior activa, & ab ea non debet mulier retrahi vllo pacto, pr. 189. li. 4. 93
Vitæ integritatem non excusare in præiudicium tertij, quomodo intelligendum, pr. 141. li. 3. 16
Vitium patens, & visibile quo differat à latenti, qu. 99. li. 1. num. 21. patens quando & quomodo in filios præsumatur descendere & continuare, pr. 53. li. 5. num. 1. & per tot. litigiosi non contrahitur per solam supplicationem principalem cum suis limitationibus, vsq; ad num. 6. pr. 97. li. 2. litigiosi interrumpit præscriptionē & facit, vt eadem apposessione non possit eam recuperare, num. 55. & vt annulletur instrumentum alienatione facta, num. 57. & quando ista non procedant, pr. 97. li. 2. 58
Vlpianus tempore Papiniani floruit sub Septimio Seuero, & vna cum Paulo eiusdem Papiniani assessor fuit, pr. 37. li. 4. 19
Vllus, dictio nunquam affirmatiuè ponitur, sed subiunctiue, pr. 1. li. 4. 5
Vna & eadem in causa, vna vni, alia alteri placet iudici sententia, qu. 1. li. 1. 24
Vnionis duarum Ecclesiarum solemnitatem præsumi cursu decennali, existente in possessione eo qui vnionem allegat, contra præsatum negantem, eamque solemniter factam, pr. 132. li. 3. 49
Vnione in beneficiorum requisitam solemnitatem cursu temporis adhibitam præsumi, pr. 132. lib. 3 nu. 76. Ecclesiarum, & ordinum collatione, temporis ob diuturnitatem, scriptura præsumitur interuenisse, pr. 132. li. 3 89
Vniuersitas minori æquiparatur, & præsumitur per etatem fecisse actum, quem facere non debebat, pr. 23. lib. 6. num 20. sua natura recipit augmentum & diminutionem, pr. 45. li. 6. 6
Vniuersitatis quæ sunt, non possunt dici singulorum, pr. 11 li. 4. 17
Vocatio duplex directa & fideicommissaria, pr. 201. li. 4. num. 4. Directa coniecturis, nisi sint valde vigentes, non inducitur, ibid. num. 5. Fideicommissaria transmissioni æquiparatur, & ex illa inducitur, ibi. 6
Vocatus in iudicium non veniendo, iudicem contemnere præsumitur, pr. 91. li. 2. 15
Voci viuæ plus credi quam mortuæ, pr. 51. li. 2. 13
Vocc sua, quod quis dilucidè pro testatus est, indignè est in eundem casum, propriò posse testimonio infirmare, pr. 1. li. 3. num. 36. Quod tamen in foro con scientiæ non procedere asseritur, num. 41
Voluntas & potestas sunt duo præcipua in quauis hominis dispositione, pr. 198. lib. 4. nu. 1. magis quam verba est inspicienda in omnibus dispositionibus, præcipuè in fideicommissis, pr. 23. li. 4. num. 3. demel expresse declarata durare præsumitur, pr. 99. lib. 6. num. 49. declaratur etiam ex actu nullo & inualido, pr. 167. li. 4. nu. 12. vt verbis ita & facto declaratur, pr. 36. li. 3. nu. 9 hominis obscura, non minus factis quam verbis significatur, q. 28 l. 1. n. 6. sine possessate nil operatur, pr. 6. li. 3. num. 33. coacta propriè non dicitur voluntas, qui 14. li. 1. nu. 8. præsumpta, quando præsules pro testatori sermonis, qu. 28. li. 1. nu. 6. dispositionis dicitur regina & domina, quia verbis & proprietati sermonis dominatur, ibid. nu. 8. in mente retenta, an & quando aliquid operetur, ibid. nu. 13. 14 & 15. & pr. 67. li. 4. num. 15. non solemnis, non est voluntas, lege minimum eam annullante, qu. 80. li. 1. num. 30. patris, quidentis bona inter filios sequendo est, pr. 118. li. 3. nu. 2. testatoris manifesta dicitur illa, quæ coniecturis probatur, qu. 36. li. 1. 5
Voluntatem magis ex facto quam verbis declarari, q. 19. lib. 1. num. 1. contrahentium quæ verba potius spectari debere, quomodo accipiendum, qu. 26. li. 1. num. 7. dispositionis quando iudex interpretetur, ibid. 17
Voluntatis mutatio vel correctio non præsumitur, sed potius creditur quis permanere in ea sententia adhuc, in qua fuerit, pr. 37. l. 1. 6. num. 1. & seq. vsque ad num. 35. & pr. 1. li. 1. num. 11. & pr. 80. lib. cod. nu. 4. 87. & pr. 64. l. 1. 6. num. 9. & pr. 57. li. 3 num. 9. & pr. 24. li. 1 num. 11. mutatio quando præsumatur d. pr. 37. li. 6. nu. 35. & 37. 40. 48. & seq. & pr. 176. li. 4. nu. 7. mutatio non præsumitur ex interuallo, sed continuata censetur, pr. 39. li. 4. 45
Voluntatem furis mutatam asserens probare debet, pr. 195. li. 4. 2
Voluntatis enim mutatio non præsumitur, quando nullum exstat intervallum inter vnam & alteram dispositionem, ibid. num. 4. dubio fieri non debet, pr. 54. li. 4. 15
Voluntas morte finitur, pr. 40. lib. 4. num. 6. expressa ante ponitur præsumptiua, pr. 87. li. 4 num. 2. illa dicitur satis expressa, quæ ex iam dispositis colligitur, pr. 67. li. 4. num. 16. tacita non est sufficiens ad tollendum testamentum, & directam institutionem: secus tacita admendis legatis, pr. 60. li. 4. num. 57. vltima, quia ab vnius tantum animo pendet, ab eo solo reuocari potest, pr. 89. li. 4. 89
Vorum si fuit factum hæreditas de aliqua mensura, intelligitur de minimo, pr. 84. li. 6. num. 19. incertum interpretamur in minus grauamen, quamuis agatur de vtilitate, pr. 2. li. 5 47
Vrbs proprie dicitur, quæ muris cingitur, præs. 116. li. 4. 3
Vsufructuarius an & quando teneatur soluere æs alienum à testatore relictum, pr. 143. l. 4. nu. 1. 2. & seq. quando non teneatur, d. præs. 143. lib. 4. num. 56. & seq. vsque ad num. 72. an teneatur soluere æs alienum ex bonis proprijs, an verò hæreditatis d. pr. 143. num. 73. & sequ. habet ius vtendi & fruendi alienis bonis, salua rerum substantia, pr. 139. li. 4. nu 40 vetus facit fructus suos, an & teneatur reddere rationem administrationis, pr. 139. li. 4. num. 50 & seq. si vendit vsumfructum, præsumitur vendere commoditatem eius, non autem ipsum vsumfructum, qui vendi non potest, pr. 4. li. 6 15
Vsusfructus dicitur esse in rebus vel in iuribus, pr. 139. li. 4. num. 15. cohæret personæ, & ab ea separari non potest, & dicitur quid personale, pr. 139. li. 4. nu. 16. Et quando naturam alimentorum assumere possit, & sic videtur relictum personæ, alimentorum nomine, & sic dicatur annuum legatum, ibid. num. 19 Ex quibus rebus constituatur, an ex bonis feudalibus emphyteuticis, &c. pr. 142. li. 4. num. 4. & sequ. Et ex quibus rebus legatus præsumatur d. pr. 142. nu. 1. & seq. Quando ipsum ius vsus fructus, & quando fructus tantum præsumantur relicti, pr. 135. li. 4. nu. 1. & seq. per tot. solus an & quando præsumatur legatus, non autem ipsa proprietas, pr. 134. li. 4. nu. 1. & seq. per tot.
Vsufructu omnium bonorum legato censeri etiam legatum nominum debitorum vsumfructum, pr. 142. li. 4. nu. 17. & seq. ciuitatis relictus extinguitur spacio centum annorum, pr. 49. li. 6. num. 10. si sit legatus duobus, nempe seni & adolescenti, ob falcidiæ detractionem computatio fieri debet de toto secundum ætatem adolescentis, pr. 46. li. 6. 31
Vsufructu rei legato, an & quando etiam proprietas ipsius rei legata præsumatur, pr. 135. li. 4. num. 1. & sequ. per tot. omnium bonorum vni legato, alteri verò vsufructu domus, mortuo vsufructuario domus, illius vsus fructus accrescit vsufructui omnium bonorum, non autem defertur hæredi, præs. 150. li. 4. 37
Vsus fructus viram respicit vsufructuarij, & desinita extinguitur, pr. 51. li. 2. num. 68. & pr. 130. li. 4. num. 5. ad hæredes non transmittitur, præs. 47. lib. 3. num. 12. acquisitio habet causam successiuam, præs. 29. li. 3. 95
Vsumfructum bonorum adventitiorum filium habere permittens pater, donare vel de præsumitur, præs. 29. li. 3. nu. 87 Adhibita tamen distinctione, nu. 88. 89. 91. & seq. rei mulier dotis nomine tradens, ius vsusfructus marito concessisse præsumitur, quod solu. matri. relituatur, pr. 9. li. 3. num. 5. legans maritus vxori, & alienationem prohibens, proprietatem eius præsumatur reliquisse, pr. 35. li. 3 18
Vsura id omne est quod sorti accedit, præs. 122. lib. 3. num. 53 & præ. 120. num. 4. est, rem meliorem pro deteriore accipere, ibid. num. 56. directò in mutuo, in aliis contractibus per indirectum committitur, pr. 123. li. 3. 1
Vsuræ etiam appellantur illæ, quæ dotis nomine præstantur in alimenta mulieris, pr. 25. li. 3. 3
Vsurarum lucrum inhonestum est, & odiosum, pr. 9. li. 3. num. 11. vana præstatio, non sufficit ad obligationem, pro futuro tempore inducendam, præs. 131. lib. 3 85
Vsuras dotis pacto expresso promissas, censetur remisisse gener, si toto vitæ tempore non petierit, pr. 25. li. 3. num. 10. secus si ob aliquam causam, toto vitæ tempore non exegerit, num. 11. dotis sibi debitas, censetur remisisse gener, recipiendo sortem absque protestatione de ijs consequendis, ibid. 13
Vsurarius contractus lege diuina & humana damnatur, pr. 122. li. 3. num. 3. contractus quando potius, quàm iustus præsumatur, ibid. nu. 5. Et quæ ad præsumptiones requiruntur, nu. 6. & 7 & cæteris contractus censetur factus ab ijs quos lex animum non contrahendi habuisse præsumit, pr. 122. lib. 3. nu. 44 præsumitur contractus ob læsionem proucnientem ex quantitate pensionis, peadente tempore de reuendendo, ibid. num. 49. contractus arguitur ex læsione in prenj quantitate cum pacto de reuē. dendo, num. 52. præsumitur contractus, si in pacto de reuendendo impensa quæ ad eum, quem spectet, & locatorem, imponatur venditori & conductori, num. 57. quod habet limitationes aliquot casibus, num. 59. & 60. præsumitur contractus, si cum pacto de reuendendo locatio dicitur fit ab emptore, vt nisi vsque ad certum tempus non dissoluetur, pr. 122. li. 3 num 69. præsumptio an tamen sola sufficiat, & in quibus, ibi. nu. 70. & sequ. contractus ex quibus alijs coniecturis arguatur passim d. pr. 122 examinat. num. 72. 73. num. 115. num. 55. 61. 62. 64. &c.
Vsurarum & generatim contractum de cognoscendum, vna non sufficit præsumptio. pr. 122. lib. 3. nu. 7. Imo quod nec duæ, num. 31. inter contractum, & contractum illicitum, non tamen æneratim differentia est, ibid. 15

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Vsuras extorquens, non sine dolo id facere potest, pr. 3.lib.5.nu.98. permissas esse affirmans, & peccatum non esse eas exercere pertinaciter defendens, hæreticus præsumitur, pr.6.li.5. 11
Vsurarius nemo est ab origine, & ideo retro non præsumendus talis, pr.2.li.5. nu.43. Et nunquid stante constitutione quòd omnia instrumenta vsurarij præsumantur vsuraria, si aliquis sit vsurarius de præsenti, omnia instrumenta, quæ retro fecit, præsumantur vsuraria, ibid.num.44.ad dicendum testimonium peractum, peracta pœnitentia an & quando admittatur, pr.32.li.5. 41.& sequ.
Vsus non recipit diuisionem, pr.162.li.4. 27
Vtendi & fruendi impedimentum præstare, cum quid facti sit, non præsumitur, pr.86.li.3. 3
Vtilius videri debet, quod honestius est, pr.51.li.3. 3
Vtile per inutile non debet vitiari, pr.78.li.4. 54
Vulnerans consanguineum vel affinem non presumitur animo occidendi vulnerasse, pr.40.li.5. 15
Vulnerantis animus coniecturis & indicijs perscrutari potest, an occidere voluerit, pr.40.li.5.nu.3. Qui enim gladium astrinxit, occidendi animū habuisse præsumitur, ibid.num.4. Qui autem claua vel lapide percussit, occidendi animum non præsumitur habuisse, ibid.nu.5. Idem in eo qui paruo cultello vulnerauit, ibid. 8
Vulnerare vel occidere voluisse presumitur, qui se præparauit ad vulnerandum vel occidendum, pr.3.li.6. num. 13
Vulnera reperta ad mensuram gladij rei inculpati indicia sunt ad torturam sufficientia, qu.89.li.1. 137
Vultus aspectusque sola mutatio, non facit indicium ad torturam, & ex qua ratione, qu.89.li.1. 72.& 73
Vulnerati assertioni statur, quòd non fuerit ab accusato vulneratus, pr.5.li.5. 16
Vulneris vel percussionis reiteratio non præsumitur, pr.14.li.6. 6
Vxor in fauorabilibus continetur nomine familiæ: secus in odiosis, pr.88.li.4.num.6. dicitur socia mariti humanæ ac diuinæ domus, pr.15.li.5.num.3. dicitur vna caro cum viro ad sacramētum ac vinculum matrimonij, non autem dicitur coniuncta ei sanguine, & non dicitur eius proxima, sed affinitatis principium, pr.89.li.4.nu.63. an dici possit coniuncta persona marito, pr.124.li.4.num.6 præter opera carnis non censetur sub potestate mariti, sed sub potestate patris, pr.18.li.4. num.43. si inscio vel reluctante marito pernoctauit, an adulterium commisisse præsumatur, pr.41.li.5. 23 & seq.
Vxorem a viro occisam ex quibus cōiecturis præsumatur, pr.15.li.5.nu. & seq. per tot.
Vxori repudium fraude is præsumitur misisse tempore mortis, qui vitiens mittere potuit, pr.8.li.6. 2
Vxor quando præsumatur alimentaria tantum, licèt vsusfructus ei legatus sit, pr.140.li.4. nu.12.& sequ. vsque ad num.18.inclusiuè.
Vxori an & quando alimenta vel vsumfructum testator reliquisse præsumatur, filijs hæredibus institutis, pr.139.li.4.per tot. an & quando vsumfructum vel alimenta tantum præsumatur reliquisse testator hæredi extraneo instituto, d.præs.140.li.4-num.2. & sequ.per tot.vide etiam supr.in verbo Testator.
Vxor cui titulo legati relictus est vsusfructus, post eius mortem instituto extraneo, quo remedio cōsequatur legatum, ex quo ea viuente nullus extat verè hæres, qui hæreditatem adierit, pr.141.li.4.nu.41.& sequ. cui reliquit testator vsumfructum donec vixerit, & post eius mortem instituit extraneum, quomodo hoc sit interpretandum, d.pr.141.num.28.29.30.33.35.& 41. quid consequatur, quando maritus nullis penitus hæredibus institutis, vel substitutis, sed post mortem ipsius vxoris vsumfructum ei reliquit, pr.141.li.4.n.1. & quid si eam instituerit quamdiu vixerit, num.2.& 5. vel si eam reliquit dominam bonorum, num. 6
Vxori donata præsumuntur contemplatione eius donata, cui conueniunt res ipsæ donatę, pr.112.li.4. 9
Vxor si amouit res mariti, non præsumitur id furtim fecisse, sed vt causa hypothecæ nomine suæ dotis bona illa apud se haberet, pr.2.li.5.num.13. præsumitur potius subtraxisse furtiuè res mariti, quàm quòd illas quæsierit ex adulterio, pr.2.li.5.nu.28. si reliquit marito his verbis, Lego 100.de bonis meis, non præsumitur legasse animo compensandi cum lucro dotis ex dispositione statuti, pr.109.lib.4.nu.51. Secus si dixisset, Lego sibi per bonis meis, ibid.nu.52. Si autem reliquit animo compensandi, intelligitur etiam si factum fuisset pactum de dote lucranda, ibid.nu.41. si reliquit legatum marito, quod non est permansurum apud ipsum viuum, quippe qui gratuitus esset alteri restituere, non præsumitur reliquisse animo compensandi, pr.109.li.4.num.53. Idem quando constat coniecturis vxorem legasse ipsi marito animo nō compensandi, ibid.n.54. si aliquid reliquit marito, cui ex dispositione statuti acquiritur pars dotis, nunquid animo compensandi reliquisse præsumatur, pr.109.li.4. 35.36.& 37
Vxorem ducere iustus non potest per procuratorem eam ducere, vt scilicet matrimonij substantia fundetur in procuratore pr.92.li.6. 8
Vxores duas qui palam duxit de hæresi est suspectus, pr.6.li.5. 37
Vxor, quę diu sterit sterilis, & dimerit à viro, & aliquot post dies reuersa filium genuit, & domi peperit, ex proprio viro illum genuisse præsumitur, pr.52.li.6. num.14, testatoris si fuit substituta, excluditur à filijs grauati in conditione tacita positis, pr.89.lib.4. num.117. quod acquirit, non acquirit marito de iure, quemadmodum patri filius, pr.26.lib.3.num.14. etiam putatiua de adulterio accusari potest, pr.51.li.3.num.6. an pro marito reddere testimonium possit, licèt sit honesta, pr.51.li.2.num.22.& seq. præsumitur scire facta mariti, pr.27.nu.3. interfecta, præsumitur occisa à marito, ibid.num.6. in eodem instrumento se obligans cum marito, non tenetur nisi quatenus in eius vtilitatem versum est, pr.22.li.3. 2
Vxorem permittentem bona sua possideri, & administrari à marito, non dotis nomine, sed ex contractu innominato potius concessisse, pr.39.li.3. 2
Vxoratus non recipitur ad sacros ordines, nisi vxor ipsius promittat perpetuam continentiam, pr.36.li.6. num. 10

Z

Zithum non venit appellatione vini, pr.152.lib.4.num.4. Et quid sit, & quomodo conficiatur, ibid.num. 5

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

D. IACOBI MENOCHII IVRISCONSVLTI PAPIENSIS, REGII DVCALISQVE SENATORIS, AC REDITVVM EXTRAORDINARIORVM REGIAE MAIESTATIS CATHOLICAE PRAESIDIS

Mediolanensis, Diuini atque humani iuris scientia peritissimi.

DE PRAESVMPTIONIBVS, CONIECTVRIS, SIGNIS, ET INDICIIS.

LIBER PRIMVS.

SVMMARIA.

1 *Præsumptionum, coniecturarum, signorum, & indiciorum doctrinam è multis iudicij partibus præcipuam esse.*
2 *Probatione lites & controuersias carere non posse.*
3 *Probationem solam oratori necessariam existimauit Quinctil. libr. 5. Instit. orator.*
4 *Probationes solas esse, quæ in causis definiendis primas obtinent.*
5 *Probationis species duæ. artificialis & inartificialis.*
6 *Probatio inartificialis quæ.*
7 *Probationes inartificiales, vel artis expertes, quare dicantur.*
8 *Probatio artificialis quæ.*
9 *Probatio artificialis quomodo differat ab inartificiali.*
10 *Probationis artificialis munus esse oratoris non Iurisconsulti.*

PRAEFATIO.

DE PRAESVMPTIONIBVS, cóiecturis, signis, & indicijs verba facturi, eaque quàm diligentissimè poterimus, pertracturi: è re fore existimauimus, prius aliqua præfari, quæ cæteris viam, alioqui perobscuram & difficilem aperire & commonstrare possunt. Scimus enim è multis iudicij partibus illam, † esse, doctissimorũ sententia, præcipuam & maximè necessariã, quæ 1
in probationibus iurisque proprij confirmatione versatur. Nulla enim lis, nulla † disceptatio, nulla demùm controuersia probatione carere potest; quamuis cæteris partibus possit. Quæ enim in iudicium vocantur, de quibus iudici cognoscendum ac iudicandum est, de illis aliter, vt volumus, statuere is nõ potest, quàm si effectum sit, vt de ea re illi liqueat, id est, quam sibi probatum sit, ita esse, vt intendimus. Quocirca rectè antiquorum Rhetorũ errorem reprehendit *lib. 1. Rhetor. Arist.* quod probationes, quæ solæ ad artem ipsam, id est ad fidem faciendam, pertinent, prætermiserint: additamenta verò, hoc est, paruam quandam particulã conscripserint. Et Fabius *lib. 5. Inst. orator cap. 1.* existimauit solam 2
3 probationem † oratori necessariam esse, cum alia omnia nonnũquam sine detrimento abesse possint. Sed & hoc apertius apud M. Tull. *lib. 2. de orat.* M. Antonius affirmauit, cùm dixit: [Nam hoc necesse est, vt is, qui causam nobis adiudicaturus sit, aut inclinatione voluntatis propendeat in nos, aut defensionis argumentis adducatur, aut animi promotione cogatur. Sed quoniã illa pars, in qua rerum ipsarum explicatio ac descriptio posita est, videtur omnem huius generis quasi doctrinam continere, de ea primùm loquemur.] Atque ita incipit M. Tull. de probatione verba facere. Est ergo quod Aristotelis, Ciceronis, ac Fabij sententia concludamus, solas ipsas probationes † eas esse, quæ in causis definiẽ- 4
dis primas obtinent: Porrò † probationis duæ sunt species. Inartificialis vna: Artificialis altera. Quod Aristot. *in 1. Rhetor. & Cic. in Top. & Fab. lib. 5. instit. orat. c. 1.* & ex nostris Francis. Duaren. *lib. 1. disput. anniuers. c. p. 27* non ineleganter annotarunt. Probatio in- 5
6 artificialis illa † est quæ ab aliquibus directa probatio, id est, vera & propria appellatur. Nam in hac nominatim, sine oratoris, vel Iurisconsulti arte, reperitur, quod intendimus. Et Aristoteles ipse
7 huiusmodi probationes artis † expertes ob id vocat, quod nostra opera non oriuntur. Non enim vel ab oratore, vel à iurisconsulto excogitantur: sed extrinsecùs assumuntur. Requirunt tamen & oratoris & Iurisconsulti artificium, dum in iudicijs deducuntur, & tractantur. Quare *Aristot. in fine lib. 1. Rhetor.* & cum eo Cicero *in partitio. orat. Topic. & lib. 2. de orat. ac Fab. lib. 5. instit. orat. cap. 1.* accuratè docent, quomodo in iudicijs de legibus, testimoniis, tabulis, quæstionibus, iureiurando & reliquis probationibus inartificialibus agendum sit, quaque arte sint ea tractanda: quod & nostri Iurisconsulti abundè non vno in loco præstiterunt. Artificialis verò probatio † illa est, quæ tota in arte consistit, & veritatur: *auctores sunt Aristot. lib. 1. Rhetor cap. 1. & Fab. lib. 5. Instit. orat. cap. 8.* Nam aliquibus positis, inde oratoris, vel Iurisconsulti ars & prudentia est, videre quæ inde, veluti quædam consequaria, trahuntur. Etsi enim vel instrumentis, vel testibus vnum contineatur: attamen inde ex eo aliud trahi potest ad actum vnu probandum. Vnde artificiosa hæc probatio ab ea inartificiali † dif- 8 9
fert, quod in hac ipsa inartificiali non est laborandum ad eam inueniendam, cum à causa, atque à reis deferatur, solum igitur oratorem, vel iurisconsultus eam artificiosè deducere & tractare habet. In illa verò artificiali non sufficit cogitare, quomodo tractari debeat, sed etiam opus est eam inuenire. Id quod *libr. 2. de Orat.* Cicer. scriptum reliquit. Quod sanè munus † & officium Orato- 10
ris est præcipuum. Sic enim Cicero *in Topicis* scriptum reliquit. [Admonet hic locus, vt quæratur: quid ante rem, quid cum re, quid post rem euenerit. Nihil hoc ad ius. Ad Ciceronem (inquiebat Gallus noster) si quis ad eum tale quid retulerat, vt de facto quæreretur.] Hæc Cicero. Quod si Iurisconsultus de his respondebat, Oratoris personam, non Iurisconsulti sustinebat: ficuti doctè animaduertit Duaren. *in lib. 1. disput. anniuers. c. p. 27.* Nisi etiam dicamus Iurisconsultos non consueuisse de his quæstionibus, quæ facti sunt, respondere: sed de earum qualitatibus. Ita quidem locum Ciceronis in Topicis exposuit ibidem Boetius, cùm dixit. [Præcipuum quidem Oratoris munus esse planum coniecturis facere, an aliquid factum sit, vel non sit: sed tamen facti quæstione proposita, quale nam hoc factum, quid sua eius ratione constituendum sit Iurisconsult. respondere debet.] His expositis, paucis nunc enumerabimus explicabimusque inartificialis probationis species: mox accuratè tractabimus, (vt institituti nostri ratio postulat) de ipsa artificiali.

QVAESTIO I.

Probationis inartificialis species quæ, & de illis singulis breuis, egregia tamen explanatio.

SVMMARIA.

1 *Probationis inartificialis quinq; species secundum Aristot.*
2 *Probationis inartificialis plures species secundum Cic.*
3 *Probationis inartificialis species sex secundum Fab. Quinct. Quæ probatio approbatur ab Author. num. 4.*
5 *Arist. & Cic. quomodo possint excusari, quod inter probationum inartificialium species collocarint leges.*
6 *Probatio seu fides quæ testibus fit, cæteris excellit.*
7 *Testes sunt personæ, testimonia sunt dicta & attestationes ipsarum personarum.*
8 *Tabulæ quæ instrumenta appellantur quæ significatione hoc loco capiantur. Et quales illæ debeant esse, num. 9.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

10 *Instrumenti verbũ generale est, significans id omne quo res instruitur.*
11 *Instrumentorum appellatione continentur testes.*
Minus tamen propriè testimonia. num. 12.
13 *Probationis species quæ per instrumenta fit, priuilegiata cur dicta sit ab aliquibus.*
14 *Præiudicia quæ sint.*
15 *Præiudicare quid sit.*
16 *Præiudicium quid sit secundum Asconium.*
17 *Præiudicium in tribus versatur secundum Fabium.*
18 *Præiudicium apud Rhetores: & Iurisconsultos dicitur exemplum.*
19 *Præiudicium Veneti lingua materna quomodo vocitent.*
20 *Præiudicia inferiorum iudicum leuem faciunt probationem, & quæ sit ratio.*
21 *Error vnius, errandi occasionem alteri præstare non debet.*
22 *Actum quid Romæ fuerit spectandum non est, sed quod agi fierique debuit.*
23 *Recedendum non est à recepta Doctorum opinione, tametsi contra eã iudicatum aliquando fuerit.*
24 *Vna & eadem in causa: vna vni, alia alteri, placet iudici sententia.*
25 *Iudicatum, id est, de quo sententia lata est, aut interpositum decretũ.*
26 *Iudicata appellat Aristoteles contraria.*
27 *Præiudicia supremi principis, vel eorum qui principis loco iudicant, iudicaturis exemplum quod sequantur præbent.*
28 *Præfectus prætorio supremam apud Principem potestatem obtinet.*
29 *Præfectus prætorio, in quo differat à principe supremo.*
30 *Præiudicium in eadem causa consideratur duobus modis.*
31 *Præiudicium quod de eadem causa fit, quomodo soleat considerari.*
32 *Iusiurandum quid sit secundum Ciceronem.*
33 *Iusiurandum quid sit secundum Baldum.*
34 *Iusiurandi species quatuor.*
35 *Iuramentum an propriè sit probatio.*
36 *Iuramentum verè & propriè probationem esse, communis est, & magis recepta sententia.*
37 *Confessio omnium probationum maxima est.*
38 *Iuramentum triplex, voluntarium, iudiciale, & necessarium.*
39 *Rumor seu fama quid sit.*
40 *Fama secundum Bart. quid sit.*
41 *Famam à rumore differre sunt qui existiment. Quod tamẽ negat Fab. Quintil. & Valla, vu. 42.*
43 *Rumor apud Iurisconsultos quis dicatur.*
44 *Fama à fide digna, certuq; personũ originem habet.*
45 *Tormenta seu quæstiones sunt cruciatus corporis, quibus per verberati & torti confessionem, rei veritas eruitur.*
46 *Tormenta & cruciatus immodicos, falsa pro veris ostendisse, vsu compertum est.*

QVAERO primò, quæ sint probationis inartificialis species? Est hac in re varia Rhetorum enumeratio, Aristot. *lib. 1. Rhet. cap. 15.* quinque esse scriptum reliquit: † nempè leges, testimonia, tabulas, quæstiones, & iusiurandum. M. Tull. *lib. 2. de orator.* ex sententia M. Antonij oratoris eloquentissimi, quem loquẽtem introducit, multò † plures his verbis enumerat. [Ad probandum autem duplex est Oratori subiecta materies, vna rerum earum, quæ non excogitantur de Oratore: sed in re positæ, ratione tractantur, vt tabulæ, testimonia, pacta, conuenta, quæstiones, leges, senatusconsulta, res iudicata, decreta, responsa, & reliquæ, si quæ sunt, quæ non ab oratore pariuntur, sed ad Oratorem à causa, atque à reis deferuntur.] Hæc Cicero. Verum Fabius *lib. 5. Instit. orator. cap. 2.* sex † solùm enumerat species huius inartificialis probationis: nec his admiscet leges. Ita enim ait ille. [Ex illo priore genere sunt præiudicia, rumores, tormenta, tabulæ, iusiurandum, testes, in quibus pars maxima contentionũ forensium consistit.] Hactenus Quinctil. Cuius quidem partitio & † mihi probatur, & iuri nostro maximè conuenit. Cùm enim leges nó enumerat inter has probationis species Fabius, rectè visus est animaduertere, leges non esse probationes, sed definitiones, sententias, atque ita terminationes, quibus negotium ipsum, cuius causa inducuntur probationes, definitur atque terminatur. Excusari † quidem possunt Aristoteles & Cicero, quod inter species probationum inartificialium collocarint leges: cùm probationes esse intellexerint, quibus causarum patroni iudices in suas ducant sententias. Contendit Milo iudices liberare se oportere, & si Clodium occiderit, cùm vt se ipsum tueretur, eum interfecerit. Iure hoc se petere probat Milo, quod lex etiam ipsa naturæ concedit sui tutelam ac defensionem, & si aduersarius insidiatur occidatur. Lex ista Milonis petitionem legitimam esse probat. Hæc tamen probatio, verè probatio, & apud Iurisconsultos præcipuè, non est. Hæc itaque omissa, reliquas meliore tamen ordine explicemus. Testes priore loco hic recẽseo inter probationis inartificialis species, quòd probatio † seu fides, quæ testibus fit cæteras excellat. Est enim alijs efficacior, *c. cum Ioannes, de fide instr.* Testes † sunt personæ ipse, testimonia verò sunt dicta, & attestationes ipsarum personarum, *l. 1. & l. 3. §. idem diuus ff. de testib. & l. solum. C. eo. & l. instrumenta. C. de probat.* Non persequor reliqua, cum extent integri & tituli & Commentarij, quib. testium & attestationum materies abundè explicatur. Tabulæ, quæ à nostris † instrumenta appellantur, hoc loco pro solennib. illis chartulis à Tabellione, qui ita scribẽdi è publico facultatem habet, conscriptis sumuntur. Quæ sanè chartulæ ita † esse debent, vt rem dubiam iudici aperiant, ac claram lucidamq; faciant, atque causam instruant, *c. ferua. §. causa. de verb. sig.* Non. n. est ignorandum instrumenti † verbum esse generale, significans id omne, quo res aliqua instruitur, *l. notionem. §. instrumentorum. de verb. sig.* Hinc & testes † hac appellatione continentur, *l. 1. ff. de fide instr.* Quamquam minus propriè † testimonia instrumẽta sint: licuti interpretes ferè omnes *in rub. extr. de prob. aduersus Alcia. in d. §. instrumentorum.* annotarunt. Hanc autem probationis speciem † priuilegiatam aliqui ob id dixerunt, quòd mortuo & (vt eorum verbis vtar) pelli mortuę fides adhibeatur. Quorum traditio si vera esset, idem esset dicendum de attestationibus illorum testium, qui iam in humanis esse desierunt. Nam & illa soli chartulæ inhærent. De instrumentis, eorumque solemnitate & fide, integri extant tituli, quamobrem non immoror ampliùs.

Præiudicia † sunt res antè iudicatæ. Est enim præiudicare † ante iudicare, quod Fab. *in lib. 5. inst. orat. c. 2. & Budæ. in annot. Pandect.* scripserunt. Et ex sententia Asconij, † est præiudicium, res, quę cũ statuta fuerit semel, adfert iudicaturis exemplum, quod sequantur. [Præiudicium (inquit Fab.) in tribus † versatur vel circa parẽ, similemq; causam, vel circa eandem causam, vel de eadem causa. Circa parem similemq; causam versatur, cũ alias simili in causa, lata fuit sententia.] Apud Rhetores, ac etiam Iureconsl. appellari † solet exemplũ, *l. nemo. C. de sent. & interloc. om. iud. & egregiè. I. C. in l. Imperatores. ff. de priuil. cred.* Veneti lingua materna, † *caso seguio* appellant. Præiudicia hæc, si inferiorum iudicum sunt, leuem † probationem faciunt: tum quia (vt dixit Fab.) leui dissimilitudine euitari possunt, tum etiam quia exemplis his non esse iudicandum Iustinianus noster statuit, *in d. l. nemo. C. de sent. & interloc. om. iud.* Non enim vnius error † occasionem errandi alteri debet præstare. Nec (vt dici solet) spectandum est, † quid actum fuerit Romæ, sed quod agi fierique debet. *l. sed licet. ff. de off. præsid. & scribit Coras. lib. 2. Miscell. iur. c. 5. nu. 3.* Quocirca rectè admonuit Neuiz. *lib. 5. syl. nup. n. 62.* à recepta Dd. † opinione recedendum nó esse, tametsi contra eam iudicatum aliquando fuerit: cùm vel dolo, vel potius imperitia, quam ratione recta, ita pronunciatum credatur. Hinc videmus de eadem penè † causa, vnam vni, alteram alteri iudici sententiam placere, *l. nam & si parentib. §. filius ff. de inoff. testa. & egregiè in l. denuntiasse. §. quæritur. ff. ad l. Iul. de adult. Bal. cons. 334. Præmittẽdum est ad euidentiam, lib. 2. & Crau. cons. 232. nu. 3. quorum auctoritatem secutus, & ipse ex facto interrogatus respondi cons. 59. lib. 1.* Quod & omnium melius nos docuit auctor ad Heren. *lib. 2.* cùm scribit in hæc verba. [Iudicatum † est id, de quo sententia lata est, aut decretum interpositũ. Ea sæpè diuersa sunt, vt aliud alij iudici, aut Prætori, aut Consuli, aut Tribuno plebis placitum sit: & sit, vt de eadẽ re sæpè aliud decreuerit, aut iudicauerit. Quod genus M. Drusius Prætor Vrbanus, quod cum hærede mandari ageretur, iudicium reddidit, Sextus Iulius non reddidit. Item C. Cælius, iudex absoluit iniuriarum eum, qui Lucillium poetam in scena nominatim læserat, Pub. Mucius eum qui L. Aceium poetã nominauerat, cõdemnauit.] Aristot. loco iam commemorato appellat † iudicata contraria, à quibus vult argumentum sumi, quem locũ ita exposuit M. Ant. Maiorag. [contraria sunt quæ plurimum inter se distant, vt M. Marcell. in bello Syracusis expugnatis: fana non esse spoliandа, sed potius ornanda censuit: C. Verres in pace socijs atq; amicis Syracusanis è fanis ornamẽta omnia sustulit.] Hanc tamẽ Aristot. & Maioragij traditionem non ad Iurisconsultos: sed ad oratores pertinere existimo. Præiudicia verò supremi † principis, vel eorum, qui principis loco iudicant, iudicaturis exemplũ quod sequantur, præbent. Et Aristot. *lib. 2. Rhet.* ita scribit, [vel si ita illi iudicarunt, contra quos statuere nihil licet, vt qui domini sunt, aut quibus non honestum est contradicere.] Quem Aristotelis locum his verbis interpretatus est M. Anton. Maioragius. [Vel

quando

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quando illi statuerunt, quorum iudicium ipsi iudices sequuntur, vt si in priuato iudicio aliquid tractetur, de quo iam in Senatu decretum sit. Vel apud Prætorem agatur de illa re, de qua iam princeps sententiam tulit.] Hæc ille, qui & alia plura, quæ huc non pertinent. De principis sententia ita censent gloss. *in d. l. nemo. C. de sentent. & interloc. omn. iudic. & Socin. in tracta. fallen. regul. 225 fallen. 1. & probat. l. vltim. C. de legib.* De sententia verò senatus alterius ve supremi magistratus scribunt, Fabius *lib. 5. institut. orat. cap. 2. Afflict. decis. 383. num. 8. Zasius in rub. ff. de exceptio num. 6. & Plotus in l. si quando, num. 156. C. vnde vi. Roland. in cons. 70. num. 17. lib. 1. Bursat. in cons. 32. num. 28. lib. 1.* & idem ego ipse scripsi *in cons. 264. num. 47 lib. 3.* & inquit Alberic. *in l. de quibus num. 66. de legib.* has sententias consuetudinis vim obtinere. Nec repugnat præcit. l. nemo. C. de sentent. & interloc. omn. iudic. qua non est permis-
28 sum sequi iudicatum Præfecti prætorio, qui tamen † supremam apud Principem potestatem obtinet. *l. formam. C. de offic. præfect. prator. quam quidem nouo sensu illustrauit Alciat. lib. 2. paradox. cap. 9.* Non inquam repugnat, quandoquidem intelligitur, cùm à præfecto prætorio lata est sententia, quæ legi refragatur. Non enim is aduersus iam sancita potestatem habet, *d. l. formam.* Differt in
29 hoc à principe † Præfectus prætorio: quod principis iudicatum, etiam si legi iam scriptę repugnat, sequi conuenit. Si quidem & legem antiquam abrogare, & nouam ferre facilè potest, *d. l. vlt. C. de legib.* est & illud obseruandum, exemplis tunc obseruandum, exẽplis tunc posse iudicari, quando negotium nullo iure apparet diffinitum. *Ita ex sententia Boerij de auctoritate magni consilij nu. 170. scripsi in cons. 2. nu. 112. lib. 1.*
30 Præiudicium in eadem † causa duobus modis consideratur. Vno. cum summaria & leui causæ cognitione adhibita sit. Altero, cum maturo plenoque iudicio. *De singulis exempla tradit eruditus Zasius in rub. ff. de exceptio. num. 7.*
31 Præiudicium, † quod de eadem causa fit ita considerari solet: vt non quid iudicatum, sed quid ante iudicandum sit. Nam si ante iudicabitur, causæ iam cœptæ finem quendam parabit. Si patris hæreditatem petis, excipiam, te illius filium non fuisse, sed seruũ. Hic cognoscendum est prius, an verè filius fueris, vel non? Si cõstabit te filium esse, de ipsa hæreditate deinde expectabitur sententia, si verò constabit, te filium illius non fuisse, impediet hoc iudicatum illud petitionis hæreditatis iudicium, *l. si quis libertatem. ff. de petitio. hæred.* Si experitur patronus aduersus libertum, vt operas præstet, & neget conuentus se libertum, dispiciendum prius est, an libertus is, vel ingenuus sit: quoniã, si libertus non demonstrabitur, ante iudicatum hoc iudicium de præstandis operibus impediet, *l. vlt. ff. si liber. ingen. esse dicatur, l. pen. & l. vlt. C. de ord. cognit. & §. præiudiciales. Instit. de actio. & doctè explicat Duaren. libr. 2. disputat. annuers. cap. 2.* Hæc paulò fusiùs fortè de præiudicijs scripsi, quam tractatio ipsa requirebat: Verùm id de industria feci, quod ab aliquo, quem viderim, ita dilucidè hæc alioqui obscura explanata non fuerint.
32 Iusiurandũ † est, *auctore M. Tullio lib. 3. de officijs*, religiosa affirmatio. Vel (*vt Baldus noster in c. 1. §. itẽ sacramenta, de pace iura. firma.*)
33 est † iuramentum, dictum, assertum, promissum, sacræ rei atte-
34 statione firmatum. Et cum quatuor † sint iuramenti species, promissorium fidelitatis, introductorium obligationis, confirmatorium contractus, & decisorium litis ac controuersiæ: hoc postremum illud est quod inter probationes inartificiales continetur, *vti scriptum inter cæteros reliquit Fabius d. lib. 5. Institut. orator. cap. 6. Qua etiam de re plura scripsit Aristot. lib. 1. Rhetor. cap. 1. ibidem illius interpres benè eruditus M. Antonius Maioragius: qui quidem docent quando & quibus de causis recipiendum, vel recusandum: & nos suis locis dicemus.* Grauis autem & controuersa est apud nostros disputatio, an hoc ipsum iuramentum † sit propriè probatio. Non e-
35 nim defuerunt, qui opinati sunt, non esse veram & propriam probationem, sed præsumptiuam tantùm, *inter quos Decius in rub. extr. de probatio. nu. 11. Ias. in repet. l. admonendi, num. 232. ff. de iureiur. & ibi Caccialup. num. 136. Quibus accedunt Corset. sing. in verbo, mandatum incipit reuocatio. Marsil. in rubr. C. de probatio. num. 130. Grammat. decis. 67. nu. 16. & AEmil. Ferret. in rubr. ff. de probatio. num. 19.* Verùm
* recepta * magis opinio est iuramentum † esse verè, & propriè
36 probationem. Ita enim communem sententiam multis recensitis attestatur Dec. *loco iam citato.* Et rectè, mea quidem opinione, cùm
37 sit hæc confessio, † quæ omnium probationum maxima est. Hoc
38 iuramentum triplex † esse dicitur voluntarium, iudiciale, & necessarium quod copiosè explicant omnes *in l. admonendi ff. de iureiur.* de his differendi locus nunc non datur.

Menoch. Præsumpt.

Rumor, seu fama † est sermo sine vllo auctore dispersus, cui 39
malitia initium dedit, credulitas incrementum. *Ita Rumorem desinit Fabius lib. 5. instit. orato. cap. 3.* Cæterùm ex nostris Bart. *in l. de mino. §. plurimum. num. 7. ff. de quæst.* famam diffinit: † esse com- 40
munem opinionem voce manifestatam, ex suspicione prouenientem. *Quam sanè definitionem visus est probare Alciat. libr. 1. paregr. iuris, cap. 6.*

Sunt qui credunt, famam † à rumore differre, *sicuti gloss. in cap.* 41
super eo, de eo qui cogn. consan. vxo. sua. Inno. in c. vestra. de cohab. cler. & mulier. Alciat. d. cap. 6. & AEmil. Ferrettus in l. 3. in prin. num. 10. ff. de testib. Verum Fabius *d. c. 3. & Valla lib. 4. elegant. cap. 7.* non differre † 42
existimant. In iure nostro credo gloss. Innoc. Alciat. & cæteros rectè sensisse. Si quidem apud Iurisconsultos rumor † falsus ser- 43
mo appellatur, *l. vlt. ff. de hæred. instit.* Et qui certum nuntium atque auctorem non habet. Quod & M. Tull. *libr. 12. epist. fam. 10. ad C. Cassium* scribens, his significat. [Nos de Dolobella quæ volumus audiuimus: sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuntio.] Fama † verò à fide dignis certisque personis originem habet, *l. de-* 44
curionum. C. de pœn. & scribunt Bart. in d. §. plurimum. num. 15. num. 13. & 31. & Felin. in cap. veniens, il. 1. num. 17. de testib. Qui de his alia scitu non indigna, quæ hic recensere superfluum esse duxerunt.

Tormenta † seu quæstiones esse dicimus corporis cruciatus, 45
quibus per verberati & torti confessionem, rei veritas eruitur, *l. item apud Labeonem. §. quæstio. ff. de iniur. & l. 1. §. quæstio. ff. ad S. C. Syllan.* [Nam (inquit M. Tullius in Topicis) & verberibus torti, in igne defatigati quæ dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere.] Quamquam verè vsu compertum sit, cruciatus † immodicos fal- 46
sa pro veris ostendisse. *quem admodum lib. 2. de arbitr. iud. Casu 269. aliquot exemplis demonstrauimus.* Hæc summatim, & ea, qua potuimus breuitate, de inartificiali probatione perstrinximus.

QVAESTIO II.

De artificiali probatione, qnam præsumptionem appellamus, multiplex multorum diuisio.

SVMMARIA.

1 *Probationem artificialem Quinctil. quomodo diuidat.*
2 *Probationis artificialis duæ partitiones secundum Baldum, & nu. 3.*
4 *Probatio artificialis quomodo diuidatur à Gandino.*
5 *Probationis artificialis diuisio secundum Alex. de Ales.*
6 *Præsumptio temeraria quæ sit secundum Alex. Alens.*
7 *Præsumptio violenta quæ sit.*
8 *Præsumptio leuis quæ dicatur.*
9 *Præsumptio leuis est, si vir bonæ famæ, videatur semel alloqui mulierẽ in loco suspecto.*
10 *Præsumptio probabilis quæ sit.*
11 *Præsumptio ex omnium ferè sententia sic diuiditur, vt vna iuris sit, & de iure, altera iuris tantùm, tertia verò hominis.*

QVAERO secundò, quot sunt artificialis probationis, seu præsumptionis species? Hac de re variæ sunt scriptorum partitiones. Fabius enim Quinctilianus *libr. 5. institut. oratoria. cap. 8.* quem ex nostris secutus est Francisc. Duarenus *libr. 1. disputatio. annuersar. cap. 27.* probationem hanc artificialem † diui- 1
dit in necessariam, credibilem seu verisimilem, & non repugnantem. Secunda fuit diuisio Baldi *in rubr. extr. de præsumpt.* qui docuit aliam esse præsumptionem † iuris & de iure: aliam iudicis, a- 2
liam possessionis, aliam ex tempore, aliã hominis discreti, aliã ex consuetudine. Quam sanè partitionem probare nunquam potui. Tertia fuit diuisio, quam ipsemet Baldus recensét *in rubr. C. de probatio. num. 4. & in l. ea quidem, num. 3. C. de accusat.* Cùm dixit præsumptionem † aliam esse legis, aliam hominis. Et præsum- 3
ptionem illam legis, aliquando esse simpliciter iuris aliquando iuris & de iure. Quam sanè diuisionem cæteri ferè omnes sunt secuti. Quarta fuit diuisio Specul. *in tit. de præsumptionibus. §. species.* qui dixit præsumptionem vnam esse temerariam, secundam probabilem, tertiam violentam, quartam necessariam. Et Speculato-
rem secutus est Ioan. à Platea *in l. quæsunq; colum. vlt. C. de spectis publ. lib. 10.* † *Gandin. in tract. maleficio. rubr. de præsumptio. & indicijs dubitatis, colum. 1.* qui dixit præsumptionem aliam esse facti, aliam 4
hominis, aliam naturæ, aliam iuris, aliam iuris & de iure. Et aliam esse temerariam, & leuem, aliam probabilem & discretam, & a-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

liam dici violeotam. Quam quidem diuisionem probauit Paulus Grilandus *in tract. de quæst. & tortura quæst. 3 nu. 7.* Quinta fuit diuisio, quam fecit Alexander de Ales. Theologus præstantissimus *in summa, parte 3. quæst. 45 membro 7. col pen.* quæ quidem non multum differt ab illa Gandini. Diuidit Alensis præsumptionem † in temerariam violentam, leuem & probabilem. Præsumptionem temerariam appellat Alensis illam, † quæ fit, quando apparet coniectura boni & non mali: & quando omnia signa sunt boni, & nulla mali: qualis fuit illa Pharisæorum, *vt legitur Lucæ cap. 7.* qui dicebant infra se. Hic si esset propheta sciret vtique qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Præsumptione temeraria impij illi iudicabant Christum, cùm tamen signa omnia in eo bona, & nulla mala cognouissent. Et similis fuit eorundem *Matthæi c. 9.* Dùm Dominus dixisset Paralytico, remittuntur tibi peccata tua: dicebant Pharisæi, hic blasphemat, & de temeraria præsumptione sunt alia exempla *in cap. 12. quæst. 1. in c. 1. 6. q. 1. c. si qui verò 7. dist. & in c. licet Helt. de simo. & præter Speculat. in d. §. species, tradit Euerardus in Centuria legali in loco à verisimili num. 18.* Præsumptio † violenta (inquit Alensis) prædictæ contraria est. quando scilicet apparet coniectura mali, & non boni: cùm, inquam, omnia signa sunt mali, & nulla boni. Sicuti fuit illa quam fecit Salomon, *vt habetur lib. 3 Regum c. 3. relatum in c. afferte. de præsumpt.* dum adiudicauit filium illi mulieri, quæ lachrymis rogauerat, ne puer interficeretur, iudicans illam esse matrem. Et econtrà mulierem illam, quæ petierat puerum diuidi & dicebat, nec mihi, nec tibi, sed diuidatur: non esse matrem iudicauit Solomon violenta hac præsumptione: cùm in ea omnia signa mali, nempè aduersus humanam & naturalem pietatem existerent. Præsumptio † leuis est (inquit Alensis) in qua parua adest coniectura mali, & magna boni: vt quia multa signa boni sunt, nulla verò aut parua mali: quèadmodum fuit præsumptio illa, quam fecit idem Salomon *lib. 3. Regum cap. 2.* dum iudicauit fratrem morte dignum ob id, quod petierat Abysag Sunnamitem. Et si enim Salomon ex præcedenti facto ante suam in regno confirmationem, quo Adonias sibi fecerat currum & equos habuisset signum, quod regnare cupiebat: attamen post confirmationem nil fecisse legitur, nisi quod petijt Abysag. Et propter ea leuis fuit illa præsumptio, qua motus Solomon, fratrem morti adiudicauit. Est & illa leuis præsumptio, † vt si vir bonæ famæ, videatur semel alloqui mulierem in loco suspecto. Hoc enim debet in meliorem partem interpretari, iuxta *c. festote. extra. de reg. iur.* Præsumptio probabilis † est præcedenti contraria: & dicitur illa quæ sumitur ex multis signis malis: & parua & exigua sunt signa boni: qualis est illa, quæ sumitur à falsis prophetis: nam à fructibus eorum cognoscimus eos, *Matthæi c. 7.* Nostra ætate plane miseranda, probabilem præsumptionem sumimus, fallos Christianos illos esse, qui dum bona aliqua concionantur, reliqua mala omnia suadent.

Cæterùm nec duæ hæ partiones retinendæ sunt: cùm non species, sed loca, (sicuti in ea secunda commemorata fecit Baldus) seu sedes, è quibus præsumptio deducitur, recensuerint. Rectius * iraque ex nostrorum ferè omnium * sententia sic nos diuidimus præsumptionem: † vt vna sit iuris & de iure, altera iuris tantùm, tertia verò hominis. Quæ quidem diuisio conuenire videtur in multis saltem cum illa Quinctiliani, qui dixit, præsumptionem aliam esse necessariam, aliam credibilem, aliam non repugnantē: quemadmodum mox explicabimus.

QVAESTIO III.

Præsumptio iuris & de iure, quæ, & quomodo necessaria dicatur, quantumque cum ea conueniat.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio necessaria dicitur, cum aliquibus positis necessariò efficimus quod intendimus.*
Appellatur autem ea violenta, vel verius violentissima. Rhetores signū dicunt. ibid.
2 *Præsumptio necessaria vel probatio ducitur à naturalibus principijs, vel ab humanis.*
3 *Lac repertum in mammis mulieris, violentam facit præsumptionem eā corruptam fuisse.*
Aduertenda tamen sententia sapientissimi Hippocratis & Galeni ibid.
recitata. nu. 4.
5 *Præsumptio violenta à naturalibus causis & principijs nata, contrariam probationem non admittit.*
6 *Præsumptio violenta seu probatio ortum habens à causis & principijs naturalibus rarò vsu venit, cùm maior pars iudiciorum versetur circa actiones humanas.*
7 *Actiones humanæ certum sibi ac necessarium euentum præfinire nequeunt.*
8 *Præsumptio violenta seu probatio ab humanis quoq; principijs oritur, cùm nascitur ab indicijs atque coniecturis, humana lege & ratione probatis.*
9 *Præsumptio necessaria appellatur præsumptio iuris, & de iure à Spec. Et quæ de causa hoc fiat. num. 13.*
10 *Præsumptio ortum habēs ab indicijs atq; coniecturis humana lege & ratione probatis, etsi aliter se habere possit, quàm re ipsa sit, vix fieri tamen potest vt contrariam probationem admittat, sed solùm possit extenuari. nu. 11. & 12.*
14 *Certitudo fidei vnde dicatur.*
15 *Præsumptionem iuris & de iure. quomodo describat Bald. & nu. 16.*
17 *Præsumptio iuris & de iure descripta per Alciatum.*
18 *Præsumptio iuris vnde sit dicta.*
19 *Præsumptioni iuris & de iure, non admittitur probatio in contrarium statuto Veneto.*
20 *Præsumptio iuris & de iure illa dicitur à multis, quæ in lege scripta est & ita ab ea sancitum, ne contrarium possit probari.*
21 *Præsumptio iuris & de iure quæ dicatur secundum Romanum.*
22 *Præsumptio violenta nunquàm dicitur, nisi lex ita exprimat, ex sententia Card. Alex. Saliceti & aliorum ibi allegatorum.*
23 *Præsumptio iuris & de iure semper desumitur ex actu præteriti temporis, non autem ex futuro.*

QVAERO tertiò, quæ dicatur præsumptio iuris & de iure, quàm necessariam appellare etiam possumus? Prius dicendum est, necessariam dici † præsumptionem, cum aliquibus positis, necessariò inde efficimus, quod intendimus. Et hanc violentam, vel verius violentissimam nostri appellant: Rhetores verò alio nomine signum, de quo suo loco filius dicemus vocant: statutum Venetum *in prologo secundo, nu. 10.* appellat hanc præsumptionem necessariam. Ducitur hæc artificialis necessaria † probatio, seu præsumptio vel à naturalibus principijs, vel ab humanis: à naturalibus principijs hoc modo nascitur. Si probatur mulierem habere lac † in mammis, inde artificialis probatio, seu violenta præsumptio orietur, mulierem hanc fuisse corruptam. Quo sanè exemplo vsi sunt Fabius *lib. 5. instit. orato. cap. 9.* & ex nostris Bald. *in rubr. C. de probat. num. 6 vers. exemplum de primo.* Natura enim ipsa, non ars efficit, vt lac in mammis habeat mulier propter generationem. Est tamen quod aduertatur † sapientissimum Hippocratem *in 5. aphorismorum. in 30. aphoris. & ibidem Galenus declarat*, scripsisse fieri posse, vt mulier lac habeat in mamis etsi non concepit, sicuti illi, cui menstrua nō fluunt. Illos cōsule, verum Paris. *in conf. 29. num. 48. lib. 2.* scripsit, habere lac in mammis non esse certum, signum, fœminam peperisse, & huius traditionis auctorem recēset Fulgosium *in l. si sterilis. in prin. & de actio. empt.* qui meo in Codice hoc scriptum non reliquit. Alio etiam exemplo vsus est Baldus *loco iam citato*, si probatum extitit homini amputatum fuisse caput, inde descendet necessaria atque ita violenta præsumptio, hominem illum esse vita defunctum. Est his simile exemplum, si dicimus fumus è domo exiuit. ergo ibi ignis adfuit. Natura enim hoc efficit. Non est dissimile exemplum, quo vtitur Fabius *d. lib. 5. instit. oratoria. c. 9.* & iure nostro probatur *in l. optimam. C. de contrahen. & committen. stipulat.* Si exhibeo instrumentum hic Patauij inter me & te confectum, die decima Septembris, inde necessariò fiet, me ea die decima Septembris Romæ non fuisse: Cùm ob maximam locorum distantiam fieri nō possit, vt eadem die esse potuerim vtroque in loco. Hoc etenim miraculosè, non autem natura effici potest. Quemadmodum vsu venisse D. Ambrosio, memoriæ prodidit Bald. *in d. l. optimam.* Diuus enim Ambros. (ait ille) manè Missam celebrauit Romę, & eadem met visus est Mediolani. Et de B. Isidoro idem scriptum reliquit Boerius *q. 165. num. 7.* Illud quoque exemplum huc spectat, quod si affirmant testes se noctis tempore vidisse maleficum Caium occidisse, & ipsum homicidam de facie nouisse, si probetur lumen eo tempore non adfuisse, lunamque ea nocte illunem extitisse, & tantam fuisse locorum distantiam, vt humanus oculus, quamquam linceus (vt est in veteri prouerbio) videre non potuerit: inde fiet necessariò, testes illos id falsò asseruisse. Quod Athenis aliquando cōtigisse scripsit Plu-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Plutarchus *in vita Alcibiadis*. Et in iure noſtro probatur auctoritate Baldi, *in l. ſi cum exceptione. §. in hac ff. quod metus cauſa. & Iaſon in l. non minor em. num. 4. C. de tranſactio. & idem ſcripſerunt Decius conſ. 163. col. 3. Euerard. in centuria legali in loco à natura. num. 1.* Hæc violenta præſumptio † à naturalibus cauſis & principijs nata, contrariam probationem non admittit. Nam auctore Baldo *in rubr. C. de probatio. num. 6. verſ. exemplum de primo.* eſt hoc argumentum cõcludens à neceſſitate naturæ, quæ vi humana, vt aliter ſe habeat, effici non poteſt. Qua enim ratione & medio probari poterit cõtrarium eius, quod natura ipſa, quæ euidentem adfert certitudinem, docet atque commonſtrat? probatio ſeu violentiſſima † præſumptio rarò vſu venit, quod maior pars iudiciorum circa humanas verſatur actiones, quæ † certum ſibi ac neceſſarium euentum præfinire nequeunt: quemadmodum Ariſtoteles *lib. 1. Rhet. c. 5.* ſcriptum reliquit: Et inibi annotarunt eruditiſſimi Barbarus, Victorius & Maioragius. Neceſſaria hæc probatio, ſeu violenta † præſumptio ab humanis quoque principijs oritur: Cùm ſcilicet naſcitur ab indicijs atque coniecturis humana lege & ratione probatis. Quæ ſanè apparentes coniecturæ ſunt: & à Baldo *in rubric. C. de probatio. num. 6. verſ. exemplum de ſecundo.* appellatur neceſſitas legitima. Neceſſaria etiam præſumptio à Speculat. *in titul. de præſumptio. §. ſpecies, num. 5.* appellatur præſumptio iuris & de iure. Sic † dicimus Aiacem ab Vlyſſe occiſum, quod poſt odia antiqua inter eos, Vlyſſem ipſum vidimus, nudo gladio & cruento, iuxta Aiacis cadauer conſiſtere. Quo ſanè exemplo vtitur M. Tullius *libr. 1. ad Herennium*. Ita pariter ſi probatur te exiuiſſe domum diſtricto gladio, cruore madido, veſteque cruenta, & in domo repertum eſſe cadauer, teque fuiſſe mortui inimicum: neceſſaria hinc orietur probatio, ducta à ratione humana, & coniecturis ita apparentibus confirmata, vt dicendum ſit, te illum occidiſſe. Quod exemplum ad rem hanc declarandam attulit Fabius *lib. 5. inſtit. oratoria. c. 9.* Et ex noſtris probarunt *Bald. in l. ſur eſt, num. 2. ff. de furtis. Boer. quæſt. 166. num. 2. & Grammat. deciſ. 42. num. 4.* & ſuo loco vberius dicemus. Hæc tam efficax & violenta præſumptio, etſi efficacior ea ſit, quæ à natura deſcendit: cùm hæc aliter ſe habere poſſit, quàm re ipſa ſit: Attamen † vix fieri poteſt, quòd cõtrariam probationem admittat. Extenuari quidem aliqua ex parte poteſt: ex integro dilui non poteſt. Extenuabitur † ſi probetur occiſum inſanum fuiſſe, & aliquando, niſi præſto aliqui fuiſſent, ſibi manum intuliſſe: & inter occiſum illum & accuſatum leuem extitiſſe inimicitiam. Qua ratione dicendum eſt aduerſus hanc præſumptionem directò contrariũ † probari minimè poſſe. Hinc obſeruandum eſt, quòd ſi lex præſumptionem aliquam, quæ à naturalibus, vel humanis principijs ortum habet, approbat, atq; ita ſtatuat, vel nullam omninò contrariam probationem, vel indirectam ad extenuendum tantùm (vt diximus) prudens iudex admittet. Et † idcirco hanc neceſſariam probationem arti ficialẽ (vt attigimus) appellant noſtri præſumptionem iuris & de iure. Lex enim ita præſumit vt verum illud eſſe ſtatuat, contrariumq; probari non poſſe decernat. Nam legis auctoritas hoc certum eſſe facit. Et ob id congruo nomine fidei † certitudo, non ab euidentia rei, non à ratione ducta, ſed ab auctoritate credibili appellatur. Quamobrem Bald. *in rub. C. de proba. nu. 4.* hanc præſumptionem † iuris & de iure ita definit, vel deſcribit potiùs, vt ſit animi legiſlatoris applicatio ad veriſimile, confirmata ſanctione. Et Baldum ſecutus eſt Curt. Iun. *in conſ. 4. nu. 15. & in conſ. 50. nu. 5.* Verùm plenius ac fortè melius idem Bald. *in l. ea quidem. nu. 6. C. de accuſ.* ita deſcribit. Præſumptio † iuris & de iure eſt ſtatus à iure promulgatus ex in dubia coniectura. Quam diffinitionem ait probari *in l. cùm oſtendimus. §. vl. ff. de fideiuſſ. tut.* Alcia. verò *in tract. de præſump. in præludijs par. 2. nu. 3.* ita diffinit. Et † diſpoſitio legis aliquid præſumentis, & ſuper præſumpto, tanquàm ſibi comperto ſtatuentis. Quam ſanè diffinitionem ait probari *in c. is qui fidem. de ſponſ.* Hæc præſumptio iuris & de iure † inde ſumplit nomen. Nam præſumptio iuris dicitur, quia à lege introducta eſt: Et de iure, quia ſuper tali præſumptione lex inducit firmum ius, & habet eam pro veritate. Ita declarat Bald. *in l. ſiue poſſideat, nu. 6. C. de proba. & Baldum ſecutus eſt Felinus in c. quanto, num 3. de præſumpt. & idem ſcripſit Alcia. in tract. de præſumptio. in præludijs, num. 3.* Et ſtatutum Venetum *in prologo ſecundo, num. 10.* ſtatuit † non admitti contrariam probationem. Quocirca ſcriptum à multis eſt illam dici † præſumptionem iuris & de iure, quæ in lege ſcripta eſt: & ita ab ea ſancitum ne contrarium probari poſſit. *Ita tradunt Bald. in rubric. extr. de præſumptio. num. 1. Innocent. in cap. quia veriſimile, num. 2. de præſumptionib. Alexand. in l. inter ſtipulatum, §. 1. num. 3. de verbor. oblig.*

poſt Comenſem ibi. Idem docuit Roman. *in l. ſi duo, num. 8. ff. de acquiren. hæred.* qui egregiè ſcribit, quod ſi ſtatutum introduceret aliquod genus probationis, & illud vellet eſſe plenam probationẽ, diceretque, quòd illi omnimoda fides adhibeatur, hanc eſſe † præſumptionem iuris & de iure, & huius ſententiæ gloſſam & Baldum recenſet. Ita etiam docuit Cardin. Alexan. *in c. is qui fidem, num. 23. de ſponſal.* quod † violenta præſumptio nunquam dicitur, niſi lex ita eam exprimat. Id quod ſcribunt & Salicet. *in rubric. C. de probatio.* & Guilielmus Mayner. *in l. in obſcuris, num. 7. de regulis iuris. Curt. iunior conſ. 50. num. 5.* Verùm docuit Felin. *in d. cap. quanto, colum. 2. verſic. & dicitur de iure. &c.* non eſſe opus, quòd lex expreſſim reijciat probationem contrariam. Et eiuſdem opinionis recenſet Abbas. *ibi num. 2. verſic. vnde ſcias.* Quorum traditio non aduerſatur iam relatis. Cùm idem illi ſentiant, ſi rectè perpendantur. Illud quoque de hac præſumptione iuris & de iure annotandum eſt, illam ſumi ſemper ex † actis præteriti temporis, non autem ex futuro. Ita ſenſit & rectè Euerardus *in Centuria legali in loco, à tempore ad tempus, num. 2.*

QVAESTIO IIII.

Præſumptio iuris quæ, & quomodo ab alijs appelletur veriſimilis.

SVMMARIA.

1 *Probatio veriſimilis, quam nos præſumptionem iuris dicimus, quid ſit ſecundum Quinct. Victor. & Maiorag.ium.*
2 *Chirographum quo me tibi centum debere ſum profeſſus, ſi penes te cancellatum reperiatur, oritur præſumptio iuris, veriſimilisq; probatio me tibi ſatisfeciſſe.*
3 *Præſumptionem iuris quomodo definiat Bald.*
4 *Præſumptio iuris quid ſit, ſecundum Salicet. & alios eius ſequaces.*
5 *Præſumptie iuris ſecundum Alciat.*
6 *Præſumptio iuris à Baldo dicitur violenta.*
7 *Præſumptio iuris quam probationem contrariam requirat.*

QVAERO quartò, quæ dicatur probatio veriſimilis artificialis, quam noſtri præſumptionem iuris appellant? Et verè illa eſſe † dicitur, cum aliquibus poſitis veriſimiliter atque ita probabiliter, non autem neceſſariò ſequitur, quod intendimus. Ita Fabius *lib. 5. inſtitut. orator. cap. 9.* ſcriptum reliquit. Et hoc eſſe ſignum impropriè Rhetores cenſent: vt quod nomine ſignũ verè careat. Et veriſimile, vel credibile potiùs quàm ſignum eſſe volunt. Quod copioſiùs explanant Victorius & Maioragius *ad Ariſtot. alios libros de Rhetorica.* Et alio nomine probatio credibilis appellari poteſt: ex Ariſtotele *lib. 1. Rhetor. cap. 6.* qui ſcribit credibile eſſe, quod fieri ſolet: non ſimpliciter abſoluteque, ſed quod verſatur circa ea, quæ aliter ſe habere poſſunt. Res exemplis fiet clarior, Si probo Caiam Sempronij vxorem eſſe, & cum eo cohabitaſſe: probemque Caiam Lucium peperiſſe: inde ſumam veriſimiliter atque credibiliter Lucium Sempronij filium eſſe, ſicuti Vlpianus ait *in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. & copioſè differuit lib. 2. de arbitrarijs iudicum. &c. caſu 89.* Et hoc exemplo ad rem noſtram vſus eſt Baldus *in rubric. C. de probationib. num. 6. verſic. exemplum ergo iſtud.* Nam (ait Baldus) eſt hæc quædam probabilitas à lege approbata. Exemplum etiam poteſt adferri. Si probo † chirographum, quo me tibi centum debere profeſſus ſum, eſſe cancellatum: inde iuris præſumptio veriſimiliſque probatio orietur me tibi ſatisfeciſſe, *l. ſi chirographum. ff. de probationib. Iaſon in l. 2. num. 2. ff. de pactis.* Et hoc exemplo vtitur ſtatutum Venetum *in prologo ſecundo, num. 10.* ad declinandam hanc præſumptionem iuris. Cætera exempla ſuis locis referemus: quibus quidem planum fit, hæc fieri ſolere, & aliter ſe habere poſſe. Poteſt enim eſſe quòd mulier illa quæ cum marito habitabat: ex eo filium non genuerit, *vt abundè explicui d. caſu 89.* Hanc præſumptionem iuris ita diffinit, vel verius deſcribit Bald. *in rubric. C. de probationib. num. 4.* Eſt animi † legiſlatoris ad veriſimile applicatio, onus probandi transferens. Vel ex eodem Baldo *in l. ea quidem, num. 5. C. de accuſatio.* Præſumptio iuris eſt ſimilitudo quædam ſufficiens ad rem dubiam, de qua creduntur, credenda. Quod ait probari *in l. iurisgentium. §. quòd ferè. ff. de pactis. & in l. 1. C. de contrahen. & committen. ſtipulat. Salicet. in rubric. C. de probationib. & cum eo Guilielmus Maynerius in l. in obſcuris, num. 4. de regulis iuris.* dixit præſumptionem † eſſe animi applicationem quandam ad alteram

alteram partium. Alciatus verò *in tract. de præsumptio. in præludijs. parte 3. num. 1.* Ita diffinit. Præsumptio iuris † est probabilis coniectura ex certo signo prouenies, quæ alio non adducto, pro veritate habetur. Et Alciatum secutus est Simancas, eruditissimus certè Iurisconsultus *libro Catholicarum institutionum, tit. 50. de præsumptionibus num. 6.* Non hic contendo quarum altera ex diffinitionibus his sit vera, satis sit rem ipsam demonstrasse. Et Baldus *in l. siue possidetis, num. 5. C. de probat.* appellat hanc † iuris præsumptionem, violentam præsumptionem, & ibi adfert exẽpla. Hæc autem iuris præsumptio aliquando vt vehemens requirit strictiorem seu † maiorem probationem contrariam, aliquãdo verò vt minus vehemens, leuiori contraria probatione contenta est, quæ potius purgatio appellatur quàm probatio. *Ita declarat Abb. in c. 4. nu. 2. vers. quandoq; tamen, de præsumpt.*

QVAESTIO V.

Præsumptio hominis quę, & quomodo differat à præsumptione iuris reiecta Doctissimi Sarmienti noua opinione.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio hominis non separatur à præsumptione iuris per Rhetores. & nu. 2.*
3 *Præsumptionem hominis statutum Venetum probabilem dicit.*
4 *Præsumptio iuris & præsumptio hominis differunt maximè apud Iurisconsultos.*
5 *Præsumptio iuris dicitur quod à lege approbata sit.*
6 *Præsumptio hominis dicitur, quod nullo iure confirmata reperiatur.*
7 *Præsumptiones quas facit homo lex approbare cur non potuit.*
8 *Præsumptiones hominis in iudicis arbitrio positæ sunt, & num. 10.*
9 *Præsumptionem hominis certam doctrinam dari non posse.*
11 *Præsumptio hominis secundum Baldum diuiditur in vehementem siue maiorem & in vehementem, siue minorem.*
12 *Vehemens hominis præsumptio secundum Bald. quæ.*
13 *Præsumptio hominis non vehemens quæ.*
14 *Præsumptionis hominis vna tantum species, & ratio.*
15 *Præsumptio hominis secundum Bald. quæ.*
16 *Præsumptio hominis secundum Abb. quæ.*
17 *Suspicionem esse quid minus ipsa præsumptione.*
18 *Præsumptio & coniectura aliqua, etsi scripta non est in lege, sit tamen magnam cum scripta affinitatem habet & similitudinem, de ea iudicandum est quo ad effectum sicut de scripta ipsa.*
19 *Casus omnes cum a lege comprehendi minimè potuerint, de similibus ad similia procedimus.*

QVAERO quinto, quæ dicatur præsumptio hominis? Hæcà Rhetoribus non † separatur ab illa, quam superiore quæst. explicauimus. Nam & in hac ex eorum sententia, † ex aliquibus positis verisimiliter & probabiliter, nõ autem necessariò, sequitur quod intẽdimus. Hanc præsumptionem appellat † probabilem statutum Venet. *in proœmio 2. num. 10.* Apud nostros Iurisconsultos tamen magna cõtituitur inter illam & † hanc differentia. Si quidem illa iuris † præsumptio ita appellatur, (vt diximus) quod à lege approbata sit, hæc verò hominis † dicitur, quod nullo iure confirmata reperiatur. *Sicuti apertè docuit Bal. in rub. C. de probationibus. & in rub. ext. de præsumptionibus nu. 3. quem sectati sunt Fel. in c. quanto col. 2. de præscript. & Bero. in rub. ext. de probationibus nu. 22 & idem respondit Cestr. in cons. 299. Vidimus in quæstione super præscripta col. 3. li. 2.* Nõ enim præsumptio nes † has, quas homo facit, potuit lex approbare, cum variæ multiplicesq; sint, & ex varijs causis legibus ipsis iam promulgatis, oriri soleant: & ideo dicimus, † in iudicis arbitrio esse positas. *Ita Bald. & cæteri recentiores sentiunt, & manifestè Dec. in l. 1. nu. 7. C. de testa. milit. Euerard. in cent. legali in loco à veritimili, nu. 18.* & propterea Abb. *in c. quanto, nu. 2. de præsumptionibus* scripsit, de hac † præsumptione, certam doctrinam dari non posse, *& ibid. col. vl.* apertè scripsit, relinqui arbitrio † iudicis. Hãc hominis præsumptionẽ diuidit Bal. *in rub. C. de probationibus*, in vehementẽ siue maiorẽ, & in nõ vehementẽ siue minorẽ. Primã illã ita diffinit Bal. vt sit vehemens applicatio animi boni viri ad valde verisimile. *c. vlt. de succession. ab intest.* Secundã verò illã præsumptionẽ nõ vehementẽ diffinit Bal. his verb. Est † inclinatio animi, boni viri ad eligend alterũ extremorum, ex intellectu prouenies ex coniectura nobili. Et hanc Baldi partitionem ex recentioribus probauit Ioannes Bolognetus *in tract. de differentijs iuris & facti, num. 106.* Et huc facit traditio eiusdem Baldi *in l. siue possidetis, col. vlt. vers. quæro vnquid sit, C. de probatio.* dum constituit differentiam inter præsumptionem vehementem & violentam. Ego opinor vnam tantùm esse huius † præsumptionis speciem. Quod enim aliquando sit maior, aliquando minor diuersas species non constituit, *nec tal. vlt. ff. de fundo instru. instrum. legat.* & mecum sentit manifestè Abb. *in d. c. quanto, colum. vlt. de præsumpt.* qui dixit, hæc esse vocabula magis tralia, non autem quod inter ea sit specifica differentia. Et idemmet Bald. *in l. ea quidem, num. 4. C. de accusa.* Cum vnam solam hominis præsumptionem constituit, & quam ita diffinit. Præsumptio hominis est quidam conceptus † causatus in mente ab aliqua probabili coniectura. Quibus sanè verbis excludit Baldus præsumptionem temerariam, quæ à malis hominibus ex coniectura minus probabili oritur, *vt declarat Spec. in tit. de præsumpt. §. species, num. 1. Et vide alia quæ de ea dicemus.* Hanc quoque hominis præsumptionem ita diffinit Abb. *in c. quanto num. 3. de præsumpt.* præsumptio non est † aliud quam quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis, vel cuiuscunque ex varijs coniecturis, vel argumentis, seu indicijs. Quæ diffinitio habet dubitationem ob illud verbum, suspicio, cùm † suspicio sit quid minus ipsa præsumptione: qua de re suo loco dicemus. Illud etiam hic addendum esse existimaui, neminem hactenus extitisse, qui hanc distinctionem præsumptionum iuris & hominis impugnarit, vno excepto benè erudito Francisco Sarmien. Hispano. *lib. 1 select. interpr. c. 1. num. 9.* ait ille, nullã esse hominis præsumptionem, quæ lege non nitatur. Sed vellem is considerasset Doct. nostros rectè appellasse iuris præsumptionem illam, quæ scripta est in lege ipsa, illam hominis, quæ etsi à lege & ratione nõ discrepat, in lege tamen expressim scripta non legitur, sicuti clarè docuit Bald. *in rub. ext. de præsumpt. nu. 3.* Crediderim tamen quod etsi † præsumptio & coniectura aliqua scripta non est in lege, si tamen magnam cum scripta affinitatem habet & similitudinem, q̃ contingit ob maiorẽ, vel eandem rationem, de ea iudicandum erit quo ad sui effectum, quod de ipsa scripta. Cum enim casus omnes lege † comprehendi minimè potuerint, de similibus ad similia procedimus, *l. non possunt ff. de legib. quod resp. sum alias exposuimus lib. 2. de arbitrarijs iudic. casu 34.*

QVAESTIO VI.

Præsumptionem constare argumentis, signis & exemplis, & quæ illæ sint, copiosè explicatur.

SVMMARIA.

1 *Probatio artificialis seu præsumptio quot constet argum.*
2 *Argumentum quid sit secundùm Cic. Quinct. nu. 3. Bald. 4. Dialect. & vide de confici atur 7. eius vsus apud Dialect. 5.*
8 *Argumentum interdum habet artificium, signum aliquando arte caret, aliquando non.*
9 *Argumentatio secundùm Ciceronem, est inuentum ex aliquo genere, rem aliquam aut probabiliter ostendens, aut necessario demonstrans.*
10 *Signum quod apud Rhetores, id apud Iureconsultos indicium, coniectura, nota vel vestigium dicitur.*
11 *Exemplum Rhetoribus, Iureconsulto est simile.*

QVAERO sextò, quibus constat præsumptio, seu artificialis probatio? Et tribus constare intelligimus † ex Aristotele *lib. 1. ad Alexandrum, cap. 5. de probatione, & ex auctore lib. 1. ad Herennium. & Fabio Quinctiliano lib. 5. instit. orator. ca. 9.* nempè argumentis, signis, & exemplis. Est argumentum (inquit M. Tullius *in Topic.*) † ratio quæ rei dubiæ facit fidem. Et idem *in partitionib.* dixit, argumentum esse probabile inuentum ad faciendum fidem. Fabius verò Quinctilian. *d. libr. 5. instit. orator. cap. 10.* scriptum reliquit, argumentum esse † orationem per ea, quæ certa sunt, fidem dubijs afferens, Baldus autem *in l. ea quidem, nu. 9. C. de accusa.* ita diffinit. Est argumẽtum propositio † ex aliquibus existentibus resultans ad propositum ostendendum seu concludendum: Et quamquam apud Dialecticos † sit varius argumenti vsus, vt ex Syllogismo, Enthymemate & Epichremate: Nos tamen argumẽtum esse intelligimus, quod ex quibusdam prius positis ducitur, & inde argumentamur. Aliquando et ã multis positis argumentũ sumitur, *l. 3. in prin. & §. 1. & l. ob carmen. §. 1. ff. de testib. li-*

cet in-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

cet imperat. de legat. l. non omnes, § barbaris, ff. de re milit. l. cùm ret. C. de probat. & l. 5. C. de fide instrum. Quocircà idem Bald. *vt in dd.*
6 *ea quidem, numer. 9. C. de accusat.* dixit, argumentum esse † collationem plurium ad vnam conclusionem. Et dum argumentum ita sumitur, à signo vt pars à toto, differt. Nam ex pluribus signis
7 aliquando † argumentum conficitur, *l. Procula, ff. de probat.* Aliquãdo ex solo signo, quod necessarium sit, vel maxime credibile. Et signum aliquando arte caret, aliquando non caret. Argumentum
8 verò † artificiũ semper habet. Illud excipit M. Tull. *in partitionib.* quòd à testimonij sumitur, & remotum appellatur. Vnde M. Tullius *libr. 1. de inuentione* scribit in hæc verba, argumentatio videtur
9 esse † inuentum ex aliquo genere, rem aliquam aut probabiliter ostendens, aut necessariè demõstrans. singula explicat Cicero, quæ nunc non recenseo, cum maximè & de his superioribus
10 quæst. differuimus. Signum † Rhetorib. à nostris indicium, vel coniectura, vel nõta, vel vestigium appellatur. Qua de re in subsequenti quæstione disputabimus. Exemplũ apud artis rhetoricæ
11 scriptores est, quod à nobis simile dicitur. Et de eo accuratè agit Fabius *lib. 5. instit. orator. cap. 11.* Et quanoo à simili ducatur argumentum, copiosè differit Euerardus *in Centuria legali, in loco à simili.*

QVAESTIO VII.

Præsumptio, indicium, coniectura, signum, suspicio, adminiculum, quantum inter se differant, diligens explanatio.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio indicium, coniectura signum, suspicio, & adminiculum multum inter se differunt.*
2 *Præsumptio illa dicitur, quæ interdum oritur ex probabilib. & dicitur præsumptio iuris vel hominis, interdum à necessarijs, & dicitur iuris & de iure & n. 3.*
4 *Præsumptio vnde dicta sit.*
5 *Indicium solum nascitur à probabilib.*
6 *Indicium quid sit secundùm Baldum, & n. 7.*
8 *Præsumptio directè tangit factum probandum, indicium verò indirectè.*
9 *Indicij esse maius ipsa simplici præsumptione, vt voluit Iulius Clarus, absolutè verum non est.*
10 *Indicium appellatur interdum præsumptio, cũ à lege receptum probatumq; fuit.*
11 *Indicij esse pro veritate in ciuili negotio & in crimmalib. pro signio, vt voluit Brunus. quomodo intelligendum. n. 12. & 13.*
14 *Indicium secundùm Bal. duplex semiplenum seu dubitatiuũ, & plenum siue indubitatum.*
15 *Indicij semipleni diffinitio, auctore Baldo.*
16 *Indicij pleni diffinitio secundùm eundem.*
17 *Indicium est leue, minus ipsa præsumptione, secundùm Iasonem.*
18 *Indicium à suspicione non differre consuluit Corn.*
19 *Indicium ab indico, cas, augmentum veritatis habendæ.*
20 *Indicium, latina in significatione sumitur pro nota quadam & demonstratione rei gestæ.*
21 *Coniectura nascitur à probabilibus, sicut & indicia ex sententia Baldi.*
22 *Rustici Papienses indicia appellant coniecturas.*
23 *Coniecturæ dicuntur, quia coniunguntur origini suæ, & sunt quasi cõnexuræ & colligaturæ.*
24 *Coniectura & indicium sunt duo Sinonyma secundùm Curt. Sen. & Bald.*
25 *Coniectura secundùm Giraldum est præsumptio à natura necessarijs prouenens.*
26 *Coniectura propriè dicitur, quæ non à necessarijs, sed à probabilibus oritur.*
27 *Coniectura est de re dubia. & relatertis indicium, est q, id quod per rationes, & signa & tempora, & huiusmodi coniicit, id est cogitat & colligit, & n. 28.*
29 *Coniectura à coniecto, coniectas frequentatiuo, vel à coniectu, id est, directione quadam rationis ad veritatem, secundùm Quintil. n. 30.*
31 *Coniectura est acceptio seu reputatio veri, ex altquo alio sic verisimiliter ordinato, secundùm Bal.*
32 *Signum à Cicerone definitur, quod sub sensum aliquem cadit, & quid dam significat, quod ex ipso profectum videtur, &c.*
33 *Argumenta omnia quæ à sensibus ducuntur signa vocantur, quæ verò ab intellectu, ducuntur verisimilia, & n 35.*
34 *Signum secundùm Augustinum li. 2. de doctr. Christ. est res præter speciem quam ingerit sensibus aliquid aliud, faciens ex se in cognitionem venire.*
36 *Argumentum verosimile fit ex rebus probabilibus, & quæ plerunque ita fiunt, nihilq; differt à præsumptione iuris vel hominis, numer. 37.*
38 *Signum necessarium nil differt à præsumptione iuris & de iure.*
39 *Signa non necessaria à præsumptione iuris vel hominis non distant.*
40 *Signorum quædam naturalia sunt, quæ quasi naturaliter aliquid significant quædam data, hoc est, instituta ad aliquid significandum.*
41 *Suspicio est passio animi aliquid firmiter non eligentis, vel animi motus ad aliquid cùm vehementi titubatione, secundùm Bald. & numer. 42.*
43 *Suspicio est opinio mali ex leuibus indicijs procedens, secundùm Ciceronem.*
44 *Suspicio secundùm Bar. quid sit.*
45 *Suspicio species est quædam probationis, inducens animũ iudicis ad aliquid credendum.*
46 *Suspicio ab Alex. Alensi diuiditur in temerariam, violentam, leuem & probabilem.*
47 *Suspicio habet tres gradus.*
48 *Suspicionis primus gradus quis sit.*
49 *Dubius is dicitur, qui cum duas vias habet, vtram eligat nescit.*
50 *Suspicio quæ dicatur temeraria.*
51 *Suspicio secundùm Salic. & Mayner. quid sit.*
52 *Suspicionis secundus gradus.*
53 *Opinio est animi motus cùm hæsitatione aliquid eligentis, secundùm Ripam.*
54 *Ex suspicionib. multis conficitur atq; censetur præsumptio.*
55 *Suspicionem vehementem aquiparari præsumptioni, non est verum.*
56 *Suspicionis gradus tertius quis sit.*
57 *Adminiculum duplex secundùm Bald.*
58 *Adminiculum vehemens quid sit.*
59 *Adminiculum non vehemens, quid.*

QVAERO leptimò, an inter se differant præsumptio, indiciũ coniectura, signum, suspicio, & adminiculum? Et multum inter se † differre scribunt omnes. Nam præsumptio † illa est, quæ (vt suis locis diximus) interdum oritur à probabilibus, & tunc appellatur præsumptio iuris, vel hominis, *vt explicauimus supra quæst. 4. & quæst 5.* Interdum oritur † à necessarijs, & tunc appellatur præsumptio iuris & de iure, *de qua quidem egimus supra quæst. 3.* Et præsumptio dicta à † dictione præ, id est, ante, & sumptio, hoc est ante sumptio: quia ante legitimas probationes aliquid sumit pro vero. Ita scribit Simancas *libro Catholicarum institutionum, tit. 30. de præsumptionibus, num. 4.* Indicium verò solum nascitur † à probabilibus, vt ait Bald. *in l. non hoc, colum. vltim. C. vnde legit.* qui ita visus est diffinire. Est indicium coniectura † ex probabilibus, & non necessarijs orta, à quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem iudicantis ita perstringunt, vt cogant conscientiam iudicis iudicare secundùm ipsa. Cæterùm mihi videtur hoc loco Baldum sumere iudicium pro ipsa præsumptione iuris, quæ interdum cogit iudicem secundùm eam iudicare, & ab ea indicium differre, sentit idem met Baldus *in Rubr. C. de probationibus num. 4.* cùm dixit indicium esse præsumptionem † minimam hominis boni, seu dictãs argumentum à specie probationis. Et sentit Roman *in l. excipiuntur, num. 4 ff. ad S. C. Syllania.* Et clarius idem Bald *in l. 2. in princi ff. de ex usufruct.* scripsit, præsumptionem directè † tangere factum probandum: indicium verò indirectè. Et Baldum probauit Curt. Sen. *in l. admonendi, num. 289 ff. de iureiur.* Quocirca absolutè verum nõ est, quod scripsit Iulius Clarus *in practica criminali q. 20. pag. 1. versi. nihilominus.* cùm dixit, indicium † esse maius ipsa simplici præsumptione. Indicium † autem interdum appellatur præsumptio, cum scilicet à lege receptum approbatumque fuit. Ita probat l. si qui adulterij, vbi glos. C. de *ra, parte 2. cap. 8. numer. 3.* quo loci subiungit, indicium † esse pro veritate in ciuili negotio, *l. vltim. C. famil. ercisc.* quem locum de præsumptione iuris intelligo. Et in crimina lib. (ait Brunus) pro signo. Quod verum non puto, † nisi impropriè sumatur indiciũ. Nam & Baldus *in l. ea quidem, numer. 8. C. de accusat. §.* scripsit, in-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

14 dicium esse† duplex, semiplenum seu dubitatiuum, & plenum si-
15 ue indubitatum. Est† indicium semiplenum (inquit Baldus), præ-
sumptio fortiter mouens animum ad aliquid creuendū, vel dif-
16 credendum, *l. cùm probat. ff. de proba.* Plenum verò † indicium (in-
quit idem Baldus) est demonstratio rei per signa differentia, per
quæ animus in aliquo tanquā existēte quiescit, & plus inuestigare
non curat, *l. indicia, C. de rei vendi.* Iason verò *in l. 1. nu. 8. ff. de eo per*
17 *quem factum erit* docuit, indicium † leue esse minùs ipsa præsum-
ptione. Cuius traditionem probarunt M. Antonius Blancus *in*
tract. de iudiuis & tortura, n. 252. & Iacobus Nouellus *in pract. cri-*
minali. in verbo, indicia, quæ procedere, nu. 23. immò respondit Cor-
18 neus *in consi. 101. n. 18. li. 2.* indicium à suspicione † non differre. Est
19 dictum indicium† ab indico, indicas, demonstrans argumentum
veritatis habendæ: ita docuit Curtius senior *in l. admonendi, n. 290.*
20 *ff. de iureiur.* Et est indicium † nota quædam & demonstratio
rei gestæ. Quod & à latinis in hac significatione sumitur, Cice-
ro *pro Cluentio.* [Omnia, quæ solent esse indicia & vestigia ve-
nena, in illius mortuæ corpore reperta sunt.] Et idem, *in*
oratione. tertio in Catilinam, argumenta sceleris indicia appel-
21 lat.

Coniectura est† quæ nascitur à probabilibus, sicut & indicium,
ex sententia Baldi *in d. l. non hoc. C. vnde legi. & in Rubr. C. de probat.*
num. 4. Quo circa idem Bald. *in l. 1. colum. 3. versic. Vnde quæritur. C.*
22 *de priuileg. dotis*, scribit coniecturam esse idem quod indicium;
23 & rusticos Papienses † appellare indicia coniecturas. Et subiun-
git Bald. coniecturas dici, † quia coniunguntur origini fuæ, &
esse quasi connexuras & colligaturas. Et clarius docuit Curtius
24 sen. *in l. admonendi, num. 290. ff. de iureiur. and.* coniecturam & indi-
cium† esse duo Sinonyma: quod sentit & Bald. *in l. 2. in prin. ff. de*
excusa. tut. cùm dixit, quod coniectura æquè indirectè tangit fa-
ctum probandum ac indicium. Legi tamen aliquando apud be-
nè eruditum Lilium Gregorium Giraldum *in commentarijs sym-*
bolorum Pythagoræ, coniecturam esse signum, quod natura ipsa
25 demonstrat, vt lac in puerpera, fumus ex igne. Quod si ita res se
26 habet, dicendum est, coniecturam esse† præsumptionem à naturę
27 necessarijs prouenientem. Quam suo loco iam explicuimus. Egò
28 existimo coniecturam † propriè dici, quæ non à necessarijs, sed à
probabilibus oritur. Nam si à necessarijs oriretur, non dubia, sed
certa res esset. Cùm tamen coniectura † sit de re dubia. Est enim
29 coniectura† rei (vt Speusippus ait) latentis indiciū. Et est id, quod
per rationes & signa, & tempora, & huiusmodi conijcit, id est co-
gitat & colligit. Et dicta est coniectura† à coniecto, coniectas fre-
quentatiuo, quod idem est quòd existimo, diuino. atq; ita à scié-
tia differt, quòd & Teren. *in Eunucho* his verbis significat. Neq;
30 scio quid dicam, aut quid coniectem. Vel (vt Fabius *lib. 5. instit. ora-*
toria. c. 7.) dicta est coniectura, tà coniectu, id est directione qua-
dam rationis ad veritatem. Hinc statum coniecturalem appellat
M. Tullius *ad Herennium*, cū per coniecturas quæritur, an aliquid
31 factum sit, vel non. Et coniecturam ita describit Bal. *in l. ea quidē*
n. 10. C. de accus. Est acceptio, † seu reputatio veri ex aliquo alio sic
verisimiliter ordinato.

Signum, quòd aliquando indicium, vel coniectura, vel nota,
vel vestigium, tam à Rhetoribus nēpè à Fabio *lib. 5. instit. oratoria.*
c. 9. ac Victorio, & Maioragio vberius *in commentarijs ad libros Ari-*
stotel. de Rhetorica, quàm à Iureconsultis nostris appellatur, ita à
32 M. Tullio *lib. 1. de inuentione* diffinitur. Signum est, † quòd sub sen-
sum aliquem cadit, & quiddam significat, quod ex ipso profectū
videtur, quod aut ante fuerit, aut in ipso negotio, aut post sit con-
secutum, & tamen indiget testimonijs & maioris confirmatio-
nis: vt cruor, fuga, pallor, puluis, & quæ his sunt similia. Hinc ita-
que fit, vt si videmus gladium cruentum, statim argumētabimur
cædem esse factam. Si magnum strepitum audimus in foro, sedi-
tionem ortam esse suspicamur. Si vocē audimus amici, cognosci-
mus eum adesse: sic ex gustu cognoscitur mel, quia dulce est; ex ta-
33 ctu glacies, quæ frigida est, atq; ita de cæteris. Hæc igitur omnia
34 quæ † à sensibus ducuntur argumenta, vocātur signa. Id quod scri
psit & D. August. *libro 2. de doctrina Christiana relatus in cap. signum,*
35 *de consecrat. distinct. 2.* Cùm ita signum diffinit: signum est, † res
præter speciem quam ingerit sensibus, aliud faciens ex se cogni-
tionem venire. Quæ verò ducuntur ab intellectu † vel opinione,
verisimilia dicuntur. (sicuti eruditissimo Maiorigio *in commen-*
tarijs ad Rhetoricam Aristotelis placuit.) Cùm non ignoremus
eos, qui oderunt aliquem, cupere illum perditum, dicimus veri-
simile esse, Clodium insidias Miloni struxisse, vt eum interfice-
ret, quem oderat. Signum quoq; ab vsu sumi scripsit Baldus *in l.*
à procuratore, *in primo not. ab. C. de procurat.* cùm dixit furcas esse
meri imperij signum, cùm earum vsus sit, vt laqueo suspendan-
tur delinquentes. His etiam intelligimus, quod inter se differant
verisimile, & signum. Nullum autem verisimile tantum, argumē- 36
tum est necessariū. Fit enim verisimile† argumētum ex rebus pro
babilibus, & quæ plerumq; ita fiunt. Et ob id hoc verisimile a 37
præsumptione † iuris, vel hominis non differt. Signum aliquan-
do necessarium est, vt si mulier lac habeat, necessarium est, vt pe- 38
pererit. Et hoc signum nil differt à præsumptione iuris & de iu-
re, quæ & necessaria inartificialis probatio dicitur: vt abundè suo 39
loco disseruimus. Signa tamen aliqua dantur, quæ nullam in † se
necessitatem habent. Et hæc à præsumptione vel iuris, vel homi-
nis non distat. Quod autē M. Tullius in signi diffinitione dicebat
signum esse, aut ante negotium, aut in ipso negotio, aut post nego
tium ipsum, ita ex Victorij, & aliorum sententia declarari potest
ante negotium signum est, vt mulierem lac habere, quæ duobus
postea diebus paritura est, in negotio ipso est signum, vt si fumus
est, ignis est. Et post negotium signum est, vt cinerem esse, signū
est, quod ante fuerit ignis. Fabius verò *li. 5. instit. orato. c. 19.* ita scri-
bit. Hoc genus per omnia perpendi solet, nam & coiuisse eā, cùm
viro quæ peperit: quod est præteriri, & fluctus esse, cū magna vis
vēti in mari occubuit, quod coniūcti: & eum mori, cuius cor vul-
neratum est, quod futuri necesse est. Non hic prætermittendum
duxi quod scripsit Turrecremata *in c. signum, inst. de consecrat. di-* 40
stinct. 2. cùm dixit, quòd signorum† quædam sunt naturalia, quæ
quasi naturaliter aliquid signant, vt nubes naturaliter significant
pluuiam, & fumus ignem. Quædem sunt data, hoc est quæ sunt
instituta ad aliquid significandum, vt circulus est institutus ad si-
gnificandum vinum vænale. Et voces sunt signa eorum, quæ in
animo sunt. Quæ quidem distinctio cum præcedentib. si rectè
consideretur, conuenit. 41

Suspicio est † passio animi aliquid firmiter non eligentis. Ita 42
diffinit Bald. *in rub. C. de proba. nu. 4.* Vel suspicio † est animi motus
ad aliquid cùm vehementi titubatione, sicuti describit idem Bal.
in l. ea quidem, num. 3. C. de accusat. & sentit idem Bald. *in rubr. de*
controuersi. inuestitu. num. 7. vbi constituit quatuor gradus animi
motus. Vel etiam cum D. Thom. *2. 2. quæstion. 60. arti. 3.* ita potest 43
suspicio describi, vt si opinio† mali ex leuibus indicijs procedens.
Quam sanè descriptionem à M. Tullio sumpsit, & ex recentiori-
bus eam probauit Iacobus Simancas *in libro catholicarum institutio-*
num, tit. 50. de præsum. num. 22. & idem in praxi contra hæreses, *tit.*
41. numero 1. Verùm omnium clarius rem hanc explicauit Barto.
in l. admonendi num. 21. ff. de iureiur. and. cùm docuit, suspicionem 44
† esse, quę animum iudicis aliquo leui argumento in aliquem par-
tem inclinat, etsi non omnem excludit dubitationem. Quocirca
scriptum reliquit Gemin. *in c. habuisse, in tertio not. ab. 33. distinct.* 45
suspicionem † esse speciem quandam probationis inducentem
animum iudicis ad aliquid credendum, non tamen habere eum
probationis gradum, quo fixe applicat iudex ille animum ad vnā
partem, sed eum ambiguum reddere. Hanc suspicionem Alexan.
Alensis *in summa, parte 3. quæstio. 45. memb. 7.* dum nullam visus
est facere differentiam inter præsumptionem & suspicionem, 46
† diuidit in temerariam, violentam, leuem & probabilem, *quam*
quidem diuisionem commemorauimus supra quæst. 2. Rectiùs dicere 47
possumus, suspicionem † tres habere gradus, secūdùm D. Thom.
2. 2. q. 60. art. 3. Primus est cùm homo ex leuibus indicijs dubitare
incipit, Cùm enim nulla ad est ratio, nullaq; causa, qua iudex ma- 48
gis in vnam partem quam in alteram inclinet, eum dubitare dici-
mus *ita gl. in l. de statu. ff. de testam. & in rubr. ff. de iur. & fact. ignor.* 49
Et dubius† is dicitur, qui cum duas vias habet, vtram eligat, nescit
Iudex ergo tunc dubitare dicetur, cum non magis animum suum
ad actorem quam ad reum, non magis ad absoluēndum, quàm ad
condemnandum, applicat. Quod si post dubitationem iudex le-
ui aliquo indicio, aut augmento animum suum in alteram partē
flectit, neq; tamen à se dubitationem remouet, hoc ipsum suspi-
cio appellatur, *l. in lege Aquilia si de letum ff. ad leg.* Aquil. Et primò
hoc in gradu suspicionis obseruandum est, quod si indicia illa le- 50
uia admodum sunt, suspicio † quæ inde caūatur, temeraria dici-
tur, & reijcienda omninò venit, *leg. 1. §. si suspicio, ff. de incendio*
ruina, & naufragio, & cap. tua, de ætate & qual. scribit Ripa in l. ad-
monendi, numero 89. ff. de iureiur. and. Non enim tunc aliquem pro-
bationis gradum facit, sicuti nec præsumptio temeraria, vt do-
cuit Bald *in l. situe possideris, num. 5. C. de probat.* & hæc suspicio ap-
pellatur à Salice. *in rub. C. de probat.* ac à Gulielmo Maynerio *in l.* 51
in obscuris, num. 3. de reg. iur. quædam † animi passio cū præcisa ig-
norantia,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

norantia,& subiũgit Maynerius nil differre à temeraria præsumptione. Quare scribit Spec. *in tit. de præsump. §. species, n. 1.* à iure nõ recipi cũ à malis hominibus mala mente causetur. Et peccatum esse, veniale tamen, dixit D. Thom. *2. 2. quæst. 60. art. 3.* qui subdit, quod imò mortaliter peccat, qui firmiter huic temerariæ credulitati inhæret, vel secundum eam iudicat. Secundus est suspicionis
52 †gradus, cum iudici fortiora argumenta apparent, & incipit opinari & vni parti adhærere, aliquod tamẽ dubium modicũ adhuc remanet. Et hæc opinio appellatur, sicuti scribit inter multos Coras. *in l. admonendi part. 1. num. 105. ff. de iureiurand.* & ibidem Ripa
53 *num. 91.* opinionem ita describit. Est † animi motus cũ hæsitatione aliquid eligentis. Et subiungit, opinionem constituere secundũ gradum probationis. Hæc verisimilis suspicio vel vehemens à nostris aliquando appellatur: & quæ à præsumptione differt.
54 Nã ex multis suspicionibus † conficitur atq; causatur præsumptio, vt scribunt Bald. & Salycet. *in auth. si quis ei, in fin. C. de adulter.* & cum eo Brunus *in tractat. de indic. & tortura, part. 2. quæst. 8. nu. 4.* & Ripa *in l. admonendi, num. 90. ff. de iureiuran.* Arnaldus Albert. *in tract. de agnosc. assert. cathol. & hæret. quæst. 34. num. 45.* Huius suspicionis verisimilis seu vehementis exemplum adfert Simancas *in praxi contra hæreses, tit. 41. n. 3.* si quis explicitè neget aliquas propositiones fidei, quas tenetur ex officio scire: is vehementer suspectus est: quamuis fieri possit, vt talis negatio ex ignorantia vel
55 animi leuitate sit orta. Hanc vehementem † suspicionem æquiparari præsumptioni iuris, scribit Albertin. *loco prælegato, num. 46.* quod minimè verum existimo. Tertius est suspicionis gradus, †quando iudici post à se conceptam opinionem, alia vrgentiora ita superueniunt argumenta, vt cõstanter & sine dubio vni parti adhæreat, tunc violenta suspicio appellatur, & crudelitatem fidemque causat, *auth. si quis ei. C. ad l. Iul. de adult. cap. literas. de præsum.* Et hæc ipsa crudelitas quoad effectum hunc adhærendi, nil differt à scientia, & si differet in modo adhærendi. Nam argumẽtis adhæret qui credit: at qui scit certa ratione, veroque sensu &
56 corporeo adhæret. *l. 2. §. quod observari. C. de iureiurand. propter calumn. dan. & ita tenent Ripa & Coras. in l. admonendi. ff. de iureiuran. ille numero 92. ibi 2. parte prima num. 92. ibi 2. parte prima, numero 106.* Quibus quidem in locis hanc esse violentam suspicionem affirmant, imò hanc esse præsumptionem iuris, & de iure, scribit Arnaldus Alberti. *in tract. de agnoscend. assert. Cathol. & haret. quæst. 30. num. 46.* quod verum non est, nec iure probatur: cum præsumptio iuris & de iure illa sit, quæ à lege clarè approbata est, *vt diximus suprà.* Exemplum huius violentæ suspicionis adferri potest vna cum benè erudito Iacobus Simanca *libro catholicarum institutionum, tit. 50 de præsum. num. 26. & in praxi hæreseos tit. 41. numero. 4.* Si quis propositiones hæreticas publicè asserat, vel ceremonias impiorum faciat. Nam etsi possibile sit, quod errore ductus & sine intellectu, aut sine pertinacia faciat: attamen ecclesia, quæ iudicat exteriora, violenta suspicione quadam suspicatur, hunc esse hæreticum. Id quod & auctoritate Gersonis, *de protestatione consideratione vltima*, affirmat Simancas, est aliud exemplum *in cas. vlt. §. vlt. C. arbitrium tutelæ, vbi gloss. in verbo, violenta, & apertius Bald. ibi num. 7. & Salicet. in fi. & attingam infrà in libro 6. præsum. 06.*

57 Adminiculum est, † secundùm Baldum *in l. ea quidem numer. 9. versi. adminiculum, C. de accusat.* duplex, vehemens & non vehe-
58 mens. Vehemens est † supplerio defectus probationes per se solum non operas, sed cum alia cooperatione cooperans, *cap. vltim. de succes. ab intestat. quod ita intelligit Bald. cui accedit, l. instrumenta domestica, C. de probation.* Non vehemens adminiculum † est
59 aliqualis confirmatio rei probabilis, *lege 2. §. 1. ff. de excusat. tut.*

QVAESTIO VIII.

Præsumptio quomodo, & in quibus à fictione differat.

SVMMARIA.

1 *Præsumptionem à fictione differre, vel sola vtriusq; definitio indicat.*
2 *Præsumptio semper versatur circa rem dubiam, quæ esse, vel non esse potest.*
3 *Præsumptio versatur circa id, quod est gestum, sed ignoratur qualiter gestum.*
4 *Fictio est in re certa, cum quod est possibile, contra veritatẽ pro veritate à iure fictè assumptio secundum Bart.*
5 *Fictionis sex definitiones recenset Iason in l. si is, qui pro emptore, ff. de vsucap.*
6 *Fictio est indubitata falsitatis pro veritate assumptio, in casu possibili, & ex iusta causa ad inducendum aliquem iuris effectum, æquitati natura li non repugnantem, secundum Angelum.*
7 *Fictio est legis aduersus veritatem in re possibili ex iusta causa dispositio secundum Alciatum.*
8 *Fictionis natura & substantia est, vt esse fingatur, quod reuera non est.*
9 *Fictio fingit vera esse ea quæ vera non sunt, præsumptio super re dubia est, quanta esse, vt non esse potest & prima est hæc differentia.*
10 *Fictio cùm veritate nunquam conuenit, præsumptio sæpe.*
11 *Fictio nunquàm admittit probationem contra se, præsumptio autẽ sic, est 2. hæc secunda differentia. n. 15.*
12 *Fictio dicitur esse quadam legis prouisio, & dispositio ita constabilita.*
13 *Fictio non est probationis species, vt præsumptio.*
14 *Probatio etsi contra fictionem non admittatur, attamen per indirectũ probari potest, nempè demonstrando cessare æquitatem super qua fictio fundata est.*
16 *Præsumptionem iuris & de iure fictionem esse qui dixerunt, erroris conuincuntur.*
17 *Præsumptio ab homine introduci potest, fictio verò non, est 3. tertia hæc differentia. n. 18.*
19 *Fictio dicitur dispositio legis, cui renunciari non potest, præsumptio est dispositio hominis, at 3. ideo renunciatur.*
20 *Præsumptio vna alteri potest aduersari, fictio vna non potest esse cõtra aliam est 4. quarta differentia. n. 21.*
22 *Præsumptiones plures vna simul concurrere possunt, diuersum in fictione, est 5. hæc quinta differentia. n. 23.*
24 *Fictiones duæ, quæ sunt tanquam duo specialia, simul esse non possunt, at præsumptio simul esse potest cum vno specialitatem, est 6. sexta hæc differentia. n. 25.*
26 *Fictio denotat improprietatem præsumptio propriẽtatem, est 7. differentia septima. n. 27.*
28 *Statutum disponens super casu verò, locum habet etiam in præsumpto.*
29 *Præsumptio versatur circa ea quæ sunt facti, fictio circa ea quæ iuris, & est differentia octaua. n. 30.*
31 *Præsumptio in fictione mutari potest à principe fictio in præsumptionem verti non potest. est hæc nona differentia. n. 33.*
32 *Præsumptio versatur circa ea quæ vera esse possunt.*
34 *Præsumptio extenditur de persona ad personam, fictio verò non, est 8. differentia decima. n. 35.*
36 *Præsumptio allegari debet, in fictione id non est necesse, & sic constituitur differentia vndecima.*
37 *Fictio est declarata.*

QVAERO octauò quomodo præsumptio, & in quibus differat à fictione? Et multum differre vel sola ipsa vtriusque † diffinitio significat. Nam suprè *q. 3.* ex Baldo, & cæteris 1
diximus præsumptionem iuris & de iure esse statum à iure promulgatum ex indubia coniectura. Vel est dispositio legis aliud præiumentis & super præsumpto, tanquam sibi comperto, statuentis. Præsumptio verò iuris tantùm est similitudo quædam sufficiens ad rem dubiam, de qua creduntur credenda. Vel est probabilis coniectura ex certo signo prouenies, quę, alio non adducto, pro veritate habetur, ita cùm Baldo & Alciato diffiniui suprà, *q. 4.* Præsumptio verò hominis est (de vehementi nunc loquor) vehemens applicatio animi boni viri ad valdè verisimile. Et præsumptio hominis non vehemens est inclinatio animi boni viri à deligendum alterum extremorum ex intellectu prouenies & coniectura nobili. Ita cùm Baldo diffiniui suprà quæst. 5. Hæ omnes diffinitiones demonstrant præsumptionem, † semper versari circa rem dubiam, quæ scilicet esse, vel non esse 2
potest: Et (vt scriptum reliquit Marius Salomonius *in leg. Gallus, §. quidam recte. num. 52. ff. de liber. & posthum.*) versatur præsumptio circa † id quod est gestum, sed ignoratur qualiter gestum. 3
Fictio verò est † in re certa eius, quòd est possibile contra veri- 4
tatem, pro veritate à iure ficta assumptio. Ita fictionem definit Bar. *in l. si is qui pro emptore. n. 21. ff. de vsucap.* quem crebrius alij secuti sunt, vt asserit *Curt. iun. in consil. 4. num. 15.* Sex aliàs † diffi- 5
nitiones fictionis recenset Iason. *in d. l. si is, qui pro empto. numero 168.* Illa quàm considerauit Angelus videtur cæteris plenior, cùm

dixit:

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

6 dixit: fictio est † indubitatæ falsitatis pro veritate assumptio in casu possibili, & ex iusta causa ad inducendum aliquem iuris effectũ æquitati naturali non repugnantem. Aliam adfert definitionem Alcia. *in tract. de præsum. in præludijs parte 1. num. 2.* cùm dixit: fictio
7 est † legis aduersus veritatem in re possibili ex iusta causa dispositio. Quàm sanè diffinitionem probauit & ipse Alciat. *lib. 6. parerg. iuris, cap. 1.* Et quamquàm in hac fictione definienda inter se multum dissentiant Dd. attamen in eo omnes conueniunt, fictionis
8 naturam † & substantiã esse, vt esse fingatur quod re vera non est. Et ex hoc oritur prima & præcipua differentia inter fictionem
9 & præsumptionẽ. Nam (vt diximus) fictio fingit † vera esse ea, quę vera nõ sunt. Præsumptio verò præsumit super re dubia, quæ scilicet ita esse vel non esse potest. Vnde fictio nunquàm † conuenit
10 cùm veritate. præsumptio verò sæpe. Ita hanc differentiã expressim annotarunt *gl. in l. vnica, §. accedit. C. de rei vxo. actio. Gemma. & Turrecremata in cap. ferrum. 50. distin. Et. Alexan. consil. 158. num. 7. li. 2. Butr. & Felin. in c. quanto num. 2. de præs. Ia. in l. si is qui pro emptore. numero 168. ff. de vsucap. Curt. iun. consil. 4. num. 1. & Alciat. in practicatis locis. Berous in cap. at si clerici in prin. n. 110. de iudi. qui dixit hanc differentiam esse ex natiuitate, & Euerard. in centuria legali in loco à fictione, n. 5.*

Secundò differentia inter præsumptionem & fictionem est illa
11 quæ verè fluit à præcedenti. Quod scilicèt fictio † nunquam admittit probationem contra se, *ita scribunt Socin. in l. cùm auus, num. 73. ff. de condit. & demonstr. Felin. in c. quanto num. 2. de præsump. Alcia. in Tract. de præsumpt. in præludijs parte 1. num. 4. & Euerard. in centuria legali in loco à fictione. num. 5. in fin. ex gloss. c. 2. de arbitr. in 6.* & ra-
12 tio esse videtur quia fictio † dicitur esse quædam legis prouisio & dispositio ita constabilita, vt ait Berous *in c. at si clerici. in princip.*
13 *nu. 110. de iudi.* qui ibi scribit fictionem † non esse probationis speciem, vt est præsumptio. Cæterùm egregiè scribit Socinus *in d. l. cum auus. num. 73.* quod etsi contra fictionem non admittitur
14 † probatio: attamen probari per indirectum potest, nempe demonstrãdo cessare æquitatẽ, super qua fictio fundata est, alio etiã modo indirectè probari contra fictionem scribit Soci. iun. *in l. 4. §. Cato. n. 136. de verbo. oblig.* 4. Præsumptio autem sui natura semper
15 † admittit contrariam probationem. De præsumptione iuris sola & de præsumptione hominis, res clara est. De præsumptione iuris & de iure, licet regulariter non contra se omnem probationis speciem: attamen certum est, aliquam admittere vt confessionem partis aduersæ & indirectam: de quibus suo loco dicemus.
16 Qua ex re intelligimus erasse illos, † qui absolutè dixerunt, præsumptionem iuris & de iure esse fictionem. Quo in errore versati sunt *gloss. in l. vltim. in princi. in verbo. præsumptioni. ff. quod metus caus. & gloss. in l. conficiuntur, in princ. in verbo creditur, ff. de iure codicil. & Curtius iunior in consi. 4. n. 15. versic. & expræmissa.* Et si enim in eo conueniant, quod sicuti fictio contra se probationem non admittat, ita nec admittat præsumptio iuris & de iure regulariter: nihilominùs natura sua (vt diximus) maximè inter se differunt.

Tertia est differentia inter præsumptionem & fictionẽ: quòd
17 † præsumptio ab homine nempè à iudice introduci potest. Et ideò supr. q. 5. diximus præsumptionem aliquam appellari hominis quòd homo, hoc est, iudex eam excogitet, & inueniat, Et quæ quidem magni effectus est, vt suis locis demonstrabimus. Fictio
18 verò ab homine † nunquàm induci potest, *l. si forte, ff. de Castrens. pecul. omnes in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de l. 1. & in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap. vbi Bart. numero 24. Aretin. in l. si ita stipulatus fuero, ff. de verborum obligation. Barba. in l. cum acutissima. numero 58. C. de fideicomm. Socinus in l. cum auus, numer. 72. de condit. & demonstr. &* Alex. *in consil. 158. num. 9. libr. 2.* qui intelligit procedere quo ad alterius præiudicium, & si quoad sui damnum quis possit. *Iacobus Niger in l. 1. §. si quis ita, num. 15. de verb. oblig.* Et hinc sequi-
19 tur, quod fictio dicitur † esse legis dispositio, cui renunciari non potest: Præsumptio verò est hominis dispositio multis in casibus, vt declarabimus infr. *q. 42.* & ideò remitti illa potest, *vt ibi dicemus.*

Quarta est differentia præsumptionis & fictionis, quòd præ-
20 sumptio vna † aduersari alteri potest: & ob id potẽtior minùs potentem tollit ac perimit, *l. dimus. ff. de in integrum restitut.* & dicemus
21 copiosè infrà *in quæst. 27.* Fictio autem vna esse † non potest contra alteram, *l. 3. §. è contrario, vbi Bart. Alexand. & Iason. ff. de acquir. poss. & in specie Alciat. in tract. præsumpt. in prælud. particul. 1. numer. 5.*

Quinta est differentia inter præsumptionem & fictionẽ, quòd plures præsumptiones † vna simul esse & concurrere possunt, vt 22
re ipsa videmus, & explicabimus infrà *q. 57.* At diuersum est in
fictione, quarum vna † cùm alijs pluribus esse & cumulari nõ po- 23
test. *Ita docuit Iaf. in l. si is qui pro eo prore. n. 309. ff. de vsuca.* Et in specie hanc differentiam inter præsumptionem & fictionem annotauit Bal. *in tract. de pactis, n. 54.*

Sexta differentia inter præsumptionem & fictionem est illa, quæ à præcedenti descendit. Duę fictiones non possunt simul cõcurrere, cùm sint duo quædam † specialia, quæ simul esse non pos- 24
sunt, aut debent, *l. 1. C. de dotis promiss.* At præsumptio simul † esse 25
potest cùm vna specialitate. *Ita scriptum in specie reliquit Caccial. in tract. de pact. n. 47. post Gulielm. Cun.*

Septima est differentia inter præsumptionem & fictionem, quod fictio † denotat improprietatem, *l. lege Cornelia. ibi Baldus ff.* 26
de testam. l. Gallus, §. videndum. ff. de liber. & posthum. vbi Cast. scribit, casum fictum non venire ex proprietate sermonis, sed per interpretationem extensiuam. Et Castrensem secutus est Iason *in l. si is, qui pro emptore. num. 170. ff. de vsucap.* qui *numero 171.* subiungit, quod ob id casus fictus non continetur sub dispositione statutorum; cùm in illis verba propriè intelligi debeant, *l. 3. §. hæc verba ff. de nego gest. cum alijs à Iasone relatis.* Diuersum est in præ-
sumptione, quæ proprietatem significat. Nam statutum dispo- 27
nens † super casu verò, locum etiam habet in præsumpto. *ita co-* 2
piosè respondit Curt. iunior in consi. 4. num. 16. 17. & l. tè *differemus infrà, quæst.*

Octaua est differentia, quod præsumptio versatur † circa ea, 29
quæ sunt facti, *vt dicemus infr.* At fictio versatur † circa ea, quæ sunt 30
iuris & facti simul. *Ita Iaf. in l. is qui pro emptore. nume. 217. ff. de vsuca. & ibi Crot.*

Nona est differentia, quid † præsumptio mutari à principe po- 31
test in fictionem. *ita in specie scribit Io. de Cirier in tract. de primoge. li. 1. q. 13. n. 21. post Ludouicum de Sardis in tract. de legitimatione, §. septimò videndum, num. 5. ex l. in bello. §. factæ. ff. de c. & post li. reuers.* Est ratio, 32
quia præsumptio versatur circa ea, † quæ vera esse possunt. Atqui ea quæ vera sunt, fingi possunt à Principe non vera, cum hoc sit proprium fictionis. Ergo præsumptio in fictionem verti potest. Diuersum est in fictione, † quæ in præsumptionem mutari atque 33
ita verti non potest: cùm nulla ratione effici possit, vt vera sint quæ falsa sunt.

Decima est differentia, quòd præsumptio extenditur † de per- 34
sona ad personam, vt dicemus infrà. At verò † fictio non exten- 35
ditur, *ita probat tex. l. lex Cornelia, vbi gl. ff. de vulg. & pup. substit.* cùm ait fictionem legis Corneliæ, qua annullatur testamentum principale, non annullare tabulas pupillares. *Et respondit in specie Alex. cons. 10. n. 5. li. 1.*

Vndecima est differentia, præsumptionem † allegari debere, 36
vt declarabimus infra fictionem vero allegare necesse non esse. *Ita Crau. de antiq. tempor. 2. partic. 4. partis prin. num. 50.* & ratio est, † quia fictio est de re clara, *vt diui supra.* In nonnullis tamen præ- 37
sumptio & fictio conueniunt, eandemque ferè † naturam ha- 38
bent. Nam sicut fictio non admittit extensionem, *vt notant omnes in d. l. si is, qui pro emptore.* Ita & præsumptio non extenditur, *gloss. in Clem. sæpè, de verb. sign. Castr. in l. si conuenerit, ff. de iurisd. omn. iud. & in cons. 33. visa appellatione, col. 3. libr. 1. & Crau. in cons. 313. nu. 3. lib. 2.*

QVAESTIO IX.

Præsumptio quando & quomodo cum fictione concurrere possit, noua, & diligens explanatio.

SVMMARIA.

1 *Fictionem cùm præsumptione concurrere non posse absolutè, secundũ Ripam.*
2 *Fictio & præsumptio circa idem subiectũ omnimodò, etiam respectu temporis concurrere non possunt, quo casu fictione reiecta, amplectẽda est veritas.*
3 *Socer cùm promittit dotem genero pacto legitimo, lex præsumit dotem promissam iuxta quantitatem patrimonij soceri promittentis, & qualitatem personæ cui facta est promissio.*
4 *Dos in genere promissa nudo pacto, non debetur, & quæ sit ratio.*
5 *Patre filio impuberi substituente per vulgarem expressam, dicimus contineri tacitam pupillarem, & an illa dicatur ficta vel præsumpta.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

6 *Fictio & præsumptio concurrere non possunt circa idem, respectu eiusdem temporis, tamen quo ad contrarios effectus, quo casu præualet fictio n. 7.*

8 *Præsumptio cum fictione concurrere potest circa diuersa subiecta, & vtrumq; amplectimur. nec vnum aliud impedit.*

9 *Veritas quo casu concurrat cum fictione.*

10 *Patre & filio impubere simul naufragium patientibus, vter prius dicatur in humanis esse desiisse.*

11 *Fictio & præsumptio concurrere & admitti possunt circa idem subiectum, respectu diuersorum temporum.*

12 *Mutatio non præsumitur.*

QVAERO nonò, an præsumptio vnà cũ fictione esse & cõcurrere possit? Hæc iuris quæstio ex professo à nemine, quòd sciam, proposita tractataque fuit. Solũ enim duobus verbis eam attigit Ripa *in l. si aliquam rem. numer. 27. versic. sed istud, de acquir. possess.* qui post Alexan. *ibi num. 21.* & Socin. Sen. *in consil. 40. nu.* 1 *6. libro 4. scribsit*, absolutè fictionem † cum præsumptione concurrere non posse. Ego verò vt paucis, quantum fieri potest, rẽ concludam, distinguo atq; constituo aliquod casus, sicuti in simili admodum specie distinguit Bart. *in l. r. §. hoc autem Senatus, n. 3. ff. ad Senatusconsultum Syllania.* cùm declarat, quando veritas, & fictio, possint esse & concurrere simul.

Primus est casus, cum ambigitur, an præsumptio & fictio concurrant circa idem subiectum omnimodo, etiam respectu tẽporis? Et tunc dicendum est, † concurrere non posse. Nam præsumptio versatur circa ea, quæ possunt esse vera (vt diximus superiore quæstione) si ergo diceremus, hoc casu præsumptionem cũ fictione posse concurrere, diceremus veritatem & fictionem posse vnà simul esse. quod falsum est, *l. filio quem pater, ff. de liber. & posthum. & scribunt Bart. in d. l. 1. §. hoc autem Senatus, numer. 3. ff. ad S.C. Syllania. Iaf. in l. si is qui pro emptore, num. 166. ff. de vsucap.* Et scribit Bartol. *præcit. loco*, esse hoc in casu amplectendam veritatem, fictione reiecta. Et hunc casum probat, *l. cum posi. §. gener. ff. de* 3 *iure dot. iuncta l. 1. C. de dotis promiss.* cùm socer † genero dotem promittit pacto legitimo, lex præsumit dotem esse promissam iuxta quantitatem patrimonij soceri promittentis, & qualitatem personæ; cui facta est promissio; sicque illa est præsumptio in l. 1. 4 C. de dot. promiss. scriptum est, dotem in † genere promissam pacto nudo, non deberi: quia lex, etsi fingat pactum nudum dotis fauore validũ esse: attamen ibi non valet illa promissio, quia concurreret illa fictio, vt scilicèt pactum nudum fingatur validum: & illa præsumptio, *de qua in d. §. genere. Et hunc casum visus est probare Corne. in l. cum acutissimi, in fin. C. de fideicom. post Saly. etiam ibi, qui similem casum diffiniunt.* Exemplum in specie nostra adferri potest in ea disputatione quæ haberi solet, quando pater filio suo impuberi substituit expresè vulgariter, dicimus hanc expressam vulgarem continere tacitam pupillarem; Est hic disputatio, 5 † an tacita hæc pupillaris dicatur esse ficta, vel præsumpta. Aliqui censent esse fictam, aliqui verò affirmãt esse præsumptum, sicuti hac de re agemus infrà *libr. 4. præsumpt. 12.* Hic vna est sola testatoris, vno tempore facta dispositio. Ea propter disputant Doctores, an sit ficta tantum à lege, vel ab eadem tantùm præsumatur, sentientes vnà simul esse non posse, quod sit ficta & præsumpta. Non est dissimile *quod ex l. cum auus. ff. de condi. & demonst. & l. cùm acutissimi, C. de fideicom. disputat Soci. in d. l. cum auus, num. 67. & dicemus infrà libr. 4. præsumpt. 40.* an illa dispositio sit ficta vel præsumpta, sentiunt enim esse non posse vnà simul. Ita quoq; similem habent nostri disputationem circa constitutionem l. vnicæ, in prin. C. de rei vxor. actio. *de qua disputabimus infrà libr. 3. præsum. 24. Similiter sunt exempla ex Soci. Sen. in d. cons. 40. num. 6. li. 4. & Ripa in d. l. si aliquam rem, n. 27. de acq. poss.*

Secundus est casus, cùm dubitamus an præsumptio & fictio concurrant circa idem, respectu eiusdem temporis, quo tamen 6 ad contrarios effectus? Hoc etiam casu verè dicendum est † concurrere non posse: quemadmodum de ipsa veritate dicimus, quæ cùm fictione hoc in casu nõ potest concurrere, *vt ait Bart. in d. l. 1. §. hoc autem Senatus, n. 3. versic. quando q; fictio & veritas. ff. ad S.C. Syllania ex l. retro, & in l. an omnib. ff. de capt. & postli. reuers.* Et hoc casu 7 fictio † ipsa præualet (*inquit Bart.*) *& id ens censent Iaf. in l. filio quem pater. in fi. de liber. & posthu. post Bar. ibi, qui ita interpretantur l. si quis post humor. §. 1. ff. de liber. & posth.*

Tertius est casus, cũ quærimus, an præsumptio cõcurrat cum 8 fictione circa diuersa subiecta? Et hoc casu dicendum est, † cõcurrere posse, & vtrumq; amplectimur, nec vnum aliud impedit. Sicuti hoc in casu veritas ipsa † concurrere potest cum fictione. 9 *Ita docuit Bart. in d. l. 1. §. hoc autem Senatus, numer. 3. versi. quandoq; veritas & fictio concurrunt circa diuersa, ff. ad Senatusconsultum Syllania.* Adfert exemplum Bart. Quidam decessit relicto filio nato, & ventre vxoris prægnante. Ille, qui iam egressus est matris vterum, verè natus est: Ille verò, qui est in vtero, habetur pro nato, atque ita fictè. Vtrumque autem acceptamus, vt ambo filij nati censeantur, *l. qui in vtero, ff. de statu hom. l. illud. ff. si pars haered. petat. & l. cum quidam, §. fin. ff. de acquirend. haered.* Exemplum autem in specie nostri casus, potest ita adferri. Habebat pater duos à se genitos filios, eorum vnus verè vita defunctus est, patre ipso superstite. Deinde pater cum altero filio impubere naufragium fecerunt, ambo perierunt, ambigitur, quorum alter prius decesserit præsumptio est, filium † impuberem prius in humanis esse 10 desiisse. *ita probat l. qui duos, §. vlt. in fin. ff. de reb. dub. & ibi annotant Soci. & plenius explicabimus infrà.* Est itaq; hoc exemplo clarum veritatem concurrere posse cũ fictione circa diuersa subiecta & vtrumq; posse simul stare.

Quartus est casus, cùm disceptamus, an præsumptio, & fictio, possint concurrere circa idem subiectum, respectu diuersorum temporum? Et dicendum est, hoc in casu concurrere posse. Sicu- 11 ti verè potest ipsa veritas cum ipsa fictione, *vt scribit Bar. in d. l. 1. §. hoc autem Senatus, numero 3. versic. quandoq; veritas, & fictio concurrunt circa idem subiectum ff. ad S.C Syllania.* Adfert exemplum. Reuersus est aliquis ab hostibus, & nunc vere est in ciuitate. Hæc est ipsa veritas. Item ismet dum apud hostes fuit, ficte in ciuitate semper fuisse dicitur. Et hæc fictio, quæ ob temporis diuersitatẽ circa idem subiectum versari, & concurrere potest. Et facile est exemplum adferre in præsumptione, vt is, qui ab hostio reuersus est, & aliquot dies in ciuitate fuit: deinde dubitari cœpit, an adhuc sit, & præsumptio est, quod adhuc in ea sit. Cum † mutatio 12 non præsumatur, *l. 1. §. qui pro rei qualitate, ff. qui sat. cog. & suo loco dicemus.*

QVAESTIO X.

Præsumptio quibus verbis significetur, & quibus fictio.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio significatur, cum lex ait esse quæstionem voluntatis, & deinde aliquid statuit.*

2 *Lex subintelligens aliquid in dispositione hominis, id facit quia præsumit hominem ita voluisse.*

3 *Præsumptionem significat verbum, videtur. Interdum tamen fictionẽ quoq; n. 4. interdum interpretationem, n. 5. spectanda igitur subiecta materia.*

6 *Præsumptionem facit verbum, intelligitur, aliquando tamen etiam denotat fictionem n. 7.*

8 *Præsumptionem significat verbum creditur, secundum aliquos fictionem, n. 9.*

10 *Præsumptionem significat verbum existimo, & æstimo, & vtrum hæc duo verba inter se differant.*

11 *Præsumptionem faciunt verba hæc: coniectura est, coniecturam facimus.*

12 *Præsumptionem demonstrat verbum hoc præsumptum est.*

13 *Præsumptionem ostendit, verbum arbitror.*

14 *Præsumptionem significat dictio, proinde.*

15 *Præsumptionem importat dictio, forte.*

16 *Præsumptionem significant verba hæc, voluntatis quæstio.*

QVAERO decimò, præsumptio quibus verbis significetur, & quibus fictio? Et dicendum est primò, præsumptionem significari, † cùm lex ait, quæstionem voluntatis, & deinde 1 aliquid statuit. Exempla sunt in casu *l. is qui, de leg. 3. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebell. in l. cum proponas. C. de haered. instituend. & in leg. voluntatis, C. de fideicomm.* Et egregium est exemplum, *in l. tam hoc iure, ff. de vulga. & in l. quamuis, C. eod.* vbi pupillaris illa substitutio comprehensa sub expressa vulgari dicitur habere voluntatis quæstionem. Et substitutio hæc præsumpta à nostris appellatur. *ita Bart. in l. 3. numero. 5. de l. 1. & alij, quos referam infrà libro 4. præsumptione. 27. cum agemus, an illa tacita pupillaris sit ficta vel præsumpta substitutio.* Et huc spectat quod quando lex

† aliquid

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

† aliquid subintelligit in dispositione hominis, id facit, quia præsumit hominem ita voluisse. *Bartolum secuti sunt Ang. & Imola ibi. Soc. Sen. in consi. 182. col. 1. libro 2. & Dec. in l. generaliter, §. cum autem, colum. vltim. C. de inst. & substit.* Quod annotandum esse existimo ad interpretationem *l. unicæ. in princip. C. de rei vxor. actio. de qua dicemus infrà libro 3. præsumption. 20.* Dissentit tamen Comensis, *quem recenset Barbat. in l. cum acutissimi, num. 22. in fin. C. de fideicom.* Verùm de illius traditionis veritate dicemus infrà *l. b. 4. præsumpt. 40. cùm explicabimus naturam illius præsumptionis consideratæ à l. cum auus, ff. de cond. & demonstr. & d. l. cùm acutissimi, C. de fideicommiss.*

3 Secundò præsumptionem † significat verbum videtur, *ita probant l. 2 ff. de pactis l. si chirographum & l. qui testamentum, in fi. ff. de probat. l. quidam testamento, in fi. ff. de vulg. & pup. substit. & ibi scribentes. Et de eius interpretatione dicemus infr. libro. 4. præsump. 60.* Ita etiam *probat l. quod si nolit, §. qui mancipia, in fin. ff. de adil. edicto. Ita etiam in l. Aurelius, §. Titius. ff. de liber. legat. & in leg. qui filiabus, in princ. de legat. 1. & in l. Plautius, ff. de auro & argen. legat. in l. si quis loculos, in fi. ff. de manumiss. testam. de cuius sensu dicemus infrà libro 4. præsumpt. 74. Idem probat l. quoties, C. famil. erciscun. & tradunt omnes in l. sciendum, de verbor. oblig. ibi Iason num. 7. Bologne. numero 60. & differemus infrà libro 3. præsumpt. 132. num. 6.* Verùm aliquando verbum hoc, videtur, † fictionem significat. 4 *vt probant l. si tibi §. cum seruus, ff. de leg. 1. & scribunt omnes in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. ibi Iason n. 93. Soc. in l. cùm auus, n. 68. de cond. & demonstr. qui plura iura recensct.* Quocirca subiectam † materiam esse spectandam, admonent Alber. 5 *in suo dictionario in verbo, videtur, & Bero. in cap. Raynutius, num. 447 in fi. de testam.* Imò & aliquando significare interpretationem docuit Alciat. *in l. sciendum, n. 3. ff. de verb. oblig.*

6 Tertiò præsumptionem † significat verbum, intelligitur. *ita probat l. si pater familias Titium ff. de hæredib. instit. iuncta l. cum proponas, C. eod. de cuius interpretatione agemus infr. libro 4. præsumpt. & l. hæres quandocunq;, ff. de acquir. hæred. de qua dicemus infrà lib. 4. Accedunt & l. qui patitur, ff. mand. & text. l. vnica, in prin. C. de rei vxor. actio. in l. qui duos, §. vltim. & l. si mulier, ff. de rebus dub. in l. generaliter, §. cum autem, C. de instit. & substit. ibi, intelligi euanescere substitutionem, iuncta l. cùm auus, ff. de cond. & demonstr. cap. ex studijs, de præsumpt. quem explicabimus infr.* Et in specie verbum, intelligitur, præsumptionem significare scribunt *Aretinus in l. iam hoc iure, num. 2. ff. de vulg. & pup. substit. Alberic. in suo dictionario in verbo, videtur. qui tamen subiungit, pro materia subiecta esse sumendum.*

7 Nam & aliquando fictionem † significat, *l. ossa, §. vltim. ff. de relig. & sumpt. fund. l. filio quem pater. ff. de libr. & posthum. Socin. in l. cùm auus, num. 68 ff. de cond. & demonstr. Zuchardus in rubr. C. de pact. num. 52.*

8 Quartò præsumptionem significat † verbum, creditur, *ita probat l. conficiuntur, in prin. ff. de iure codic. & in specie respondit Curt. Iun. in consi. 4, num. 15. versic. ex prædictis. Et de interpretatione d. leg. conficiuntur, dicemus infr. libr. 4. præsumption. 45. Idem apertè probat l. qui duos, §. vltim. in fi. ff. de reb. dubijs, idem tradit Zuchar. in l. vltim. num. 194. C. de edicto diui Adriat. tollend. post Angelum quem citat, & idem probatur ex cap. quosdam. de præsumpt. vbi gloss. Idem probat l. qui in aliena, in princip. versic. sed si adierit, de acquirend. hæred. quem sic declarat Dec. in l. 1. in tertia lectura, num. 78. C. qui admitti. & præter hos ita manifestè Imol. in l. 1. §. sed si ex fundo, colum. 1. de hæred. instit.*

9 Verùm sunt qui affirmant, verbum creditur, † significare fictionem. *Ita Iason in l. lecta, n. 14. ff. si cert. pet. post Bar. in l. si is qui pro emptore, n. 34. de vsucap.*

10 Quintò præsumptionem † significat verbum, existimo, *ita probat l. Diuus. ff. de in integr. restit. vbi gl. in verbo, existimari, & ibi Bar. n. 3.* & huic simile verbum, æstimo, *vt probat l. vlt. in fi. C. de act. & obliga.* differunt quidem inter se hæc duo verba, *vt explicat Laur. Valla, li. 5. elegan. c. 20.*

11 Sextò præsumptionem significant verba hæc, † coniectura est, coniecturam facimus. *Ita probat l. vnica vbi glos. ff. si ab testam. nulla ext. ab. l. cùm auus, vbi Soc. n. 7. ff. de condi. & demonst. probat l. hæredes palam, §. sed & si notarius, ff. de testam.*

12 Septimò præsumptionem demonstrant † verba hæc, præsumptum est, *ita loquitur Vlp. in l. quod si nolit, §. qui mancipia, ff. de adil. edict.*

13 Octauò præsumptionem ostendit † verbum arbitror, *l. si hominem, in prin. ff. de ſ.*

14 Nonò præsumptionem significat verbum, † seu dicto proinde. *ita probat text. in §. si captum, in Inſt. de inutil. stipul.* vbi gl. ait, contrariũ probari posse. Ergo est præsumptio: quia si esset fictio, non admitteretur probatio in contrarium, *vt diximus supra q. 7.*

Decimò dictio forte, † significat præsumptionem, *§. sancimus, mauth. de hæred. & Falcidia, & explicabimus infr. libr. 6. præsumpt. 96. vbi agemus, an hæres amittat Trebellianicam ob non confectum inuentarium.* 15

Vndecimò præsumptionem † significant hæc verba, voluntatis est q. *l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pup. substit. l. quamuis, C. de impub. & aliis substit. & l. vlt. C. de instit. & substit.* 16

QVAESTIO XI.

Præsumptio an sit quid sit iuris, vel facti, copiosè, & accurratè explicatur.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio hominis est quid facti, & pendet ab operatione intellectus humani, secundùm Bolognet.*
2 *Præsumptionem esse quid facti, verum est, quando homo præsumit, secùs si præsumat lex.*
3 *Operationes legis quæ inuisibiles sunt, inter facta non possunt connumerari.*
4 *Ius à facto separatur duobus modis.*
5 *Quæstio facti dicitur, cum ambigitur factum aliquid sit, vel non sit, & num. 12.*
6 *Quæstio facti, tota est in potestate iudicis, iuris verò non.*
7 *Probationes totæ sunt in iudicis arbitrio positæ.*
8 *Coniecturæ locus est in his omnib. quibus de facto ambigitur.*
9 *Coniectura est vel de re, vt, quid factum sit vel de animo, vt quid cogitatum sit. Vtraq; autem versatur circa tria tempora, n. 10.*
11 *Coniectura quæ de animo est, voluntatis quæstio appellatur.*
13 *Quæstio iuris est, cùm ambigitur an secundùm leges rectè factum sit, fierive potuerit, vel non.*
14 *Quæ ex facto sunt, incerta sunt aliquando tam apud legem, quã apud iudicem.*
15 *Facti esse dicimus, eaq; vel oculis ipsis cerni, vel manu tangi, vt quid corporeum, possint.*
16 *Ius est quid incorporale, quod nec oculis cerni, nec manu tangi potest.*
17 *Error Bologneti detegitur, qui præsumptionem ab intellectu hominis pendentem iudicat esse quid facti. Item dum præsumptionem à lege introductam existimat esse quid iuris, & quid intellectuale. n. 18.*

QVAERO vndecimò, an præsumptio sit quid iuris vel quid facti? Hanc disputationem vnus tantùm, quod viderim, proposuit benè eruditus Ioannes Bolognetus, *in tract. de multiplici significat. & differentia iuris & facti, num. 106. & num. 107.* Qui duos casus ita distinguit atq; constituit. Primus est, cum agitur de præsumptione hominis, *quam diminutam supr. q. 5.* Hanc esse † quid facti ea ratione scripsit Bolognetus, quod pendeat ab operatione intellectus hominis, quę sanè operatio semper est facti. Nec (inquit ille) obest, quod operatio hæc producat effectus iuris, quia hoc generale est in omnibus factis hominum approbatis: Cùm lex illa sit, quæ hos effectus producit, & si super hominis facto illos pariat. 1 2

Secundus est casus (inquit Bolognetus) cum agitur de præsumptione iuris, vel iuris, & de iure. Quæ quales sint, & esse dicantur, explanauimus suprà *q. 3.* Has esse quid iuris (ait Bolognetus) cum sint operationes legis & à iure ipso introductæ. Nec repugnat (subiũgit ille) quod ipsum præsumere sit quid facti, † quia verùm illud est, quando homo præsumit. Cùm enim lex præsumit, illud præsumere nõ est quid facti, sed iuris, ex quo legis operationes, † quæ inuisibiles sunt, inter facta nõ possunt cõnumerari. Ego certè in alia opinione sum quã vt clarius explicem, dicã prius esse hac in re considerandum, quod ius à † facto separatur duobus modis. Primò, quia cũ aliqua de re cõtendimus, duplex sæpenumerò incidit quæstio. Vna facti, altera iuris. Quæstionē † facti illã esse dicimus, cũ ambigitur factũ an aliquid sit, vel non sit. Si contendit Caius Sempronium occidisse Sæium, & negat Sæius, facti quæstio est, an scilicet occiderit, vel non occiderit. Cùm verò cõstat occidisse insurgit inde iuris quæstio, an iure occiderit, cũ hostem illũ fuisse fortè asserat, vel iuris quæstio erit, cũ occidisse iniuria cõstat, qua pœna mulctãdus is Sæius sit. Quocirca, posito facto, iuris quæstio exoritur, & hinc est quid ait Alphenus *in l. si ex plagis, §. inclino. ff. ad l. aquil.* in causa ius esse positum, hoc est, ex facto ius pendere. 3 4 5

Et in

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

6 Et in eo facti quæstio, à quæstione iuris maximè differt, † quod quæstio facti est tota in potestate iudicis, iuris verò non est, *l. 1. §. calumniatorem ff. ad S.C. Turpil. & l. ordine, ff. ad municip.* Est enim in potestate iudicis decernere, an factum sit, vel non sit, an occiderit, vel non occiderit. Cùm hæc tota quæstio à probationibus
7 pendeat, quæ sanè probationes in † iudicis arbitrio positæ sunt, *l. 3. §. ideoq; & l. ab carman ff. de test hu & explicationes libr. 2. de Arbitrarijs iudicium, cap. 95. Et de præsumptionibus & coniecturis abundè explicabimus infrà q. 44.* Probationes verò fiunt, (vt iam in prima quæstione sci ipsimus) vel coniecturis, vel signis, vel indicijs. Ea propter rectè scriptum est à Fabio *libro 7. Instit. orat. cap.*
8 *2.* In his omnibus, in quibus de facto ambigitur, coniecturæ † locum esse. Hæc coniectura † est *(eodem Fabio auctore d. libro 7. cap 3.)*
9 vel de re, vt quid factum sit, vel de animo, vt quid sit cogitatum.
10 Et tam illa, quæ est de animo, quàm quæ est de re, † versatur circa tria tempora, nempè præteritum, præsens, & futurum; *sicuti vel eorum diximus infrà quæst. 13.* Illa coniectura, † quæ de animo est, speciale nomen quoddam assumit, cum non vno in loco voluntatis
11 quæstio appelletur, *l. iam hoc iure ff. de vulg. & pup. substit. & l. is qui, de leg. 3. cum alijs relatis superiore quæstione in principio.* Est itaque
12 quæstio † facti, cum quæritur, an factum sit, vel non sit; an cogi-
13 tatum sit, vel non sit. Quæstio verò iuris est, † cùm ambigitur, an secundùm leges rectè factum sit, fierive potuerit, vel non:
14 quidque iura ea de re statuerint. Et ideo dicimus ea, quę ex † facto sunt, esse aliquàdo incerta tam apud legem, quàm apud iudicem. Ea verò, quæ ex iure sunt, certa apud legem ipsam sunt, *l. ornamentorum ff. de aur. & arg. l.*

Sciendum est etiam secundo loco, quòd alia in significatione
15 sumitur ius separatum à facto. Nam ea facti † esse dicimus, quæ vel oculis ipsis cerni, vel manu tãgi, vt quid corporeum, possunt. Ius verò asserimus † esse quid incorporale, quod nec oculis cer-
16 ni, nec manu tangi potest, *vt in Instit. de rebus corporal. & incorporal.* Cùm itaque quærimus (vt propius ad rem accedamus) an præsumptio sit quid facti, vel quid iuris, dubitatio potest esse duplex vt est duplex iuris & facti significatio. Si iuxta primam significationem sumimus factum & ius, dicendum est duo posse considerari. Primũ illud quod actum fuit. Exemplis res redditur clarior. Maritus cum vxore habitauit, natus est ex illa vxore filius. Hunc totius facti euentum, ipsum factum appellamus. Ita pariter, occidit Caius Sempronium. Hoc factum ipsum dicimus. Secũdum quod consideratur, est coniectura ipsa, quæ ab eo facto ducitur, vel quæ circa factum versatur. Et hæc aliquando est iuris, aliquando non. Est iuris cum à iure ipso diffinita & approbata est, vt putà, quod filius ille natus ex ea, quæ cùm viro habitauit, præsumatur ab eo viro genitus atq; procreatus. Hæc præsumptio & coniectura, ab ipso facto ducitur: & iuris ob id dicitur, quod lex eam approbauerit, *l. filium, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris.* Non iuris est præsumptio, vt putà, quod Caius occiderit Sempronium, præsumptio circa factum ipsum versatur, vt qui ei extiterit inimicus, quod visus sit exire domum gladio cruento hæc præsumptio, & huic similes, dici non possunt iuris, cùm à iure approbatæ non sint. Si verò sumimus factum & ius in secunda illa significatione, tria etiam sunt considerãda. Primum ipsum factum, circa quod versatur præsumptio, vel à quo præsumptio ducitur. Et hoc verè facti est, *vt diximus suprà.* Quando enim constat Caium occidisse Sempronium, facti quid illud est, & quid corporale, quod oculis cerni, & manu tangi potest. Et de hoc non est disputatio. Secundum quod consideratur, est coniectura, vel præsumptio, quæ versatur circa factum, vel ab eo ducitur, vt putà, quod Caius occiderit Sempronium, coniectura fit ex eo, quod Sempronij inimicus fuerit, quod visus fit egredi domum gladio cruento. Vel quod filius ille natus ex ea, quæ cùm viro habitauit, præsumatur ab eo viro procreatus. Hanc cõiecturam, & præsumptionem ducere, nõ potest dici quid facti, cùm nec oculis corporeis cerni, nec manu tangi possit. Et ideò opus est dicere, esse ius quoddam, id est quid incorporale & intellectuale, quia solus intellectus hominis versatur circa huius rei cognitionem, an scilicet ab eo occisus sit, an ab illo procreatus. Hinc dctegitur error
17 Ioãnis † Bologneti, qui scripsit, præsumptionẽ hominis esse quid facti, quia pender ab operatione intellectus hominis, quæ sanè operatio tem per (ait ille) est facti. Rectè quidem ait operationẽ ipsam hominis esse facti. vt & nos diximus esse factum ipsum: sed per eam ille censuit præsumptionem illam ab intellectu hominis pendentem, esse etiã facti, cùm verè quid intuibile sit; sicuti est etiam illa præsumptio à lege ducta, quam esse quid iuris Bolo-

gnetus ipse asseruit. Tertium, quod hac in re considerari potest illud est, quando præsumptio & coniectura est sumpta atq; ducta vel à lege, vel ab homine; vt putà. constat Caium cũ Scia vxore habitasse, & Sciam peperisse filium, lex pronunciat, Caium filium illum procreasse. Hæc pronunciatio hic sumpta, & in esse deducta præsumptio, dicitur esse quid facti: cùm sit quid, quod oculis cerni potest. Ita etiam si iudex cognouit Sempronium occisum, & Caium ei fuisse inimicum, Caiumq; ipsum è domo, in qua Sempronius repertus est occisus gladio cruento egressum, pronũciat atq; declarat iudex, Caiũ hunc occidisse Sempronium. Hæc declaratio quid facti est. Et propterea errauit idem Bolognetus, dũ scripsit, præsumptionem à lege introductam, esse quid iuris, & 18
quid intellectuale. Est enim hoc falsum, cũ introducta ipsa præsumptio: quid facti sit.

QVAESTIO XII.

Præsumptiones circa rem, & animum, quomodo versari dicantur.

SVMMARIA.

1 *Præsumptiones & coniecturæ circa duo versantur, rem scilicet & animum.*
2 *Coniectura de re considerat tria tempora præsens, præteritum, & futurum.*
3 *Coniectura de re, retinet nomen generis, & semper dicitur quæstio facti.*
4 *Coniectura de animo, versatur & ipsa circa tria tempora.*
5 *Coniectura de animo, appellatur quæstio voluntatis.*
6 *Tempus præteritum maximè valet in iudicijs.*
7 *Accusat nemo, nisi quæ iam facta sunt.*

QVAERO duodecimò, circa quæ versantur coniecturæ, & præsumptiones? Et verè dicendum est, circa duo † tantum 1
versari. Nam aut sunt de re, nempè quid factum sit, aut de animo, id est, quid cogitatum fuerit. Quando est coniectura † de 2
re. solet ambigi circa tria tempora, circa præteritum, præsens, & futurum, an scilicet factũ quid sit, an quid fiat, an quid futurum sit. Hæc coniectura nomen generis retinet, quia † dicitur semper 3
quæstio facti. Coniectura quæ de animo est, † versatur pariter cir- 4
ca tria ipsa tempora, præteritum, præsens, & futurum, vt qua mẽte fuerit testator, cum suis de rebus testamentum confecit. Qua mente donator nũc donet. Qua mente erit pater, qui filiũ hæredem fecit, cùm intelligat eum vita esse defunctũ. Hæc coniectura de animo † speciale quoddam nomen assumit, cùm non vno in 5
loco voluntatis quæstio appellatur, *vt in l. iam hoc iure ff. de vulg. & pupil. substit. l. is qui, de leg. 3. & l. voluntatis quæstio C. de fideicommiss.* Cum vel de facto ipso, vel de animo quæstio est, raro in iudicijs tempus præsens valet, rarius futurum. & forte nunquam, frequẽtissimè verò præteritum, *quòd & Fabius d. c. 3. ad finem annot.* Nam (ait ille) in iudicijs † præteritum tempus maximè valet. Nemo † enim 6
accusat, nisi quæ facta sunt. 7

QVAESTIO XIII.

Præsumptiones quibus è sedibus ducantur, variæ commemorantur opiniones.

SVMMARIA.

1 *Sedes & loca è quibus coniecturæ & præsumptiones ducantur, prima opinio Spec. est, eaq; reijcitur, quod loco sedium & locorum, argumẽtorum genera recenseat.*
Alia est opinio eruditissimi Alciati, constituentis tres regulas, n. 2.
3 *Qualitas quæ naturaliter hominem inest, semper adesse præsumitur.*
4 *Mutatio non præsumitur.*
5 *Præsumptio semper sit in melioremi partem.*
6 *Opinio Ioa. C. Rosij, qui præsumptiones voluit sumi à natura, lege, & accidenti, quæ & ipse improbatur.*
7 *Sedium & locorum è quibus coniectura ducuntur, vt diuersa fuerunt partitiones ac enumerationes apud Iureconsul. ita & apud Rhetores.*
8 *Sedes & loca è quibus duci. & ad quæ referri coniecturæ omnes possunt, sunt: persona, causa, factum, dictum, non factum, non dictum.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

QVAERO decimotertiò, quibus è locis ac sedibus ducantur
1 præsumptiones & coniecturæ; Hac in re variæ fuerunt scriptorum partitiones enumerationesq; Ex nostris † Specul. *in titu. de præsumpt. §. 1.* sedes & loca, è quibus coniecturæ, & præsumptiones ducuntur. hæc, quæ summatim ad scripsi, longa serie enumerat. Causam scilicèt, personam, locum, tempus qualitatem, taciturnitatem, vtilitatem fletum, fugam negligentiam, cõseruationem, familiaritatem, vicinitatem, obscuritatem, euẽtum dignitatem, dilectionem, quantitatem, societatem, frequẽtationẽ, & ætatem. Quæ sanè partitio ac enumeratio recipienda non est, cum loco sedium, & locorum, recenseat. Speculator argumẽtorum genera imò plura sunt, quorum vnum sub altero continetur. Cum enim sedes à causa sit ampla, lateq; (vt suo loco dicemus) pateat, sub se continet causas illas ex vtilitate, fletu, fuga, & alia plura. Ex recentioribus autem magni nominis Andreas Alciatus, qui accuratè magis quàm alter quiuis hactenus conscripsit de præsumptionibus eruditissimos commentarios, is inquam in eo
2 tractatu Præsumptionum tres tantum † regulas, vt res præcipuas sedes è quibus coniecturæ, & præsumptiones omnes duci posse
3 videntur, ita constituit. Vna est, Quod qualitas † quæ naturaliter homini inest, semper adesse præsumitur. Altera est regula, Quod
4 † mutatio non præsumitur. Tertia regula est, quòd † semper præ-
5 sumptio sit in meliorem partem. Ex tribus his regulis, suas illas omnes quas egregie explicat præsumptiones ducit. At viderint alij an loca & sedes præsumptionum hæ dici possint. Probabi-
6 lior videtur partitio, quam facit Ioannes Corasius † *in Commentarijs de iure ciuili in artem reducendo, parte tertia, cap. 8.* qui Præsumptiones sumi voluit à natura, à lege, & ab accidenti. Sed veræ hæ non sunt sedes, è quibus ducuntur præsumptiones, si rectè perpendas. Et quemadmodum varia est hæc partitio ac enume-
7 ratio, apud iuris nostri interpretes, † ita etiam multiplex diuisio fuit apud Rhetores. Nam Arist. *lib. 2. Rhetoricorum* recenset varia loca è quibus coniecturæ hæ ducuntur: verum tamen vna miscet, & locos, quæ hunc non pertinent. Alia est diuisio apud Ciceronem *in partitionibus oratorijs*, alia *in Topica*, alia etiam fuit Fabij Quintiliani *libro 5. instit. orat. cap. 10* partitio, vt scilicet duæ tantum sint sedes & loca, è quibus hæ præsumptiones, quæ ille argumenta appellat, duci possunt à persona, & re. Cætera omnia, vt causa, tempus, locus, occasio, instrumentum, modus, vult esse accidentia quædam. De his aliqua dicemus inf. *q. 16.* Ego quidem se-
8 des, † & loca, è quibus duci, & ad quæ referri coniecturæ omnes possunt, hæc esse existimarem personam scilicet, causam, factũ, dictũ, non factum, non dictum. Quæ sanè singula loca, vt explicè commodius, singulis propositis quæstionibus pertractabo.

QVAESTIO XIV.

Præsumptionem versari circa decem prædicamenta, & quomodo, diligenter expositum.

SVMMARIA.

1 *Substantia alia corporea, alia incorporea.*
2 *Præsumptio versatur circa substantiam corpoream.*
3 *Homo paulò ante visus præsumitur esse in humanis.*
4 *Res quæ ante erat, extare præsumitur.*
5 *Asserens hominem vita functum, vel non extare, id probare debet.*
6 *Præsumptio versatur etiam circa substantiam incorpoream.*
7 *Dominus vel possessor rei præsumitur, qui antè fuit.*
8 *Præsumptio versatur circa prædicamentum quantitatis.*
9 *Quantitas alia continua, alia discreta.*
10 *Quantitas continua quid.*
11 *Ager præsumitur eiusdem quantitatis, qua olim fuit.*
12 *Quantitas discreta quid.*
13 *Quantitas pecuniæ depositæ, legata, vel ob obligationem posita ex stipulatione præsumitur etiam hodie esse, nisi probetur eius augmentum, vel diminutio.*
14 *Quantitas duplicato relicta præsumitur à lege, cùm in testamento & codicillis relicta est.*
15 *Simoniæ crimen præsumitur, vel non præsumitur ex quantitate pecuniæ datæ.*
16 *Præsumptio versatur circa prædicamentum qualitatis.*
17 *Qualitas est secundum quam quales esse dicemur.*
18 *Qualitatis species quatuor.*
19 *Affectio ab habitu in quo differat.*
20 *Præsumptio versatur circa affectiones.*
21 *Iracundiæ calore affectus præsumitur inconsultè agere, & intellectũ caret. n. 22.*
23 *Habitus alij animi, alij corporis.*
24 *Præsumptio versatur circa habitus animi.*
25 *Iustus præsumitur, qui iustitiæ administrandæ præest.*
26 *Bonus qui fuit, & nunc bonus præsumitur.*
27 *Artem qui didicit præsumitur eam scire, & exercitio ipsam in eo antè esse.*
28 *Calumniatus in prima accusatione, præsumitur calumniari in secunda.*
29 *Administratione prima se malè gerens, præsumitur se malè gesturum in secunda.*
30 *Præsumptio versatur circa habitum corporis.*
31 *Validior, & in armis exercitatior præsumitur prouocasse aduersariũ & insultum fecisse.*
32 *Potentia naturalis quid sit.*
33 *Præsumptio versatur circa potentiam naturalem.*
34 *Filium à viro frigido vel impubere generatum fuisse, lex non præsumit.*
35 *Homo circa 14. annum ætatis semen ferre incipit, & circa 21. generãdi vim habere.*
36 *Passibiles qualitates cur sic dictæ.*
37 *Testes falsa dixisse, coniectura sit ex pallore, & trepidatione.*
38 *Calore iracundiæ aliquid agens, non præsumitur dolo egisse, & ideo vemã dignus.*
39 *Consensus non adhibiti, coniectura sit ex metu illato.*
40 *Voluntas coacta, propriè non dicitur voluntas.*
41 *Præsumptio versatur circa formam & figuram.*
42 *Præsumptio versatur circa prædicamentum relationis, siue ad aliquid & circa correlativa.*
43 *Correlativa aliqua sunt æqualia, alia inæqualia.*
44 *Extrema duo considerantur in relatione, vnumq; dicitur fundamentum, aliud terminus.*
45 *Vnum ex correlativis præsumitur at q; iudicatur sicut alterum.*
46 *Filia præsumitur & iudicatur libera si mater eius ante partum editũ libera fuit.*
47 *Partus seruilis iudicatur, si ex seruã matre editus est.*
48 *Filius præsumitur sub potestate patris, cui subfuisse aliquando constat.*
49 *Filius præsumitur eius esse, à quo vt filius habitus est.*
50 *Filius olim qui fuit, hodie etiam præsumitur, nisi probet contrarium.*
51 *Præsumptio versatur circa prædicamentum vbi.*
52 *Res in quo loco semel fuit, etiam nunc esse præsumitur, nisi contrarium appareat. Et quomodo id intelligendum sit. n. 53.*
54 *Existens in loco, præsumitur scire quæ ibi geruntur.*
55 *Furtum præsumitur commissum ab eo, qui in domo conuersabatur.*
56 *Maleficiaturi & in agris, sicut in ciuitate egisse non solent.*
57 *Præsumptio versatur circa prædicamentum quando.*
58 *Pupillus præsumitur doli capax, quando est prope pubertatem.*
59 *Occidisse incontinenti, & ad sui defensionem præsumitur, qui cum inimico congrediebatur.*
60 *Metu fecisse præsumitur, qui erat in periculo instantis mortis.*
61 *Præsumptio versatur circa prædicamentum actionis.*
62 *Litigare in iudicio est actio.*
63 *Actionis partes sex sunt.*
64 *Negotia alicuius qui semel gessit, non præsumitur etiam nunc gerere, cum ipsum agere non sit quid continuum.*
65 *Accusans aut agens semel per calumniam, præsumitur iterum calũniosè agere velle.*
66 *Bonos mores corrumpere præsumitur, qui cum malis conuersatur.*
67 *Patrimonium augere quis indies præsumitur.*
68 *Furtum est alienæ rei contrectatio.*
69 *Præsumptio versatur circa prædicamentum passionis.*
70 *Passio est effectus actionis.*
71 *Iniuria illata ab eo qui magistratu fungitur, præsumitur illata tanquã à magistratu, non autem tanquam priuato.*
72 *Possessione sua priuatus, censetur spoliatus à iudice, qui iniustè processit.*
73 *Absolutus sententia iudicis, præsumitur innocens.*
74 *Præsumptio versatur circa prædicamentum situs.*
75 *Rem immobilem si constat fuisse sitam aliquo in loco, adhuc ibi esse præsumitur.*
76 *Asserens domum esse desiisse, id probare debet.*

77 *Sedens*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

77 *Sedens præsumitur quieto esse animo.*
78 *Iacens non præsumitur velle congredi.*
79 *Scriptura sita & reposita in aliquo loco, arguit voluntatem scribentis.*
80 *Præsumptio est circa prædicamentum habitus.*
81 *Talis quis præsumitur, qualem demonstrat habitus.*

QVAERO decimoquartò, an præsumptio versetur circa omnia decem prædicamenta? & versari scripserũt Nicol. Materel. & Bal. *in l. ex persona, C. de proba.* & attingit Alcia. *in tract. de præsum. reg. 3. præsum. 25.* & vberius Euerard. *in centuria legali, in loco à tempore ad tempus, n. 8.* Cæterùm animaduerti multa ab his viris alioqui eruditissimis, minus perfectè scripta fuisse: qua propter non grauabor meis pro viribus perfectius & veriùs totam hanc quæstionem hic explanare. Et primò dicamus de prædicamento substantiæ. Quæ quidem secũdùm Aristotelé in prædicamentis, & cæteros Dialecticos, alia † est corporea, alia verò incorporea. Circa substantiam corporeã † versatur præsumptio: Quandoquidé præsumitur homo † ille esse in humanis, qui paulò antè visus est. Ita etiam præsumitur † res extare, quæ antè erat: Et ideò, qui asserit, † hominem esse vita defunctum, vel rem non extare, probare id debet, *l. si quis ex argentarijs. §. an & hæredi, ff. de eden. l. non ignorabit, C. ad exhiben. l. testium, in fi. C. de testibus. & l. i. C. de testam.* Et copiosè scribunt atque declarant Bart. *in d. §. an & hæredi, numero 2. Alexand. in consi. 58. colum. 2. libr. 1. Socinus Sen. in consil. 190. colum. 4. versi. 1. posito, libr. 2. Felinus in c. scribebam, nnm. 2. de præsump. Alcia. de præsum. regul. 2. præsumpt. 25. num. 1. & cùm eo dicemus infrà & Crau. in consil. 117. num. 17.* Ita etiam † præsumptio versatur circa substantiam incorpoream: Nam præsumitur † dominus vel possessor rei qui antea dominus, vel possessor fuit, *l. siue possideris, C. de proba.* De vtroque exemplo suis locis dicemus vberiùs.

Secundò versatur præsumptio † circa prædicamentum quantitatis. Est sanè quantitas † vna continua, altera verò discreta, secũdùm Aristotelem, & Dialecticos. Quantitas † cõtinua est, vt pũctus, linea, superficies. Dicimus enim agrum habere quantitatem continuam, vt centum, & ducentum pedum, vel iugerum. Et superficies domus quantitas est continua. Quocirca præsumptio † est, quod ager sit eiusdem quantitatis qua olim fuit, *l. in finalib. ff. fi. reg. & dicemus infr. li. 6. præsum. 54.*

Quantitas discreta est, † quæ distinctis numeris constat, vt vnus, duo, tres, &c. Et circa hanc quantitatem lex præsumit. Nam quantitas † pecuniæ depositæ, legata, vel in obligatione ex stipulatione posita, præsumitur etiam hodie esse, nisi contrarium probetur, quod scilicèt facta sit eius augmentum, vel diminutio. *l. Lucio. ff. de actio. & oblig. & tradit Baldus in l. ex persona, num. 3. C. de probat. Felinus in cap. scribebam, numero 3. de præsumpt.* vel aliter præsumitur de ea: *sicuti in l. iurigentium, §. adeò, ff. de pactis.* vbi ex pacto præsumitur recessum à tota obligatione, cum recessum fuit à parte. Et apertiùs *in l. quingenta, ff. de probat.* vbi lex præsumit quantitatem duplicato † relictam, cùm in testamento, & codicillis relicta est. *Qua de re aliqua scripsi libr. 2. de Arbitrarijs iudicum, & cat. casu 213. post Bart. & cæteros in l. planè. §. 1. de lega. 1. Ruinum in consi. 167. numer. 2. libro 1. Ripam libr. 3. responso. cap. 11. Crau. in cons. 167. num. 3. Grammat. decis. 103. num. 59. & Lud. Charond. libr. 1. versi. similium iuris, cap. vltim.* Ita quoque *in l. 3. §. cùm Titio, ff. de adim. legat.* ait Vlpianus quantitatem relictam in testamento præsumi ademptam in codicillis. in quibus minus taxatiuè relictum fuit. Ita etiam *in cap. vlt. 14. q. 6. & in cap. & si quæstiones, de simo. vbi gloss. & Doct.* ex quantitate pecuniæ † data præsumitur, vel non præsumitur simoniæ crimen. Et de his vberius dicemus infr. *suis locis.*

Tertiò versatur † præsumptio circa prædicamẽtum qualitatis quæ est, secundùm quam † quales esse dicemur. *Bald. in d. l. ex persona, num. 3. & Fel. n. in d. c. scribebam, num. 5.* Huius quatuor esse species † scribunt Aristoteles in prædicamento qualitatis, ac cæterì ómnes Philosophi, & Dialectici: & ex nostris Bart. *in tract. a. testimoniorum.* Affectio, & habitus, naturalis potentia, & impotentia, Passio vel passibilis qualitas: forma, vel figura. Affectionem † ab habitu in eo differre scribũt Philosophi ac Dialectici, quòd affectio faciliùs imprimitur, & faciliùs cõmutatur: sicuti quando calore, aut frigore, aut sanitate, alijsq; huiusmodi homo afficitur. Habitus verò est permanentior, & diuturnior, vt virtus, scientia, prudentia, & similia. Præsumptio itaque † versatur circa affectiones: *sicuti in l. si qui. §. ysdem. ff. de accusat.* præsumitur eum qui affectus calumniã accusauit, per eandem calumniam iterum accusare velle. Ita affectus † calore iracundiæ, præsumitur inconsultè agere, *l. quidquid calore, de reg. iur. vbi Decius & cæteri.* Nam intellectu † eum carere scripsit Baldus *in cap. i. §. si qui vero, in fin. de pace iurам. firm.* & differit vberrimè Tyraquell. *de pœnis legum, & c. Causa prima.* Habitus aliqui † sunt animi, aliqui corporis: animi sunt, vt artes siue scientiæ, & virtutes, sicuti iustitia, fortitudo, temperantia. sapientia, prudentia, scientia. Habitus corporis sunt, quæ crebra exercitatione membrorum parantur, vt ars currendi, equitandi, ferendi pondus, aut etiam robur quæsitum, natandi, cædendi, & luctandi peritia. Præsumptio † itaque versatur circa habitum animi, vt iustus † ille præsumatur, qui iustitiæ administrandæ præest, *l. 2. C. de offi. comi. iudi. & scribit Alcia. de præsumpt. reg. 3. præsum. 9.* Ita qui bonus fuit, † & nunc bonus præsumitur, & econtra *l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit. & cæt. semel malus, de regul. iur. in 6. & egregiè confert leg. sicus crimen, §. ijsdem, ff. de accus.* vbi qui calumniatus est in accusatione prima, præsumitur quod calumniabitur & in secunda, ita dicimus, quod is qui malè se gessit in prima administratione, præsumitur quod etiam malè se habebit in alia, *l. 3. §. sin autem, & §. si curator, ff. de susp. tut.* Et qui artem didicit, † eam sciat, imò exercitio ipsa aucta in eo sit, *l. legatis, §. ornatricibus, de legat. 3.* vbi hoc naturæ congruum esse, Martianus censuit. Ita pariter circa habitum corporis † præsumptio versatur. Nam ob corporis robur & armorum exercitiũ, præsumitur † quòd ille qui validior & exercitatior fuit, is prouocauerit aduersarium, vt illum aggressus sit, *vt scripsi libro 2. de Arbitrarijs iudicum, & cat. Casu. 36. à numer. 9.* Secunda est qualitatis species quam naturalem potentiam, vel impotentiam appellant. Est sanè naturalis potentia, † facultas quædam homini data, ad aliquid agendum: Sicuti pubertas est facultas naturalis homini data ad procreandum: & econtra impotentia dicitur naturalis inhabilitas nobis insita à natura, ne aliqua agere valeamus: quemadmodum dicimus frigidos, & impuberes esse impotentes ad generandum: & sicuti dicimus impuberem carere iudicio, *§. præterea, in Institut. quibus non est permissum facere testamen.* Circa hanc † qualitatem versatur primũm præsumptio, nam lex præsumit † filium non fuisse generatum à viro frigido, *c. 1. de frigid. & malefi. vbi Doct.* Ita nec ab impubere, cum solum circa decimum quartum annum suæ ætatis † ferrè semen genitale incipiat homo, & vim generandi habere incipiat circa annum primum & vigesimum, *teste Aristotele libro 5. de natura animal. cap. 5.* Et ob id lex Pontificia statuit, pueros matrimonio aptos nõ esse, *c. 2. de frigid. & malefi.* Tertia est species qualitatis, quam passionẽ vel passibilem appellauit. Passibiles † qualitates non ex eo dictæ sunt, quod aliquid patitur, sed quod ipsis sensibus passionem aliquam ingerant, sicuti pallor, trepidatio. Vel animum ipsum excruciant, atque commouent, quemadmodum ira, odium, tristitia mœror. Passiones verò sunt etiam animi, & corporis affectiones sed quæ leniter animum, & corpus afficiunt, & perstringunt: nec ita perpetuo in animo, & corpore resident, vt faciunt qualitates passibiles. Passionum exempla sunt, vt pallor, qui ex re inopinata oritur, & cito desinit, vt est iracundia, qua animus subitò concitatur: & à qua etiam subito liberatur, sicuti etiam est metus, qui ex subita mentis trepidatione ob instans, vel futurum periculum incutitur. De his qualitatibus aliqua sunt apud Vlpianum *in l. i. §. apud Iulianum, & in l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edict.* Præsumptio itaque circa hanc qualitatis speciem; siue passibilem, siue passionis, vt plurimum versatur. Nam ex pallore & trepidatione coniectura † fit testes falsa dixisse, *l. 3. §. tu magis, ff. de testibus & dicemus infrà quæst. 81. in sexto indicio proueniẽti ex trepidatione, & pallore.* Ita præsumptio est eum, † qui iracundiæ calore adactus aliquid egit, non dolo egisse, & ideo venia esse dignum, *l. quidquid calore, de reg. iur. & scripsi libro 2. de arbitrar. iudicum. & attigi suprà in prædica mento qualitatis.* Ita ex metu illato coniectura † fit, non adhibi i consensus, *l. 1. ff. de eo quod metus causa & cap. 1. quod me. cau.* Non enim voluntas † coacta dicitur voluntas propriè, *vt tradit Doct. in leg. si mulier. §. vltim. ff. quod met. causa. Dec. in l. velle non* species qualitatis, quæ appellatur forma, vel figura: *de qua in l. si in rem, ff. de rei vend. & in l. forma. ff. de censibus.* Præsumptio itaque † versatur circa hanc qualitatem. Nam dicimus equum præ- *omnes in l. non hoc, C. vnde legit. vbi Iason n. 11. & dicemus infrà lib. 6. præsumptionum præsumatur.*

Quartò versatur † præsumptio circa prædicamentũ relationis, siue

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

siue ad aliquid,&(vt nostri appellatur) circa correlatiua, *Bald.in d.l.ex persona, num.3. versi.ecce de præsumptione in prædicamento relationis,& Felinus in d.ca.scribebam,num.3.* Hæc correlatiua, siue relatiua, secundùm Aristotelem, & cæteros Dialecticos, aliqua
41 sunt † æqualia,aliqua verò inæqualia. Aequalia sunt, vt emptor, venditor: maritus, vxor.Inæqualia sunt, vbi alterum altero superius,aut inferius est, sicuti pater,filius; vt præceptor,discipulus
42 In hoc etiam prædicamento relationis duo † extrema considerãt Dialectici, extremum à quo, & extremum ad quod. Extremum à quo, vt pater; ad quod, vt filius. Illud primum appellant fundamentum,id est,principium. Secundùm verò appellant terminũ. Ita emptio & venditio,sunt relatiua.Emptio est fundamentũ à quo fluit venditio,& sic vẽditio terminus ipse vltimus Præsumptio itaq;versatur circa hoc prædicamentũ.Nam si constat aliquẽ fuisse patrem,relatione facta ad filium, ita etiam hodie præsumitur esse, & econtra. Et idem in domino, & seruo: patrono & li-
43 berto, domino & vasallo. Et tale † præsumitur atq; iudicatur vnum ex relatiuis vt & alterum, *sicuti in l.matrem. C. de prob t.* dum
44 filia † præsumitur, & iudicatur libera , si mater eius ante editum partum libera fuit.Sicuti econtra *in l.de ancilla,C. de liberali causa,*
45 partus † seruilis iudicatur , si ex serua matre editus est. *Ita in l.si filius,ff. de probat.* præsumitur filius sub potestate patris, cui subfu-
46 isse aliquando constat.Sic *in l.quidam,eodem tit. de probat.* præ-
47 sumitur filius † eius, à quo sicut filius habitus fuit, *Qua de re scripsi libr.2.de arbitrarijs iudicum,&c. casu 89. num. 74.* Hinc dicimus,
48 quod ille qui olim filius fam.fuit, ita † etiam hodie præsumitur, nisi contrarium probetur. *ita censent gl.in l.sed si de sua in prin.ff. de acquir.hær.quam ibi probauit Angel.& secuti sunt Capol. caut. 164.omnes in l.si emancipati,C.de colla. & Alc.de præsum.reg.2. præsum. 2.& vberius suo loco differemus.*

49 Quintò versatur præsumptio circa prædicamentũ † vbi,quòd nil aliud est,secundùm Aristo.& Dialecticos, quàm loco circũscribi, vt esse in domo,in agro,versari in foro, in curia. Præsumptio itaq; plurimum fumitur in hoc prædicamento. Nam vbi,id
50 est eo in loco,in quo res † semel fuit,etiam nunc esse præsumitur, nisi contrarium probetur, *l.si quis ex argentarijs,§.pen. ff.de ed.& scripsi suprà in pradicamento substantia.*

Hanc autem præsumptionem sic intelligunt.& declarant Alci. *in tract. de præsum.reg. 3. præsum.25.infin. & copiosius* Euerard. *in d. argumento à tempore ad tempus,num.10.versi. hoc tamen, &c.* vt procedat quoad locum † largè sumptum, putà qua in prouincia, vel
51 ciuitate,vel oppido:non autem restringi debet ad locum loci. vt in tali angulo : quia in rebus quæ naturaliter mouentur esset falsum. Nec etiam in fugitiuo, vel errone , *l. quid sit fugitiuus, ff. de addl. edict.* Non etiam in naui. quæ in mari est , locum habet hæc præsumptio, *l. Cæsar, ff. de pub. & vectig. & ibi copiosè Bart. & scribunt Alex.in cons. 7.libr.3.Marsil. in l.1.§. præterea,num.32.ff. de quæst. Ripa in tract. de peste. tit.de priuileg.contr actuum, num.167. & Benuentus Stracha in tractat.de mercatura,tit.de nauib. parte 2. numero 26.* ita etiam circa hoc prædicamentum versatur præsumptio , qua
52 dicimus,eum † qui in loco est,præsumi scire ea, quæ ibi aguntur,
53 *c. quosdam,& c.quanto,de præsum.* Ita dicimus furtum † præsumi commissum ab eo,qui in domo conuersabatur, *l. dominus horreorum, in princi ff.loc. & scribit Bal.in l.1.num.1. C.locati , & suo loco dicemus.* Ita dicimus in agro, & rũri, sicut in ciuitate † maleficia
54 gigni non solere;*vt ait Cic.pro Sex.Roscio Amerin. his verbis :* [Qua in re præterio illud, quod mihi magno argumento ad huius innocentiam poterat esse, in rusticis morib. in victu arido,in hac horrida incultaq; vita, istiusmodi maleficia gigni non solere.In vrbe luxuries,creatur,ex luxuria existat auaritia necesse est, ex auaritia erumpat audacia, inde omnia scelera &maleficia gignuntur.]

55 Sextò versatur præsumptio † circa prædicamentum, quando. Quod quidem,secundùm Aristotelem,& Dialecticos, complectitur duas differentias,duasq; partes.Differẽtias,vt præsens,præteritum,futurum Partes, vt est,annus mensis,dies.

Præsumptio itaq; versatur circa hoc prædicamentum, sicuti
56 dicimus pupillum † præsumi doli capacem, quando est prope pubertatem,*l.apud Celsum,§.qua in tutore.ff. de dolo mali excep.*
57 Ita præsumitur quis † incontinenti ad sui defensionem occidisse,quando cùm inimico congrediebatur, *l.vim ff. de iust. &*
58 *iure,& ibi omnes.* Ita præsumitur metu † fecisse is quando erat in periculo instantis mortis, *l.metum,in prin.ff. de eo quod metus causa, & alibi sæpe.Aliter explicat Bal.in d.l.ex persona,n.5.*

59 Septimò versatur præsumptio † circa prædicamentum actionis, *Bald. in d.l.ex persona,num.3.versi.in agere.Fel.in d.c.scribebam num. 3.* Est sanè actio, qua cùm quidquid agitur. secundùm Dialecticos,in eo,quod subijcitur,agere dicitur,sicuti litigare † in iudicio 60
est actio:ex quo contra aliquem litem intendo. Actionis † par- 61
tes sunt sex,generare,corrumpere.augere,minuere, alterare.loco mouere. Præsumptio itaque versatur circa hoc prædicamentum.Nam qui negotia † alicuius semel gessit,non præsumitur et- 62
iam nunc gerere : cum ipsum agere, non sit quid continuum, *l. seruitutes,la.3.ff. de seruitu.& l. foramen, ff. de seruitut. vrban. præd. scribit Alciat.de præsum.regul.3.præsumpt.25.infin. Et probat l.si cui,§. ijdem, ff. de accus.* vbi qui semel per calumniam egit, † & accusa- 63
uit,ita præsumitur iterũ velle calumniosè agere. Ita præsumitur vxorem generasse filium ex marito, *l.miles,§.defuncto , ff. de adult.& scripsi libr. 2 de arbitrarijs iudicum, & c.casu 89.num.20.21. & alia nonnulla addemus infrà. libro 6. præsum.* Ita præsumitur † cor- 64
rumpere bonos mores,qui cùm malis conuersatur, *l. ædiles , §. Pædius. ff. de ædil. edicto,& dicemus infr. quæstion. 82. in 28.indicio sufficienti ad torturam.* Ita augere patrimonium † indies quis præ- 65
sumitur, *l.si defunctus, C. arbitr. tutel. & dicemus infr. libro 6. præsumpt.*

Ita fur præsumitur loco mouere rem furto subtractam, cum furtum sit ipsa rei † alienæ contrectatio,*l.1.§.furtum.ff. de furt.* 66

Octauò versatur præsumptio † circa prædicamentũ passionis. 67
Bald.in d.l.ex persona ,nu.4.C.de probat.Fel.vbi suprà. Est sanè passio effectus † actionis, vt cõdemnari, vel absolui. Quocirca malè Bal. 68
& Euerardus referunt ad prædicamentum qualitatis ; pati. Et ideo prætermissis exemplis ab illis consideratæ,quæ huc nõ pertinent adferri potest exemplum huius præsumptionis,vt cùm dicimus † præsumi iniuriam illatam ab eo,qui magistratu fungitur, 69
fuisse illatam tanquàm à magistratu, non autem tanquã à priuato *l.si quis,ff. si quis eum qui in ius vocat. est, vi eximat.* Ita dicimus à iudice priuatum sua † possessione censeri spoliatum, cùm iniustè is 70
processit,*l. meminerint,C.vnde vi, & scripsi in tract. de recup. poss. remedio oct.auo,q.1.* Ita econtra dicimus absolutũ sententia † iudicis præ- 71
sumi innocentem,cum pro sententia præsumatur, *l. Hereunius,§. Caia.ff. de euictio.*

Nonò versatur præsumptio circa † prædicamentum situs, *Bal.* 72
in d.l.ex persona,num.3.C.de probat. & Felin. qui suprà. Est situs secũdùm Aristotelem,& Dialecticos,corporis status,& dispositio.Et situs consideratur in rebus inanimatis ac etiam in animatis. In inanimatis est vnus tantùm situs, vt iacet terra , stant montes. Et in artificialibus stãt turres, domus, templa.In animatis verò plures sunt situs. Nam modò stant, modo sedent , modo sunt recta, modò curua,modo prona,modo supina.Singulis etiam partibus corporis sunt situs: vt vultus humi defixus, facies ad cœlum, versa brachia expansa,&c. Præsumptio itaq; versatur circa situm,sicuti circa rerum inanimatarum. Nam si constat rem immobilem † fuisse sitam aliquo in loco, adhuc ibi esse præsumitur, *l. si locus,* 73
ff. quemadm.seruit.amit & l.2. C. quando & quib. quarta pars debeat. l.br.10. Ita qui asserit domum † esse desijsse in loco probare id de- 74
ber,*l.in finalib.& l.eos ff. finium regun.& l.1.& leg.2.C.eo. & dicemus infrà li.6.præsum.45.vbi differemus, quando situum mutatio præsumatur, vel non*

Ita circa situm rerum animatarum versatur hæc præsumptio, sicuti ille qui sedet, præsumitur quieto † esse animo.*ita Bal.in l.1.* 75
col.2 C.de sententias.ex breuicul.recita. auctoritate Aristotelis, quem commemorat. & scripsi libro 1.de arbitra. iudicum, &c. quæst.61.num.3.4. Ita qui iacet, non † præsumitur velle congredi , *vt in ea oratione pro Milone probauit Cicero.& scripsi libr.2.de arbitrarijs iudicum.& cæt. Casu 363. num. 5.* Ita dicimus, quod scriptura sita, † & reposita ali- 76
quo in loco,arguit voluntatem scribentis, *vt respondi in consil.2. num.11.*

Decimò versatur præsumptio † circa prædicamentum habitus, 78
vel habere,vt Aristoteles *in prædicamentis*, & cæteri Dialectici appellant,*Bal.in d.l.ex persona,num.6. & Felin.in d.c.scribebam num.3.* Est habere seu habitus secundùm Aristotelem,& cæteros,vt vestibus aut armis,aut ornamento aliquo cinctum esse. Ex quo intelligimus erasse Baldum,& Euerardum, qui prædicamentũ habitus esse dixerunt, vt habere dominum vel possessionem præcij cùm id aliud sit, vt diximus suprà.Exemplum itaq; præsumptionis quæ versatur circa hoc prædicamentum adferri potest,*in l.2 apud Labeonem.§.si quis virgines , ff. de muris.* quo dicimus, eum præsumi talem , † qualem habitus demonstrat. *Qua de re copio-* 79
sè tradunt Albericus Rosatus in tractatu.ff.statutorum, parte prima.q.3. De.ius in consi.367.nu.3.Bellonus consi.21.n.1. Gramma.decis.34.nu.61. & decis.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

& decisi.81. Tyraq. in tract. de retr. actu consang. §.1. gl.8. nu.21. & Didacus libr.3. variarum resolut. cap.14. num.2. Et nos copiosius dicemus suo loco.

QVAESTIO XV.

Præsumptio, & coniectura à personæ qualitate, quomodo ducatur, diligenter pertractatum.

SVMMARIA.

1 *Coniecturæ de sumptio à persona, frequens est in iure vsus.*
2 *Coniectura cùm à personæ qualitate sumitur, quæ præcipuè considerantur.*
3 *Coniectura sumitur ab ætate.*
4 *Coniectura sumitur à sexu.*
5 *Coniectura vel præsumptio sumitur à valetudine.*
6 *Coniectura sumitur à figura, vel hominis physiognomia.*
7 *Coniectura sumitur à viribus.*
8 *Aggressor in rixa præsumitur, qui altero corpore fortior est.*
9 *Coniecturam facimus à natione.*
10 *Coniecturam à natione nimis generalem esse dicit Simancas.*
11 *Bona animi quæ sint, & quòd ab ijs coniectura ducatur.*
12 *Præsumptio vel coniectura ducitur à virtutibus.*
13 *Benè agere in senectute præsumitur, qui benè egit in iuuentute.*
14 *Præsumptio sumitur ab honestate vitæ.*
15 *Coniecturam facimus à vitijs, vt semel malus, in eodem genere mali semper sit talis.*
16 *Coniectura fit à studijs.*
17 *Coniectura sumitur ab educatione.*
18 *Præsumptio, & coniectura fit ab artibus.*
19 *Coniecturam facimus ab inertia, & negligentia.*
20 *Negligens contradicere literis sibi datis, præsumitur consentire, & fateri in illis descripta.*
21 *Facinori consentire præsumitur, qui ei cùm posset, non iuit obuiam.*
22 *Bona fortunæ quæ sint, & quòd ab ijs coniectura fiant.*
23 *Coniectura ducitur à genere.*
24 *Filius præsumitur talis, qualem habuit parentem.*
25 *Presbyterorum filij qua de causa arceantur à sacris.*
26 *Coniectura ducitur ab affinitate.*
27 *Coniectura sumitur ab amicitijs, tam bonis quàm malis.*
28 *Coniectura sumitur à patria.*
29 *Coniectura ducitur ab opibus.*
30 *Diues non præsumitur corruptus pretio, ad ferendum testimonium falsum.*
31 *Diuiti maior adhibetur fides.*
32 *Diues præsumitur luxuriosè viuere.*
33 *Coniectura ducitur ab honoribus.*
34 *Honoribus publicis fungens præsumitur vir bonus, & summa integritatis, & ea quæ agit summæ fide agere.*
35 *Præsumptio sempor est pro principe.*

1 QVAERO decimoquintò, quomodo à persona ducatur cõiectura & præsumptio? Huius à persona coniecturæ † desumptio vsus est in iure nostro frequens admodum. Nam (ait Celsus *in l. in fundo. in prin. ff. de rei vend.*) [Iudex ex causis & personis solet, variè constituere.] Quocirca Scæuola *in l. vlt. in fin. ff. de actio. & oblig.* vult argumentum ac coniecturam à personis sumi, an ex datis literis exorta sit efficax obligatio. Et Arcadius *in l. de minore, §. tormenta. ff. de q.* Coniecturam vult duci à persona vt ei in tormentis fides adhibeatur, vel non. [Nam (ait ille) & ex sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid dicerat vel cuius existimationis quisq; in ciuitate sua est, quædam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt.]

Et Modestinus *in l. desertorem, §. is qui. ff. de re milita.* militi, quẽ militiam deseruisse dicitur, veniam dandam esse, inspecto vitæ eius præcedentis actu censuit. Ita Arrianus *in l. non omnes, §. à Barbaris. ff. eod. de re militar.* vult iudicem spectare debere, qualis existimationis anteà fuerit miles desertæ militiæ accusatus: plurimum si quidem vult ille tribui huic coniecturæ, bonæ existimationis. Quinimò & in graui illo maiestatis læsæ crimine, à personæ qualitate argumentũ sumi oportere, cẽsuit Modestinus *in l. famosi. ff. ad l. Iul. Maiestat.* an is, qui eo crimine impetitur, moliri in principẽ id potuerit. Pari ratione cõstituerũt Theodosius, Arca-

dius, & Honorius Impp. *in l. vnica. C. si quis Imperat. male.* maledicẽtiæ in Cæsarẽ accusatũ, ad Cæsarem ipsum remittendũ esse, vt ex personis hominũ dicta penset. & vtrũ prætermitti: an exquiri debeat, ipse censeat. Et Conciliũ Toletanum *relatum in ca. decenter. 89. distin.* coniecturam ducit à personis, quibus Pont. Max. officia concessit, vt cùm sanguine ei coniuncti sint, affectione sanguinis id fecisse credatur. Et tãdem Nicolaus summus Pont. *in c. Lotharius 31. quæst. 2.* præsumptione ducta à personæ tenuitate metum illatum Regi non fuisse scribit. Supersedeo hic alia his similia recensere, quæ suis locis vberiùs explicabimus. Cùm autem personæ qualitas consideratur, multa in eo spectare solemus, è quibus cõiectura† ducitur: spectamus enim vel bona corporis, vel animi, 2
vel fortunæ. Corporis bona, sunt, ætas, sexus, valetudo, figura, vires, natio. Præsumptio itaq; ac coniectura sæpè sumitur † ab ætate, 3
vt scripsit Specula. in tit. de præsumpt. §. species. nu.1. Est enim coniectura, quòd senex citiùs inter viuos esse desinet quàm iuuenis, *l. nam & si parentibus, ff. de inoffi. testam. & l. hæreditatum, ff. ad l. Fal. & scribit Alciatus in tractat. præsumpt. reg.1. præsumpt. 43. & suo loco dicemus.* Ita coniecturam ab ætate ducimus, *in cap. fraternitatis, 34. distinct.* vt qui iam est maturæ ætatis in posterum non sit incontinens. Sic quoque dicimus impuberem pertractandis negotijs minimè idoneum esse, *l. vltim. ff. de libera. causa. & l. vltim. ff. de oper. seruo. & scribit præcitato loco Alciat. præsumpt. 46. & nos suo loco verius.* Caccialup. *in l. admonendi, num. 259. de iureiurand.* Et Cicero *in oratione pro Sexto Roscio. Amerino*, per coniecturam ab ætate ducit delictum non esse commissum. [Patrem (ait Cicero) occidit Sextus Roscius. Qui homo adolescentulus, corruptus, & ab hominibus nequam inductus, annos natus magis quadraginta.] A sexu † coniectura sumitur, vt est cùm dicimus mulierem 4
ob sui sexum, credi ac esse, viro ipso minus constantem. *§. mater. vbi glossa. in auth. de nupt. & loco iam allegato, annotauit Alciatus præsumpt. 47. Caccialupus in d. l. admonendi, numer. 259. & nos infrà.* A valetudine † præsumptio sumitur, vt est cùm asserimus, 5
eum qui debilis est, non præsumi prouocasse, & aggressum fuisse alterum, *vt scripsi libro 2. de arbitrar. iudicum, casu 363. num. 4. & dicam etiam paulò infrà.* A figura † coniectura ducitur, sicuti dici- 6
mus ex mala hominis physiognomia eũ præsumi cõmisisse delictum. *Ita Bal. in l. 2. n. 5. C. quorum appell. non recip.* Cicero *in oratione pro Q. Roscio Comœdo.* Oro atq; obsecro vos: qui nostis vitam inter se vtriusque conferte: qui non nostis faciem vtriusq; considerate: nonne ipsum caput & supercilia illa penitùs abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur, nonne ab imis vnguibus vsq; ad verticem summum (si quam coniecturã affert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur: qui idcirco capite & supercilijs semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur.] Hac etiam de re plura scripsit Aristoteles, *in libro Physiognomicon. & dicemus copiosè infrà suo loco.*

A viribus † præsumptio atque coniectura desumitur: quem- 7
admodum, quando dicimus eum prius decessisse credi, qui debilior imbecillior que erat, *l. si mulier. ff. de rebus dubijs. & copiosè scribit Alciatus in d. tractat. præsumpt. reg.1. præsumpt. 49.* Ita dicimus quòd is præsumitur † aggressor in rixa, qui altero corpore fortior est, *vt scripsi libr. 2. de arbitrar. iudicum, casu 363. num. 4. post Cæpollam, Alciatum, & alios plures.* A natione † etiam coniecturam fa- 9
cimus, vt egregiè scribit Vlpian *in l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edicto.* cum ita scribit. [Præsumptum etenim est quosdam seruos bonos esse, quia non sunt nationis infamatæ, quosdã malos videri, quia ea natione sunt, quæ magis infamis est.] Et Plato *in Dialogo 5. de legibus* scriptum reliquit in hæc verba. [Nec illud nos fugiat magnam esse locorum ad ferẽdum meliores peioresq; homines, differentiam. Quippe alij varietate ventorum & turbine difficiles, & proterui sunt: alij propter aquas, alia propter cibos, qui ex terra nõ solum corporibus commodi, aut incommodi oriuntur, verum animis quoque non minus.] Hæc Plato. Et idem scripsit Isocrates in Areopagitico. Et ex nostris Ioannes Royas *in tractat. de hæreticis, num. 206.* egregiè Iacobus Simancas *Catholicarum Institutionum, titul. 50. de præsumptio. numer. 8. & ibid. num. 9.* ait esse præsumptionem nimis † generalem. *Qua de re suo* 10
loco dicemus. Bona animi, † à quibus persæpè etiam coniectura 11
ducitur, hæc sunt, virtutes, vitia, studia, educatio, artes, inertia. Ducitur itaque coniectura & præsumptio † à virtutibus, sicu- 12
ti Arianus *l. non omnes, §. à Barbaris, ff. de re militar.* coniecturam facit, à virtute bonitatis integritatisque, cum ait, & si bonus miles, &c. Quare egregiè Cicero *pro Cluentio* ita scribit. [Perinde,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

topinio est, de cuiusq; moribus, ita quid ab eo factum, & non factum sit, existimari potest.] Ita dicimus, quòd †præsumitur is bene egere in senectute, qui bene egit in iuuentute, *cap. cùm in iuuentute, de præsumpt. & dicemus infrà libro 6. præsumpt.* Et ab honestate vitæ † sumi præsumptionem, & illam tollere contrarias suspitiones multis exemplis ostendit Tyraq. *in tr. tit. de pœnis legum causa 51. num. 46.* A vitijs coniecturam † facimus, vt semel malus, semper malus, in eodem mali genere existimetur, *c. semel de reg. iur. in 6.* Quocirca Arianus *in d. non omnes, §. à Barbaris, ff. de re milit.* iumitâ vitijs coniecturam non adhibenda fidei militi, qui ad hostes alterit transfugisse, quod scilicet is transfuga emanserit effect, id est vagabundus, *vt interpretatur Modestinus in l. 3. §. eum qui ser. illo tit. ff. de re milit.*

A studijs † coniectura fit, *c. ex studijs. de præsumpt. Et suo loco dicam.* Ab educatione † coniectura & præsumptio sumitur. Nam (*vt Plato in dialogo 4. de republ. inquit*) quale cuiusq; fuerit puerilis educationis initium, talia etiam erunt quæ sequuntur. Et, *sicut Horatius ait.* [Quo semel est imbuta recens seruabit odorem, testa diu.] Et alijs permultis hanc coniecturam sic confirmat Simancas *Catholicarum institut. tit. 50. de præsumptionibus num. 12. & 13. & vberius nos suo loco dicemus infrà lib. 5. præsumpt. vbi quòd semel malus, &c.* Ab artibus † sumitur præsumptio & coniectura, sicuti dicimus illum fuisse aggressorem, qui in arte gladiatoria est benè versatus. *Ita scripsi libr. 2. de arbitr. iudic. casu 363.* Ita præsumitur, quòd medicus in re medica benè versatus sciat, an quis decesserit ex vulnere, *vt dixi libro 2. de arbitrar. iudic. casu 275. numer. 11.*

Ab inertia † negligentiaque coniecturam facimus, vt faciat & Arianus *in sapius allegata l. non omnes. §. à Barbaris, ff. de re milit. ibi, si negligens aut segnis*, &c. Ita *iurisconsultus fil. ad S. C. Macedo.* negligens † contradicere sibi datis literis, consentire & fateri in illis scripta præsumitur. Ita scribit Eleuterius Pontif. Maxim. *in cap. negligere, 2. quæst. 7.* cum præsumi consentire † facinori, qui ei, cùm potest, obuiam non it. Et D. Hieronymus relatus *in cap. scribam. de præsumpt.* ita dixit. scribam eis multiplices leges meas ex quib. datis & neglectis apparet, quod has negligent. Et eo loci annotarunt Abbas & Imola præsumptionem esse, quòd is, qui negligèter studuit in iure Canonico, etiam negligenter studebit in iure ciuili. Et ab inertia & negligentia sum. præsumptionem probat, *c. pernenit. 18. distin. & tradit Specul. in tit. de præsumpt. §. species, num. 1.*

Bona fortunæ † à quibus multoties quoque coniecturas & præsumptiones sumimus, hæc sunt: Genus, Affinitas, Patria, Amicitiæ, Opes, Honores. Coniectura itaq; a genere † ducitur, vt cùm dicimus, filium præsumi talem † esse qualem habuit Patrem. Quo sanè exemplo ad rem hanc rectè vsus est Fabius *libr. 5. institution. orator. cap. 10.* Nam (ait ille) similes parentibus ac maioribus suis filij olerumq; creduntur, & nonnunquàm ad honestè turpiterq; viuendum inde causæ fluunt. Hinc dixit Seruator noster *Matthæi cap. 7.* [Non potest arbor mala, bonos fructus facere, neque arbor bona, malos fructus facere.] Et Aristotelis etiam fuit sententia *lib. 3. Politicor. cap. 8.* consentaneum est (inquit) ex melioribus ortos esse meliores. Et rursum *libr. 2. Rhetor.* ita scribit. [Nemini est obscurum, qui ex bonis clarisq; parentibus nati sunt, eos consentaneè fieri suis maioribus non dissimiles.] Et iure nostro probatur *in l. cùm vnus, in prin. ff. de alimen. & cib. lega. & docuit Cacialupus in l. admonendi, numer. 257. ff. de iureiur. an. Et plura egregia congerit Simancas Catholicarum Institutionum, titul. 50. de præsumpt. num. 10. dicam infrà libro 5. præsumpt. 18.* Hinc presbyterorum filij à sacris arcentur, quòd credantur luxuriæ incontinentiæque paternæ imitatores fore, *c. 1. 56. distin. c. venerabilem. vbi Abbas colum. 4. de elect. in 6.* Hæc tamen præsumptio est generalis, & ob id non multum efficax, *vt tradit Simancas in d. tit. 50. numer. 11. quæ de vberius suo loco dicemus. & Alciat. libr. 1. præsumpt. 24.* Ab affinitate ducitur præsumptio † & coniectura, vt in casu *l. Procula. ff. de probation. quo loci Scæuola coniecturam donationis factæ ab affinitate facit. Quem sanè locum explicaui libro 2. de arbitrarijs iudicum. & cet. casu 88.* Ita ab affinitate coniectura ducta, à parricidio: quo accusabatur, Roscium Amerinum excusabat atque defendebat Cicero. Ab amicitij sumitur † coniectura tam quando maiæ sunt, quàm cùm bonæ. Cum amicitia malorum extat malè de eo præsumitur, *c. quorundam, 34. distinct. & ea sæpè 28. quæst. 1. c. à nobis. de cohabitat. cleric. & mulier. quo loci hanc coniecturam declaratur.* Ita etiam ex amicitia bonorum, bona sumitur præsumptio. Salomon Prouerb. *cap. 13.* [Qui cum sapientibus graditur sapiens erit: amicus stultorum similis efficitur.] Et idem cap. 22. [Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cùm viro furioso, ne fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.] Et Propheta Psal. 17. [Cùm sancto sanctus eris: & cù viro innocente innocens eris: & cùm electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.] Hæc & alia egregia ad rem hanc congerit Simancas *Catholicarum Institutionum, tit. 50. de præsum. nu. 14. & nos plura alia suo loco congeremus.*

A patra sumitur † coniectura, *l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edict. Caccialupus in l. admonendi, numer. 257. ff. de iureiur. and. Et repeti hic possunt, quæ de natione diximus suprà.* Ab opibus coniecturam † facimus, vt cùm dicimus diuitem & opulentum, non præsumi † pretio corruptum, vt falsum testimonium ferat, *ita scribunt Bart. & cæteri ex illo text. in l. 3. ff. de testi. & egregiè declarat Caccialup. in l. admonendi, numer. 258 ff. de iureiur. & suo loco dicemus,* diuiti enim † maior fides adhibetur *iux. illud Ecclesiast. hap. 13.* [diues loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducunt. Pauper loquutus est, & dicunt quis est hic.] Ita econtra dicimus, diuitem opulentumq; præsumi † luxuriosè viuere, iuxta illud Euripidis in Hyppolito: *vt refert Stobæus sermone 93.* [diuitiæ (inquit Euripides) aut contumeliam, & luxuriã pariunt: aut parcitatem in vita.] Ab honorib. † ducitur cõiectura Nam dicimus eum, qui publicis honorib. † fungitur, præsumi virum bonum, & summæ integritatis, vt ea quæ agit summa fide agat, *l. 2. C. de officio ciuil. iud. in auth. vt defuncti seu funera eor. in princip. & in authent. de iudicibus, in princ. Et qua de re copiosius dicemus infrà libr. 2. præsumpt. 85. post Alcia. in tractat. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9.* Ita dicimus præsumi † pro principe qui summo eo principatus honore cohonestatur, *c. ex tuarum. de aucto. & vsu Pal. Alcia. copiosè disserit præcitato loco, præsum. 11. & ibidem præsumpt. 15. alio simili exemplo de officiali vtitur. & dicemus infrà libro 2. præsumptionibus 83.*

QVAESTIO XVI.

Præsumptio ex quibus animi affectibus colligatur atque ducatur.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio ducitur ab animi affectib.*
2 *Coniectura ducitur à fletu.*
3 *Præsumptio colligitur ex animi trepidatione, mutatione vultus, & alijs, verùm vel falsum testes dixerint.*
4 *Coniectura sit à taciturnitate.*
Id tamen quomodo accipiendum, n. 5.

QVAERO decimosextò, an & à quibus animi affectibus ducatur præsumptio? Et ex multis † animi affectibus duci certum est. Ducitur † enim à fletu, vt in c. si verum, 31. q. 2. quo loci coniectura sumitur, puellam liberè consensum non adhibuisse in contractu matrimonii, cùm flens consensit. Et à fletu præsumptionem duci scripsit Speculat. *in titul. de præsumption. §. 1. numer. 1.* 1 2

Ita dicimus ex † animi trepidatione, mutatione vultus & similibus animi affectib. præsumptionem colligi, verum vel falsum testes dixerint, *l. 3. §. 1. versus. tu magis ff. de testib.* Sic quoq; *in c. assiste. de præsum.* vbi ex commotione viscerum coniecturam fecit sapientissimus Salomon, matrem illam fuisse, quæ deprecabatur, ne filius diuideretur, sed potius alteri daretur. 3

Ita quoq; taciturnitate † quæ ab animi affectu prouenit, sæpissimè præsumptio ducitur, *vt annotant Spec. in d. tit. de præsum. §. 1. n. 1. & c. si rector. 43. dist. vbi gloss. & Doct. Et alia hac de re dicemus infrà q. 22. num.* Cæterum hoc intelligitur, † quando alioqui is loqui poterat. Non enim natura vel accidenti impeditus, tacendo animi affectum significare potest, *c. cùm paruulis. de consecra. dist. 4. & diximus infr. lib. 6. præsum. 66.* 4 5

QVAESTIO XVII.

Præsumptio quomodo sumatur atque ducatur à causa, & quæ dicatur causa, & quotuplex.

SVMMARIA.

1 *Causa est quæ significat an aliquid actum sit, vel non sit.*

2 *Causam*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

2 *Causam ante omnia considerant Iureconsulti & interdum ipsi facto præponunt.*
3 *Causæ tam ad defendendum, quàm accusandum considerantur.*
4 *Causarum variæ sunt species.*
5 *Coniectura ducitur ab amore & dilectione.*
6 *Coniectura ducitur ab ira.*
7 *Coniectura sumitur ab odio.*
8 *Coniectura fit à metu.*
9 *Coniecturam facit cupiditas.*
10 *Ambiens & affectans honores & dignitates, habet contra se præsumptionem.*
11 *Coniectura desumitur à spe.*
12 *Coniecturam facimus à correctione.*
13 *Verbera illata à magistro discipulo suo præsumuntur ad emendationē illata, & ob id iniuriam non inferunt, nec pœna digna sunt.*

QVAERO decimoseptimò, quomodo præsumptio & coniectura à causa desumatur atque ducatur? Hic locus amplus
1 est, & latissimè patet. Causa enim illa † est, quæ significat, an aliquid actum sit, vel non sit. Nam (vt scribit Aristotel. *lib. 2. Rhet. hac de re agens*) simul est causa cum eo, cuius est causa, & sine causa nil est. Quod cum intelligerent non solùm iuris nostri conditores, sed & antiqui illi Oratores, historici, ac poetæ, rerum gestarū actionumque humanarum causas summa contentione perquisitas semper tentarunt. Et (vt cæteros præteream,) inter multos Virgilius ipse perquirit anxiè causam, qua AEneas tot perpessus sit labores, cùm in primo AEneid. ita statim canit:

Musa mihi causas memora, quo numine læso,
Quidve dolens regina Deum tot voluere casus:
Insignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit: tantæne animis cœlestibus iræ?

2 Nostri autem iuris conditores tanti solent facere causam, † vt eā ante omnia considerent, & interdum ipsi facto præponant, *sicuti in l. verum. ff. de iust. & iur. c. occidit. 23. q. 8. & in c. origo. 32. q. 4. & in specie auth. aut. Spec. in tit. de præsumpt. § species. nu. 5. & in tit. de instrumentorum editione. § 14. vers. sed quidem erit.* Et à causa præsumptionem sumi significat apertè Celsius *in l. in fundo, in prin. ff. de rei vend.*
3 *& Scæuola in l. vlt. in fin. ff. de act. & oblig.* Et causa tam † ad accusandum, quàm defendendum consideratur: significauit hoc Aristoteles *lib. 2. Rhetor.* dum scripsit in hæc verba. [Alius locus est à causa, vt si causa extiterit, factum esse dicatur, si non extiterit non esse factum. Nam simul causa est cum eò, cuius est causa, & sine causa nihil est.] Hinc Cicero cùm defendit Roscium Amerinum icō fiderat nullam causam in Roscio fuisse, quare patrē interficeret.] Nam (inquit Cic.) vt illud credibile est, mortem oblatam esse patri à filio sine plurimis & maximis causis, sic hoc verisimile non est odio fuisse pareti filium, sine causis multis & magnis & necessarijs &c.] & ob id in eadem oratione ita scribit: [sic vita hominū est, vt ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.] Et idē Cice. in orat. pro M. Cælio, in hæc verba. [Quæ fuit causa, quamobrem isti filius venenum vellet dare Cęlius?]
4 Et paulò post: [credibile est igitur, tātum facinus nullam ob causam esse commissum.] Causarum species † variæ sunt ac multiplices, quas hic recēsere omnes & difficile esset. aliquas igitur solùm ita cōmemorabo, vt quodammodò exemplis illustret id, de quo agimus. Sunt hæ causarum species, amor, atque dilectio, ira, odiū, metus, cupiditas, spes correctio. Inter causas, è quibus ducūt præsumptiones, alias enumerauit, & alias esse voluit Bald. *in l. sine possidetu, col. vlt. C. de prob. Et de his dicam in subsequenti quæst.* A dilectione & amore † coniecturam duxit, acutissimi ingenij vir Papian. *in*
5 *l. cion autem ff. de cond. & demonst.* Cùm dixit autem ita demum voluisse grauare nepotem heredem restituere hæreditatem sibi substituto, sine filijs is nepos decessisset. Et Scæuola *in l. Aurelius. 6. Titius ff. de lib. leg. 4.* ita scribit. [Præsumptio enim propter naturalem affectum facit omnia patri videri legata.] *& accedunt c. ea. 23. q. 4. c. de Siracusano, 28. d. ff. & c. grauate. de probat. confert etiam l. non solum. § de vno. ff. de ritu nupt. & notant Spec. in tit. de præsump. § species. n. 5.*
6 Ab ira † coniectura ducitur, vt cum dicimus, eum præsumi occidisse, qui minatus est vehementer occidere. Nam ex eo animi iracundia detegitur. *Quæ de re latè suo loco disputabimus.*
7 Ab odio † sumitur præsumptio, sicuti apud Ciceronem pro Milone causam odij considerat Cicero, quo Clodius prosequebatur Milonem. Et in ijre nostro dicimus, præsumi homicidium perpetratum ab inimico, sicq; ab eo, qui eum odio prosequebatur vt vberrimè differemus infrà in 4. indicio sufficienti ad torturam.

A metu † coniecturam & præsumptionem facimus, vt cùm dicimus mulierem adolescentem habentem filium paruulum, non 8
sponte sed metu compulsam, votum castitatis emisisse, *c. 1. extra quod in tua causa. Alia similia suis locis explicabimus.*

A cupiditate desumitur † coniectura & præsumptio, sicuti Cicero pro Milone cōiecturam à cupiditate Clodij, qui dominandi incredibili exardabat desiderio, cui resistebat Milo. Et à cupiditate argumentantur Doctores nostri, cùm dicunt præsumi † cōtra 9 10
eum, qui affectat dignitates, honores, vel onera, vt tutelarum, & similia, *vt dicemus infra lib. 2 præsumptio 74.*

A spe desumitur † coniectura, sic enim (vt pro Sexto Roscio dixit Cicero, & suprà cōmemorauit) vita hominum est, vt ad ma- 11
leficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere, &c. Quare idem Cic. *pro Milone* ait in hæc verba. [Satis est quidem in illa tam audaci, tam nefaria bestia docere magnā ei causam magnam spem in Milonis morte magnas vtilitates fuisse.] Ita etiam ad excusandum coniectura ducitur à non existenti spe lucri & cōmodi, sicuti cùm regamus Tabellionem falsum documentū conscripsisse suadente Caio, demonstramus causam nullam, seu spem aliquam lucri & commodi extitisse Caio, vt id fieri suaderet. *Ita Iurisconsul. in l. diuus. ff. ad l. Corn. de falsis. & copiosè suo loco infrà attingemus.* A correctione † coniecturam desumit Claudianus *in l. aut fa-* 12
cta. § causa. ff. de pœn. Cùm dixit verbera † illata à magistro suo di- 13
scipulo, præsumi ad correctionem & emendationem illata, & ob id iniuriam non inferre, nec pœna digna esse, *quæ de re scripsi copiosè lib. 2. de arbitr. iudicum, casu 364. & alia nonnulla adijciemus infrà l. b. 5. præsump.*

QVAESTIO XVIII.

Præsumptionem sumi ex consuetudine, coniunctione & alijs causis quàm ex suprà enumeratis demonstratur.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio sumi coniectura consuetudine & vsu colligitur.*
2 *Præsumptio vel coniectura sumitur à coniunctione, id est, ex his quæ præcedunt & sequuntur id de quo agitur, & quæ insunt.*
3 *Præmissum & dictum in præfationibus censetur repetitum in sequēti.*
4 *Testatoris voluntatem coniectamus ex his quæ præcedunt & sequuntur.*
5 *Præsumptio sumitur ex natura personæ, actus, vel rei.*
7 *Ingratus nemo præsumitur, nisi arguatur & probetur.*
7 *Furiosum & mente captum qui asserit, id probare debet.*
8 *Alimenta præstita personæ, præsumuntur præstita secundum qualitatem ipsius.*
9 *Stipulatio in fideiussione interuenisse præsumitur.*
10 *Præsumptio à verisimilitudine ducitur.*
11 *Stipulans sibi & hæredibus stipulari velle præsumitur.*
12 *Chirographi restitutio coniecturam facit facta liberationis.*
13 *Iactare suum nemo verisimiliter præsumitur.*
14 *Vicinis magis cognita esse verisimile est, quæ in vicino loco acta sunt, quàm remotis.*
15 *Famam antiquam veram esse præsumitur.*
16 *Causa præsumitur vbi effectus apparet.*
17 *Iudicium subterfugiens per inducias habet contra se præsumptionem.*
18 *Præsumptio & coniectura ducitur à forma seu modo, & qualitate rei.*

QVAERO decimooctauò, an ex alijs causis, quàm ex numeratis superiore quæstione duci possint præsumptiones? Bal. *in l. siue possidetur. col. vlt. C. de probat.* enumerat has causas: hoc est consuetudinem, coniunctionem, naturam rei vel personæ, verisimilitudinem, & formam seu modum. Præsumptio primò à consuetudine † & vsu colligitur atque sumitur (inquit Baldus) tripliciter: ex loco vbi aliquid fit: ex persona in faciendo, *l. vt vinum seruorum ff. de pign. actio.* quo loci consueuit ita suos procuratorem posse pignori dare rem domini, si 1,
sumunt omnes argumentum valere à consuetis. *Ita copiosè latin. sen. cons. 44. col. pen. lib. 1. Dec. cons. 341. num. 10. Neurt. libr. sing. nupt. nu. 211. vers. 2. con uel adhuc. Enear. in cons. legali in loco absentato. Paris. in cons. 47. num. 86. lib. 1. Bonne ut. Stracchain tract. de mercatura, tit. mand. art. nono. 20. sic inl. si seruus plurium. § vltim. de legat. 1.* vbi Iulianus conijcit voluntatem testatoris leganti s ab eo, quod facere consueuit. Ita pariter *in l. cum de Lanionis. § officiū. vers. item cæcabos ff.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

de fund. instr. instrumento q., leg. cùm Paulus coniecturam facit ita à consuetudine patriæ, vt intelligatur quid in legato comprehendatur.

Sic quoque *in l. Mela. §. 1. ff. de alim. & cib. lega.* vbi alimenta ea censentur à testatore relicta, quæ is solitus erat præstare tempore mortis suæ. *Quæ sanè verba, quæ præstare solitus erat, à Bart. valdè obscurè in l. 1. num. 7. C. quomodo & quando iudex, interpretantur. Bellonus libr. 1. supp. iuris, cap. vlt. & Cagnol. in l. diem functo, num. 135. ff. de off. ass. Benuen. Stracch. in tract. de mercatura, parte 1. num. 8.* Ita *in l. domini prædiorum. C. de agricol. & censit. lib. 11.* constituerunt Impp. Valent. & Valens, colonos teneri ad præstationem pensionis pecuniariæ, si consuetudo ita se habet. *Cæterum verbum hac de præsumptione suo loco dicemus.*

Secundò sumitur præsumptio (inquit Baldus) à coniunctione,
2 † hoc est, ex his quæ præcedunt, & quæ sequuntur id, de quo agitur: & quæ insunt. Sicuti *in l. item quia. §. vlt ff. de pact.* Paulus ait cẽseri
3 † repetitum in subsequenti, quod in præfationibus dictum præmissumque fuit. Ita *in l. si verò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand.* scribit Vlpianus ex sententia Papiniani, ex præcedenti donatione & liberalitate præsumi & subsequentem: quod resposum egregiè post alios declarat Curtius iun. *cons. 34. num. 5. & cons. 54. num. 3.* sic *in l. hæredes. §. sed si notam. ff. de testam.* ait idem Vlpianus ex vicinis scripturis coniectionem fiori eius, quod reliquit testator. & ibidem scribunt Bart. & cæteri omnes. Ita *in l. si seruus plurium. §. vlt. de lega. 1.* Iulianus scribit testatoris voluntatem † conijci ex his, quæ præcedunt, & quæ sequuntur. *Ita in l. Titia. §. idem respondit de verb. obligat. Et de duabus his coniecturis & præsumptionibus aliqua dicemus infrà quæst. 25. cùm agemus de obseruando ordine, in colligendis coniecturis & præsumptionib.*

5 Tertiò sumitur præsumptio † ex natura personæ actus vel rei. Nam (inquit Baldus) præsumendum est, quòd quælibet persona & quælibet res, & quælibet actus sit secundùm suam naturã, & sicuti eius requirit natura. Ita probat *l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edicto.* quo loci præsumptio sumitur à natione personæ. *Quæ de re diximus suprà q. 14.* Ita quoque *in l. ommodò. in prin. C. de inoff. test. am.* sumitur præsumptio ex ipsa natura, vt quilibet bonus
6 esse præsumatur, atque ita non ingratus † nisi arguatur & probetur, *vt ibi declarat glo. in verbo, non licebit. Gomes. de gratijs & expectatiuis, num. 80. & dicimus infrà lib. 5. præsumpt. 2. nu. 3. & præsumpt. 4. nu. 11.* sic *in l. ne codicillos. C. de cod.* scriptum est, codicillo præsumi factos secundùm suam naturam, id est, ab eo qui sanæ mentis est.
7 Et ideò qui asserit aliquem esse furiosum † & mente captum probare id debet: cùm secundùm naturam quilibet præsumatur sanæ mentis. *& declarant copiosè Paris. in cons. 87. num. 3. 4. lib. 3. Dec. & cæteri in l. furiosum, nu. 20. C. qui test. fac. poss. & vberius suo loco dicemus.*
8 Ita *in l. vlt. C. de alim. pup. præst.* respondit Alex Seuerus alimenta † præsumi præstita personæ secundùm naturam & qualitatẽ ipsius personæ, quæ alioqui de vento nõ præsumitur viuere. *De qua quidem coniectura egregiè scribunt Alcia. in tract. de præsumpt. reg. 1. præsum. 50. & alij plures, quos suo loco commemorabimus.* Ita quoque *in §. vlt. in instit. de fideiuss.* scribit Iustinia. præsumi in fideiussione adhibitam
9 † fuisse stipulationem, cùm natura ipsius actus fideiussionis id requirat. *Quæ de re dicemus vberius suo loco.*
10 Quartò sumitur præsumptio † secundùm Baldum à verisimilitudine. Sicuti in l. si pactum. ff. de probat. quo loci à verisimili
11 coniectura ducitur, stipulantem † velle sibi & hæredibus suis sti-
12 pulari, pariter *in l. Labeo. in fin. ff. de pact.* vbi coniectura sumitur † liberationis factæ ex pacto de non petendo à creditore debitori, si creditor chirographum debiti restituit, cùm non sit verisimile, quòd restituisset nisi ei fuisset satisfactum. Idem est in l. *cùm de in-*
13 *debito. in prin. de probat.* qua dicimus verisimile nõ † esse quòd quis velit iactare suum: & propterea sumitur coniectura, quòd quis soluere voluerit debitum, *& hac de coniectura plura scribunt Dec. in cons. 350. col. 2. Marsil. sing. 56. & Crau. in cons. 77. num. 13. in cons. 306. nu. 11. & in cons. 142. nu. 26. & nos suo loco multò vberius dicemus.* Ita etiam
14 *in c. quanto. de præsump.* ait Greg. Pont. Max. esse verisimile † magis cognitum esse vicinis, quæ in vicino loco acta sunt, quàm remotis. Et sub hac præsumptione continetur (ait Bald.) quod de fama
15 † antiqua dicitur, quam veram esse præsumimus: cùm verisimile sit quod diù in ore hominum fuit, *l. si arbiter. ff. de proba. Quæ de re suo loco dicemus post Alex. in cons. 208. col. pen. lib. 2. Crau. in tr. de antiq. temp. 2. partic. 4. par. prin. nu. 4. & Cuiac. lib. 3 obs. c. 26.* Ita etiam
16 continetur, quòd præsumatur causa † vbi appareat effectus, *l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. copiosè scribunt Bart. & cæteri. & suo loco abundè*
17 *nos disputabimus.* Ita quoque includitur † præsumptio contra illũ, qui subterfugit iudicium per inducias, *l. diuus ff. de custo. reo. & cap. c. nullus. de præsumpt.* vbi scribentes omnes, *& explicabimus infrà lib. 2. præsumpt. 88. Et de præsumptionibus: & coniecturis, quæ à verisimili colliguntur, plura inter cæteros scribit Euerardus in centuria legali, in loco verisimili.*

Quintò præsumptio & coniectura (ait Baldus) ducitur † à for- 18
ma seu modo & qualitate rei, sicuti *in l. 1. C. vnde vi.* vbi ex modo defensionis conijcitur, an excessus factus sit in se defendendo. *Quæ de re præter Doct. ibi ac Alciatum de præsumptionibus, reg. 3. præsump. 39. dicemus abundè infrà lib. 5. præsumpt. 64.* Ita pariter *in l. si non conuitij. C. de iniurijs.* ex modo & forma verborum sumitur coniectura & præsumptio, an animo iniuriandi, vel non dictum id fuerit. *Et de qua quidem coniectura dicemus infrà lib. 5.* Et ex his declarari etiam potest traditio Baldi *in rub. extr. de præsumpt. num. 3.* cùm dixit præsumptionem duci à re, loco & tempore.

QVAESTIO XIX.

Præsumptio à facto quomodo sumatur, & animum cognosci ex facto.

SVMMARIA.

1 *Voluntatem magis ex facto quàm verbis declarari.*
2 *Factum tribus temporibus consideratur.*
3 *Præsentia solent æstimari ex præteritis.*
4 *Exitus bonus non potest expectari eorum, quæ malo principio sunt inchoata.*
5 *Castè quæ vixit, præsumitur esse, & futura casta.*
6 *Factum præsentis temporis coniecturam facit ad præterita & futura. & num. 7.*
8 *Incontinens in præsenti, talis præsumitur in futurum.*
9 *Factum futuri temporis cõiecturam facit ad ea, quæ iam sunt præterita, vel ad præsentia.*
10 *Factum sequens declarat voluntatem præcedentem.*

QVAERO decimononò quomodo à facto sumatur præsumptio & coniectura. Hæc prius, dicam esse certum, ex factis gestisque animum, mentemque agentis conijci. *§. patuorum. & ibi glo. inst. de rerum diuis.* Hinc *in l. si tamen. §. ei qui. ff. de ædil. edicto. & in l. Paulus. ff. rem ratam hab.* scriptum est, voluntatem magis
1 † ex facto quàm ex verbis declarari. *Quæ de re copiosè disserunt Dec. cons. 421. num. 13. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 26. & regul. 3. præsumpt. 33. & Crau. cons. 87. num. 10. Cæteros sciens præterco, suis locis enim explicabimus.*

Hoc factum † tribus temporibus consideratur præterito, præ- 3
senti & futuro: id quod admonuit Fabius *lib. 5. instit. oratoria. cap. 9.* cùm ait consilia esse & præsentis, & præteriti, & futuri temporis. Et idem apertiùs *lib. 7. cap. 3.* [coniectura (inquit) omnis aut de re, aut de animo est.] Vtriusque tria tempora, præteritum, præsens, futurum. Ex facto præterito coniecturam ducimus ad tempus præsens. Nam dicimus eum, qui malus fuit præterito tempore, & nunc malum præsumi, *l. si cui. §. ijsdem. ff. de accusa.* Quare Fabius iam commemoratus dicebat spectanda esse antè acta dictaq; præteritis enim æstimari † solent præsentia, *& alia scribunt Alciat.* 5
in tract. de præsump. reg. 2. præsump. 25. & Simancas Cathol. instit. tit. 50. de præsumptionib. num. 16. & suo loco dicemus vberius. Imò etiam ex actu præterito præsumptio sumitur ad tempus futurum. Non enim expectari potest bonus † exitus eorum, quæ malo principio 4
sunt inchoata, *c. miramur. §. principatus. 61. distinct.* Et à præterito actu ad futura coniecturam sumunt Honorius & Theodos. *in l. eum qui. C. de episc. & cler. & ibi apertius Baldus,* quòd illa, quæ † ca- 5
stè iam vixit, sit ac futura sit semper casta.

Illud etiam annotandum hic est, quod cum factum aliquid esse à quoquam contendimus, vtputà si Caium occidisse accusatur Sempronius, varia illius temporis facta, seu accidentia considerari solent: nempè vbi fuerit Sempronius, vbi sit visus, cum quo visus sit, an aliquid præparauerit, an aliquem conuenerit, quos habuerit socios & adiutores, quo in loco præter tempus & consuetudinem fuerit, atque ita à tempore, loco, modo, occasione, & facultate, & his similibus coniectura ducitur, *vt vna cum nostris, non indulgemus explicabimus infrà quæst. 89.*

Factũ † præsentis temporis, id est, quod in re & negotio factũ 9
est, coniecturam facit ad præterita, *l. si tamen. §. ei qui. ff. de ædil. edicto.* quo loci ait Pompon. [quòd venditor ille, qui tenet seruum in vinculis, præsumptionem præstat emptori sciendi seruum præterito tempore aufugisse.] *ita etiam probat l. si vt certò. §. custodiam. ff. commod.* imò à facto præsentis temporis coniectura ducitur † ad futurum, sicuti Iustinia. ait, *in §. vltim. vbi gloss. instit. de* 10
iniurijs.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vltrijs. quod remittens de præsenti iniuriam, in futurum etiam
8 remisisse præsumitur. ita etiam dicimus, quòd † ille qui est de præsenti incontinens, ita etiam præsumitur quod erit in futurum, *c. si quis Diaconus. 50. distin.*

9 Factum futuri † temporis coniecturam facit ad ea, quæ iam sunt præterita, vel ad præsentia, veluti cùm ambigitur, an illatum vulnus sit mortale, à futuro tempore cõiecturam ducimus. Nam si vulneratus post quatriduum surrexit, non videtur postea moriens ex illato illo vulnere decessisse, *ita Bloss. in l. 1. C. de emend. seruo. & si hoc iudicis arbitrio relinqui scripserunt plures, quos recen sui lib. 2. de arbitr. iudic. casu 275. num. 2.* Ita etiam in alijs dispositionibus factum sequens declarat † voluntatem præcedentem, *l. sed & Iulianus. §. interdum. ff. ad S. C. Macedo. l. si concubinam. §. si res amotæ. ff. de rerum amot. & l. cùm quis. in fin C. de natura. liber. & scripsit Iaso in l. si seruus plurium. §. vlt. num. 4. de lega. 1.* Alia exempla ad totam hanc
10 quæstionem sumi possunt ex his, quæ dicemus infrà *quæstio. 23. cùm agemus, quomodo & quando præsumptio sumatur à tempore ad tempus.*

QVAESTIO XX.

Præsumptio ex actibus voluntarijs quomodo & quãdo ducatur atque sumatur, diligens explanatio.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio ex actibus voluntarijs sumitur tantum, quantum actus ipse ex necessitate concludit.*
2 *Soluens partem debiti alterius, ad quod nullo modo tenebatur, non præsumitur eo animo soluisse, vt etiam residuum soluere voluerit.*
3 *Hæres soluens partem legatorum ante tempus cogi nequit, vt reliqua præstet antequam dies cedat.*
4 *Fratres duo artifices communicantes lucra & quæsita ex ipso artificio, quam societatem præsumantur inire.*
5 *Negotia alterius gerens per aliquot dies aut menses, non præsumitur animo obligandi perpetuò facere.*
6 *Precariò concedens pro voluntate sua, donec ei placuerit conceßisse creditur.*
7 *Molendinum vel furnum alicuius accedens per annos aliquot, nõ præsumitur animo obligandi se fecisse.*
8 *Edens rationes & instrumenta, præsumitur edere pro ea vice tantùm, non vt iterum edere compellatur.*

QVAERO vigesimò, quomodo & quantum sumatur præ-
1 sumptio ex actibus voluntarijs? Et sumi solùmodò † quantum actus ipse ex necessitate concludit, certum est. Ita scribunt Bart. *in l. Titium aut Maium. §. altero. ff. de admin. tut. Claudius Mermerius in rep. in l. naturaliter. §. nihil commune, num. 141. ff. de acquir. poss.* qui quidem Claudius scripsit, quòd si agens rei vendicatione dicat suum aduersarium possidere, solùm intelligitur atque ita præsumitur deducere naturalem possessionem, quæ necessaria est ad ipsam rei vendicationem. Apertius probatur hæc traditio *in l.*
2 *vlt. C. ne vxor pro marito.* quo loci scriptum est, quòd ille qui soluit † partem debiti alterius, ad quod nullo modo tenebatur, non præsumitur eo animo soluisse, vt etiam residuum soluere voluerit: & propterea pro residuo conueniri non potest. Est simile quod respondit Scæuola *in l. Lucius. §. testator. de leg. 2.* cùm dixit hæredem,
3 qui ante tempus partem legatorum † soluit, cogi non posse, vt cætera legata antequàm cedat dies, præstet: cùm eo animo primum illud legatum præstitisse nõ præsumatur, vt ad reliqua teneretur.
4 Ita pariter dicimus, quòd si duo fratres † artifices communicant lucra & quæsita ex ipso artificio, præsumitur contracta societas, quoad lucra illa, non autem quoad cætera bona. *Sic tradunt Bar. in l. 1. §. si quis hoc interdicto in fin. ff. de vsin. actuq; privat. & in l. Titium. §. altero. ff. de adm. tut. Ant. Corset in suis singularibus, in verbo societas, incipit inter fratres. Alex. in cons. 78. num. 1. lib. 2. & in cons. 75. in fin. lib. 6. Barbat. in cons. 22. col. 2. lib. 1. & in cons. 37. col. 4. lib. 2. Paris. in cons. 85. num. 7. in cons. 86. num. 10 & in cons. 87. nu. 7. lib. 1.* Hinc facit, quod ille
5 qui aliquot dies & menses † negotia alterius gessit, non præsumitur se ex ea gestione voluisse obligare, perpetuò negotia illa tractare, sed solùm tamdiù obligatus dicitur, quamdiù sibi placet. Idem manifestè probat *l. voluntaria. C. de excusat. tutor.* simile est ex
6 *l. 2. §. 1. & l. habet, in prin. ff. de precar.* vt is, qui precariò concessit, † pro sua voluntate concessisse dicatur, donec ei placuerit, & non vltrà: Et propterea non præsumitur concedens se velle perpetuò obligare. Huc etiam pertinet quod tradit Bart. *in l. cùm de in rem verso, nu. 14. ff. de vsur.* quòd ille qui iuit ad molendinum † vel fur- 7
num alicuius aliquot annos, non præsumitur eò accessisse, vt perpetuò deinde accedat. *& cum Bart. idem sentiunt cæteri, vt scribunt copiosè Dec. in l. si certis annis. in primo not. ab. C. de pactis. & Curt. Iun. num. 2. adducit hanc rationem, quòd actus nostri voluntarij non extenduntur plus quam vrget ipsius actus necessitas, ex d. l. vlt. C. ne vxor pro marito. & Ripa in c. cùm ecclesia Sutrina, num. 42. de causa possess. & propr.* Est etiam simile quod tradunt Dec. *in l. 1. num. 11. & ibi Ripa & Alciat. nu. 29. C de eden.* post alios, quòd ille, qui ex sua liberalitate semel edidit rationes † & instrumenta, præsumitur edidisse pro ea vice tã- 8
tùm, non autem vt iterum edere compellatur. Quibus intelligimus veram esse hanc traditionem, ex actibus voluntarijs tantum præsumi, quantum ipsius actus necessitas vrget.

QVAESTIO XXI.

Actus ex quibus colliguntur præsumptiones perfecti an esse debeant.

SVMMARIA.

1 *Actus ex quo præsumptio sumitur debet esse omninò perfectus.*
2 *Matrimonium contractum præsumitur inter sponsos, copula carnali sequuta.*
3 *Specialia duo simul concurrere non possse.*

QVAERO vigesimoprimò an actus ex quo præsumptio sumitur, debeat esse omnino perfectus, vel sufficat principiũ: atque ita quod fuerit inchoatum? Et actum perfectum esse † oportere, scripsit Abb. *in c. vlt. num. 2. de spons.* & ibid. Butrius, 1
dum ex illo canone annotarunt, quòd etsi præsumatur contractum † matrimonium inter sponsos, ob subsecutam copulam car- 2
nalem, attamen præsumptio illa non insurgit, quando copula verè secuta non fuit, sed solum fuit nitus & conatus ad copulam. *Quã sententiam probarunt Ioan. Andr. Gemin. & Francus in cap. 2. §. idem de desponsa impuberum. & communem esse asserunt Præpos. in d. c. vlt. Eandem probarunt Aretin. in cons. 142. n. m. 7. Syluester Prierias in sua summa, in verbo matrimonium, il. 2. q. 16. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 38. num. 1 v. rs. sed quod si & Didac. in epitome de sponsal. par. 1. c. 4. §. 1. num. 19.* Et quod ad calum d. c. vlt. de quo vberius suo loco dicemus, duplex assignatur ratio à Doctoribus ibi. Quarum vna huic generali quæstioni & rationi cõuenit, quòd scilicet duo specialia † simul concurrere non possint. Primum est speciale, 3
quia conatus haberetur pro facto, quod tamen propriè non est factum. Secundum, quòd ex præsumptione causa iudicaretur, cũ tamen regulariter iudicari debeat secundùm veritatem ipsam.

QVAESTIO XXII.

Præsumptio quomodo à verbis colligatur, atque ducatur.

SVMMARIA.

1 *Verba sunt cordis nuncia nec præsumendus est quisquam dicere quod non prius mente agitauerit.*
2 *Sermones sunt ingeniorum & morum imagines.*
3 *Dicta præteriti temporis coniecturam faciunt ad actum præsentem.*
4 *Dicta præsentis temporis coniecturam præbent voluntatis præteritæ.*
5 *Dicta futuri temporis præsumptionem faciunt ad tam præterita.*

QVAERO vigesimosecundò, quomodo præsumptio & con-
iectura ducatur à dictis, atque ita à verbis? Non est dubium, quin coniectura & præsumptio ducatur à verbis: cùm illa sint cordis † nuncia. Neque enim (*ait Iurisconsultus in l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de iurisdict. omn. iud.*) est præsumendus quisquam dicere, quod non prius mente agitauerit. Et Aristoteles *in Rhetor. ad Alexandrum. c. de speciebus laudandi*, ait sermones † esse notas, earum quę 2
sunt in anima passionum, siue animi affectionum quædam signa. *Et hac de re scribit Simancas Catholicus Inst. tit. de præsumpt. num. 18. & suo loco dicemus.* Dicta aut vel præteriti vel præsentis tẽporis, vel futuri cõsiderantur. Ex dictis † præteriti tẽporis cõiectura sumitur 3
ad actum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ad actum præsentem, *l. vtrum, ff. de petitio. hæred.* & *l. si seruus plurium. §. vltim. ff. de legat. 1. quæ in hanc sententiam recensuit Afflictus decis. 345. num. 1. 2. qui alios recenset.* Extat exemplum apud Baldum *in l. multum, num. 2. C. si quis alteri, vel sibi,* cum dixit instrumentum emptionis confectum nomine vxoris, & si reuera maritus emit, præsumi simulatum, ex dictis ante celebratum contractum, vt si iam dictum fuit, quod maritus erat emptor. Recensetaliud exemplum Ruin. *cons. 4. in fin. lib. 1. Et alia suo loco dicemus.*

4 Ex dictis præsentis † temporis, cùm negotium conficitur, cõiecturam facimus voluntatis præteritæ, *l. vxor. vbi Bart. de lega. 3.* & *Afflict. d. decis. 375. num. 1. vers. & ex verbo.*

5 Ex dictis futuri temporis † præsumptio fit & coniectura ad iam præterita, vt scilicet præmediata illa fuerint, *d. l. Labeo. §. idem Tubero, de supp. leg. l. si non conuicij C. de iniurijs. & c. 1. de præsumpt.* Potest hic afferri exemplum ex Baldo *in d. l. multum. num. 2. C. si quis alteri vel sibi,* cùm dixit, emptionem factam nomine vxoris, præsumi re vera factam nomine mariti ex dictis ab ipsamet muliere post contractum celebratum. *Et illo in loco plura egregia hac de re, scribit ipse Baldus, & nos dicemus infrà libr. 3. in præsumpt. 75. dum explicabimus, præsumptiones simulatis contractus facti nomine vxoris, cùm tamen esset mariti.* Cæterùm annotandum est, præsumptionem hanc quæ ducitur ex dictis vel factis, esse validiorem ea, quæ sumitur ex non factis, vel non dictis, *de qua statim dicemus. Ita Abb. in c. veniens, num. 7. de filijs presbytero. & Alciatus in respons. 525. num. 11. & attingemus infrà in quæst. 26. in fine.*

QVAESTIO XXIII.

Præsumptio & coniectura, quando & quomodo sumatur ex non factis, vel ex non dictis, breuis facilisque explanatio, multis exemplis illustrata.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio non sumitur ex non factis, vel non dictis, declaratur. nu. 8. & nu. 13.*
2 *Præsumptio nulla colligitur ex his, quæ non apparent.*
3 *Actus consistentes in pati, non arguunt consensum.*
4 *Maritus retinens penes se dotem vxoris, non censetur adiuisse hæreditatem nomine filiorum.*
5 *Socius finita societate, dimittens sortem penes socium, non videtur societatem renouare.*
6 *Actus negatiuus nil infert.*
7 *Princeps tolerans bannitum in ciuitate, non iudicatur eum à banno absoluisse.*
9 *Non factum consideratur duobus temporibus.*
10 *Pater liberis susceptis, donationem causa mortis factam non reuocans, ostendit ab initio donationis se eo animo fuisse, vt donaturus fuisset, etiam si de liberis cogitasset.*
11 *Hæres iussus à testatore reficere domum, si non patitur deferri cementa, & alia necessaria, præsumitur voluntati eius in futurum parere nolle.*
12 *Tacens in multis casibus videtur consentire.*
14 *Pater substituendo filio extraneum, non præsumitur filios ex eo natos excludere voluisse.*
15 *Pater substituens filio impuberi, censetur substituisse, etiam si in pupilla vi ætate decesserit.*
16 *Pactum factum de dote reddenda patri dotanti, vel eius fratri hæredi, si filia decessisset sine liberis, prodest etiam filijs patris, post initum pactum susceptis.*

QVAERO vigesimotertiò, an & quomodo coniectura & præsumptio ducatur à non factis, & à non dictis? Hac in re pro regula constituendum est præsumptionem † non sumi ex non factis, vel non dictis. Quandoquidem ex his, quæ non apparent, nulla † præsumptio colligitur. *Ita Ancharan. in cons. 302. Materia, de qua quæritur. & Crauet. in cons. 202. num. 9. & in cons. 319. num. 13. vers. decimo nono. Addu. l. quod seruus. ff. de condict. ob causam. & l. in lege. ff. de contrahen. empt.* Et apertius scribit Marius Salomonius *in l. Gallus. §. quidam rectè, num. 32. ff. de liber. & posthum.* præsumptionem tunc regnare, quando apparet quid gestum, qualiter autem gestum, in obscuro est. Hinc scripsit Innoc. *in c. olim, il. 3. in fine. de restitut. spoliato.* quod actus † consistentes in pati, atque ita actus negatiui, non arguunt consensum, *& Innocentium secuti sunt alij, quos congessi in cons. 121. num. 84. libr. 2. quo in loco, num. 83.* scripsi ex sententia Baldi *in l. non hoc. C. vnde legitimi,* & aliorum, maritum † retinentem apud se dotem vxoris, non censeri adiuisse hæreditatem nomine filiorum. Cùm actus iste retentionis, sit solum silentium, sicque non dictum, vel non factum. Et ibidem simile scripsi ex Crotto *in cons. 15. num. 15.* socium dimittentem † apud socium sortem ipsam, post finitam ipsam societatem, non significare, quòd renouare voluerit societatem ipsam. Nõ commemoro alia, quæ ad rem hanc, illo in loco scripsi. Huc facit quod docuit Abbas *in c. veniens, num. 7. vers. quandoque non promouet. de filijs presbytero.* cùm dixit, quod ille, qui patitur, atque ita actum negatiuum facit, non dicitur dispensare cum inhabili vel excommunicato: ex quo actus † negatiuus nil infert. *Et Abbatem secuti sunt Imola in c. quidam consulebat, col. 3. vers. aut princeps. ff. de reiud. Socin. Sen. in cons. 99. col. 3. vers. sed respondeo. lib. 1. & Ruin. in cons. 85. col. pen. vers. secundus casus est. lib. 4.* Quo quidem in loco Ruin. simile respondit in principe, † qui bannitum in ciuitate tolerauit, vt ex ea patientia non dicatur eum à banno absoluisse. *Rumum secutus sum in cons. 275. num. 50. lib. 3. quo loci alia ad rem congessi.*

Declaratur primò hæc regula, vt locum non habeat quando is, qui debet aliquid facere, vel dicere, nil facit vel dicit: tunc ex † eo non facto, vel non dicto colligitur præsumptio & coniectura. Ita docuit Bart. *in l. gerit, nu. 28. ff. de acquir. hæred.* dùm dixit, quod si hæredi scripto assignatus fuit terminus ad adeundum vel repudiendum hæreditatem, si hic intra præstitutum illum terminum nil facit: ex hoc non facere, præsumptionem aditionis infert, *l. vlt. §. fin autem hoc. C. de acquir. hæred. & l. quamdiù. ff. eod. vbi idem Bart. alia exempla mox apparebunt.* Hoc non factum † duobus temporibus, nempè præterito & præsenti considerari potest. A non facto præteriti temporis ducitur coniectura ad tempus præsens, *vt in l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit.* Qui enim vt negligens, nil egit, atque ita non facit quod facere debuit, non excusatur de præsenti, quia & nunc negligenter egisse præsumitur. A præsenti non facto præsumptio sumitur, vel ratione præsentis, vel ratione præteriti vel ratione futuri. Ex præsenti ratione præsentis tẽporis colligitur præsumptio, vt in exemplo suprà commemorato ex Bart. *in d. l. gerit. num. 28.* cùm dixit. ex eo non facto præsenti, arguì de præsenti hæreditatis repudiatione. Ex præsenti verò ad præteritum ducitur præsumptio & coniectura, *vt in exemplo illo commemorato à Bart. in d. l. gerit, num. 28. vers. aliud exemplum.* Si debitor in diem succesisit creditori, & non soluit alijs, qui succedunt ipso repudiante. Ex hoc non facto præsumitur hunc debitorem iam adiuisse hæreditatem. Quam quidem traditionem multis argumentis confirmauit Bart. *quem secuti sunt multi, quos commemorabimus infrà lib. 4. præsumpt. 112. cùm de aditione hæreditatis præsumenda agemus.* Afferri & hic potest exemplum illud, quod sumitur ex traditione Tiraq. *in l. si unquam. in verbo, donatione, nu. 257. C. de reuo. don.* Cùm dixit, quòd si pater † susceptis liberis, non reuocat donationem causa mortis, quam iam fecerat, ostendit eo se semper animo fuisse ab initio donationis, vt donaturus fuisset, etiamsi de liberis cogitasset. Et demùm ex præsenti non facto, ducitur præsumptio & coniectura ad futurum: sicuti quando hæres † iussus à testatore reficere domum, si non patitur deferri cementa & alia necessaria ad refectionem, præsumitur, quòd parere nolit in futurum voluntati testatoris. *Ita probat l. veteres. ff. de itinere actuq; priuato.* A non dicto, hoc est, à taciturnitate præsumptio sumitur. Nam dicimus, quòd is qui tacet, multis † in casibus consentire videtur, *vt omnes tradunt in l. quæ dotis. ff. soluto matrim. & in c. ii qui tacet. de reg. iur. in 6. & attigimus supra in q. 16. in fin. & latissimè explicabimus infrà lib. 6. præsumpt. 87.*

Declaratur secundò † vt non habeat locum hæc regula, quando lex ipsa præsumptionem colligit, seu imaginatur, quod etsi nil dictum, vel factum legatur, nihilominus quod dictum & factum id fuerit. Ita scribunt duo benè eruditi interpretes, Viglius scilicet *in instit. de pupillari substit. in prin. nu. 17. & Vacarius in lib. 4. declar. iuris. cap. 24. dum explicant sensum in l. testamento. l. a. 1. C. de testam. milit.* scribunt ij, legem aliquando sumere coniecturam ex dictis seu scriptis, aliquando ex non scriptis, sed à se ipsa imaginatis. Exemplum ex non scriptis habetur *in l. cùm auus. ff. de condit. & demonstr. & apertius in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substit.* vbi lex coniecturam sumit, quod etsi pater testator † substituendo filio extraneum, non adiecerit, si filius ipse reliquisset filios, quod illi, & non extraneus substitutus succedat: attamen lex præsumptionem & coniecturã facit, quòd ita disposuerit, etsi scriptũ id non fuerit. *Quæ de re latissimè disserimus infrà libr. 4. præsumpt. 54.*

vbi ex-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vbi explicabimus tractationem d.l.cùm auus. Est aliud exemplum in l. iam hoc iure.ff.de vulg.& pupil.substit.& in l.quamuis.C.de impub.& aliis substit. vbi lex præsumit patrem † filio impuberi substituentē, censeri substituisse, etiamsi in pupillari ætate decesserit, tametsi scriptum id nō reliquerit. Extat & exemplum in l.Titius. §.Lucius. ff.de liber.& posthum. quo loci lex coniecturam facit, quod etsi scriptum non legatur, auum hæredem fecisse nepotem iam natum: attamen lex præsumit, testatorem illum vocasse. Est demū exemplum in l.tale pactū.§.vlt.ff.de pact. vbi pactum † factū de dote reddenda ipsi patri dotanti, vel eius fratri hæredi, si filia decessisset sine filijs, prodest etiam filijs patris post initum pactum susceptis: tametsi de illis nil fuerit dictum. Lex enim coniecturam facit, quod sicuti pater stipulatus est sibi dotem reddi, vel hæredi suo, quem fratrem esse sperabat, ex quo tempore illum tantum habebat, si credidisset suscipere filios, quod nomine filiorum ante fratrem stipulatus fuisset. Qua de re copiosiùs suo loco dicemus.

43 Status præsens tollit præsumptionem præteriti temporis secundùm Alciatum.
44 Tempus præsens habet connexitatem quandam cum præterito.
45 Dives, & soluendo qui non est de præsenti, nec tempore præterito soluendo fuisse præsumitur.
46 Pauper de præsenti præsumitur etiam retro fuisse pauper.
47 Prædia nunc culta præsumuntur in præteritum culta fuisse.
48 Hæreticus de præsenti præsumitur ex præterito hæreticus fuisse.
49 Idioma aliquod qui nunc loquitur, præsumitur in præteritum illud loqui scisse.
50 Præsumptio ex præsenti, quādo non sumatur ad præteritum, & de qua præsumptione id intelligendum. nu. 55.
51 Prudentem esse, & literatum, est quoddam contingens.
52 Prudens nemo nascitur, nec literatus oritur.
53 Qualitas extrinseca nisi probetur, non præsumitur.
54 Feudum nunquam præsumitur antiquum, sed nouum.
56 Præsumptio à tempore futuro, quomodo fiat ad alia tempora.

QVAESTIO XXIV.

Præsumptio quomodo dueatur de tempore ad tempus, diligens, & accurata admodum explanatio.

SVMMARIA.

1 Tempus triplex est.
2 Præsumptio ex tempore præterito, ducitur circa præteritum. & nu. 7.
3 Conuersus non præsumitur, qui focariam habuit, & veste vsus est laicali, possidendo propria.
4 Comminatus alteri, se eum occisurum, isq; reperiatur postea occisus præsumptio est homicidam esse eum, qui minas intulit.
5 Debitor reditus annui, probans solutionem trium annorum continuorum proximè elapsorum, præsumitur aliis annis quoq; soluisse.
6 Venditore asserente, se deceptum fuisse vltra dimidiam iusti pretij, quod tempus inspici debeat.
8 Præsumptio ex tempore præterito, ducitur etiam circa præsens.
9 Præsumptio aut argumentatio ducta à præterito ad præsens, requirit duo extrema præteritum verum, & præsens possibile. & nu. 37.
10 Subditus olim, & hodiè præsumitur.
11 Voluntas aut opinionis certæ qui fuit quondam, eiusdē & nunc præsumitur.
12 Rem præterito tempore qui habuit non præsumitur eam amisisse.
13 Dives olim, & hodiè præsumitur talis.
14 Homo quod sciuit anteà, præsumitur hodie scire.
15 Furiosus qui tempore præterito fuit, ita & nunc præsumitur. Idem in ægro & infirmo. nu. 16.
17 Præsumptio ex tempore præterito ad præsens, quando duci nequeat.
18 Infans olim, hodiè non præsumitur.
19 Literas qui in pueritia nescijt, non præsumitur hodiè ignorare.
20 Percutiens olim, non præsumitur hodie percutere.
21 Præsumptio à tempore præterito, ducitur ad futurum.
22 Malus tempore præterito præsumitur malus in futurum.
23 Negligens qui fuit, præsumitur talis de præsenti.
24 Accusare per calumniam præsumitur is velle, qui præterito tempore per calumniam accusauit.
25 Peccatum semel, in futurum talis præsumitur.
26 Iniuriam semel qui remisit, in futurum quoq; remisisse præsumitur.
27 Iuri canonico negligenter operam nauans, præsumitur negligens futurus in addiscendo iure ciuili.
28 Inimicus iam factus, in futurum talis præsumitur.
29 Præsumptio ducta à præterito ad futurum, nunquam est iuris, & de iure. sed iuris tantum.
30 Præsumptio à præterito ad præsens, non habet locum in his, quæ circa temporis mutantur.
31 Præsumptio à tempore præsenti ad alia tempora quomodo fiat.
32 Præsumptio de præsenti in præsens.
33 Criminosus de præsenti non præsumitur bono zelo accusare.
34 Confessio crimen se cum sociis commisisse, non creditur de sociis.
35 Præsumptio de præsenti in futurum, quæ fiat.
36 Incendiens qui nunc est, in futurum talis præsumitur.
38 Præsumptio de præsenti ad præteritum, quomodo ducatur. num. 39. 40. & 41.
42 Probatio plena vt fiat, regulariter ex præsenti non infertur ad præteritum, secundum Bart.

QVAERO vigesimoquartò, quomodo & quando præsumptio sumatur atque ducatur à tempore ad tempus? Egregia est quæstio, quam explicat inter cæteros, glo. in c. scribam. & ibi Doct. de præsumpt. Bald. in l. ex persona. C. de probat. Floria. in l. non est necesse. ff. eo. & ibi Iac. Euerhard. in centuria legali in loco, à tempore ad tempus, & Alciatus tract. de præsumpt. regul. 2. præsumptio. 25. & 26. Horum traditiones in multis sequar, præter eos tamen alia non contemnenda addam. Et cùm tria sint tempora † præteritum- 1
præsens & futurum, tria etiam capita ita constituo, atque distinguo.

Primum est caput quoad tempus præteritum, quo quidem in capite tres distinguo casus. Et primus est, vt ex tempore præterito 2
† ducatur præsumptio circa præteritum. Ita Euerard. in d. loco à tempore ad tempus, nu. 3. Exempla adfert ille plura. Illud est primū ex c. quia sunt culpa. 28. dist. vbi ex eo, quod aliqua mulier incontinenter prius vixit, præsumitur quod non fuit vxor diaconi: & ob id scribunt ibi interpretes, quod non presumitur conuersus, † qui 3
focariam habuit, & bona propria possedit, & veste laicali vtebatur: & propterea eo mortuo, non poterit Abbas eius bona vendicare. Et post alios egregiè ibi declarat Io. de Turre Cremata. nu. 3. & 4.

Est secundum exemplum ex traditione Spec. in tit. de præsump. vers. sed pone. & c. quod si quis cominatus † fuerit alteri, se eum occisurum, & ille postea reperitur occisus, sed ignoretur à quo: præ- 4
sumptio est, quòd ille hoc fecerit, qui minas intulit. Speculatorem secuti sunt Abb. & alij in c. scribam. & in c. literas de præsumpt. Et Ioan. à Platea in l. quicunq;. in fin. C. de apochis publ. libr. 10. Et quia de re copiosè disseremus infra q. 92. vbi explicabimus, quando minæ indicium faciant ad torturam.

Tertium exemplum adfert Euerard. quod si debitor † annui 5
redditus, probat solutionem trium continuorum annorum proximè elapsorum, præsumitur facta solutio aliorū annorum præteritorum. Ita probat tex. singularis. l. quicunq;. C. de apochis publ. lib. 10. qui etsi loquatur in præstationibus fiscalibus, attamen locum etiam habet in cæteris annuis præstationibus, vt est glo. notab. in l. 2. C. de iure emph. quam ibi secuti sunt Salic. q. 2. & q. 8. idem Salic in l. cùm de in rem verso. ff. de vsuris, & in l. solemnibus. in fine. C. de rè vend. Iaso. in d. l. 2. num. 75. C. de iure emph. & in l. si certis annis colum. 2. vers. ad de principaliter. C. de pact. Calean. cons. 45. col. vlt. Iacobin. in d. l. non est necesse, nu. 3. ff. de probat. Franc. Cremen. sing. 78. & alios plures commemorat Anton. Gabriel. in suis conclusionib. lib. 1. titul. de præsumptionibus. conclusio. 11. & vberius docemus infra libr. 3. præsumptio. 112.

Et in specie nostra hoc exemplum commemorant, & probant Ioan. à Platea in d. l. quicunque. num. 1. in fine. Iacobin. à sancto Georg. in d. l. non est necesse. num. 3. ff. de proba. Quartum exemplum affert Florian. in d. l. non est necesse, num. 1. vers. ex quo arguit. post Cynum in authen. sed quamuis, quæst. vlt. C. de rei vxo. actio. Si dicit venditor, se 6
fuisse † deceptum vltra dimidiam iusti pretij, quod eō siderari debet secundùm tempus contractus. l. 2. vbi omnes. C. de rescind. vend. si testes testantur rem tanti valuisse eo anno, sed ante tempus cō tractus, præsumptio sumitur, quod deinde etiam sicq; tempore contractus res tanti valuerit: atq; ita ex tempore † præterito præ- 7
sumitur circa præteritum.

Secundus est casus huius primi capitis, quando ex præterito † 8
tempore præsumitur circa præsens. Quo sanè in casu passim sumitur hæc præsumptio, vt tradūt Bal. in d. l. ex persona. in 2. not ab. C. de probatio. Ioan. à Platea. in d. l. quicunq;. num. 2. & Euerardus in d. loco à tem-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

9 *à tempore ad tempus, num. 4.* Et vterque dixit, quod ad hoc vt hæc argumentatio procedat à præterito ad præsens, requiritur † duo extrema: nempè præteritum verum, & hoc est extremum, à quo, & præsens possibile, & hoc est extremum, ad quod. Huius præsumptionis exempla adferri adeò possunt multa, vt dixerùt Bal. & Euerard. hanc præsumptionem versari circa decem prædicamenta. *de quibus quidem abundè diximus suprà.* Et quò hic casus expiicetur, duo vel tria exempla adferam, præter illa Baldi, & Euerardi. Est sanè exemplum ex c. præterea, il. 2. de transact. vbi Bald. Abb. & cæteri, quo loci sumitur hæc præsumptio, quod qui tem-
10 pore præterito fuit † subditus, ita etiam nunc præsumatur. Secundum adferri potest exemplum ex l. eum, qui voluntatem, ff. de probat. & l. cum hic status. in princ. ff. de donat. inter vir. & vxo.
11 quibus in locis colligitur præsumptio, quod is, qui fuit certæ † voluntatis, & op inionis, eiusdem quoque, & hunc præsumatur. *Qua de re dicemus infrà lib. 6.*

Tertium est exemplum, quod si quis rem aliquam habuit præterito tempore, præsumitur etiam hodiù habere, sicque præsumi-
12 tur † quòd eam non amiserit, *l. si quis ex argentarijs. §. vlt. ff. de eden. & l. testamentum, in fi. C. de testam. & ad rem tradit Alciat. in d. reg. 2. præsumpt. 25. num. 1. post Alex. in l. domus. de leg. 1. & Felin. in c. vlt. de probatio. & dicemus copiosius infrà libr. 6. præsumpt. 21. vbi declarabimus, quàdo amissio rei præsumatur.* Qua ex re sumitur præsumptio, quod
13 ille, qui erat † diues, sit etiam hodie. *Ita gloss. in §. sin autem fortuita. in verbo, à patre. in auth de equalit. dotis, quam probat in specie Iacobin. in d. l. non est necesse, nu. 5. ff. de probat.*

14 Quartum est exemplum ex traditione Bart. *in l. filio. in prin. ff. de admen. legat.* cum dixit, quod homo † scire hodie præsumitur, quod anteà sciuit.

Quintum est exemplum ex c. vltim. de succeff. ab intesta. quo
15 dicimus, quod ille, qui tempore præterito fuit furiosus, † ita etiam nunc talis præsumitur. Et simile est ex gloss. *in c. cùm inter canonicos. de electi.* quod ille qui præterito tempore æger, † & infirmus
16 fuit, ita etiam nunc præsumitur. *Qua de re vberius diximus infrà libro 6.*

17 Declaratur hic casus vt non † procedat, quando res sunt variabiles ipso temporis cursu, vel ex ipsius naturæ necessitate. vel verisimilitudine, vel agendi qualitate. Sicuti dicimus, quòd ille, qui
18 olim fuit infans † non præsumitur etiam hodie infans, *l. cum te. C. de probat.* Nam necessitas naturæ repugnat. *Qua de re plura dicam infrà lib. 2. præsumpt. 50. vbi differam, quando ætas vel maior vel minor præsumatur.* Ita quoque ex verisimilitudine dicimus, quod ille qui à
19 pueritia † nesciuit literas, non præsumitur hodie nescire, cùm verisimile sit hominem quotidiè discere posse, *l. Stichus. de lega. 3. & c. si eo tempore. de rescript. in 6.* Ita ex qualitatu agendi dicimus, non
20 præsumi quod ille, qui olim † percussit, etiam hodie percutiat, *l. maritus ff. locati.* Et alia, ita declarando, scribit Alciat. *in d. regul. 2. præsumpt. 25. num. 1. vers. & d. præsumpt.* post Baldum *in d. l. ex persona. C. de probat.* est & simile, quod tradit Anch. *in c. vlt. num. 9. in fin. de frigid. & malef.* cùm dixit, mulierem cum viro dormientem non præsumi de præterito in præsens, quòd scilicet hodie non præsumatur corrupta, si anteà non erat.

21 Tertius est casus huius capitis, quòd præsumptio ducatur † à tempore præterito ad futurum, vt tradit Euerard. *in d. loco à tempore ad tempus, num. 1.* Exemplum adferri potest primum ipso Euerardo auctore, ex c. semel malus. de regulis iuris in sexto. qui
22 præterito tempore malus † fuit, præsumitur etiam quod erit malus in futurum. Ita in c. mandata. & c. scribam. de præsumpt. vbi
23 quis negligens † in præteritum fuit, præsumitur etiam negligens
24 de præsenti: *& sic ita dicam infrà cum Abbate. & alijs, sic in l. 2. ff. de Senat.* Ita quoque in l. si cui. §. ijsdem. ff. de accusa. qui præterito † tempore per calumniam accusauit, ita etiam præsumitur in futurum calumniari velle. Secundum exemplum adferri potest, ex c. literis. in fi. de præsum. quo loci sumitur hæc præsumptio, quod
25 qui semel † periurus fuit, erit & in futurum periurus. *Et dicimus infrà lib. 5. præsump. 45. vbi declarabimus d. regul. am. semel malus.* Tertiũ exemplum potest sumi ex §. vlt. vbi gloss. in Inst. de iniurijs. vbi
26 qui remisit † iniuriam præsumitur etiã remisisse in futurũ. Quartum est exemplum Abbatis, & aliorum in c. scribam. de præsum.
27 quod ille, qui in præterito † tempore studuit negligenter in iure Canonico, etiam in futurum negligenter studebit in iure ciuili. Quintum exemplũ adferri potest in l. in ipsius. C. famil. ercis. vbi
28 Bald. vbi semel † inimicus præsumit. ita & in futurum talis. *De his exemplis dicemus copiosius suo loco.* Et postremò hoc in casu illud est
29 annotandum secundum Euerhardum, quòd præsumptio † hæc, quæ sumitur à præterito ad futurum, nunquam est iuris, & de iure, sed iuris tantùm. *Qua de re diximus suprà.*

Declaratur hic casus, vt locum non habeat in his † quæ cursu 30
temporis mutantur: *sicuti dixi in declaratione præcedentis casus.*

Secundum est huius quæstionis caput, de præsumptione, quæ 31
sumitur à tempore præsenti † ad alia tempora: quo sanè in capite, tres quoque casus distinguo.

Primus casus est, quod à tempore † præsenti præsumatur cir- 32
ca ipsum præsens. *Ita gl. in d. c. scribam. de præsumpt. Euerard. in d. Centuria legali in loco, à tempore ad tempus, num. 17.* Exemplum est ex c. qui crimen. 6. q. 1. & c. 1. de accus. in quibus sumitur præsumptio, quòd si quis de præsenti sit † criminosus, non bono zelo accuset. Hinc est, quod regulariter † non creditur confesso, se commisisse 33
aliquod crimen vna cum Caio, & Sempronio socijs suis, *l. vlt. C.* 34
de accus. Ea est ratio, quia cùm constet ipsum confessum esse criminosum & indignum, cui fides adhibeatur, non etiam ei creditur de socijs criminis. *Qua de re vberrimè scripsi lib. 2. de arbitrarijs iudicum.* &c.

Secundus est casus huius secundi capitis, quando præsumptio 35
sumitur † à tempore præsenti ad futurum, vt verè sumi tradunt gloss. *in d. c. scribam. de præsumpt.* & ibi Doct. & Euerardus *in d. loco à tempore ad tempus, num. 18.* Exemplum adfertur ex cap. si quis diaconus, 50. distinct. quo loci habetur, quod ille, qui est de præsenti negligens, erit etiam negligens in futurum. Adfertur quoque exemplum, quod ille, qui falsum commisit de præsenti, sit idem facturus in futurum, & ob id, ei non adhibetur fides, nec relinquitur facultas conficiendi alia instrumenta. *Ita tradunt Iaso. ml. Barbatius, num. 58 ff. de offic. pretor. & Marsil. in sing. 583. Et dicemus infrà lib. 5. præsumpt. 42. vbi declarabimus.* Est etiam tertium exemplum ex c. quia aliquanti, 82. distinct. in fin. quod in hanc sententiam annotarunt Bald. & Felin. *in c. mandata. num. 1. de præsump.* vbi qui nunc est incontinens, † præsumitur, quod sic etiam erit in fu- 36
turum.

Tertius est casus huius secundi capitis, quando præsumptio ducitur à tempore præsenti ad præteritum. Qua quidem in re illud † prius sciendum est, quod ad hoc, vt hæc argumentatio locũ 37
habet, requiritur extremum à quo verum, vt est status præsens: Et extremum ad quod possibile, vt est status temporis præteriti. *Ita tradunt Bald. in d. l. ex persona, col. 1. vers. secunda materia. C. de probat. & Euerard. in d. loco à tempore ad tempus, num. 20.* Quo autem modo sumatur hæc præsumptio à præsenti ad † præteritum, distinguen- 38
di sunt vnà cum Baldo, & Euerardo præcitatis in locis, aliquot casus. Quorum primus est, quando versamur † in materia necessa- 39
ria. Et tunc omninò procedit argumentum, & præsumptio. Exẽplum est sum hodie minor: Ergo non solùm præsumptione, sed etiam necessitate naturali sequitur, quod retro fui minor. *l. minor. 25. annis ex aspectu. ff. de minor.* Secundum est exemplum, sum natus, ergo fui cõceptus. *§. 1. in auth. de restit.* & ea, quæ parit in vndecimo mense. Quo sanè exemplo vsi sunt Bart. *in d. l. ex persona. col. vlt. vers. secundo quando. C. de probat. & Bald. in l. si hi, qui. nu. 4. C. ad l. Iul. de ac ult. Floria. in d. l. non est necesse. in fi. ff. de probat. & Alciat. reg. 2. præsumpt. 26. num. 2. vers. facit tertiò.* Tertium exemplum est si vinea, fundus ve fructus producit, præsumptio necessariò sumitur, quòd iam fuerit cultus. *ita Bart. in d. l. ex persona. col. vlt. vers. secundò quando Flori. an. in l. non est necesse. in fin. ff. de probat. & Alciat. in d. præsumpt. 26. num. 2. vers. idem si hodiè.*

Secundus est casus, quando versamur in materia, impossibili † 40
stare in eodem statu, tunc ex præsenti non præsumitur in præteritum. Exemplum sit secundum Baldum & Euerardum præallegatos, si dico, hodiè sum maior viginti quinque annorum, ergo retro fui maior. Non enim hæc argumentatio, & præsumptio duci potest, *l. si minorem. 4. C. de in integr. rest. & l. cum te. C. de probat. & scribit Bart. in l. de ætate, nu. 13. ff. de minor. 25. annor.*

Tertius est casus, † quando versamur in materia contingenti. 41
Quo quidem in casu solent subdistingui duo alij casus. Primus est quando præsens status, potest concurrere cum naturali veritate antecedentis, & tempus ipsum præsens habet se ad præteritum, vt finis ad principium. Hoc in casu sine controuersia, ex præsenti præsumitur in præteritum. *Ita Bart. in d. l. ex persona, nu. 6. vers. primo casu. C. de probat. Floria. in l. non est necesse. num. 3. ff. eo. de probat. & Alciat. in d. præsumpt. 26. nu. 2. vers. fallit quartò.* Exemplum adfertur ex l. sed & Iulianus. §. proinde, ff. ad S. C. Macedon. vbi si filius cõuertit in rem patris pecuniam mutuo susceptam, præsumitur ab initio eo animo susceptisse: atque ita locus non est dispositioni. S. C. Macedoniani. Adfertur & secundum exemplum, quod si quis

mihi

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

mihi reſpõdet de fructibus empti prædij, præſumitur quod illud iam meo nomine emerit, *l.Iulius. C.de agric.& cenſ.libr.11. & tradunt Floria.& Alciat.præcitatis in locis.* Secundus eſt caſus huius tertij caſus, quando præſens ſtatus concurrere poteſt cum naturali veritate antecedentis ſtatus, & præſens non habet ſe vt finis præteriti. Hoc caſu ex præſenti præſumitur in præteritum, *ſecundum Baldum & Euerardum in locis iam allegatis, & idem docuit Ioan. à Platea l.quicunq; num.1.in fin.C.de apochis pub.lib.10.etſi Bart.& Florianus & Alciat. d.præſumptio.26.num.1. aliter ſcriptum reliquerint.* Exemplum eſt ex l.ſi hi, qui.C. ad leg.Iuliam de adulter.qua dicimus, quod accuſati de adulterio,& abſoluti prætextu conſanguinitatis, ſi deinde contrahunt matrimonium, præſumuntur antea adulterium commiſiſſe: atq; ita ex præſenti adulterio præſumitur præteritum. Cæterùm Bart. *in d.l.ex perſona.in ſecunda lectura. inſi.* ait,
42 hoc eſſe præter regulam. Nam inquit Bart.) ex præſenti † non infertur ad præteritum regulariter, vt faciat plenam probationem. *Qua de re infra dicemus.* Illud etiam eſt hic aduertendum, quod ſcriptum reliquit Alciat. *in d.reg.3.præſumpt. 26.num.2. verſ. eodem modo.* Cùm dixit in d.l.ſi ij, qui.non ſumi præſumptionem ex præ-
43 ſenti ad præteritum: ſed quod præſens † ſtatus tollit præſumptionem præteriti temporis. Erat enim in caſu d.l.ſi ij, qui. orta præſumptio.ex allegata conſanguinitate, quod adulterium non cõmiſerint, hanc deinde præſumptionem tollit præſens ſtatus, nempè ſubſecutum matrimonium. Verùm à recepta aliorum interpretatione, non diſſentit idem Alciatus *in eodem tracta. de præſumpt.regul.2.præſumpt.9. num.1. & nos vberius dicemus infrà libr.5. præſumpt.25.in prima extenſione, dum explicabimus præſumptionem illam, quòd ſemel malus ſemper malus præſumatur.* Et huc pertinent text.§.vltim.in authen.de reſtitut. & ea, quæ parit in vndecimo menſe,& in cap.cùm per bellicam, 24. quæſt. 2. quibus dicimus, quod hodie incontinens, præſumitur, quod etiam pręterito tem-
44 pore fuerit incontinens. Habet enim tempus † præſens connexitatem quandam cum ipſo præterito: *ſicuti docuit Florianus in d. l. non eſt neceſſe, colum.vlt.ff.de probat.& ibidem Iacobin.num.2.* & propterea ſcribunt multi, *quos referam infra libr.5. præſumpt. 29. in prima extenſione,* viduam impudicam præſumi etiam viuente marito eodem vitio laboraſſe. Secundum exemplum adfertur ex perſona. C.de probat. *vbi Bart.num.5. & Bald. in ſecundo notab.* qua dici-
45 mus, quod ille, qui non eſt de præſenti † diues & ſoluendo, præſumitur quod nec tempore præterito diues, & ſoluendo fuerit. Idem probat l.non eſt neceſſe.ff.eod.de probat. vbi *Florian. num. 3.& Iacobin.num.2.in fine.* & l.1.§. ſi magiſtratus.ff.de magiſtrat. conueni. quæ ſic declarat Barto. *in d.l.ex perſona, colum. vlt. verſic. primo caſu.* qui ſcribit, hoc contingere, quia tendit ad non eſſe. Qui enim nunc non, eſt nec olim fuiſſe præſumitur. Id quod ipſe Bart.declarat, niſi tendat ad non eſſe priuationis, vt apud eum quem ſecutus eſt etiam Floria. *in d.l.non eſt neceſſe, num.3. verſ. quod tamen.* Et prædictis accedit Ruin. *in conſ.67.num 11.lib.1.* qui poſt alios reſpondit, quod ille, qui hodiè eſt furioſus, præſumitur quòd & in præteritum ita fuerit. Cæterum Salicetus *in d.l.ex perſona. & Alexan.in conſ.16.num.3.lib.5.& Bertrand.in conſ.7.lib.1.* in nouis exiſtimarunt, id contingere, quando vltra actum de præſenti, con-
46 currit aliqua præſumptio, quæ infert retrò. Pauper † enim (aiunt iſti) de præſenti, præſumitur etiam retro fuiſſe pauper: quia quilibet præſumitur in dies ditari, *l.ſi defunctus C.arbitrar.tutela.* Vnde cùm iſte non reperiatur diues de præſenti, veriſimile eſt, quòd etiã non fuerit diues tépore pręterito. Alciatus verò aliã adhibuit interpretationem *in d.præſumpt.26.num. 2. verſ. aduerte tamen,* ait ille, quod hoc in caſu non ſumitur præſumptio à præſenti ad futurum: ſed potiùs quod nihil præſumitur: & relinquitur onus probandi ei, qui dicit. Probabilior tamen viſa ſemper mihi fuit Saliceti, & ſequacium explanatio.

Tertium exemplum eſt ex Aretino *in conſ.15.nu.3.verſ.& licet* cùm reſpondit, quòd ſi apparet prædia † eſſe nunc culta, præſumi-
47 tur, quòd & in præteritum culta fuerint. Cùm ex præſenti præſumatur in præteritum. Quartum eſt exemplum, ex Alber. *in l.eũ, qui bona, ff. de iure fiſci.* Cùm dixit, quod de præſenti † hæreticus
48 præſumitur, & præterito tempore hæreticus fuiſſe. Et propoſuit ille quæſtionem. Bona cuiuſdam hæretici fuerunt publicata, & omnia in vniuerſum alicui vendita: creditores autem huius hæretici volunt agere aduerſus hunc emptorem: quæſitum fuit, an poſſent. Alber.ita diſtinguit. Aut eo tempore, quo contractus fuit cum creditoribus illis celebratus, ipſe erat hæreticus, aut non, aut eſt dubium. Primo caſu, creditores emptorem conuenire non poſſunt: cum tempore, quo cum eis contractum fuit, hęreticus ille non habebat facultatem adminiſtrandi bona ſua, vel contrahendi, imò eam iam amiſerat. *c. cùm ſecundum leges. de hæret. in 6. qua tamen de re dicemus infra li.5.* Secũdo caſu benè poſſunt eũ conuenire. Tertio caſu, quando eſt dubium, inquit Alber. hęreticum illum præſumi fuiſſe talem etiam tempore celebrati contractus: cum de præſenti præſumatur in præteritum.

Cæterùm Euerardus *in dicto loco à tempore ad tempus, nu. 19.* ſcribit, tertium hunc caſum Alberici dubitatione non carere, & rectè quidẽ. Nam ab eo diſſentiunt Bart. *in l.ex perſona in 2.lect.n.6. verſ. & eſt in arg.C.de proba.* & egregie Bald. *in l. non ignorabit. in fi. C. ad exhib.Florian.in d.l.non eſt neceſſe, num.2 ff. de probat.* & ibi Iacobi. *num.2.verſ.aut præſens, qui num.4 ſimile exemplum de fœneratore conſiderat.* Ita quoque ab Alberico diſſentiunt Laſ. *in l. ſi prius, num. 45. ff.de oper.noui nunt.& Alciatus in d.præſump.26.nu.1.* Quintum exemplum adferri poteſt, quòd is, qui aliquod † idioma nunc loquitur, præſumitur quod & in præteritum illud loqui ſciuerit. Ita e- 49
gregiè Gomeſ. *in regula Cancellariæ, de Idioma nu.13.* qui refert deciſum fuiſſe à Rota Romana, quod prouiſus de parochiali in eccleſia Valentina Hiſpaniarum natus in Italia ex patre Valentino, & matre Neapolitana, & educatus cum matre, & auia, & ſorore patris pręſumatur tempore prouiſionis intellexiſſe, & loqui ſciuiſſe idioma Valentinum, ex quo decem poſt annos à prouiſione loqui, & intelligere illud ſciuit, cùm ex præſenti præſumatur in præteritum.

Tertius eſt caſus huius tertij caſus, materiæ ſcilicet contingentis, quando ſtatus præſens non poteſt concurrere cum naturali veritate antecedentis ſtatus. Hoc ſanè caſu ex præſenti † non ſu- 50
mitur præſumptio ad præteritum. *Ita Bald. in d.l.ex perſona col.1. verſ. autem non poteſt concurrere, & ibidem Bart. quem infrà referam. C.de probat.Idem Bald.in d.l.ſi hi, qui in fin.C.ad leg.Iul. de adult. & Euerardus in loco à tempore ad tempus, num.20. verſ. aut ſtatus præſens.* Exemplum primum adferri ſolet eſſe prudentem, † & literatum 51
eſt quoddam contingens: & iſtud non poteſt contingere cum veritate primi ſtatus hominis: † quia nemo naſcitur prudens, ne- 52
mo oritur literatus, cùm hi habitus ſint habitus acquiſiti non autem innati. *l.Stichus. de lega.3.* Et propterea ex præſenti non poteſt ſumi præſumptio ad præteritum. Et hinc eſt, (vt ſcribunt Bald. & Euerard. *præteritis in locis*: ac etiam Alciatus *in d. præſumpt. 26. nu. 1. verſ. ſed tu*) quòd ſi Pontifex Max. mandat alicui prouideri de beneficio, ſi conſtiterit ipſum eſſe Doctorem legum vel literis eruditum. Et ſi tempore quo reſcriptum præſentatur appareat Doctor, vel literatus: attamen non præſumitur eum retro, ſicque tempore datæ expeditionis reſcripti, ipſum fuiſſe talem. Quocirca nil ei prodeſſe poteſt reſcriptum, niſi doceat, ſe eo tempore expeditionis reſcripti, talem fuiſſe, *iuxta text. c. ſi eo tempore. de reſcript.in 6.& Clem.literas.eod.tit.* Eſt enim hæc qualitas † extrinſeca, quæ non præſumitur niſi probetur. *Ita ſcribunt glo.in c.ſi fortè.* 53
in verbo ſcientia. de electio.in 6.

Secundum eſt exemplum ex Alciato *in tract. de præſumpt. regu. 3.præſumpt.28.num.2.verſ. & idem credo.& Crauetta in tract. de antiqu.tempor.in vlt.par.num.5.* cùm dixerunt, feudum non † præſumi antiquum, ſed nouum: quia ex præſenti ſtatu non præſumitur 54
in præteritum ex quo natura liſ rerum ſtatus eſt, vt non ſint feudales, ſed liberæ: *Qua de re infrà in ſuo loco.*

Tertium exemplum poteſt adferri ex l.4. ff. de proba. vbi ſeruus, qui hodiè fugit non præſumitur retro fugiſſe, hoc eſt, quando erat puer, vel infans. Hoc enim contingit, quia præſens ſtatus huius ſerui habet contrariam neceſſariam veritatem, nempè illam puerilem ætatem, quæ non infert fugam. *Ita declarat poſt Oldrad.& antiquos, Bart. in d.l.ex perſona. ſecunda lect. num. 6. verſ. exemplum.& verſ. quandoq; præſens ſtatus. C. de proba. Idem cenſuit Floria. in l.non eſt neceſſe nu.3.verſ. quandoq; præſens. ff. de probat.*

Declarantur tamen prædicti omnes caſus, in quibus præſumptio non ſumitur à præſenti ad præteritum, vt intelligatur † quo- 55
ad veram præſumptionem, quæ transfert onus probandi in contrarium: ſecus verò quoad aliquam ſuſpicionem. Ita Alciat. *in d. regul. 2.præſumpt.26.inſi.* qui ait, ex qualitate negotij illam eſſe poſſe valdè probabilem.

Tertium eſt huius diſputationis caput de præſumptione, quæ ſumitur à tempore futuro † ad alia tempora. Quo quidem in 56
capite diſtingui poſſunt aliquot caſus.

Primus eſt vt ex futuro præſumitur ad præteritum. *Ita Bald. in l.1.num.38.verſ.ſi vu ſaluare.C.qui admitti, & Card. in Clem. exiui. §. cùm verò. de verb ſignif.* Exemplum primum adfertur ex traditione

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ipsius Baldi, si filius bonorum possessionem sibi delatam diù tenuit, & possedit patre sciente & patiente, præsumptio ducitur ad præteritum : quod scilicet iam ab initio delationis pater adhibuerit consensum filio acceptandi eam. *Qua de re differemus infrà libr. 4. præsumpt. 97. vbi de bonorum possessione agemus.*

Secundum exemplum adfert idem Bald. *in d. l. 1. num. 37. vers. & probatur sic C. qui admitti.* si fratres per decennium possederunt bona separatim, ex futuro isto tempore, præsumitur in præteritum: quod iam ante decem illos annos bona illa diuiserint. *Quam sanè traditionem vberrimè explicabimus infrà lib. 3. præsumpt. 75.*

Tertium est exemplum in casu d. Clem. exiui. §. nos autem. vers. cùm verò. de verb. sign. Cùm recipitur ingrediens religionem Minoritarum, si recipientes etiam gratis oblata bona acceptant, ex actu isto futuro præsumitur, quòd iam recipientes illi animum habuerint ad ipsa bona, & quòd ea de causa ingredientem receperint.

Quartum exemplum habetur apud Abbatem *in c. pen. num. 16. in fin. de frig. & malef.* cùm dixit, quòd si vir nõ potuit post aliquod tempus à die contracti matrimonij coire cum vxore, præsumitur etiam in præteritum non coiuisse.

QVAESTIO XXV.

Temporis, vel loci diuersitas quomodo, & quando vitiet præsumptiones, ex eis ortas.

SVMMARIA.

1 *Loci aut temporis diuersitas, non vitiat præsumptiones ex eis ortas.*
2 *Loci & temporis diuersitas, vitiat attestationes testium, quando locus, & tempus non sunt de substantia.*
3 *Protestationes, & præsumptiones in effectu concludere sufficit, etsi aliqua sit in accidentalibus diuersitas.*

QVAERO vigesimoquintò, an diuersitas temporis, vel loci, vitiet præsumptiones quæ ex eis ortæ sunt, quando scilicet ipsum tempus, vel ipse locus, non est de substantia actus? Et
1 non † vitiare respondit Geminian. *in cons. 59. Dubium tale est, col. 2. vers. sed ex præsumptionib. quem sequutus est Cravet. in tract. de antiq. temp. in 3. particula, 4. partis principalis, num. 17. adducti ex c. si præbenda. §. cæterum. de renunc. in 6.* Et ex simili, secundum Crauett. com-
2 probatur, quod nec temporis, nec loci diuersitas † vitiat attestationes testium, quando locus, & tempus non sunt de substantia: sicuti regulariter non est in actibus successiuis. *vt scribunt Bart. in l. ob carmen. §. vlt. ff. de testib. Roma. cons. 30. num. 2. Imola in cons. 102. col. 2. Corn. in cons. 247. col. 9. vers. dato autem sine præiudicio veritatu, lib. 2. Guido Papa q. 544. Ruin. in cons. 9. num. 10. lib. 2. & in cons. 36. num. 5. lib. 4. Curt. iun. cons. 65. num. 31. & Cravet. in cons. 151. col. 3. vers. est verum.* Et huius sententiæ ratio est tam quoad testes quàm quoad ipsas
3 præsumptiones, quia sufficit † probationes, & præsumptiones cõcludere in suo effectu, & si aliqua sit diuersitas in accidentalibus: sicuti dicimus in testibus qui satis concludenter probant, si conueniunt in effectu quamquam non conueniant in cortice verborum. *Ita probat l. 3. in princ. ff. de testib. & l. qui sententiam. vbi Bald. C. de pœnis. & respondit Alex. in cons. 118. n. 1. lib. 1. qui egregiũ adfert exemplũ.*

QVAESTIO XXVI.

Præsumptio quando, & quibus casibus, præualeat proprietati sermonis.

SVMMARIA.

1 *Sermonis proprietas, præualet præsumptæ menti secundùm Bald. Alia est opinio Angeli, num. 2.*
3 *Verba quando omninò attendantur, coniecturata mente posthabita.*
4 *Verba sunt notæ eorum quæ in animo sunt, passionum.*
5 *Propositum in mente retentum nil operatur.*
6 *Voluntati præsumptæ quando præualeat proprietati sermonis.*
7 *Voluntatem contrahentium, quàm verba potius spectari debere, quomodo accipiendum.*
8 *Voluntas disponentis dicitur regina, & domina, quia verbis, & proprietati sermonis dominatur.*
9 *Testator non omnis scit propriè loqui, & propriis verbis vti.*
10 *Disputatio quando nulla sit de mente, sed ad verba solum recurratur.*
11 *Verba reiectiu, quando attendatur coniecturata voluntas.*
12 *Mens quando pro expressa habeatur.*
13 *Voluntas vt in mente retenta, quo casu nil operetur, & quando id nõ procedat. nu. 14. & 15.*
16 *Dispositio quantumuis perfecta, recipit declarationem ab ipso suo conditore.*
17 *Voluntatem disponentis, quando iudex interpretetur.*

QVAERO vigesimosextò, an præsumptio præualeat proprietati sermonis, vel econtra. Bald. *in cons. 452. Statuto ciuitatis Mantuæ. colum. vltim. vers. ad vltimum. lib. 1.* respondit sermonis proprietatem præualere † præsumptæ menti, quam imaginariam vocat. Angelus verò *in cons. 261. Punctus est in anno, colum. 3. vers. si autem nulla coniectura.* respondit, † quod ad indagandam testatoris voluntatem primùm recurrimus ad coniecturas, nempè ad testatoris consuetudinem: ad consuetudinem patriæ: ad affectionem, seu dilectionem: ad scripturarum vicinitatem, & similes enumeratas in l. si seruus plurium. §. vlt. de lega. 1. deinde recurrimus (ait Angelus) ad sermonis significationem. Cæterùm ego hac in re, vt tota ista disputatio dilucidè explicetur, sic distinguo: atque constituo aliquot casus in multis secutus traditionem Soc. in l. in ambiguo. col. vlt. ff. de reb. dub.

Primus est casus, quando † verba ita se habent, vt nec ex pro- 3
pria, nec ex impropria significatione adaptari possint cõiecturatæ mentis disponenti. Hoc sanè casu verba ipsa omninò attendũtur. *Ita loquitur l. non aliter. de legat. 3. quam sic interpretati sunt Bart. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & ibidem Socin. col. pen. versic. 1. conclusio. & apertius secundum probat l. si alij. ff. de vsufructu legat.* Et hoc in casu loquitur Bald. *in d. cons. 452.* qui ob id dixit, aduersus hanc sermonis proprietatem nil obesse mentem testatoris imaginariam. *Et idem respondent Alexand. cons. 55. numer. 8. libr. 3. & melius in cons. 139. num. 5. lib. 6. abi num. 6. eiusdem opinionis recensent & Castrens. in cons. 351. Præsens casus libr. 1. & in d. l. in ambiguo. vbi etiam Socin. in quinto not. ab Castrensem sequitur. Idem respondit Cravet. cons. 161. num. 131. quos secutus sum in cons. 97. num. 41.* Quare voluntas illa huic proprietati repugnans, nulla & inutilis redditur. *Sicuti respondit præcitato loco Alexand. & idem affirmarunt Socin. in l. vbi est in quinto not. ff. de condit. & dem. nostr. & Cravet. in cons. 188. col. 2.* Eandem sententiam secutus est Iason *in l. 3. colum. 2. vers. secundò intellige. C. de liber. præter.* cùm dixit mentem testatoris attendi, si verba saltem secundum impropriam significationem ei conuenire possunt. Ea est huius sententiæ ratio, quia verba sunt notæ earum, quæ sunt in animo † passionum. *l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supp. lega. Qua de re* 4
copiosè differui supra. Extenditur hic casus, vt procedat etiam quando quis vellet probare aliam fuisse dispositionem mentem, quæ tamen ex verbis ipsis, nec ex ipsa coniecturata dispositione colligi potest. Nam adhuc ipsi proprietati verborum standum est, reiecta mente illa extrinsecus probata. *Ita docuit Socin. in d. l. in ambiguo, col. vlt. vers. octaua conclusio. ex sententia glo. in l. Labeo. in vers. ex communi vsu. de supp. leg. & Bald. in c. 1. de controuer. mu. festitura.* Ea est ratio, quia hæc dicitur quoddam propositum in mente † retentum, 5
quod nil operatur iuxta l. quidam cum filium. de hæred. instituit. & declarat idem Socin. in d. l. in ambiguo. in 5. notab. *Declarabunc casum secundum Socin. in d. l. in ambiguo, colum. vltim. versic. nono conclusio.*

Secundus est casus, quando † verba ex impropria saltem signi- 6
ficatione adaptari possunt ad coniecturatam mentem disponentis: Hoc casu præsumpta hæc voluntas præualet ipsi proprietati sermonis. *Ita respondit Alexan in d. cons. 139. num. 5. lib. 6. sic etiam declarat post Bart. ibi Corn. in cons. 273. num. 6. lib. 4. Socin. in d. l. in ambiguo. col. vlt. versic. secunda conclusio. ff. de rebus dubijs, qui eiusdem opinionis recenset Baldum in l. cùm verum. C. de fideicommiss. & in c. secundò requiris. de appella. Idem docuit Iaf. in d. l. 3. col. 2. vers. secundò intellige. C. de liber. præter.* Sic intelligi & declarari potest, quod scribunt Decius, & cæteri *in l. semper in stipulationibus. ff. de regul. iur.* cùm dicunt esse magis spectandam voluntatem contrahentium, quàm eorũ verba. Hoc sane intelligitur, quando impropriando † verba illi 7
voluntati possunt adaptari. Ita & Hiero. Gabriel. *in cons. 114. num. 7. qui post Cornetum supra citatum* scripsit, etiam si magna sit impropriatio. Nam tunc impropriatis verbis, mens ipsa coniecturata attenditur, & hoc illud est, quod dicimus, disponentis voluntatẽ esse semper seruandam, & magis attendi quàm ipsa verba: quia voluntas † disponẽtis dicitur regina, & domina: dominatur enim 8
verbis, id est, proprietati sermonis, *l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & demonstr. & multis comprobat Laf. in l. 3. nu. 1. C. de liberis præter.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

prater. & alijs multis exornant Parisius in conſ.90. num 11. & nume.14. lib. 2. Socin.iun.in conſ.85.num.7.lib.1.& in conſ.160.num.64.lib.2.& Craue.in conſ.221.num.7. Cæteras ſcies prætereo. & accedit, quod nō omnis † teſtator ſcit propriè loqui, & proprijs verbis vti, *d. l. non*
9 *aliter. §.1. de legat.3.*

Tertius eſt caſus, quando ex aliquibus coniecturis non conſtat de mente & voluntate diſponentis: & verba ipſa habent ſignificationes proprias & improprias. Hoc ſanè caſu † nulla eſt diſputatio
10 de mente ipſa, ex quo de ea nō apparet ex aliquibus cōiecturis & præſumptionibus, & propterea ad ſolam verborū ſignificationē recurrimus. *Ita verò loquitur Angel.in d.conſ.261.colum.3.verſ.ſi autem nulla coniectura.* Et hoc in caſu ipſa ſola propria verborum ſignificatio attenditur. Sic etiam intelligi, & declarari poteſt l. non aliter. ff. de leg.3. quam ſic viſi ſunt interpretari.

Quartus eſt caſus, quando verba adeò ſunt ambigua & obſcura, vt nullus inde certus ſenſus colligi poſſit: & ex coniecturis a-
11 lijs, colligitur diſponentis mens, & voluntas. Hoc ſanè caſu, † reiectis verbis attendimus eam cōiecturatam voluntatem. Ita ſenſit Socin. *in d.l. in ambiguo.col.vlt.verſ.quinta concluſio ſit.* Cùm dixit, quòd quando voluntas, & mens diſponentis nō apparet per verba, ſed præſumitur: illi præſumptioni ſtatur *l.quoties. §.1.ff. de hæred.inſtit. l.cùm proponebatur de legat.3. & l. cùm auus. ff. de condit. & demonſtr.* Et ſub hoc caſu comprehendi poteſt & illa concluſio eiuſdem Socin. *in d.l. ambiguo.col.vlt.verſ. tertia concluſio.* dum ſcri-
12 pſit, quod quando de mente non conſtat per verba † ſed ſequitur mens ad illud diſpoſitum expreſſum: illa mens pro expreſſa habetur iuxta l. iam hoc iure. de vulga. Eſt ſanè eadem cōcluſio hæc cum iam ſtatim relata: cum hoc, quod ſequitur ad expreſſam, prouenit ex coniecturata mente diſponentis.

Extenditur hic caſus, vt locum habeat etiam quando illa mens coniecturata eſſet erronea, tolerabilis tamen: Nam adhuc illi ſtatur. *Ita Socin.in d.l.in ambiguo.col.vlt.verſ.quarta concluſio.ex l. Titius. § Lucius. ff. de libe. & poſthum. & l.vlt. C. de poſthum. hæred. inſtit.*

Quintus eſt caſus, quando de mente & voluntate nullo modo conſtare poteſt, nec ex verbis, nec ex coniecturis. Hoc ſanè caſu
13 † habetur hæc voluntas, vt in mente retenta: & ideo nil operatur, *l.quidam cùm filium. ff. de hæred. inſtit. vbi Bald. & Imola declarat Soci. in d.l.in ambiguo.in quinto not ab. de reb. dub. quo loci recenſet Caſtr. in conſ.185. Supraſcriptus egregius conſultor, num.2.lib.2. Ita idem Caſtren. in conſ.351. Præſens caſus, lib.2.* qui reſpondit, quod ſi pater ſubſtituit filio, ſi deceſſerit ſine filijs maſculis, ſi decedit ſolummodò cum fœminis, non excluditur ſubſtitutus: quandoquidem quo ad fœminas nil penitus à teſtatore diſpoſitum fuit. Et Caſtrenſem ſecutus eſt Alexan. *in conſil.136.num.6. lib.6.* Eandem ſententiam probarunt Iaſo. *in l.3.colum.2. verſ.limita prædictam. C. de liber. prater.* Curt. Sen. *conſ.46. ſæpè reuoluta, colum.11.* Pariſ. *in conſ.60.nu.6. lib.2. Cæteros de induſtria prætereo.*

14 Declaratur hic caſus, vt locum non habeat † quando ex caſu ſuperuenienti colligitur præſumptio & coniectura, quod ſi is diſponens de eo cogitaſſet, ita diſpoſuiſſet, talis mens coniecturata attendi debet, *iuxta l. tale pactum, §.vlt. ff. de pact. Ita declarat Socin. in d.l.in ambiguo.col.vlt.verſ.5. concluſio. & vberius ſuo loco dicam.*

15 Declaratur ſecundò vt non procedat hic caſus, † quando ipſemet diſponens aſſeruit, ſe omiſiſſe aliquid, ſuper quo volebat diſponere. Nam his verbis dicitur probata mens ipſius diſponentis: & illi declarationi eſt ſtandum. *Ita ſcribit Socin. in d.l. in ambiguo, colum. vlt. verſ. ſeptima concluſio. ex l. cum proponebatur, de l.3.* Ea eſt
16 ratio, quia † diſpoſitio quantumuis perfecta recipit declarationē ab ipſo ſuo conditore, *l. hæredes palam, § ſed etſi notam. ff. de teſtam. & ibi notant Bart. & cæteri.*

17 Sextus & vltimus eſt caſus, quando voluntas diſponentis † fuit quidem expreſſa, ſed verbis adeò dubijs, & obſcuris, vt intelligi nequeat, quid diſponere voluerit. Hoc in caſu recurrendum eſt ad interpretationem iudicis. *Ita tradit Socin. in d.l. in ambiguo. col. vlt. verſ. decima declaratio, de reb. dub. ex l. cum in teſtamento, ff. de reb. dub. & l. voluntas, C. de fideicom.* Iudex autem (ait Socin.) declarabit ex illis coniecturis, quæ colliguntur ex *l. ſi ſeruus plurium, §. vlt. de legat.1. de quibus diximus ſupra queſt.25.*

QVAESTIO XXVII.

Præſumptio an dici debeat interpretatio.

SVMMARIA.

1 *Præſumptio ſecundum Bal. interpretatio dicitur.*

2 *Interpretatio illa dicitur, quæ ex verbis colligitur, & voce ad animi effectus declarandos. Idem dicendum eſt de præſumptione.*

3 *Conſtituit tamen differentiam Alciat. num.4.*

QVAERO vigeſimoſeptimò, an præſumptio dici debeat interpretatio? Et interpretationem † dici, ſcripſit Bald. *in rub. extr. de præſumpt. nu.4. quem ſecutus eſt Camillus Gallinus, Cœu & aliquando Collega meus, quem ob ſingularem eius eruditionem & humanitatem ſummoperè ſemper dilexi, & inquam, in doctiſſimis commentarijs de verb. ſignif. lib.5. c.18. num.2.* Et hanc quidem ſententiam probauit Bald. *l. ſi ſocius profilia. ff. pro ſoc.* ibi, ſic nobis interpretantibus, vbi Papin. mentem ſociorum in dotanda filia, appellat interpretationem: cùm verè ſit coniectura, & præſumptiō, qualis ſcilicet fuerit ſociorum voluntas, *ſic & in l. cum pater, in princ. & in l. inter ſoceros, §. cum inter. ff. de pact. dotal.* Et quemadmodum interpretatio † illa eſſe dicitur, quæ ex verbis, & voce colligitur, ad declarādos 2
animi affectus, *auctore Ariſtot. lib.1. Peri Hermenias, ſiue de interpretatione, c.1.* ſic etiam † præſumptio, & coniectura illa eſſe dicitur, que 3
(vt demonſtrauimus ſupra) deſumitur ex verbis, & factis, alijſcj; ſignis ad ſignificandum quid aliquis ſenſerit. Cæterùm Alciatus 4
in l. ſciendum, n.3. ff. de verb. oblig. differentiam conſtituit inter præſumptionem & interpretationem: attamen, ſi rectè perpēdimus, verius eſt illam eſſe præſumptionem de qua loquitur Alciatus: *ſicuti explicabimus infra l.b.3. in præſumpt.132.*

QVAESTIO XXVIII.

Qui in colligendis atque ducendis præſumptionibus ex hominis diſpoſitione, ordo ſeruandus ſit, ordinata & diligens tractatio.

SVMMARIA.

1 *Ordo an & quis obſeruandus in præſumptionibus, ex hominis diſpoſitione colligendis.*

2 *Ordo ſcripturæ in dubio obſeruandus.*

3 *Conſuetudo patrifamilias, coniecturam præbet. Et quæ dicatur illa conſuetudo ſecundum Accurſ. num.4. reprobata eius opinione, nu. 5.*

6 *Voluntas hominis obſcura, non minus factis quàm verbis ſignificatur.*

7 *Conſuetudo patria coniecturam facit.*

8 *Conſuetudo patrifamilias, repugnans conſuetudini patriæ, ſpectanda magis & præferenda.*

9 *Mens patrifamilias diſponentis indicium præbet, & quomodo ea interpretur ſecundum Accurſ. cuius tamen opinio reijcitur.*

10 *Dignitas legatarij coniecturam & præſumptionem præbet.*

11 *Legatum præſtatur ex conſuetudine illius loci, cui factum eſt.*

12 *Charitas diſponentis vel dilectio, coniecturam facit.*

13 *Conſanguinitas vel ſanguinis neceſſitudo præſumptionem præbet.*

14 *Dignitatem legatarij cur dilectioni, & dilectionem cur conſanguinitati prætulerit Iulianus. & nu.15.*

16 *Dilectio. & amor impellit magis, quam ipſe ſanguis.*

17 *Amicitia propinquitati, & gratia neceſſitudini, præterquam in filijs, præferri poteſt in bonorum ſucceſſione.*

18 *Conunctio & beneuolentia deuincit charitate homines.*

19 *Precedentia & ſequentia præbent coniecturam.*

20 *Vicinitas ſcripturarum qualis fuerit, diſponentis voluntas indicat.*

21 *Coniectura ſumpta à verbis precedentibus, diuerſa eſt ab ea, quæ ſumitur à ſubſequentibus.*

22 *Coniectura ducta à verbis precedentibus, præfertur ei quæ ſumitur à ſubſequentibus.*

23 *Precedentia influunt facilius in ſequentia quàm è contrario.*

24 *Clauſula precedens fortior eſt vt determinet ſequentia, quam è conuerſo.*

25 *Proueniens ab antecedenti magis debetur ſequēti quam è contrario.*

QVAERO vigeſimooctauò, an in colligendis coniecturis & præſumptionibus ex hominis diſpoſitione obſeruandus ſit ordo aliquis? Et eſſe † obſeruandum ſignificat Iulianus in l. 1
ſi ſeruus plurium, §. vlt. de leg.1. Cùm ad coniecturandum obſcuram teſtatoris voluntatem, ex ordine coniecturas præſumptioneſque colligit. Et eo loci annotauit Accurſius ordinem illū obſeruandum eſſe, quod & ſcripſit Boer. *q.158.num.13.* Et receptam eſſe opinionem docuit Iaſ. *in d.§.vlt.nu.2.* Cuius quidem ſentētiæ ea eſt ratio, quod † in dubio ſcripturæ ordo ſeruandus eſt. *§. inordinatum. in anth. de hæred. & Falc.* Quocirca errauit Caſtr. *in d.§.vlt.* 2

dum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

dum ſcripſit ordinē illum obſeruatū à Iulia. nō ſatis iure probari, cū prius (ait Caſtr.) ſit recurrendum ad ſcripta præcedentia, & ſequentia, quàm ad conſuetudinem regionis, & ipſius diſponentis. *Quæ de opinione dicam ſt.tim.* Hoc itaque ordine præſumptiones, & coniecturas, voluntatis teſtatoris colligit Iulia. Et primò, ex con-
3 ſuetudine † ipſius patrisfamilias coniectura ducitur. & idem aſſeruit Vlpi. *in l. nūmis, de leg. 3.* Numis (inquit) indiſtinctè legatis, hoc receptum eſt, vt exiguiores legati videantur: ſi neque ex conſuetudine patriſſa. neque ex regione, vnde fuerit, neque ex contextu teſtamenti poſſit apparere. Hanc autem patriſſa. conſuetudinem
4 interpretatur † Accurſius in *d. §. vlt.* eſſe conſuetudinem loquendi, non autem vtendi. Quam ſanè interpretationem minus verā
5 opinor. Nam & ab ipſa conſuetudine † vtendi, cōiectura ſumitur in declaranda obſcura teſtatoris voluntate, vt in l. ex vſu, ff. de tritico vino & oleo legat. Ex vſu (inquit Hermogenianus) teſtatoris legatum æſtimabitur, id eſt, quot annorum vino, pro vetere vtebatur. Et Eburnius Valens in l. cum aliméta, ff. de alim. & cib. lega. cum de alimentis obſcurè legatis ageret, reſpōdit, ante omnia inſpiciendū eſſe, quæ defunctus ſolitus fuerit ei præſtare. Et aliàs
6 admonui obſcuram hominis † voluntatem non minus factis quā verbis ſignificari, *l. ſi tamen §. ei qui ff. de adil. edict.* Et manifeſtè ad rem docuit Bart. *in l. cum certum, nu. 1. de tritico, vino, oleo, lega.*

7 Secundò ſpectari debet † conſuetudo patriæ, inquit Iulianus. Et Paulus *in l. cum de lanionis, §. item cacabos, in fine. ff. de fundo inſtructo, & inſtrum. lega.* cum dubitaret, quæ appellatione inſtrumentorum fundi continerentur, ex Pedij ſententia reſpondit, eſſe prius ſpectandum, quid teſtator demonſtrare voluerit, deinde in qua præſumptione ſint, qui in quaque regione commorantur. Præſumptionem eo loci interpretatur Accurſius conſuetudinem, regionis tamen ego intelligo. Hactenus rectum ordinem obſeruauit Iulianus. Iure quidem ipſius diſponentis vſus & loquendi cōſuetudo ſpecialis, præferri debuit conſuetudini patriæ, quæ generalis eſt, *id quod probat & l. hæredes palam. §. ſi quid poſt. ff. de teſta. & ibidem Caſtr. num. 5. & Aret. nu. 9. ſenſit Iaſon in d. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. num. 2. verſ. & ſic vult text. de leg. 1. & apertius ſcripſit Bal. in l. ſi certus annis nu. 9. in fin. C. de pact. Ang. in conſ. 261. Punctus eſt in anno, col. 3. verſ. ſi autem nulla, idem in l. 2. in fin. C. de iure emphyt. Rom. ſing. 674. & Euerard. in cenuria legalis in loco ab ordine nu. 7. verſ. hinc etiam eſt, idem in loco ab vſu ſtatu. in fin.* Quā ratione fit, vt ſi conſuetudo patriſſamilias
8 † repugnaret conſuetudini patriæ, illa patriſſamil. cōſuetudo ſpectanda magis eſſet, atq; ita alteri erit anteferenda. *Ita ſenſit Alex. in conſ. 124. col. 2. lib. 5. & Dec. in l. ſemper in ſtipulationib. n. 8. de reg. iur.*

9 Tertiò (ait Iulianus) ſpectanda † eſt mens ipſius patrisfam. diſponentis. Quæ ſanè verba interpretatur Accurſius pro ea mente, quæ colligitur ex præcedentibus, & ſequentibus. Quam quidem interpretationem reijciunt, & rectè, cæteri ibid. nempè in d. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. vbi Iaſon nu. 1. in fine ſcribit, aduerſus Accurſ. eſſe receptam ſententiam. Non enim hæc verba, ſed & mens patriſſam. referuntur ad illa, item earum, quæ præcedunt, &c. cū poſteriora hæc ſpeciem vnam cōiecturæ per ſe (vt mox dicemus) ſignificent. Eſt ergo dicendum verba hæc, ſed & mens patriſſam. &c. eſſe verba quædam generalia, coniecturam in ſpecie non habentia, vt ſunt & illa l. cum de lanionis, §. item cacabos, in fi. ff. de fundo inſtructo, & inſtr. leg. ibi, ſed in primis, quid teſtator demonſtrare voluerit. Quocirca inter ſpeciales præſumptiones & coniecturas ab Accurſio & ſequacibus connumerari non meruit.

10 Quartò (vt hunc Accurſij & aliorum ordinem ſequar) ducitur † coniectura & præſumptio ex dignitate (ait Iulianus) legatarij. ſicque illius perſonæ, in quam ipſa diſpoſitio cōfertur, id quod etiam probat, l. ſed & ſi ſuſcepit. §. ſed & ſi proponas, ff. de iudicijs, quo loci Vlpia. interpretatur relicta fuiſſe multò plura bona quā alias eſſent ob perſonæ legatarij qualitatem. *Quòd reſponſum declarabimus infra, lib. 4. poſt Decium. conſ. 290. infine. & Cranet. de antiq. tempor. particula ſeptima, primæ partis principalu, num. 4.* Huc etiam pertinet text. l. Titia. §. vlt. ff. de auro & arg. leg. qui ita à noſtris paſſim allegari ſolet. fauore religionis, cui factum fuit legatum,
11 illud extendi. Verūm mihi magis probatur ille ſenſus, legatum præſtari debere ex conſuetudine illius loci, cui factum eſt. *Sicuti poſt alios ſcribunt Tyr aq. in tract. de priuileg pia cauſa, priuileg. 25. & Gomeſ. in §. ex maleficijs, num 53. inſtit. de act. & vberius explicabimus infr. lib. 5. præſum. p. 106. num. 4.*

12 Quintò ducitur ex coniectura & præſumptio à † charitate, hoc eſt, à dilectione ipſius diſponentis (vt Iulianus ait.) Nam hæc dilectio præſumptionem, poſt iam relatas, facit. Huc pertinet quod ait Scæuola in l. Aurelius. §. Titius, ff. de libera. legat. [Præſumptio enim (inquit Scæuola) propter naturalem affectum, facit omnia patri videri conceſſa.] *Quæ de re abundè diſſeremus infra lib. 4. præſump. 80.* & à dilectione ac charitate argumentum ac coniecturam ducunt Ang. *in conſ. 261. Punctus eſt, in anno, col. 3. verſ. ſi autem.* & Afflict. *decif. 44. num. 27.*

Sextò (ait Iulianus) neceſſitudo † ſpectanda eſt, hoc eſt con- 13
ſanguinitas. Hæc equidem coniecturam facit, vt legatum certo modo debeatur. Et de neceſſitudine hac intelligi etiam poteſt d. l. Aurelius, §. Titius, ff. de lib. leg. Et ad rem confert l. Procula. ff. de probat. *Quæ de re dixi etiam ſuprà quæſt. 14.* Sed hic mirum videri poteſt, quod Iulianus conſanguinitati anteponat charitatem, atque ita dilectionem, & dilectioni præferat legatarij dignitatem, cum tamen ſanguinis vinculum cæteris maius videatur. Siquidem Iuriſconſul. ait in l. iura ſanguinis, de reg. iuris. ſanguinis iura dirimi non poſſe.

Ego ea ratione † ita à Iuliano opinor, ſeruatum, quod cum di- 14
gnitas legatarij conſideratur, in eo concurrit etiam dilectio, tacitè ſaltem, iuxta l. nec adiecit, ff. pro ſocio. at cum charitatem perpēdit Iulianus, dignitatis, quæ tunc non adeſt, rationem non habet. Nil mirum ergo, ſi charitati anteferatur dignitas. Maius dubium habet, quod coniecturam à conſanguinitate ductam, poſtponat coniecturæ ſumptæ à dilectione charitateque. Crediderim id factum † quod dilectionis vinculum ſoli vinculo conſanguinitatis 15
maius ſit, cum † dilectio amorque is ſit, qui magis impellit quàm 16
ipſe ſanguis. Hinc Plato ac etiam Solon (vt in illius vita à Plutarcho memoriæ eſt proditum) pro cuiuſque voluntate conceſſit, hæredem ſibi conſtitui. [Ex quo, (ait Plutarch.) viſi ſunt anteferre in bonorum ſucceſſione amicitiam † propinquitati, & gratiam 17
neceſſitudini, præterquam filiorum, quos excipiunt.] Et rem hāc noſtram optimè confirmant egregia hæc verba M. T. lib. 1. offic.

[Sanguinis (inquit) cōiunctio † & beneuolentia deuincit cha- 18
ritate homines. Magnum eſt enim eadem habere monumēta maiorum, eiſdemq; vti ſacris, ſepulchra habere communia. Sed omnium ſocietatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior, quàm cum viri boni moribus ſimiles: ſunt familiaritate coniuncti.] Et apertius idem Cic. in Lælio ita ſcribit: [Ex propinquitate beneuolentia tolli poteſt, ex amicitia non poteſt. Sublata enim beneuolentia amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis remanet. Ergo illud, in quo neceſſario beneuolentia permanet, anteponendum eſt ei, à quo beneuolentia remoueri poteſt.] Quibus quidem verbis manifeſtè docet Cic. propinquitati amicitiam anteferri. Quocirca rectè D. Ambroſ. lib. de offic. ita ſcribit. [Plerunque (inquit) amici ſe potius beneuolentiæ quiſq; committit, quàm fratris neceſſitudini.] Rectè igitur Iulian. cōiecturam ex charitate & dilectione prætulit coniecturæ ex propinquitate. Hoc & alibi obſeruatū legimus amicum cognato anteponi ab Vlp. *in l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. ſubſt.* in illis verbis, vtputà, ſi arrogatoris amicus, vel cognatus ei aliquid reliquit. Et Scæuola *in l. Theopompus. ff. de dote præleg.* in illis verbis, amici mei & cognati. Ita etiam Vlp. *in l. affectionis. ff. de don.* ita reſpondit. [Affectionis gratia, neq; honeſtæ, neque inhoneſtæ donationes ſunt prohibitæ. Honeſtæ erga benemerentes amicos, vel neceſſarios.]

Septimò loco coniecturam vult duci Iulianus *in d. l. ſi ſeruus plu-* 19
rium, §. vlt. de leg. 1. ab his, † quæ præcedunt, vel quæ ſequuntur. 20
Hæc enim (ſubiungit eo loci Accurſ.) vicinitas † ſcripturarum ſignificat, qualis fuerit diſponentis voluntas. Eandem ſententiam probat Vlpia. *in l. hæredes palam, §. ſed & ſi non am. ff. de teſtam.* in illis verbis. [Vtique placet coniecturam fieri eius quod reliquit, vel ex vicinis ſcripturis.] Eſt ſimile quod idem Vlpia. ſcribit *in l. qui filiabus in prin. de leg. 1.* Cuius verba adſcripſi. [Qui filiabus legauit, ſi mentionem aliqua parte teſtamenti de poſthuma fecit, videtur in filiarū legato & de poſthuma ſenſiſſe.] Et Papin. *in l. cum pater, §. cum imperfectio, ff. de leg. 2.* ait, ex verbis antecedentibus & ſubſequētibus, orationem obſcuram, ob ſui imperfectionem declarari. Cōfert & l. quoties, vbi gl. C. fam. ercis. Et hæc eſt ab omnibus probata ſententia, coniecturam ſcilicet voluntatis, fieri à *44. nu. 27. & deciſ. 275. num. 2. Pariſius conſ. 64. num. 48. lib. 1. Socin. iun. conſ. 186. num. 12. lib. 2. & Cranet. conſ. 226 num. 6. & declarat Iaſon in l. leg. 1. & ſuo loco nos vberius.* Cæterum Paulus Caſtrenſ. *in d. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. de leg. 1.* exiſtimauit, hanc coniecturam eſſe iam remea quidem opinione nil vrget, cùm de ſola hac ipſa coniectura Papinianus loquatur, nec comparat eam alteri, imo ipſemet Papi-

nia. in

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

nia. *in ea ipsa l. cũpater. §. pen.* scripsit, scripturæ ordinem obseruãdum esse. Magis vrget l. hæredes palam, §. sed & si notã, ff. de test. quo loci ita scribit Vlpianus. [Vtiq; placet coniecturam fieri eius quod reliquit, vel ex vicinis scripturis, vel ex cõsuetudine patrisfam. vel regionis.] Verùm Aretinus eo loci *in d. §. sed & si notam. in 5. nota.* satisfacit, quòd scilicet is ordo Vlpiani non sit spectandus, sed iste Iuliani, vt plenior. Imò ipsemet Vlpianus *in l. nummis, de lega. 3. cum paulò exactius coniecturas has recensẽrit*, hanc ipsam ductam à præcedenti & sequenti scriptura posteriore loco collocauit. Quocirca aduersus Castrensem senserunt cæteri omnes, *vt asserit Iaſ. in d. l. si seruus plurium. §. vlt. nu. 2. de leg. 1.*

Illud autem hic præter Accursium & cæteros censeo animaduertendum, Iulianum in d. §. vlt. in illis verbis. [Item earum, quę præcedunt, vel quæ sequuntur summarum, scripta sunt spectan-
21 da,] duas† coniecturas facit. Vna est à verbis antecedentibus, altera est à verbis subsequentibus. Quas sanè separatas cõiecturas malè nostri vna miscent, & vnam solam faciunt. Concedo vnam tãtum esse posse coniecturam, cum verba subsequentia præcedentibus conueniunt. At quando vel diuersa vel pugnantia sunt, duæ
22 sumi possunt coniecturæ, vna alteri repugnans.

Illa tamen, quæ † ducitur à verbis præcedentibus alteri, quæ sumitur à subsequentibus, anteferri debet. Nam & hoc Iuliani ordo significat ac etiam obseruatum est à Papiniano *in l. cũpater, §. cum imperfecta, de leg. 2.* Et ratio ipsa suadet, quòd facilius præcedẽ-
23 tia † influunt in sequentia, quàm è contra. Quocirca dicere sole-
24 mus, quod clausula † præcedens potentior & fortior est, vt sequẽtia determinet, quàm è contra. *l. quisquis. vbi glo. de leg. 3.* & scripsi post Bart. & alios *lib. 2. de Arbitrarijs iudicum, casu 64. num. 19.* & ibi *num. 20.* dixi cum Bartolo, quod ab antecedenti prouenit, magis debetur sequenti, quàm è contra. *& ad rem scribit plura Tyraquel. de retract. consang. §. 1. gloſſ. 14. num. 24. Et ad rem aliqua dicemus infra ſubſequenti lib. in præſump. 82.*

QVAESTIO XXIX.

Præsumptio vna validior & firmior altera, quæ dicatur, copiosè declaratur.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio legis, quando aut quo casu validior sit præsumptione hominis.*
2 *Præsumptionem legis cum præsumptione hominis concurrẽtem, iudex vtram velit, iudicabit aut arbitrabitur potentiorem.*
3 *Præsumptio faciens consistere & valere actum, creditur firmior ac cæteris potentior.*
4 *Præsumptio proueniens ex substantia, præualebit ei, quæ descendit à solennitate.*
5 *Præsumptio benignior, iudicatur potentior.*
6 *Coniectura communi iuri adherens, firmior reputatur ea quæ iuri speciali nititur.*
7 *Præsumptio specialis, generali est potentior.*
8 *Præsumptio magis specialis, alteri speciali præualet.*
9 *Præsumptio accidentalis, debilior est naturali.*
10 *Coniectura magis verosimilis, validior est.*
11 *Præsumptio pro reo firmior est ea quæ pro actore sit.*
12 *Coniectura descendens à quasi possessione, potentior est ea, quod qualibet res præsumatur libera.*
13 *Negatiua præsumptio, fortior est affirmatiua.*
14 *Causa & qualitas negatiua, affirmatiua est potentior.*
15 *Præsumptio in ratione naturali fundata, potentior illa dicitur, quæ in ratione ciuili.*
16 *Coniectura qua vitãtur absurda & inæqualia, firmior est & validior.*
17 *Præsumptio ducta à facto, firmior est ea, quæ sumitur à non facto.*
18 *Præsumptio consulens & fauens saluti animæ, præualet ei qua dicimus delictum non præsumi.*
19 *Excommunicatus semel, adhuc præsumitur excommunicatus, si magis animæ sit consultum.*
20 *Pars pro salute animæ tutior amplectenda.*

QVAERO vigesimononò, quantum altera ex pluribus diuersis, vel contrarijs præsumptionibus & coniecturis, eodem in actu concurrentibus, validior ac potentior sit? Hanc quęstionem retuli in comment. de arbitrarijs iudicum, lib. 1. casu 472. ibiq; satis diligenter explanaui: Verùm cum post impressos illos labores nonnulla occurrerint, non grauabor paucis iam scripta hic reperere, & reliqua addere. Hæc disputatio altero de duobus modis intelligi potest: Primò quando specialis præsumptio à lege approbata, repugnaret præsumptioni hominis.

Hoc in casu dubium non est, legis † præsumptionem esse validiorem: *sicuti in specie respondi Curt. iun. in cons. 31. num. 6.* Secundo modo, quando agitur de duabus præsumptionibus, vel iuris, vel hominis inter se. 1

Hoc casu relinquitur iudicis arbitrio † iudicandum quæ sit potentior & firmior. *quemadmodum scripsi in d. casu 472. nu. 1. ex sententia Abb. atu in c. cum R. num. 5. de elect. Nunc addo eundem Abb. in c. antecedens, num. 4. de crimine falsi, & Euerard. in centuria legali in loco à verisimili, num. 14.* Porrò hic ego commemorabo quæ à nostris soleant iudicari potentiores firmioresque præsumptiones: *sicuti retuli in d. casu 472. & illis aliàs adiungam.* 2

Primò illa præsumptio & coniectura creditur cæteris potentior, † quæ actum valere & consistere facit. *Ita ex altorum auctoritate scripsi d. casu 472. nu. 2. & copiosius differam in fr. lib. 6. in præsumpt. 2.* 3

Secundò illa præsumptio quæ à substantia prouenit, dicitur potentior illa, † quæ descendit à solennitate. *Ita scripsi in d. casu 472. ex sententia Hieronymi Buttigela, nunc illi accedunt Alexan. in l. non codicillum. num. 1. C. de testam. & Alciat. in l. 1. §. si quis ita, num. 31. in fin. ff. de verb. oblig. adducti eo textu l. non codicillum, quem etiam explicabimus infr. lib. 4. an 1. præsumpt.* 4

Tertiò illa præsumptio & coniectura † iudicatur potentior, quæ est benignior. *Ita scripsi in d. casu 472. nu. 7. auctoritate Bart. cui nunc accedunt Castren. in l. 2. num. 7. C. qui testam facere poſſ. & Cacialup. in l. omnes populi, num. 39. ff. de iuſtit. & iur. & similes comprobaui in d. casu 472. num. 8. & 9.* 5

Quartò illa præsumptio & coniectura iudicatur firmior & potentior, quæ † iuri communi inhæret: & illa debilior quæ iuri speciali. *Ita multorum auctoritate scripsi in d. casu 472. num. 11.* 6

Quintò illa præsumptio & coniectura potentior & firmior existimatur † quæ est specialis; & illa debilior, quæ generalis: *sicuti copiosè post multos scripsi in d. casu 472. num. 14. & illis multis auctoribus accedunt nunc Natta in cons. 164. num. 8. lib. 1. Rminald. iunior in l. precib. nu. 417. C. de impub. & aliis subst.* 7

Sextò illa præsumptio & coniectura est potentior, quæ est magis specialis, si enim duæ præsumptiones in specie concurrunt, sed vna est altera specialior, † hæc alteri præualet. *Ita scripsi in d. casu 472. num. 16. vbi similibus comprobaui.* 8

Septimò illa præsumptio & coniectura est firmior & potentior † quæ est naturalis, & illa debilior quæ est accidentalis. *Ita auctoritate Baldi & Crauetta scripsi in d. casu 472. num. 19. Illis nunc addo Parisium in cons. 73. nu. 62. lib. 2. & Nattam in cons. 42. nu. 11. lib. 1. Non hic repetam declarationes & similia, quibus nunc explicaui traditionem in d. casu 472. legi facit è illo in loco possunt.* 9

Octauò illa præsumptio & coniectura est validior, & potentior, † quæ verisimilitudini magis cõuenit. *Ita scripsi in d. casu 472. num. 22. auctoritate Franc. Bruni, & similibus comprobaui.* 10

Nonò illa præsumptio & coniectura iudicatur firmior & potentior, quæ † est pro reo, quàm illa quæ est pro actore. *Ita auctoritate Crauetta scripsi in d. casu 472. num. 25. Nunc eiusdem sententia addo Curtium iuniorem in conſ. 90. num. 2. alciatum in tract. de præſum. reg. 2. præſumpt. 21. in fin. & Blancum in pract. crim. in verbo, hu ſic præmiſſis num. 5. & fuſius differemus infr. lib. 2. in præſump. 90. vbi explicabimus l. fauor abilores ff. de reg. iur.* 11

Decimò illa præsumptio & coniectura quæ † descendit à quasi possessione est potentior illa, quæ est, quod quælibet res præsumatur libera. *Ita scripsi in d. casu 472. num. 16. & in commentar. de retinenda poſſeſſ. remed. 5. num. 53.* 12

Vndecimò illa præsumptio & coniectura est potentior & firmior † quæ est negatiua, illa quæ est affirmatiua. *Ita post multos scripsi in d. casu 472. in fi. vbi comprobaui eo ſimili, quo dicimus, cauſam & † qualitatem negatiuam eſſe affirmatiua potentiorem.* 13 14

Duodecimò illa præsumptio & coniectura iudicatur potentior & firmior, quæ † est fundata in ratione naturali, illa quæ est fundata in ratione ciuili. *Ita docuit Soc. in l. ſi mulier, in 3. not. ff. de reb. dubijs.* 15

Decimotertiò illa præsumptio & coniectura existimatur firmior & validior † qua absurda & inæqualia euitantur. *Ita docuit Vbertinus Zuchard. in rub. ſi certum petat. num. 51.* 16

Decimoquartò illa præsumptio & coniectura, quæ ducitur à facto, est firmior & potentior ea † quæ sumitur à non facto. *Ita Abb. in c. veniens, nu. 7. de filijs preſbyt. & Alciat. in reſp. 523. nu. 11.* 17

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

18 Decimoquintò & vltimò, illa præsumptio & coniectura, † quæ fauet animæ, iccirco saluti æternæ potentior & firmior est illa, qua dicimus delictum non præsumi, *iuxta l. meritò, ff. pro socio.* Ita respondit Auch. *in consil. 179. ad finem, quem secuti sunt Dec. &c. in præsentia, in duodecimo notab. in fin. de probat.* & Gomes. *in tract. de gratijs & expect. alterius, num. 90.* Et accedit Salicet. *in l. siue possidetis, in fin. C. de*
19 *probat. cum dixit, quod semel excommunicatus, adhuc † præsumitur excommunicatus vt animæ magis consultum sit. sic & Capolla in tract. de simulatione contractuum, num. 110. scripsit, in dubio recipiendam esse partẽ*
20 *tutiorem † pro salute animæ.* Idem censuit Alciat. *in tract. de præsumptio. reg. 3 præsumpt. 5 num. 3.*

QVAESTIO XXX.

Quando vna præsumptio alteram tollat, & diluat.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio altera validior, debiliorem perimit.*
2 *Præsumptio tollit suspicionem, cum hæc multò illa sit debilior.*
3 *Verisimilitudo potentior, tollit minus potentem.*
4 *Indicium vnum tollit aliud.*
5 *Præsumptio plurimum valida, perimit ac diluit plures infirmiores aut debiliores.*
6 *Præsumptio hominis validior, tollit præsumptionem legis debiliorem.*
7 *Masculinum ex dispositione legis fœmininum concipit, & quando ab ea dispositione receditur.*

QVAERO trigesimò, an vna præsumptio alteram tollat & diluat? Hæc iuris quæstio, quæ fluit à superiore, ab ea etiam dissolui satis potest. De industria tamen eam hic in specie, & separatim pertractare volui, quo res reddatur clarior. Et dicendum est sine controuersia, vnam præsumptionem alteram validiorem, † perimere debiliorem illam. *Sicuti clarè probat l. diuus. ff. de in integr. restitut. & ibi glossa in verbo. existimari. l. non solùm. ff. de ritu nupt. l. quia autem. §. non simpliciter. ff. si quis omiss. caus. testam. Et l. mater. C. de calum. & ibi Ang. & Salic. l. insti. C. qui & aduer. quos. & transmissa qui fil. sint legit. Alciat. respons. 68. 2. num. 5. Curt. iun. cons. 35. num. 6. & scribunt Bald. in rubr. extra de præsumpt. num. 1. Guido Papæ in tract. præsumpt. num. 32. alios plures recenset Marsil. in l. 1 §. diuus. num. 28. ff. ad leg. Corn. de sicar. Socin. iun. cons. 76. num. 66. lib. 1. Gramm. cons. 13. num. 7. in crimin. lib. & voto 3. num. 13. Zuchard. in rubr. ff. si cert. pet. ar. num. 51. & Boer. quæst. 211. num. 18. & Crauet. in tract. de antiq. temp. in 4 par. num. 21.*

2 Ita etiam dicimus multò fortius † præsumptionem tollere suspicionem, vt respondit Decius *cons. 575. num. 5.* ea ratione, quod suspicio est multò infirmior & debilior ipsa præsumptione : *id quod comprobatur ex iam dictis supra.*

Et quod de præsumptione dictum est, procedit etiam in coniecturis (si modo à præsumptionibus coniecturæ re ipsa distant.) vt in specie scribunt Bald. *in cons. 302. proponitur l. b. 2.* Fulgosius *consil. 173. in causa.* & Ang. *in l. mutuatarum. §. si quis de bonor. ff. de minor.* quos ita in hanc sententiam recenset Grammat. *voto 3. num. 14.* & prius Marsil. *in l. 1. §. diuus. num. 30. ff. ad leg. Corn. de sicar.* sic quoque
3 dicimus quod verisimilitudo † potentior, tollit verisimilitudinẽ minus potentem, *Bal. d. in l. siue possidetis, in fin C. de probat.*

4 Idem de indicijs dicimus, quorum vnum † aliud tollit & perimit. ita in specie scribunt Bart. *in l. 1. §. 1. ff. de quæstion.* Parisius *cons. 153. num. 34. lib. 4.* Grammat. *d. voto 3. num. 13.* qui alios refert, sic & Boer. *in quæstione 165.*

Quæ hactenus diximus, fortius locum habent quando duæ, vel plures præsumptiones simul vni aduersantur, *ita Bald. in l. non ignorat, num. 5. C. qui accus. non poss. & responderunt Decius cons. 470. num. 10. & cons. 619. col. vlt. & Socin. iun. tract. cons. 36. num. 7. lib. 2. Zuchar. in rubr. ff. si certum pet. num. 51. qui & Alex. in cons. 30. num. 12. lib. 7. recensent, Ste & Socin. iun. cons. 26. num. 13. lib. 4. Crauet. cons. 149. num. 17. & Natta in cons. 29 num. 14. lib. 1. alios sciens omitto.* Præterea & illud
5 dicimus obseruandum, quod etiam vna sola præsumptio † multum valida & efficax, perimit ac diluit plures, quæ infirmiores & debiliores essent. *ita Parisius cons. 10. nu. 21. cons. 51. nu. 26. & cons. 29. num. 84. lib. 2.* Rursus hæc traditio & sententia locum sibi vendicat in præsumptione hominis validiore ac firmiore præsumptio-
6 ne legis. Nam & † illa hominis tollit, & perimit præsumptionẽ legis. ita in specie docuit Socin. sen. *in l. cum auus, num. 80. vers. duodecimò allegabatur ff. de condit. & demonstr.* & scribit Socin. huius opinionis fuisse Bart. *in l. Gallus. §. etiam si parente. num. 5. ff. de liber. & posthum.* Cum post Richardum Malumbram ait, quod etsi interpretatio verbi hæredibus, si certa & clara à lege, *l. sciendum. ff. de verb. signif.* Attamen ab ea certa legis interpretatione recedimus, propter coniecturam incertam, & non expressam, ne absurdum inde sequatur, si extranei comprehenderentur. Et Bartolum inde sequatur, si extranei comprehenderentur. Et Bartolum secuti sunt cæteri, vt communem testatur idem Socin. sen. *in d. §. etiam si parente, num. 8.* Quibus accedunt Ruinus *cons. 39. num. 10. & cons. 40. num. 4. lib. 1. cons. 188. num. 4. lib. 2. & cons. 15. in fine lib. 3.* Dec. *cons. 15. num. 2. & cons. 35. num. 5. & cons. 571. num. 9.* & Socin. iun. *cons. 58. nu. 7. lib. 2.* Accedit præterea, quod hanc ipsam, de qua præcipuè agimus traditionem probat l. Lucius, §. quæsitum, de leg. 3. masculinũ † legis dispositione concipit fœmininum : & tamen ab 7
ea dispositione receditur, si contraria testatoris voluntas ex coniecturis apparet. *Quæ de re scribũt multi à me commemorati in cons. 150. num. 64. lib. 2.*

Probat etiam suam hanc sententiam Socinus multis alijs in iure locis, quæ fortè de præsumptione à lege recepta & probata loquuntur. Cæterùm ab hac Socini traditione dissentit Riminald. senior *in cons. 223. num. 49. lib. 2* & idem respondit Curt. iun. *in consil. 35. num. 6.* Quorum opinio procedere potest, quando præsumptio illa hominis non apparet validior.

QVAESTIO XXXI.

Præsumptio quomodo & quando tollatur contraria probatione.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio iuris & de iure, non tollitur regulariter probatione contraria.*
2 *Præsumptio iuris sola, vel hominis contraria perimitur probatione.*
3 *Præsumptio à temporis antiquitate orta, tollitur probatione contraria.*
4 *Veritas semper præualet, eiq; cedunt omnia.*
5 *Probationibus constans, dicitur esse ipsa veritas.*
6 *Fides à probatione prouenies magis certa est, & præualet.*
7 *Præsumptiones cessant, & coniecturæ, contraria vbi superuenerit probatio.*
8 *Præsumptio à verosimili admittit probationes cõtrarias, apparentes, & manifestas, & quid tunc requiratur, num. 9.*

QVAERO trigesimoprimò, an præsumptio tollatur contraria probatione? Hac in re duos tantùm casus distinguo atq; constituo.

Primus est cum loquitur de præsumptione iuris, & de iure. Et tunc regulariter illa † contraria probatione non tollitur. *cap. is qui fidem, de sponsal. & abundè explicabimus infra q. 60. & ibidem in subsequentibus quæstionibus differemus.* 1

Secundus est casus, quando loquimur de præsumptione iuris sola, vel de sola præsumptione hominis. Et hoc casu dicendum est, dubio procul † illam tolli & perimi contraria probatione ; si enim (vt superiore quæstione diximus) præsumptio vna alteram tollit & perimit, quanto fortius probatio ipsa, præsumptionem tollere, atque perimere potest? Ab hac sententia nemo est, quantum hactenus mihi licuit videre, qui dissentiat, & in specie traditionem hanc probarunt Abbas *cons. 61. col. vlt. versic. item antiquitas, lib. 1.* cum respondit, † præsumptionem à temporis antiquitate exortam, contraria probatione perimi. Et idem censuerunt Bellamera & Capolla, quos refert & probat Crauet. *in tract. de antiquitate tempor. inter tertia parte principali, in princ. num. 28.* Idem Crauet. *in cons. 258. num. 13.* His addo Decium *in l. 1. n. 3. lect. nu. 68. vers. & prædicta ff. de reb. credi si cert. pet. & in cons. 400. num. 8.* Ea est huius doctrinæ ratio, quod veritas semper † præualet, & illi omnia ce- 4
dunt, *l. penult. §. mulier. ff. de probatio.* & scribunt Bald. *in l. filium, in prima lectura num. 4. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris*, & Paris. *cons. 29. num. 82. lib. 2.* qui in specie præsumptionis loquitur. Cum ergo id quod probationibus † constat, ipsa veritas sit, dicendum est 5
l. ille aut ille, §. cum in verbis, de lega. 3. & in l. continuus, §. cum ita, de verborum obligation. Illud etiam accedit, quod fides, † quæ à probatione prouenit, est magis certa, ideo præualet. 6
ita Roma in cons. 156. nu. 4. Paris. in d. cons. 29. nu. 85. lib. 2 post Soci. Sen. in cons. 270. colum. 2. lib. 2. & cons. 67. num. 2. libr. 3. Hinc fit, quod non

vno in

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

7 vno in loco iuris nostri scriptum est, præsumptiones † & coniecturas cessare cum contraria superuenit probatio, sic *& in l. vlt. C. si minor se maior. dixe. ita in l. vlt. in princ. ff. de eo quod met. cau.* scribit Vlpianus aduersus eam satis vrgentem præsumptionem, quæ à 8 verisimili ducitur, † admitti contrarias probationes, modò apertissimæ illæ sint. Et Modestinus *in l. si chirographum,* & Paulus *in l. cùm de indebito, in princ. ff. de probat.* in similibus facti speciebus idé responderunt. & idem respondit Iauolen. *in l. nuptura, in fine, ff. de iure dotium.* & probat egregiè text. in d. ca. is qui fidem, de ſpõſa. argumentando ab inclusione vnius, ad alterius exclusionem.

Erit tamen obseruandum, his casibus requiri probationes validiores, *vt probat l. vlt. in prin. vbi Bart. nu. 1. ff. quod metus caus. Bald. in l. transactionem, C. de transact. Alex. in cons. 99. in fi. libr. 3. Alex. de Neuo in cons. 30. numer. 3. Curt. iun. in l. 1. num. 28. C. qui admitti. & in cons. 52. num. 7. & Lud. Molina de Hispanorum primogen. libr. 3. c. 4. num. 53.* 9 & requiri tres † testes omni exceptione maiores ad probandum contra hanc iuris præsumptionem, scripserunt Spec. *in tit. de probat. §. vlt. versi. vlt.* Alex. *in l. transactionem, nu. 3. C. de transact.* & Ias. *in l. sciendum, num. 10. de verb. oblig.* Galliaula *in l. centurio, num. 305. ff. de vulg.*

QVAESTIO XXXII.

Præsumptio an semiplena probatione sit firmior & potentior.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio iuris & de iure, semiplena est probatione validior.*
2 *Præsumptio iuris sola, in aliquibus semiplena probatione est fortior, & qua de causa. num. 3.*
4 *Præsumptionem iuris si pro se quis habeat, non defertur iuramentum suppletorium, aduersario suo semiplenè probanti.*
5 *Præsumptionem iuris contra se habens, apertissimis eam probationib. diluere debet.*
6 *Probatio semiplena, est præsumptione hominis potentior.*

QVAERO trigesimo secundò, an præsumptio & coniectura sit potentior ac firmior semiplena probatione? Hic sunt distinguendi tres casus.

Primus est, cùm agitur de præsumptione iuris & de iure. Hoc 1 casu dicimus, præsumptionem † esse ipsa probatione semiplena validiorem. Id quod dubitatione caret: cùm iam constet, esse hãc præsumptionem firmiorem regulariter ipsa probatione, ex quo ei prævalet, vt diximus superiore quæstione.

Secundus est casus cum agitur de sola iuris præsumptione. 2 Hæc in aliquibus validior est ipsa semiplena probatione. Si quidem præsumptio iuris reijcit onus probandi in aduersarium, *l. generaliter, §. si petitum, in fi. ff. de fideicommiss. liberta. & dicemus infr. subsequenti quæstione.* semiplena autem † probatio non reijcit. *Sic-* 3 *cuti in specie annotauit Crau. in tract. de antiquit. tempor. 1. parte principali, particula vndecima, num. 26.* Qua ratione fit, vt semiplena probatio hanc iuris præsumptionem non extinguat. Præterea accedit, quod si quis habet præsumptionem † iuris pro se, non defertur iuramentum in supplementum probationum suo aduersario 4 qui semiplenè tantùm probauit. *Ita Crau. loco iam citato, nu. 29. & vberius differemus infr. q. 82.* Rursus accedit, quòd ille, qui † habet 5 præsumptionem iuris contra se, debet illam apertissimis probationibus diluere, *l. vlt. vbi gl. ff. quod met. causa, & tradit Galliaul. 4. in l. centurio, nu. 307. de vulg.* Nõ ergo semiplena probatio est validior hac præsumptione.

Tertius est casus, cùm agitur de præsumptione sola hominis. 6 Hoc casu dicendum est, probationem semiplenam esse † hac præsumptione firmiorem. *Ita in specie Crau. loco iam relato. num. 28.* His facilè declarari potest quod à multis quæsitum fuit, an præsumptio differat à semiplena probatione? Quam quæstionem excitarunt Aegidius Bossius *in tract. causarum criminalium, tit. de indiciis & considerationib. ante torturã. nu. 9.* & Antonius Gom. *in tractat. de delictis, c. 13. tit. de probatione delictorum, nu. 1. versi. aduertendum, &c.*

QVAESTIO XXXIII.

Præsumptio quando transferat probandi onus in aduersarium.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio iuris & de iure, probandi onus in aduersarium nec reijcit, nec probationem admittit in contrarium.*
2 *Præsumptionem iuris lex pro veritate habet, si contrarium non probetur. eaq; probandi onus reijcit in aduersarium, maximè tunc demum, vbi vrgens est, nu. 3.*
4 *Quasi possessio transfert onus probandi in aduersarium.*
5 *Præsumptio iuris orta ex sententia pendente appellatione, non transfert probandi onus in aduersarium.*
6 *Præsumptio iuris sola, quam lex pro veritate non habet, onus probandi in aduersarium ne quidquam transfert.*
7 *Præsumptionem solam iuris habet lex pro auxilio ipsius probationis.*
8 *Præsumptio iuris sola, quem producat effectum.*
9 *Præsumptio hominis non transfert in aduersarium onus probandi, & quando. nu. 11.*
10 *Præsumptio hominis interdum præsumptioni legis prævalet, & eam cessare facit.*

QVAERO trigesimo tertiò, quando præsumptio coniecturaq; reijciat atq; ita transferat onus probandi in aduersariũ? Hac in re, aliquot casus ita distinguo atq; constituo.

Primus est, cum extat præsumptio iuris † & de iure. Hoc casu 1 non est disputandum, an reijciat onus probandi in aduersarium, cum is qui hanc præsumptionem pro se habet, plenè suam intentionem probasse dicatur, ex quo contra eam regulariter non admittitur probatio.

Secundus est casus, cùm extat sola iuris præsumptio, quam † lex ipsa pro veritate habet, si contrarium non probetur. Hæc 2 reijcit probandi onus in aduersarium, *ita probant l. generaliter, §. si petitum, in fin. ff. de fideicommiss. libert. l. vltim. in princip. ff. de eo quod met. causa, l. nuptura, in fin. ff. de iure dotium, l. si chirographum. & l. cum de indebito, in princip. ff. de probatio. & inl. si ea possidetis, C. de probat. & in cap. ex insinuatione, de procurat. & in cap. vnico, vt eccles. benefi.* Et hoc passim interpretes nostri admittunt. *ita inquam* hoc admittunt Oldrad. *consil. 161.* In vnione Calder. *consil. 5. tit. de probat.* Guido Papæ *in tract. de præsumpt. numer. 61.* Specul. *in tit. de probat. §. probare, numer. 11. in fin.* Bald. *in l. si ea possidetis, numer. 6. C. de probat. & in c. bonæ, num. 2. de electio.* Angelus *in repet. l. sciendum, col. vltim. versic. vbi verò præsumptio ff. de verbor. oblig.* Dec. *cons. 540. numero 11.* Brun. *cons. 109. numero 01.* & Rest. aurus Castaldus *in tract. it. de Imperatore, quæst. 51. num. 22. qui asserit, hac maximè procedere, quando* † *præsumptio hæc vrgens est.* Et hæc iuris præsumptio, quò ad hunc 3 effectum, æquiparatur quasi possessioni, quæ † & ipsa transfert 4 onus probandi in aduersarium, *ita Gaz. ad. consil. 50. num. 16.* & hic casus multò magis locum habet, quando præsumptio allegatur contra tertium *vt egregiè tradunt Innoc. & Ioan. Andreas in c. super his, de accusat. & ibi Felin. num. 16. alleg. 53. num. 3. & alleg. 89. colum. vltim.* Extenditur vt procedat etiam si postmodum aduersarius haberet probare negatiuam. *Ita Dec. in c. nouit, in fi. de iud. & Capiza. in consi. 138. nu. 18. lib. 1.*

Declaratur hic casus, vt nõ procedat in ea iuris præsumptione, quæ oritur ex sententia, pendente appellatione. Nam illa non † transfert onus probandi in aduersarium. *Ita Imol. iun. in præsentia* 5 *num. 2. de renun. & clarè Alcia. de præsu. pt. reg. 3. præsum. 9. n. 4. versic. sed in considera.*

Tertius est casus, cum adest sola iuris præsumptio, quæ tamẽ à lege pro vera non habetur, sed leuis tantũ iudicatur. Hæc † non 6 transfert onus probandi in aduersarium. *Ita docuit Bald. in l. si ea possideris, numer. 6. C. de probat.* Nam habet lex hoc casu præsumptionem † hanc pro auxilio ipsius probationis: & propterea non 7 operatur hunc effectum transferendi onus probandi in aduersarium. Idem scripsit Angel. *in d. repet. l. sciendum, colum penult. versi. descendo ad præsumptionem iuris, de verbor. oblig.* qui adfert exemplum, vt est (inquit Angelus) quando fertur sententia contra vnũ ex duobus patronis, vel cùm libertus iurat, se vnius libertum non esse. Nam tunc præsumitur, quod sit alterius: sed hæc præsumptio leuis est, & non transfert onus probandi in aduersariũ, sed operatur, † vt existentibus probationibus paribus iudicetur 8 pro eo qui hanc præsumptionem pro se habet, ita egregiè cẽsuit gl. *in l. si duo patroni, in prin. ff. de iureiur. & ibi Ias. nu. 5. in specie Angel. secatus est.*

Quartus est casus, cùm de præsumptione hominis agitur. Hæc † non transfert onus probandi in aduersariũ. ita vno verbo sensit 9 Crau. *in tract. de antiq. tempor. part. 1. principali, in 11. particula, numer.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

24.qui tamen aliqua auctoritate non vtitur. Adferre potuit auctoritatem Bal.*in rubr. C. de proba. num. 4.* dùm diffinit præsumptionem iuris & de iure.idem scripserunt Bal. *in c.bona, num.2.de elect.*Riminal.*in cons.223.nu.54.li.2.*& Alciat.*in tract.præsumpt.reg. 3.præsum.26.nu.1.*

Cæterùm hæc interpretum traditio,non habet parum dubitationis. Nam si præsumptio hominis † interdù præualet præsumptioni legis,& eam cessare facit, *vt explicauimus suprà q.22.* à fortiori dicendum videtur, quod si legis præsumptio transfert probandi onus in aduersarium,id etiam faciat hominis præsumptio. Respondeti fortè potest, tunc hominis præsumptionem non transferre onus probandi in aduersarium,cùm † non est efficax, secùs si non leuis est ponderis, & hoc in casu præsumptio hæc à præsumptione legis nil distabit. Et hæc declaratio comprobatur ex his, quæ dicemus in fi.35.quæstionis,cum vnà cum Bald.Spec. & alijs hâc præsumptionem semiplenè probare, & præterea Bal. in d.l. siue possidetis,nu.7.C.de proba. sentit hanc præsumptionem transferre onus probandi in aduersarium.

QVAESTIO XXXIV.

Præsumptionem operari, vt æquitas rigori præferatur,breuis explanatio.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio operatur,vt rigori præferatur æquitas, & quid de purgatione moræ, nu.4.*
2 *Appellatione pendente,sententia nequit mandari exequutioni. Id quandonon procedat,nu.3.*
5 *Moræ purgatio non nisi suadente æquitate permissa est.*

QVAERO trigesimoquartò,an præsumptio operetur, vt æquitas præferatur rigori? Et † operari docuit Cagnol. *in l. in omnibus quidem,num.10.ff. de reg.iuris*, adductus auctoritate glossæ *in c.suscitata de restitut.in integrum,in gloss.penult.* iuris rigore sancitum est quod pendente † appellatione, vel supplicatione, sententia exequi non possit:attamen † si præsumptio erit coniuncta cum æquitate, pro ipso petente excutionem, illa fieri debet,*ita gl.illa,quam secuti sunt Doct.& Præpos.in c.disciplina.45. distinct.Feli.in c.2.nu.1.de rei iud.*

Huc facit quod docuit Gulielmus Maynerius *in l. in obscuris, nu.6.de reg.iur.* cum dixit præsumptionem operari, † vt locus sit purgationi moræ,quæ quidem purgatio † nó nisi suadente æquitate permissa est.

QVAESTIO XXXV.

Præsumptio quando & quomodo operetur, vt præstentur expensæ litis ei,pro quo stat ipsa præsumptio, diligens & copiosa explicatio.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio efficit,vt is contra quem est, cogatur aduersario pauperi subministrare expensas litis,& alimenta.*
2 *Lite super filiatione pendente,vtrum alimenta,& litis expẽsas subministrare teneatur pater.*
3 *Litis expensas, & alimenta præstanda à patre, tribus concurrentibus aliqui voluerunt,quorum opinio reijcitur,nu.4.*
5 *Exhæredato pro filio, semper præsumptio est quod iniustè sit exhæredatus,nisi causa ab hærede probetur.*
6 *Alimenta & litis expensæ vt decernantur filio, sufficit solam pro filio extare præsumptionem,& ea,qualis requiratur,cum ampliatione ibi, nu.7.8.10.13.& sequentibus.*
9 *Emancipationis,& patriæ potestatis hodie differentia nulla est, quoad successionem & alimenta.*
11 *Legitimatus per subsequens matrimonium,dicitur verè & propriè legitimus,idem in legitimatis per rescriptum,vel oblationem curiæ, quo ad successionem, & alimenta,num.12.*
13 *Filius naturalis & spurius, inspecta æquitate canonica, pater hodie alere tenetur.*
19 *Appellatum si fuerit à sententia pro vxore lata, nil dicitur attentare iudex si alimenta vxori decernat.*
20 *Appellatio suspendit iudicatum, non tamen impedit præsumptionem iustitiæ vel rectitudinis ipsius sententiæ.*
21 *Monacho litiganti contra Abbatem vel monasterium decernenda sunt litis expensa,si pro ipso extet præsumptio. Idem est in vasallo contra dominum litigante, nu.22. Et in eo cuius bona sunt sequestrata.nu.23.*
24 *Filio adoptiuo litigante contra patrem,non decernuntur alimenta vel lis expensa.*
25 *Filiorum appellatione,quando non veniant adoptiui.*
26 *Pater adoptiuus non tenetur alere filium adoptatum, contra opin.gl. Spec.Bald. & Lambertini.*
27 *Filio qui hæreditati renunciauit, non decernuntur alimenta & sumptus ex bonis paternis,lite super eis pendente, etsi renũciationem filius rescindi petat.*
28 *Pretium succedit loco rei.*
29 *Iura sua remittentibus,non datur ad illa regressus.*
30 *Renunciatio semper legitimè facta præsumitur.*
31 *Alimenta præterita,non habent priuilegium alimentorum.*
32 *Inopia sola non est causa sufficiens ad consequendum alimẽta & sumptus litis.*
33 *Filiationis quasi possessio,satis probata dicitur si testes affirment hunc reputari & tractari à patre pro filio.*
34 *Alimenta & sumptus litis quousq; præstentur. Et quod iudicis arbitrio taxentur.nu.35.*
36 *Litis expensa an restituendæ sint cum alimentis, si is cui decretæ fuerunt,in lite succumbat.*
37 *Mulier ventris nomine missa in bonorum possessionem,si prægnans non reperiatur, non restituit fructus & alimenta, nisi calumnia id causa fecisse conuincatur.*
38 *Alimenta & sumptus litis si cui decernantur, vtrum cauere is debeat.*
39 *Alimentorum assignatio & impensarum, nullum facit præiudicium causæ & iudicio principali.*

QVAERO trigesimoquintò, an præsumptio alios effectus, præter hactenus commemoratos operetur? Et operari dicimus,vt is,contra quẽ est ipsa † præsumptio,teneatur subministrare litis expensas, & alimenta certis in casibus suo aduersario, qui alioqui ob inopiam non habet vndè se alat, & causam suam defendat: sicuti quando præsumptio est pro filio, qui de filiatione, vel alimentis aduersus patrem contendit. Hæc sanè præsumptio sufficit, vt ipsi filio aliunde non habenti decernantur à patre alimenta,& litis impensæ,ita scripserunt Rota Romana *decis. 2. in tit.de iudicijs, in antiquioribus, & in decis.1. in titul. de accus. in antiquis.* Bellame. *in concluſ 88.* Aretin. *in cap. si qui testium, numero 14. de testibus*, & ibi Feli.*num.8.* Afflict.*in decis.10.& 11.*Boer. *q.324.num.4.*Alciat.*in tract.præsumpt.reg.3.præsum.9.& li. 8.parerg. iuris,cap. 24. & in resp. 449.* latè Crauet.*in consi.164.*Petr. Rebuffus*in commentarijs ad constitutiones Galliæ tomo 1.in tit. de sententijs prouisionalibus. artic.1.gl.2.num.5.* Ioann. Lupus *in repet.cap. per vestras, §.39.num.3.de donat.inter vir.& vxor.*Benincas.*in tract. de paupertate, in 4.speciali,numer.14.* Duennas *in reg.365 in 4.ampl.* dum vult hæc concedi etiam in prima instantia, & sic ante sentẽtiam.Eandem quoq; traditionem apertius probarunt Dida. Couarr.*in libr.practicarum quæstio.cap.6.nu.5.* Ioan.Baptist. Pontanus, *in tract. de alimentis,cap 3. numer.2. & cap.13.numer.16.* & communem ac veram testatur Decianus *in cons. 66.num.2.lib.2.* Affirmarunt & rectè quidem prædicti omnes,sufficere solam ipsam præsumptionem.Quorum sententiam probat text. l. si instituta,§.si de inofficioso,ff. de inoff.testam. *quã mox explicabimus.* Confert etiam tex.l.vlt.§.quod si ei.C.de ord.cognitio.quo sancitum est, quod si ab eo,qui est in quasi possessione libertatis,bona subrepta sunt ab eo,qui dominum se esse contendit, is qui asserit se dominum impensam litis illi, si aliunde non habet subministrare debet ex bonis illis. Ea est ratio, quia illa quasi possessio libertatis, & bonorum præsumptionẽ pro ipso actore facit, *l.circa.ff.de probat.* Quibus intelligimus verã non esse opinionem eorum,qui indistinctè dixerunt,quod pendente lite super † filiatione, debeat alifilius à patre, qui & ei expensas litis subministrabit. Qua quidem in opinione fuit gloss. *in l.si quis à liberis, §.si vel parens, ff.de liber.agnoscen.& in l.vlt. in gloss.vltim. C.de alend.liberis.* Hæc opinio ex prædictis falsa detegitur,& eam expressè damnarunt Petr. Iacob.de Arena,Cyn.Ange.& Alber.*in d.l.vltim.*& Bar.*in l.si negget, ff.de libe.agnoscen.* qui inquit,quod si opinio illa admitteretur,absurdum & iniquum sequeretur, quod quilibet posset mouere litem & allegare, se esse filium, & interim aleretur, & Bart. secutus est

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tus est etiam Decia. *in d. cons. 60. nu. 1. li. 2.* Detegitur etiam ex prædictis falsa opinio eorum, qui dixerunt, ita demum filio & similibus præstanda esse alimenta, & litis expensas, † quando tria concurrunt, quorum primum est, quod sit in quasi possessione, secundum quod pro eo lata sit prima sententia, tertiũ quòd sit pauper, atq; ita non habeat vnde se alat, & litis impensas sustineat. 3

In hac opinione fuerunt Alboricus Angel. & Castr. *in d. l. si instituta, §. si de inofficioso. ff. de inoffi. testam.* idem sensit Salic. *in l. vlt. colum. 1. versic. quærit gloss. C. de ordine cognit.* & alios plures recenset nouè Anton. Cordubensis, *in l. si quis à liberis, §. si vel parens, numer. 42. ff. de liber. agnosc.* & si multi ex his, quos ille allegat, id non scribunt. Testatur tamen Cordubas post Didacum, hãc esse communem opinionem. Hæc sanè opinio † vera non est. Concedimus quidem tertium illud requisitum, quod scilicèt filius iste, vel ei similis pauper esse debeat, & aliunde nõ habeat vnde se alat, & litis impensam faciat: *sicuti manifestè probant d. §. si de inofficioso. & d. l. vltim. §. quod si ei.* Non tamen ipsa sola inopia sufficit, *vt suo loco dicemus.* Porro illud secundum requisitum, quod scilicet esse debeat in quasi possessione filiationis, vel alterius sui iuris, verum non est: cũ sufficiat præsumptio aliundè proueniens. Et diximus suprà illam quasi possessionem, cuius meminit d. l. vlt. C. de ord. cognit. præsumptionem inducere, ita quoq; verũ nõ est tertium illud requisitum, nempè quod necessaria sit prima sententia. Hoc equidem falsum est, nam text. d. §. si de inofficioso, quo isti moti sunt, id non probat. ibi enim necessaria fuit sententia pro filio exhæredato, quia ei repugnabat præsumptio illa, exorta à patris exhæredatione: ob quã, sicuti ipsi exhæredato nõ competebat Carboniana bonorum possessio, nec ius percipiendi alimenta ex bonis patris, *l. qui de inofficioso, ff. de inoffi. testam.* ita nec ei competebat ius petẽdi alimẽta ab aduersario, nec litis sumptus, donec obtineret sententiam, ob quam pendente ipsa lite. & appellatione, consequeretur ipsas expẽsas. Erat enim eo tempore necessaria sententia pro filio cui aduersabatur præsumptio oriens ex partis exhæredatione, quæ iusta credebatur, *l. nam & his, §. 1. ff. de inoffic. testam.* ita in specie doctè & acutè explicauit d. §. si de inofficioso eruditissimus Didacus Couarr. *in dicto libr. pract. quæst. cap. 6. numer. 5.* qui ob id subiungit, diuersum hodie esse: cũ præ- 5
sumptio sit magna pro ipso filio, quod scilicet iniustè fuerit † exhæredatus, & ob id nisi hæres probet, iustam fuisse exhæredationis causam succumbet *l. omnimodò, C. de inoffic. testamen. & §. aliud quoque capitulum, in auth. vt cùm de appel. cognosc. gloss. in l. vltim. in princi. ff. quod met. causa, & scribit Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 1. præsum. 16. & dicemus infr. lib. 4. præsumpt. 64.* Qua ex re infertur, hodie filium hunc exhæredatũ, si aliundè non habet, vnde se alat, & litis expensas sustineat, alimenta & litis expensas consequi posse ab hærede scripto. nam pro ipso filio stat præsumptio ex quasi possessione filiationis quam pater ipse fatetur, dum eum exhæredem facit. Ipsi verò filio non repugnat præsumptio ex exhæredatione, cùm hodie iniustè exhæredatus præsumatur. Et hanc quidem illationem nisi sunt probare Cæpha. *in consi. 127. num. 12. libr. 1.* & Cordubensis *in d. §. si vel parens, nu. 44.* & prius Didacus *in d. c. 6. nu. 6.* est itaq; vera & recepta sententia hæc, quo ad hoc, vt fi- 6
lio decernantur alimenta, & litis expensæ ex bonis patris † sufficere solam pro ipso filio extare præsumptionem: quæ quidem esse debet vrgens, alioqui leuis non sufficit, ita Didac. *in d. cap. 6. num. 6. versi. non tamen negauerim.* & Molina *in libro 2. de Hispan. primog. cap. 16. num. 36.* & ideo subiungit idem Didac. *ibid. num. 7. versi. quamre oportet*, quod si pro aduersario extant præsumptiones vrgentiores, decerni non debent hæc alimenta, nec impensæ litis. Et rursus hæc præsumptio esse debet in eodem iudicio, de quo agitur. Non enim si ageretur iudicio possessorio, sufficeret præsumptio, quod is actor foueret ius in petitorio. ita Ioan. Baptista Põtanus *in d. tract. de alimentis, §. 13. nu. 6.* qui testatur, sic obseruasse Rotam Romanam.

7 Extenditur primò hæc traditio, vt locum habeat, † siue ipse filius agat, siue conueniatur super successione bonorum patris. ita extendit Petr. Duennas *in reg. 365. in 1. ampliat. ex d. l. si instituta, §. si de inofficioso. ff. de inoff. testam. & ex l. 1. & ibi Doct. C. de Carbon. edict.* Verum dubito, cùm iura solum de ipso filio actore loquantur: & ratio inopiæ cessare videtur in filio qui conueniturquia tũc præsupponitur, quod ipse possideat bona.

8 Extenditur secundò, † vt procedat in filio emancipato. Nã & is, si inops est, & præsumptionem habet pro se, consequi debet alimenta & litis expensas ex bonis patris. Ita in specie extendunt Petr. Ducnas *in d. reg. 365. nu. 2.* Ludouicus Molina *in li. 2. de Hispa. primogen. c. 16 nu. 31.* Ea ratione vsi sunt, quod nulla hodie sit differentia emancipationis, & patriæ potestatis, quo ad successionem & alimenta, *§. si verò neq; fratres, in authen. de hared. ab intest. venien.* Et scribunt Auge. *in l. nihil. C. de vsucap. pro hærede.* Alex. *in l. cùm quidam, § fauni hæredem, col. vlt. ff. de acq. hared.* & Ias. *in l. si emancipati, nu. 36. C. ne collat.* 9

Extenditur tertiò, vt procedat in † filio legitimato per subse- 10
quens matrimonium. Ita Duenas *in d. reg. 365. in 7. ampliat.* & Molina *in d. c. 16. nu. 32.* Ratio est (vt illi scribunt) quia legitimatus † per 11
subsequens matrimonium dicitur verè & propriè legitimus, *l. cùm quis, C. de natural. libe. & cap. tanta, qui filij sint legitim.* Et idem esse existimo, in alijs † legitimatis per rescriptum, vel oblatio- 12
nem curiæ. Nam & ij dicuntur verè & propriè legitimi quo ad successionem & alimenta, *vt latè respondit Alex. in cons. 2. lib. 1.*

Extenditur quartò vt procedat etiam † in filijs naturalibus & 13
spurijs, quos hodie inspecta æquitate canonica pater alere tenetur, *c. cùm haberet, de eo qui duxit in matr. quam pollut per adulter.* Ita in specie scripserunt Decia. *in d. cons. 66. nu. 6. li. 2.* Molin. *in d. ca. 16. nu. 32.* & Duen. *in d reg. 365. in 6. limit.* Idem scripsit Anto. Cordubensis *in d. §. si vel parens. nu. 63.* & si loquatur quando hic spurius agit pro legato alimentorum ei facto à patre.

Extenditur quintò, † etiam in filio, qui adhuc est in vtero, nam 14
& ventri prouidendum est, atq; ita decernenda sunt alimenta. Ita in specie tradunt Massuerius *in pract. in tit. de possessorio, numer. 26.* Duennas *in dict. regul. 365. in ampliatio. 9.* & Ludouicus Molin. *in d. c. 16. num. 33.*

Extenditur sextò, vt locum † habeat etiam in nepotibus, pro- 15
nepotibus, & abnepotibus, rectæ tamen lineæ, ijs equidè decernenda sunt alimenta, & litis expensæ, cum pro eis stat præsumptio. Ita tradunt in specie Duennas *in dict. regul. 365. in ampliatione quinta.* Massuerius *in pract. in titul. de possessorio, §. item & recredentia.* Ludouicus Molin. *in d. ca. 16. numer. 34.* Rebuffus *in commentarijs ad constitutiones Galliæ. in tomo primo, in titul. de sententijs prouisio. art. 1. gloss. 2.* Et manifestè probat text. in d. l. si instituta, §. si de inofficioso, ff. de inoff. testa. etsi Castren. ibi scripsit, intelligi nepotem pro ipso filio.

Extenditur septimò, vt locum † habeat etiam econuerso in pa- 16
tre, qui ordine turbato succedit filio, *iuxta l. nam & si parentibus, ff. de inoffi. testam.* Nam & ei inopi, existente vtro eo præsumptione decernenda sunt alimenta, & sumptus litis, quando aduersus filiũ vel alium pro filij hæreditate agit, sicuti in specie scribit Duen. *in d. reg. 365. in 6 ampliat.*

Extenditur octauò, vt † procedat etiam in fratre & sorore, qui 17
litem habet aduersus fratrem vel sororem, vt consequatur alimenta ei à patre relicta in testamento, vel cum iure primogenituræ ei præstare debet. Ita in specie respondit Alciatus *in respons. 449.* & Ludouicus Molin. *in dicto libr. 2. de Hispanorum primogen. cap. 16. numero 35.* Et idem sensit Didacus *in libro practic. quæstion. cap. 6. num. 5.* dum post Rebuffum *in practicato tit. de sententijs prouisio. art. 1. gloss. 2.* scribit, diuersum esse in fratre agente pro hæreditate fratris. Non enim (ait Didac.) eo casu locus est dispositioni d. l. si instituta, §. si de inofficioso. Verùm hoc intelligit Didacus nisi frater, vel soror petat hæreditatem fratris ex eius testamento nec abolito, nec cancellato, iuxta l. vltim C. de edict. Diui Adr. tollend. Id quod obseruatum aliquando fuisse in Gramatensi cõsilio testatur ipse Didacus. Et traditionẽ hanc probarũt & Duen. *in d reg. 365. in fi.* post Rebuffum quem recẽsẽt ac etiam Ioã. Baptista Pontanus *in d. c. 13. nu. 1.*

Extenditur nonò, vt etiam locum habeat † in vxore, quæ liti- 18
gat aduersus maritum. Nam & ei decernenda sunt alimenta, & litis expensæ à marito, si aliunde non habet, & pro ea stat aliqua præsumptio. Ita in specie scribunt Abb. & reliqui *in c. ex parte, de accusat.* Afflict. *in decis. 10.* qui testatur ita fuisse decisum, & idem *in decis. 152.* Alciat. *in tractat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 9. numer. 5.* & Boer. *in quæst. 324. num. 4.* & his prius Alberic. *in l. vlt. nu. 2. C. de ordine cognitio.* Socin. Sen. *in cons. 286. libr. 2.* & Ioan. Lupus *in cap. per vestras, in §. 36. numer. 5. de donatio. inter virum & vxorem.* Idem scripsit Didacus *in libro practicarum quæstion. cap 6. numero 5. versic. idem erit.* Qui quidem subiungit, idem esse in vxore, quæ mortuo marito agit ad dotem & donationem propter nuptias, vt ei litis expensæ, & alimenta ab hæredibus mariti præstentur: sicuti in specie tradit Rebuffus *præcitatu commentarijs ad constitutiones Galliæ, tomo primo, in titul. de sentent. prouisio. art. 3. gloss. 1.* Eandem sententiam probarunt etiam Pontanus *in d. c. 13. nume. 2.* Anton. Cordubensis *in d. l. si quis à liberis, §. si vel parens, numer. 64.*

ff. de li-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ff. de liber. agnoscend. qui num. 65. subiungit idem esse, quando pēdet lis super vinculo matrimonij. Id quod auctoritate multorū comprobat. Intelligo ego quando pro ipsa vxore extat præsumptio. Et addit Cordubensis ex traditione Castelli, quòd si à lata
19 sententia pro vxore, † appellatum est, & iudex decernat alimenta ipsi vxori, non dicitur aliquid attentare. Et idem decidit Afflict. in decis. 152. num. 6. Quæ sanè traditio verissima est: cum permissum id sit manifesto iure, in d. l. instituta, §. si de inofficioso, ff. de
20 inoffi. testam. Et ratio quidem est, quia etsi appellatio † suspendit iudicatum, l. 1. ff. ad S.C. Tarpillian. attamen non impedit præsumptionem iustitiæ & rectitudinis ipsius sententiæ, quæ hunc effectum parit, sicuti docte & verè explicando d. fin. de inofficioso, scripsit Didacus in d. c. 6. nu. 5.

21 Extenditur decimò, † vt locum habeat etiam in monacho litigante contra Abbatem, & monasterium, si pro eo extat præsumptio; sicuti quando est in quasi possessione religionis. Ita probat c. ex patre, de accusatio. vbi Doctores, & scribunt Afflict. in decis. 10. num. 10. Alciat. in dicto tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9. num. 5. Boerius in q. 324. nu. 4. & Cordubēsis in d. §. si vel parens, nu. 55. qui nu. 56. idem esse ait in clerico seculari, & nu. 60. idem esse scripsit in collegiato, & in canonico electo, & de monacho Pontanus in d. c. 13. num. 3.

22 Extenditur vndecimò vt habeat locum etiam † in vasallo litigante contra dominum, cui litis expensæ à domino decernendæ sunt, si modo pro ipso vasallo extat præsumptio, & aliunde non habeat vnde litem sustinere possit. Ita in specie affirmarunt Boer. in q. 303. nu. 3. & Soc. iun. in cons. 8. nu. 6. li. 3. & idem sensit gl. in l. vltim. §. quod si ei, C. de ordine cognit.

23 Extenditur duodecimò, vt procedat etiam in eo, cuius † bona fuerunt sequestrata. Nam & huic decernenda sunt alimenta & litis expensæ, si constat de eius possessione vel quasi dictorum bonorum, vel alia pro eo extat præsumptio, & non habet vnde se alat, & litis sumptus faciat. Ita in specie tradunt Bar. in d. l. vlt. num. 4. C. de ordine cognit. Salice. in l. si fideiussor. §. vlt. & ibi Ias. nu. 30. ff. qui satisd. cogan. Cur. in tract. de sequestris, nu. 120. Feli. in c. exparte, num. 4. de accus. Ant. Corduben. in l. si quis à liberis, §. si vel parens, nu. 45. ff. de lib. agnosc. & Pontanus in d. c. 13. nu. 4.

Declaratur primò quod dictum fuit suprà de filio qui pendēte lite aduersus patrem, cōsequi debet alimenta, & litis expēsas,
24 † vt locum non habeat in filio adoptiuo. Non enim is filius adoptiuus cōsequi debet alimenta, & litis sumptus. Ita in specie tradunt Rebuffus in commentarijs ad constitutiones Galliæ, tomo primo, in tit. de senten. prouision. arti. 1. gl. 2. nu. 27. & Duennas in dicta reg. 365. in quinta limi. Ea ratione vsi sunt, quod appellatione filiorum
25 † in hac materia non veniunt adoptiui. l. fideicommissum, de legat. 3. & cap. in præsentia, de probatio. Verior fortè ratio potest adferri, quod pater ipse adoptiuus † non teneatur alere ipsum filium,
26 sicuti scripserunt multi commemorati à Tyraquell. in leg. si vnquam, in verbo fuscepcrit liberos, numer. 8. C. de reuocat. donat. quos visus est sequi Anton. Cordubensis in leg. si quis à liberis, in princip. numer. 18. ff. de lib. agnosc. reiecta opinione gloss. Specul. Bald. & Lambertini qui aliter scripserunt.

27 Declaratur secundò, vt non habeat locum in † filio qui iam renunciauit hæreditati, non enim alimenta & litis sumptus cōstitui ei debent ex bonis patris, pendente lite super eis, etiam si petat ipse filius renunciationem rescindi. Ita declarant Rebuffus in d. gloss. 2. num. 26. Molina in d. c. 16. num. 45. & Duennas in d. regul. 365. in 4. fallentia, qui referunt Ioan. Gallum. in arresto 122. attestantem ita fuisse Parisijs iudicatum. Ea ratione vsi sunt quod hic filius iam est consecutus precium, quo renunciauit hæreditati & propterea hæreditatē ipsam habere dicitur, l. quia, ff. de vsufruct.
28 Et pretium † loco rei succedit, l. Labeo, l. 1. de verbor. signif. & conferi l. si rem & pretium, ff. de petit. hæred. Et rursus, quia remittentibus iura sua, † non datur amplius regressus, l. quæritur, §. si venditor. ff. de ædil. edict. Existimo aliam considerari posse rationem,
29 quod scilicet hic filius non solùm sit extra quasi possessionem filiationis, quo ad successionem, ob id quod ei renunciauit: sed & habeat præsumptionem contra se, cùm renunciatio † præsumatur iure & legitimè facta.
30

Declaratur tertiò, vt non procedat in alimentis, & sumptibus præteritis. Nam illa non præstantur. Ita in specie declarat Duennas in d. regul. 365. in septima fallent. & idem decidit Afflict. in decis.
31 10 num. 3. Ea ratione motus est Duennas, quia † alimenta præterita non habent priuilegium alimentorum, l. de alimentis, C. de transact. Et ibidem alia ad rem scripsi. Non hic commemorabo illas tres declarationes, quas rectè sensit Duennas in d. regul. 365. in 1. 2. & 3. fallentia; cum ex dictis supra in ipsa regula explicatæ satis appareant. In foro autem & praxi obseruari illud primum solet, vt dato libello super hæreditate, vel filiatione, vel alimentis, filius ipse & illi similes, de quibus suprà, exhibere debent summariam informationem, qua demonstrent, se esse in quasi possessione filiationis, vel aliam pro eis extare præsumptionem. Non enim (vt attigimus suprà) sufficit allegare inopiam, cum illa † sola non 32
tribuat hoc commodum consequendi alimenta, & litis sumptus: sicuti rectè tradunt Ioann. Lupus in cap. per vestras, §. 19. de donatio. inter virum & vxorem, Boerius in quæst. 303. numer. 4. & apertius Didacus in practicato libro practicarum quæstionum, cap. 6. numer. 5. ex l. Imperatores, ff. de tutelis & ratio. distrah. reiecta contraria opinione Guidonis Papæ quæstion. 561. Neuizanus libr. 5. Syluæ nuptia. numer. 31. & Cruuet. in consil. 164. Hanc autem summariam cognitionem, vno etiam teste interrogato sumere poterit iudex, vt in specie annotauit Ludo. Molina in libr. 2. de Hispanor. primogen. cap. 16. numer. 40. post Didac. in d. cap. 6. in fine quem etiam secutus est Decianus in d. consil. 66. numer. 3. libr. 3. Hic tamen testis esse debet omni exceptione maior. Zuchardus in l. vltim. numer. 101. C. de edicto diui Adrian. tollen. & Benemtendus in decis. 62. numer. 14. & rursus intelligitur, nisi aliqua repugnet præsumptio. Iason in repet. l. admonendi, numer. 93. versi. vltim. d. reg. ff. de iureiurand. Afflict. in decis. 364. colum. vltim. & Gratus in consil. 40. num. 29. li. 2. & in specie sic & ego respondi, in cons. 484. li. 5. quod responsum reddidi aduersus Decianum in d. consil. 66. & † quasi possessio ipsa filiationis satis proba- 33
ta dicitur, cum testes affirmant, hunc reputari & tractari à patre pro filio, ita Bart. in d. l. si quis à liberis, §. si vel parens, & in specie Veralius in decis. 150. & in decis. 329. in 2. parte. & hæc quidē alimenta & † litis sumptus præstabuntur, vsque quo diffinitiuè fuerit 34
pronunciatum: sicuti post alios tradunt Molina in d. cap. 16. numer. 39 & Ioann. Baptistæ Pontanus in d. tract. de alimentis, cap. 13. numer. 7. qui subiunxit non esse habendam rationem causæ incidentis, est etiam illud annotandum, quod hæc alimenta & litis sumptus, pro † iudi- 35
cis arbitrio taxanda sunt, ita Rebuffus in d. tit. de sentent. prouisio. artic. 1. gloss. 2. numer. 29. & 30. Massuerius in pract. in tit. de possessorio, numer. 27. Boerius in quæst. 324. ad finem. Didacus in d. cap. 6. num. 7. in fin. & Pontanus in d. cap. 12. num. 8. & Ludouic. Molina in d. cap. 16. in fine, reiecta opinione Massuerij & Boerij existimantium, assignare debere quartam partem fructuum bonorum, de quib. est contentio. illud quoq; omittendum non est, quod in dubium solet reuocari, an hæ litis expensæ & alimenta restitui debeant, si is cui assignata fuerunt, in lite succumbet. & † restitui non debere affirmarunt Afflict. in 36
decis. 152. numero 4. Massuerius in practica, in titul. de possessorio, numero 27. Boerius in quæst. 324. num. 3. & hanc quoque probat Molin. in d. cap. 16. num. 42. & 43. Quorum sententiam satis probat l. 1. §. interesse, ff. si mulier ventris nom. in poss. mitt. vbi si mulier ventris nomine missa † est in possessionem, & deinde prægnās nō 37
reperitur, fructus & alimenta ab ea non repetuntur, nisi per calumniam dixerit se prægnantem. ita quoque dicimus, quod si filius agit ex Carbon. edicto, dū est in quasi possessione filiationis, & si in lite ipsa pendente consequi debet alimenta quæ non restituet, & si in lite deinde succumbit, sicuti tradit gl. in l. vltim. C. de Carbon. edicto. quam in specie sic perpendit Molina in d. c. 16. num. 43. & eodem argumento vsus est Afflict. in d. decis. 152. n. 4. & hæc quidem sententia mihi magis magis probatur, quā opinio illa cōtraria eruditisl. Didaci in d. c. 6. nu. 6. vers. quartum ex his est. qui testatur ita obseruari consueuisse, non tamen affirmat Didacus hāc esse communem opinionem, sicuti eum dixisse malè refert Molina in d. cap. 16. numer. 42. & cùm Didaco sensit Ant. Cordub. in d. l. si quis à liberis, §. si vel parens, nu. 54. ff. de libr. agnosc. Horum fundamentum sumptum ex l. cum autem, §. cū redhibetur mancipium ibi, quod tardius hominem ei restituit, ff. de ædil. edict. solidum non est. nam quod emptor restituat venditori non solū fructus sed & si quid à venditore consequutus est, ob id quod hominem venditū tardius tradiderit; factū est, quia in redhibitoria speciale est, vt restituantur etiam ea, quæ ob venditoris contumaciam ad emptorem peruenerunt. Et ratio specialitatis est, quia in ea constitutum est, vt omnia in pristinum reponantur. ita declarat Cæpolla in d. §. cum redhibetur, num. 2. in fin. Hinc intelligimus esse absolutè veram eiusdem Didaci traditionem, in d. c. 9. in fin. cum dixit, quod si iudex decerni facit alimenta & litis sumptus filio existenti in quasi possessione filiationis, vel adhibita causę cognitione, sumpta scilicet informatione, si filius deinde succumbit, ea nō restituet.

Quocir-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

38 Quocirca intelligimus necessarium minimè cautionem † huius, cui alimenta & litis sumptus decernuntur, de eis restituàdis. Quod si dubitat iudex, fraudem vel calumniam subesse, cautionem præstari faciet ea sub formula, qua benè eruditus, & in foro optimè versatus Ludou. Molin. *in d. c. 16. nu. 43.* concepit his verbis: Quod si in causa iste succubuerit, vel restituat quatenus de iure ad id ipsum adstrictum esse compertum fuerit. *& ibi in loco nu. 44.* scribit idem Molin. iudicis arbitrio relinqui, an loco illius cautionis, sufficiat iuratoria.

Illud etiam est annotandum, quod hæc assignatio alimentorũ
39 †& impensarum, nullum penitus præiudicium facit causæ, & iudicio principali, *l. pen. ff. de ijs, qui sunt sui vel alien. iureiur. Quo adductus sic in specie respondit Decian. in cons. 66. colum. 3. versi. quæ assignatio, lib. 2.*

QVAESTIO XXXVI.

Præsumptio, quando & quomodo dici possit propriè probatio diligenter explanatum.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio iuris & de iure, vera dicitur esse, & propriè probatio.*
2 *Præsumptio iuris & de iure, est probatio necessaria, cùm ipsa natura consentiens, & à lege stabilita, vt pro veritate habeatur.*
3 *Præsumptio iuris dicitur vera & propria probatio.*
4 *Verba in statutis propriè intelligi debent.*
5 *Voluntas testatoris manifesta dicitur illa, quæ coniecturis probatur.*
6 *Frigiditas coniugum ex triennali cohabitatione præsumitur.*
7 *Donatoris voluntas apparere dicitur, cùm ex coniecturis apparet.*
8 *Præsumptio iuris facit probationem euidentem, claram & manifestam.*
9 *Statuto requirenti probationes, satisfactum censetur, cùm præsumptionib. & coniecturis est probatum.*
10 *Præsumptiones ex facto hominis desumptæ, non reperiuntur à lege receptæ vel approbatæ, ideo in iudicantis arbitrio collocantur. Declaratur, id nu. 13.*
11 *Probatum illud esse dicitur, quod constat legi ita esse.*
12 *Probatio vera & propria illa est, quæ alterius patrocinio non indiget.*
14 *Præsumptio hominis alio adiuta adminiculo, semiplenam facit probationem.*

QVAERO trigesimosextò, an præsumptio dici possit propriè probatio? Est hæc satis controuersa apud nostros disceptatio, quemadmodum scribit Dec. & cæteri in rubr. extr. de probat. Quo autem omnis quiescat disputatio, aliquot casus ego ita distinguo, atq; constituo.

1 Primus est casus, cùm loquimur de præsumptione iuris & de iure. Hæc dicitur esse † vera & propriè probatio. Sensit Bald. *in c. bona. num. 2. de elect.* cum ait, præsumptionem ha. uris &de iure, esse probationem, & releuationem ab onere probandi. Idem paulò apertius docuit Bero. *in rubr. extr. de probat. numer. 52. & numero 55. versic. quædam verò est iuris*, & idem senserunt à fortiori illi qui dixerunt præsumptionem simplicem, quàm iuris solùm appellamus esse verè & propriè probationem, *vt infr. dicemus.* Et huius casus ratio est manifesta, quod hæc præsumptio iuris & de
2 iure, est probatio necessaria, quæ vel cum ipsa natura consentit, vel ita à lege est constabilita, vt pro ipsa veritate habeatur, *sicuti diximus supra q. 3.*

3 Secundus est casus, cùm loquimur de præsumptione iuris. Hæc pariter dicitur esse vera, & propria † probatio. ita scriptum reliquit Aret. *in rubr. extr. de probat. num. 7. versi. de secunda specie*; dum in hanc sententiam perpendit c. laudabilem, de frigid. & malefic. n. 8. cùm declarando ea, quæ paulò suprà dixerat, num. 6. scribit præsumptionem illam, quam lex ex aliquo hominis facto inducit, esse propriè probationem. idem sensit Abb. *in c. veniens, il. 2. num. 6. de sponsa.* & apertius hanc traditionem probarunt Dec. *in d. rubr. extr. de probat. num. 13. versi. hæc vera sunt*, & Bero. *numer. 55. versi. quædam verò est iuris.* Quibus accedunt Bald. *in l. 1. num. 18. C. de fideicomm.* idem *in l. cùm. num. 1. C. de appell.* cum ait, præsumptionem non esse apertam veritatem, niti lex ita statuat, loquitur Bal. de iuris præsumptione, & citando l. licet Imperat. de lega. 1. & illi similia, sentit præsumptionem iuris esse manifestam veritatẽ. Idem affirmarunt Iaſ. *in l. licet Imperatoris, nu. 13. de l. 1. in cons. 25. n. 2. in fi. 1. 1.* Brun. *in tract. de constit. part. 1. in verbo*, probat. §. 21. & 91. Grat. *cons. 54. n. 52. lib. 1.* Paris. *cons. 80. num. 15. & cons. 97. num. 6. lib. 1.* Crau. *cons. 6. n. 42.* Tyraq. *l. si vnquam, in verbo, donatione, n. 158. C. de reuoc. donat.* Ferat. *caut. 5. num. 3. & caut. 16. num. 6.* & copiosè Rol. à Valle *in tract. de lucro dotis, q. 75. num. 22. 23. 24.* & Afinius *in commentarijs ad statuta Florentiæ, §. 19. c. 2.* qui ob id scribunt locum habere in statutis, in quib. verba propriè intelligi † debent, *vt infr. attingemus.* & verè hæc sententia iure optimo probatur. nam lex verè & propriè probatum esse existimat. Caium esse Sempronij filiũ, cùm probatum extitit, Caium illum natum esse in domo Sépronij scientibus vicinis, ac melius secuto tractatu. Sicuti egregiè ait Iurisconſ. in l. filium, ff. de his qui sunt sui, vel alien. iuris. *Qua de re scripsi libr. 2. de arbitrarijs iudicum, & c. casu 89.* Non dissimili ratione credidit Iulianus *in l. quidam testamento, ff. de vulga. & pup. substit.* euidentem voluntatem testatoris, præponentis coniunctum substituto, cum constat præsumptione illa & coniectura. *De qua quidem specie dicemus infr. libr. 4.* Ita etiam Vlpianus *in l. licet Imperator, de leg. 1.* censuit, euidentem esse probationem, quòd legata repetita censeantur à substituto, quando id coniecturis constat, *quemadmodum vberius disseremus infrà libro 4.* Et Pa
4 pinianus *in l. cum proponebatur, de lega. 2.* scripsit, manifestam esse
5 illam † testatoris voluntatem; quæ coniecturis probatur. Hinc etiam Caius *in l. si quis locuples, in fin. ff. de manumiss. test. am.* existimauit: apertissimè constare de manumittentis voluntate, quòd in fraudem creditorum non manumittat, cum coniecturis ac præsumptionibus id probatur, *sicuti dicemus de illius loci interpretatione libro 4. præsumpt.* Ita etiam egregiè, & apertius probat leg. 3. C. de apoch. public. lib. 10. quo loci si probatio requiritur, illi satis fit per præsumptionem solutionis trium præteritorum annorum. *Qua de re dicemus infrà libro 5. præsumpt.* Hæc sententia iure pontificio etiam probatur ex ca. laudabilem, iuncto ca. 1. de frigidis & malefici. Requirit hoc cap. 1. verum indicium, hoc est,
6 veram probationem ad probandum frigiditatem † coniugum, vt matrimonium separetur: & tamen huic vero indicio est satisfactum per præsumptionem, ex triennali cohabitatione, d. cap. laudabilem. Ita etiam hanc sententiam probat cap. ad nostram, de empt. & vendit. quo loci ait Innocentius III. illud patere, quòd præsumptionibus demonstratur; *vt gloss. ibi in verbo, patet, exponit.* ita pariter in c. 1. §. 1. de cognat. spiritua. lib. 6. dicitur, euidenter aliquid ex lege, & dispositione colligi, quod coniecturis
7 colligitur. Ita vehementer de donatoris † voluntate apparere creditur, cum ex coniecturis apparet, *c. cùm dilecti, de donat. de qua dicemus infrà libr. 3. præsumpt. 45.* Accedit quod cum hæc iuris præsumptio sit à lege approbata, ac recepta, est lex ipsa, quæ probare dicitur. Et ideo non amplius potest, aut debet connumerari inter probationes artificiales, inter quas aliæ cõiecturæ, & præsumptiones solent recenseri, sed inter probationes inartificiales: sicuti leges connumerantur ab Aristotele, & alijs pluribus: quorum memini suprà quæstio. 1. Et propterea rectè interpretes nostri vno
8 ore scribunt, præsumptionem iuris † facere probationẽ euidentem claram & manifestam. *Ita multos recensent Iason in l. licet Imperator num. 13. de leg. 1. Didacus lib. 2. variar. resolut. cap. 6. numer. 1. & Afinius in præcitato c. 2. in fine.* His constat (vt etiam vno verbo suprà admonui) rectè sensisse relatos interpretes, censeri satisfactum statuto † requirenti probationes, cùm præsumptionibus & coniecturis est probatum, ex quo sunt hæ verè & propriè probationes. *Et idem in specie sensit Rom. in l. 1. nume. 7. C. de testamen. mil.* Quamobrem erraruntab hac sententia dissentiẽtes, sicuti Iaſon *in § præiudiciales, num. 71. Insti. de actio.* Curt. Sen. *cons. 79. Domina Franceſchina, colum. 6. verſic. Confirmatur præcedens*, Alexand. *in l. licet Imperator, num. 7. de lega. 1.* & Ruin. *conſi. 151. num. 3. libr. 5.* Hi male scripserunt, statutum requirens probationes, non habere locum in præsumptionibus iuris. Non enim horum interpretum opinatio, vel iure, vel ratione probatur. Ita quoque malè sensit Ruin. *in conſi. 13. n. 12. li. 2.* formam datam à statuto, non posse hac præsumptione impleri.

Tertius est casus cum loquimur de præsumptionib. quæ ex fa-
10 cto hominis sumuntur, † quæ quidem non reperiuntur à lege receptæ & approbatæ. Et quæ coniecturæ & præsumptiones in iudicis arbitrio positæ sunt, sicuti docuit Beroius *in rub. extr. de probat. numer. 42. versi. tertiò modo, & numer. 55. versi. vltimò quædam.* Et ante eum idem docuit Bald. *in rub. C. de probat. ad finem*, & Rol. à Valle *in tract. de lucro dotis, q. 75. nu. 21.* ac Afinius *in commentarijs ad sta-*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ad statuta Florentiæ, §. 19. c. 2. num. 5. & scripsi suprà quæst. 4. & li. 2. de arbitrarijs iudicum, & c. casu 112. Hæc itaque præsumptio non est vera & propria probatio, ita apertè scribunt Rom. *in l. 1. numer. 7. C. de testam. mil.* Beroius, Roland. & Asinius; & verè idem scripsit Bald. *in c. bona, num. 2. de elect.* cùm dixit præsumptionem hanc non esse probationem, nec ab onere probandi releuare, idem Bald. *in l. ciues, in princ. C. de appel.* dum loquitur de coniectura. *Curt. Sen. cons. 79. col. 7. in fin.* Et idem senserunt Aretin. *in rubr. extr. de probat. num. 9. versi. de tertia specie.* & ibi Dec. *numero 13.* Idem scripsit Asinius Florentinus *in comment. ad statuta Florent. §. 19. cap. 2.* Atque ita interpretor Barbat. *in consi. 29. col. 3. libr. 1.* cùm respondit, probationem, quæ præsumptionibus fit, non esse propriè probationem. Eã huius sententiæ rationem existimo, quod
11 † probatum illud esse dicitur, quod constat legi ita esse, id quod non contingit in hac presumptione, cui lex non acquiescit. Quocirca rectè Bald. *in c. 1. §. sacramentum, num. 01. de consuetu. recti feudi*
12 docuit probationem illam dici veram † & propriam, quæ alterius patrocinio non indiget. Cùm itaq; hæc præsumptio hominis, egeat alterius patrocinio, nempè legis, dicendum est non esse propriè probationem. Cuius cõtrarium est in iuris præsumptione, quæ (vt diximus) cum sit à lege recepta, proprium probationis nomen meretur.

Hunc casum tamen declarat Beroius *in d. rubr. extr. de probat. num. 42. versi. hanc tamen*, procedere solum in præsumptione ho
13 minis tenui atq; minori. Quæ quidem minor præsumptio à Bal.- *in rubr. C. de probat. num. 4.* appellatur inclinatio animi viri boni, ad eligendum alterùm extremorum, ex intellectu prouenies, coniectura nobili. *Et de qua diximus suprà q. 4.* Secùs est (inquit Beroius) in præsumptione hominis vehementi & maiori. Quæ quidem ab eodem Baldo præcitato in loco appellatur, applicatio animi boni viri ad valdè verisimile. Nam & hæc secundùm Beroium est propriè probatio: quam & in causis capitalibus existimat sufficere, ex l. vlt. C. de proba. Et in hũc sensum intelligit Beroius l. licet Imperator, de l. 1. Et ante Beroium ita etiam intellexit idẽ Bal. *in additionibus ad Spec. in tit. de præsumpt. §. species, in verbo. an præsumatur, versi. præsumptio est talis.* Ego dubiam esse opinor hãc Baldi & Beroij traditionem. Quandoquidem probatio verè dici nõ potest, cum lex eam non approbauerit. Et si est in iudicis arbitrio posita, dici non potest verè probatio: cùm eam iudex possit reijcere, *vt dicemus infr.* quod aliàs facere nõ posset. Nec Baldi & Beerij assertionem probat l. licet Imperator, de legat. 1. cùm de iuris præsumptione loquatur. Nec etiam l. vlt. C. de probat. quæ non exprimit quæ coniecturæ illæ sint, quibus de crimine conuinci
14 aliquis potest. Credo tamen hanc ipsam hominis † præsumptionem, si alio adiuuetur adminiculo semiplenam probationem facere. Ita Specul. *in ti. de præsumptio. §. species, num. 2.* quem ita in specie secutus est Ioan. de Grassis *in tract. de iurisdictione, in verbo. Tertiadecima semiplena.* Et apertius hoc idem docuit Baldus *in annot. ad Specul. in dicto tit. de præsumptio. in fin. in verbo, præsumptio est.* Qua ex doctrina confirmatur id quod dixi q. 30. in fi. nempè presumptionem hominis efficacem ita reijcere onus probãdi in aduersarium, vt reijcit præsumptio iuris.

Illud etiã est adnotandum, quod quando agitur de præiudicio tertij, sola præsumptio non sufficit. *gl. in c. sicut, de sent. excom. Barb. in c. cum in iure peritus, de offi. deleg. & Afflict. in decis. 345. n. 6.*

QVAESTIO XXXVII.

Præsumptio an dicatur vera & propria probatio, quãdo probatio requiritur in vim conditionis, diligens admodum, & accurata explanatio.

SVMMARIA.

1 *Probatione in vim conditionis requisita, præsumptio secundùm sentẽtiam communem non sufficit.*
2 *Præsumptio iuris & de iure dicitur vera, & eo casu sufficit.*
3 *Præsumptio hominis propriè non dicitur probatio, cùm probatio conditionaliter requiritur.*
4 *Dictum Doctoris intelligitur secundùm iura ab eo allegata.*
5 *Præsumptio iuris tantùm. an dicatur probatio, cum in vim conditionis probatio requiritur, vbi aliquot casus distinguuntur, numer. 6. 14. 16. & 20.*
7 *Probatio filiationis solum coniecturis fieri potest.*
8 *Testator disponens, & conditionem adijciens, præsumitur voluꝰtatem suam iuri communi conformem esse voluisse.*
9 *Præsumptionem iuris pro vera probatione ius commune habet, etiam in dispositione conditionali.*
10 *Disponens non præsumitur disponere de impossibili.*
11 *Testib. & fin. illius probationibus multa sunt quæ nequeunt probari.*
12 *Disponens non præsumitur restringere dispositionem suam, ad eũ casum, quo redderetur inutilis.*
13 *Verba testatoris, statuti, & alterius disponentis, recipiunt interpretationem à subiecta materia, etiam circa proprium significatum.*
15 *Probationes non extare de facto, vel non extare ex rei natura, quo ad effectum, paria sunt.*
17 *Verba impotentiori significatu accipi debent.*
18 *Probationis appellatione, in dubio de plena intelligitur.*
19 *Testator legans vt detegatur homicida, indicat animum vindictæ cupidum.*
21 *Transitus facilior est, in habentibus symbolum.*
22 *Statutum interpretationem ab alio statuto recipit facilius, quàm à iure communi.*
23 *Princeps est ipsa lex viua.*
24 *Verba obscura interpretationem recipiunt à conditione personæ loquentis.*
25 *Rex faciens mentionem iuris de iure Regio, non alio intelligitur.*

QVAERO trigesimoseptimò, an præsumptio dicatur vera probatio cùm probatio in vim cõditionis requiritur? Hæc disputatio est egregia, sed non parũ difficilis & perplexa. Et quo reddatur clarior, aliquot huius rei exempla recensebo tam in dispositione testatoris, quàm statuti, & rescripti. Exemplum primùm in dispositione testatoris est *ex Baldo in leg. id quod pauperib. n. 24. C. de Epis. & cler.* si testator ita disponit, mando solui omnibus meis creditoribus, si probabũt, debere recipere. Ecce, quod hic probatio in vim conditionis ob illã dictionem, si, requiritur. Exemplum secundùm in dispositione statuti est, si statuto sit cautũ, quòd incolæ loci, in quo mercatoribus à latronib. merces sunt surreptæ, satisfaciant ipsis mercatoribus, si probatũ ab eis fuerit perpessum furtum. Quo sanè simili exemplo vsus est Bald. *in c. 1. §. conuenticulas, num. 8. de pace iuram. firman. in vsibus feudorum.* Exemplum tertium in rescripto est, si Princeps ita rescribit. si constiterit, siue si probatum fuerit, Caium esse natum de legitimo matrimonio, ei de præbenda prouideas. *Quod sanè exemplum desumptum est ex c. Michael, de filijs presbyter. & ex Baldo in l. in bonæ fidei, num. 8. C. de reb. cred. & iureiurando.* Quartum adferri potest exemplum in probatione minoris ætatis, si conditionaliter probari requiritur, *vt tradit in specie Sapia in l. de ætate, num. 25. ff. de minoribus 25. annor.* Hac itaq; in re recepta magis est sententia † præsumptionem non sufficere: cùm hoc in casu præsum- 1
ptio nõ habeatur pro vera & propria probatione. *Ita communem sententiam esse asserunt Felin. in rubr. extr. de probat. num. 6. & ibidem Deci. colum. 17 n. 13. versic. retenta prædicta conclusione, & numer. 14. qui huius opinionis recessisset Bartol. Baldum & alios nonnullos, quibus accedunt Rom. in rubr. ff. de recept. arbitr. col. 7. Alex. in l. licet Imperator, nu. 7. de lega. 1. & iu l. 1. num. 6. C. de testamen. milit. Ruinus consi. 68. nu. 18. libr. 1.*

Cæterùm ab hac opinione dissentiunt Feli. Decius & Beroius *in d. rub. extr. de proba.* qui quibusdam rationibus, & argumentis vtuntur. Ego verò in aliquibus eorum traditiones secutus, ita tres casus constituo atq; declaro.

Primus est casus, cùm præsumptio est iuris, & de iure. Hoc ca- 2
su dubium non est, † quin hęc præsumptio sit vera propriaq; probatio, id quod ex dictis superiore quæstione planũ sit. Et hoc cõprobatur à fortiori ex his, quæ dicemus infrà de sola iuris præsumptione, quã in specie hac demõstrabimus esse verè & propriè probationem Hoc itaq; in casu procedere potest sine controuersia opinio Decij, & aliorum, qui aduersus cæteros existimarunt, præsumptionem, etiam quando conditionaliter probatio requiritur, esse propriè probationẽ. Et hoc admittit in specie Beroius *in d. rub. extr. de probat. n. 46. & apertius n. 52.*

Secundus est casus, quando præsumptio est hominis tantummodò. Hic casus habet quoq; parum dubitationis. Nã sine dubio hæc non dicitur propriè probatio, cùm † probatio conditionaliter requiritur. si enim hæc præsumptio non est propriè probatio 3
quando simpliciter probationis sit mẽtio, vt dixi superiore quæ-

stione,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ſtione, multò minus dicendum eſt, hoc in caſu eſſe propriè probationem. Et in ſpecie hanc ſententiam probauit Baldus *in l. ſilius, in 2. lectura, in fi. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Nec repugnat quod ſcribit Arctinus *in rubr. extr. de probationib. num. 9. verſicul. de tertia ſpecie*, cùm ait, contrarium, & melius ſcripſiſſe eundem Baldum *in l. id quod pauperibus, q. 11. num. 24. C. de Epiſc. & cleric.* Non inquam hoc repugnat, cum Baldus eo loci de præſumptione iuris, non autem hominis loquatur. Eſt enim vulgatum illud, quòd dictum Doctoris † intelligitur ſecundùm iura ab eo allegata, vt ait Bart. *in l. non ſolùm, § liberationis, num. 10. ff. de libera. leg. & alij alibi ſæpè.*

Tertius eſt caſus, quando præſumptio eſt iuris tantùm. Hic caſus is eſt, qui dubitationem habet. Et verè magis recepta Doctorum ſententia eſt, quòd hæc præſumptio † non ſit in ſpecie hac, vera & propria probatio. Cæterùm à recepta opinione in ſpecie diſſentit Baldus *in d. l. id quod pauperibus, numer. 24. C. de epiſcop. & cleric. vt ſuprà eum declarauí.* & clariùs Decius *in rubric. extr. de probatio. colum. 17. numero 13. verſic. retenta tamen.* Et idem *in l. qui accuſare, in fine, C. de edendo.* is tamen duos caſus viſus eſt ſubdiſtinguere. Ego alios ita conſtituo atque declaro. Primus eſt caſus, quando loquimur in diſpoſitione hominis † nempè teſtatoris, vel ſimilis; & actus probandus probari non poteſt ſui natura, niſi coniecturis, vt eſt in eo exemplo. Si teſtator legat Caio, ſi probauerit ſe filium Sempronij. Hæc filiationis probatio † ſolùm coniecturis fieri poteſt, *l. filium, ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iuris.* Hoc itaq; caſu (ait Decius, & ante eum Baldus) præſumptio iuris, eſt vera & propria probatio. Ea ratione prima vſus eſt Decius, † quòd teſtator diſponens & conditionem adijciens præſumitur, voluiſſe ſuam voluntatem eſſe debere iuri communi conformem, *l. hæredes mei, § cùm ita. vbi copiosè Ripa numer. 75. ff. ad S. C. Trebel.* Atqui ius commune, habet præſumptionem iuris pro † vera probatione, etiã in diſpoſitione conditionali. Ergo in hac etiam conditionali diſpoſitione teſtatoris, vel ſtatuti, vel principis, hæc præſumptio continetur ſub nomine veræ & propriæ probationis. Illa minor propoſitio multiplici iure fulcitur, nempè tex. l. 1. C. quorum bonor. iuxta communem ſenſum apertius text. c. Michael, de filijs presbyt. ibi, ſi tibi conſtiterit, Martinum eſſe filium Antonij. Requiritur ibi probatio conditionaliter: & tamen ſufficit probare præſumptiuè. Nam ſi præſumptiua probatio non ſufficeret, inutilis eſſet illa conceſſio, ob probationis impoſſibilitatem, vel ſaltem ſummam difficultatem, iuxta l. Lucius, ff. de condit. & demonſtr. iuxta communem ſenſum, qua tamen de re dicemus ſuo loco. Ita pariter declaratur text. in cap. ex tua, eodem tit. de filijs presbytero. Ita etiã probat c. cùm in diœceſi, de vſuris. in illis verbis, ſi tibi conſtiterit. Requirit ille canó probationem conditionalem: cui quidem (vt ipſemet Pontifex ait) ſatisfit in argumentis.

Secundò ea ratione & argumento probatur aſſertio hæc, quòd † diſponens non præſumitur diſponere de impoſſibili, *ca. à nobis, vbi Abbas de ſenten. excom. & Bald. in l. vltim. § in computatione, in fine, C. de iure deliber.* Atqui, ſi diſpoſitio conditionalis reijceret iuris præſumptionem, & aliam magis concludentem probationé, vt per teſtes, & ſimiles requireret, impoſſibilis redderetur, cum multa ſint quæ teſtibus † & ſimilibus probationibus probari non poſſunt, ſicuti filiatio, adulterium, & plura alia, de quibus ſuo loco, ergo ſatis eſt, quòd adſit iuris præſumptio.

Tertiò accedit ſecundùm Decium ratio illa, quod diſponens † non præſumitur reſtringere ſuam diſpoſitionem ad eũ caſum, quod diſpoſitio reddi poteſt inutilis. *l. 3. ff. de teſtam. milit. cùm illi ſimilib.* Atqui, ſi de hac probatione ex legis præſumptione non intelligeretur diſpoſitio hæc, inutilis redderetur ob ſummã difficultatem probandi, alia magis concludenti probatione. Ergo de hac ſatis intelligi poteſt.

Quartò ita hanc ſententiam confirmo.

Verba teſtatoris, † ſtatuti, & alterius diſponentis recipiunt interpretationem à ſubiecta materia, et iam circa proprium ſignificatum, *l. hæred. § vlt. ff. ad S. C. Trebel. & l. quibus diebus, § dominus, ff. de condit. & demonſtr. & ibi Socinus nu. 4.* Atqui ſubiecta materia hic ſignificat præſumptionem iuris eſſe veram & propriam probationem, cum aliter probari non poſſit, *vt iam diximus.* Ergo de ea hæc diſpoſitio intelligi debet. Nec huic ſententiæ obſtat l. Lucius, ff. de cond. & demonſt. quia reſpondetur, vt eam declarauí *li. 2. de arbitr. iudicum, & c. caſu 89. n. 10.*

Secundus eſt caſus huius tertij caſus, quãdo in diſpoſitione hominis aliæ † probationes haberi poſſunt, quàm præſumptiua, † ex ipſius rei natura, ſed ex facto impediuntur, & teſtator, qui ſciuit non poſſe probari concludentibus probationibus ita cauit: lego centum Caio, ſi ab eo probabitur, Sempronium occidiſſe patrem meũ. Euenit modò, quod directò teſtibus probari hoc nõ poteſt & id ſciuit teſtator, ſed hoc demonſtrari poteſt validis cõiecturis à lege receptis. Ego credere hoc in caſu factũ eſſe locũ cõditioni. Nã ex quo ſciuit non extare probationes ſed coniecturas & præſumptiones tantum, de eis intellexit. Ea adfertur ratio, quàm & ſuperiore caſu commemoraui, quòd aliàs inutiliter diſpoſuiſſet, quòd dicendum non eſt. Præterea cũ lex illum habeat pro homicida, credendũ eſt etiam teſtatorẽ habere voluiſſe, ex quo ſuã voluntatem legi conformẽ eſſe voluit: ſicuti iã ſuprà diximus Accedit quod paria ſunt, † quo ad effectũ, probationes non extare de facto, vt quando teſtes nõ adfuerunt, & non extare ex natura rei. At cũ non extant ex natura rei, ſufficit probatio ex præſumptionibus, vt iam diximus, ergo idem eſt dicendum in caſu noſtro. 15

Tertius eſt caſus huius tertij principalis caſus, quãdo verſamur in diſpoſitione hominis, † & is diſponens ſciuit vtroque modo poſſe probari. Hoc caſu crederem, teſtatorem intellexiſſe de alijs probationibus, quàm ex præſumptionibus. Ea eſt prima ratio, quòd † verba in potentiori ſignificatu debent intelligi, *leg. 1. § qui in perpetuum, ff. ſi ager vectigal. vel emphyt. peta.* Et propterea Bald. *in l. peremptorias, col. vlt. C. ſent. reſcindi non poſſe.* & cum eo Iaſon *in repet. l. admonendi, n. 233. verſ. imò fortius, ff. de iureiur.* ſcripſerunt, in dubio appellatione † probationis, intelligi de plena. Accedit & altera ratio, quæ ad hunc caſum ſingularis eſt, quòd teſtator dum legat † vt detegatur homicida, ſignificat animum vindictæ cõtra ipſum homicidam, quem vt talem grauiter puniri exoptat: & ideo ſenſit de probationibus non præſumptiuis. Nam ob præſumptiuas probationes, is homicida grauiter puniri non poſſet, *vt ſcribunt omnes inc. afferte. de præſumpt. & vberius dicemus infrà q. 88.* Et hoc in caſu rectè procedit opinio Decij, loco iam citato, aſſerentis, diſpoſitionem hominis intelligi debere de probationibus his, quæ extant ex natura rei. Cæteris verò in caſibus iam relatis malè ille docuit. 16 17 1 19 20

Quartus eſt caſus huius tertij caſus principalis, quando † in diſpoſitione legis municipalis, vel principis reſcripto, & illis ſimilibus probatio cõditionaliter requiritur. Hoc in caſu, ſatis intelligitur de probatione ex hac iuris præſumptione. Ita ſenſit in ſpecie & rectè Beroius *in d. rubric. extra de probatio. num. 46. verſic. quinimò, & c. dum ita interpretatur c. non ſolùm. de regu. iur. in 6.* & deinde *numero 47.* ſubiungit rationem: Quod ſcilicet inhabentibus † Symbolum facilior ſit tranſitus, *l. in rem. § item quæcumq; ff. de rei vendic. c. quod in dubijs. vbi gloſſa, de conſecrat. eccleſ. vel alt.* Huc ſpectat quod reſpondit Ancharan. *in conſil. 422. ad finem.* quòd ſtatutum † facilius interpretationem recipit ab alio ſtatuto quàm à iure communi, cùm in habentibus Symbolum facilior ſit tranſitus. Et Ancharanum ſecuti ſunt Decius *in l. 1. numer. 20. C. de ſecund. nupt.* Gozad. *conſil. 61. num. 20.* & Ripa *in l. centurio, num. 31. ff. de vulg. & pupil. ſubſt.* cæteros ſciens prætereo. Ita ergo in caſu noſtro dicendum eſt, legem ipſam municipalem, vel principem † qui eſt ipſa lex viua voluiſſe intelligere de iuris præſumptione quæ ipſi legi, probatio eſt. Adferri melior ratio poteſt, quòd ſcilicet verba obſcura † interpretationem recipiunt à conditione perſonæ loquentis, *l. miles ff. de teſt. milit.* & ob id ſcribit Bald. *in c. cùm veniſſent de eo qui mitt. in poſſeſſ.* quòd ſi Rex mentionem † faciat iuris, intelligitur de iure regio, non autem de alio. Et Baldum eſt ſecutus Decius *in l. & in l. tibus, numero 4. C. de milit teſtam.* Cum ergo ſtatutum vel princeps mentionem prubationis facit, intelligi debet probatio iuxta l. diſpoſitionem, quæ in præſumptione ab ea approbata verificatur: quã quidem ſententiam verã eſſe intelligo, niſi lex illa municipalis alias reijciat probationes præſumptiuas. Exemplum ſit, ſtatutum approbat dotẽ confeſſatam conſtante matrimonio, atque ita reijcere dicitur eam præſumptiones fraudis, quæ ſolet conſiderari à Doctoribus *in l. 1. ff. ſolut. matrimo.* deinde ſubiungit ſtatutum, niſi probatum ſit eam confeſſionem eſſe fictam & ſimulatam. Hoc caſu, dũ ſtatutũ requirit hanc probationem, de vera & concludenti intelligitur. Eſt aperta ratio, quia alias contineret pugnantia, quod dicendum non eſt. *Ita aliquando interrogatus reſpondi, & declarauí ſtatutum Mutinæ, de dote confeſſata, rubric. 136.* Ex prædictis declaratur traditio illorum, qui ſcripſerunt, præſumptionem cẽſeri verã probationem, quando probatio requiritur pro forma, *vt tradunt Aretin. in conſil. 51. colum. 1. Alex. in conſil. 80. num. 10. libr. 2. Iaſon in l. non* 2 3 24 25

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca